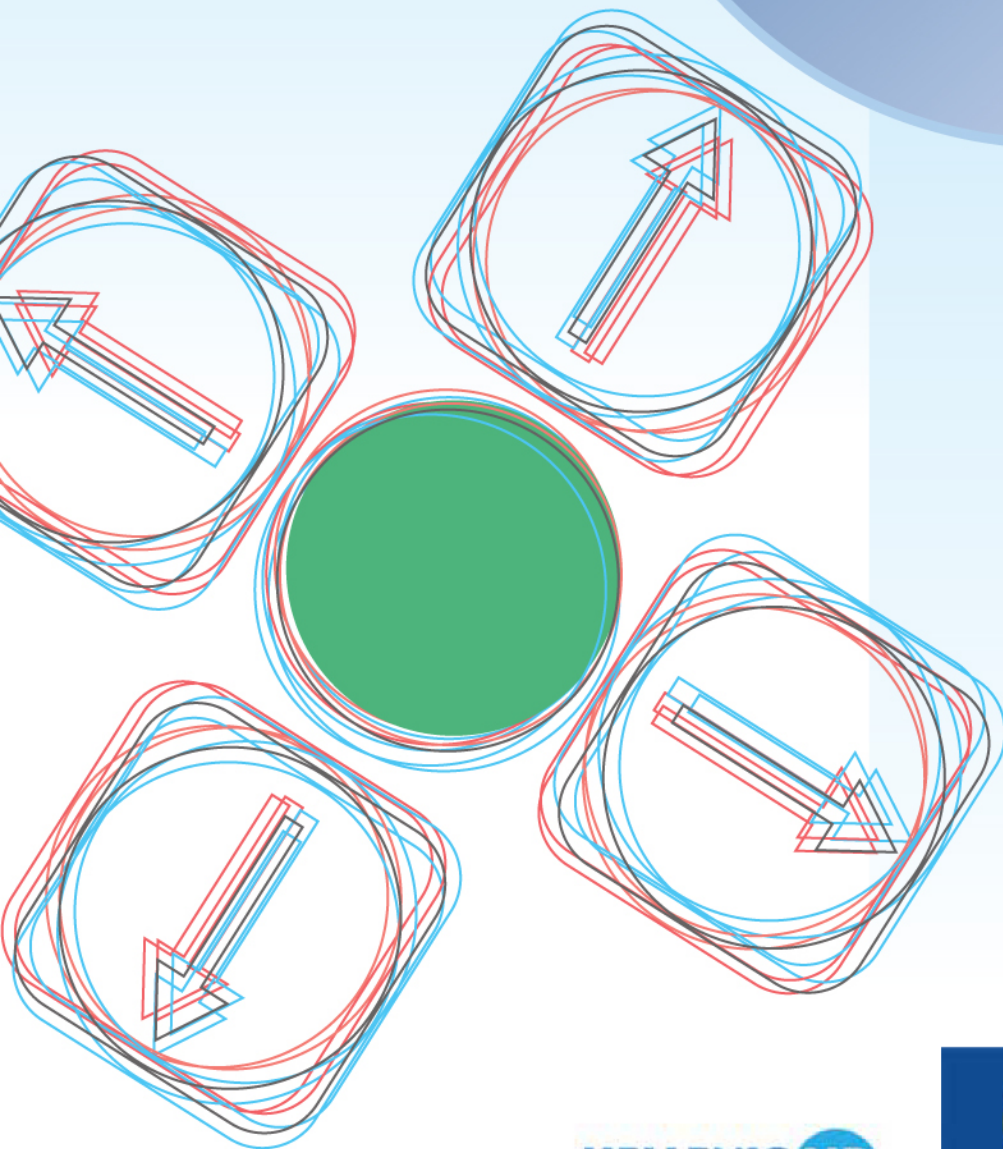

COMPASS

Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης
στα Ανθρώπινα Δικαιώματα
για νέους/νέες

COMPASS

**Καινοτόμα Εκπαιδευτικά Εργαλεία για την Εκπαίδευση Εκπαιδευτών
στα Ανθρώπινα Δικαιώματα**

Πρωτότυπη Έκδοση

Συγγραφείς

Patricia Brander	Bárbara Oliveira
Rui Gomes	Jana Ondrácková
Ellie Keen	Alessio Surian
Marie-Laure Lemineur	Olena Suslova

Σκιτσογράφος

Pancho

Επιμέλεια Έκδοσης

Patricia Brander
Ellie Keen
Marie-Laure Lemineur

Συντονισμός προγράμματος και τελική συντακτική επιμέλεια: Rui Gomes
Βοηθός Προγράμματος: Natalia Miklash

**Η παραγωγή αυτού του Οδηγού έγινε με την καθοδήγηση
και υποστήριξη των παρακάτω:**

Dr Elie Abouaoun	Ms Louise Nylin
Mr. Anatoliy Azaro	Ms Bárbara Oliveira
Ms Patricia Brander	Ms Eunice Smith
Ms Ellie Keen	(Unesco)
Ms Corina Michaela Leca	Mr. Alessio Surian
Ms Marie-Laure Lemineur	Ms Olena Suslova
Ms Brigitte Mooljeer	Mr. Wim Taelman
	Mr. Andrew Yurov

Την ευθύνη για τις απόψεις που παρουσιάζονται στο εγχειρίδιο φέρουν οι συγγραφείς και σε αυτές δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τα πνευματικά δικαιώματα της πρωτότυπης έκδοσης ανήκουν στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Τα πνευματικά δικαιώματα της ελληνικής έκδοσης ανήκουν στην ΑΡΣΙΣ.

Κανένα μέρος της έκδοσης δε μπορεί να αναπαραχθεί ή να μεταφερθεί για εμπορικούς λόγους με κανένα ηλεκτρονικό μέσο (CD-Rom, Internet κλπ) είτε μέσω φωτογραφιών ή μαγνητοφωνήσεων είτε μέσω αποθήκευσης πληροφοριών και συστήματος ανάκτησης, χωρίς τη γραπτή άδεια της ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων (email: infothes@arsis.gr) Πτολεμαίων 35, 54630, Θεσσαλονίκη.

Η αναπαραγωγή του υλικού της έκδοσης επιτρέπεται μόνο για μη εμπορικούς, εκπαιδευτικούς σκοπούς με τον όρο να αναφέρεται η πηγή.

Ο καλλιτέχνης Pancho διατηρεί τα αποκλειστικά δικαιώματα των σκίτσων που περιλαμβάνονται σε αυτή την έκδοση. Άδεια για την αναπαραγωγή αυτών θα πρέπει να ζητηθεί από τον ίδιο, εκτός και αν χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες του εγχειριδίου.

Γραφιστική επιμέλεια: Daniel Horvath – hdaniel@photography.hu
Σκίτσα: © “Pancho”
Φωτογραφίες: σελ. 141 © MTI (Nelson Mandela)
σελ. 141 © David King Collection (Evgenia Ginzburg)
σελ. 142 © MTI (Martin Luther King)
σελ. 142 © MTI (Mahatma Gandhi)
σελ. 143 © Gamma Press (Daw Aung San Suu Kyi)
σελ. 143 © Tibet Information Network (Ngawang Sandrol)

Προσαρμογή γραφιστικής επιμέλειας στην ελληνική έκδοση:
Χάρης Τσαβδάρουλου, Δημήτρης Τασιούλας, Laboratorium (www.laboratorium.gr)
Γραφιστική επιμέλεια εξώφυλλου στην ελληνική έκδοση: Chickenworks

Η μετάφραση στα ελληνικά του Compass - εγχειρίδιο για την εκπαίδευση των νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα δημοσιεύτηκε ύστερα από συμφωνία με το Συμβούλιο της Ευρώπης. Επιστημονική Ομάδα Επιμελείας και Προσαρμογής του Οδηγού στα Ελληνικά : Νίκος Γαβαλάς, Σταύρος Γκουκουσκιδής, Κωνσταντίνα Θεοφιλιδίδη, Ευαγγέλια Κοντοδήμα, Έυη Παπαθεοδώρου, Δήμητρα Πιππίδου, Σοφία Συμεωνίδου, Χρήστος Τσιρώνης, Σταύρος Ψαρουδάκης
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης: Χρήστος Τσιρώνης
Φιλολογική επιμέλεια: Νίκος Φωτίου, Βασιλική Φυτώκα
Μετάφραση: Σταύρος Ψαρουδάκης, Έυη Παπαθεοδώρου, Δήμητρα Πιππίδου

Μετάφραση-προσαρμογή ελληνικής έκδοσης :
ΑΡΣΙΣ – Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων
Υπεύθυνος έκδοσης: Νίκος Γαβαλάς

© Ελληνική έκδοση, 2010, ΑΡΣΙΣ Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων
Πτολεμαίων 35, 54630, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
Email: infothes@arsis.gr, www.arsis.gr

© Συμβούλιο της Ευρώπης, Πρώτη έκδοση, Μάϊος 2002, 2η έκδοση, Μάϊος 2003,
3η έκδοση, Φεβρουάριος 2007
Έκδοση Συμβουλίου της Ευρώπης F-67075 Strasbourg Cedex
Εκδόσεις του Compass σε άλλες γλώσσες υπάρχουν στον διαδικτυακό τόπο <http://www.coe.int/compass>

ISBN: 978-960-98794-0-8

ΝΑΚΑΣ ΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες	6
Προοίμιο του Γενικού Γραμματέα για την ελληνική έκδοση του COMPASS.....	7
Πρόλογος του εκδότη, Ανθρώπινα δικαιώματα και κοινωνική πραγματικότητα.....	8
Αντι-προλόγου Ένα σχόλιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	9
Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 1 - Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και Compass, ένας Οδηγός Εφαρμογής.....	15
Κατανοώντας την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	17
Τι είναι η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	17
Αποτελέσματα της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	18
Γνώση, δεξιότητες και στάσεις.....	19
Μια συνοπτική προσέγγιση.....	20
Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	20
Τυπικά και μη τυπικά περιβάλλοντα εκπαίδευσης με νέους και νέες.....	21
Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα ως σημείο αφετηρίας για δραστηριοποίηση.....	22
Διεθνής υποστήριξη της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	23
Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και σε άλλα Εκπαιδευτικά Πεδία.....	25
Ένας κόσμος ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	25
Τι είναι ένα «ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων»;.....	25
Ζητήματα που καλύπτονται στο εγχειρίδιο.....	26
Εκπαίδευση στην ιδιότητα του πολίτη.....	27
Προσωπική και Κοινωνική Εκπαίδευση.....	27
Παγκόσμια Εκπαίδευση.....	28
Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.....	28
Αναπτυξιακή Εκπαίδευση.....	29
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.....	30
Εκπαίδευση για την Ειρήνη.....	30
Εκπαίδευση σχετιζόμενη με το Δίκαιο.....	30
Χρησιμοποιώντας το COMPASS στην Ευρώπη.....	31
Τι και πού είναι η Ευρώπη;.....	31
Ένα βιβλίο για την Ευρώπη;.....	32
Ένα ευρωπαϊκό όνειρο	33
Εργασία με νέους και νέες και εκπροσώπηση της νεολαίας	34
Η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού	35
Η διαδικασία παραγωγής	35
Χρησιμοποιώντας το εγχειρίδιο σε διαφορετικούς πολιτισμούς και σε διαφορετικές γλώσσες.....	36
Πώς να χρησιμοποιήσετε το COMPASS	38
Πώς να δουλέψετε με το εγχειρίδιο.....	38
Οι εκπαιδευτικές μας προσεγγίσεις	39
Συχνές ερωτήσεις για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	44
Συμβουλές προς τους χρήστες	46
Συμβουλές διευκόλυνσης.....	48
Ομαδική εργασία.....	48
Τεχνικές ομαδικής εργασίας.....	49
Γενικές συμβουλές για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων.....	52
Όταν τα πράγματα δεν πάνε όπως τα περιμένατε.....	54
Διαχείριση της σύγκρουσης εντός της ομάδας.....	55
Κάποιοι μέθοδοι και τεχνικές για την υποστήριξη αποδοτικών ομάδων μάθησης.....	56
Μέθοδοι και τεχνικές για την ανάπτυξη δεξιοτήτων συζήτησης.....	59
Μέθοδοι και τεχνικές για την ανάπτυξη δεξιοτήτων στη συλλογική λήψη αποφάσεων.....	60

Δραστηριότητες για ανασκόπηση.....	62
Κεφάλαιο 2 - 49 Πρακτικές Δραστηριότητες και Μέθοδοι για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	67
Γλωσσάρι της Παγκοσμιοποίησης.....	70
Ιστορία δύο πόλεων.....	73
Πρόσβαση σε φάρμακα.....	82
Παντομίμα.....	88
Όλοι διαφορετικοί – όλοι ίσοι.....	91
Η ιστορία του Ashique.....	95
Προσοχή, παρακολουθούμε!.....	99
Μπορώ να μπω;.....	102
Τα δικαιώματα των παιδιών.....	108
Διαφορετικοί Μισθοί.....	112
Έχουμε εναλλακτικές λύσεις;.....	116
Ενδοοικογενειακές Υποθέσεις.....	120
Παιχνίδι: «Σχεδιάστε τη λέξη».....	127
Εκπαίδευση για όλους;.....	130
Προεκλογική εκστρατεία.....	136
Αγώνας για τα δικαιώματα.....	139
Το πρωτοσέλιδο.....	144
Κήπος σε μια νύχτα.....	149
Ηρωίδες και Ήρωες.....	153
Το ωροσκόπιο της φτώχειας.....	156
Ενα λεπτό ακριβώς.....	161
Αφήστε να ακουστούν όλες οι φωνές.....	164
Ας μιλήσουμε για το σεξ!.....	168
Ζώντας σε έναν τέλειο κόσμο.....	173
Οι Makah και το κυνήγι της φάλαινας.....	179
Φτιάχνοντας συνδέσεις.....	187
Λεφτά για ξόδεμα.....	191
Τα μέλλοντά μας.....	197
Ο δρόμος για τη χώρα της ισότητας.....	200
Παιχνίδια με εικόνες.....	203
Παίξτε το παιχνίδι.....	209
Σταθμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.....	214
Απάντηση στον ρατσισμό.....	218
Δικαιώματα Μπίνγκο!.....	224
Δείτε την ικανότητα!.....	227
Αθλητισμός για όλους.....	232
Κάνε ένα βήμα μπροστά.....	235
Ο αντίκτυπος του διαδικτύου.....	240
Το φράγμα της γλώσσας.....	248
Για τον πλούτο και την εξουσία.....	251
Ο ιστός της ζωής.....	256
Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει;.....	260
Συνεδρίαση συνδικαλιστικής οργάνωσης.....	266
Η βία στη ζωή μου.....	271
Όταν φτάσει το αύριο.....	273
Ποια είναι η θέση σου;.....	277
Ποιοι είμαι;.....	280
Εργασία και μωρά.....	283

Ημερολόγιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	286
Κεφάλαιο 3 - Αναλαμβάνοντας Δράση.....	291
Αναλαμβάνοντας Δράση.....	293
<i>Η ανάγκη για ακτιβισμό.....</i>	<i>293</i>
<i>Μερικά απλά βήματα για τον ακτιβισμό.....</i>	<i>294</i>
Μάθετε, ενημερώθαιτε.....	294
Δημοσιοποιήσε ή κοινοποίησε τα ζητήματα	296
Ένωσε τις δυνάμεις σου με άλλους οργανισμούς.....	297
Πετυχαίνοντας Αποτελέσματα!.....	299
<i>Επινοώντας ένα πλάνο δράσης.....</i>	<i>300</i>
Ποια είναι η θέση σας;.....	300
Πού θέλετε να φτάσετε;.....	301
Πώς φτάνουμε στα αποτελέσματα;.....	302
Κεφάλαιο 4 - Βασικές Πληροφορίες για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	305
Κατανοώντας τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	307
<i>Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα.....</i>	<i>307</i>
<i>Μια ιστορική σκιαγράφιση.....</i>	<i>309</i>
<i>Ανθρώπινα δικαιώματα ανά τον κόσμο.....</i>	<i>311</i>
<i>Πώς μπορούμε να κάνουμε χρήση των δικαιωμάτων μας;.....</i>	<i>312</i>
<i>Διλήμματα και κακές χρήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....</i>	<i>313</i>
<i>Περισσότεροι γρίφοι.....</i>	<i>315</i>
Εξέλιξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	316
<i>Ποια είναι τα δικαιώματά μας;.....</i>	<i>316</i>
Νομική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	321
<i>Ο Διεθνής Καταστατικός Χάρτης των Δικαιωμάτων.....</i>	<i>322</i>
<i>Εφαρμόζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα.....</i>	<i>325</i>
<i>Είναι αυτά αρκετά;.....</i>	<i>329</i>
Ο ακτιβισμός και ο ρόλος των ΜΚΟ.....	330
<i>Παραδείγματα επιτυχούς ακτιβισμού.....</i>	<i>332</i>
Ερωτήσεις και απαντήσεις.....	336
<i>Γρίφοι.....</i>	<i>338</i>
Κεφάλαιο 5 - Βασικές Πληροφορίες για Παγκόσμια Ζητήματα.....	343
Παιδιά.....	345
Ιδιότητα του Πολίτη.....	351
Δημοκρατία.....	355
Διακρίσεις και ξενοφοβία.....	360
Εκπαίδευση.....	375
Περιβάλλον.....	381
Ισότητα των φύλων.....	386
Παγκοσμιοποίηση.....	391
Υγεία.....	395
Ανθρώπινη Ασφάλεια.....	400
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ).....	406
Ειρήνη και Βία.....	411
Φτώχεια.....	417
Κοινωνικά Δικαιώματα.....	421
Αθλητισμός.....	427
<i>Σημειώσεις.....</i>	<i>433</i>
Παράρτημα - Κατάσταση επικύρωσης των σημαντικότερων διεθνών νομικών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα - Φόρμα αξιολόγησης.....	437
<i>Κατάσταση επικύρωσης των σημαντικότερων διεθνών νομικών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.....</i>	<i>439</i>
<i>Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου .....</i>	<i>441</i>
<i>Περίληψη του ΔΣΑΠΔ και ΔΣΟΚΠΔ .....</i>	<i>442</i>
<i>Περίληψη της Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....</i>	<i>443</i>
<i>Περίληψη Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....</i>	<i>444</i>
<i>Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πλήρες κείμενο) .....</i>	<i>445</i>
<i>Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (σύντομη παρουσίαση) .....</i>	<i>452</i>
<i>Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες .....</i>	<i>454</i>
Φόρμα αξιολόγησης.....	456

Ευχαριστίες

- Στα μέλη της προαναφερόμενης ομάδας, για τη δέσμευση, τη γενναιοδωρία και την υποστήριξη τους στους συγγραφείς.
- Στους Sunduss Al-Hassani, Henrike Eisfeld, Dariusz Grzemny, Dilwar Hussain, dr. Mónika Mádai, Ivan Ivanov, Yael Ohana, Tavs Qvist, Györgyi Tóth και Arjos Vendrig για το σχολιασμό και τις προτάσεις τους επί των κειμένων.
- Στον Jeroen Schokkenbroek, από τη Γενική Διεύθυνση των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, για την προσεκτική ανάγνωση και τις χρήσιμες προτάσεις του.
- Στους Nadia Banno Gomes, Tereza Cunha, Laura De Witte, Deepak G. Naik, Eugen Gherga, Erzsébet Kovács, Anna Rogowska, Nana Saginashvili και πολλούς άλλους, για τις σχετικές παρατηρήσεις και τις χρήσιμες προτάσεις τους.
- Στο Τμήμα των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, Ειρήνης, Δημοκρατίας και Ανοχής στην UNESCO για την προτροπή και τις χρήσιμες συμβουλές.
- Στις Οργανώσεις Νεολαίας, τα Εθνικά Συμβούλια Νεολαίας, το Ίδρυμα για τα Ανθρώπινα και Ανθρωπιστικά δικαιώματα (Λίβανος), το Ίδρυμα Charles Malik και πολλές άλλες Οργανώσεις, για την υποβολή των υλικών αναφοράς.
- Στους χρήστες και αναγνώστες των αρχικών σχεδίων του κειμένου στο διαδίκτυο - συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είναι δύσπιστοι για την αξία αυτού του εγχειριδίου.
- Στα μέλη του Human Rights Education Associates' Global Human Rights Education List για τα σχόλια και τις προτάσεις τους για τον τίτλο.
- Στην ομάδα εποπτείας του προγράμματος Νεολαίας Εκπαίδευσης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων για την υποστήριξη και τις ιδέες.
- Σε όλους εκείνους που, μερικές φορές ακούσια, έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση του περιεχομένου.
- Στον Michael Hughes, από το Βρετανικό Συμβούλιο στη Βουδαπέστη, που υπήρξε κάτι περισσότερο από απλός επιμελητής/διορθωτής των τυπογραφικών δοκιμίων.
- Στη Διεθνή Ένωση των Σιδηροδρόμων και, και ιδιαίτερα, της Inter Rail για την οικονομική ενίσχυσή τους μέσω του Ταμείου Αλληλεγγύης για την Νεανική Κινητικότητα.

Ζητάμε συγγνώμη για οποιαδήποτε παράλειψη και λυπόμαστε για το ότι δεν ήμαστε ικανοί να συμπεριλάβουμε όλα τα υλικά και τις προτάσεις που λάβαμε.

Προοίμιο του Γενικού Γραμματέα για την ελληνική έκδοση του COMPASS – εγχειριδίου για την εκπαίδευση των νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα

Προοίμιο

Ανθρώπινα δικαιώματα είναι τα αναφαίρετα και αδιαχώριστα εκείνα δικαιώματα, τα οποία όλα τα ανθρώπινα όντα απολαμβάνουν εγγενώς και αυτοδικαία από τη φύση τους. Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις του 21ου αιώνα είναι η διασφάλιση του ότι αυτά μπορούν να ασκηθούν από όλους, όπου κι αν βρεθούν στον κόσμο. Ως προς αυτό, τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί, διεθνώς, σημαντική πρόοδος.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, συνθήκη του Συμβουλίου της Ευρώπης, θεωρείται ως ένα από τα πλέον αποτελεσματικά συστήματα στον κόσμο για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Ελλάδα, τον Αύγουστο του 1949, έγινε το 11ο κράτος- μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και υπέγραψε -ως προϋπόθεση της ιδιότητάς της ως μέλους- την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 1950. Αυτή κυρώθηκε τον Νοέμβριο του 1974 από την Ελληνική Βουλή. Αυτό σημαίνει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα οποιουδήποτε διαμένει στην Ελλάδα –ανεξάρτητα από την εθνικότητα ή την καταγωγή του– προστατεύονται από τη Σύμβαση την οποία εφαρμόζει το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ωστόσο, τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν μπορούν να εφαρμοστούν μόνο μέσω νομικών διαδικασιών. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το Συμβούλιο της Ευρώπης εργάζεται ώστε να εμπνεύσει την κοινωνία των πολιτών και τους δημόσιους φορείς που προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλον τον κόσμο και που αγωνίζονται για την πρόληψη της αδικίας, της κατπίεσης και των διακρίσεων.

Από το 2000 το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει αναπτύξει ένα Πανευρωπαϊκό Πρόγραμμα Νεολαίας για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το COMPASS αναπτύχθηκε από μια διεθνή διεπιστημονική ομάδα και συνέβαλε ουσιαστικά σε αυτό το πρόγραμμα. Αυτό το βιβλίο δεν είναι πανάκεια ούτε οδηγός που θα πρέπει να ακολουθηθεί τυφλά με στόχο την αποφυγή των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προσφέρει όμως μια ποικιλία δημιουργικών τρόπων με τους οποίους οι έφηβοι και οι ενήλικοι νέοι/νέες, μαζί με αυτούς και αυτές που εργάζονται στην τυπική και τη μη τυπική εκπαίδευση, μπορούν να μάθουν να χειρίζονται προβλήματα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπου κι αν αυτά ανακύπτουν.

Την έκδοση στην ελληνική γλώσσα αυτού του πρώτου συνεκτικού έργου εκπαίδευσης νέων στα Ανθρώπινα Δικαιώματα κατέστησαν δυνατή η αφοσίωση και η συμβολή της ΑΡΣΙΣ –Κοινωνικής Οργάνωσης Υποστήριξης Νέων, της οποίας οι στόχοι συνδέονται στενά με την αποστολή του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ευχαριστώ τους εκδότες και τους αναρίθμητους κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς εταίρους, οι οποίοι έγιναν ήδη και θα συνεχίσουν να είναι υπέρμαχοι του μηνύματος που προωθεί το COMPASS. Η διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτεί τη δέσμευση κάθε ανθρώπου.

Terry Davis

Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης

Πρόλογος του εκδότη

Η κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από διεθνείς συνθήκες και άλλα νομικά κείμενα και όργανα, δεν είναι παρά η αφετηρία της μακράς και δύσκολης, όπως αποδεικνύεται, πορείας οικοδόμησης ενός παγκόσμιου πολιτισμού ο οποίος να σέβεται πραγματικά τα ανθρώπινα δικαιώματα, και στον οποίο αυτά να αποτελούν την «κοινή γλώσσα». Αυτό είναι το πνεύμα που διακατέχει τη συγγραφή και διάδοση του εγχειριδίου εκπαίδευσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων COMPASS, το οποίο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Εκπαίδευσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Διεύθυνσης Νεότητας και Αθλητισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην 50η επέτειο από την υπογραφή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1951).

Το COMPASS περιέχει ένα πλούσιο υλικό σε ιδέες, μεθόδους, τεχνικές, θεματολογία σε ό,τι αφορά τον τρόπο θεωρητικής εξοικείωσης και βιωματικής εκπαίδευσης των νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα. Παράλληλα, υιοθετεί, μια οικουμενική, διαχρονική, πολυδιάστατη προσέγγιση (θεωρητική, φιλοσοφική, πολιτική, κοινωνική, οικονομική) για το περιεχόμενο, την αξία, και το ρόλο τους στην ποιότητα της κοινωνικής μας ζωής.

Είναι καθολικά παραδεκτή η επίδραση που μπορεί να έχει στο παρόν και το μέλλον του πλανήτη μας αλλά και στην καθημερινή μας ζωή, η δημιουργική αφομοίωση από τη νέα γενιά των βασικών ανθρωπιστικών αρχών. Οι νέοι αποτελούν τον σημαντικότερο μοχλό για την «εμπέδωση» τους στη δύσκολη, και συχνά «ζοφερή», καθημερινή τοπική ή παγκόσμια πραγματικότητα. Η ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των νέων αποτελεί «εγγύηση» για την διασφάλιση του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και την αποτροπή της παραβίασής τους.

Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα συνιστούν κοινωνική κατάκτηση άρρηκτα συνδεδεμένη με τις ανάγκες, τα όνειρα, την αλήθεια, το ήθος του κάθε ανθρώπου που αγωνίζεται για μια καλύτερη ζωή και ένα καλύτερο μέλλον. Μπορούν να συνδράμουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση σαφών κριτηρίων και όρων για την ορθολογική και δίκαιη άσκηση της εξουσίας, με «μέτρο» τον άνθρωπο, αλλά και να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στον έλεγχο, την αμφισβήτηση, την κριτική αλλά και την μεταρρύθμισή της.

Η εκπαίδευση των νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα, πρακτικά και πέρα από κάθε ρητορεία, μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για την διαμόρφωση συνείδησης και «στάσης» ενεργού πολίτη που αναλαμβάνει δράση, συμμετέχει, παρεμβαίνει στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, προασπίζει τις οικουμενικές πανανθρώπινες αξίες, προσθέτει, εντέλει, και αυτός ένα λιθάρι στο οικοδόμημα της παγκόσμιας πολιτισμικής, κοινωνικής οικονομικής, ευημερίας και δικαιοσύνης. Η ελληνική έκδοση του COMPASS, και η εκπαίδευση εκπαιδευτών και ιδίως εκπαιδευτικών στη χρήση του, όπως έχει δείξει από την εμπειρία μας μέχρι σήμερα, αποτελεί ένα σημαντικό γεγονός που θα υποστηρίξει αλλά και θα ανατροφοδοτήσει το ενδιαφέρον και τη δράση για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα μας που τα τελευταία χρόνια γνωρίζει μια ραγδαία ανάπτυξη της πολυπολιτισμικότητας και παράλληλα μια κρίση αξιοπιστίας των θεσμών, των κοινωνικών και «πολιτικών» της αξιών.

Ευχαριστούμε πολύ το Συμβούλιο της Ευρώπης για την τιμή να εμπιστευτεί στην ΑΡΣΙΣ την επιμέλεια της ελληνικής έκδοσης του Compass, ενός τόσο σημαντικού, επίκαιρου και προβεβλημένου εγχειριδίου αλλά και για τη διαπίστευσή μας στην οργάνωση των σχετικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

Ευχαριστούμε επίσης θερμά την Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου εξωτερικών της Ελλάδας που χρηματοδότησε την έκδοση, καθώς και όλους όσους εργάστηκαν και συνέβαλαν στην πραγματοποίησή της.

Για την ΑΡΣΙΣ και όλους όσους συμμετέχουν στο έργο της, η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι ιδέα, ευχή ή σκοπός. Είναι απλά, η ανθρωπιά, η αλληλεγγύη, η κοινωνική ευαισθησία και υπευθυνότητα που γίνονται συνείδηση και δράση...

Για την ΑΡΣΙΣ
Νίκος Γαβαλάς
Ιδρυτικό μέλος

«ΑΝΤ ΡΟΛ ΥΟΥ»

Ένα σχόλιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Ανθρώπινα δικαιώματα: Δικαιώματα που ανήκουν σε κάθε άνθρωπο από τη φύση του ή έκφραση της μεγαλοψυχίας των κυβερνώντων, παραχωρημένες ελευθερίες στους υπηκόους τους για να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες της ζωής τους; Μαγικές λέξεις στα χείλη των θυμάτων της εξουσίας ή σλόγκαν αποπροσανατολισμού και ιδεολόγημα των ισχυρών της εξουσίας; Ιστορικά κατακτημένη πραγματικότητα ή εξωραϊστικός μύθος της πραγματικότητας;

Σπάνια μια έννοια, που από την πρώτη ματιά φαίνεται τόσο σαφής, κρύβει τέτοια αντιφατικότητα: Προσδιορίζει, αλλά και αποπροσανατολίζει. Περιέχει αλήθειες, μα και ψέματα. Είναι ιστορικά γνήσια, αλλά και κάλπικη. Όπως η ελευθερία. Ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερία έχουν κοινή πορεία στην Ιστορία. Κοινή αφετηρία: τον αγώνα του ανθρώπου απέναντι στην εξουσία. Κοινή μοίρα: τη διάψευση της προσδοκίας. Και πάλι από την αρχή!

Ας υποθέσουμε τον άνθρωπο σε μια φανταστική κατάσταση, σε καθεστώς απόλυτης ελευθερίας: Να μένει όπου θέλει, να κινείται όπου και όπως θέλει, να κάνει ό,τι θέλει, να λέει ό,τι θέλει, να πιστεύει σε ό,τι θέλει. Δεν θα υπήρχε τότε ούτε η έννοια του δικαιώματος ούτε και η ίδια η έννοια της ελευθερίας. Αφού όλη αυτή η κατάσταση θα ήταν κάτι το αυτονόητο όπου υπήρχε η ζωή. Η ελευθερία θα ταυτιζόταν τότε με την ίδια τη ζωή και δεν θα αποτελούσε καν ξεχωριστή έννοια. Η έννοια της ελευθερίας γεννήθηκε, λοιπόν, μέσα από την έλλειψη της ελευθερίας, γιατί στην ιστορικά εμφανιζόμενη κοινωνία ο άνθρωπος δεν μπορούσε να κάνει ό,τι θέλει, ούτε να μένει όπου θέλει, ούτε να λέει ό,τι θέλει.

Όταν περιορίστηκαν οι αυθόρμητες αυτές ζωικές λειτουργίες από τη δύναμη κάποιων άλλων ανθρώπων ή, τελικά, από την υπερέχουσα εξουσία στον κοινωνικό χώρο, γεννήθηκε η έννοια της ελευθερίας για το κομμάτι εκείνο της ανθρώπινης έκφρασης που δεν περιορίστηκε.

Η διεκδίκηση αυτής της αρνητικά προσδιορισμένης ελευθερίας απέναντι στους άλλους και, τελικά, απέναντι στην εξουσία γέννησε και την έννοια του δικαιώματος. Ανθρώπινα δικαιώματα ή ελευθερίες είναι παιδιά της υποταγής στην εξουσία. Αλλά (από την άλλη «όψη του νομίσματος») είναι και διεκδίκηση του ανθρώπου απέναντι στην εξουσία και αυτοπεριορισμός της. Θα περίμενε, λοιπόν, κανείς πως αυτά τα ανθρώπινα δικαιώματα ως κατάλοιπο ελευθερίας, κατά παραχώρηση της εξουσίας, θα ήταν ίσα για όλους. Αυτό, ωστόσο, θα προϋπόθετε ισότητα των ανθρώπων στον κοινωνικό χώρο. Κοινοβιακή ζωή, κοινοκτημοσύνη, κοινή πίστη. Στις ιστορικά γνωστές μορφές κοινωνίας, εφόσον είχαν ανταγωνιστικό χαρακτήρα, ισότητα δεν υπάρχει. Άνιση είναι, συνεπώς, και η απόλαυση της σχετικής ελευθερίας, δηλαδή η απόλαυση των ανθρώπινων δικαιωμάτων: Για τον άστεγο το άσυλο της κατοικίας (ως βασικό ατομικό δικαίωμα) δεν έχει περιεχόμενο. Ούτε για τον προλετάριο το δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Γι' αυτόν που ανήκει σε θρησκευτική μειονότητα σε μια κοινωνία με «επικρατούσα θρησκεία», η θρησκευτική ελευθερία, ως ατομικό δικαίωμα, αποτελεί περισσότερο κοινωνικό στίγμα και λιγότερο προσωπική ελευθερία. Στον αναλφάβητο η ελευθερία έκφρασης γνώμης και η ελευθερία της πληροφόρησης προκαλούν μάλλον συναισθήματα μειονεξίας.

Σ' έναν ανταγωνιστικό κοινωνικό χώρο με την κοινωνική ανισότητα η ελευθερία δίνει φτερά σ' αυτούς που μπορούν να την απολαύσουν, ενώ στους άλλους προκαλεί φόβο και αναστολές.

Όποια εξουσία επαγγέλλεται την απόλαυση των ανθρώπινων δικαιωμάτων στους υπηκόους της, χωρίς να τους εξασφαλίζει στοιχειώδη κοινωνική ισότητα, μάλλον τους εμπαίζει.

Ο αγώνας, ωστόσο, για ελευθερία και ανθρώπινα δικαιώματα δεν σταματά. Αλλά δεν έχει νόημα χωρίς παράλληλο αγώνα για την κοινωνική ισότητα, που είναι ένα πραγματικό μέγεθος, σε αντίθεση με τη νομική ισότητα, που αποτελεί απλό ιδεολόγημα της εξουσίας.

Ιωάννης Μανωλεδάκης
Ομότιμος Καθηγητής Ποινικού Δικαίου
Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή

Καλωσορίσατε στο COMPASS, στο εγχειρίδιο για την Εκπαίδευση νέων Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

Ελπίζουμε ότι θα σας παρέχει ιδέες, έμπνευση και κίνητρα για να εμπλακείτε στον τομέα της Εκπαίδευσης νέων στα Ανθρώπινα Δικαιώματα [ΕΑΔ.] Το COMPASS δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Νεολαίας για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα της Γενικής Διεύθυνσης Νεολαίας και Αθλητισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το έτος 2000 με αφορμή την επέτειο των 50 χρόνων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το πρόγραμμα αυτό φιλοδοξεί να καταστήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα επίκεντρο της εργασίας με νέους και νέες και έτσι να συμβάλει ώστε η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση.

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα –δηλ. τα εκπαιδευτικά προγράμματα και οι δραστηριότητες που εστιάζουν στην προώθηση της ισότητας όσον αφορά το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια– έχει ανυπολόγιστη αξία για τη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής διάστασης της έννοιας του πολίτη που να έχει αξία και νόημα για όλους τους Ευρωπαίους. Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα αναπτύχθηκε σε συνδυασμό και παράλληλα με άλλα προγράμματα της Γενικής Διεύθυνσης Νεολαίας και Αθλητισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης –διαπολιτισμική εκπαίδευση, συμμετοχή, ενδυνάμωση των μειονοτήτων και των νέων ανθρώπων με καταβολές από μειονοτικούς πληθυσμούς– και έχει τις δυνατότητες να αποτελέσει έναν καταλύτη για δράση και συνεργασίες. Όσοι και όσες εμπλέκονται και ασχολούνται με τη μη τυπική εκπαίδευση στην εργασία με νέους και νέες, θα πρέπει να μπορούν να αντιληφθούν και να λάβουν υπόψη τους την εξέλιξη, τις πρακτικές και τις προκλήσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων μέσα στο πλαίσιο της οικουμενικότητας, του αδιαίρετου και αναπαλλοτρίωτου χαρακτήρα τους και να αντιλαμβάνονται τι νόημα μπορεί να έχει αυτό για τους νέους και τις νέες σήμερα.

Η Γενική Διεύθυνση Νεολαίας και Αθλητισμού, ειδικά μέσα από τα Ευρωπαϊκά Κέντρα Νεολαίας και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Νεολαίας, απέκτησε πλέον αδιαμφισβήτητη την ειδικότητα στο να αναπτύσσει εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και υλικά κατάλληλα για χρήση τόσο στην τυπική όσο και στη μη τυπική εκπαίδευση, όπως επίσης και σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Η εργασία της με «πολλαπλασιαστές» –άτομα και χώρους που επιδρούν «πολλαπλασιαστικά» στο περιβάλλον όπου λειτουργούν- η επίδραση προγραμμάτων όπως το «all different-all equal» και τα μακροπρόθεσμα εκπαιδευτικά προγράμματά της συνέβαλαν στην ανάπτυξη σχεδίων δράσης που ασκούν επίδραση πρωτίστως σε τοπικό επίπεδο, ενώ συγχρόνως είναι και κατεξοχήν ευρωπαϊκά.

Πρόσφατα γεγονότα, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε άλλα μέρη του κόσμου, απείλησαν τις βάσεις ενός πολιτισμού ειρήνης και ανθρώπινων δικαιωμάτων. Κατέδειξαν την άμεση ανάγκη για μια πιο διακριτή, συγκεκριμένη και συνειδητή προσέγγιση στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα .

Σε αυτό το πλαίσιο, το Πρόγραμμα Νεολαίας για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στοχεύει:

- Να καταστήσει την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα κεντρικό πυρήνα των πρακτικών της εργασίας με νέους και νέες.
- Να αναγνωριστεί και να αναπτυχθεί η Μη Τυπική Εκπαίδευση με νέους και νέες σε ένα πρότυπο εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα .
- Να αναγνωριστούν οι νέοι και οι νέες και οι οργανώσεις τους ως ουσιώδης πόρος για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Κοινωνία των Πολιτών στην Ευρώπη.
- Να προωθήσει μια καθολική αναγνώριση της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα με παράλληλο σεβασμό της διαφορετικότητας των νέων και των κοινωνικο-πολιτισμικών πραγματικοτήτων στην Ευρώπη σήμερα.
- Να αναπτύξει δίκτυα και συνεργασίες μεταξύ εταίρων της μη τυπικής και της τυπικής εκπαίδευσης.
- Να επιδιώξει και να πετύχει τη μέγιστη «πολλαπλασιαστική ισχύ» εμπλεκόμεντας επαγγελματίες και εταίρους σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.
- Να παράσχει στους επαγγελματίες σε όλη την Ευρώπη νέα εκπαιδευτικά εργαλεία και δίκτυα για δράσεις νεολαίας βασισμένες στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα .
- Να συγκεντρώσει όλη τη συσσωρευμένη εμπειρία στη διαπολιτισμική και μη τυπική εκπαίδευση, στη νεανική συμμετοχή και στην έρευνα.
- Να συμπεριλάβει τις καινοτομίες στις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και στα Μ.Μ.Ε.

Μια πιξίδα (compass) για όσους υπηρετούν την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το COMPASS είναι κεντρικό εργαλείο σε αυτό το πρόγραμμα, που περιλαμβάνει επίσης υποστήριξη σε τοπικά πιλοτικά προγράμματα, εθνικά και περιφερειακά εκπαιδευτικά σεμινάρια και συγκεκριμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με διάφορες μορφές βίας. Αντί «ενός ακόμα» εγχειρίδιου και αντί του ρίσκου της αναζήτησης αμφισβητούμενων νέων προσεγγίσεων και προτάσεων για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ο κεντρικός στόχος αυτής της έκδοσης είναι να καταστήσει την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα προσιτή, εύχρηστη, χρήσιμη για επιμορφωτές, οργανωτές, συντονιστές, εκπαιδευτικούς, εθελοντές και εκπαιδευτές που εργάζονται στον τομέα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με νέους και νέες. Είναι, από πολλές πλευρές, μια μετριοπαθής (αλλά και φιλόδοξη) απάντηση στην ερώτηση που θέτουν πολλοί/ές εν-

διαφερόμενοι/ες ακτιβιστές/στριες και επιμορφωτές/τριες: «Πώς να κάνουμε πράξη την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα ;»

Η εμπειρία που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Καμπάνιας Νεολαίας, που πραγματοποιήθηκε το 1995, κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, «all different - all equal», αποκάλυψε ότι η επιτυχία τέτοιου είδους ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων εξαρτάται από:

- Την παροχή των κατάλληλων και προσίων εκπαιδευτικών μεθοδολογιών και εργαλείων, όπως το Εκπαιδευτικό Πακέτο «all different - all equal».
- Τη διαθεσιμότητα τέτοιων εργαλείων στην εθνική γλώσσα των χρηστών.
- Την ύπαρξη εκπαιδευτών και πολλαπλασιαστών που μπορούν να δράσουν και να διασπάρουν σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Το COMPASS είναι μια απάντηση σε αυτές τις ανάγκες. Εκδόθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στην αγγλική, στη γαλλική και τη ρωσική γλώσσα, ενώ ενθαρρύνθηκε η μετάφραση και η προσαρμογή του σε άλλες γλώσσες και περιβάλλοντα. Η οργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο θα βοηθήσει εκπαιδευτές/τριες και επιμορφωτές/τριες να αποκτήσουν οικειότητα με το εγχειρίδιο και θα εξασφαλίσει ότι αυτό θα γίνει γνωστό σε σχολεία, οργανώσεις και ομάδες νέων σε τοπικό επίπεδο. Το COMPASS έχει νόημα μόνον ως ένα βιβλίο που ενθαρρύνει τη δράση.

Το γεγονός ότι το COMPASS υπήρχε διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδίκτυο βοήθησε πολύ στο να ενημερώνεται συνεχώς και να συνδεθεί με τρεις εκδόσεις που ήταν στον πυρήνα της καμπάνιας «all different - all equal»: το Alien 93; το DOMINO και το Εκπαιδευτικό Πακέτο all different all equal. Η εφαρμογή διαπολιτισμικών αρχών κατά την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι αποφασιστικής σημασίας, όπως μπορεί κανείς να δει και μέσα στο COMPASS.

Μ α ν ο χ τ ή κ α σ υ μ μ ε τ ο χ ή δ α δ κ α σ α π α ρ α γ ω γ ή ς

Η παραγωγή του COMPASS αποδείχτηκε ότι είναι ένας γιγάντιος στόχος. Το θεματικό του αντικείμενο είναι αχανές -η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα αφορά κυριολεκτικά όλους τους τομείς της ζωής σήμερα. Η γεωγραφική και πολιτισμική του εμβέλεια εμπεριέχει πολλές και μεγάλες διαφορές. Διαφορές στα περιβάλλοντα εργασίας και στα εκπαιδευτικά πλαίσια των δυνητικών χρηστών, διαφορές εντός του πλαισίου τόσο της τυπικής όσο και της μη τυπικής εκπαίδευσης, αλλά και μεταξύ τους. Σε σχέση με αυτό, προβλήματα ανέκυψαν στα ακόλουθα ζητήματα:

- Είναι δυνατόν να σέβεται κανείς την ουσιαστική οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ίδια στιγμή που αντιμετωπίζει συγκεκριμένες καταστάσεις και πολιτισμικές διαφορετικότητες σε όλη την Ευρώπη;
- Είναι στ' αλήθεια δυνατό να χρησιμοποιηθεί το ίδιο εγχειρίδιο και η ίδια μεθοδολογία σε διαφορετικές χώρες;
- Υπάρχει κάτι στα ανθρώπινα δικαιώματα ή στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, που να είναι «αμιγώς ευρωπαϊκό»;
- Είναι ρεαλιστικό να γίνεται απόπειρα να παραχθεί ένα εγχειρίδιο, το οποίο να είναι κατάλληλο και για την τυπική και για τη μη τυπική εκπαίδευση;
- Πόσα ξέρουν ήδη οι χρήστες του εγχειριδίου σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Υπάρχουν ακόμη περιθώρια καινοτομίας σε αυτό το πεδίο;
- Είναι η ομάδα-στόχος αυτού του εγχειριδίου έτοιμη να το χρησιμοποιήσει;
- Έχει κανένα νόημα να παραχθεί κάτι ειδικά για την εκπαίδευση νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα;

Δεν κατέστη δυνατό να απαντηθούν όλες οι ερωτήσεις και να εκλείψουν όλα τα σημεία που προκαλούσαν προβληματισμό. Επιχειρήθηκε να διαμορφωθεί μια διαδικασία παραγωγής τέτοια, που θα μπορούσε είτε να παράσχει απαντήσεις είτε να λάβει υπόψη της τους εκάστοτε προβληματισμούς. Το τελικό προϊόν είναι, πραγματικά, το αποτέλεσμα της συμβολής και της εμπειρογνομοσύνης από:

- την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα .
- τη Διαπολιτισμική Μάθηση.
- την εργασία με νέους και νέες.
- την Παιδαγωγική και τη Διδακτική.
- τις οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σ υ γ γ ρ α φ ή Ο μ ά δ α κ α Ο μ ά δ α Π α ρ α γ ω γ ή ς

Η Ομάδα Αναφοράς και Εποπτείας δημιουργήθηκε μετά από ανοιχτή πρόσκληση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και του διαδικτύου. Ο ρόλος αυτής της ομάδας ήταν να υποστηρίξει τους συγγραφείς. Η ομάδα όρισε, επίσης, τα περιεχόμενα και τις γενικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, ενώ προσπάθησε να διασφαλίσει τη λογική του οδηγού χρησιμοποιώντας άλλα υλικά και εμπειρίες.

Η Ομάδα Αναφοράς αποτελείται από τους:

- Dr Elie Abouaoun, Λίβανος, Nouveaux Droits de l'Homme-International.
- Mr. Anatoliy Azarov, Ρωσική Ομοσπονδία, Moscow School of Human Rights.
- Ms Patricia Brander, Δανία, consultant, experienced with the «all different - all equal» Education pack.
- Ms Ellie Keen, Ηνωμένο Βασίλειο, Human Rights Education Associates and Amnesty International.
- Ms Corina Michaela Leca, Μολδαβία, SIEDO - The Independent Society for Education and Human Rights.
- Ms Marie-Laure Lemineur, Ισπανία και Γαλλία, consultant experienced with the United Nations University for Peace (Costa Rica).
- Ms Brigitte Mooljee, Ηνωμένο Βασίλειο, Citizenship team at the Department of Education and Employment.
- Ms Louise Nylin, Σουηδία και ΗΠΑ, consultant with the UNDP and with the People's Decade for Human Rights Education.
- Ms Bárbara Oliveira, Σουηδία και Μοζαμβίκη, consultant, former youth co-ordinator with Amnesty International in South Africa.
- Ms Eunice Smith, Division of Human Rights, Peace, Democracy and Tolerance, Social and Human Sciences sector at Unesco.
- Mr. Alessio Surian, Ιταλία, European Federation for Intercultural Learning.
- Ms Olena Suslova, Ουκρανία, Women's Information Consultative Centre.
- Mr. Wim Taelman, Βέλγιο, Flemish Association for Human Rights Education.
- Mr. Andrew Yurov, Ρωσική Ομοσπονδία, Youth Human Rights Movement, Advisory Council of the European Youth Centre and European Youth Foundation.
- Ms Nancy Flowers, Η.Π.Α., consultant, Human Rights Education Resource Center, University of Minnesota.
- Ms Jana Ondrácková, Τσεχική Δημοκρατία, human rights education programme developer and co-ordinator at the Czech Helsinki Committee.
- Ms Vedrana Spajic-Vrkaš, Κροατία, Faculty of Philosophy of Croatia University of Zagreb.

Η Ομάδα Αναφοράς και Εποπτείας τον Απρίλιο του 2001 συναντήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Νεολαίας στη Βουδαπέστη σε μια συνάντηση της οποίας χαρακτηριστικό ήταν η έντονη και εποικοδομητική συζήτηση. Το αποτέλεσμα της συνάντησης ήταν το γενικό πλάνο των περιεχομένων και η δομή του «COMPASS» συμπεριλαμβανομένων και των θεματικών ενότητων που αναλύονται στον οδηγό. Συζητήθηκαν, επίσης, η διαδικασία παραγωγής και η πιλοτική δοκιμή των δραστηριοτήτων. Η Συγγραφική Ομάδα αποτελείται από οκτώ άτομα, τα οποία συμμετείχαν και στην Ομάδα Αναφοράς και Εποπτείας. Τα υπόλοιπα μέλη της Ομάδας Αναφοράς και Εποπτείας εκτελούσαν χρέη συμβούλων και υπευθύνων κατά τη διάρκεια της φάσης παραγωγής του υλικού, η δε εργασία τους ήταν εθελοντική.

Η Συγγραφική Ομάδα χώρισε την παραγωγή του υλικού με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίσει στο μέγιστο τη γόνιμη ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών, ένα ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα και ξεκάθαρες αρμοδιότητες και ευθύνες. Κάθε κεφάλαιο και κάθε δραστηριότητα είχε δύο με τρεις συγγραφείς και επιμελητές πριν προωθηθεί στην υπόλοιπη ομάδα. Η ομάδα συναντήθηκε τρεις φορές, τον Μάιο, τον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο του 2001.

Δοκ μάζοντας κα καταλήγοντας

Τα τελικά προσχέδια «αναρτήθηκαν» στο διαδίκτυο, όπου χρήστες των Προγραμμάτων Νεολαίας για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καθώς και μέλη του Trainer's Pool (της Δεξαμενής Εκπαιδευτών/τριών) της Διεύθυνσης Νεολαίας και Αθλητισμού μπορούσαν να έχουν πρόσβαση με στόχο να σχολιάσουν τα κείμενα και να προτείνουν βελτιώσεις. Αν και η διάρκεια ανάρτησης των κειμένων ήταν σύντομη, η διαδικασία μπορεί να χαρακτηριστεί καινοτόμα και με μεγάλη απήχηση. Ζητήθηκε, επίσης, από τις οργανώσεις νέων, από τα εθνικά συμβούλια νέων καθώς και από άλλους εταίρους της Διεύθυνσης Νεολαίας και Αθλητισμού να συνεισφέρουν εκπαιδευτικό υλικό που κυκλοφορεί στις χώρες τους και στις γλώσσες τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Υπήρξαν πολλές διαφορετικού επιπέδου αποκρίσεις και ορισμένες από αυτές ήταν μακροσκελείς. Γι' αυτό τον λόγο αποφασίστηκε το υλικό αυτό να χρησιμοποιηθεί μόνο στην ηλεκτρονική έκδοση του COMPASS καθώς και στο κέντρο αναφοράς για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (HRE Resource Centre).

Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στη συμμετοχή οργανώσεων νεολαίας, οι οποίες είχαν γνώση και εξειδίκευση στις θεματικές ενότητες του εγχειριδίου. Τα σχόλια και οι προτάσεις τους ήταν πάντοτε καλοδεχόμενα και χρήσιμα.

Η επιλογή του τίτλου –υπήρξαν πάνω από 20 προτάσεις– ήταν μια διαδικασία που επίσης είχε μεγάλη συμμετοχή, κυρίως όταν οι πιθανοί τίτλοι ανακοινώθηκαν στη λίστα των συνεργατών της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (τα μέλη της λίστας μπορούσαν να εκφράσουν την προτίμησή τους).

Για να διασφαλιστεί συνέπεια, τόσο στο ύψος όσο και στη συνοχή του περιεχομένου, το τελικό υλικό δόθηκε σε μια ομάδα τριών επιμελητών έκδοσης. Η Ellie Keen ανέλαβε την ευθύνη για τα κεφάλαια 1,3, και 4, η Marie-Laure Lemineur τις Βασικές Πληροφορίες των Θεματικών Ενότητων (κεφάλαιο 5), ενώ η Patricia Brander ανέλαβε τις δραστηριότητες και τα σχετικά κείμενα. Ο Rui Gomes, διευθυντής Προγραμμάτων και Εκπαίδευσης του Ευρωπαϊκού Κέντρου Νεολαίας στη Βουδαπέστη και συντονιστής του συγκεκριμένου προγράμματος, ανέλαβε την τελική σύνθεση.

Τι περιλαμβάνει το COMPASS;

Η Συγγραφική Ομάδα πήρε οδηγία από την Ομάδα Αναφοράς και Εποπτείας να είναι όσο πιο πλήρης και περιεκτική γίνεται στο περιεχόμενο (έτσι ώστε ο καθένας/μία να μπορεί να βρει στο εγχειρίδιο θέματα που τον/την αφορούν) κατά τη συγγραφή του εγχειριδίου, ώστε:

- οι χρήστες να μη χρειάζεται να διαβάσουν όλο το εγχειρίδιο για να το χρησιμοποιήσουν –ο συντονιστής/τρια θα πρέπει να μπορεί να εφαρμόσει μια δραστηριότητα χωρίς να χρειάζεται να διαβάσει υλικό που δεν σχετίζεται άμεσα με το περιεχόμενο ή την περίπτωση.
- να περιέχει κάποια ελάχιστη συμπληρωματική πληροφόρηση για εκείνους τους διευκολυντές που μπορεί να αισθάνονται δύσκολα στον χειρισμό κάποιων θεμάτων (Το COMPASS θα πρέπει να είναι επαρκές).
- να είναι πρακτικό και να βασίζεται σε βιωματικές δραστηριότητες.
- να είναι ελκυστικό, να ανταποκρίνεται στις ανησυχίες των νέων ανθρώπων της Ευρώπης και να είναι ένα εργαλείο ανάπτυξης των κοινωνικών τους δεξιοτήτων και συμπεριφορών σύμφωνα με τις γνώσεις και τις ικανότητές τους.
- να εστιάζει περισσότερο στις αξίες και στα κοινωνικά θέματα παρά (μόνο) στα τυπικά δικαιώματα που περιγράφονται στις διάφορες συμβάσεις.
- να είναι εύχρηστο τόσο στην τυπική όσο και στη μη τυπική εκπαίδευση.
- να αφήνει τις βασικές πληροφορίες για το τέλος, έτσι ώστε οι χρήστες να προχωρήσουν στις δραστηριότητες γνωρίζοντας ότι υπάρχει διαθέσιμο υποστηρικτικό υλικό ως αναφορά.

Κατά συνέπεια, το COMPASS έχει οργανωθεί με τον ακόλουθο τρόπο:

- Κεφάλαιο 1:** Εξοικειώνει τον αναγνώστη με την έννοια της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα . Θα πρέπει να παρακινήσει, να εμπνεύσει και να ενημερώσει τον αναγνώστη πώς μπορεί να χρησιμοποιήσει καλύτερα το COMPASS και τις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις του.
- Κεφάλαιο 2:** Είναι μια συλλογή από 49 δραστηριότητες διάφορων επιπέδων δυσκολίας, που καλύπτουν διαφορετικές θεματικές ενότητες και αφορούν διάφορους τύπους δικαιωμάτων. Παραπομπές υπάρχουν προς αντίστοιχες δραστηριότητες των Alien 93, Domino και Εκπαιδευτικό Πακέτο.
- Κεφάλαιο 3:** «Αναλαμβάνοντας Δράση». Το κεφάλαιο αυτό δίνει ιδέες και συμβουλές σε αυτούς που θα ήθελαν να γίνουν πιο ενεργοί στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Κεφάλαιο 4:** Παρέχει ουσιώδεις πληροφορίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, για τα διεθνή πρότυπα και ντοκουμέντα.
- Κεφάλαιο 5:** Επιπρόσθετες βασικές γνώσεις σχετικές με τις θεματικές ενότητες.
- Παραρτήματα:** Περιέχει βασικές πληροφορίες για νομικά κείμενα, γιατί τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν να κάνουν και με το νόμο.

Η επ λογή των θεμάτων

Η ομάδα αναφοράς και εποπτείας προσδιόρισε αρχικά εξήντα τρεις θεματικές ενότητες, τις οποίες θα κάλυπτε το COMPASS. Αυτές εκτείνονται από την τρομοκρατία ως την ευθανασία. Ήταν δύσκολο για τη συγγραφική ομάδα να διακρίνει και να αποφασίσει την ομαδοποίηση όλων των θεμάτων σε ένα λογικό πλαίσιο. Στο τέλος, επελέγησαν δεκαπέντε θεματικές ενότητες: Παιδιά, Ιδιότητα του Πολίτη, Δημοκρατία, Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Εκπαίδευση, Περιβάλλον, Ισότητα των φύλων, Παγκοσμιοποίηση, Υγεία, Ανθρώπινη Ασφάλεια, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.), Ειρήνη και Βία, Φτώχεια, Κοινωνικά Δικαιώματα και Αθλητισμός. Ήταν μια δύσκολη απόφαση, αλλά η Ομάδα θεώρησε αυτόν ως τον πιο χρήσιμο τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να οργανωθούν οι δραστηριότητες στο Κεφάλαιο 2. Όποτε προέκυπταν ερωτήσεις ή αμφιβολίες, αποφασίσαμε να τις ενσωματώνουμε όσο το δυνατόν περισσότερο. Για τις δραστηριότητες κρίθηκε απαραίτητο ένα δέκατο έκτο θέμα που αφορά τα Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα και αναφέρεται σε δραστηριότητες που γενικά προάγουν τη θετική στάση και την επίγνωση σε σχέση με το σύνολο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν περιλαμβάνονται βασικές πληροφορίες σε σχέση με αυτό το γενικό θέμα.

Το εμπόδ ο του εθνοκεντρ σμού

Η πιο σοβαρή πρόκληση που αντιμετωπίστηκε κατά τη διάρκεια της παραγωγής του COMPASS είχε να κάνει με τον εθνοκεντρισμό. Η διαφορετικότητα της εθνικής προέλευσης και των εμπειριών της Συγγραφικής Ομάδας είχε ως στόχο να διασφαλίσει ότι θα αντιπροσωπευθεί στο εγχειρίδιο το μέγιστο της γλωσσικής, εκπαιδευτικής και κοινωνικής διαφορετικότητας. Το COMPASS έπρεπε να είναι πραγματικά ευρωπαϊκό και διαπολιτισμικό. Δεν είναι ξεκάθαρο κατά πόσο η πρόθεση αυτή ήταν εφικτή ή ρεαλιστική. Συνειδητοποιήσαμε ότι μερικές φορές διαβάζαμε πράγματα σε διαφορετικές γλώσσες αλλά στην πραγματικότητα αναφέρονταν στις πηγές του ίδιου υλικού. Το γεγονός ότι η πρωτότυπη έκδοση του COMPASS αποδόθηκε στην αγγλική γλώσσα ενθάρρυνε όλους τους συγγραφείς να διεξαγάγουν έρευνα πρωτίστως μέσω αγγλικής βιβλιο-

γραφίας και σε αγγλόφωνες σελίδες στο διαδίκτυο. Ας ελπίσουμε ότι η επίγνωση αυτού του κινδύνου ενδέχεται να περιορίσει τη ζημιά, αλλά δεν ήταν εύκολο να την αποφύγουμε εντελώς – μια αναπόφευκτη συνέπεια της παγκοσμιοποίησης! Επίσης, θα είχε σταθεί αδύνατο να παραχθεί το COMPASS από μια ομάδα 50 ανθρώπων που να γράφουν σε 50 διαφορετικές γλώσσες.

Ο Rancho, ο σκιτσογράφος που δούλεψε μαζί μας, συνόψισε όλα αυτά τα διλήμματα, όταν, έχοντας αναλάβει να παραγάγει σκίτσα για ευρωπαϊκό κοινό, έθεσε το ερώτημα: «Και πώς να σκισάρω έναν Ευρωπαίο;».

Σχετ κά με τ ς μεθόδους

Όπως ειπώθηκε παραπάνω, δεν ήταν πρόθεσή μας να παραγάγουμε ένα νέο εγχειρίδιο, αλλά κάτι το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εύκολα από όλους όσοι δουλεύουν στα ανθρώπινα δικαιώματα με νέους και νέες. Διαπιστώσαμε ότι ήδη είναι διαθέσιμο πολύ και αξιόλογο υλικό.

Η αφθονία και η υψηλή ποιότητα του υλικού αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τη Συγγραφική Ομάδα. Όποτε ήταν δυνατό, έγιναν αναφορές και παραπομπές στις ανάλογες πηγές, ζητούμε, όμως, συγγνώμη για όποιες παραλείψεις.

Όσοι είναι εξοικειωμένοι με τέτοιου είδους εργασία, θα καταλάβουν επίσης ότι κάποιες μέθοδοι έχουν προσαρμοστεί ή επαναλαμβάνονται στο COMPASS. Αυτές οι ανακυκλωμένες μέθοδοι διατηρήθηκαν, διότι ο σκοπός μας ήταν ένα πρακτικό και εύχρηστο εργαλείο. Εάν μια μέθοδος είναι αποτελεσματική, θα ήταν λάθος να τη στερήσουμε από άλλους χρήστες. Η προσαρμογή είναι επίσης μια λέξη κλειδί για ολόκληρο το εγχειρίδιο. Αν και οι δραστηριότητες μπορεί να φαίνονται σε κάποιους προκατασκευασμένες λύσεις, ο ενεργός χρήστης του COMPASS χρειάζεται να κοιτάξει γύρω του και να σκεφτεί πού βρίσκεται πριν αποφασίσει πού θέλει να πάει. Συμβουλές και προτάσεις δίνονται σε αντίστοιχη ενότητα σε σχέση με το πώς να προσαρμόσετε τις δραστηριότητες ώστε να καλύπτουν τα συγκεκριμένα ενδιαφέροντα των νέων ανθρώπων προκειμένου να είναι κατάλληλες στο αντίστοιχο εκπαιδευτικό πλαίσιο, να ταιριάζουν στον διαθέσιμο χρόνο κ.λπ.

Το COMPASS σκοπεύει να προτείνει διαφορετικά μονοπάτια και δρόμους και πρέπει να μπορεί να γίνεται κατανοητό από νέους και νέες στην Ευρώπη με διαφορετικές πολιτισμικές και κοινωνικές αξίες. Αυτή η διαφορετικότητα στις προσεγγίσεις είναι ένα ισχυρό σημείο και επιβεβαιώνει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι ένα δόγμα που μπορεί να επιβληθεί στον οποιονδήποτε και στην οποιαδήποτε.

Φτάνοντας στο τοπικό επ πεδο

Η παραγωγή του COMPASS είναι μόνο μια αρχή. Εκπαιδευτικά εργαστήρια οργανώνονται σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο, στα οποία εμπλέκονται σύμβουλοι που εργάζονται με νέους και νέες στην ανοιχτή κοινότητα, εμπυχωτές και εκπαιδευτικοί. Παράλληλα, το COMPASS θα μεταφραστεί και σε άλλες γλώσσες. Για πληροφορίες σχετικές με το τι, πότε και πού, παρακαλούμε να συμβουλευτείτε την ιστοσελίδα του προγράμματος στη διεύθυνση: <http://www.coe.int/hre>.

Τι μένει εκτός και τι έπεται;

Πολλές από τις δραστηριότητες που γράφτηκαν από τη Συγγραφική Ομάδα, πάνω από είκοσι, δεν συμπεριλήφθηκαν, γιατί δεν υπήρχε ο χώρος. Ολόκληρες σελίδες βασικών πληροφοριών χρειάστηκε να εξαιρεθούν ή να μειωθούν για τον ίδιο επίσης λόγο.

Πολλά από αυτά τα κείμενα θα καταστούν διαθέσιμα στους χρήστες μέσω της διαδραστικής έκδοσης του COMPASS. Αυτή η έκδοση θα επιτρέψει μεγαλύτερη διαδραστικότητα ανάμεσα στα κείμενα και στις δραστηριότητες και θα εμπλουτιστεί, όσο είναι δυνατόν, από τις προτάσεις των χρηστών.

Αυτό επίσης που δεν περιλαμβάνεται στο εγχειρίδιο, είναι το προτεινόμενο πακέτο φωτογραφιών, καθώς και ταινίες και τραγούδια για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το COMPASS προτείνει κατευθύνσεις, αφετηρίες, παραπομπές και προσανατολισμούς. Δεν μπορούν να ταιριάζουν μέσα τα πάντα. Το πρόγραμμα Νεολαίας για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα έχει ακόμη αρκετό δρόμο μπροστά. Πραγματικά, υπάρχουν πολύ περισσότερα σχετικά με την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα πέρα από το COMPASS.

Το COMPASS, όμως, μπορεί να γίνει για σας σημείο εκκίνησης. Σας ευχόμαστε καλή επιτυχία και ευχάριστες στιγμές καθώς το χρησιμοποιείτε.

Κεφάλαιο 1

**Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα
Δικαιώματα και Compass, ένας
Οδηγός Εφαρμογής**

Π νακας περ εχομένων

Κατανοώντας την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα	17
<i>Τι είναι η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα</i>	17
<i>Αποτελέσματα της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα</i>	18
<i>Γνώση, δεξιότητες και στάσεις</i>	19
<i>Μια συνοπτική προσέγγιση</i>	20
<i>Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα</i>	20
<i>Τυπικά και μη τυπικά περιβάλλοντα εκπαίδευσης με νέους και νέες</i>	21
<i>Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα ως σημείο αφετηρίας για δραστηριοποίηση</i>	22
<i>Διεθνής υποστήριξη της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα</i>	23
Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και σε άλλα Εκπαιδευτικά Πεδία	25
<i>Ένας κόσμος ανθρωπίνων δικαιωμάτων</i>	25
<i>Τι είναι ένα «ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων»;</i>	25
<i>Ζητήματα που καλύπτονται στο εγχειρίδιο</i>	26
<i>Εκπαίδευση στην Πολιτότητα</i>	27
<i>Προσωπική και Κοινωνική Εκπαίδευση</i>	27
<i>Παγκόσμια Εκπαίδευση</i>	28
<i>Διαπολιτισμική Εκπαίδευση</i>	28
<i>Αναπτυξιακή εκπαίδευση</i>	29
<i>Περιβαλλοντική Εκπαίδευση</i>	30
<i>Εκπαίδευση για την Ειρήνη</i>	30
<i>Εκπαίδευση σχετιζόμενη με το Δίκαιο</i>	30
Χρησιμοποιώντας το COMPASS στην Ευρώπη	31
<i>Τι και πού είναι η Ευρώπη;</i>	31
<i>Ένα βιβλίο για την Ευρώπη;</i>	32
<i>Ένα Ευρωπαϊκό όνειρο</i>	33
<i>Εργασία με νέους και νέες και εκπροσώπηση της νεολαίας</i>	34
<i>Η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού</i>	35
<i>Η διαδικασία παραγωγής</i>	35
<i>Χρησιμοποιώντας το εγχειρίδιο σε διαφορετικούς πολιτισμούς και σε διαφορετικές γλώσσες</i>	36
Πώς να χρησιμοποιήσετε το COMPASS	38
<i>Πώς να δουλέψετε με το εγχειρίδιο</i>	38
<i>Οι εκπαιδευτικές μας προσεγγίσεις</i>	39
<i>Συχνές ερωτήσεις για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα</i>	44
<i>Συμβουλές προς τους χρήστες</i>	46
<i>Συμβουλές διευκόλυνσης</i>	48
<i>Ομαδική εργασία</i>	48
<i>Τεχνικές ομαδικής εργασίας</i>	49
<i>Γενικές συμβουλές για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων</i>	52
<i>Όταν τα πράγματα δεν πάνε όπως τα περιμένατε</i>	54
<i>Διαχείριση της σύγκρουσης εντός της ομάδας</i>	55
<i>Κάποιες μέθοδοι και τεχνικές για την υποστήριξη αποδοτικών ομάδων μάθησης</i>	56
<i>Μέθοδοι και τεχνικές για την ανάπτυξη δεξιοτήτων συζήτησης</i>	59
<i>Μέθοδοι και τεχνικές για την ανάπτυξη δεξιοτήτων στη συλλογική λήψη αποφάσεων</i>	60
<i>Δραστηριότητες για ανασκόπηση</i>	62

Κατανοώντας την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Τι είναι η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

«...εκπαίδευση κατά προγράμματα και δραστηριότητες που εστιάζουν στην προαγωγή της σόφιας σε ό,τι αφορά την ανθρώπινη αξία, οπότε α σε συνάρτηση με άλλα προγράμματα που προάγουν τη διαπολιτισμική μάθηση, τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των μενοσήτων».

Επισημορσμός της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για το Πρόγραμμα Νεολαίας του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Μακροπρόθεσμος στόχος

Αν και υπάρχουν πολλοί ορισμοί και μια σειρά διαφορετικών προσεγγίσεων για την εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η καλύτερη περιγραφή της μπορεί να γίνει με βάση τους στόχους που θέλει να επιτύχει. Ο μακροπρόθεσμος στόχος τέτοιων προγραμμάτων είναι να θεμελιώσουν έναν πολιτισμό, στο πλαίσιο του οποίου τα ανθρώπινα δικαιώματα κατανοούνται και γίνονται αντικείμενο υπεράσπισης και σεβασμού. Έτσι, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οποιοσδήποτε/οποιαδήποτε εργάζεται με ανθρώπους εμπλέκεται στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, εφόσον έχει αυτόν τον στόχο κατά νου και κάνει βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση ανεξάρτητα από τον τρόπο ή το αποτέλεσμα της προσπάθειας.

Οι απόψεις σχετικά με το ποιος είναι ο καλύτερος ή ο καταλληλότερος τρόπος προσέγγισης αυτού του στόχου ενδέχεται να είναι κάπως διαφορετικές και αυτό είναι φυσιολογικό. Ταύτοσημες συνθήκες ζωής δεν θα μπορούσαν να εντοπιστούν ούτε καν μεταξύ δύο μόνο διαφορετικών ατόμων, πόσο μάλλον μεταξύ ομάδων ατόμων ή πολιτισμών και καμιά εκπαιδευτική προσέγγιση δεν θα μπορούσε να ταιριάζει σε όλα τα άτομα, τις ομάδες ή τις κοινωνίες. Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, λοιπόν, θα πρέπει πριν από όλα να επικεντρώνεται στους εκπαιδευόμενους: Πρέπει να έχει ως αφετηρία τις ανάγκες, τις προτιμήσεις, τις ικανότητες και τις επιθυμίες του εκάστοτε ατόμου, στο πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας.

Μια εκπαιδευτική προσέγγιση που έχει ως επίκεντρο τους/τις εκπαιδευόμενους/ες αναγνωρίζει την αξία της προσωπικής δράσης και της προσωπικής αλλαγής και λαμβάνει επίσης υπόψη της το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται οι εκπαιδευόμενοι/ες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να ζουν σε απομόνωση ή ότι δεν μπορούν να μάθουν από άλλους/ες που ενδεχομένως δουλεύουν σε διαφορετικό πλαίσιο. Αυτό που φέρνει κοντά τους/τις εκπαιδευτές/τριες από όλο τον κόσμο είναι ένα κοινό εγχείρημα: η επιθυμία να προαγάγουν και, εν τέλει, να κατοικήσουν έναν κόσμο με εκτίμηση και σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Υπάρχουν δοκιμασμένες γενικές οδηγίες και αξιολογημένες μέθοδοι, εκπαιδευτικό υλικό και πολλοί άνθρωποι που εργάζονται στο πεδίο. Όλα αυτά μπορούν να μας βοηθήσουν να επιτύχουμε τον κοινό σκοπό.

Αυτό το εγχειρίδιο επιδιώκει να συμβάλει στην πραγμάτωση αυτού του σκοπού.

? Τι καταλαβαίνετε με τον όρο «Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα»;

Διακρίνοντας τα συστατικά της

Η μακροπρόθεσμη θεώρηση είναι σημαντική αλλά μερικές φορές, για πρακτικούς λόγους, χρειαζόμαστε μια πιο ρεαλιστική εικόνα των σκοπών μας. Ενδεχομένως, μας διευκολύνει να επιμερίσουμε τους σκοπούς αυτούς σε πιο συγκεκριμένους στόχους: να εστιάσουμε στα διάφορα συστατικά μέρη που συνθέτουν την κουλτούρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έπειτα να σκεφτούμε πώς θα μπορούσαμε να τα προσεγγίσουμε εξατομικευμένα. Η κουλτούρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ένα δίκτυο αλληλοεξαρτώμενων στάσεων, πεποιθήσεων, συμπεριφορών, κανόνων και κανονιστικών ρυθμίσεων. Η κατανόησή τους μπορεί να μας

«Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρωπίνης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία μεταξύ των εθνών, των φυλετικών ή θρησκευτικών ομάδων και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης»

Άρθρο 26, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

«Ένα ταξίδι χιλίων χιλιομέτρων πάντα ξεκινάει με ένα και μόνο βήμα».

Λάο - Τσε

· δώσει τις κατάλληλες βάσεις για να στηρίξουμε το έργο που επιτελείται στο πλαίσιο των ομάδων μας.

· **Προς μια κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.**

· Τα σημεία που ακολουθούν συνδέονται άμεσα με τα βασικά συστατικά μέρη μιας τέτοιας κουλτούρας και μπορούν να μας δώσουν τους γενικούς στόχους της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

- Η ενδυνάμωση του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες.
- Η ανάπτυξη ενός αισθήματος αυτοσεβασμού και σεβασμού για τους άλλους: μιας εκτίμησης για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.
- Η διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στον σεβασμό για τα δικαιώματα των άλλων.
- Η διασφάλιση μιας πραγματικής ισότητας των φύλων και ίσων ευκαιριών για τις γυναίκες σε όλα τα επίπεδα.
- Η προαγωγή του σεβασμού, της κατανόησης και της εκτίμησης της πολιτισμικής διαφορετικότητας, ιδίως έναντι διαφορετικών εθνικών, εθνοτικών, θρησκευτικών, γλωσσικών και άλλων μειονοτήτων και κοινοτήτων.
- Η ενδυνάμωση των ανθρώπων στην κατεύθυνση της ανάληψης ρόλων ενεργού πολίτη.
- Η προαγωγή της δημοκρατίας, της ανάπτυξης, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αρμονικής συμβίωσης, της αλληλεγγύης και της φιλίας μεταξύ ανθρώπων και εθνών.
- Η συμβολή στην επέκταση των δραστηριοτήτων των διεθνών οργανισμών που επιδιώκουν τη δημιουργία ενός πολιτισμού/κουλτούρας ειρήνης, θεμελιωμένου στις οικουμενικές αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στη διεθνή κατανόηση, στην ανεκτικότητα και στη μη βία.

· **Αποτελέσματα της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα**

· **Ποιοι είναι οι στόχοι για τη δική μου ομάδα;**

· Διατυπώσαμε τη γενική στοχοθεσία στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καθώς και κάποιους μακροπρόθεσμους στόχους. Μπορούμε, όμως, να εστιάσουμε ακόμη περισσότερο στο θέμα και να αναλογιστούμε τις ανάγκες των επιμέρους ομάδων και κοινοτήτων: δουλεύοντας τοπικά, αλλάζουμε τον κόσμο! Ο κόσμος μας, αυτή τη στιγμή, είναι ένας κόσμος στον οποίο παντού παραβιάζονται ανθρώπινα δικαιώματα. Ιδανικά, θα ήταν αρκετό να ενσταλάξεις στα μέλη της ομάδας σου ένα αίσθημα σεβασμού για τα άλλα ανθρώπινα όντα και να ελπίζεις ότι αυτοί/ες, τουλάχιστον στο μέλλον, δεν θα είναι μεταξύ εκείνων που παραβιάζουν τα δικαιώματα των άλλων. Αυτή είναι μια σημαντική πλευρά της δουλειάς που κάνουμε ως εκπαιδευτές ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

· Αλλά μπορούμε να στοχεύσουμε και σε περισσότερα: μπορούμε να έχουμε ως στόχο το να εμπνεύσουμε τους νέους (και τις νέες) με τους οποίους δουλεύουμε, ώστε να επιδρούν όχι μόνο στους εαυτούς τους αλλά και στον κόσμο γύρω τους. Μπορούμε να προσπαθήσουμε να τους εμπνεύσουμε να γίνουν από μόνοι/ες τους μικρο-εκπαιδευτές και μικρο-ακτιβιστές, που θα βοηθούν οι ίδιοι/ες στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακόμη κι όταν τα ζητήματα δε φαίνεται να τους/τις αγγίζουν προσωπικά. Αυτός ο στόχος δεν είναι ανέφικτος. Δε σημαίνει ότι θα πρέπει να προσδοκούμε από τους νέους (και τις νέες) να αφιερώσουν τη ζωή τους στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά σημαίνει ότι θα μπορούσαν να έχουν επίγνωση, να ενδιαφέρονται για τα ζητήματα αυτά και να είναι ικανοί/ες να δρουν, όταν το κρίνουν αναγκαίο, ώστε να αλλάζουν την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων.

· Με βάση τα παραπάνω, οι σκοποί των υφιστάμενων μοντέλων Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα διακρίνονται σε τρεις βασικές ενότητες:

- Στην προαγωγή της συνειδητοποίησης και της κατανόησης των ζητημάτων που

αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα προκειμένου οι άνθρωποι να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τις παραβιάσεις τους.

- Στην ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων και ικανοτήτων για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Στην ανάπτυξη στάσεων σεβασμού προς τα ανθρώπινα δικαιώματα προκειμένου να μη γίνονται ηθελημένες παραβιάσεις τους.

? Ποια θεωρείς ότι είναι τα σημαντικά ζητήματα για τους νέους και τις νέες με τους/τις οποίους/ες δουλεύεις;

Γνώση, δεξ ότητες κα στάσε ς

Ποιο είδος γνώσης είναι απαραίτητο για τους νέους και τις νέες προκειμένου να πετύχουν μια βαθύτερη κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Ποιες δεξιότητες και στάσεις προϋποτίθενται ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσουν στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Η απαρίθμηση που ακολουθεί προσφέρει κάποιες απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα: αυτοί ήταν οι στόχοι τους οποίους θέσαμε ως βάση για τη συγκρότηση αυτού του εγχειριδίου.

Γνώση και κατανόηση:

- Θεμελιωδών εννοιών, όπως: ελευθερία, δικαιοσύνη, ισότητα, ανθρώπινη αξιοπρέπεια, μη διάκριση, δημοκρατία, οικουμενικότητα, δικαιώματα, ευθύνες, αλληλοστήριξη και αλληλεγγύη.
- Της ιδέας ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν ένα πλαίσιο για τη διαπραγμάτευση και την επίτευξη συναίνεσης σχετικά με τις επιθυμητές συμπεριφορές στην οικογένεια, στο σχολείο, στην προσωπική ζωή, στη ζωή των κοινοτήτων και στον κόσμο ευρύτερα.
- Του ρόλου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της παρελθοντικής και μελλοντικής τους διάστασης στη ζωή του καθενός και της καθεμιάς, στη ζωή των κοινοτήτων και στις ζωές άλλων ανθρώπων σε όλο τον κόσμο.
- Της διάκρισης ανάμεσα σε αστικά/πολιτικά και κοινωνικά/οικονομικά δικαιώματα.
- Των διαφορετικών τρόπων αντίληψης και βίωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διαφορετικές κοινωνίες, σε διαφορετικές ομάδες μέσα στην ίδια κοινωνία καθώς και των διαφορετικών θρησκευτικών, ηθικών, νομικών κ.ά. νομιμοποιητικών βάσεων.
- Των κοινωνικών αλλαγών, των ιστορικών γεγονότων και των αιτίων, που κατά κύριο λόγο οδήγησαν στην αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Των σημαντικών διεθνών οργάνων που υφίστανται για την εφαρμογή της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων – όπως οι Διακηρύξεις Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (UDHR), η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC), η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ECHR).
- Των τοπικών, εθνικών και διεθνών οργανισμών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και ατόμων που εργάζονται για την υποστήριξη και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αποκτώντας γνώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Δεξιότητες

- Ενεργητική ακρόαση και επικοινωνία: ικανότητα ακρόασης διαφορετικών απόψεων, υπεράσπισης των δικαιωμάτων των ιδίων και των δικαιωμάτων των άλλων.
- Κριτική σκέψη: ανεύρεση των σχετικών πληροφοριών, εκτίμηση των στοιχείων με κριτικό τρόπο, επίγνωση των προϋποθέσεων και προκαταλήψεων, ανίχνευση των μορφών χειριστικής συμπεριφοράς και λήψη αποφάσεων με ορθολογικά κριτήρια.
- Δυνατότητα συνεργασίας και θετικής διαχείρισης των συγκρούσεων.
- Δυνατότητα συμμετοχής και οργάνωσης κοινωνικών ομάδων.
- Δράση προκειμένου να προάγονται και να περιφρουρούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα σε τοπικό και οικουμενικό επίπεδο.

Μαθαίνοντας προς όφελος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Μαθαίνοντας μέσω των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Στάσεις και αξίες

- Αίσθημα ευθύνης για τις προσωπικές δράσεις και αφοσίωση στην προσωπική ανάπτυξη και την κοινωνική αλλαγή.
- Περιέργεια και ανοιχτό μυαλό, σεβασμός στη διαφορετικότητα.
- Συμπαράσταση και αλληλεγγύη για τους άλλους και προσωπική δέσμευση για την υποστήριξη εκείνων, των οποίων τα ανθρώπινα δικαιώματα απειλούνται.
- Αίσθημα ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, αναγνώρισης της αξίας του εαυτού και των άλλων, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές, πολιτισμικές, γλωσσικές ή θρησκευτικές διαφορές.
- Αίσθημα δικαιοσύνης και επιθυμία για δουλειά στην κατεύθυνση των ιδεωδών της ελευθερίας, της ισότητας και του σεβασμού προς τη διαφορετικότητα.

Μα συνοπτική προσέγγιση

«Η λέξη «εκπαίδευση» υποδηλώνει την όλη διαδικασία της κοινωνικής ζωής, μέσω της οποίας τα άτομα και οι κοινωνικές ομάδες μαθαίνουν να αναπτύσσουν συνειδητά, στο πλαίσιο των εθνικών και διεθνών κοινοτήτων και προς όφελός τους, τις προσωπικές δεξιότητες, στάσεις, κλίσεις και γνώσεις τους».

UNESCO
Συστάσεις, 1974

Σ' αυτό το εγχειρίδιο έχουμε υιοθετήσει μια προσέγγιση στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η οποία, από πολλές απόψεις, επιχειρεί να συμπεριλάβει πράγματα, παρά να αποκλείσει. Κατά πρώτον, επιχειρήσαμε να αγκαλιάσουμε και τις τρεις διαστάσεις – γνώση, δεξιότητες και στάσεις – σε ίσο βαθμό. Δεύτερον, οι δραστηριότητες έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να απευθύνονται σε ένα ευρύ ηλικιακό κοινό αλλά και να καλύπτουν τους τυπικούς, μη τυπικούς και άτυπους τομείς εκπαίδευσης. Τρίτον, επιχειρήσαμε -μέσω συμμετοχικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων ενεργού μάθησης- να συνδέσουμε την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα με τα σχετικά τοπικά και παγκόσμια ζητήματα, όπως την ανάπτυξη, το περιβάλλον, τις διαπολιτισμικές σχέσεις και την ειρήνη. Δεν ισχυριζόμαστε ότι η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα μπορεί να προσεγγιστεί μόνον ως αυτοτελής κλάδος.

Η αξιοποίηση τέτοιων συμμετοχικών δραστηριοτήτων είναι κεντρικής σημασίας. Μελέτες δείχνουν ότι η συλλογική εργασία σε μικρές ομάδες βοηθάει στην οικοδόμηση της συνοχής της ομάδας και στη μείωση των προκαταλήψεων ανάμεσα στα μέλη των ομάδων. Η συνεργατική ομαδική εργασία βοηθάει, επίσης, στη βελτίωση της κατανόησης πολύπλοκων εννοιών και αυξάνει τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων καθιστώντας τους συμμετέχοντες ικανούς να επεξεργαστούν περισσότερο αποτελεσματικές και πρακτικές λύσεις. Όλα αυτά τα αποτελέσματα συνιστούν και σημαντικούς στόχους της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται να «συμπεριλάβουμε» τους ίδιους τους νέους και τις νέες σε κάθε στιγμή της μαθησιακής διαδικασίας. Δεν θα πρέπει να πέφτουμε στην παγίδα να υποθέτουμε ότι εμείς οι εκπαιδευτές/τριες κατέχουμε την απόλυτη αλήθεια, την οποία θα πρέπει να «περάσουμε» σε παθητικούς μαθητευόμενους. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί εύκολα να μετατρέψει την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε «ιδεολογική» εκπαίδευση χειρίστου τύπου. Ένα θεμελιώδες χαρακτηριστικό της μεθοδολογίας που περιέχεται σε αυτό το εγχειρίδιο αφορά στην ιδέα ότι οι νέοι και οι νέες θα συνεισφέρουν στην εκπαιδευτική διαδικασία μια πλούσια δεξαμενή εμπειριών, η οποία θα πρέπει να αξιοποιηθεί προκειμένου να διασφαλιστεί μια ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Τα ερωτήματα, συχνά ακόμη και οι συγκρούσεις, θα πρέπει να θεωρούνται ως θεμελιακοί εκπαιδευτικοί πόροι, οι οποίοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με θετικό τρόπο.

Για περαιτέρω περιγραφές του πώς εμπλέκονται οι νέοι και οι νέες στις συμμετοχικές δραστηριότητες, μπορείς να δεις την Ενότητα 3 του εκπαιδευτικού υλικού του Συμβουλίου της Ευρώπης «Domino» και την εκπαιδευτική προσέγγιση που σκιαγραφείται στο Εκπαιδευτικό Πακέτο.

Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα με νέους και νέες

Γίνεται ολοένα και πιο αποδεκτή η άποψη ότι θα πρέπει να δίνεται προσοχή στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε νέους και νέες, όχι μόνον επειδή είναι κάτι σημαντικό για την κοινωνία, αλλά και λόγω του ότι οι ίδιοι οι νέοι και οι νέες αξιολογούν θετικά και επωφελοούνται από το είδος των δραστηριοτήτων που εμπειρεύονται στο έργο. Οι σύγχρονες κοινωνίες, και ιδιαίτερα ο νεανικός πληθυσμός, αντιμετωπίζουν ολοένα και περισσότερο διαδικασίες κοινωνικού αποκλεισμού, θρησκευτικών, εθνοτικών και εθνικών διαφορών, καθώς και τα αρνητικά –αλλά και τα θετικά– της αυξανόμενης παγκοσμιοποίησης. Η Εκπαίδευση στα Αν-

«Ακούω και ξεχνώ, βλέπω και θυμάμαι, πράττω και κατανοώ».

Κομφούκιος

θρώπινα Δικαιώματα θίγει τα σημαντικά ζητήματα και μπορεί να βοηθήσει στο να γίνονται κατανοητές οι διαφορετικές αντιλήψεις, πεποιθήσεις, στάσεις και αξίες σε μια σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία. Βοηθάει τα άτομα να βρουν τρόπους να χρησιμοποιήσουν αυτού του είδους τις αλλαγές με θετικούς τρόπους.

Ενδεχομένως, το πιο σημαντικό είναι ότι οι νέοι και οι νέες ενδιαφέρονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα και -υπό αυτή την έννοια- αποτελούν τον κύριο πόρο για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Στους νέους και στις νέες σήμερα ασκείται κριτική ότι είναι απαθείς και ότι δεν ενδιαφέρονται για την πολιτική. Ένας αριθμός μελετών, ωστόσο, υποδηλώνει ότι ισχύει το αντίθετο. Μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2001, μας υπενθύμισε, για παράδειγμα, ότι οι νέοι και οι νέες στην πραγματικότητα συμμετέχουν στην κοινωνία – τουλάχιστον μέσω οργανωμένων ομάδων και νεανικών λεσχών. Κατά μέσο όρο, εντός των κρατών της Ε.Ε., περισσότερο από το 50% των νέων είτε συμμετέχουν είτε ανήκουν σε κάποιου τύπου¹ ομάδα (αν και υπάρχουν σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα).

Σε ό,τι αφορά το ενδιαφέρον για τα πολιτικά ζητήματα, μια μελέτη για τις στάσεις που έχουν έναντι της Ε.Ε. οι νέοι και οι νέες αποκάλυψε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα συγκαταλέγονται μεταξύ των προτεραιοτήτων τους, υπολείπόμενα μόνο έναντι του εγκλήματος και της ανεργίας. Οι νέοι και οι νέες θα ήθελαν οι κυβερνήσεις τους να θέσουν το ζήτημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της προστασίας του περιβάλλοντος, της μάχης ενάντια στο ρατσισμό και της ανισότητας μεταξύ των δυο φύλων².

? Από την εμπειρία σας θα λέγατε ότι οι νέοι και νέες δεν ενδιαφέρονται για τα πολιτικά ζητήματα; Αν ναι, που νομίζετε ότι οφείλεται αυτό;

Η εμπειρία από όλον τον κόσμο έχει δείξει ότι η ενεργητικότητα και η αφοσίωση που θα επιδείξουν οι νέοι και οι νέες για τα ζητήματα αυτά εξαρτάται από το αν μπορούν να αναλάβουν από κοινού την ευθύνη για αυτό που κάνουν, από το πώς μαθαίνουν, καθώς και από το αν τα ζητήματά τους παρουσιάζονται με τρόπο που να τους/τις αφορά και να τους/τις ενδιαφέρει.

Ως εκπαιδευτές/τριες, χρειάζεται να αξιοποιήσουμε αυτήν την ενέργεια. Το ότι θα υιοθετήσουν αυτές τις ιδέες και το ότι θα πορεύονται όντας φορείς των ιδεών αυτών, προκύπτει από αναρίθμητα, ήδη υφιστάμενα, προγράμματα για νέους και νέες – από μικρής κλίμακας δραστηριότητες οι οποίες διεξάγονται σε ad hoc βάση στο πλαίσιο κέντρων νεολαίας ή σχολείων, μέχρι τα μείζονα διεθνή προγράμματα που διεξάγονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλες οργανώσεις.

? Τι είδους ζητήματα είναι πιθανότερο να ελκύσουν το ενδιαφέρον των μελών της ομάδας σας;

Τυπικά και μη τυπικά περιβάλλοντα εκπαίδευσης

Ο πλέον κατάλληλος τρόπος να εμπλακούν οι συμμετέχοντες και να δομηθεί μια εκπαιδευτική διαδικασία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον στο οποίο εργάζεται ο/η εκπαιδευτής/τρια. Ενδέχεται να έχετε μεγαλύτερη ή μικρότερη ελευθερία σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο, το χρονοδιάγραμμα και τη μορφή των δραστηριοτήτων ανάλογα με το αν λειτουργείτε σε ένα τυπικό, μη τυπικό ή άτυπο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Οι δραστηριότητες που παρουσιάζονται σε αυτό το εγχειρίδιο σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να είναι ευέλικτες σε βαθμό τέτοιο, που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε όλα αυτά τα πλαίσια: σε κέντρα νέων, σε σχολεία, σε κατασκηνώσεις, σε άτυπες συναντήσεις νέων κ.ο.κ.

Η **άτυπη εκπαίδευση** αφορά στη διαδικασία μέσω της οποίας κάθε άτομο αποκτά στάσεις, αξίες, δεξιότητες και γνώση από τις εκπαιδευτικές επιρροές και τους πόρους του περιβάλλοντός του και από την καθημερινή εμπειρία. Η διαδικασία αυτή διαρκεί εφ' όρου ζωής (οικογένεια, γείτονες, αγορά, βιβλιοθήκη, Μ.Μ.Ε., εργασία, παιχνίδι κ.λπ.).

Η **τυπική εκπαίδευση** αφορά στο δομημένο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο ξεκινάει από το δημοτικό σχολείο ως το πανεπιστήμιο και περιλαμβάνει ειδικευμένα προγράμματα για τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση.

Η **μη τυπική εκπαίδευση** αφορά σε οποιοδήποτε πρόγραμμα προσωπικής και κοινωνικής εκπαίδευσης που καταρτίζεται βάσει σχεδιασμού και απευθύνεται σε νέους (και νέες) προκειμένου να βελτιώσει το εύρος των δεξιοτήτων και των προσόντων τους, πέρα από το τυπικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

«Οι ενεργητικές και συμμετοχικές προσεγγίσεις είναι ιδιαίτερα πολύτιμες στη διασφάλιση της μαθησιακής εμπέδωσης και επιτρέπει σ' όσους μαθαίνουν να αξιοποιήσουν το μέγιστο δυναμικό τους».

Από τη Διακήρυξη Jomtien του 1990.

«Εκπαίδευση είναι αυτό που επιβιώνει, όταν, αυτό το οποίο έχει διδαχτεί, έχει ξεχαστεί»

B. F. Skinner

«η μάθηση [είναι]... μια διαδικασία που δεν σχετίζεται μόνο με τη λειτουργία του σχολείου ή άλλων οργανωμένων εκπαιδευτικών πλαισίων. Αυτή η αντίληψη της μάθησης βασίζεται στην ιδέα και την παρατήρηση ότι πολλές από τις πιο σημαντικές μαθησιακές εμπειρίες μας συμβαίνουν εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος: στους χώρους εργασίας, στις οικογένειες, στις διάφορες οργανώσεις και στις βιβλιοθήκες...»

O Dr. Pasi Sahlberg στο Building Bridges for Learning - The Recognition and Value of Non-Formal Education in Youth Activity.

Η μη τυπική εκπαίδευση, όπως υλοποιείται από πολλούς οργανισμούς και ομάδες νεολαίας, είναι:

- Εθελοντική.
- Προσβάσιμη (σε ιδανικές συνθήκες) στον καθένα.
- Οργανωμένη διαδικασία με εκπαιδευτικούς στόχους.
- Συμμετοχική και μαθητοκεντρική.
- Σχετική με την εκμάθηση δεξιοτήτων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή και στην προετοιμασία για την ανάληψη ρόλων ενεργού πολίτη.
- Σχεδιασμένη έτσι ώστε να περιλαμβάνει τόσο την ατομική όσο και την ομαδική μάθηση με μια συλλογική προσέγγιση.
- Ολιστική και προσανατολισμένη στη διαδικασία.
- Βασισμένη στην εμπειρία και στη δράση με αφετηρία τις ανάγκες των συμμετόχων.

Η τυπική και η μη τυπική εκπαίδευση είναι συμπληρωματικά και αλληλοενισχυόμενα στοιχεία μιας διαδικασίας διά βίου εκπαίδευσης. Αυτό το εγχειρίδιο δεν έχει σχεδιαστεί ως «σχολική ύλη» ή «σειρά μαθημάτων» στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Οι επιμέρους δραστηριότητες είναι δυνατό να εφαρμοστούν κατά ένα χρήσιμο τρόπο σε πολύ διαφορετικά πλαίσια, σε τυπικά ή λιγότερο τυπικά περιβάλλοντα και σε μια τακτική ή μη βάση εφαρμογής.

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα ως σημείο αφετηρίας για δραστηριοποίηση

Πυρήνας της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι η ανάπτυξη κριτικής σκέψης καθώς και ικανοτήτων στη διαχείριση των συγκρούσεων και στην ανάληψη δράσης. Έχουμε περιλάβει στους στόχους αυτού του εγχειριδίου την ενθάρρυνση των δραστηριοτήτων που βασίζονται στην αλληλεγγύη και στην οργάνωση εκδηλώσεων για την κοινότητα, τόσο επειδή αυτά είναι σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που σχετίζονται στενά με την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, όσο και επειδή αποτελούν από μόνα τους μέσα που συμβάλλουν στον στόχο της ανάπτυξης μιας θετικής κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι νέοι και οι νέες μπορούν να επιφέρουν άμεσα αλλαγές στον κόσμο γύρω τους, και αυτό είναι ένα σημαντικό μοτίβο που διατρέχει στο σύνολό της την παρούσα θεματολογία. Έχουμε συμπεριλάβει μια ξεχωριστή ενότητα σχετική με την ανάληψη δράσης (Κεφάλαιο 3), η οποία παραθέτει μια σειρά από παραδείγματα δραστηριοτήτων σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, που μπορούν να λάβουν χώρα σε κοινότητες.

Πέραν αυτής της ενότητας, καθεμιά από τις δραστηριότητες στο Κεφάλαιο 2 έχει σχεδιαστεί με στόχο να βοηθήσει στην ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων, χρήσιμων για την οργάνωση και τη διεξαγωγή δράσεων στο πλαίσιο της κοινότητας. Προσπαθήσαμε να υιοθετήσουμε μια πλουραλιστική προσέγγιση και μια προοπτική μάθησης μέσω της πράξης –learning by doing– στην κατεύθυνση που δίνει, για παράδειγμα, το πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης «Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Διάσταση της Πολιτότητας». (Education for Democratic Citizenship - EDC). Εδώ, η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα παρουσιάζεται ως μια καθημερινή πρακτική, η οποία θα πρέπει να βασίζεται στη βιωματική μάθηση και στη μάθηση μέσω της πράξης, με στόχο να θέσει τις ικανότητες και τις πρωτοβουλίες σε κίνηση, σε μια συνεχή και διαρκώς μεταβαλλόμενη διαδικασία.

Οι ακόλουθες συστάσεις προς τις εκπαιδευτικές πολιτικές έχουν αντληθεί από το πρόγραμμα «Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Διάσταση της Ιδιότητας του Πολίτη: μια διά βίου εκπαιδευτική προοπτική» και έχουν ως στόχο να υποστηρίξουν αυτή την αυθόρμητη διαδικασία αλλαγής:

- Άμεση εμπλοκή όσων θα ασχοληθούν με την εφαρμογή του προγράμματος στον σχεδιασμό, στην εποπτεία, στην εφαρμογή και στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών καινοτομιών.
- Ενθάρρυνση της επίλυσης συγκεκριμένων κοινωνικών ζητημάτων με χρήση της τεχνολογίας, των πρακτικών εμπειριών και των αξιολογικών αποτιμήσεων όσων ασχολούνται με την εφαρμογή των προγραμμάτων. Προαγωγή

«Ποτέ μη φοβηθείς να υψώσεις τη φωνή σου...ενάντια στην αδικία στο ψεύδος και στην απληστία. Εάν οι άνθρωποι σε όλη τη γη...το έκαναν, θα άλλαζαν τον κόσμο».

William Faulkner

της «από κάτω προς τα πάνω» εκπαιδευτικής αλλαγής.

- Προώθηση της αυτονομίας των εκπαιδευτικών φορέων προκειμένου να είναι σε θέση να επεξεργάζονται εξειδικευμένες μορφές δράσης και διασύνδεσης με την τοπική κοινότητα, την κοινωνία των πολιτών και τους κοινωνικούς εταίρους.
- Ενθάρρυνση της δικτύωσης μεταξύ των κοινών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων, καθώς και της επικοινωνίας μεταξύ εκείνων που είναι επιφορτισμένοι/ες με την υλοποίηση και με τη λήψη των αποφάσεων.

Δ εθνής υποστήριξη της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το Συμβούλιο της Ευρώπης

Για τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι κάτι παραπάνω από απλές διακηρύξεις: είναι μέρος του νομικού τους πλαισίου και γι' αυτό θα πρέπει να αποτελούν ένα καταστατικό μέρος της εκπαίδευσης των νέων. Τα ευρωπαϊκά έθνη συνέβαλαν σημαντικά στην πιο σημαντική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του 20ού αιώνα, την 'Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου' (ΟΔΔΑ), η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου του 1948. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία έχει νομική ισχύ για όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, άντλησε τις αρχές και την έμπνευσή της από το έγγραφο των Ηνωμένων Εθνών και υιοθετήθηκε δυο χρόνια αργότερα.

Η σύσταση Νο R (85) 7 προς τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (υιοθετήθηκε από την Επιτροπή των Υπουργών στις 14 Μαΐου 1985) σχετίζεται με τη διδασκαλία και την εκμάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σχολεία. Αυτό το κείμενο δίνει έμφαση στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε νέους και αποτελεί μέρος της προετοιμασίας τους για μια πλουραλιστική δημοκρατία. Αυτή η προσέγγιση ενσωματώνεται σταδιακά στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και στους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά τη διάρκεια μιας συνάντησης στο Λουξεμβούργο τον Δεκέμβριο του 1997, το Συμβούλιο της Ευρώπης συνέστησε σε όλα τα κράτη να εργαστούν στην κατεύθυνση:

- Της ενδυνάμωσης του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών για την προαγωγή και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Της προαγωγής δραστηριοτήτων πεδίου και της ανάπτυξης τεχνικών βοηθημάτων στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Της ενίσχυσης των προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Πολιτική για τη νεολαία

Τον Απρίλιο του 1998, οι Ευρωπαίοι Υπουργοί, αρμόδιοι για θέματα νεολαίας, συναντήθηκαν στο Βουκουρέστι και συμφώνησαν σχετικά με τους παρακάτω στόχους και σκοπούς της πολιτικής του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη νεολαία³:

- Ενθάρρυνση της συνεργασίας και όλων των άλλων μορφών δράσης που πραγματώνουν τη δημοκρατία και τον πλουραλισμό και παροχή βοήθειας προς όλους τους νέους και τις νέες προκειμένου να συμμετάσχουν πληρέστερα στη ζωή της κοινότητας.
- Προσαρμογή των υφιστάμενων προτύπων εταιρικότητας στην κοινωνική εξέλιξη και στις διάφορες μορφές οργάνωσης και δράσης των νέων, που έχουν μέχρι τώρα ελλιπή αντιπροσώπευση, με στόχο την ανάπτυξη της έννοιας της ενεργού συμμετοχής των νέων ανθρώπων.

«Η ανθρώπινη ιστορία γίνεται ολοένα και περισσότερο ένας αγώνας δρόμου ανάμεσα στην εκπαίδευση και στην καταστροφή».

H.G. Wells

- Αξιοποίηση της πολύτιμης συμβολής των νέων ως ενεργών και υπεύθυνων πολιτών.
- Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων αγωγής του πολίτη, που κάνουν εφικτή την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εμπλοκή των νέων ανθρώπων στη ζωή της κοινότητας με σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων που πιθανότατα υπάρχουν.
- Υλοποίηση, σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής πολυτομεακής πολιτικής στη βάση των αρχών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, των Θεμελιωδών Ελευθεριών και της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Χάρτας.

Ηνωμένα Έθνη

Το Δεκέμβριο του 1994, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών επίσημα ανακήρυξε τη δεκαετία 1995-2004 ως τη Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Την ανακήρυξη ακολούθησε η σύσταση στο Παγκόσμιο Συνέδριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Βιέννης του 1993, η οποία αναγνώρισε την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη σχετική κατάρτιση και τη δημόσια πληροφόρηση ως ουσιώδη για την προαγωγή και την επίτευξη σταθερών και αρμονικών σχέσεων μεταξύ κοινοτήτων, και την ευδωδωση της αμοιβαίας κατανόησης, της ανοχής και της ειρήνης. Το Συνέδριο της Βιέννης συνέστησε στα Κράτη να «παλέψουν για να εξαλείψουν τον αναλφαβητισμό και να κατευθύνουν την εκπαίδευση προς την πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και την ενίσχυση του σεβασμού προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες». Απηύθυνε κάλεσμα σε όλα τα Κράτη και τους θεσμούς, να περιλάβουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον ανθρωπιστικό νόμο, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου ως θέματα στα εγκύκλια προγράμματα όλων των θεσμών εκπαίδευσης, τυπικής και άτυπης. Το Δεκέμβριο του 2004, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών προκήρυξε το Παγκόσμιο Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (σε ισχύ από 2005 και συνεχιζόμενο μέχρι σήμερα). Οικοδομώντας επί των επιτευγμάτων της Δεκαετίας των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Παγκόσμιο Πρόγραμμα «επιχειρεί να προάγει μια κοινή κατανόηση των βασικών αρχών και μεθοδολογιών της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα, να παράσχει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο για δράση και να ενισχύσει τις εταιρικές και τη συνεργασία από το διεθνές επίπεδο μέχρι και το επίπεδο βάσης».

UNESCO

Ένα ακόμη σχετικό πεδίο είναι η αυξανόμενη πλουραλιστική, ως προς τις πολιτισμικές αναφορές και τις πεποιθήσεις, φύση των σύγχρονων κοινωνιών. Η σημασία του «να μάθουμε να ζούμε μαζί» εντός και μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών έχει κεντρική σημασία για την όλη ιδέα της εκπαίδευσης – την «αναγκαία ουτοπία», η οποία προτάθηκε το 1996 από την αναφορά της UNESCO σχετικά με την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα⁴. Τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκονται στον πυρήνα της θεματικής ενότητας που υπογραμμίστηκε από την αναφορά της UNESCO –στην ικανότητα, για παράδειγμα, διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις διενέξεων και συρράξεων και στην ανεύρεση κοινών προοπτικών για την ανάλυση προβλημάτων και τον σχεδιασμό μελλοντικών κατευθύνσεων. Η διευκόλυνση της αλλαγής χωρίς βία έχει κεντρική σημασία τόσο στο εσωτερικό όσο και μεταξύ κοινωνιών και θα έπρεπε να κατέχει κεντρικό ρόλο στις εκπαιδευτικές προσπάθειες.

Αναφορές

- Dr. Pasi Sahlberg, Building Bridges for Learning - The Recognition and Value of Non-Formal Education in Youth Activity, μελέτη για το National Board of Education (Φινλανδία) και για το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας [European Youth Forum], Δεκέμβριος 1999.
- Staying Alive, Ενημερωτικό φυλλάδιο για τη Γενική Συνέλευση του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νεολαίας, 2000.
- Chisholm, Lynne, Towards a revitalisation of non-formal learning for a changing Europe, Αναφορά στο συμπόσιο για τη μη τυπική εκπαίδευση. Διεύθυνση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Νεότητα και τον Αθλητισμό, 2000

Εκ α δευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και σε άλλα Εκπαιδευτικά εδία

Ένας κόσμος ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Τα ανθρώπινα δικαιώματα επηρεάζουν κάθε πλευρά της ζωής μας. Όντως, παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων βρίσκονται στη ρίζα σχεδόν κάθε προβλήματος του σύγχρονου κόσμου: βία, φτώχεια, παγκοσμιοποίηση, περιβάλλον, οικονομική ανισότητα και ανομία. Για να μην αναφέρουμε τους πολέμους και τις συγκρούσεις που καταστρέφουν μέρη της υφελίου. Ενώ τα ανθρώπινα δικαιώματα, στην αρχική τους σύλληψη, ήταν περιορισμένα στη σφαίρα των αστικών και πολιτικών ζητημάτων, σήμερα αναγνωρίζεται ότι θα πρέπει να αγκαλιάσουν και την κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική σφαίρα. Σήμερα, ορισμένοι μιλούν ακόμη και για την τρίτη γενιά δικαιωμάτων, η οποία λαμβάνει υπόψη της συλλογικά δικαιώματα και ζητήματα των μελλοντικών γενιών της ανθρωπότητας. Όλα αυτά έχουν σημαντικές συνέπειες για το έργο μας ως εκπαιδευτών/τριών: Σημαίνουν ότι η εκπαίδευση που αφορά ζητήματα, όπως η παγκοσμιοποίηση, το περιβάλλον, η ειρήνη και οι διαπολιτισμικές σχέσεις, αποτελεί μια μορφή Εκπαίδευσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Τα θέματα αυτά σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και συνιστούν προσπάθειες να οικοδομηθεί μια κουλτούρα που να τα σέβεται.

? Ποιες ήταν οι σημαντικότερες αλλαγές στη χώρα σας τα τελευταία 20 χρόνια στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Στο παρόν εγχειρίδιο επιχειρούμε να θίξουμε το συνολικό φάσμα των ζητημάτων που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σ' αυτό το κεφάλαιο θα δούμε τον τρόπο με τον οποίο πολλά, αν όχι όλα, από αυτά τα ζητήματα έχουν σχέση και με άλλα πεδία της εκπαίδευσης, όπως την αναπτυξιακή εκπαίδευση, την εκπαίδευση για την ειρήνη, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την αγωγή του πολίτη κ.ο.κ. Στις επόμενες σελίδες, καθένας και καθεμιά που ασχολείται με κάποιο από αυτά τα εκπαιδευτικά πεδία θα βρει ερωτήσεις που τον/την ενδιαφέρουν.

Τενα ένα «ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων»;

Σχεδόν κάθε ερώτημα που σχετίζεται με παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να ιδωθεί από τη σκοπιά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει σήμερα τρεις «γενιές» δικαιωμάτων, καθεμιά από τις οποίες καλύπτει διαφορετικές διαστάσεις της ανθρωπίνης δραστηριότητας:

Δικαιώματα Πρώτης Γενιάς (Δικαιώματα Ελευθερίας)

Αυτά περιλαμβάνουν τα αστικά και τα πολιτικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα στη ζωή, σε μια δίκαιη δίκη, στη συμμετοχή στην πολιτική ζωή της κοινωνίας κ.ο.κ. Αυτά τα ζητήματα (και όχι μόνον αυτά) τίθενται παραδοσιακά στον τομέα της τυπικής εκπαίδευσης μέσα από την εκπαίδευση στην ιδιότητα του Πολίτη, στην αγωγή του πολίτη, στην πολιτική εκπαίδευση/στην εκπαίδευση για τη δημοκρατία ή τη σχετική με τον νόμο εκπαίδευση.

Δικαιώματα Δεύτερης γενιάς (δικαιώματα Ισότητας)

Αυτά περιλαμβάνουν τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δικαιώματα – όπως το δικαίωμα σε ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, στην εργασία, στη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, στην υγεία και στην εκπαίδευση. Στο πλαίσιο του τομέα της τυπικής εκπαίδευσης τουλάχιστον, αυτά τα δικαιώματα συχνά παραμελούνται. Οι οικονομικές σπουδές, για παράδειγμα, σπάνια θίγουν αυτά τα ζητήματα –αν και θα έπρεπε να το κάνουν. Τα ζητήματα αυτά συχνά θίγονται από το «μη εμφανές εγκύκλιο πρόγραμμα της εκπαίδευσης» –με άλλα λόγια,

«Τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων μειώνονται, όταν απειλούνται τα δικαιώματα έστω κι ενός ανθρώπου»

John Kenned

από τις λιγότερο επίσημες δραστηριότητες που αναπτύσσονται στα σχολεία ή στις ομάδες νέων, ή από ομάδες διδασκαλίας ή από την προσωπική, κοινωνική και υγειονομική εκπαίδευση. Υπάρχει, ωστόσο, -δικαιολογημένα- η αυξανόμενη παραδοχή ότι τα δικαιώματα δεύτερης γενιάς είναι εξίσου σχετικά με την ιδιότητα του πολίτη όσο και τα παραδοσιακά αποδεδειγμένα δικαιώματα πρώτης γενιάς.

Δικαιώματα Τρτης Γενιάς (δίκαια Αλληλεγγύης)

Τα δικαιώματα αυτά είναι γνωστά και ως «αναδυόμενα» δικαιώματα, λόγω του ότι βρίσκονται ακόμη στη διαδικασία της αναγνώρισης και της αποδοχής. Αναφέρονται στα συλλογικά δικαιώματα της κοινωνίας των λαών, όπως το δικαίωμα της βιώσιμης ανάπτυξης, της ειρήνης ή του υγιεινού περιβάλλοντος. Υπάρχουν ολοένα και περισσότερες εκπαιδευτικές περιοχές που εξετάζουν ειδικά αυτά τα ζητήματα. Για παράδειγμα, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η εκπαίδευση για την ειρήνη και η αναπτυξιακή εκπαίδευση.

(Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις διάφορες γενιές δικαιωμάτων μπορείτε να αντλήσετε από το Κεφάλαιο 4).

? Ήταν κάποια από τα ζητήματα που εξετάσατε με την ομάδα σου, ζητήματα ανθρώπινων δικαιωμάτων;

Ζητήματα που καλύπτονται στο εγχειρίδιο

Το παρόν εγχειρίδιο έχει δομηθεί γύρω από 16 ζητήματα που έχουν να κάνουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθένα από τα οποία μπορεί να θεωρηθεί ότι σχετίζεται με μια ή περισσότερες από τις γενιές των δικαιωμάτων.

• Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα	• Παγκοσμιοποίηση
• Παιδιά	• Υγεία
• Ιδιότητα του Πολίτη	• Ανθρώπινη ασφάλεια
• Δημοκρατία	• ΜΜΕ
• Διάκριση και ξενοφοβία	• Ειρήνη και βία
• Εκπαίδευση	• Φτώχεια
• Περιβάλλον	• Κοινωνικά δικαιώματα
• Ισότητα των φύλων	• Αθλητισμός

Δεν υπάρχει κάποια θεματική ενότητα πιο σημαντική από τις άλλες. Στην πραγματικότητα, αυτές οι θεματικές ενότητες διαπλέκονται σε τέτοιο βαθμό, ώστε θίγοντας κανείς οποιαδήποτε από αυτές να παραπέμπεται και σε όλες τις άλλες. Αυτό είναι άμεση συνέπεια του γεγονότος ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αδιαχώριστα, αλληλεξαρτώμενα και αλληλοσχετιζόμενα: Δεν είναι δυνατό να τα αντιμετωπίσει κανείς απομονωμένα, καθώς όλα συνδέονται μεταξύ τους με διάφορους και πολύ άμεσους τρόπους.

Το διάγραμμα της επόμενης σελίδας δίνει μια εικόνα αυτής της αλληλεξάρτησης. Υπάρχουν και άλλα, τα οποία θα μπορούσαν να απεικονίζονται: ο εξωτερικός κύκλος θα μπορούσε να αναδιαταχθεί σχεδόν κατά τυχαίο τρόπο και οι συνδέσεις θα μπορούσαν ακόμη και τότε να ισχύουν. Τα ζητήματα στον εξωτερικό κύκλο είναι συνυφασμένα, ενώ και οι εκπαιδευτικές σφαίρες στο εσωτερικό αλληλοεπικαλύπτονται. Ακόμα και οι διακρίσεις ανάμεσα στα δικαιώματα πρώτης, δεύτερης και τρίτης γενιάς δεν είναι ξεκάθαρες. Η εκπαίδευση, για παράδειγμα, ενώ παραδοσιακά ταξινομείται ως δικαίωμα δεύτερης γενιάς, είναι εξίσου απαραίτητη τόσο για την αποτελεσματική πολιτική συμμετοχή (δικαίωμα πρώτης γενιάς) όσο και για τη βιώσιμη ανάπτυξη (δικαίωμα τρίτης γενιάς).

Επομένως, οι επόμενες αναλύσεις θα πρέπει να θεωρηθούν ως μια ακόμη περιγραφή από τις πολλές που θα ήταν δυνατό να γίνουν. Βοηθούν, ωστόσο, στο να απεικονιστούν τόσο οι τρόποι με τους οποίους οι διαφορετικές θεματικές ενότητες σχετίζονται με πολλά από τα τρέχοντα εκπαιδευτικά πεδία, όσο και το πώς αυτά αλληλοεπικαλύπτονται.

Εκπαίδευση στην Ιδιότητα του Πολίτη

Η εκπαίδευση στην ιδιότητα του Πολίτη ενθαρρύνει την ανάπτυξη των νέων ανθρώπων ως ενεργών και υπεύθυνων πολιτών. Το 1997, το Συμβούλιο της Ευρώπης καθιέρωσε το πρόγραμμα «Εκπαίδευση στη δημοκρατική διάσταση της Ιδιότητας του Πολίτη - Education for Democratic Citizenship project (EDC), και τον Ιούνιο του 2000 μια αναφορά για το συγκεκριμένο πρόγραμμα δίνει έμφαση στη σημασία της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας των δικαιωμάτων σε σχέση με την Ιδιότητα του Πολίτη. Ο T. H. Marshall, στο βιβλίο του «Πολιότητα και Κοινωνική Τάξη» [Citizenship and Social Class (Cambridge University Press, 1950)], υποστήριξε ότι η Ιδιότητα του Πολίτη μπορεί να είναι επαρκής, μόνον όταν διασφαλίζει τρεις κύριους τύπους δικαιωμάτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διέκρινε τρεις κύριες συνιστώσες της πολιτότητας:

- Την *αστική συνιστώσα (civil component)*, που περιλαμβάνει τα δικαιώματα σχετικά με την ατομική ελευθερία.
- Την *πολιτική συνιστώσα (political component)*, το δικαίωμα, με άλλα λόγια, της συμμετοχής στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας, το δικαίωμα της ψήφου και της συμμετοχής σε κοινοβουλευτικούς θεσμούς.
- Την *κοινωνική συνιστώσα (social component)* της Ιδιότητας του Πολίτη, που σχετίζεται με το δικαίωμα στο μέσο επίπεδο διαβίωσης και στην ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη, στη στέγη και στην εξασφάλιση του ελάχιστου εισοδήματος.

Προσωπική και Κοινωνική Εκπαίδευση

Πολλές χώρες προβλέπουν κάποια μορφή εκπαίδευσης που να λαμβάνει υπόψη της τον ρόλο του ατόμου στην κοινωνία και να βοηθά στην προετοιμασία των νέων ανθρώπων για κάποιες από τις προσωπικές προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν. Αυτή η εκπαίδευση πιθανά να επικαλύπτεται από τα ζητήματα της Ιδιότητας του Πολίτη, αλλά ενδέχεται να περιλαμβάνει επίσης πλευρές της ζωής του ατόμου που σχετίζονται με την ψυχαγωγία και τον ελεύθερο χρόνο, όπως ο αθλητισμός, οι λέσχες και οι ενώσεις, η μουσική, η τέχνη ή άλλες μορφές κουλτούρας. Επίσης, ενδέχεται να ασχολείται και με ζητήματα προσωπικών σχέσεων. Τα ανθρώπινα δικαιώματα υπεισέρχονται σε αυτούς του τομείς κατά δύο κυρίως τρόπους: πρώτον, επειδή η προσωπική ανάπτυξη και οι προσωπικές σχέσεις ενέχουν ηθικές και κοινωνικές παραμέτρους που χρειάζεται να ευθυγραμμίζονται με τις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεύτερον, επειδή το δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτισμική ζωή αναγνωρίζεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ) καθώς και από άλλες διεθνείς συμβάσεις. Ακόμη κι αν αυτό το δικαίωμα αναγνωρίζεται στους νέους και στις νέες με τους οποίους εργάζεστε, δεν ισχύει το ίδιο για άλλους νέους ανθρώπους ανά την υφήλιο.

«Όλοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν ελεύθερα στην πολιτισμική ζωή της κοινότητας, να απολαμβάνουν τις τέχνες και να μοιράζονται την επισημοτική πρόοδο και τα οφέλη της»

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ), Άρθρο 27

«Το μεγαλύτερο κακό σήμερα είναι η αδιαφορία. Το να γνωρίζει κανείς και να μη δρα είναι μια μορφή συναίνεσης στις αδικίες. Ο πλανήτης έχει γίνει πολύ μικρός. Αυτό που συμβαίνει σε άλλες χώρες επιδρά πάνω μας».

Elie Wiesel

Εκπαίδευση σε Αξίες/ Ηθική Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση σε αξίες είναι επίσης ένα κοινό τμήμα του σχολικού προγράμματος σε διάφορες χώρες, αλλά συχνά εγείρει δυο θεμελιακές ανησυχίες: ποιες αξίες θα έπρεπε να επιχειρεί να διδάξει αυτού του είδους η εκπαίδευση και πώς μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι αυτές οι αξίες δεν είναι σημαντικές μόνο για τον δικό μας συγκεκριμένο πολιτισμό; Αυτά είναι κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσοι ασχολούνται με αυτόν τον τομέα της εκπαίδευσης και τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν ένα εύχρηστο μέσο αντιμετώπισής τους. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν βασίζονται μόνο σε αξίες που είναι κοινές για τις περισσότερες θρησκείες και κουλτούρες του κόσμου, αλλά και σε αξίες που γίνονται παραδεκτές ως οικουμενικές από κάθε σχεδόν χώρα του κόσμου. Κανείς δε μπορεί να υποστεί κριτική για τη διδασκαλία των αξιών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων!

Παγκόσμια Εκπαίδευση

Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα ζήτημα που αντιμετωπίζουν πολλοί νέοι και νέες και το έχουμε περιλάβει ως μια από τις ξεχωριστές θεματικές ενότητες του εγχειριδίου. Υπό τον γενικό τίτλο «παγκόσμια εκπαίδευση» κατά κανόνα καλύπτεται το έργο που εστιάζει στις διάφορες μορφές ύπαρξης και στα πρότυπα συμπεριφοράς ανά την υφήλιο. Αυτού του είδους η εκπαίδευση είναι σημαντική, λόγω του ότι εστιάζει στη θέση του ατόμου όχι μόνο στη δική του κοινότητα ή κοινωνία, αλλά και στον κόσμο συνολικά. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να τεθούν μια σειρά ερωτήματα που συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και μπορεί να βοηθήσει ώστε να ανοίξουν τα μάτια του κόσμου στις παραβιάσεις που διαπράττονται σε διάφορα μέρη ανά την υφήλιο. Η παγκόσμια εκπαίδευση καθιστά ικανούς τους νέους και τις νέες να εκτιμήσουν τον αντίκτυπο των δικών τους πράξεων και να λάβουν υπόψη τους τις ατομικές τους ευθύνες.

Το Ινστιτούτο για την Παγκόσμια Εκπαίδευση, μια μη κερδοσκοπική οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών, ιδρύθηκε το 1984, ως Παγκόσμιο Πανεπιστήμιο για την Ειρήνη. Το Ινστιτούτο διακήρυξε ως στόχο του «να βοηθήσει στη δημιουργία ενός κόσμου, όπου η ειρήνη και η επάρκεια τροφής θα είναι τρόπος ζωής, όπου θα υπάρχει περιβαλλοντική υπευθυνότητα, όπου η κοινωνική δικαιοσύνη θα επικρατεί και όπου το άτομο θα επιτυγχάνει τον μεγαλύτερο βαθμό αυτοπραγμάτωσης εντός μιας κοινότητας συνεργασίας».

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Υπάρχει ένας φυσικός δεσμός ανάμεσα στην παγκόσμια εκπαίδευση και στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, η οποία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούμε με τους άλλους πολιτισμούς, τις άλλες κοινωνίες και ομάδες. Όλες οι κοινωνίες σήμερα χαρακτηρίζονται από αυξανόμενα επίπεδα πολυπολιτισμικότητας και πολιτισμικής ποικιλομορφίας, κι αυτό καθιστά την αναγνώριση και τον σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτήτων ολοένα και πιο σημαντικά. Είμαστε αναγκασμένοι να επανεκτιμήσουμε τους παλαιότερους εννοιολογικούς προσδιορισμούς των εθνικών κοινωνιών ως πολιτισμικά ομοιογενών οντοτήτων: η διττή διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της αυξανόμενης οικονομικής και κοινωνικής αλληλεπίδρασης ανάμεσα στις διάφορες περιφέρειες του κόσμου έχουν καταστήσει αυτές τις ιδέες παρωχημένες. Ακόμα και σε εκείνα τα μέρη του κόσμου, όπου δεν βιώνουν μορφές εισόδου μεταναστών, οι ρίζες των υφιστάμενων συγκρούσεων ανάγονται συχνά στην έλλειψη κατανόησης μεταξύ των λαών για τους διαφορετικούς τρόπους ζωής εκείνων που ζουν στην ίδια κοινωνία. Οι συγκρούσεις στη Βόρεια Ιρλανδία, στην πρώην Γιουγκοσλαβία και σε μέρη του Καυκάσου είναι θλιβερές απεικονίσεις των προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν από την αδυναμία σεβασμού και συμβίωσης με άλλους πολιτισμούς. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι επίσης ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης των σύγχρονων φαινομένων ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων καθώς και μισαλλοδοξίας. Η Διεύθυνση Νεολαίας και Αθλητισμού, ειδικά μέσω των Ευρωπαϊκών Κέντρων Νεολαίας και των Οργανώσεων Νέων, έχει κάνει προσπάθεια στο πεδίο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η καμπάνια «all different – all equal» ενάντια στον ρατσισμό, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό και τη μισαλλοδοξία ξεκίνησε προκειμένου να αντιμετωπίσει την όξυνση του ρατσισμού

Όλοι διαφορετικοί, όχι όμως και αδιάφοροι!

και την έλλειψη ανεκτικότητας απέναντι στις μειονοτικές ομάδες. Η ίδια η καμπάνια επεδίωξε να «συγκεντρώσει ανθρώπους και να δώσει περαιτέρω ώθηση στον αγώνα ενάντια σε όλες τις μορφές της μη ανεκτικότητας».

Το Εκπαιδευτικό Πακέτο «all different – all equal» παρήχθη προκειμένου να βοηθήσει όσους/ες εργάζονται με νέους καθώς και νέες, καθώς και εκπαιδευτικούς που συμβάλλουν στην καμπάνια. Διέκρινε σε δυο τις κύριες κατευθύνσεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης:

- να βοηθήσει τους νέους και τις νέες να αποκτήσουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν την ανισότητα, την αδικία, τον ρατσισμό, τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις και
- να τους δώσει τη δυνατότητα και τις ικανότητες που θα τους βοηθήσουν να αμφισβητήσουν και να αλλάξουν αυτές τις καταστάσεις, όποτε τις συναντούν στην κοινωνία.

Οι στόχοι και οι αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης έχουν επιδιωχθεί μέσω διαφορετικών τρόπων διαπολιτισμικής μάθησης, ενός όρου που είναι πιο εύχρηστος στη μη τυπική εκπαίδευση, ειδικά στην εργασία με νέους και νέες στην Ευρώπη.

Αντιρατσιστική Εκπαίδευση

Η αντιρατσιστική εκπαίδευση ξεκινάει από τη διαπίστωση ότι ζούμε σε μια πολυπολιτισμική και δημοκρατική κοινωνία, στην οποία όλοι οι πολίτες έχουμε το δικαίωμα στην ισότητα και τη δικαιοσύνη. Ωστόσο, αναγνωρίζει την πραγματική παρουσία ρατσισμού και ρατσιστικών στάσεων σε κάθε σύγχρονη κοινωνία και τον αντίκτυπο που μπορούν να έχουν σε μαθητές οι οποίοι ανήκουν σε μειονότητες, τόσο λόγω των αρνητικών εμπειριών που υφίστανται στην εκπαιδευτική διαδικασία όσο και λόγω της μείωσης των ευκαιριών στη μετέπειτα ζωή τους. Η αντιρατσιστική εκπαίδευση επιχειρεί να επισημάνει τη ρατσιστική συμπεριφορά, τη γλώσσα και τις αντίστοιχες πρακτικές, τόσο σε ατομικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο και να αυξήσει τη συνειδητοποίηση για τις αρνητικές συνέπειες του ρατσισμού στη σύγχρονη κοινωνία. Έχει ως στόχο να βοηθήσει στη δημιουργία μιας πολυφυλετικής και αλληλεξαρτώμενης κοινωνίας, στην οποία όλοι οι πολίτες θα γίνονται σεβαστοί και θα προστατεύονται.

Αναπτυξιακή Εκπαίδευση

Η αναπτυξιακή εκπαίδευση σχετίζεται στενά με την παγκόσμια εκπαίδευση, αλλά εστιάζει ειδικά στα δικαιώματα τρίτης γενιάς –όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, το δικαίωμα στο υγιεινό περιβάλλον και η ειρήνη. Δίνει επίσης υψηλή προτεραιότητα στα ζητήματα που έχουν να κάνουν με την αλληλεπίδραση των κοινωνιών και τις μεθόδους ανάπτυξης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δημιουργήσαμε έναν σύνδεσμο στο διάγραμμα με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι, λοιπόν, ολιστική. Υπ' αυτήν την έννοια βασίζεται σε μια θεώρηση του κόσμου ως ενός αλληλοσυνδεδεμένου όλου και είναι προσανατολισμένη στο μέλλον. Η Ένωση Αναπτυξιακής Εκπαίδευσης είναι ένας βρετανικός οργανισμός, που δουλεύει εδώ και 10 χρόνια στο πεδίο. Ορίζει την αναπτυξιακή εκπαίδευση ως διά βίου μάθηση, η οποία:

- διερευνά τους δεσμούς ανάμεσα στους ανθρώπους που ζουν στις «αναπτυγμένες» χώρες του Βορρά και σ' εκείνους που ζουν στις «αναπτυσσόμενες» χώρες του Νότου δίνοντας τη δυνατότητα στους ανθρώπους να κατανοήσουν τη σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στις δικές τους ζωές και σ' εκείνες των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο
- αυξάνει την κατανόηση των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών δυνάμεων που διαμορφώνουν τις ζωές τους
- αναπτύσσει δεξιότητες, στάσεις και αξίες, οι οποίες καθιστούν ικανούς τους ανθρώπους να δουλεύουν μαζί και να δρουν προκειμένου να επιφέρουν μεταβολές στη ζωή τους και να διατηρούν τον έλεγχό της.

«Η διαπολιτισμική εκπαίδευση προτείνει διαδικασίες που καθιστούν δυνατή την ανακάλυψη των αμοιβαίων σχέσεων και την κατάργηση των φραγμών».

Εκπαιδευτικό Πακέτο, «all different – all equal»

«Η εκπαίδευση θα πρέπει να διευρύνει την διανοητική και συναισθηματική ανάπτυξη του ατόμου. Θα πρέπει να αναπτύσσει ένα αίσθημα κοινωνικής υπευθυνότητας και αλληλεγγύης με τις λιγότερο προνομιούχες ομάδες και να οδηγήσει στην επαγρύπνηση για τις αρχές της ισότητας στην καθημερινή ζωή».

Συστάσεις της UNESCO σχετικά με την εκπαίδευση για τη διεθνή κατανόηση, συνεργασία και ειρήνη και την εκπαίδευση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιακές ελευθερίες.

«Δεν υπάρχει δρόμος για την ειρήνη. Η ειρήνη είναι ο δρόμος»

M. K. Gandhi

Περβαλλοντική Εκπαίδευση

Η έρευνα για μεθόδους βιώσιμης ανάπτυξης είναι ένας από τους κύριους στόχους της αναπτυξιακής εκπαίδευσης, και μέσω αυτής εκφράζονται, φυσικά, ανησυχίες σχετικά με τη μελλοντική κατάσταση του περιβάλλοντος. Μέσα από αυτήν την οπτική, τίθενται ερωτήματα για το πώς η μελλοντική οικονομική ανάπτυξη –ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων χωρών– θα πραγματοποιηθεί σε ισορροπία με το κόστος της για την ανθρωπότητα και το σύνολο του φυσικού κόσμου. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στοχεύει στο να φέρει αυτά τα ερωτήματα στο επίκεντρο της δημόσιας προσοχής και να ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη φροντίδα και τον σεβασμό για τους φυσικούς πόρους του πλανήτη. Αυτό σχετίζεται επίσης με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εφόσον η ζωή της ανθρωπότητας εξαρτάται από ένα υγιεινό και αειφόρο περιβάλλον, η ιδέα των δικαιωμάτων των ανθρώπων σε όλον τον κόσμο, όπως και των μελλοντικών γενεών, φέρνει τα περιβαλλοντικά ζητήματα στο προσκήνιο. Σήμερα, ορισμένοι κάνουν λόγο για την ανάγκη επίσημης αναγνώρισης ενός διακριτού περιβαλλοντικού ανθρωπίνου δικαιώματος.

Εκπαίδευση για την Ειρήνη

Οι φυσικοί πόροι αυτού του κόσμου δεν έχουν κατανεμηθεί ισορροπημένα. Το γεγονός αυτό ήταν στο παρελθόν –και αναμφίβολα θα συνεχίσει να είναι– αιτία συγκρούσεων ανάμεσα στα άτομα και τις κοινωνίες. Υπάρχουν, δυστυχώς, και πολλές άλλες αιτίες. Οι εκπαιδευτές/τριες ειρήνης ενδέχεται να ενδιαφέρονται για περισσότερο δίκαιους και συνετούς τρόπους κατανομής των πόρων της γης ως μέσο για την επίλυση ορισμένων συγκρούσεων του κόσμου, αλλά ο στόχος τους κυρίως είναι οι συγκρούσεις οι ίδιες και πιο συγκεκριμένα οι δομικές αιτίες τους. Η Εκπαίδευση για την Ειρήνη βασίζεται σε μια έννοια ειρήνης που πάει πέρα από την απλή απουσία πολέμου: η ειρήνη μπορεί να τίθεται μόνο στη βάση της αναζήτησης δικαιοσύνης και της κατανόησης των δομικών μορφών εκμετάλλευσης και αδικίας.

Λίγοι άνθρωποι θα έφερναν αντιρρήσεις για την αναγκαιότητα της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη, για μια καλύτερη κατανόηση της σύγκρουσης, για τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των λαών, γεγονός που καθιστά τη σύγκρουση λιγότερο πιθανή και για τις δεξιότητες που μετατρέπουν δυνητικά επικίνδυνες καταστάσεις σε ειρηνικές. Ο κόσμος χρειάζεται τουτό: ένα γνήσιο δικαίωμα στη ζωή για τον καθένα και έναν γνήσιο σεβασμό – συμπεριλαμβανομένων εκείνων από μας, οι οποίοι έχουν διαπράξει λάθη. Η εκπαίδευση για την ανεκτικότητα, για τη διπολιτισμική κατανόηση και, κυρίως, η εκπαίδευση για την εγγενή και οικουμενική φύση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να λογίζονται ως σημαντικές οδοί προς τον στόχο αυτό.

Η περίοδος 2001 – 2010 έχει ανακηρυχθεί ως Διεθνής Δεκαετία για μια Κουλτούρα Ειρήνης και Μη Βίας για τα Παιδιά του Κόσμου [International Decade for a Culture of Peace and Non-Violence for the Children of the World (UN Doc A/RES/53/25)]. Η Διεθνής Ένωση Έρευνας για την Ειρήνη, η οποία συστάθηκε με την υποστήριξη της UNESCO, διαθέτει μια επιτροπή Εκπαίδευσης για την Ειρήνη, η οποία συγκεντρώνει εκπαιδευτές/τριες που εργάζονται για την προαγωγή μιας κουλτούρας ειρήνης.

Εκπαίδευση σχετιζόμενη με το Δ και ο

Η σχετιζόμενη με τον νόμο εκπαίδευση αποτελεί πιθανά το πιο τυπικό είδος εκπαίδευσης από όσα εξετάσαμε μέχρι τώρα. Ωστόσο, δεν έχει να κάνει μόνο με τη μάθηση σχετικά με την υφιστάμενη νομοθεσία, αλλά και με την ανάπτυξη σεβασμού για τον νόμο και για τις θεμελιακές αρχές της δικαιοσύνης, όπως αυτές εκφράζονται στις διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η σύνδεση ανάμεσα στη σχετιζόμενη με τον νόμο εκπαίδευση και στα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να αναζητηθεί σε δυο διακριτά επίπεδα: Πρώτον, στα ειδικά «νομικά» δικαιώματα που προστατεύουν το άτομο έναντι μη δίκαιων δικών και, δεύτερον, στο επίπεδο του διεθνούς δικαίου. Οι θεσμοί των Ηνωμένων Εθνών, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και άλλες περιφερειακές δομές είναι νομικά θεσμικά όργανα που υπάρχουν για να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματά μας, αλλά απαιτείται να γνωρίζουμε γι' αυτά και να τα χρησιμοποιούμε προκειμένου να είναι αποτελεσματικά. Πρέπει εμείς οι ίδιοι/ες να διεκδικήσουμε την προστασία τους, δεν πρόκειται να μας χαριστούν.

Χρησιμοποιώντας το COMPASS στην Ευρώπη

Τι κάνει μια χώρα Ευρώπη;

Σύμφωνα με τους ιστορικούς, ο όρος «Ευρώπη» στην Αρχαία Ελλάδα πιθανότατα αναφερόταν σε αυτό που σήμερα ορίζουμε γεωγραφικά ως Βαλκάνια. Σήμερα, η έκταση της Ευρώπης είναι πολύ μεγαλύτερη, αλλά πέρα απ' αυτό, σίγουρα δεν είναι εύκολο να την προσδιορίσεις.

Η πολιτική Ευρώπη καλύπτει μια γεωγραφική έκταση πάνω από 10 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα και εκτείνεται και εντός της γεωγραφικής Ασίας. Το κλίμα στην ήπειρο ποικίλει από υποτροπικό σε κάποιες νότιες περιοχές μέχρι πολικό στον βορρά. Η Ευρώπη είναι η πηγή 200 ζωντανών γλωσσών και αποτελεί σπίτι γι' ανθρώπους που μιλούν πολύ περισσότερες. Περιλαμβάνει περίπου 50 κράτη με πληθυσμό συνολικά σχεδόν 800 εκατομμύρια.

Εντός των ορίων της βρίσκονται οι μεγαλύτερες θρησκείες. Η ηπειρωτική Ευρώπη σχετίζεται με τη γέννηση της δημοκρατίας και, την ίδια στιγμή, με τις χειρότερες εκφάνσεις φασισμού και ολοκληρωτισμού στην ιστορία του κόσμου. Το παρελθόν της έχει στιγματιστεί από το Ολοκαύτωμα, την αποικιοκρατία και τη δουλεία και στο έδαφός της υπάρχουν σήμερα τόσα πυρηνικά όπλα, που θα μπορούσαν να εξαφανίσουν κάθε ζωή από το πρόσωπο της γης. Παράλληλα, στην Ευρώπη πραγματοποιείται η ετήσια τελετή απονομής του Νόμπελ Ειρήνης, ενώ έχει θεσπιστεί και ένα μόνιμο δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο χαίρει εκτίμησης απ' όλον τον κόσμο.

Οι χώρες της Ευρώπης

Ανάμεσα στα κράτη που συναπαρτίζουν την Ευρώπη, υπάρχουν σήμερα κάποια, που «γεννήθηκαν» πριν από λίγα χρόνια και κάποια κράτη, των οποίων τα σύνορα είναι σχεδόν αμετάβλητα εδώ και εκατοντάδες χρόνια. Ορισμένα συνεχίζουν να αλλάζουν ακόμη και σήμερα, καθώς οι συγκρούσεις απειλούν τα ασταθή σύνορα. Έτσι, υπάρχουν άνθρωποι στην Ευρώπη που αντιμετωπίζουν τη βία και τη σύγκρουση στην καθημερινή τους ζωή, ενώ πολλοί άλλοι, στην ίδια ήπειρο, ζουν σε συνθήκες ειρήνης, ασφάλειας και συχνά ευημερίας.

? Τι κάνει μια χώρα «ευρωπαϊκή»;

Σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα υπάρχουν εκατομμυριούχοι αλλά και εκατομμύρια ανθρώπων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Υπάρχει μια ποικιλομορφία σε κάθε χώρα και διαφορές ανάμεσα στις χώρες. Μπορεί κανείς/καμιά να γίνει δάσκαλος/α σε μια χώρα της Ευρώπης και να έχει ημερήσιο εισόδημα περισσότερο από τον μηνιαίο μισθό συναδέλφων του/της άλλων χωρών. Μπορεί επίσης να γίνει δάσκαλος/α σε μίαν άλλη περιφέρεια και να μην παίρνει μισθό καθόλου, επί μήνες.

Η Ευρώπη είναι στ' αλήθεια ένας τόπος με πολλές διαφορές.

Μια Ευρώπη; Δυο Ευρώπες;

Θα μπορούσαμε να πούμε, για να κάνουμε τα πράγματα απλούστερα, ότι υπάρχει μια Ανατολική Ευρώπη και μια Δυτική Ευρώπη; Μια Βόρεια και μια Νότια Ευρώπη; Και τι γίνεται με την Κεντρική Ευρώπη;

Μπορούμε να τη χωρίσουμε σε μια Χριστιανική και μια Μουσουλμανική Ευρώπη;

Ή σε μια πλούσια Ευρώπη και μια φτωχή Ευρώπη, σε μια ειρηνική και σε μια σπαρασσόμενη από πολέμους, σε μια δημοκρατική και σε μια κατεστραμμένη από τον ολοκληρωτισμό, σε μια αριστερή και σε μια δεξιά, σε μια αμερικανοποιημένη και σε μια σοβιετοποιημένη;

? Σε ποιο «κομμάτι» της Ευρώπης ανήκετε εσείς; Είστε «τυπικό δείγμα» αυτού του μέρους της Ευρώπης;

Αν κάποιες από τις παραπάνω διαιρέσεις σας φαίνονται σωστές ή έστω βοηθητικές στην ταυτοποίηση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών για τα διαφορετικά μέρη της διαίρεσης, τότε αναλογιστείτε πώς κάποιες από τις ακόλουθες ομάδες θα μπορούσαν να «υπαχθούν» σε τέτοιου είδους γενικές κατηγορίες. Θα αντιστοιχούσαν οι ανάγκες τους στις «στερεοτυπικές» ανάγκες της χώρας ή του μέρους της Ευρώπης όπου τυχαίνει να ζουν;

- Επιχειρηματίες στα Βαλκάνια.
- Βεγγαλέζικες κοινότητες στο Ανατολικό Λονδίνο.
- Άνθρωποι που υφίστανται τρομοκρατική βία στη χώρα των Βάσκων ή στη Βόρεια Ιρλανδία.
- Αγρότες των λόφων που εξαρτώνται από το κλίμα στην Ισπανία, στην Ιταλία, στη Ρουμανία ή στη Γεωργία.
- Πληθυσμοί Ρομά στην Ουγγαρία, στη Σλοβακία, στην Ελλάδα ή στη Γαλλία.
- Ισλαμόφοβοι ή αντισιημίτες στη Γερμανία, στη Ρωσία, στη Λιθουανία, στη Σουηδία, στην Πολωνία, και σε κάθε άλλη χώρα της ηπείρου.
- Κοινότητες ψαράδων στη Σκωτία, στη Νορβηγία, στην Κροατία ή στην Εσθονία.
- Κοινότητες μεταναστών στο Βέλγιο και στη Φινλανδία.
- Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στην Ουκρανία ή στην Πολωνία.
- Μουσουλμάνοι, πολιτικοί, ακτιβιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δάσκαλοι, ηγέτες της νεολαίας, κοντοί, φαλακροί, γυναίκες με ή χωρίς παιδιά.

Αυτά τα παραδείγματα μας δείχνουν ότι καμιά από τις προτεινόμενες διαιρέσεις δεν είναι ξεκάθαρη ή επαρκής προκειμένου να περιγράψει την πολυπρόσωπη φύση οποιασδήποτε χώρας ή κοινότητας ή οποιουδήποτε ατόμου. Υπάρχουν ορισμένες κοινές ανάγκες στο σύνολο της Ευρώπης, αλλά υπάρχουν σε ίδιο βαθμό διαφορετικές ανάγκες στο πλαίσιο κάθε μικρής κοινότητας και κάθε επιμέρους κράτους. Η Ευρώπη συνολικά και κάθε χώρα ξεχωριστά είναι ένας μικρός κόσμος πολιτισμικής και κοινωνικής ποικιλομορφίας. Ρίξτε μια ματιά στην ενότητα «Διαφορετικές Ευρώπες» του Εκπαιδευτικού Πακέτου για μια ευρεία συζήτηση σχετικά με το πώς η Ευρώπη άλλαξε στις τελευταίες δεκαετίες.

Ένα β β λ ο γ α την Ευρώπη;

Γιατί λοιπόν να δημιουργήσουμε ένα εγχειρίδιο για ολόκληρη την Ευρώπη; Θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις ανάγκες όλων των λαών αυτής της πλούσιας και ποικιλόμορφης ηπείρου; Αυτή η ενότητα προτείνει κάποιες απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα και αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίσαμε κάποια από τα προβλήματα που συναντήσαμε. Επιχειρεί, επίσης, να σκιαγραφήσει τους λόγους για τους οποίους πιστέψαμε ότι ένα τέτοιο εγχείρημα είναι όχι μόνον εφικτό αλλά και αναγκαίο. Η Ευρώπη, στο κάτω κάτω, δεν έχει μόνο ποικιλόμορφη κουλτούρα αλλά και πολλά σημεία σύγκλισης. Επιδιώκουμε να βρούμε αυτά τα σημεία ώστε να κατανοήσουμε τις διαφορές μας. Κι αυτό μπορεί να είναι τόσο σημαντικό, όσο και η ενασχόληση με τη διατήρηση των διακριτών μας ταυτοτήτων.

? Είχατε ποτέ επικοινωνία με άλλες ομάδες νέων σε άλλα μέρη της Ευρώπης; Τι κοινό είχατε με αυτές τις ομάδες;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ως κοινός παρονομαστής

Η ιδέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνιστά, τόσο ιστορικά όσο και ιδεολογικά, θεμέλιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και είναι ένα από εκείνα τα σημεία σύγκλισης που διατρέχουν ολόκληρη την Ευρώπη. Δεν είναι, φυσικά, αποκλειστικότητα της Ευρώπης, αλλά είναι σίγουρα ένας από τους πλέον σημαντικούς ενωτικούς και ενοποιητικούς παράγοντες, που ολοένα θα ενισχύεται και με την αύξηση των μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Κάθε χώρα που υποβάλλει αίτηση για να γίνει μέλος, έχει την υποχρέωση να επιβλέπει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών που θέσπισε η Ευρωπαϊκή Σύμ-

«...πρώτα ήρθαν για τους κομμουνιστές. Δε μίλησα, γιατί δεν ήμουν κομμουνιστής. Ύστερα ήρθαν για τους Εβραίους. Δε μίλησα, γιατί δεν ήμουν Εβραίός. Έπειτα, ήρθαν για τους καθολικούς. Δεν είπα τίποτα, γιατί ήμουν προτεστάντης. Στο τέλος ήρθαν για μένα αλλά δεν υπήρχε κανείς να μιλήσει».

Πάστορας Martin Niemoller

βαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Αυτό σημαίνει ότι για τον συνηθισμένο πολίτη κάθε ευρωπαϊκού κράτους τα δικαιώματα και οι ελευθερίες αυτές, μέχρι κάποιο βαθμό τουλάχιστο, προστατεύονται από όλη την κοινότητα των ευρωπαϊκών κρατών.

Αλλά, ακόμη και η ύπαρξη ενός Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν εγγυάται ότι η προστασία τους θα είναι πραγματική και ουσιαστική για κάθε πολίτη, αν κάθε άνθρωπος δεν βοηθά ενεργά στην εφαρμογή τους. Οι πολίτες πρέπει να γνωρίζουν για την ύπαρξη αυτών των δικαιωμάτων, πρέπει να είναι σε θέση να τα υπερασπιστούν, όταν αυτά παραβιάζονται, και πρέπει επίσης να τα σέβονται στην καθημερινή τους ζωή. Αυτό είναι το έργο της εκπαίδευσης και είναι ένα έργο που αφορά όλη την Ευρώπη.

Πολίτες του Κόσμου

Το να γνωρίζει κανείς πώς να υπερασπιστεί και να προστατέψει τα δικά του δικαιώματα είναι σημαντικό, αλλά δεν είναι αρκετό. Έχουμε υιοθετήσει σε αυτό το εγχειρίδιο την άποψη ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ένα παγκόσμιο ζήτημα και ότι η νεολαία της Ευρώπης, αποτελούμενη από πολίτες του κόσμου, θα πρέπει να εκτιμήσει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να γίνονται σεβαστά όχι μόνο στο δικό μας μέρος του πλανήτη, αλλά παντού.

Φυσικά, κάθε χώρα στην Ευρώπη έχει να κάνει τη δική της δουλειά σε ό,τι αφορά τη βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών. Δεν υπάρχει ούτε μια χώρα που να έχει «καθαρό μητρώο» στον τομέα των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν αφορά μόνο στα δικά μας δικαιώματα αλλά και στα δικαιώματα των άλλων. Έτσι, ένας στόχος του εγχειριδίου είναι να προαγάγει τη μεγαλύτερη συνειδητοποίηση των σχετικών με τα δικαιώματα ζητημάτων, ώστε οι νέοι και οι νέες (στην Ευρώπη) να είναι περισσότερο ικανοί/ες να βελτιώσουν το άμεσο περιβάλλον των δικαιωμάτων τους. Ένας άλλος στόχος του είναι να ενεργοποιήσουν οι νέοι, ευρύτερα στον κόσμο, το ενδιαφέρον τους γι' αυτά τα ζητήματα και να λαμβάνουν υπόψη τους τον πραγματικό αλλά και τον πιθανό αντίκτυπο της δικής τους συμπεριφοράς.

Οι νέοι και οι νέες σε όλον τον κόσμο -και ειδικά σε όλη την Ευρώπη- έχουν αφιερωθεί γενναϊόδωρα στην ιδέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Σε καιρούς φασισμού και ολοκληρωτισμού οι νέοι και οι νέες, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες βρέθηκαν συχνά στην πρώτη γραμμή των διαμαρτυριών και των δράσεων ενάντια στην καταπίεση και στην καταστολή. Οι οργανώσεις και οι ενώσεις της νεολαίας έπαιξαν πάντα σημαντικό ρόλο προκειμένου να φέρουν πιο κοντά τους νέους και τις νέες απ' όλη την Ευρώπη καθώς και να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους. Το έργο των διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων της νεολαίας έχει συχνά επικεντρωθεί στη δημιουργία συνδέσμων αλληλεγγύης μεταξύ των νέων, τόσο στην Ευρώπη όσο και εκτός Ευρώπης. Αυτό το έργο θεμελιώνεται στα ιδανικά της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, της ειρήνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Είναι καιρός να επεκτείνουμε αυτές τις εμπειρίες και αυτό το έργο προς άλλους νέους ανθρώπους στην Ευρώπη και να οικοδομήσουμε την εκτίμηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα τόσο στην ήπειρο όσο και πέρα απ' αυτήν. Χρειάζεται να υπάρξει μεγαλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι δράσεις μας μπορούν να βοηθήσουν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τους συνανθρώπους μας. Κι αυτό, επίσης, είναι ένα έργο που αφορά ολόκληρη την Ευρώπη.

Ένα Ευρωπα κό όνε ρο

Φυσικά, κανείς δεν θέλει οι διαφορετικές χώρες και οι πολιτισμοί της Ευρώπης να χάσουν τις ξεχωριστές τους ταυτότητες. Ωστόσο, στη δημιουργία αυτού του εγχειριδίου μας κινητοποιήσε το γεγονός ότι καμιά από τις κουλτούρες της Ευρώπης -ή ακόμα και του κόσμου- δεν είναι εγγενώς αντίθετη με την καλλιέργεια μιας κουλτούρας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκτιμάται ότι καμιά δεν μπορούσε να υποστεί επιβλαβείς ριζικές αλλαγές από κάτι τέτοιο. Στην πραγματικότητα, αυτές οι αξίες υπάρχουν ήδη σε κάθε χώρα και οι πολιτισμοί θα ανθήσουν μόνον αν αυτές ενδυναμωθούν (έτσι ώστε ο καθένας να έχει την ευκαιρία να συμβάλει θετικά).

«Η αδικία, όπου κι αν υπάρχει, είναι απειλή για τη δικαιοσύνη»

Martin Luther King

«Η εγκαρτέρηση τελικά επικρατεί της βίας και μερικά πράγματα που δεν μπορεί κανείς να ξεπεράσει, όταν τα αντιμετωπίζει ταυτόχρονα, ξεπερνιούνται από μόνα τους όταν αντιμετωπίζονται ένα ένα».

Πλούταρχος

Υπάρχει μια ακόμα ελπίδα. Ελπίζαμε ότι τα κοινά συμφέροντα και το κοινό εγχείρημα θα συνέβαλε στο να φέρει κοντά νέους και νέες από την κοινή μας ήπειρο, να βοηθήσει να δουν ο ένας τον άλλο ως ίσο, να μοιραστούν την κοινή πραγματικότητα και την ευθύνη για το μέλλον της ηπείρου. Ίσως νέοι και νέες από την Αλβανία και το Λουξεμβούργο να μπορούσαν να ανεβάσουν μια ιστοσελίδα από κοινού για να εστιάσουν την προσοχή του κόσμου στην παιδική εργασία ή ίσως σχολεία στην Ελλάδα και τη Δανία να σχεδιάσουν μια ταυτόχρονη δράση στους δρόμους για να εστιάσουν στο φαινόμενο των «νταϊδων» στις διάφορες χώρες.

Οι νέοι και οι νέες νοιάζονται και μπορούν να δείξουν τον δρόμο. Μπορούν να ανασκευάσουν τις κατηγορίες που τους αποδίδονται, ότι είναι ατομιστές και απαθείς, όπως το έπραξαν και άλλες γενιές στους αιώνες και μπορούν να αποδείξουν ότι κάνουν λάθος όσοι επιμένουν ότι δεν υπάρχουν «άλλοι δρόμοι», να φορτίσουν με νέα ενέργεια τον ειρηνικό αγώνα για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο. Οι νέοι και οι νέες δεν είναι απλώς η ομάδα-στόχος αυτού του εγχειριδίου, είναι η κύρια ελπίδα του και η πηγή του.

Εργασια με νέους και νέες κα εκπροσώπηση της νεολας

Αν και οι δραστηριότητες αυτού του εγχειριδίου σχεδιάστηκαν με την πρόθεση να είναι εφαρμόσιμες σε περιβάλλοντα τυπικής εκπαίδευσης, θελήσαμε να δημιουργήσουμε μια έκδοση που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί πρωταρχικά από λειτουργούς για νέους εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Προφανώς η φύση και ο βαθμός αυτής της εργασίας θα μπορούσε σαφώς να διαφέρει από τη μια χώρα στην άλλη. Ωστόσο, με το να προτείνουμε διαφορετικές προσεγγίσεις και με το να διερευνούμε διαφορετικές θεματικές ενότητες, στοχεύουμε στο να ανταποκριθούμε στις ανάγκες διαφόρων ομάδων και ενώσεων νεολαίας που υπάρχουν σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα. Το εκπαιδευτικό αυτό πακέτο, εκτός από το να επιτρέπει την εφαρμογή του σε ανθρώπους που εργάζονται σε περιβάλλοντα τυπικής εκπαίδευσης, περιλαμβάνει και ένα εύρος δραστηριοτήτων, ορισμένες από τις οποίες μπορεί να αφορούν και να είναι χρήσιμες σε εξωσχολικές λέσχες, προσκοπικές ομάδες, εκκλησιαστικές ομάδες νέων, πανεπιστημιακές λέσχες, ομάδες ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ομάδες ανταλλαγών.

Το πλέον σημαντικό σημείο, στο οποίο επικεντρώνονται οι δραστηριότητες για νέους και νέες, αφορά την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των νέων. Για τον λόγο αυτό, η πλειονότητα των δραστηριοτήτων σε αυτό το υλικό, δίνει πιθανά περισσότερη προσοχή σε αυτές τις πλευρές παρά στον παραδοσιακό εκπαιδευτικό στόχο της αύξησης της γνώσης. Ήταν σημαντικό να συζητηθούν οι δραστηριότητες που προσελκύουν το ενδιαφέρον των νέων γι' αυτά τα ζητήματα με αυτές που χρησιμοποιούν τη βιωματική μάθηση για να αναπτύξουν συναισθήματα σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ειδικά σε εκείνους, οι οποίοι δεν ανταποκρίνονται πάντα στις προστάθειες που γίνονται προς αυτή την κατεύθυνση από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα.

? Χρησιμοποιείτε τη βιωματική μάθηση στην εργασία σας;

Σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και θεσμούς, όπου οι μέθοδοι διδασκαλίας είναι περισσότερο προσανατολισμένες στη γνώση παρά στο βίωμα ή στην απόκτηση δεξιοτήτων, μια τέτοια προσέγγιση θα ήταν ίσως λιγότερο οικεία. Για τον λόγο αυτό, δίνουμε χρήσιμα σημεία αφετηρίας και βασικές πληροφορίες για τις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις αυτού του εγχειριδίου (βλ. το κεφάλαιο «Τρόπος Χρήσης αυτού του Εγχειριδίου»). Αυτά θεωρούνται εξαιρετικά σημαντικά προκειμένου να διασφαλίσουμε την προσβασιμότητα σ' αυτό το εγχειρίδιο όχι μόνο από νέους και νέες σε όλη την Ευρώπη αλλά και από δασκάλους και λειτουργούς για νέους που ενδεχομένως να είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με αυτές τις μεθόδους εργασίας.

Μ' αυτό το εγχειρίδιο φιλοδοξούμε να γεφυρώσουμε, ως έναν βαθμό, το χάσμα μεθοδολογίας μεταξύ τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης. Και στα δυο πλαίσια, είναι σημαντικό νέοι και νέες που ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο να εμπλακούν σε ένα πεδίο, όπου η ενεργός συμμετοχή και ενασχόληση είναι θεμελιακές παράμετροι. Λόγω της συνοπτικής τους φύσης, όλες οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σ' αυτό το εγχειρίδιο σκοπεύουν να παράσχουν στους νέους και στις νέες έναν ενδιαφέροντα και ελκυστικό τρόπο συνειδητοποίησης των ζητημάτων που άπτονται γενικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε οποιοδήποτε περιβάλλον.

? Πώς εμπλέκετε τους νέους και τις νέες στις δραστηριότητές σας;

Ένα επιπλέον σημείο, στο οποίο ενδεχομένως εστίασαμε, ήταν το να καταστήσουμε ικανούς τους νέους και τις νέες να συμβάλουν οι ίδιοι θετικά στα ζητήματα που τους/τις αφορούν. Για τον λόγο αυτό, έχουμε περιλάβει και μια ενότητα σχετική με την Ανάληψη Δράσης. Από αυτή την άποψη αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες από τις προτάσεις σ' αυτή την ενότητα δεν είναι κατά κανέναν τρόπο προσανατολισμένες αποκλειστικά στον «ακτιβισμό» για τα ανθρώπινα δικαιώματα, υπό την έννοια ότι είναι κατά κύριο λόγο συνηθισμένες δραστηριότητες, που πολλές ομάδες επεξεργάζονται ήδη σε πεδία πέραν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρόκειται για το είδος των δραστηριοτήτων στις οποίες ενδιαφέρεται να πάρει μέρος κάθε νέος άνθρωπος.

«Οι νέοι άνθρωποι δεν είμαστε μόνο το μέλλον...είμαστε το παρόν»

Δήλωση των παιδιών και των νέων στη συνδιάσκεψη Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας –ειδική συνεδρίαση για τα δικαιώματα του παιδιού. Βουδαπέστη, 2001.

Η Σύμβαση των Δεκαωμάτων του Παρισιού

Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες υπέγραψαν και επικύρωσαν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και, έτσι, έχουν αναλάβει την υποχρέωση να επιβλέπουν και να συντάσσουν τακτικά αναφορές για την πρόοδο που σημειώνεται προς την πλήρη τήρηση των δικαιωμάτων. Η Σύμβαση είναι σημαντική για το παρόν εγχειρίδιο, εν μέρει λόγω του ηλικιακού φάσματος της ομάδας στόχου, μολονότι υπάρχει η πρόθεση να αφορά και ανθρώπους πάνω από το όριο των 18 ετών που θέτει η Σύμβαση.

Ωστόσο, η Σύμβαση χρήζει ιδιαίτερης αναφοράς και λόγω της μεθοδολογίας αυτού του εγχειριδίου. Στην καρδιά της Σύμβασης και ενσωματωμένη σε διάφορα άρθρα της (ιδιαίτερα στα Άρθρα 3 & 11) υπάρχει η ιδέα ότι οι νέοι και οι νέες έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν τις απόψεις τους και αυτές να λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα ζητήματα που τους αφορούν. Αυτή η ιδέα έχει πραγματοποιηθεί σε διαφορετικό βαθμό στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες: σε κάποιες οι νέοι και οι νέες έχουν πραγματικά ευκαιρίες συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων που τους αφορούν ενώ σε άλλες η διαδικασία έχει προχωρήσει λιγότερο.

? Υπάρχει αντίγραφο της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού στο σχολείο ή στην ένωσή σας;

Είναι φανερό ότι οι ήδη υπάρχουσες ευκαιρίες θα καθορίσουν εν πολλοίς τον βαθμό στον οποίο οι νέοι και οι νέες θα μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις καθώς και την ορθότητα της ανάληψης κάποιων δράσεων αντί κάποιων άλλων. Ο συνολικός στόχος, ωστόσο, της αντιμετώπισης των νέων ως ατόμων άξιων σεβασμού και -υπ' αυτή την έννοια- ίσων με τα μέλη του ενήλικου πληθυσμού παραμένει σε ισχύ για κάθε μέρος της Ευρώπης.

Η δεκάδα α παραγωγής

Η Συγγραφική Ομάδα του COMPASS αποτελούνταν από 8 άτομα και είχε επιφορτιστεί με την παραγωγή του πρωτογενούς υλικού και με τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων για το εγχειρίδιο. Όπως συμβαίνει συχνά, η ομάδα πρωτοδοκιμάστηκε στη φάση της συγγραφής, κάτι που ήταν πρόκληση, και για τον πρόσθετο λόγο ότι οι προθεσμίες ήταν πιεστικές. Προκειμένου να διασφαλίσουμε τη μέγιστη ανταλλαγή διαφορετικών εμπειριών, κάθε συγγραφέας παρήγαγε κείμενα που θα έπρεπε να ελεγχθούν και να γίνουν αποδεκτά από δυο άλλους συγγραφείς. Παρομοίως, κάθε θεματική ενότητα ή κεφάλαιο συντέθηκε από κοινού από δυο τουλάχιστον συγγραφείς.

Η Συγγραφική Ομάδα, αντιπροσώπευε την Ευρώπη τουλάχιστον στη μεγάλη της εσωτερική ποικιλομορφία. Τα μέλη προέρχονταν από τον Βορρά, τον Νότο, την Ανατολή και τη Δύση (και από το κέντρο). Οι ιστορίες μας, οι παραδόσεις, οι γλώσσες, οι φορεσιές και οι προτιμήσεις στη μουσική είτε συγκρούονταν είτε αλληλοεπικαλύπτονταν. Θέλαμε ελαφρώς διαφορετικά πράγματα ή θέλαμε να τα κάνουμε με ελαφρώς διαφορετικό τρόπο, επειδή καθένας/καθεμιά από μας γνώριζε καλύτερα τις ανάγκες της δικής του/της χώρας.

Κανείς, ωστόσο, δεν γνώριζε τις ανάγκες όλων των άλλων, ούτε καν στη δική του χώρα, και για τον λόγο αυτό, τελικά, όλοι ήταν απαραίτητοι και κανένας από μόνος του επαρκής.

Ένα μέλος της Ομάδας Αναφοράς και Εποπτείας, που ζούσε σε μια από τις πρώην κομμουνιστικές χώρες, έκανε νωρίς την παρατήρηση ότι «οι χώρες της δυτικής Ευρώπης ασχολούνται

· με τα δικαιώματα των μειονοτήτων, ενώ οι χώρες στη δική μας πλευρά της Ευρώπης ασχολούνται με τα δικαιώματα της πλειονότητας». Κάποιοι/ες διαφώνησαν και μ' αυτή την άποψη: αισθάνονταν ότι το «δικό τους» κομμάτι της Ευρώπης δεν ανταποκρινόταν σ' αυτό το στερεότυπο. Άλλοι/ες πίστευαν ότι επρόκειτο για μια γενίκευση που –όπως και πολλές άλλες γενικεύσεις– εμπειρείχε πιθανά μια δόση αλήθειας. Προσπαθήσαμε να το λάβουμε υπόψη μας. Αλλά αυτή η θέση θα μπορούσε να διατυπωθεί από τον/την οποιον/αδήποτε ανάμεσα μας με ένα ελαφρά διαφορετικό τρόπο : «οι άνθρωποι στη Νότια Ευρώπη / τη Μουσουλμανική Ευρώπη / τις αγροτικές περιοχές / τις πρωτεύουσες / την εμπόλεμη Ευρώπη ασχολούνται με...».

· Αυτή η παρατήρηση μας υπενθύμισε, ωστόσο, ότι, παρά τους κοινούς στόχους μας, οι διαφορές μεταξύ των πολιτισμών δεν ήταν λιγότερο σημαντικές από τις μεταξύ μας διαφορές, τις διαφορές ανάμεσα σε μας τους αντιπροσώπους τους. Τελειώσαμε τη διαδικασία με τις ίδιες ελπίδες και προσδοκίες ότι τα ζητήματα που μας αφορούσαν όλους και όλες θα μπορούσαν και θα έπρεπε να απασχολούν και άλλους/ες, σπουδήποτε αυτοί/ές ζουν, επειδή αυτά είναι πραγματικά ζητήματα για όλο τον κόσμο. Όμως, από αυτή τη διαδικασία μάς έμεινε και το ερώτημα σχετικά με το κατά πόσο είχαμε καταφέρει να καλύψουμε επαρκώς όλη την Ευρώπη. Αλλά αυτό, τελικά, θα ήταν ένα ανέφικτο εγχείρημα.

· **Χρησιμοποώντας το εγχειρίδιο σε διαφορετικές πολιτισμικές και διαφορετικές γλώσσες.**

· Υπάρχουν δυο κεντρικά προβλήματα που σχετίζονται με τον σχεδιασμό ενός εγχειριδίου για ένα τόσο ευρύ κοινό. Το πρώτο πρόβλημα είναι αυτό της μεγάλης γενικότητας: το ότι οι δραστηριότητες ενδέχεται να μην είναι αρκετά γενικές για να αγγίξουν τις συγκεκριμένες ανησυχίες συγκεκριμένων ομάδων ή πληθυσμών. Το δεύτερο, αντίστροφα, είναι το πρόβλημα του να θίγουμε με πολύ συγκεκριμένο τρόπο ζητήματα που είτε δεν φαίνεται να ενδιαφέρουν όλες τις χώρες στόχος είτε είναι υπερβολικά ευαίσθητα για να τα θίξει κανείς σε κάποιες από αυτές.

· Τα ζητήματα που έχουμε συμπεριλάβει στο εγχειρίδιο είναι σίγουρα σημαντικά και άμεσου ενδιαφέροντος για όλα τα ανθρώπινα όντα, όπου κι αν βρίσκονται γεωγραφικά. Ωστόσο, ίσως και πάλι να ισχύει ότι ο τρόπος που παρουσιάζονται κάποια ζητήματα ή αναπτύσσονται κάποιες δραστηριότητες είναι λιγότερο πρόσφορος για κάποιες ομάδες και κάποιους/ες διευκολυντές/τριες. Έργο των διευκολυντών ή των συντονιστών ομάδας είναι σε αυτές τις περιπτώσεις να αποφύγουν την τυφλή αναπαραγωγή της οδηγίας και να ανιχνεύσουν το πού υπάρχει ανάγκη για βελτίωση, προσαρμογή ή ανανέωση, αναλογής με τα δεδομένα του συγκεκριμένου πλαισίου. Οι γενικές οδηγίες που δίνονται παρακάτω ίσως βοηθήσουν σ' αυτή τη διαδικασία.

· Το παρόν εγχειρίδιο θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα σημείο αφετηρίας, ως ένα ζωντανό εκπαιδευτικό εργαλείο ανοιχτό σε ιδέες, προσαρμογές και αναλόγως βελτιωτικές προτάσεις.

· **Οδηγίες για προσαρμογές:**

- • Όταν τα ζητήματα είναι αμφιλεγόμενα στο πλαίσιο της κοινωνίας σας ή, όπου υπάρχει η πιθανότητα να προκαλέσουν την αντίδραση των αρχών, εξετάστε τη δυνατότητα να μελετηθεί το ζήτημα στο πλαίσιο μιας άλλης κοινωνίας ή ιστορικής στιγμής, χωρίς να κάνετε συγκρίσεις με τις τρέχουσες πρακτικές. Αντιστρόφως, αν ένα ζήτημα είναι αμφιλεγόμενο ή διχαστικό, ίσως θα έπρεπε να εστιάζετε ακριβώς στο γεγονός αυτό: Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες/ουσες να διερευνήσουν διαφορετικές οπτικές γωνίες και, αν είναι δυνατό, ζητήστε από κάποιον/α που βλέπει τα πράγματα από τη σκοπιά της μειοψηφίας να πει τη γνώμη του/της.
- • Αν κάνετε χρήση των δραστηριοτήτων σε ένα τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, όπου υπάρχει η πίεση του ωρολόγιου προγράμματος και όπου το περιεχόμενο είναι πρωταρχικής σημασίας, ίσως θα θελήσετε να χρησιμοποιήσετε περισσότερο τις Βασικές Πληροφορίες ή άλλες πληροφορίες που ίσως βρουν οι μαθητές. Ενδέχεται επίσης να θελήσετε να «σπάσετε» δραστηριότητες σε δυο μέρες λ.χ. αντί μιας.

- Αν οι δυνατότητες να συμπεριλάβετε την εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο εκπαιδευτικό σας πλαίσιο είναι περιορισμένες, υπάρχουν πολλοί τρόποι να χρησιμοποιηθούν αυτές οι δραστηριότητες σε άλλα θεματικά πεδία, όπως στη Γεωγραφία, στην Ιστορία, στην Αγωγή του Πολίτη, στις Πολιτικές Επιστήμες κ.ο.κ., και ενδέχεται να βρεθείτε στην ανάγκη να προσαρμόσετε αντίστοιχα κάποιες από τις δραστηριότητες.
- Αν σας φαίνεται ότι οι νέοι και οι νέες δεν θεωρούν τα ζητήματα πρωταρχικής σημασίας ή ότι δεν μπορούν να καταλάβουν το γιατί αυτά έχουν άμεση σχέση με την κατάστασή τους, ζητήστε τους να θέσουν το ζήτημα άμεσα με δικό τους τρόπο και να περιγράψουν τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν τα ζητήματα να αφορούν τις δικές τους ζωές.
- Όλα τα θέματα που περιλαμβάνονται σ' αυτό το εγχειρίδιο είναι στην πραγματικότητα σημαντικά για όλους τους νέους και τις νέες!
- Ενδέχεται να υπάρχουν δραστηριότητες που να σας κάνουν να νιώσετε ότι υπάρχουν πληροφορίες ειδικού ενδιαφέροντος για την ομάδα σας ή την κοινωνία σας ή ότι μια συγκεκριμένη προσέγγιση θα ήταν περισσότερο κατάλληλη. Να είστε ευέλικτοι/ες σχετικά με τις διάφορες δραστηριότητες, να επιτρέψετε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να κάνουν προτάσεις, να επεκτείνουν ή να διευρύνουν τον χρόνο που αφιερώνεται στις Βασικές Πληροφορίες, και, αν αυτό είναι δόκιμο, αξιοποιήστε τις προτάσεις για συνέχεια, που υπάρχουν σε κάθε δραστηριότητα, εφόσον η ομάδα δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για ένα ζήτημα. Σε κάποιες περιπτώσεις, ίσως να πρέπει να συμπληρώσετε τις πληροφορίες που σας δίνονται ή να τις προσαρμόσετε στο δικό σας πλαίσιο.
- Με βάση τη δική σας κρίση, εκτιμήστε ποια είναι τα πιθανά μειονεκτήματα του να εμπλέκονται οι νέοι και οι νέες σε οποιαδήποτε μορφή δημόσιας δράσης, σε έντονες, λ.χ., κοινωνικές και πολιτικές περιστάσεις.
- Κάντε συμμετοχούς τους νέους και τις νέες στις όποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε, όταν αυτό είναι δυνατό. Θα εκτιμήσουν την ευκαιρία του να εκφράσουν την άποψή τους και θα είναι έτσι πιο εύκολο να κατανοήσουν τους όποιους περιορισμούς και τα εμπόδια που αντιμετωπίζετε. Εμπιστευθείτε τους!

ὡς να χρησιμο ποιήσετε το COMPASS

Υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι διδασκαλίας και μάθησης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το πώς θα προσεγγίσετε το ζήτημα, θα εξαρτηθεί από το αν εργάζεστε στην τυπική ή μη τυπική εκπαίδευση, από τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της χώρας, τις ηλικίες των νέων ανθρώπων και επίσης από τα ενδιαφέροντα και το κίνητρο μάθησης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θα εξαρτηθεί, επίσης, σαφώς από την εμπειρία σας στα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, από την προσωπική σας στάση και τη σχέση σας με τις ομάδες-στόχος, όπως και από το «μαθησιακό στυλ» σας.

Ίσως είστε λειτουργός για νέους, εκπαιδευτής, δάσκαλος σχολείου ή εκπαιδευτής ενηλίκων, μέλος ενός κύκλου συζητήσεων σε κάποια εκκλησία ή κάποιος νέος ή νέα που ενδιαφέρεται για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όποιος κι αν είστε και όπου κι αν εργάζεστε, πιστεύουμε ότι κάτι θα υπάρχει για σας σ' αυτό το εγχειρίδιο. Δεν θέτουμε προαπαιτούμενα εκπαίδευσης, δεξιοτήτων ή γνώσης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σ' αυτή την ενότητα εξηγούμε τι εννοούμε με τους όρους συμμετοχή και συνεργασία καθώς και βιωματική μάθηση και γιατί χρησιμοποιούμε αυτές τις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις. Δείχνουμε πώς θα μπορούσε κανείς να χρησιμοποιήσει τις δραστηριότητες σε τυπικά και άτυπα πλαίσια και προσπαθούμε να δώσουμε κάποιες απαντήσεις σε κοινές ερωτήσεις. Στην ενότητα των συμβουλών για τους συντονιστές/τριες των ομάδων περιγράφουμε το πώς μπορούν να παρουσιάζονται οι δραστηριότητες και πώς να γίνει επιλογή ανάμεσά τους. Υπάρχουν σημειώσεις σχετικά με το έργο των συζητήσεων και με το ομαδικό έργο καθώς και για το πώς είναι δυνατό να διευκολυνθούν οι δραστηριότητες μέσω της ανασκόπησης και της αξιολόγησης.

Το COMPASS θα πρέπει να γίνεται αντιληπτό ως ένας εύπλαστος πόρος. Η προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι μια συνεχής και δημιουργική διαδικασία, της οποίας εσείς – ως χρήστης αυτού του βιβλίου – είστε οργανικό συστατικό. Ελπίζουμε ότι θα πάρετε τις ιδέες που χρησιμοποιούμε εδώ, θα τις χρησιμοποιήσετε και θα τις αναπτύξετε έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες σας και σ' εκείνες των νέων ανθρώπων με τους οποίους δουλεύετε. Ελπίζουμε, επίσης, ότι θα αναστοχαστείτε πάνω σε αυτά που μάθατε και θα μας ανατροφοδοτήσετε με τις εμπειρίες σας, τις οποίες μπορούμε να ενσωματώσουμε στην επόμενη έκδοση αυτού του εγχειριδίου. Υπάρχει μια φόρμα ανατροφοδότησης στη σελίδα 456.

Πώς να δουλέψετε με το εγχε ρ δ ο

Συνιστούμε να ξεκινήσετε με μια γρήγορη ματιά σε όλο το εγχειρίδιο προκειμένου να πάρετε μια γενική εικόνα των περιεχομένων. Δεν υπάρχει ειδικό σημείο αφητηρίας. Προσβλέπουμε στο να ξεχωρίσετε και να επιλέξετε τα μέρη που αφορούν εσάς.

Στο κεφάλαιο 2 θα βρείτε 49 δραστηριότητες σε διαφορετικά επίπεδα για τη διερεύνηση των παγκόσμιων ζητημάτων που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτά είναι τα εργαλεία με τα οποία θα δουλέψετε με τους νέους και τις νέες. Το κεφάλαιο 5 περιέχει υποστηρικτικό υλικό. Υπάρχουν βασικές πληροφορίες για τα παγκόσμια ζητήματα, ορισμοί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξή τους. Επιπρόσθετα, υπάρχουν συνόψεις των βασικών διακηρύξεων και συμβάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναφορές και κατάλογος με περαιτέρω πηγές.

Το υλικό που υπάρχει είναι μάλλον αρκετό για να ξεκινήσετε να δουλεύετε με την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/ες. Είναι σημαντικό να θυμάστε ότι δεν χρειάζεται να είστε «ειδικός» στα ανθρώπινα δικαιώματα για να ξεκινήσετε. Ένα αρχικό ενδιαφέρον είναι αρκετό προσόν. Ούτε χρειάζεται να είστε εκπαιδευμένος/η δάσκαλος/α ή εκπαιδευτής/τρια. Χρειάζεται, ωστόσο, να κατανοήσετε την εκπαιδευτική μας προσέγγιση προκειμένου να μπείτε στο νόημα των περισσότερων εκπαιδευτικών μας προσεγγίσεων.

Ο εκπα δευ κές μας προσεγγ σε ζ

Προτού ασχοληθείτε με τις δραστηριότητες, είναι σημαντικό να κατανοήσετε τις εκπαιδευτικές μας προσεγγίσεις. Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι εκπαίδευση με στόχο την αλλαγή τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Αφορά στην εκπαίδευση νέων ώστε να γίνουν ενεργοί πολίτες που συμμετέχουν στις κοινότητές τους προκειμένου να προαγάγουν και να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σημείο εστίασης από την πλευρά μας είναι η ανάπτυξη γνώσης, δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων. Σ' αυτή τη διαδικασία:

- Ξεκινάμε από όσα ήδη ξέρουν οι άνθρωποι, από τις γνώμες και τις εμπειρίες τους και από αυτή τη βάση τους καθιστούμε ικανούς να αναζητήσουν και να ανακαλύψουν από κοινού νέες ιδέες και βιώματα.
- Ενθαρρύνουμε τη συμμετοχή των νέων προκειμένου να συμβάλουν σε συζητήσεις ώστε να μαθαίνουμε όσο γίνεται περισσότερο από αυτούς.
- Ενθαρρύνουμε τη μετατροπή των γνώσεών τους σε απλές αλλά ουσιαστικές δράσεις που να αναδεικνύουν την απόρριψη της αδικίας, της ανισότητας και των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η γνώση, οι δεξιότητες και οι στάσεις κάποιου που έχει επιμορφωθεί στα ανθρώπινα δικαιώματα περιγράφονται στη σελίδα 19. Αυτές οι ικανότητες, ειδικά οι δεξιότητες και οι αξίες της επικοινωνίας, της κριτικής σκέψης, της συνηγορίας, της ανεκτικότητας και του σεβασμού δεν μπορούν να διδαχθούν, καθώς μαθαίνονται μέσω της εμπειρίας. Για τον λόγο αυτό, οι δραστηριότητες σ' αυτό το βιβλίο προάγουν τη συμμετοχή, τη συνεργασία και τη βιωματική μάθηση. Στοχεύουμε να ενθαρρύνουμε τους νέους και τις νέες να σκεφτούν, να αισθανθούν και να δράσουν, να εμπλέξουμε το μυαλό τους, την καρδιά τους και τα χέρια τους. Το να ξέρει κανείς για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι σημαντικό αλλά όχι επαρκές. Είναι απαραίτητο οι νέοι και οι νέες να αποκτήσουν μια βαθύτερη κατανόηση του πώς τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορούν τις ανάγκες των ανθρώπων και το γιατί θα πρέπει να προστατεύονται. Για παράδειγμα, οι νέοι και οι νέες που δεν έχουν άμεση εμπειρία ρατσιστικών διακρίσεων ίσως να σκέφτονται ότι το θέμα δεν τους αφορά. Από την οπτική γωνία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μια τέτοια θέση δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Οι άνθρωποι παντού έχουν την ευθύνη να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα των άλλων.

Δεν έχει σημασία αν αυτό για το οποίο γίνεται λόγος είναι το δικαίωμα στη ζωή ή στην ελευθερία της έκφρασης, εφόσον τα ανθρώπινα δικαιώματα σχετίζονται πάντα με τις δημοκρατικές αξίες, τον σεβασμό και την ευθύνη. Αυτές οι δεξιότητες και οι στάσεις μπορούν να μαθευτούν μόνο σ' ένα περιβάλλον –και μέσα από μια διαδικασία– που να προάγει αυτές τις αξίες. Αυτό θα πρέπει να τονιστεί.

Συνεργατική Μάθηση

Συνεργασία είναι η από κοινού εργασία για την εκπλήρωση κοινών στόχων. Στη συνεργατική μάθηση οι άνθρωποι δουλεύουν μαζί επιδιώκοντας αποτελέσματα που είναι ωφέλιμα τόσο στους ίδιους όσο και σε όλα τα μέλη της ομάδας.

Η συνεργατική μέθοδος προάγει την υψηλή απόδοση και τη μεγάλη παραγωγικότητα, καλύτερες σχέσεις φροντίδας, υποστήριξης και εμπιστοσύνης και καλύτερη ψυχολογική διάθεση, κοινωνικότητα και αυτοπεποίθηση. Το αντίθετο συμβαίνει όταν η μάθηση δομείται κατά έναν ανταγωνιστικό τρόπο. Η ανταγωνιστική μάθηση προάγει τον συμφεροντολογικό τρόπο σκέψης, την έλλειψη σεβασμού προς τους άλλους και την αλαζονεία των νικητών, που λειτουργούν ενάντια στους άλλους προκειμένου να επιτύχουν έναν στόχο, ο οποίος μπορεί να επιτευχθεί μόνον από έναν ή από λίγους, ενώ οι ηττημένοι χάνουν συχνά το κίνητρό τους και τον αυτοσεβασμό τους.

Τα ουσιαστικά συστατικά της συνεργασίας είναι η θετική αλληλεξάρτηση, η πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδραση, το να είναι κανείς προσωπικά ή ατομικά υπεύθυνος και υπόλογος και οι διαπροσωπικές δεξιότητες. Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος προαγωγής της συνεργατικής μεθόδου είναι μέσω της δομημένης ομαδικής εργασίας.

Δεν είναι το τι κάνεις μόνο, είναι και το πώς το κάνεις. Αυτό είναι που φέρνει τα αποτελέσματα.

Συμμετοχή

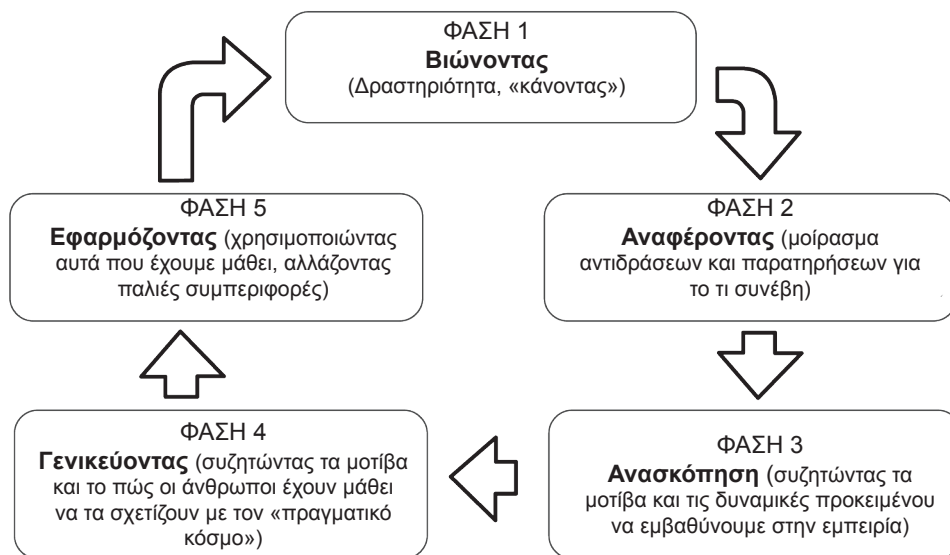
Η συμμετοχή στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σημαίνει ότι οι νέοι και οι νέες παίρνουν τις αποφάσεις για το τι θα μάθουν σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και για το πώς θα το μάθουν. Μέσα από τη συμμετοχή οι νέοι και οι νέες αναπτύσσουν διάφορες δεξιότητες, όπως αυτή της λήψης αποφάσεων, της ακρόασης (μαθαίνουν να ακούν), της ενσυναίσθησης και του σεβασμού για τους άλλους, καθώς και της ανάληψης της ευθύνης για τις δικές τους αποφάσεις και δράσεις. Ο ρόλος του/της δασκάλου/ας ή του/της εκπαιδευτή/τριας είναι διευκολυντικός, είναι ο ρόλος εκείνου που «βοηθά» ή «διευκολύνει» τη συμμετοχή των νέων στη μαθησιακή διαδικασία. Στα σχολεία οι περιορισμοί του ωρολόγιου και του εγκύκλιου προγράμματος ίσως καθορίσουν το πόσο θα προσεγγιστεί το ιδανικό της συμμετοχής και το πώς θα προσαρμοστούν αντίστοιχα οι δραστηριότητες.

Οι δραστηριότητες σ' αυτό το εγχειρίδιο προϋποθέτουν τη συμμετοχή. Θα πρέπει να είστε ενεργοί/ες και αφοσιωμένοι/ες στη δραστηριότητα, δεν μπορείτε να κάθεστε στο βάθος και να παρατηρείτε παθητικά. Από αυτή την άποψη, η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται σε αυτό το εγχειρίδιο οφείλει πολλά στο έργο του Augusto Boal και άλλων πρωτοπόρων στη μη τυπική προαγωγή της συνειδητοποίησης.

Πιθανώς το μόνο και το πλέον σημαντικό έργο που καλείστε να διεκπεραιώσετε στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι να βρείτε τα περιθώρια, μέσα στα οποία οι νέοι και οι νέες θα ενεργοποιηθούν και θα επηρεάσουν τη μορφή και το αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων. Εξ ορισμού, η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν μπορεί να γίνει μέσω επιβολής. Εξαρτάται πραγματικά από τον/την κάθε εμπυχωτή/τρια, εκπαιδευτή/τρια, δάσκαλο/α και συντονιστή/τρια να βρουν τον χρόνο να δημιουργήσουν περιθώρια και ευκαιρίες συμμετοχής.

Βιωματική μάθηση

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα μαζί με, λ.χ., την εκπαίδευση για την ανάπτυξη, την εκπαίδευση για την ειρήνη και την εκπαίδευση για την αγωγή του πολίτη χρησιμοποιεί μια μεθοδολογία βιωματικής μάθησης που βασίζεται σε έναν εκπαιδευτικό κύκλο πέντε φάσεων:

Στη φάση 5 ερευνάται το πώς θα μπορούσαν να υπάρξουν πρακτικές δράσεις που να θίγουν το εν λόγω ζήτημα. Είναι εξαιρετικά σημαντικό οι άνθρωποι να βρουν ευκαιρίες να ασχοληθούν με αυτά στον έξω κόσμο. Αυτό δεν είναι απλώς η μόνη λογική έκβαση της διαδικασίας αλλά και ένα σημαντικό μέσο ενδυνάμωσης της νέας γνώσης, των δεξιοτήτων και των στάσεων που διαμορφώνουν τη βάση για τον νέο γύρο του κύκλου.

Ο δραστηρ όητες ως εργαλε α γ α β ωματ κή μάθηση

Όταν χρησιμοποιείτε τις δραστηριότητες του παρόντος εγχειριδίου θα πρέπει να έχετε κατά νου τον παραπάνω κύκλο.

Οι δραστηριότητες προϋποθέτουν τη συμμετοχή και την εμπλοκή έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να αποκτούν βιώματα μέσω των οποίων να μαθαίνουν όχι μόνο με το κεφάλι αλλά και με τις καρδιές και με τα χέρια τους. Αυτού του είδους οι δραστηριότητες συχνά αποκαλούνται «παιχνίδια», επειδή είναι διασκεδαστικές και ο κόσμος ασχολείται με αυτές με ενθουσιασμό. Θα πρέπει, ωστόσο, να θυμάστε ότι οι δραστηριότητες των παιχνιδιών δεν είναι μόνο «για διασκέδαση» αλλά ότι έχουν και εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Δεν «κάνουμε» απλά μια δραστηριότητα (φάση 1 του εκπαιδευτικού κύκλου). Είναι ουσιώδες να ακολουθήσει κανείς όλη τη διαδικασία και να διευκολύνει τα μέλη μιας ομάδας μέσω της ανασκόπησης και της αξιολόγησης να καταστούν ικανά να παρατηρήσουν τι έχει συμβεί (φάση 2), να εκτιμήσουν την εμπειρία τους (φάσεις 3 και 4) και να προχωρήσουν σε μια απόφαση σχετικά με το τι πρόκειται να κάνουν στη συνέχεια (φάση 5). Με αυτόν τον τρόπο επαναπροσεγγίζουν τη φάση 1 του επόμενου κύκλου στη μαθησιακή διαδικασία.

Σ' ένα σχολικό πλαίσιο, οι δραστηριότητες μπορούν να βοηθήσουν ώστε να γκρεμιστούν τεχνητά τείχη μεταξύ μαθημάτων και να παράσχουν τρόπους διεύρυνσης των συνδέσμων μεταξύ μαθημάτων και πεδίων ενδιαφερόντων, έτσι ώστε να προάγεται μια πιο ολιστική προσέγγιση σ' ένα ζήτημα. Σε ένα μη τυπικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, οι δραστηριότητες μπορούν να αφυπνίσουν το ενδιαφέρον για διάφορα ζητήματα και, επειδή μάλιστα δεν προάγουν τη μάθηση με διδασκισμό, συχνά είναι, στην ουσία τους, πιο ευπρόσδεκτα από τους νέους και τις νέες. Οι δραστηριότητες μπορούν να βοηθήσουν όσους και όσες συμμετέχουν:

- Να αποκτήσουν κίνητρο για να μάθουν, επειδή είναι διασκεδαστικές.
- Να αναπτύξουν τη γνώση, τις δεξιότητες, τις στάσεις και τις αξίες τους. Τα παιχνίδια παρέχουν ένα ασφαλές πλαίσιο γι' αυτό, καθώς επιτρέπουν στον κόσμο να πειραματιστεί με νέες συμπεριφορές και να κάνει λάθη, χωρίς αυτά να επιφέρουν το κόστος παρόμοιων σφαλμάτων στην πραγματική ζωή.
- Να αλλάζουν. Οι δραστηριότητες είναι ένας τρόπος μεταφοράς του μηνύματος ότι όλοι και όλες μπορούν να αλλάζουν τον εαυτό τους και τις σχέσεις τους με τους άλλους.
- Να ασχοληθούν ενεργά. Οι δραστηριότητες ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των λιγότερο εκφραστικών και κυρίαρχων μελών των ομάδων.
- Να αναλάβουν ευθύνες. Επειδή, όσοι και όσες συμμετέχουν, συμβάλλουν με τις δικές τους εμπειρίες και δεξιότητες, κάθε ομάδα αξιοποιεί το παιχνίδι με τον δικό της τρόπο και στο δικό της επίπεδο.
- Να τους ενθαρρύνουν στο να βασίζονται στον εαυτό τους και να βελτιώνουν την αυτοπεποίθησή τους. Οι δραστηριότητες προσφέρουν μια δομή που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να μειωθεί η εξάρτηση από τον/την ηγέτη/τιδα, που «τα ξέρει όλα». Ασκείται πίεση σε όσους και όσες συμμετέχουν να αναλάβουν κάποιες ευθύνες ώστε να κάνουν το δικό τους μέρος των δραστηριοτήτων να λειτουργήσει.
- Να νιώσουν αλληλεγγύη μεταξύ τους. Οι δραστηριότητες ενθαρρύνουν τη συνοχή της ομάδας και την αίσθηση μιας ομαδικής ταυτότητας και αλληλεγγύης.

Οι δραστηριότητες προσφέρουν το πλαίσιο και τη δομή ομαδικών και, ταυτόχρονα, συνεργατικών εμπειριών, που θα σας επιτρέψουν να εργαστείτε μέσα στα όρια τόσο των δικών σας εμπειριών και ικανοτήτων όσο και των νέων. Στην περίπτωση που τύχουν κατάλληλης διευκόλυνσης, οι δραστηριότητες είναι μια αποτελεσματική μέθοδος μάθησης σε ένα πλαίσιο που εστιάζει στους εκπαιδευτικούς στόχους.

Διευκόλυνση

Σε αυτό το εγχειρίδιο χρησιμοποιούμε τον όρο «διευκολυντές/τριες», για τους ανθρώπους που ετοιμάζουν, παρουσιάζουν και συντονίζουν τις δραστηριότητες. Διευκολυντής/τρια είναι κάποιος/α που βοηθά τους ανθρώπους να ανακαλύψουν πόση γνώση έχουν ήδη, που τους ενθαρρύνει να μάθουν περισσότερα και τους βοηθά να ανακαλύψουν το δικό τους δυναμικό. Με τον όρο «διευκόλυνση» νοείται η δημιουργία ενός περιβάλλοντος, στο οποίο οι άνθρωποι

- μαθαίνουν, εξερευνούν, πειραματίζονται. Είναι μια διαδικασία μοιράσματος, δίνουν και λαμβάνουν. Δεν έχει να κάνει με ένα μόνο άτομο, τον/ην «ειδικό/ή», που μεταδίδει γνώση και δεξιότητες στους/τις άλλους/ες. Όλοι/ες πρέπει να αναπτυχθούν μέσα από το μοίρασμα της εμπειρίας, τόσο οι συμμετέχοντες/ουσες όσο και οι διευκολυντές/τριες.
- Οι ευκαιρίες για να γίνει κανείς διευκολυντής/τρια για νέους και νέες και να δουλέψει σε ατμόσφαιρα ισότητας και αμοιβαιότητας διαφέρουν ανά την Ευρώπη, τόσο μεταξύ χωρών όσο και στο εσωτερικό τους. Στον τομέα της τυπικής εκπαίδευσης βρίσκουμε διαφορές στους στόχους και στη φιλοσοφία της εκπαίδευσης, στις τεχνικές διαχείρισης της σχολικής αίθουσας και στα εγκύκλια προγράμματα. Δεν είναι συνηθισμένο, αν και υπάρχουν εξαιρέσεις, οι μαθητές/τριες και οι φοιτητές/τριες να αποφασίζουν το τι θέλουν να μάθουν στο πλαίσιο ενός ευρύτερου εγκύκλιου προγράμματος, αλλά ούτε και οι δάσκαλοι/ες να έχουν ένα διευκολυντικό ρόλο. Στον μη τυπικό τομέα υπάρχουν εξίσου μεγάλες διαφοροποιήσεις, όχι μόνο στους στόχους και στις φιλοσοφίες των διαφόρων οργανισμών, αλλά και στις δραστηριότητες και στις δυνατότητες που προσφέρονται. Αυτές οι διαφορές είναι προφανείς τόσο μεταξύ χωρών όσο και εντός των χωρών.
- Όλοι/ες εργαζόμαστε εντός των εκπαιδευτικών και κοινωνικών κανόνων των κοινωνιών μας. Είναι εύκολο να παραγνωρίσει κανείς ή να λησμονήσει το γεγονός του εθνοκεντρισμού μας και, ως εκ τούτου, να εκλάβει τον τρόπο με τον οποίο ο/η ίδιος/α αλληλεπιδρά με τους νέους και τις νέες ως δεδομένο και ως τον «φυσιολογικό». Ίσως να βρείτε βοηθητικό το να αναστοχαστείτε πάνω στον τρόπο και στην πρακτική σας προκειμένου να αναπτύξετε τις δικές σας δεξιότητες συντονισμού ή διευκόλυνσης.

Τρόπο σκέψης, μάθησης κα δ δασκαλ ας/εκπα δευσης

- Είμαστε όλοι ξεχωριστές προσωπικότητες και σκεφτόμαστε και μαθαίνουμε διαφορετικά. Όλοι χρησιμοποιούμε ένα μίγμα τρόπων αλλά καθένας και κάθε μία από εμάς έχει κι έναν προτιμώμενο τρόπο νοητικής αναπαράστασης του περιβάλλοντος κόσμου (τρόπος σκέψης) και έναν προτιμώμενο τρόπο μάθησης. Ως διευκολυντές/τριες θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας αυτό το γεγονός και να χρησιμοποιούμε μια ποικιλία μεθοδολογιών που να ενεργοποιούν τα ταλέντα και τα ενδιαφέροντα των νέων.
- Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι ακόλουθοι είναι προτιμώμενοι τρόποι εκπαίδευσης: όλοι χρησιμοποιούμε όλους τους τρόπους, αλλά καθένας και κάθε μία από μας έχει έναν ιδιαίτερο τρόπο που προτιμά. Για περισσότερες πληροφορίες, δείτε τις αναφορές στην εργασία του David Kolb στο τέλος του κεφαλαίου.

? Ποιος από τους παρακάτω είναι για σας ο προτιμώμενος τρόπος σκέψης, μάθησης και διδασκαλίας;

Περίληψη των τρόπων σκέψης:

- Οι οπτικοί τύποι τείνουν να αναπαριστούν νοητικά τον κόσμο με εικόνες. Ίσως να χρησιμοποιούν φράσεις, όπως «βλέπω τι εννοείς».
- Οι ακουστικοί τύποι τείνουν να θυμούνται περισσότερο αυτά που ακούν και ίσως να χρησιμοποιούν φράσεις, όπως «αυτό ακούγεται καλό».
- Οι συναισθηματικοί τύποι τείνουν να θυμούνται πράγματα μέσα από αισθήσεις, τόσο σωματικές όσο και συναισθηματικές. Ίσως να χρησιμοποιούν φράσεις, όπως «αυτή η πρόταση με άγγιξε, ας προχωρήσουμε».

Περίληψη τρόπων μάθησης:

- Οι ακτιβιστές μαθαίνουν καλύτερα μέσα από δραστηριότητες που ενέχουν νέες εμπειρίες, προβλήματα και ευκαιρίες μάθησης. Τους αρέσει να εντρυφούν σε παιχνίδια, σε ομαδικές εργασίες και σε παιχνίδια ρόλων. Τους διασκεδάζουν οι προκλήσεις, να τους ρίχνουν στα βαθιά. Αντίθετα, αντιδρούν στις παθητικές μορφές μάθησης, στις μοναχικές εργασίες (όπως το διάβασμα, το γράψιμο και η ατομική σκέψη) καθώς και στις απαιτήσεις για προσοχή στη λεπτομέρεια.
- Οι στοχαστικοί μαθαίνουν καλύτερα, όταν τους δίνεται η δυνατότητα να σκεφτούν πάνω σε μια δραστηριότητα. Απολαμβάνουν το να διεξάγουν λεπτομερείς έρευνες

ανασκοπώντας τα πεπραγμένα και τα όσα έχουν μάθει. Αντιδρούν αρνητικά, όταν πιέζονται να βρεθούν στο επίκεντρο της προσοχής, όταν τους δίδονται ελλιπή στοιχεία, όταν πρέπει να ακολουθήσουν «παρακαμπτήριες οδούς» στη σκέψη τους ή όταν πρέπει να επιτελέσουν ένα επιφανειακό έργο.

- Οι θεωρητικοί μαθαίνουν καλύτερα μέσα από δραστηριότητες στις οποίες η μάθηση είναι ενταγμένη σε κάποιο σύστημα, μοντέλο ή θεωρητική έννοια. Τους αρέσει να αντιμετωπίζουν δομημένες καταστάσεις με σαφή στόχο και να ασχολούνται με ενδιαφέρουσες ιδέες και έννοιες. Δεν τους αρέσει, απαραίτητα, το να πρέπει να συμμετάσχουν σε καταστάσεις που να δίνουν έμφαση στα συναισθήματα.
- Οι πραγματιστές μαθαίνουν καλύτερα μέσω δραστηριοτήτων που έχουν προφανή σύνδεσμο με το θέμα και με κάποιο πραγματικό πρόβλημα, καθώς και όταν είναι δυνατό να εφαρμόσουν τα όσα μαθαίνουν. Αντιδρούν αρνητικά σε ό,τι τους φαίνεται απομακρυσμένο από την πραγματικότητα, τη μάθηση, σε ό,τι είναι «όλο θεωρία και γενικές αρχές» και σε ό,τι τους δίνει την εντύπωση ότι γυρίζουν γύρω από την πραγματικότητα, χωρίς να οδηγούνται πουθενά.

Τρόποι διδασκαλίας/εκπαίδευσης

Διαφορετικοί άνθρωποι έχουν διαφορετικούς τρόπους και προσεγγίσεις στη διδασκαλία και στην εκπαίδευση. Η προσέγγισή σας ως διευκολυντή/τριας θα εξαρτηθεί από τις δικές σας αξίες, πεποιθήσεις και στάσεις επί του θέματος, την προσωπικότητά σας, την εμπειρία που είχατε στο παρελθόν ως εκπαιδευτής ή εκπαιδευόμενος, καθώς και από το πόση αυτοπεποίθησή αισθάνεστε για την εργασία με νέους και νέες και για τον χειρισμό ζητημάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Θεωρία Χ. Δάσκαλοι και εκπαιδευτές που πιστεύουν ότι οι άλλοι:
Είναι βασικά τεμπέληδες και δε θέλουν να μάθουν, είναι ανεύθυνοι
Θα πρέπει να υποχρεώνονται να κάνουν πράγματα
Χρειάζονται πειθαρχία
Χρειάζονται να τους καθοδηγούν

Θεωρία Ψ. Δάσκαλοι και εκπαιδευτές που πιστεύουν ότι οι άλλοι:
Θέλουν να μάθουν και προσανατολίζονται μόνοι τους
Είναι δημιουργικοί
Θέλουν να τους δίνονται συμβουλές
Θέλουν ευθύνες

Ο εκπαιδευτής είναι υπεύθυνος και σχεδιάζει άκαμπτα
Μιλά στον κόσμο
Η πειθαρχία και η δομή επιβάλλονται
Οι εκπαιδευόμενοι κάνουν ό,τι τους λέει ο εκπαιδευτής
Ο εκπαιδευτής δίνει απαντήσεις στα προβλήματα και οι απόψεις των άλλων ή οι λύσεις που προτείνουν γίνονται αντιληπτές με όρους «σωστό» ή «λάθος»

Ο εκπαιδευτής επιδιώκει τη συμμετοχή και σχεδιάζει ευέλικτα
Συντονίζει συναινετικά
Η πειθαρχία και η δομή είναι αντικείμενο συμφωνίας
Οι εκπαιδευόμενοι είναι υπεύθυνοι για τη μάθησή τους
Οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται να έχουν τις δικές τους απόψεις και αναζητούν οι ίδιοι απαντήσεις στα προβλήματα τους

Αυτά είναι προφανώς τα δυο άκρα του φάσματος των εκπαιδευτικών τρόπων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η θεωρία Ψ περιλαμβάνει κάποιες θέσεις που ταιριάζουν στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Οι στόχοι της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη αξιών σεβασμού, ισότητας, συνεργασίας και δημοκρατίας. Αυτές οι αξίες μπορούν να προαχθούν μόνο μέσω μιας διαδικασίας που βασίζεται εγγενώς σε αυτές.

? Σκεφτείτε τις δικές σας εμπειρίες. Πώς ήταν όταν σας δίδαξαν δάσκαλοι/ες που ακολουθούσαν αυτούς τους δυο ακραίους τρόπους διδασκαλίας;

· Χρησιμοποιώντας το COMPASS στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση

· Η εκπαιδευτική προσέγγιση και το είδος των δραστηριοτήτων που περιγράφονται σε αυτό το εγχειρίδιο ίσως φαίνονται περισσότερο εφαρμόσιμα στον μη τυπικό παρά στον τυπικό τομέα. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον μη τυπικό τομέα τείνει να είναι περισσότερο ανοιχτό και να εστιάζει περισσότερο στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των νέων. Επιπρέπει μεγαλύτερη συμμετοχή και ευελιξία στο να εμπλακούν έμπρακτα οι νέοι και νέες στα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε ένα μη τυπικό εκπαιδευτικό πλαίσιο το σημείο αφετηρίας θα μπορούσε να είναι κάτι που συμβαίνει στην περιοχή σας ή κάτι που κάποιος έχει δει στην τηλεόραση. Εάν θέλετε να ξεκινήσετε εσείς και να διεγείρετε το ενδιαφέρον για τα ανθρώπινα δικαιώματα, προτείνετε την προβολή μιας ταινίας ή ενός βίντεο. Ένα έξοχος οδηγός για χρήσιμες ταινίες είναι το «Η Ευρώπη στην οθόνη: Ο Κινηματογράφος και η διδασκαλία της ιστορίας» της Dominique Chancel (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ιανουάριος 2001). Μπορείτε, επίσης, να αναρτήσετε αφίσες ή να χρησιμοποιήσετε εικόνες για να ξεκινήσει μια αυθόρμητη συζήτηση ή να οργανώσετε μια βραδιά με μουσική και τραγούδια που μιλούν για την ελευθερία. Θα μπορούσατε, επίσης, να χρησιμοποιήσετε μια από τις δραστηριότητες που διερευνούν γενικά τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως τη δραστηριότητα «Ποια είναι η θέση σου» ή τη δραστηριότητα «Παντομίμα».

· Το εγκύκλιο πρόγραμμα στον τυπικό τομέα είναι συχνά εξαρτημένο από ένα δεδομένο σύνολο γνώσης, το οποίο οι μαθητές και οι σπουδαστές θα πρέπει να κάνουν κτήμα τους και στο οποίο θα εξεταστούν. Η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη, μολονότι αναγνωρίζονται ως σημαντικές παράμετροι, δεν είναι πάντα το κύριο σημείο εστίασης στον τρόπο όπου η απόκτηση της γνώσης θεωρείται ως προετοιμασία για μελλοντική δουλειά ή για περαιτέρω σπουδές. Αυτό δεν αποκλείει το ότι οι περισσότερες δραστηριότητες σε αυτό το εγχειρίδιο θα μπορούσαν να προσαρμοστούν σε οποιοδήποτε εγκύκλιο μάθημα και σε διαφορετικά περιβάλλοντα σχολικής αίθουσας σε σχολεία και πανεπιστήμια σε όλη την Ευρώπη. Στην πραγματικότητα, πολλές δραστηριότητες έχουν σχεδιαστεί με γνώμονα το περιβάλλον της σχολικής αίθουσας.

· Για περαιτέρω περιγραφές της εμπλοκής των νέων σε συμμετοχικές δραστηριότητες, μπορείτε να ανατρέξετε στην «Ενότητα 3» του DOMINO και στη σχετική εκπαιδευτική προσέγγιση, όπως αυτή σκιαγραφείται στο Εκπαιδευτικό Πακέτο.

· Η επίλυση προβλημάτων και συγκρούσεων ως βάση για την Εκπαίδευση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

· Τα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι συχνά αμφιλεγόμενα, επειδή διαφορετικοί άνθρωποι έχουν διαφορετικά συστήματα αξιών και, για τον λόγο αυτό, βλέπουν με διαφορετικό τρόπο τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ευθύνες τους. Αυτές οι διαφορές, που εκδηλώνονται ως συγκρούσεις απόψεων, είναι η βάση της εκπαιδευτικής μας εργασίας.

· Αυτό το εγχειρίδιο και οι δραστηριότητες που περιγράφονται σε αυτό βασίζονται στην αντίληψη ότι οι συγκρουόμενες απόψεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν εποικοδομητικά στη μαθησιακή διαδικασία, με την προϋπόθεση ο/η διευκολυντής/τρια να αισθάνεται ότι είναι σε θέση να θίγει τις πιθανές συγκρούσεις σε μια ομάδα. Όπως και στις περισσότερες μη τυπικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, ο στόχος δεν είναι τόσο να συμφωνήσουν όλοι και όλες με ένα δεδομένο αποτέλεσμα, όσο οι συμμετέχοντες/ουσες να μάθουν από τη διαδικασία αυτή (λ.χ. να ακούν ο ένας τον άλλο, να εκφράζονται, να σέβονται τις διαφορετικές απόψεις κ.ά.).

· Για παράδειγμα, η δραστηριότητα «Παίξτε το παιχνίδι» ασχολείται ειδικά με την ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης συγκρούσεων.

· Συχνές ερωτήσεις για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

· Οι ακόλουθες απαντήσεις είναι σύντομες, αλλά ελπίζουμε ότι θα ανταποκριθούν σε κάποιες από τις ερωτήσεις που προβληματίζουν τους ανθρώπους οι οποίοι αρχίζουν να ενσωματώνουν την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στη δουλειά τους.

? Δεν είναι μεγαλύτερη ανάγκη οι νέοι και νέες να μάθουν για τις ευθύνες παρά για τα δικαιώματα;

Απάντηση: Αυτό το εγχειρίδιο δίνει έμφαση τόσο στα δικαιώματα όσο και στις ευθύνες. Οι δραστηριότητες είναι έτσι σχεδιασμένες ώστε να δείχνουν ότι η σχέση ανάμεσα στα δικαιώματα ενός ατόμου και σε αυτά των άλλων δεν είναι πάντα ξεκάθαρη και ότι όλοι έχουν την ευθύνη να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων.

? Τι γίνεται αν οι συμμετέχοντες/ουσες κάνουν ερωτήσεις που δεν μπορώ να απαντήσω;

Απάντηση: Κανείς δεν περιμένει από κανέναν να ξέρει τις απαντήσεις σε κάθε ερώτημα! Είναι απολύτως αποδεκτό το να λέτε ότι δεν ξέρετε συγκεκριμένα γεγονότα και έπειτα να εμπλέκετε τους συμμετέχοντες/ουσες στην εξεύρεση των απαντήσεων. Θα πρέπει πάντα να έχετε στο νου σας να επιστρέψετε την ερώτηση πίσω στην ομάδα ως αντανάκλαση, ως «καθρέφτισμα»: Εσείς τι νομίζετε γι' αυτό;

Είναι επίσης σημαντικό να θυμάστε ότι οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα σπάνια είναι απλές. Τα σύνθετα ηθικά ερωτήματα δεν μπορούν να απαντηθούν με ένα «ναι» ή ένα «όχι». Από τη σκοπιά της εκπαίδευσης, η ίδια η ερώτηση είναι τόσο σημαντική όσο και η απάντηση. Εισάγοντας σύνθετα ζητήματα και επιτρέποντας στους νέους και στις νέες να τα σκεφτούν, εφοδιάζουμε τους νέους και τις νέες με τη γνώση, τις δεξιότητες και τις στάσεις που θα τους επιτρέψουν να αντιμετωπίσουν τέτοια ερωτήματα αργότερα στη ζωή τους.

? Τι γίνεται αν δεν έχουμε φωτοτυπικό μηχάνημα ή αρκετά υλικά;

Απάντηση: Πολλές από τις δραστηριότητες αυτού του εγχειριδίου δεν χρειάζονται φωτοτυπικό ή ακριβά υλικά. Ωστόσο, σε κάποιες από τις δραστηριότητες ίσως χρειαστεί να αντιγράψετε με το χέρι κάρτες ρόλων ή φύλλα γεγονότων για ομαδική δουλειά και να κάνετε πολλά αντίγραφα με καρμπόν. Θα πρέπει να είστε δημιουργικοί/ές και να βρείτε δικές σας λύσεις.

? Δεν είναι πιθανό γονείς, διευθυντές και ηγέτες της κοινότητας να εναντιωθούν στην Εκπαίδευση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, διότι θα την αντιληφθούν ως πολιτική κατήχηση που ίσως οδηγήσει σε εξεγερσιακή συμπεριφορά;

Απάντηση: Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα αναπτύσσει πολίτες που είναι σε θέση να συμμετάσχουν στην κοινωνία και στην ανάπτυξη της χώρας τους. Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ ανάπτυξης δεξιοτήτων συμμετοχής και κομματικής πολιτικής. Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα μέσα από τη συζήτηση και τη συμμετοχή ενθαρρύνει τους νέους και τις νέες να αναπτύξουν κριτική και διερευνητική σκέψη και να συμπεριφέρονται ορθολογικά. Από αυτή την άποψη, η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σχετίζεται επίσης με την αστική (civic) και την πολιτική εκπαίδευση και επιτρέπει στους νέους και στις νέες να κάνουν συνδέσεις ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα, στα κοινωνικά ζητήματα και στις εκπαιδευτικές πολιτικές. Ως εκ τούτου, είναι δυνατό νέοι και νέες να συμμετάσχουν σε τοπικά και εθνικά πολιτικά κόμματα -ως απόρροια του δικαιώματός τους στην πολιτική συμμετοχή και στην ελευθερία της σκέψης, του συνεταιρίζεσθαι και της έκφρασης. Αλλά αυτό θα πρέπει να παραμείνει δική τους επιλογή.

? Δεν είναι ευθύνη της κυβέρνησης να διασφαλίζει τις δυνατότητες Εκπαίδευσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων;

Απάντηση: Οι χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών έχουν την υποχρέωση να προάγουν την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης, δηλαδή στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση. Ωστόσο, πολλές κυβερνήσεις έχουν κάνει πολύ λίγα στην κατεύθυνση της προαγωγής της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και της ενσωμάτωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα εγκύκλια προγράμματα. Οι επιμέρους εκπαιδευτές/τριες και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις μπορούν να κάνουν πολλά προκειμένου να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα μέσα από τις δικές τους προσπάθειες συνεργασίας σε σχολεία και σε άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς και με τη δημιουργία ομάδων πίεσης προς τις κυβερνήσεις ώστε να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους σε αυτόν τον τομέα.

? Τι γίνεται αν στη χώρα μου δεν γίνονται παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν αφορά μόνο στις παραβιάσεις. Πρώτιστα, σχετίζεται με την κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως οικουμενικής υπόθεσης, κοινής για όλα τα ανθρώπινα όντα, η οποία αποσκοπεί στη συνειδητοποίηση της ανάγκης προστασίας τους. Επιπλέον, καμιά χώρα δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν υπάρχουν παραβιάσεις των δικαιωμάτων. Ένας εύκολος τρόπος για να αποκαλυφθεί αυτή η πραγματικότητα είναι να ρίξουμε μια ματιά στο άμεσο κοινωνικό μας περιβάλλον: Ποιος/α είναι αποκλεισμένος/η; Ποιος/α ζει σε ακραία φτώχεια; Ποια παιδιά δεν απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους; Ένας άλλος τρόπος είναι να δούμε τον ρόλο της δικής μας χώρας στην προαγωγή ή στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε άλλες χώρες (λ.χ. στο περιβάλλον και στο δικαίωμα στην ανάπτυξη, στο εμπόριο όπλων, στην παγκόσμια φτώχεια, κ.ά.).

Συμβουλές προς τους χρήστες

Αυτό το εγχειρίδιο και οι δραστηριότητές του μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια αίθουσα του σχολείου ή σε εξωσχολικές δραστηριότητες, όπως σε ένα εκπαιδευτικό σεμινάριο, σε μια θερινή κατασκήνωση, σε μια λέσχη νεολαίας ή σε μια ομάδα νέων. Μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ακόμα και στην περίπτωση που εργάζεστε με ενήλικες.

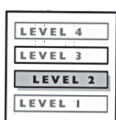
Πώς να επιλέξετε δραστηριότητα

Θα πρέπει να επιλέξετε δραστηριότητα στο κατάλληλο επίπεδο για σας και την ομάδα σας και αντίστοιχη με τον χρόνο που διαθέτετε. Διαβάστε τη δραστηριότητα προσεκτικά τουλάχιστον δυο φορές και προσπαθήστε να φανταστείτε τον τρόπο αντίδρασης της ομάδας καθώς και κάποια πράγματα που θα ειπωθούν. Σιγουρευτείτε ότι έχετε όλα τα υλικά που χρειάζονται. Ελέγξτε την επάρκεια του χώρου, ειδικά αν οι συμμετέχοντες χωριστούν σε μικρές ομάδες.

Και πάλι τονίζουμε ότι οι οδηγίες για κάθε δραστηριότητα είναι μόνο γενικές και ότι θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε το υλικό με τρόπο που να ταιριάζει στις ανάγκες σας. Πραγματικά, ήταν αδύνατο να βρούμε δραστηριότητες που θα ταιρίαζαν σε κάθε πλαίσιο σε όλη την Ευρώπη. Έχουμε την προσδοκία ότι θα τις προσαρμόσετε. Για παράδειγμα, ίσως πάρετε τη βασική ιδέα από μια δραστηριότητα και τη μέθοδο από μίαν άλλη.

Κάθε δραστηριότητα παρουσιάζεται σε σταθερή μορφή. Οι εικόνες και οι επικεφαλίδες χρησιμοποιούνται για να κάνουν πιο εύκολη την επισκόπηση του συνόλου.

Υπόμνημα για τα σύμβολα και τις επικεφαλίδες που χρησιμούνται στην παρουσίαση των δραστηριοτήτων

Επίπεδο πολυπλοκότητας	Τα επίπεδα 1 – 4 δείχνουν το γενικό επίπεδο δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη συμμετοχή ή/και τον βαθμό προετοιμασίας που ενυπάρχει στη δραστηριότητα.
Θεματικές ενότητες	Οι γενικές θεματικές ενότητες που σχετίζονται με τη δραστηριότητα (λ.χ. φτώχεια, περιβάλλον, ειρήνη και βία, ισότητα των φύλων).
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Δίνει μια γενική ενημέρωση σχετικά με το είδος της δραστηριότητας και των ζητημάτων που τίγονται.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	Τα ανθρώπινα δικαιώματα που τίγονται σε κάθε δραστηριότητα (λ.χ. το δικαίωμα της ζωής ή της ελευθερίας της έκφρασης).
Μέγεθος της ομάδας	Πόσοι άνθρωποι απαιτούνται για τη δραστηριότητα.
Διάρκεια	Η εκτιμώμενη διάρκεια σε λεπτά που απαιτείται για την ολοκλήρωση της δραστηριότητας συμπεριλαμβανομένης της συζήτησης. Αν για το μέγεθος της ομάδας δεν υπάρχει συγκεκριμένη πρόβλεψη, τότε ο χρόνος υπολογίζεται για ομάδα 15 ατόμων.

Στόχοι	Έχουν να κάνουν με τους εκπαιδευτικούς στόχους της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε ό,τι αφορά τη γνώση, τις δεξιότητες, τις στάσεις και τις αξίες.
Υλικά	Ο απαιτούμενος εξοπλισμός
Προετοιμασία	Όσα χρειάζεται να κάνει ο/η διευκολυντής/τρια πριν την έναρξη της δραστηριότητας.
Οδηγίες	Κατάλογος οδηγιών για το πώς να διεξαχθεί η δραστηριότητα.
Ανασκόπηση και αξιολόγηση	Προτεινόμενες ερωτήσεις που θα βοηθήσουν τον/την εκπαιδευτή/τρια να διεξάγει την ανασκόπηση και να αξιολογήσει τη δραστηριότητα (φάσεις 2 – 4 του εκπαιδευτικού κύκλου).
Συμβουλές για τους διευκολυντές	Συμβουλευτικές σημειώσεις. Πράγματα που θα πρέπει να έχετε υπόψη σας. Πώς να πάρετε περαιτέρω πληροφορίες.
Παραλλαγές	Ιδέες για το πώς να προσαρμόσετε τη δραστηριότητα προς χρήση σε διαφορετικές καταστάσεις.
Προτάσεις για συνέχεια	Ιδέες για το τι να κάνετε μετά. Σύνδεσμοι με άλλες δραστηριότητες.
Ιδέες για δράση	Προτάσεις για τα επόμενα βήματα προς την ανάληψη δράσης.
Ημερομηνίες κλειδιά	Ημέρες μνήμης που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα
Συμπληρωματικές πληροφορίες	Περαιτέρω βασικές πληροφορίες σχετιζόμενες με τη δραστηριότητα.
Υλικό για μοίρασμα	Κάρτες ρόλων, σελίδες δράσης, βασικό ενημερωτικό υλικό, κάρτες συζητήσεων κ.ά.

Πολυπλοκότητα

Οι δραστηριότητες κωδικοποιούνται στα επίπεδα 1 ως 4 προκειμένου να φανεί το γενικό επίπεδο δεξιοτήτων που απαιτείται για τη συμμετοχή στις βιωματικές δραστηριότητες και το μέγεθος της προετοιμασίας που απαιτείται. Γενικά, οι δυο παράμετροι συμβαδίζουν. Οι δραστηριότητες επιπέδου 1 χρειάζονται πολύ μικρή προετοιμασία, ενώ οι δραστηριότητες επιπέδου 4 πολύ περισσότερη.

- **Επίπεδο 1.** Πρόκειται για σύντομες, απλές δραστηριότητες, που είναι περισσότερο χρήσιμες για το ξεκίνημα. Οι «ενεργοποιητές» ή «ασκήσεις ενέργειας» και οι «παγοθραύστες» ή «ασκήσεις σπασίματος του πάγου» ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Ωστόσο, αυτές οι δραστηριότητες είναι σημαντικές, γιατί κάνουν τους ανθρώπους να αλληλεπιδρούν και να επικοινωνούν.
- **Επίπεδο 2.** Πρόκειται για απλές δραστηριότητες, που έχουν στόχο να διεγείρουν το ενδιαφέρον για ένα ζήτημα. Δεν απαιτούν πρότερη γνώση πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα ή αναπτυγμένες προσωπικές δεξιότητες ή δεξιότητες ομαδικής εργασίας. Πολλές από τις δραστηριότητες σε αυτό το επίπεδο είναι σχεδιασμένες προκειμένου να βοηθήσουν στην ανάπτυξη επικοινωνιακών και εργασιακών δεξιοτήτων, ενώ την ίδια στιγμή ενεργοποιούν το ενδιαφέρον για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- **Επίπεδο 3.** Αυτές οι πιο χρονοβόρες δραστηριότητες σχεδιάστηκαν προκειμένου να αναπτύξουν τη βαθύτερη κατανόηση των ζητημάτων. Απαιτούν υψηλότερα επίπεδα δεξιοτήτων για συζήτηση και ομαδική εργασία.
- **Επίπεδο 4.** Αυτές οι δραστηριότητες είναι πιο χρονοβόρες και απαιτούν δεξιότητες για καλή ομαδική εργασία και συζήτηση, συγκέντρωση και συνεργασία από την πλευρά των συμμετεχόντων και μεγαλύτερο χρόνο προετοιμασίας. Είναι επίσης περισσότερο περιεκτικές καθώς ανοίγουν τον δρόμο για ευρύτερη και βαθύτερη κατανόηση των ζητημάτων.

Οι παγκόσμιοι σύνδεσμοι

Οι δραστηριότητες αυτού του εγχειριδίου έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να ενθαρρύνουν τη διερεύνηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των σχέσεων ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και στα διάφορα παγκόσμια ζητήματα. Έτσι, τρεις «θεματικές ενότητες» αναδεικνύονται στην περιγραφή της κάθε δραστηριότητας. Οι δεκαέξι παγκόσμιες θεματικές ενότητες είναι:

1. Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα

2. παιδιά

3. ιδιότητα του πολίτη

4. δημοκρατία

5. διακρίσεις και ξενοφοβία

6. εκπαίδευση

7. περιβάλλον

8. ισότητα των φύλων

9. παγκοσμιοποίηση

10. υγεία

11. ανθρώπινη ασφάλεια

12. ΜΜΕ

13. ειρήνη & βία

14. φτώχεια

15. κοινωνικά δικαιώματα

16. αθλητισμός

Συμβουλές δ ευκόλυσης

Στο εγχειρίδιο, χρησιμοποιούμε τον όρο διευκολυντές/τριες για να περιγράψουμε τον ρόλο των ανθρώπων (εκπαιδευτών, δασκάλων, λειτουργών νεολαίας, εκπαιδευτών συνομηλίκων, νέων εθελοντών ή οποιουδήποτε άλλου), οι οποίοι συντονίζουν την εργασία και επεξεργάζονται τις δραστηριότητες. Αυτή η ορολογία βοηθά στο να τονίζεται ότι η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα προϋποθέτει μια δημοκρατική και συμμετοχική προσέγγιση.

Η «Ενότητα 8» του DOfino παρουσιάζει ένα φάσμα γενικών δραστηριοτήτων – από την Ανάλυση S.W.O.T. [Δ.Α.Ε.Α. – Δυνατά σημεία, Αδυναμίες, Ευκαιρίες, Απειλές] μέχρι την προσωπική δράση και την αξιολόγηση, που μπορεί να σας χρησιμεύσουν στον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων.

Υποθέτουμε ότι διευκολύνετε ομάδες νέων, λ.χ. σε μια σχολική αίθουσα, σε μια νεανική λέσχη, σε μια θερινή κατασκήνωση ή σε ένα σεμινάριο.

Ομαδική εργασία

Η ομαδική εργασία αφορά τις καταστάσεις που οι άνθρωποι δουλεύουν μαζί, συνδυάζοντας διαφορετικές δεξιότητες και ταλέντα και χιτίζοντας επί των δυνατών τους σημείων για να ολοκληρώσουν το έργο. Η ομαδική εργασία:

- Ενθαρρύνει την υπευθυνότητα. Όταν οι άνθρωποι αισθάνονται ότι τους ανήκει αυτό που κάνουν, συνήθως είναι πιο αφοσιωμένοι και φροντίζουν για το καλό αποτέλεσμα.
- Αναπτύσσει επικοινωνιακές δεξιότητες. Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να ακούν, να κατανοούν αυτό που τους λένε οι άλλοι, να βρίσκουν ανταπόκριση στις ιδέες τους

- και να είναι σε θέση να διατυπώνουν τις δικές τους σκέψεις.
- Αναπτύσσει τη συνεργασία. Οι άνθρωποι σύντομα μαθαίνουν ότι εφόσον εργάζονται για έναν κοινό σκοπό, θα ήταν καλύτερο να συνεργαστούν από το να ανταγωνίζονται.
- Περιλαμβάνει δεξιότητες συναινετικής λήψης αποφάσεων. Οι άνθρωποι μαθαίνουν γρήγορα ότι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων είναι να παίρνουν υπόψη τους όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες και να προσπαθούν να βρουν μια λύση που να τους ικανοποιεί όλους. Κάποιος/α που αισθάνεται αποκλεισμένος/η από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ίσως να διαταράσσει την ομαδική δουλειά και να απαξιώνει τις αποφάσεις που πάρθηκαν από την υπόλοιπη ομάδα.

Τεχνικές ομαδικής εργασίας

Στο Κεφάλαιο 2 του εγχειριδίου υπάρχουν αναφορές σε τεχνικές, όπως καταιγισμός ιδεών ή παιχνίδι ρόλων. Οι σημειώσεις που ακολουθούν εξηγούν αυτούς τους όρους και δίνουν γενικές οδηγίες για το πώς να τις χρησιμοποιήσετε.

Να έχετε κατά νου ότι η επιτυχημένη ομαδική εργασία πρέπει να είναι προσανατολισμένη στην επιτέλεση του έργου. Θα πρέπει να υπάρχει ένα σαφώς διατυπωμένο ερώτημα ή πρόβλημα που να απαιτεί απάντηση ή λύση.

Καταγσμός δεών

Ο καταιγισμός ιδεών είναι ένας τρόπος εισαγωγής ενός νέου θέματος, ενθάρρυνσης της δημιουργικότητας και παραγωγής ιδεών. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων ή για την απάντηση ερωτήσεων.

Οδηγίες:

- Αποφασίστε το θέμα στο οποίο θα εστιάσετε και διατυπώστε το με μια ερώτηση που να μπορεί να δεχτεί πολλές απαντήσεις.
- Γράψτε κάπου την ερώτηση, έτσι που να τη βλέπουν όλοι/ες.
- Ζητήστε από όλους/ες να συμβάλουν με τις ιδέες τους και καταγράψτε τις ώστε να είναι ορατές από όλους, λ.χ. σε έναν πίνακα. Θα πρέπει να είναι διατυπωμένες μονολεκτικά ή με μικρές φράσεις.
- Σταματήστε τη διαδικασία, όταν εξαντλούνται οι ιδέες.
- Προχωρήστε σε προτάσεις, ζητήστε σχόλια.

Προσέξτε τα παρακάτω σημεία:

- Γράψτε ΟΛΕΣ τις νέες προτάσεις. Συχνά οι πιο δημιουργικές προτάσεις είναι και οι πιο χρήσιμες και ενδιαφέρουσες!
- Κανείς δεν πρέπει να κάνει σχόλια ή να επικρίνει ό,τι γράφεται μέχρι το τέλος της διαδικασίας ή να επαναλαμβάνει κάτι που έχει ήδη ειπωθεί.
- Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή όλων.
- Δώστε δικές σας ιδέες, μόνο αν είναι απαραίτητο να ενθαρρύνετε την ομάδα.
- Εάν μια πρόταση είναι ασαφής, ζητήστε διευκρινίσεις.

Το χοκόλληση

Αυτή είναι μια μορφή καταιγισμού ιδεών. Οι συμμετέχοντες/ουσες γράφουν τις ιδέες τους σε μικρά κομμάτια χαρτί (λ.χ. «Post-it») και τα κολλούν στον τοίχο. Τα πλεονεκτήματα της μεθόδου είναι ότι επιτρέπει σε όλους/όλες να κάτσουν και να σκεφτούν ήρεμα μόνοι/ες τους, προτού επηρεαστούν από τις ιδέες των άλλων. Τα χαρτάκια μπορούν να αναδιαταχθούν για να ομαδοποιηθούν οι ιδέες.

Συζήτηση

Οι συζητήσεις είναι ένας καλός τρόπος για να ανακαλύψουν ο διευκολυντής και οι συμμετέχοντες τη στάση τους στα διάφορα θέματα. Αυτό είναι πολύ σημαντικό στην εκπαίδευση ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς, πέρα από το να έχουν γνώση των γεγονότων,

κατά πόσο μια συμπεριφορά είναι σωστή. Προκειμένου να αποκτηθεί μεγαλύτερη κατανόηση, μια χρήσιμη τεχνική είναι η αντιστροφή ρόλων.

Τα παιχνίδια ρόλων πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή. Πρώτον, είναι βασικό να δίδεται χρόνος στο τέλος για να βγει ο/η συμμετέχων/ουσα από τον ρόλο. Χρειάζεται σεβασμός στα συναισθήματα των ατόμων και στην κοινωνική δομή της ομάδας. Ένα παιχνίδι ρόλων για άτομα με αναπηρίες λ.χ. θα πρέπει να λάβει υπόψη του ότι ίσως κάποια άτομα από την ομάδα να υποφέρουν τα ίδια από αναπηρίες (που ίσως δεν είναι ορατές) ή να έχουν συγγενείς ή στενούς φίλους με τέτοια προβλήματα. Δε θα πρέπει να αισθανθούν πληγωμένοι/ες, να υποχρεωθούν να εκτεθούν ή να νιώσουν στο περιθώριο. Εάν κάτι τέτοιο συμβεί, αντιμετωπίστε το με σοβαρότητα (ζητήστε συγγνώμη, υποβάλετε το θέμα ξανά, αυτή τη φορά ως ένα απλό παράδειγμα κ.τ.ό.). Να είστε επίσης πολύ προσεκτικοί/ές με τα στερεότυπα. Τα παιχνίδια ρόλων βγάζουν προς τα έξω τις σκέψεις των συμμετεχόντων για τους άλλους, μέσα από την ικανότητα να τους υποδυθούν ή να τους μιμηθούν. Αλλά αυτό κάνει και τις δραστηριότητες αυτές τόσο διασκεδαστικές! Ίσως είναι πάντα χρήσιμο να θίγεται το ζήτημα στη φάση της ανασκόπησης ρωτώντας «Νομίζετε ότι οι άνθρωποι τους οποίους αναπαραστήσαμε είναι όντως έτσι;». Είναι πάντα εκπαιδευτικά χρήσιμο να ξυπνάτε στο νου των ανθρώπων την ανάγκη για συνεχή, κριτική επεξεργασία της πληροφορίας. Μπορείτε, λοιπόν, να ρωτάτε τα μέλη της ομάδας από πού άντλησαν τις πληροφορίες βάσει των οποίων έπλασαν τον χαρακτήρα τους κατ' αυτόν τον τρόπο.

Προσομοίωση

Οι προσομοιώσεις μπορούν να βοηθούν ως εκτεταμένα παιχνίδια ρόλων που εμπλέκουν όλα τα μέλη της ομάδας. Ενέχουν τη δυνατότητα βίωσης δύσκολων καταστάσεων αλλά σε μια ασφαλή ατμόσφαιρα. Οι προσομοιώσεις συχνά απαιτούν ένα επίπεδο συναισθηματικής εμπλοκής, το οποίο τις κάνει ισχυρά εργαλεία. Η μάθηση δεν γίνεται μόνο με το μυαλό, αλλά και με τις καρδιές και με τα χέρια.

Η ανασκόπηση είναι ιδιαίτερα σημαντική μετά από μια προσομοίωση. Οι παίκτες πρέπει να συζητούν τα συναισθήματά τους, το γιατί επέλεξαν να αναλάβουν τις δράσεις που ανέλαβαν, τις αδικίες που υπέπεσαν στην αντίληψή τους και το πόσο αποδεκτό βρήκαν τον τρόπο με τον οποίο λύθηκαν συγκρούσεις ή προβλήματα. Θα πρέπει να βοηθηθούν στο να κάνουν παραλληλισμούς αυτού που βίωσαν με καταστάσεις του πραγματικού κόσμου.

Ε κόνες: φωτογραφίες, κόμξ, ζωγραφίες, κολάζ

«Μια εικόνα είναι χίλιες λέξεις». Οι οπτικές απεικονίσεις είναι ισχυρά εργαλεία τόσο για την παροχή πληροφοριών όσο και για τη διέγερση του ενδιαφέροντος. Θυμηθείτε, επίσης, ότι μια ζωγραφία είναι σημαντικό μέσο αυτοέκφρασης και επικοινωνίας, όχι μόνο για εκείνους που ο προτιμώμενος τρόπος σκέψης τους είναι ο οπτικός, αλλά και για όσους δεν έχουν ευχέρεια στην προφορική έκφραση. Ιδέες για δραστηριότητες που χρησιμοποιούν εικόνες και ζωγραφιές δίνονται στη δραστηριότητα «παιχνίδια εικόνων».

Συμβουλές για μια συλλογή εικόνων

- Οι εικόνες είναι ένα τόσο πολυχρηστικό εργαλείο, που είναι καλό οι διευκολυντές/τριες να έχουν ένα δικό τους απόθεμα. Οι εικόνες μπορούν να συλλεγούν από αναρίθμητες πηγές, λ.χ. από εφημερίδες, περιοδικά, αφίσες, φυλλάδια, καρτ ποστάλ κ.ά.
- Κόψτε τις εικόνες, κολλήστε τις σε χαρτί και καλύψτε τις με διαφανές αυτοκόλλητο κάλυμμα για να γίνουν πιο ανθεκτικές και ευχάριστες στη χρήση. Η συλλογή θα μοιάζει με σετ, αν όλες κάρτες έχουν το ίδιο μέγεθος (το A4 είναι ιδανικό, αλλά και το A5 είναι ικανοποιητικό).
- Ίσως είναι καλό να γράψετε έναν αριθμό αναφοράς στο πίσω μέρος της εικόνας, ενώ την πηγή, τον πρωτότυπο τίτλο και άλλες χρήσιμες πληροφορίες κάπου αλλού. Έτσι, εκείνο στο οποίο θα πρέπει κανείς να αντιδράσει θα είναι μόνον η εικόνα και όχι άλλες πληροφορίες σχετικά με αυτήν.

- Όταν διαλέγετε εικόνες, να έχετε κατά νου να υπάρχει ποικιλία. Να σιγουρευτείτε ότι υπάρχει αντιπροσώπηση στη βάση του φύλου, της φυλής, της αρτιμέλειας ή της αναπηρίας, της ηλικίας, της εθνικότητας, της κουλτούρας και της υποκουλτούρας. Να έχετε εικόνες από τον Βορρά, τον Νότο, την Ανατολή και τη Δύση, από τα διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα και τις κουλτούρες. Επίσης να έχετε κατά νου την επίδραση που μπορούν να έχουν οι επιμέρους εικόνες λόγω του μεγέθους και του χρώματός τους στον τρόπο που τις αντιλαμβάνονται οι συμμετέχοντες/ουσες. Αυτή η παράμετρος μπορεί να διαταράξει αυτή τους την αντίληψη. Προσπαθήστε, λοιπόν, να έχετε όσο το δυνατόν ένα πιο ομοιογενές σύνολο.

Τα ν ε ς, β ν τ ε ο κ α ρ α δ ό φ ω ν κ έ ς ε κ π ο μ π έ ς

Οι ταινίες, τα βίντεο και οι ραδιοφωνικές εκπομπές είναι ισχυρά εργαλεία στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και δημοφιλή στους νέους και στις νέες. Μια συζήτηση ύστερα από ένα φιλμ μπορεί να είναι μια καλή αφετηρία για περαιτέρω δουλειά. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να συζητήσουν την αρχική τους αντίδραση στο φιλμ και το πόσο «αληθινό» τους φάνηκε, αν οι χαρακτήρες απεικονίστηκαν ρεαλιστικά ή αν επιχειρήθηκε να προωθηθεί μια συγκεκριμένη πολιτική ή ηθική άποψη.

Ε φ η μ ε ρ δ ε ς, ρ α δ ό φ ω ν ο, τ η λ ε ό ρ α σ η, δ α δ κ τ υ ο

Τα ΜΜΕ είναι πάντα καλές πηγές υλικού για συζήτηση. Είναι πάντα ενδιαφέρον να συζητείται το περιεχόμενο και ο τρόπος που αυτό παρουσιάζεται μεροληπτικά και στη βάση στερεοτύπων.

Λ ή ψ η φ ω τ ο γ ρ α φ ώ ν κ α π α ρ α γ ω γ ή τ α ν ώ ν

Η τεχνολογία της φορητής κάμερας έχει καταστήσει προσιτή τη λήψη φωτογραφιών και βίντεο. Οι εικόνες και οι ταινίες των νέων απεικονίζουν παραστατικά τις απόψεις και τις στάσεις τους και είναι εξαιρετικό υλικό για παρουσίαση. Η χρήση των ψηφιακών παραγωγών για τη δημιουργία προσωπικών ιστοριών και μαρτυριών που καταγράφονται σε κάμερα λειτουργεί αποδεδειγμένα πλέον ως μέσο κατάρτησης διαχωριστικών ορίων και προκαταλήψεων. Δίνει τη δυνατότητα για «πρόσωπο με πρόσωπο» συνομιλία σε ανθρώπους που δε θα την είχαν διαφορετικά, προκειμένου αυτοί να μοιραστούν ό,τι είναι σημαντικό για τους ίδιους καθώς και εικόνες από τη ζωή τους.

Γ ε ν ι κ έ ς σ υ μ β ο υ λ έ ς γ ι α τ η δ ι ε ξ α γ ω γ ή τ ω ν δ ρ α σ τ η ρ ι ο τ ή τ ω ν

Σ υ ν - δ ι ε υ κ ό λ υ σ η

Εάν είναι δυνατό, αναλάβετε μαζί με κάποιον άλλο το έργο της διευκόλυνσης. Υπάρχουν πρακτικά πλεονεκτήματα στο να αναλαμβάνουν δύο άτομα το έργο της διευκόλυνσης και της υποβοήθησης μικρών ομάδων ή της φροντίδας ατομικών αναγκών. Όταν δύο άνθρωποι αναλαμβάνουν τη συνεδρία, είναι πιο εύκολο να γίνονται εναλλαγές του ρυθμού και να διατηρείται το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων. Δυο διευκολυντές/τριες είναι δυνατό να αλληλοϋποστηρίζονται, όταν τα πράγματα δεν πάνε σύμφωνα με το σχέδιο. Είναι, επίσης, περισσότερο αποδοτικό το να κάνει κανείς ανασκόπηση των πεπραγμένων μαζί με κάποιον άλλο παρά μόνος του. Ακόμα καλύτερο και από τους/τις δυο διευκολυντές/τριες είναι να αναπτύσσονται οι δραστηριότητες στο πλαίσιο μιας ομάδας με την εμπλοκή –ενδεχομένως– κάποιων νέων στην προετοιμασία.

Δ ι α χ ε ί ρ ι σ η τ ο υ χ ρ ό ν ο υ

Κάντε προσεκτικό σχεδιασμό και μη στριμώχνετε τα πράγματα σε λίγο χρόνο. Αν η δραστηριότητα διαρκέσει περισσότερο από το αναμενόμενο, προσπαθήστε να τη συντομεύσετε ώστε να έχετε άφθονο χρόνο για συζήτηση (δείτε τις σημειώσεις του εκπαιδευτικού κύκλου). Από την άλλη, αν έχετε πολύ χρόνο στη διάθεσή σας, μην «ξεχειλώνετε» τη συζήτηση, κάντε διάλειμμα ή μια γρήγορη άσκηση ενέργειας για διασκέδαση.

Δ η μ ι ο υ ρ γ ή σ τ ε έ ν α π ε ρ ι β ά λ λ ο ν χ ω ρ ί ς α π ε ι λ η τ ι κ ά σ τ ο ι χ ε ί α

Θα πρέπει να δημιουργείται το συναίσθημα ότι είναι δυνατή η εξερεύνηση και η ανακάλυψη, καθώς και η αλληλεπίδραση και το αμοιβαίο μοίρασμα. Να είστε αυθεντικοί, φιλικοί,

ενθαρρυντικοί και πνευματώδεις. Μη χρησιμοποιείτε εξειδικευμένο τεχνικό λεξιλόγιο, που δεν θα το καταλάβουν οι συμμετέχοντες/ουσες.

Θεσπίστε βασικούς κανόνες

Είναι σημαντικό όλα τα μέλη στην ομάδα να κατανοήσουν τους βασικούς κανόνες των συμμετοχικών βιωματικών δραστηριοτήτων. Ότι, λ.χ., όλοι έχουν μερίδιο ευθύνης για τη συνεδρία. Ότι όλοι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ακουστεί η φωνή τους, να μιλήσουν και να συμμετέχουν. Κανείς δεν θα πρέπει να αισθάνεται ότι θα πιεστεί για κάτι, με το οποίο δεν νιώθει άνετα. Αυτοί οι βασικοί κανόνες θα πρέπει να συζητηθούν και να συμφωνηθούν, όταν ξεκινάτε τη δουλειά με μια τάξη ή ομάδα.

Δώστε σαφείς οδηγίες

Να σιγουρεύεστε πάντα ότι όλοι έχουν κατανοήσει τις οδηγίες και ξέρουν τι θα πρέπει να κάνουν. Ο πιο απλός τρόπος είναι να προκαλέσετε ερωτήσεις και να σημειώσετε ό,τι θεωρείτε πιο σημαντικό. Μη φοβάστε τις ερωτήσεις. Είναι χρήσιμες και δίνουν τη δυνατότητα να αποσαφηνιστούν τα πράγματα. Η παντελής απουσία ερωτήσεων καμιά φορά σημαίνει γενική σύγχυση («φοβάμαι να το ρωτήσω, γιατί όλοι/ες οι άλλοι/ες φαίνεται να το έχουν καταλάβει»).

Διευκολύνετε τις συζητήσεις

Η συζήτηση έχει κεντρική σημασία στη διαδικασία της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα. Δώστε ιδιαίτερη προσοχή για να διασφαλίσετε ότι όλα τα μέλη της ομάδας μπορούν να συμμετάσχουν, αν το θελήσουν. Χρησιμοποιήστε φράσεις, λέξεις και γλώσσα που είναι γνώριμα στην ομάδα και εξηγήστε τις λέξεις που το νόημά τους δεν είναι σαφές.

Ενθαρρύνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να πουν τη γνώμη τους. Διασφαλίστε ότι υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα παγκόσμια και στα τοπικά ζητήματα ούτως ώστε να είναι εμφανές το ότι το ζήτημα σχετίζεται ευθέως με τη ζωή τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Δώστε επαρκή χρόνο στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα και, αν είναι δυνατό, να βγουν από τον ρόλο τους πριν συζητήσουν το τι συνέβη και το τι έμαθαν. Αφιερώστε χρόνο στο τέλος κάθε δραστηριότητας προκειμένου να μιλήσετε για όσα έμαθαν και για το πώς βλέπουν αυτά να σχετίζονται με την καθημερινότητά τους, τη ζωή τους, την κοινότητά τους και τον ευρύτερο κόσμο. Χωρίς ανασκόπηση, δεν μαθαίνουμε αρκετά από τις εμπειρίες μας.

Προτείνουμε να επιχειρήσετε τη διαδικασία της ανασκόπησης και της αξιολόγησης μέσα από την εξής αλληλουχία ερωτήσεων προς τα μέλη της ομάδας:

- Τι συνέβη κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας και πώς ένιωσαν;
- Τι έμαθαν για τον εαυτό τους;
- Τι έμαθαν για τα ζητήματα που σχετίζονται με τη δραστηριότητα;
- Πώς μπορούν να προχωρήσουν και να χρησιμοποιήσουν αυτά που έμαθαν;

Ανασκόπηση

Είναι σημαντικό να γίνεται περιοδικά ανασκόπηση της δουλειάς και της μάθησης. Αυτό μπορεί να γίνει στο τέλος των δραστηριοτήτων μιας μέρας σε ένα σεμινάριο ή έπειτα από δυο ή τρία μαθήματα ή συνεδρίες. Ίσως βρίσκετε τη φάση της ανασκόπησης ανιαρή, ειδικά αν έχει προηγηθεί μεγάλη συζήτηση. Θυμηθείτε ότι η ανασκόπηση δεν είναι απαραίτητο να γίνει μέσω συζήτησης, καθώς μπορείτε να χρησιμοποιήσετε άλλες τεχνικές όπως τη γλώσσα του σώματος, ζωγραφιές, γλυπτική κ.ά.

Οι συν-διευκολυντές/τριες θα πρέπει να βρουν τον χρόνο να χαλαρώσουν και να δουν πώς πήγαν τα πράγματα για τους ίδιους/ες. Συζητήστε για:

- Το πώς πήγε η δραστηριότητα από πλευράς σας: προπαρασκευή, χρόνος, κ.λπ.
- Τι έμαθαν οι συμμετέχοντες/ουσες και αν επιτεύχθηκαν οι εκπαιδευτικοί στόχοι.
- Ποια είναι τα αποτελέσματα: τι θα προκύψει από πλευράς της ομάδας ως απόρροια της ολοκλήρωσης της δραστηριότητας;
- Τι μάθατε εσείς οι ίδιοι για τα ζητήματα και για τη διευκόλυνση;

Όταν τα πράγματα δεν πάνε όπως τα περιμένατε

- Οι δραστηριότητες σπάνια εξελίσσονται ακριβώς όπως τις περιμένουμε ή όπως παρουσιάζονται σε αυτό το εγχειρίδιο! Αυτό είναι βέβαια και το θετικό αλλά και το δύσκολο των συμμετοχικών δραστηριοτήτων. Θα πρέπει να είστε έτοιμοι να ανταποκριθείτε σε αυτά που συμβαίνουν και να σκέφτεστε με βάση την πραγματικότητα.

Διαχείριση χρόνου

- Ίσως να συμβεί όλοι να είναι απορροφημένοι από τη διαδικασία και να τελειώνει ο χρόνος. Θα πρέπει να συναποφασίσετε με την ομάδα πότε θα σταματήσετε -σε 5 λεπτά, αμέσως- ή πώς αλλιώς θα λύσετε το πρόβλημα.

Διαχείριση της ενεργητικότητας

- Μερικές φορές, ειδικά στις περιπτώσεις των συνεδριών με μεγάλη διάρκεια, ίσως είναι απαραίτητο να χρησιμοποιήσετε μίαν άσκηση ενέργειας ή να προτείνετε ένα σύντομο διάλειμμα.

Δύσκολες συζητήσεις

- Μερικές φορές οι συζητήσεις «κολλάνε». Θα πρέπει να βρείτε τον λόγο. Ίσως οι λόγοι να είναι πολλοί. Για παράδειγμα, επειδή το θέμα εξαντλήθηκε ή προκαλεί έντονες συγκινήσεις. Θα πρέπει να αποφασίσετε αν θα πρέπει να παρεμβάλετε κάποια ερώτηση, να αλλάξετε οπτική γωνία ή να προχωρήσετε. Δεν θα πρέπει ποτέ να έχετε το συναίσθημα ότι είστε υποχρεωμένος να βρείτε απαντήσεις για τις ερωτήσεις των συμμετεχόντων και για τα προβλήματά τους. Η ίδια η ομάδα θα πρέπει να βρει τις δικές της απαντήσεις μέσα από την ακρόαση και το μοίρασμα. Ενδέχεται, φυσικά, να ζητήσουν την άποψή σας, αλλά θα πρέπει η ίδια η ομάδα να πάρει τις αποφάσεις.

Ανατροφοδότηση

- Ανατροφοδότηση είναι ένα σχόλιο για κάτι που κάποιος έκανε ή είπε. Το να δίνεις και να παίρνεις ανατροφοδότηση είναι μια δεξιότητα που θα χρειαστείτε προκειμένου να βοηθήσετε και τα μέλη της ομάδας να το κάνουν. Πολύ συχνά, η ανατροφοδότηση γίνεται αντιληπτή ως καταστροφική κριτική, ακόμα κι αν αυτό δεν ήταν πρόθεση του ομιλητή. Οι λέξεις κλειδιά στην ανατροφοδότηση είναι «σεβασμός» και «επιχειρήματα».

- Όταν δίνετε ανατροφοδότηση είναι σημαντικό να σέβεστε τον άλλο, να εστιάζετε σε αυτά που είπε ή έκανε, καθώς και να αιτιολογείτε τις απόψεις σας. Είναι καλύτερα να πείτε «διαφωνώ έντονα με ό,τι μόλις είπες, γιατί...» παρά «πώς γίνεται να είσαι τόσο χαζός, δεν βλέπεις ότι...». Το να δίνεις αρνητική ανατροφοδότηση μπορεί να είναι καμιά φορά απότομο για κάποιους/ες και, ως εκ τούτου, οδυνηρό.

- Ο ρόλος σας ως διευκολυντή/τριας είναι να βρείτε τρόπους ώστε να διασφαλίσετε ότι η ανατροφοδότηση γίνεται κατά έναν υποστηρικτικό τρόπο. Μπορείτε να το κάνετε, για παράδειγμα, αν διασφαλίσετε ότι:

- η ανατροφοδότηση αρχίζει κάθε φορά με μια θετική δήλωση,
- υπάρχει σεβασμός για το άλλο πρόσωπο και δε γίνονται προσβλητικοί χαρακτηρισμοί,
- δίνεται έμφαση στη συμπεριφορά και όχι στο άτομο,
- αιτιολογείται ό,τι λέγεται,
- ο καθένας αναλαμβάνει την ευθύνη για όσα λέει χρησιμοποιώντας το πρώτο ενικό πρόσωπο.

- Η λήψη της ανατροφοδότησης είναι δύσκολη, ειδικά αν υπάρχει διαφωνία. Ο ρόλος σας είναι να βοηθάτε τα μέλη της ομάδας να μαθαίνουν από τις εμπειρίες τους και να μην το βάζουν κάτω. Ενθαρρύνετε τους να ακούνε προσεκτικά, χωρίς να υπερασπίζετε άμεσα τους ίδιους ή την άποψή τους. Είναι επίσης σημαντικό το να γίνεται κατανοητό τι ακριβώς εννοεί το άτομο που δίνει την ανατροφοδότηση και να υπάρχει χρόνος για να αξιολογείται τι λέγεται κάθε φορά,

προτού αυτό γίνει δεκτό ή απορριφθεί.

Αντίσταση από πλευράς των μελών μιας ομάδας

Η εμπλοκή σε συμμετοχικές δραστηριότητες είναι πολύ απαιτητική. Καθώς θα χρησιμοποιείτε μια ποικιλία μεθόδων, λ.χ. τη συζήτηση, τη ζωγραφική, το παιχνίδι ρόλων ή τη μουσική, είναι αναπόφευκτο να μην ταιριάζουν όλες οι δραστηριότητες σε όλα τα μέλη της ομάδας ταυτόχρονα. Εάν ένα μέλος είναι σίγουρο και ικανό να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους δεν του αρέσει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα, τότε θα μπορούσατε να διευκολύνετε τις ανάγκες του μέσα από τον διάλογο και τη διαπραγμάτευση.

Με τον όρο «αντίσταση» εννοούμε συμπεριφορές που προκαλούν σκόπιμα αποδιοργάνωση. Όλοι οι διευκολυντές έχουν την εμπειρία της αντίστασης από την πλευρά κάποιων συμμετεχόντων κάποια στιγμή. Η αντίσταση μπορεί να εμφανιστεί με πολλές μορφές. Ένα ανασφαλές νεαρό άτομο ίσως να προκαλεί ενόχληση με το να κουνά την καρέκλα του, να χασμουριέται ή να μιλάει με τον διπλανό του. Πιο εκλεπτυσμένοι τρόποι διατάραξης της συνεδρίας είναι το να ρωτά κανείς άσχετες ερωτήσεις ή να αστειεύεται με οτιδήποτε. Ένα άλλο «παιχνίδι» που παίζουν όσοι αντιστέκονται είναι να υποσκάπτουν τον διευκολυντή. Σε αυτή την περίπτωση ίσως να λένε «δεν καταλαβαίνεις, έχεις γεράσει πια» ή «ωχ, όχι άλλες συζητήσεις, γιατί να μην κάνουμε απλώς τις δραστηριότητες;» Ένας τρίτος τύπος «παιχνιδιού» είναι να προσπαθούν να αποφυγουν τη μάθηση. Για παράδειγμα, ίσως λένε συνέχεια «ναι, αλλά...».

Προφανώς, είναι καλύτερα αν η αντίσταση μπορεί να αποφευχθεί, λ.χ. με το

- Να ξέρετε κάθε πρόσωπο της ομάδας και τα λεπτά συναισθήματα που μπορεί να πυροδοτήσει κάθε δραστηριότητα ή κάθε μέρος ενός παιχνιδιού ρόλων ή προσομοίωσης.
- Να κάνετε ξεκάθαρο και να σιγουρευτείτε ότι όλοι έχουν κατανοήσει ότι δεν πιέζονται να πουν πράγματα για τον εαυτό τους ή να αποκαλύψουν κάτι, για το οποίο δε νιώθουν άνετα.
- Να δώσετε στα μέλη της ομάδας αρκετό χρόνο για να «ζεσταθούν» πριν από τη δραστηριότητα και να χαλαρώσουν μετά από αυτήν.
- Να θυμάστε να δίνετε αρκετό χρόνο για ανασκόπηση και συζήτηση σε όλους, ώστε όλοι να νιώθουν ότι η γνώμη τους και η συμμετοχή τους εκτιμάται θετικά.

Εσείς θα πρέπει να αποφασίσετε για το ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να χειριστείτε μια δύσκολη κατάσταση, αλλά να έχετε κατά νου ότι συνήθως ο καλύτερος τρόπος να λύσετε ένα πρόβλημα είναι να το θέσετε ανοιχτά σε όλη την ομάδα και να της δώσετε το περιθώριο να το λύσει η ίδια. Μην αναλώνετε σε μεγάλες συζητήσεις ή αντεγκλήσεις με ένα μόνο μέλος της ομάδας. Αυτό μπορεί να προκαλέσει αρνητικά συναισθήματα και απογοήτευση στα άλλα μέλη, καθώς και απώλεια ενδιαφέροντος από την πλευρά τους.

Διαχείριση της σύγκρουσης εντός της ομάδας

Στις ομάδες προκύπτουν συγκρούσεις. Αυτό είναι φυσιολογικό και ο ρόλος σας είναι να βοηθάτε τους συμμετέχοντες να τις αντιμετωπίζουν. Οι συγκρούσεις συχνά ανακύπτουν όταν οι συμμετέχοντες/ουσες αισθάνονται ότι έχουν να κάνουν με ερωτήσεις που αφορούν σε συναισθήματα και αξίες, αν δεν έχουν αρκετή εμπειρία και επάρκεια για ομαδική εργασία ή αν έχουν εντελώς διαφορετικές προσεγγίσεις για το θέμα ή αν έχουν διαφορετικό σύστημα αξιών. Προσπαθήστε να παραμείνετε ψύχραιμοι/ες και να μην εμπλακείτε σε συγκρούσεις με άτομα.

- Θυμηθείτε ότι η σύγκρουση μπορεί να είναι βοηθητική και δημιουργική αν τη διαχειριστείτε με τον κατάλληλο τρόπο.
- Αφιερώστε πολύ χρόνο για ανασκόπηση και συζήτηση. Αν είναι απαραίτητο δημιουργήστε επιπλέον χρόνο.
- Βοηθήστε να διασαφηνίζονται οι απόψεις, οι θέσεις και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.
- Αμβλύνετε τις εντάσεις στην ομάδα. Για παράδειγμα, ζητήστε από όλους να καθίσουν ή να μιλήσουν σε μικρές υποομάδες για τρία λεπτά ή πείτε κάτι για να

- βάλετε τη συζήτηση σε μία νέα οπτική.
- • Ενθαρρύνετε την ενεργητική ακρόαση από όλους.
- • Τονίστε αυτά που ενώνουν παρά αυτά που χωρίζουν.
- • Επιδιώξτε τη συναίνεση. Κάντε τα μέλη της ομάδας να δουν τα κοινά τους ενδιαφέροντα παρά να προσπαθείτε να τους κάνετε να συμβιβαστούν και να μετακινηθούν από τις αρχικές απόψεις τους.
- • Αναζητήστε λύσεις που ενδεχομένως να λύνουν το πρόβλημα χωρίς να «επαναδημιουργήσουν» τη σύγκρουση.
- • Προσφερθείτε να μιλήσετε ιδιαίτερα με κείνους που ενεπλάκησαν στη σύγκρουση μian άλλη στιγμή.
-
- Αν προκύψουν πιο βαθιές και σοβαρές συγκρούσεις, ίσως είναι καλύτερο να αναβάλετε την αναζήτηση λύσης και να περιμένετε για μία ψάξετε για μια καταλληλότερη ευκαιρία για την επίλυση του προβλήματος. Εν τω μεταξύ, θα μπορούσατε να σκεφτείτε πως θα μπορούσατε να προσεγγίσετε την σύγκρουση από μία άλλη οπτική γωνία, λ.χ. παίζοντας ένα απλό παιχνίδι όπως «πέτρα – ψαλίδι – χαρτί». Αναβάλλοντας την επίλυση της σύγκρουσης αφήνετε χρόνο στους εμπλεκόμενους/ες να σκεφτούν την κατάσταση και να βρουν νέες προσεγγίσεις στα προβλήματα.
- Οι συγκρούσεις που ανακύπτουν στην ομάδα και οι τρόποι επίλυσής τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να χτιστεί μια πιο βαθιά κατανόηση των αιτιών και δυσκολιών πέρα από το πλαίσιο των δραστηριοτήτων, στον πραγματικό κόσμο. Αλλά και το αντίθετο είναι αλήθεια: η συζήτηση των διεθνών συγκρούσεων μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση των τοπικών συγκρούσεων.
- Περαιτέρω πληροφορίες για την αντιμετώπιση της σύγκρουσης μπορείτε να βρείτε στη δραστηριότητα «Παίξτε το Παιχνίδι!».

· Κάποιες μέθοδοι και τεχνικές για την υποστήριξη αποδοτικών ομάδων μάθησης

- Έχουμε ήδη περιγράψει την ομαδική εργασία και τον ρόλο της στη βιωματική μάθηση. Εδώ περιγράφουμε κάποιες γενικές δραστηριότητες στο επίπεδο 1 που προάγουν ειδικά τις δεξιότητες για ομαδική εργασία. Αυτές οι δραστηριότητες λειτουργούν καλά στο «στάσιμο του πάγου» και ως ενεργοποιητές και, σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες αυτού του εγχειριδίου, είναι καλές μέθοδοι για την εισαγωγή στα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι καλή ιδέα κι εσείς, ως διευκολυντής/τρια, να συμμετέχετε στις δραστηριότητες «παγοθραύστες».
- Η ανάληψη ευθύνης, η επικοινωνία και η συνεργασία είναι οι δεξιότητες κλειδιά για την ομαδική εργασία.

· Στοιχηθείτε

Η δραστηριότητα είναι πολύ απλή, έχει όμως όλα τα χαρακτηριστικά και τις διαδικασίες που βοηθούν στην ανάληψη ευθύνης στο πλαίσιο της ομάδας. Είναι ένας καλός παγοθραύστης.

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1 **Μέγεθος ομάδας:** οποιοδήποτε μέγεθος **Χρόνος:** 15' +

· Οδηγίες

- 1. Πείτε στα μέλη της ομάδας να στοιχηθούν βάσει ύψους με τον πιο κοντό μπροστά και τον ψηλότερο πίσω. Δεν επιτρέπεται να μιλούν αλλά μπορούν να επικοινωνούν χρησιμοποιώντας ήχους, νοήματα και τη γλώσσα του σώματος.
- 2. Όταν μπουν στη γραμμή, ελέγξτε ότι η σειρά τους είναι σωστή.
- 3. Επαναλάβετε την άσκηση βάζοντάς τους να μπουν στη σειρά σύμφωνα με άλλα κριτήρια, που κάνουν το παιχνίδι διασκεδαστικό αλλά όχι απειλητικό, λ.χ. την ηλικία, τον μήνα γέννησης (Ιανουάριος ή Δεκέμβριος), το μέγεθος του παπουτσιού κ.τ.ό.

· Ανασκόπηση και αξιολόγηση

- Προσπαθήστε να βοηθήσετε την ομάδα να αναλύσει το πώς εργαστήκαν μαζί και τι έκανε την ομάδα να δουλέψει καλά.

Προτεινόμενες ερωτήσεις:

- Τι προβλήματα είχατε στην οργάνωση;
- Τι καθυστερούσε την ομάδα;
- Χρειάστηκε κάποιος να ηγηθεί; Λειτουργήσε κάποιος ως ηγέτης; Πώς επελέγη;
- Τι ευθύνες ανέλαβε το κάθε μέλος της ομάδας στην επίλυση του προβλήματος;
- Πώς θα μπορούσε η ομάδα να λύσει το πρόβλημα πιο γρήγορα την επόμενη φορά;

Συνέχισε, σ' ακούω

Η δραστηριότητα εστιάζει στις δεξιότητες ακρόασης, αλλά βοηθά και στην ανάπτυξη λογικής σκέψης και αυτοπεποίθησης στην έκφραση της γνώμης

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1 **Μέγεθος ομάδας:** οποιοδήποτε μέγεθος **Χρόνος:** 35' +

Οδηγίες

1. Καταιγισμός ιδεών με όλη την ομάδα σχετικά με το τι κάνει κάποιον καλό ακροατή.
2. Ζητήστε από την ομάδα να σχηματίσει τριάδες: Ο ένας θα είναι ο ομιλητής, ο άλλος θα είναι ο ακροατής και ο τρίτος ο επιτηρητής.
3. Πείτε στους ομιλητές ότι έχουν 5 λεπτά να εξηγήσουν στον ακροατή την προσωπική τους άποψη για ένα ζήτημα που τους ενδιαφέρει (λ.χ. τη θανατική ποινή, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, τα όρια του ελεύθερου λόγου ή όποιο άλλο ζήτημα απαιτεί περιγραφή, ανάλυση και γνώμη).
4. Ο ακροατής θα πρέπει να ακούσει και να σιγουρευτεί ότι καταλαβαίνει περί τίνος πρόκειται, γιατί το θέμα ενδιαφέρει τον ομιλητή και ποια είναι η άποψή του επ' αυτού.
5. Ο επιτηρητής παρατηρεί τις δεξιότητες ενεργού ακρόασης του ακροατή. Δεν συμμετέχει στη συζήτηση αλλά παρατηρεί προσεκτικά κρατώντας τις βελτιωτικές προτάσεις και παρατηρήσεις του για όταν έρθει η ώρα.
6. Μετά από 5 λεπτά σταματήστε τη διαδικασία και ζητήστε από τους επιτηρητές να δώσουν ανατροφοδότηση. Αλλάξτε τους ρόλους ώσπου όλοι να έχουν περάσει και από τους τρεις ρόλους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Συζητήστε τη δραστηριότητα. Κάποιες χρήσιμες ερωτήσεις:

- Μετέδωσαν οι ομιλητές επιτυχημένα τις ιδέες και τα συναισθήματά τους για το ζήτημα; Το βρήκαν βοηθητικό να μιλήσουν με κάποιον που έκανε χρήση δεξιοτήτων ενεργητικής ακρόασης;
- Πώς ήταν να είναι κανείς ακροατής; Ήταν δύσκολο να ακούει κανείς χωρίς να διακόπτει προκειμένου να κάνει κάποιο σχόλιο ή να προσθέσει μian άποψη;

Συμβουλές για τους διευκολυντές

Η ομάδα πιθανά να προτείνει κάποια από τα παρακάτω. Αν όλα πάνε κατ' ευχήν, στο τέλος της δραστηριότητας θα έχει κάνει έναν κατάλογο με όλα τα παρακάτω - και κάποια άλλα ίσως.

Ένας καλός ακροατής:

- Δείχνει σεβασμό, διατηρεί οπτική επαφή με τον ομιλητή και δεν είναι νευρικός.
- Δείχνει ότι παρακολουθεί και ακούει γνέφοντας περιστασιακά ή λέγοντας «συνέχισε, σ' ακούω».
- Δε διακόπτει.
- Δε βιάζεται να γεμίσει τις σιωπές αλλά δίνει στον ομιλητή χρόνο να σκεφτεί και να ξαναμπει στη συζήτηση.
- Χρησιμοποιεί ανοιχτές ερωτήσεις για να ενθαρρύνει τον ομιλητή να συνεχίσει να μιλάει ή να εμβαθύνει.
- Συνοψίζει ή διατυπώνει διαφορετικά τις παρατηρήσεις του ομιλητή περιστασιακά για να δείξει ότι έχει καταλάβει.
- Αποκρίνεται στα συναισθήματα που ίσως κρύβονται πίσω από τα λόγια του ομιλητή και δείχνει ότι καταλαβαίνει πώς αυτός νιώθει.

Η ανθρώπινη μηχανή

Πρόκειται για μια μη λεκτική άσκηση που δείχνει στα μέλη της ομάδας πώς να συνεργάζονται μεταξύ τους και να συνδέουν τις ατομικές τους συμβολές σε μια ολοκληρωμένη λειτουργούσα ενότητα.

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας: 6 +

Χρόνος: 15'

Οδηγίες

1. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να σχηματίσουν έναν κύκλο.
2. Πείτε τους ότι θα πρέπει να φτιάξουν μια μεγάλη μηχανή όλοι μαζί χρησιμοποιώντας μόνο τα σώματά τους.
3. Ζητήστε από κάποιον/α να ξεκινήσει. Αυτός ή αυτή επιλέγει μια απλή επαναλαμβανόμενη κίνηση, όπως το να κινεί το χέρι του/της προς τα πάνω επαναληπτικά. Την ίδια στιγμή κάνει ένα διακριτό ήχο, όπως ένα μακρόσυρτο σφύριγμα.
4. Ζητήστε από κάποιο άλλο άτομο να σταθεί κοντά ή να ακουμπάει το πρώτο και να επιλέξει τη δική του κίνηση και ήχο. Για παράδειγμα, μπορεί να σκύψει και να κάνει «τσκ...τσκ», ακολουθώντας τον ρυθμό του πρώτου ατόμου.
5. Ζητήστε κι από τα άλλα άτομα, ένα τη φορά, να συμμετάσχουν. Μπορούν να ενωθούν με όποιο μέρος της μηχανής θέλουν. Προσθέτουν τη δική τους κίνηση και ήχο.
6. Στο τέλος, όλη η ομάδα είναι ενωμένη και κινείται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και κάνει διάφορους ήχους.
7. Όταν όλοι/όλες ενταχθούν και η μηχανή λειτουργεί κανονικά, μπορείτε να «διευθύνετε» τα άτομα ώστε να κάνουν τη μηχανή να γίνει πιο θορυβώδης, να επιταχύνει ή να επιβραδύνει.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Μπορείτε να ρωτήσετε την ομάδα:

- Ποιες ομοιότητες υπάρχουν ανάμεσα στη «μηχανή» και σε μια αποτελεσματική ομάδα μάθησης;
- Ποιες δεξιότητες χρειάστηκαν; Ποιες ευθύνες χρειάστηκε να αναλάβουν; Ποιες δεξιότητες ακρόασης και απόκρισης; Συνεργασίας; Τι άλλο;

1 - 2 - 3 φλοκ!

Το παιχνίδι αναπτύσσει τη συνεργατικότητα

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 2

Μέγεθος ομάδας: 8 +

Χρόνος: 40'

Οδηγίες

1. Σχεδιάστε έναν πίνακα βαθμολογίας.
2. Ζητήστε από τα άτομα της ομάδας να σχηματίσουν ζευγάρια, ο ένας είναι ο Α, ο άλλος ο Β.
3. Και οι δυο παίκτες κρύβουν πίσω από την πλάτη τα χέρια και μετρούν συγχρόνως 1,2,3.
4. Με το 3 λένε «φλικ!» ή «φλοκ!»
5. Κρατήστε το σκορ.
6. Παίξτε 10 γύρους.
7. Στο τέλος, καταγράψτε στον πίνακα βαθμολογίας τόσο το ατομικό σκορ των παικτών όσο και των ζευγαριών.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ερωτήσεις που μπορείτε να ρωτήσετε:

- Ποιος πήρε το μεγαλύτερο σκορ σε όλα τα ζεύγη; Πώς έπαιξε για να κερδίσει;

A	B	A	B
Γροθιά	Παλάμη	4	0
Παλάμη	Παλάμη	3	3
Γροθιά	Γροθιά	0	0
Παλάμη	Γροθιά	0	4

- Ποιος είχε το χαμηλότερο σκορ; Πώς νιώθει; Πώς συνέβη αυτό;
- Έκαναν τα ζευγάρια συμφωνίες για το πώς να συνεργαστούν; Αν ναι, έσπασε κανείς τη συμφωνία; Γιατί; Και πώς αντέδρασε ο συνεργάτης του;
- Συγκρίνετε τα συνδυασμένα σκορ από τις ομάδες όπου υπήρξε συνεργασία και από εκείνες όπου υπήρξε ανταγωνισμός. Υπήρξαν πλεονεκτήματα για όσους/ες συνεργάστηκαν; Αν ναι, ποια (το συνολικό σκορ; Τα ωραία συναισθήματα; Η διατήρηση της φιλίας;)

Μέθοδοι και τεχνικές για την ανάπτυξη δεξιοτήτων συζήτησης

Οι συζητήσεις δίνουν επίσης τη δυνατότητα για την εξάσκηση στην ακρόαση, στη συνομιλία δίχως διακοπές και σε άλλες δεξιότητες ομαδικής δουλειάς που είναι σημαντικές για τον σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων. Προκειμένου να επιτραπεί σε όλους η συμμετοχή, είναι σημαντικό η ομάδα να έχει ένα ελεγχόμενο μέγεθος. Αν η ομάδα είναι πολύ μεγάλη -πάνω από 15 με 20 άτομα, ας πούμε- ίσως είναι καλύτερο να σπάσει σε μικρότερες ομάδες για τη συζήτηση. Για την ενθάρρυνση της αλληλεπίδρασης και της συμμετοχής, είναι προτιμότερο να καθίσουν οι συμμετέχοντες/ουσες σε κύκλο ή ημικύκλιο ώστε να βλέπουν ο ένας τον άλλο. Γενικές οδηγίες που θα πρέπει να συζητηθούν και να συμφωνηθούν από την ομάδα είναι, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθες:

- Μόνο ένα πρόσωπο θα μιλάει τη φορά.
- Τα επικριτικά σχόλια και οποιαδήποτε μορφή χλευασμού αποθαρρύνονται.
- Κάθε πρόσωπο θα πρέπει να μιλάει από τη δική του οπτική και εμπειρία και να μη γενικεύει για λογαριασμό των άλλων, δηλαδή, να χρησιμοποιεί το πρώτο ενικό πρόσωπο.
- Θυμηθείτε ότι είναι πιθανό να υπάρχουν πάνω από μια «σωστές» απαντήσεις.
- Συμφωνήστε να διατηρείτε εμπιστευτικά τα όσα λέγονται για ευαίσθητα ζητήματα.
- Όλοι/όλες έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν σιωπηλοί/ές και να μη λάβουν μέρος στη συζήτηση κάποιου θέματος, αν δεν το επιθυμούν.

Οι παρακάτω στρατηγικές ίσως σας φανούν χρήσιμες:

Μικρόφωνο

Είναι αποτελεσματικό για ομάδες που έχουν δυσκολίες στην ακρόαση.

Οδηγίες

Η ομάδα κάθεται σε κύκλο. Ένα παλιό μικρόφωνο ή ανάλογο σχήματος αντικείμενο γυρνάει στον κύκλο. Μόνον το άτομο που κρατάει το μικρόφωνο επιτρέπεται να μιλήσει, ενώ οι άλλοι/ες τον/την ακούν και τον/την κοιτούν. Όταν ο/η ομιλητής/τρια ολοκληρώσει, δίνει το μικρόφωνο στο επόμενο άτομο που επιθυμεί να μιλήσει.

Το παιχνίδι του διλήμματος

Είναι χρήσιμο στην ενθάρρυνση των συμμετεχόντων/ουσών να πουν τη γνώμη τους, να ακούσουν τους άλλους και να αλλάξουν την άποψή τους υπό το φως νέων δεδομένων. Μπορεί να παραλλαχθεί με διάφορους τρόπους.

Οδηγίες

1. Προετοιμάστε 3 ή 4 αμφιλεγόμενες δηλώσεις πάνω σε ένα θέμα σχετικό με αυτά που δουλεύετε, π.χ. «Δεν θα έπρεπε να υπάρχουν όρια στην ελευθερία του λόγου».
2. Σχηματίστε μια γραμμή στο πάτωμα με κιμωλία ή ταινία.
3. Εξηγήστε ότι το μέρος δεξιά της γραμμής σημαίνει τη συμφωνία με τη δήλωση, ενώ το αριστερά της γραμμής τη διαφωνία και ότι η απόσταση από τη γραμμή

- δηλώνει την ένταση της συμφωνίας ή διαφωνίας –όσο πιο μακριά, τόσο πιο έντονη συμφωνία ή διαφωνία. Οι τοίχοι του δωματίου είναι το όριο! Αν κάποιος σταθεί πάνω στη γραμμή σημαίνει ότι δεν έχει άποψη.
- 4. Διαβάστε την πρώτη πρόταση.
- 5. Πείτε στα άτομα της ομάδας να σταθούν στο σημείο που εκφράζει την άποψή τους.
- 6. Ζητήστε τους να εξηγήσουν γιατί στάθηκαν εκεί που στάθηκαν.
- 7. Αφήστε να μιλήσει όποιος/α το επιθυμεί. Έπειτα ρωτήστε αν κάποιος/α θέλει να αλλάξει θέση.
- 8. Όταν όλοι όσοι θέλησαν να αλλάξουν θέση έχουν μετακινηθεί πλήρως, ζητήστε τους να εξηγήσουν τους λόγους της μετακίνησης.
- 9. Συνεχίστε με μια άλλη ερώτηση.

· **Μέθοδοι και τεχνικές για την ανάπτυξη δεξιοτήτων στη συλλογική λήψη αποφάσεων**

· Η συλλογική λήψη αποφάσεων μέσω συναίνεσης είναι μια μακρόχρονη διαδικασία και απαιτεί καλές επικοινωνιακές δεξιότητες, ευαισθησία στις ανάγκες των άλλων, φαντασία, εμπιστοσύνη και υπομονή. Μόνο τότε είναι δυνατό να διερευνηθούν τα ζητήματα με ειλικρίνεια, να εκφραστούν οι απόψεις χωρίς τον φόβο του αποκλεισμού ή του χλευασμού και να υπάρχει το αίσθημα της ελεύθερης αλλαγής των απόψεων ως απόρροια ορθολογικής επιχειρηματολογίας.

· Το αντικείμενο της επιδίωξης της συναίνεσης είναι να κάνει συνειδητό το φάσμα των απόψεων στην ομάδα και να λάβει υπόψη αυτές τις απόψεις με περίσκεψη, έτσι ώστε οι αποφάσεις να βασίζονται σε αμοιβαίως συμφωνημένα ενδιαφέροντα. Η λήψη αποφάσεων στη βάση της συναίνεσης είναι δύσκολο να διευκολυνθεί.

· Οι διαδικασίες της λήψης αποφάσεων μπορούν να έχουν τις ακόλουθες εκβάσεις:

- Η μια πλευρά πείθει την άλλη. Αυτό νομίζει ο περισσότερος κόσμος ότι κάνει, όταν παίρνει την πλειοψηφία, αλλά μπορεί να μην έχει ληφθεί σοβαρά υπόψη μια σημαντική άποψη. Όταν η συναίνεση επιτυγχάνεται μέσω του δικαιώματος της πειθούς, σημαίνει ότι σχεδόν όλοι στην ομάδα συμφωνούν ότι τα επιχειρήματα υπέρ της μιας άποψης είναι ακαταμάχητα και είναι αδύνατο να τα αγνοήσει κανείς και ότι εγκαταλείπουν τις παλιές τους απόψεις και υποστηρίζουν την άποψη αυτή.
- Η μια πλευρά τα παρατάει. Μερικές φορές νομίζουμε ότι δεν έχει νόημα να σπαταλάμε ενέργεια και εγκαταλείπουμε τη θέση μας. Η άποψη των διαφωνούντων είναι θεμελιώδης για μια δημιουργική διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς ακόμα και ένα μεμονωμένο άτομο είναι δυνατό να κατέχει σημαντικές πληροφορίες αποφασιστικής σημασίας. Θα πρέπει να είναι εύκολη η αλλαγή άποψης υπό το φως νέων πληροφοριών. Όταν εργαζόμαστε στη βάση της συναίνεσης, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα διερεύνησης μιας σειράς θέσεων και δεν θα πρέπει να υπάρχει το συναίσθημα ότι κάποιος εγκαταλείπει την παράταξή του, όταν αλλάζει γνώμη.
- Και οι δυο πλευρές βρίσκουν μια νέα εναλλακτική. Η διαφωνία μερικές φορές μπορεί να ξεπεραστεί, όταν ολοκληρωθεί η υπεράσπιση των επιμέρους θέσεων και αρχίσει μια διαδικασία ανεύρεσης μιας διαφορετικής λύσης που να ικανοποιεί και τις δυο πλευρές. Συχνά, καμιά από τις δυο ομάδες δεν χρειάζεται να εγκαταλείψει τίποτα και οι δυο ομάδες φεύγουν με το αίσθημα ότι «νίκησαν».
- Η ομάδα επαναπροσδιορίζει το ζήτημα. Μια ειλικρινής προσπάθεια για συναίνεση οδηγεί συχνά στη συνειδητοποίηση ότι η σύγκρουση προκαλείται από σημασιολογικές δυσκολίες ή από παρεξηγήσεις της θέσης της άλλης ομάδας. Μερικές φορές και οι δυο ομάδες συνειδητοποιούν ότι έχουν υπερεκτιμήσει τις θέσεις τους και επιδιώκοντας τη συναίνεση τροποποιούν τις θέσεις τους και βρίσκουν ένα τρόπο να αντιμετωπίσουν το ζήτημα, τέτοιο που να είναι υποστηρίξιμος και από τις δυο πλευρές.
- Και οι δυο ομάδες υποχωρούν λιγάκι. Μερικές φορές, όταν η έμφαση πέφτει στα κοινά σημεία, οι ομάδες μπορούν να προχωρήσουν σε μια συμφωνία που να

ικανοποιεί τις ανάγκες και των δυο πλευρών σε μεγάλο βαθμό, και όχι απόλυτα τις ανάγκες της μιας πλευράς εις βάρος των αναγκών της άλλης.

- Και οι δυο ομάδες αποφασίζουν να διακόψουν για λίγο. Μερικές φορές όλοι/ες οι εμπλεκόμενοι/ες αποφασίζουν ότι εφόσον δεν θεωρούν αρκετές τις πληροφορίες που ήδη έχουν, είναι συνετό να μη βγάλουν απόφαση ή ότι είναι υπερβολικά αναστατωμένοι για κάτι τέτοιο. Ίσως επιλέξουν να αναβάλουν το ζήτημα ώσπου να έχουν γνώση και στάσεις τέτοιες που να επιτρέπουν μια ορθολογική απόφαση.

Κόμποι

Αυτή η δραστηριότητα λειτουργεί καλά ως παγοθραύστης και ενεργοποιητής. Περιλαμβάνει συνεργασία και λήψη αποφάσεων.

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας: 10-20

Χρόνος: 10'

Οδηγίες

Πείτε σε όλους να σταθούν ώμο με ώμο σε ένα κύκλο με τα χέρια τους τεντωμένα μπροστά.

- Θα πρέπει τώρα να τεντωθούν και να πιαστούν έτσι ώστε καθένας και καθεμία να κρατάει τα χέρια δυο άλλων ατόμων. Κανείς/καμία δεν πρέπει να κρατά τα χέρια του αμέσως διπλανού/ής του/της. Το αποτέλεσμα μοιάζει με ένα μεγάλο κόμπος από χέρια!
- Τώρα ζητήστε τους να ξεμπλεχτούν χωρίς να αφήνουν τα χέρια.
- Σημειώστε ότι θα πρέπει να σκαφαλώσουν πάνω από τα χέρια τους και χρειάζεται λίγο υπομονή, αλλά το εκπληκτικό αποτέλεσμα θα είναι ένας ή δυο μεγάλοι κύκλοι.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

- Μπορείτε να ρωτήσετε την ομάδα πώς εργάστηκαν από κοινού για να ξεμπλέξουν τον κόμπος.
- Ήταν μια δημοκρατική διαδικασία;
- Πόσοι τρόποι υπάρχουν για να βρεθεί μια λύση;
- Έκαναν όλοι προτάσεις ή ένα άτομο ηγήθηκε και διήύθυνε το ξέμπλεγμα;

Τα σημεία κάτω

Είναι ένα ενεργητικό παιχνίδι που εμπειρέχει συνεργασία και ομαδική λήψη αποφάσεων, και επίσης ένας καλός παγοθραύστης και ενεργοποιητής.

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας: 6-25

Χρόνος: 15'

Οδηγίες

1. Εξηγήστε στην ομάδα ότι σε αυτό το παιχνίδι υπάρχουν εννέα «σημεία» του σώματος που μπορούν να αγγίζουν το πάτωμα: τα δυο πόδια, τα δυο χέρια, οι δυο αγκώνες, τα δυο γόνατα και το μέτωπο.
2. Ζητήστε τους να απλωθούν στη μέση του δωματίου. Φωνάξτε έναν αριθμό από το 1 ως το 9 και πείτε σε κάθε παίκτη ότι θα πρέπει να ακουμπήσει το πάτωμα με αυτόν τον αριθμό σημείων. Επαναλάβετε δυο φορές ακόμη.
3. Πείτε στα μέλη της ομάδας να βρουν έναν/μία συνεργάτη/ίδα και φωνάξτε έναν αριθμό από το 2 ως το 18. Κάθε ζευγάρι θα πρέπει να συνεργαστεί για να ακουμπήσει τον σωστό αριθμό σημείων στο πάτωμα. Επαναλάβετε άλλες δυο φορές.
4. Επαναλάβετε τους γύρους με ομάδες των 4, των 8 και έπειτα των 16, μέχρι που όλοι να δουλεύουν μαζί.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Μπορείτε να επιτρέψετε την προφορική επικοινωνία ή μόνο τη χρήση νοημάτων.

Όταν παίζουν 4 μαζί, ο αριθμός μπορεί να είναι και μόνο 2, όταν δυο άτομα στέκονται το καθένα στο ένα πόδι, κουβαλώντας τους άλλους δυο.
 Όταν παίζουν 4 άτομα, το πιο μικρό νούμερο μπορεί να είναι πρακτικά το 4 (το υψηλότερο είναι το 4 πολλαπλασιασμένο επί το 9 = 36).
 Σε κάθε γύρο το μεγαλύτερο νούμερο που μπορεί να ζητηθεί δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από τον αριθμό των συμμετεχόντων στην ομάδα επί 9!

Ζεύγη σε τετράδες

Αυτή η δραστηριότητα εμπειριέχει μια διαδικασία συζήτησης και διαπραγμάτευσης

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας: 4 +

Χρόνος: 45'

Οδηγίες

1. Ζητήστε από την ομάδα να σχηματίσει ζευγάρια για να διεκπεραιώσει μια διαδικασία που χρειάζεται συζήτηση και λήψη απόφασης, λ.χ. την οργάνωση μιας ομαδικής εξόδου ή τον προσδιορισμό του τι είναι ανθρώπινα δικαιώματα ή τα 3 πιο σημαντικά ανθρώπινα δικαιώματα. Αφιερώστε 10 λεπτά σε αυτήν τη διαδικασία.
2. Έπειτα, ζητήστε από τα ζευγάρια να σχηματίσουν τετράδες και να επαναλάβουν τη διαδικασία.
3. Σημείωση: Αν χρησιμοποιείτε αυτή την άσκηση για να φτάσετε σε μια συλλογική απόφαση για ένα πρακτικό ζήτημα, όπως λ.χ. μια ομαδική εκδρομή, τότε θα πρέπει να συνεχίσετε την άσκηση σε γύρους των 8 και έπειτα των 16, ώσπου όλοι να βρεθούν στη μεγάλη ομάδα και να επιτευχθεί ένα επίπεδο συναίνεσης. Αν χρησιμοποιείτε αυτή τη μέθοδο για ένα ζήτημα, όπως ο ορισμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τότε σχηματίστε τη μεγάλη συνέλευση, μόνον αφού οι ομάδες των 4 έχουν ολοκληρώσει τη συζήτηση. Αυτό βοηθάει ώστε η άσκηση να μη γίνει επαναλαμβανόμενη και βαρετή.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Προτεινόμενες ερωτήσεις προκειμένου να συζητηθεί η φύση της διαδικασίας για τη λήψη απόφασης είναι οι ακόλουθες:

- Η διαδικασία κρατάει πολύ χρόνο; Άξιζε, αν κρίνουμε από το αποτέλεσμα;
- Νιώθουν όλοι ότι η άποψή τους μετρήσε και ότι ήταν μέρος της διαδικασίας λήψης αποφάσεων (ακόμη κι αν το τελικό αποτέλεσμα δεν απηχεί την επιλογή τους);
- Υπήρξαν κάποιες μειωθητικές ανάγκες που δεν ήταν δυνατό να ικανοποιηθούν (λ.χ. στην περίπτωση της ημερομηνίας της εκδρομής);

Δραστηριότητες για ανασκόπηση

Κατά τη διάρκεια ενός εκπαιδευτικού ή διδακτικού προγράμματος είναι πάντα σημαντικό να υπάρχουν περιοδικές ανασκοπήσεις. Οι παρακάτω δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε κάθε περίπτωση. Είναι διασκεδαστικοί τρόποι για να βοηθηθούν οι άνθρωποι να μάθουν από τις εμπειρίες τους. Περιλαμβάνουν ζωγραφική, γλυπτική και αφήγηση ιστοριών.

Παιχνίδι τέλους

*Ένας πολύ γρήγορος τρόπος ανατροφοδότησης.
 Όσο πιο πολλοί οι γύροι, τόσο μεγαλύτερη η ανατροφοδότηση.*

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας:
 οποιοδήποτε μέγεθος

Χρόνος: 3' ή 4'
 λεπτά ανά γύρο

οδηγίες

1. Ζητήστε να καθίσουν όλοι/ες σε έναν κύκλο.
2. Υπενθυμίστε τους εν συντομία το τι έκαναν.
3. Επιλέξτε ένα από τα παρακάτω ζεύγη δηλώσεων.
4. Γυρίστε τον κύκλο, ζητώντας από κάθε άτομο με τη σειρά να ολοκληρώσει τη δήλωση. Δεν επιτρέπονται σχόλια ή συζητήσεις.
5. Προχωρήστε σε περαιτέρω γύρους, αν υπάρχει χρονικά η δυνατότητα ή αν κρίνετε ότι απαιτείται περαιτέρω ανατροφοδότηση.

Παραδείγματα δηλώσεων

- Το καλύτερο στη δραστηριότητα ήταν ...και το χειρότερο ήταν ...
- Το πιο ενδιαφέρον πράγμα ήταν ...και το πιο βαρετό ήταν....
- Αυτό που με λύπησε περισσότερο ήταν...και αυτό που εκτίμησα περισσότερο ήταν...
- Το πιο αστειό ήταν ...και το πιο σοβαρό ήταν ....
- Θα ήθελα περισσότερο ...και λιγότερο ...
- Αυτό που απόλαυσα περισσότερο ήταν...ενώ αυτό που δε μου άρεσε να κάνω ήταν...
- Ένιωσα τη μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση όταν έκανα...ενώ τη λιγότερη όταν...

Ψηλά και χαμηλά

Γρήγορη μέθοδος που χρησιμοποιεί τη γλώσσα του σώματος

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας:
οποιοδήποτε μέγεθος

Χρόνος: 50'

Προετοιμασία

Σκεφτείτε 3 ή 4 ερωτήσεις, λ.χ. «σας άρεσε η δραστηριότητα;» ή «μάθατε κάτι νέο;»

Οδηγίες

1. Διαβάστε την πρώτη ερώτηση.
2. Ζητήστε από την ομάδα να σκεφτεί την απάντηση και έπειτα να δείξουν με τα σώματά τους πώς αισθάνονται. Αν συμφωνούν πολύ με τη δήλωση τότε θα πρέπει να τεντωθούν προς τα πάνω όσο μπορούν, ακόμα και να σταθούν στα ακροδάχτυλά τους. Όσοι/ες διαφωνούν έντονα να σκύψουν κάτω όσο γίνεται, ακόμη και να ξαπλώσουν στο πάτωμα. Όσοι/ες έχουν μέσες θέσεις μπορούν να το εκφράσουν με ανάλογες πόζες.
3. Ζητήστε τους να χαλαρώσουν και διαβάστε τη δεύτερη ερώτηση.

Απόψεις

Η δραστηριότητα συνδυάζει την κίνηση με την επιλογή της συζήτησης.

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας: 10+

Χρόνος: 10'

Προετοιμασία

3 ή 4 ερωτήσεις, λ.χ. «σας άρεσε η δραστηριότητα;» ή «μάθατε κάτι νέο;».

οδηγίες

1. Δώστε στους 4 τοίχους τα ονόματα «ναι» «όχι» «δεν ξέρω» και «θέλω κάτι να πω». Αντιπροσωπεύουν τέσσερις διαφορετικές απόψεις.
2. Ρωτήστε την πρώτη ερώτηση σχετικά με τη δραστηριότητα και ζητήστε από τα

- άτομα της ομάδας να πάνε προς τον τοίχο που τα αντιπροσωπεύει.
 · 3. Αφήστε όσους/ες έχουν κάτι να πουν να μιλήσουν. Μόνο εκείνοι/ες στον τέταρτο τοίχο έχουν δικαίωμα να μιλήσουν.

Δελτίο καιρού

Εδώ χρησιμοποιείται μια μέθοδος αφήγησης ιστοριών και η δραστηριότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο τέλος μιας δραστηριότητας ως ανασκόπηση. Διαφορετικά, μπορεί να παρεμβάλλεται σε διάφορες φάσεις ενός μεγάλου προγράμματος για να δίνει τη δυνατότητα ανασκόπησης και σχεδιασμού των επόμενων βημάτων.

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας: 6+

Χρόνος: 45'

Προετοιμασία

Χαρτιά και μολύβια προαιρετικά.

Οδηγίες

1. Αφιερώστε 5–10 λεπτά στο να σκεφτούν οι συμμετέχοντες/ουσες το πρόγραμμα ή το έργο με το οποίο ασχολούνται και βάλτε τους/τις να αναρωτηθούν: «περνάω καλά μέχρι τώρα;» «τι κερδίζω από αυτό, και, θα έχει επιτυχία;»
2. Έπειτα, ζητήστε από έναν κάθε φορά να περιγράψει το πώς νιώθει με όρους δελτίου καιρού.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

· Αν η ομάδα χρειάζεται μια εικόνα του τι εννοείτε, όταν λέτε «η μέρα ξεκίνησε μουντή και συννεφιασμένη...έπειτα χρειάστηκα την ομπρέλα μου για να προστατευτώ από τη νεροποντή...αλλά πολλοί από σας με βοηθήσατε να κρατήσω την ομπρέλα μου... και για αύριο προβλέπεται βροχή, αλλά την επόμενη βδομάδα προβλέπω λιακάδα». Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι ξεκινήσατε αβέβαια, ότι τα πράγματα άρχισαν να χειροτερεύουν, αλλά είστε ευτυχείς επειδή με την υποστήριξη που είχατε, αν και δεν είστε σίγουροι για τα άμεσα σχέδια σας, πιστεύετε ότι στο τέλος θα τα καταφέρετε.

· Ο χρόνος που δίνετε αρκεί για μια ομάδα 10 – 12 ατόμων. Οι μεγαλύτερες ομάδες χρειάζονται περισσότερο χρόνο.

Παραλλαγές

1. Το δελτίο καιρού θα μπορούσε να γίνει με ζωγραφιές αντί με προφορικό λόγο.
2. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τη βασική ιδέα για να ανασκοπήσετε το πρόγραμμά σας μέσα από την περιγραφή με όρους ποδοσφαιρικού αγώνα ή ό,τι άλλο σας φαίνεται πρόσφορο.

Πρωτοσέλιδο!

Η ομάδα παράγει μια απομίμηση εξωφύλλου μιας εφημερίδας tabloid. Οι τίτλοι συνοψίζουν τις σκέψεις της ομάδας και τα συναισθήματά της για τα όσα έκανε.

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 2

Μέγεθος ομάδας: 8+

Χρόνος: 45'

Προετοιμασία

· Θα χρειαστείτε ένα φύλλο A3 και μερικούς μαρκαδόρους για κάθε μικρή ομάδα.

Οδηγίες

1. Ζητήστε από τα άτομα να σχηματίσουν ομάδες των 3 ή 4.
2. Ζητήστε να συζητήσουν τι έκαναν και τι κέρδισαν από το πρόγραμμα ή τη δραστηριότητα και να εντοπίσουν αυθόρμητα τα πιο ωραία και τα πιο άσχημα σημεία.
3. Κάθε ομάδα θα πρέπει να συμφωνήσει σε 5 ή 6 «ιστορίες». Θα πρέπει να γράψουν έναν τίτλο για την καθεμιά και μαζί κάποιες προτάσεις για να δώσουν στον

αναγνώστη μια γεύση της ιστορίας. Δε γράφουν όλη την ιστορία. Οι «φωτογραφίες» είναι προαιρετικές αλλά και ευπρόσδεκτες.

- Δείξτε τις εικόνες
- Η παρουσίαση και η συζήτηση είναι προαιρετικές.

Σακίδιο πλάτης

Ζωγραφική και δημιουργικότητα

Πολυπλοκότητα: επίπεδο 1

Μέγεθος ομάδας:
οποιοδήποτε

Χρόνος: 40'

Υλικά

Χαρτιά και χρωματιστοί μαρκαδόροι

Οδηγίες

1. Στο τέλος του θεματικού εργαστηρίου ή του σεμιναρίου, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να ζωγραφίσουν τους εαυτούς τους με ένα σακίδιο πλάτης. Το σακίδιο περιέχει όλα όσα θα ήθελαν να πάρουν μαζί τους.
2. Θα πρέπει να αναλογιστούν αυτά που έμαθαν και θα ήθελαν να τα κρατήσουν. Αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν βιβλία, εικόνες, συναισθήματα, άτομα, ιδέες, νέους τρόπους θέασης του κόσμου, δυνατά σημεία που εντόπισαν ξεπερνώντας μια δυσκολία ή αξίες.
3. Μπορούν επίσης να δείξουν πράγματα ριγμένα κάτω, αυτά που θα ήθελαν να αφήσουν πίσω τους. Αυτά μπορεί να είναι κακές συνήθειες, παλιές ιδέες, δύσκολες στιγμές, κακό φαγητό, έλλειψη ύπνου – οτιδήποτε!

Β βλ ογραφ κές αναφορές κα πρόσθετα αναγνώσματα

Bond, Tim, *Games for social and life skills*, Hutchinson, 1986, ISBN 0 09 162541 6.
 Bradbury, Andrew, *Develop your NLP skills*, Kogan Page, 1997, ISBN 0-7494-3260-8.
 Brandes, Donna, *Gamester's handbook* Hutchinson Education, 1982, ISBN 0-09-15900-9.
 Boud, David, Cohen, Ruth, Walker, David, *Using experience for learning*, The Society for Research into Higher Education and Open University Press, 1993, ISBN0-335-19095-2.
 Claude, Richard Pierre, *Methodologies for Human Rights Education*, www.pdhre.org.
 Dearling, Alan, Armstrong, Howard, *The Youth Games Book*.1980. *The Intermediate Treatment*
 Resource Centre. ISBN 1 85202 008 3.
 Kolb, David, *The Kolb learning cycle*, www.css.edu/users/dswenson/web/PAGEMILL/Kolb.htm
 Siniko, *Amnesty International*, www.afrika.amnesty.org
 Stanford, Gene, *Developing effective classroom groups*, Acora Books, Oak House, 1990.
Transformative Mediation www.colorado.edu/conflict/transform.
 Johnson, Roger T., Johnson, David W., *An overview of co-operative learning* www.clcrc.com.

Παραπομπές

- 1 Παραθέματα και πίνακες από το "Study on the state of young people and youth policy in Europe", μελέτη που διεξήχθη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από την IARD, Μιλάνο, Ιανουάριος 2001.
- 2 Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 47.1, *Young people's attitudes to the European Union*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998.
- 3 Τελική Διακήρυξη του 5ου Συνεδρίου των Ευρωπαίων Υπουργών Υπεύθυνων για τη Νεολαία: "Young people: active citizens in a future Europe", Βουκουρέστι, Απρίλιος 1998.
- 4 "Learning, the Treasure Within". Αναφορά της UNESCO σχετικά με την εκπαίδευση στον XXI αιώνα, 1996.

.....

Κεφάλαιο 2

49 Πρακτικές Δραστηριότητες και Μέθοδοι για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

ερ Ληψη των δραστηριοτήτων

Τίτλος	Επίπεδο	Παιδιά	Ιδιότητα του Πολίτη	Δημοκρατία	Διακρίσεις και Ξενοφοβία	Εκπαίδευση	Περιβάλλον	Ισότητα των φύλων	Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα	Παγκοσμιοποίηση	Υγεία	Ανθρώπινη ασφάλεια	ΜΜΕ	Ειρήνη και βία	Φτώχεια	Κοινωνικά δικαιώματα	Αθλητισμός	Σελίδα
Γλωσσάρι της Παγκοσμιοποίησης	3					✓				✓						✓		70
Ιστορία δύο πόλεων	3		✓				✓									✓		73
Πρόσβαση σε φάρμακα	4				✓					✓	✓							82
Παντομίμα	2	✓	✓						✓									88
Όλοι διαφορετικοί – όλοι ίσοι	2				✓				✓	✓								91
Η ιστορία του Ashique	3	✓								✓						✓		95
Προσοχή, παρακολουθούμε!	4		✓							✓						✓		99
Μπορώ να μπω;	3				✓							✓		✓				102
Τα δικαιώματα των παιδιών	2	✓				✓			✓									108
Διαφορετικοί Μισθοί	2				✓			✓								✓		112
Έχουμε εναλλακτικές λύσεις;	3	✓			✓									✓				116
Ενδοοικογενειακές Υποθέσεις	3							✓			✓			✓				120
Παιχνίδι: «Σχεδιάστε τη λέξη»	1		✓						✓			✓						127
Εκπαίδευση για όλους;	2		✓			✓				✓								130
Προεκλογική εκστρατεία	2		✓	✓					✓									136
Αγώνας για τα δικαιώματα	2		✓						✓			✓						139
Το πρωτοσέλιδο	3						✓			✓		✓						144
Κήπος σε μια νύχτα	3		✓				✓				✓							149
Ηρωίδες και Ήρωες	2		✓		✓			✓										153
Το ωροσκόπιο της φτώχειας	3									✓					✓	✓		156
Ενα λεπτό ακριβώς	2								✓	✓							✓	161
Αφήστε να ακουστούν όλες οι φωνές	3	✓	✓			✓												164
Ας μιλήσουμε για το σεξ!	4				✓			✓			✓							168
Ζώντας σε έναν τέλειο κόσμο	3						✓				✓			✓				173
Οι Μακαή και το κυνήγι της φάλαινας	4						✓		✓	✓								179
Φτιάχνοντας συνδέσεις	4		✓	✓					✓									187
Λεφτά για ξόδεμα	2								✓			✓		✓				191
Τα μέλλοντά μας	2	✓					✓		✓									197
Ο δρόμος για τη χώρα της ισότητας	3				✓	✓		✓										200
Παιχνίδια με εικόνες	1				✓				✓			✓						203
Παίξτε το παιχνίδι	3								✓					✓			✓	209
Σταθμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας	2		✓						✓					✓				214

Απάντηση στον ρατσισμό	3				✓	✓			✓								218	
Δικαιώματα Μπίνγκο!	1	✓							✓			✓					224	
Δείτε την ικανότητα!	3				✓											✓	✓	227
Αθλητισμός για όλους	2				✓						✓						✓	232
Κάνε ένα βήμα μπροστά	2				✓				✓						✓			235
Ο αντίκτυπος του διαδικτύου	4								✓	✓		✓						240
Το φράγμα της γλώσσας	2				✓	✓						✓						248
Για τον πλούτο και την εξουσία	3									✓		✓			✓			251
Ο ιστός της ζωής	2						✓		✓	✓								256
Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει;	4		✓	✓					✓									260
Συνεδρίαση συνδικαλιστικής οργάνωσης	3		✓	✓												✓		266
Η βία στη ζωή μου	3								✓			✓		✓				271
Όταν φτάσει το αύριο	3											✓	✓	✓				273
Ποια είναι η θέση σου;	2		✓						✓						✓			277
Ποιοι είμαι;	2		✓		✓				✓									280
Εργασία και μωρά	2				✓				✓							✓		283
Ημερολόγιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων																		286

Γλωσσάρι της αγκοσμιοποίησης

... ένας κόσμος που έχει γίνει μικρότερος ... το διαδίκτυο... το ΔΝΤ... Εμπόριο...
Βίαιες διαδηλώσεις... Τι σας έρχεται στον νου, όταν ακούτε να χρησιμοποιείται η λέξη
«παγκοσμιοποίηση»;

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

Θεματικές ενότητες	Παγκοσμιοποίηση, Κοινωνικά Δικαιώματα, Εκπαίδευση
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Πρόκειται για μια δραστηριότητα αναζήτησης πληροφοριών, που περιλαμβάνει κριτική σκέψη σχετικά με τις εκφάνσεις, τις αιτίες και τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην εργασία. • Το δικαίωμα σε ένα επίπεδο διαβίωσης που εγγυάται την καλή υγεία και την ευημερία. • Το δικαίωμα στην εκπαίδευση.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Η απόκτηση γνώσης και κατανόησης των εκφάνσεων, των αιτιών και των συνεπειών της παγκοσμιοποίησης.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Λεξικά (τουλάχιστον 4) • Χαρτί A3 & A4 • Κολλητική ταινία και ψαλίδι • Στυλό και μαρκαδόροι σε διάφορα χρώματα • Διάφορα έντυπα για κολάζ • Πρόσβαση σε πληροφορίες (βιβλιοθήκη, διαδίκτυο) • Φωτοτυπικό (προαιρετικά) • Συρραπτικό, σπάγκος, διατρητικό
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλέξτε όσες το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την παγκοσμιοποίηση. Αν το κρίνετε απαραίτητο, χρησιμοποιήστε τους συνδέσμους και τις παραπομπές που αναφέρονται στις βασικές πληροφορίες για την παγκοσμιοποίηση. • Συλλέξτε όσα το δυνατόν περισσότερα φυλλάδια, εφημερίδες, μπροσούρες, ημερολόγια και κάρτες που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν για την προμήθεια εικόνων και φωτογραφιών.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να δημιουργηθεί ένα γλωσσάρι όρων, γεγονότων και προσωπικοτήτων που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση.
2. Για προθέρμανση, παίξτε ένα γύρο του παιχνιδιού των «λεκτικών συνειρμών». Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να πει ο καθένας την πρώτη λέξη που του έρχεται στον νου όταν ακούει τη λέξη «παγκοσμιοποίηση».
3. Έπειτα, κάντε άλλον ένα γύρο «καταιγισμού ιδεών» με τα πιθανά πράγματα που μπορούν να μπουν στο γλωσσάρι. Λ.χ.

- ορισμοί λέξεων και όρων, και κοινές συντομογραφίες, όπως ATTAC, ΔΝΤ, CCC
  - τα κύρια ζητήματα της παγκοσμιοποίησης
  - άνθρωποι και προσωπικότητες που σχετίζονται με τα κινήματα της παγκοσμιοποίησης ή/και της αντιπαγκοσμιοποίησης
  - ονόματα, ημερομηνίες και τόποι πραγματοποίησης γεγονότων, συναντήσεων, εκστρατειών, συνεδρίων κ.τ.λ.
  - διεθνείς εταιρείες και διεθνείς οργανισμοί
  - εικόνες, φωτογραφίες και γελοιογραφίες
  - σημαντικές δηλώσεις.
4. Δείτε στην ομάδα τις πηγές και δώστε έμφαση στο ότι μπορούν ελεύθερα να ανατρέξουν στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και να είναι δημιουργικοί. Έχουν απόλυτη ελευθερία να επιλέξουν τη μορφή της δημιουργίας τους. Θα μπορούσε να είναι αφίσα, φυλλάδιο - οτιδήποτε!
  5. Χωρίστε τους σε μικρές ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων που θα δουλέψουν τα δικά τους γλωσσάρια.
  6. Όταν τελειώσουν, ζητήστε από κάθε ομάδα να παρουσιάσει τη δουλειά της στην ολομέλεια.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ξεκινήστε με μια σύντομη ανασκόπηση του πώς λειτούργησε η δραστηριότητα. Ήταν διασκεδαστική; Έπειτα συνεχίστε με μια συζήτηση για το τι έμαθαν οι συμμετέχοντες/ουσες.

- Ποια ήταν η πληροφορία που τους προκάλεσε τη μεγαλύτερη έκπληξη από αυτές που εντοπίστηκαν; Για ποιον λόγο;
- Ήταν όλες οι πληροφορίες συνεκτικές; Υπήρξαν αντιφάσεις ή σφάλματα;
- Ποια είναι τα υπέρ και ποια τα κατά της παγκοσμιοποίησης;
- Πρέπει/μπορεί να αποφευχθεί η παγκοσμιοποίηση;
- Ποιες είναι οι συνέπειες της παγκοσμιοποίησης;
- Βλέπετε κάποια επίδραση της παγκοσμιοποίησης στην καθημερινότητά σας; Είναι προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο;
- Πώς μπορεί η παγκοσμιοποίηση να προαγάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Ποιον ρόλο μπορούν να παίξουν οι νεανικές οργανώσεις στην εποχή της παγκοσμιοποίησης;

Ολοκληρώστε τη συνεδρία αναφερόμενοι στον αρχικό λεκτικό συνειρμό και ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να προσθέσουν νέες λέξεις και έννοιες που έμαθαν από τη δραστηριότητα.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Είναι σημαντικό να δοθεί πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα βιβλιογραφίας, ώστε τα μέλη της ομάδας να βρουν όση το δυνατόν περισσότερη πληροφόρηση. Για παράδειγμα, πληροφορίες που μπορούν να προέρχονται από περιοδικά και εφημερίδες, από διαδικτυακές πηγές, από το ραδιόφωνο, από βίντεο, αφίσες, φυλλάδια, μπροσούρες και μουσική.

Μην ανησυχείτε υπερβολικά για την ποιότητα της παρουσίασης του τελικού κειμένου. Η δραστηριότητα θα πρέπει να εστιάζει στην αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων/ουσών και στη μαθησιακή διαδικασία της αναζήτησης και της κριτικής ανάλυσης των πληροφοριών. Όταν επεξηγήτε τη δραστηριότητα, δώστε έμφαση στο ότι οι συμμετέχοντες/ουσες χρειάζεται να εξηγήσουν τις έννοιες όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρα και ακριβέστερα.

Προτάσεις για συνέχεια

Ίσως να μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο που περιγράφεται στο «The merry go around», στην ενότητα 9.1 του εκπαιδευτικού υλικού DOMINO για να συνεχίσετε τη συζήτηση

Ημερομηνία κλειδί

8 Σεπτεμβρίου

Διεθνής Ημέρα Αλφαριθμητισμού

ATTAC είναι τα αρχικά της «Association for the Taxation of financial Transactions for the Aid of Citizens» - «Ένωση για τη φορολόγηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών για τη βοήθεια των πολιτών».

ΔΝΤ σημαίνει «Διεθνές Νομισματικό Ταμείο».

- πάνω σε κάποια από τα ζητήματα που θίχτηκαν κατά τη σύνταξη του γλωσσάριου.
- Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες θέλουν να μάθουν περισσότερα για την παγκοσμιοποίηση και για το πώς το διαδίκτυο μπορεί να αξιοποιηθεί στην προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν τη δραστηριότητα «ο αντίκτυπος του διαδικτύου».
- Ένας άλλος τρόπος να διερευνηθούν πτυχές της παγκοσμιοποίησης, όπως η ανισότητα, η εξουσία, η διάκριση, η αλληλεγγύη και ο ανταγωνισμός είναι μέσα από το παιχνίδι προσομοίωσης «Limit 20» στο εκπαιδευτικό υλικό «all different all equal».

· **Ιδέες για δράση**

- Στο σχολείο, μια τάξη θα μπορούσε να ενώσει τις δυνάμεις της και να συνθέσει ένα γλωσσάρι, το οποίο να διατηρηθεί στη σχολική βιβλιοθήκη και να είναι διαθέσιμο στον καθένα ως πηγή.
- Μια ομάδα νέων θα μπορούσε να συνδυάσει το πληροφοριακό υλικό και να σχεδιάσει μια ομαδική αφίσα.

στορ α δύο Λεων

Έχετε ακουστά τη Χώρα των Λέγκο (LegoLand); Την πόλη στη Δανία που είναι φτιαγμένη από μικρά πλαστικά τούβλα; Τώρα έχετε την ευκαιρία να επισκεφθείτε την Ισόπολη (Equaland) και την Εγώπολη (Egoland)!

Θεματικές ενότητες	Κοινωνικά Δικαιώματα, Ιδιότητα του Πολίτη, Περιβάλλον
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	4-10
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Πρόκειται για ένα επιτραπέζιο παιχνίδι στο οποίο οι παίκτες ψηφίζουν σε τι είδους πόλη θα ήθελαν να ζουν και ποιες κοινωνικές αξίες θα ήθελαν να απολαμβάνουν. Μεταξύ των ζητημάτων που τίγονται είναι και τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνική αλληλεγγύη • Ποιο νόημα έχει η φορολογία • Η αξία της δημοκρατίας σε τοπικό επίπεδο
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. • Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία. • Το δικαίωμα σε ένα υγιεινό περιβάλλον.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Η ανάπτυξη της υπευθυνότητας στο πλαίσιο της κοινότητας. • Η κατανόηση της σημασίας της κοινωνικής πρόνοιας για την κοινοτική ζωή. • Η προαγωγή των αξιών της υπευθυνότητας και της αλληλεγγύης.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • 1 αντίγραφο του ταμπλό του επιτραπέζιου παιχνιδιού • Α3 χαρτόνι ή χαρτί (προαιρετικό αλλά προτιμητέο) • 1 ζάρι • Συνδετήρες δυο χρωμάτων (π.χ. κόκκινοι και μπλε). Σε κάθε παίκτη/τρια πρέπει να αντιστοιχούν 1 κόκκινος και 1 μπλε. • Ψαλίδια • «blu - tac», αυτοκόλλητα • 4 αντίγραφα των καρτών αντικατάστασης. • 2 φάκελοι • Χρήματα (6000 Ems για κάθε παίκτη/τρια. Θα τα βρείτε στη σελίδα 289. • Δυο αντίγραφα του πίνακα καθηκόντων του Τραπεζίτη της Πόλης • Ένα αντίγραφο των καθηκόντων του Τραπεζίτη του Παιχνιδιού • Χαρτί και στυλό • Χρονόμετρο • Διαφανοσκόπιο και αντίγραφο των κανόνων σε διαφάνεια (προαιρετικό). • Συρραπτικό, σπάγκος, διατρητικό
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε τις οδηγίες για να εξοικειωθείτε με το ταμπλό, τις κάρτες αντικατάστασης και τους κανόνες.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

4-10

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

- Κόψτε τις κάρτες από δύο φύλλα καρτών αντικατάστασης και, για να μην μπερδευτούν τα δυο σύνολα, βάλτε καθένα σ' έναν διαφορετικό φάκελο και σημειώστε τα καθαρά με Α! και Β! (Τα υπόλοιπα δύο αντίγραφα των φύλλων θα χρησιμοποιούνται ως αναφορά στα δημοτικά συμβούλια).
- Κολλήστε τη φωτοτυπία του ταμπλό στο χαρτόνι ή σε σκληρό χαρτί για να την κάνετε σκληρή και ανθεκτική.
- Επιλέξτε 3 άτομα να παίξουν τους ρόλους των τραπεζιτών. Κάθε πόλη χρειάζεται έναν τραπεζίτη. Χρειάζεστε και έναν Τραπεζίτη του Παιχνιδιού. Δώστε σε κάθε Τραπεζίτη της Πόλης ένα φύλλο καθηκόντων και δώστε και στον Τραπεζίτη του Παιχνιδιού το δικό του φύλλο. Οι τραπεζίτες ας φορέσουν μικρές ταμπέλες ώστε να είναι αναγνωρίσιμοι κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού.
- Χωρίστε την υπόλοιπη ομάδα σε δυο υποομάδες με ίσο αριθμό μελών και δώστε τούς μπλε συνδετήρες στη μια ομάδα και τους κόκκινους στην άλλη.
- Πείτε σε κάθε παίκτη/τρια να φτιάξει το δικό του/της ταμείο και να γράψει το όνομά του/της σ' ένα μικρό χαρτί, το οποίο να σημαδέψει με έναν συνδετήρα του ανάλογου χρώματος.
- Τυπώστε τα χρήματα! Φωτοτυπήστε τα χρήματα και κόψτε τα σε χαρτονομίσματα. Θα χρειαστείτε ένα σετ χαρτονομισμάτων για κάθε παίκτη/πολίτη.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι η δραστηριότητα αυτή είναι ένα επιτραπέζιο παιχνίδι και δείξτε το ταμπλό του παιχνιδιού. Δείξτε τη διαδρομή της πόλης Α και αυτήν της Β. Σημειώστε τα σημεία όπου οι δυο διαδρομές διασταυρώνονται και τα τετράγωνα στα οποία οι παίκτες παίρνουν τους μισθούς τους, πληρώνουν τους φόρους τους και έχουν την «ευκαιρία για αλλαγή», που σημαίνει την ευκαιρία να μετακινηθούν και να παίξουν στην άλλη πόλη.
2. Εξηγήστε το παιχνίδι (βλ. παρακάτω το φύλλο που πρέπει να μοιράσετε). Σιγουρευτείτε ότι όλοι/ες καταλαβαίνουν τους κανόνες. Αποφασίστε πότε θα τελειώσει το παιχνίδι.
3. Ζητήστε από τους τραπεζίτες να φτιάξουν οι ίδιοι ετικέτες προκειμένου οι παίκτες/τριες να γνωρίζουν σε ποιους θα πληρώνουν τους φόρους!
4. Παίξτε το παιχνίδι! Όταν τελειώσετε, περάστε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ξεκινήστε συζητώντας για το πώς πήγε το παιχνίδι και προχωρήστε κάνοντας ερωτήσεις σχετικά με τα πράγματα που έμαθαν οι συμμετέχοντες/ουσες παίζοντάς το.

- Διασκέδασαν με το παιχνίδι; Τι τους άρεσε και τι δεν τους άρεσε;
- Στην αρχή έκαναν κάποιοι/ες τη σκέψη ότι ήταν άδικο κάποιοι/ες να πληρώνουν περισσότερους φόρους από τους άλλους; Σκέφτονταν το ίδιο και αφού έπαιξαν για κάποιο διάστημα το παιχνίδι;
- Πώς λειτούργησαν οι συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου; Πώς λαμβάνονταν οι αποφάσεις; Δημοκρατικά;
- Ποιοι μετακόμισαν από τη μια πόλη στην άλλη; Γιατί μετακόμισαν αυτοί συγκεκριμένα;
- Σε κάποιο δημοτικό συμβούλιο έδωσε κανείς χρήματα από την τσέπη του/της για να συμβάλει στην κοινωνική πρόνοια και στην ποιότητα ζωής της κοινότητάς του/της; Γιατί το έκανε;
- Στην αρχή του παιχνιδιού οι κοινωνικές συνθήκες και στις δυο πόλεις ήταν οι ίδιες. Πώς κατέληξαν; Υπήρξαν διαφορές; Ποιες ήταν αυτές;
- Σε ποια πόλη θα προτιμούσατε να ζείτε και γιατί;
- Αξίζει να πληρώνει κανείς περισσότερους φόρους προκειμένου να υπάρχει καλύτερη κοινοτική ζωή για όλους; Ή θα προτιμούσατε να κρατήσετε όλο τον μισθό σας και να αγοράζετε τα πράγματα που θέλετε και χρειάζεστε;
- Ποια ήταν η κατάσταση των δυο πόλεων στο τέλος του παιχνιδιού; Πού βρίσκονταν οι συμμετέχοντες/ουσες; Στην Ισόπολη ή στην πόλη όπου οι άνθρωποι είναι εγωιστές και ατομιστές, δηλαδή στην Εγώπολη;

- Σε μια κλίμακα από το 1 ως το 10 (με το 1 να δηλώνει την ακραία Εγώπολη και το 10 την ακραία Ισόπολη), πώς θα αξιολογούσατε τη δική σας κοινωνία;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Το παιχνίδι είναι σχετικά εύκολο για όσους/ες είναι εξοικειωμένοι/ες με επιτραπέζια παιχνίδια, αλλά φροντίστε να εξηγήσετε τους κανόνες του παιχνιδιού και να δώσετε οδηγίες. Ενδεχομένως να βοηθήσει τους παίκτες/τριες το να υπάρχουν κανόνες σε ένα διάγραμμα ή σε μια διαφάνεια ή να τους έχουν σε φωτοτυπία.

Το παιχνίδι παίζεται καλύτερα με μέγιστο αριθμό πολιτών 10 και θα πρέπει να υπάρχει ίσος αριθμός πολιτών σε κάθε πόλη, στην αρχή του παιχνιδιού. Αν λ.χ. έχετε 16 παίκτες/τριες, θα μπορούσατε να ζητήσετε να υπάρχουν ζευγάρια τραπεζιτών. Αν ο αριθμός των παικτών είναι μεγαλύτερος, καλύτερα παίξτε το παιχνίδι δυο φορές. Σε αυτήν την περίπτωση, μην ξεχάσετε να πολλαπλασιάσετε τα αντίτυπα των υλικών και σιγουρευτείτε ότι έχετε έναν/μια ακόμη συνδιευκολυντή/τρια υπεύθυνο/η για το δεύτερο παιχνίδι!

Μια καλή συμβουλή: Πριν δοκιμάσετε το παιχνίδι με την ομάδα σας, παίξτε το με φίλους/ες και γείτονες! Θα νιώθετε έτσι πιο σίγουροι/ες, όταν δίνετε τις οδηγίες και όταν το συντονίζετε! Σημείωση: οι υπεύθυνοι/ες για τη συλλογή των φόρων και τη διαχείριση των οικονομικών της πόλης αποκαλούνται «τραπεζίτες». Στην πραγματικότητα, οι τραπεζίτες δεν επιτελούν τέτοιες λειτουργίες. Ο όρος χρησιμοποιείται, επειδή είναι κοινός σε πολλά δημοφιλή επιτραπέζια. Αν νομίζετε ότι ο όρος δεν είναι ο πιο κατάλληλος, χρησιμοποιήστε αντ' αυτού έναν άλλο, π.χ. «οικονομικός διαχειριστής».

Προτάσεις για συνέχεια

Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες/ουσες να εκφράσουν τις απόψεις και τις ιδέες τους οργανώνοντας το πώς θα είναι η Ισόπολη στο μέλλον. Δείτε τη δραστηριότητα «Τα μέλλοντά μας» στη σελίδα 197.

Εναλλακτικά, η ομάδα ίσως προτιμήσει να κάνει εργασία πεδίου και να αναζητήσει ίχνη της Εγώπολης και της Ισόπολης στον δικό της τόπο. Η δραστηριότητα «Trailing diversity» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal» περιγράφει μια μέθοδο πραγματοποίησής της.

Οι κανόνες του παιχνιδιού

Αριθμός των παικτών/τριών: από 7 ως 13. Τρεις παίκτες/τριες αναλαμβάνουν τον ρόλο των τραπεζιτών. Στην αρχή του παιχνιδιού θα πρέπει να υπάρχει ίσος αριθμός παικτών/τριών στην κάθε πόλη.

Στόχος του παιχνιδιού: Νικητής/τρια είναι ο/η παίκτης/τρια που έχει τα πιο πολλά χρήματα στο τέλος του παιχνιδιού.

Πώς πα ζετα το πα χν δ

1. Τρεις παίκτες/τριες αναλαμβάνουν τους ρόλους των τραπεζιτών: ένας τραπεζίτης για την πόλη Α, ένας για τη Β και ένας Τραπεζίτης του Παιχνιδιού.
2. Οι μισοί/ές παίκτες/τριες έχουν κόκκινα ταμεία και οι άλλοι/ες μισοί/ές μπλε.
3. Στην αρχή οι παίκτες/τριες χωρίζονται σε δυο ισάριθμες ομάδες. Κάθε ομάδα έχει ίσο αριθμό «κόκκινων» και «μπλε» παικτών/τριών. Η μια ομάδα θα κινείται στη διαδρομή της πόλης Α και η άλλη στη διαδρομή της πόλης Β.
4. Όλοι οι παίκτες ξεκινούν από το τετράγωνο «αφετηρία και μισθός».
5. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, οι παίκτες/τριες μπορούν να αλλάξουν πόλη, μόνον όταν σταματούν σε τετράγωνο «ευκαιρίας για αλλαγή».
6. Κάθε παίκτης/τρια ξεκινάει με μισθό σύμφωνα με το χρώμα του/της.
  - Οι μπλε: 500
  - Οι κόκκινοι: 100

7. Ρίξτε το ζάρι για να αποφασίσετε ποιος/α ξεκινάει. Ξεκινάει όποιος/α ρίξει τη μεγαλύτερη ζαριά και ακολουθούν οι υπόλοιποι παίκτες/τριες αντίστροφα προς τη φορά των δεικτών του ρολογιού.
8. Κάθε παίκτης/τρια ρίχνει το ζάρι με τη σειρά και κινείται στη διαδρομή της πόλης του/της στον αντίστοιχο αριθμό τετραγώνων. Όταν ο παίκτης/τρια φθάνει σε ένα τετράγωνο, διαβάζει δυνατά την αναγραφόμενη οδηγία και συμμορφώνεται με αυτήν.
9. Σημείωση: Ένας/μία παίκτης/τρια που λαμβάνει την οδηγία να κινηθεί προς τα πίσω, σταματάει όταν φθάσει στο τετράγωνο-στόχο και δεν χρειάζεται να ακολουθήσει την οδηγία αυτού του νέου τετραγώνου.
10. Αν ένας/μία παίκτης/τρια πρέπει να πληρώσει κάποια εισφορά και δεν έχει χρήματα, τότε μένει στο τετράγωνό του/της και γίνεται επαίτης.
11. Δύο ή περισσότεροι/ες παίκτες/τριες μπορούν να βρίσκονται στο ίδιο τετράγωνο την ίδια στιγμή.

Ε δ κά τετράγωνα

Φορολογικές εισφορές

Κάθε φορά που ένας/μία παίκτης/τρια περνάει το τετράγωνο «πληρωμής φόρων», πρέπει να πληρώσει τους φόρους (ακόμα κι αν δεν πέσει ακριβώς πάνω στο τετράγωνο). Το ποσό των προς καταβολή φόρων διαφέρει ανάλογα με τον μισθό του/της παίκτη/τριας και την πόλη.

Πόλη Α:

- 40%, αν ο μισθός είναι 500 ή περισσότερο.
- 10%, αν ο μισθός είναι 100 ή λιγότερο.

Πόλη Β:

- 10% ανεξαρτήτως μισθού.

Σημείωση: Οι άνεργοι/ες, που δεν παίρνουν επίδομα ανεργίας, δεν πληρώνουν φόρους σε καμία πόλη. Οι άνεργοι/ες που παίρνουν επίδομα ανεργίας, πληρώνουν το 10% και στις δύο πόλεις.

Η πληρωμή των φόρων γίνεται στον Τραπεζίτη της αντίστοιχης Πόλης.

Μισθός

Κάθε παίκτης/τρια που περνάει από το τετράγωνο «αφετηρία και μισθός» (όχι να σταθεί πάνω του, απλώς να περάσει), παίρνει τον αντίστοιχο μισθό.

Αν ο παίκτης/τρια είναι άνεργος/η και η πόλη έχει σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, παίρνει το επίδομα ανεργίας από τον Τραπεζίτη της Πόλης.

Ευκαιρία για Αλλαγή

Κάθε παίκτης/τρια που πέφτει σε τετράγωνο «ευκαιρίας για αλλαγή» μπορεί να επιλέξει αν θα αλλάξει πόλη ή όχι (αλλαγή από την *Ισόπολη* στην *Εγώπολη* ή από την *Εγώπολη* στην *Ισόπολη*). Προκειμένου να αλλάξει, ένας παίκτης/τρια πρέπει όχι μόνο να ανακοινώσει την απόφασή του/της στους υπόλοιπους και στους τραπεζίτες, αλλά και από τον επόμενο γύρο να κινηθεί όντως στη διαδρομή της άλλης πόλης.

Ο παίκτης/τρια που αλλάζει πόλη συνεχίζει να παίρνει τον ίδιο μισθό όπως και προηγουμένως αλλά πληρώνει φόρους σύμφωνα με τη φορολογία της νέας του/της πόλης.

Συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου

Όλοι οι παίκτες/τριες που βρίσκονται σε μια πόλη, συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου της. Η συνεδρίαση είναι μια ευκαιρία να γίνουν μετατροπές (αν κρίνεται απαραίτητο) στις πολιτικές που ακολουθεί η πόλη.

Η συνεδρίαση μπορεί να πραγματοποιηθεί κάθε 5η πληρωμή των φόρων. Οι Τραπεζίτες

των Πόλεων κρατούν αρχείο για το πόσοι/ες περνούν από το τετράγωνο πληρωμής φόρων στην πόλη τους. Όταν περάσει και ο/η 5ος/η παίκτης/τρια, συγκαλείται το συμβούλιο σε συνεδρίαση.

Οι παίκτες/τριες της πόλης έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν αν θα κάνουν ή όχι συμβούλιο. Το παιχνίδι σταματάει κατά τις συνεδριάσεις και οι παίκτες/τριες στην άλλη πόλη θα πρέπει να περιμένουν μέχρι να τελειώσει το συμβούλιο για να ξαναρχίσει το παιχνίδι.

Οι παίκτες/τριες έχουν 5 λεπτά για ν' αποφασίσουν για τις ανάγκες της πόλης και τις όποιες αλλαγές στην πολιτική της. Οι επιλογές πολιτικής δίνονται στις κάρτες αντικατάστασης και οι πολίτες μπορούν να ανατρέχουν σ' ένα αντίγραφο του φύλλου των καρτών αντικατάστασης για να γνωρίζουν ποιες πολιτικές περιλαμβάνονται «στην ημερήσια διάταξη» (δηλαδή, ποιες επιλογές διαθέτουν).

Για ν' αλλάξει μια πολιτική, οι παίκτες/τριες θα πρέπει να αγοράσουν την κάρτα αντικατάστασης με χρήματα από τους φόρους της πόλης. Το κόστος αναφέρεται σε κάθε κάρτα. Το Δημοτικό Συμβούλιο μπορεί να κάνει μόνο τις αλλαγές για τις οποίες έχει χρήματα. Ο Τραπεζίτης της Πόλης πληρώνει το αντίστοιχο ποσό στον Τραπεζίτη του Παιχνιδιού. Οι Πολίτες μπορούν να αλλάξουν όσες πολιτικές θέλουν, αρκεί να διαθέτουν τα χρήματα.

Αν ένα Δημοτικό Συμβούλιο αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα, μπορεί να «εκποιήσει» μια ή περισσότερες κάρτες αντικατάστασης στον Τραπεζίτη του Παιχνιδιού. Η τιμή «εκποίησης» είναι το 50% του αρχικού κόστους.

Οι πλούσιοι/ες παίκτες/τριες μπορούν, αν θέλουν, να συμβάλουν στα οικονομικά της πόλης προκειμένου να αγοραστούν κάρτες αντικατάστασης.

Ο τραπεζίτης χρησιμοποιεί κολλητική ουσία για να κολλήσει την κάρτα αντικατάστασης στο ταμπλό, στο τετράγωνο που έχει συμφωνηθεί.

Κάρτες αντικατάστασης

Υπάρχουν 17 κάρτες αντικατάστασης που αντιπροσωπεύουν τις πολιτικές που το Δημοτικό Συμβούλιο μπορεί να υιοθετήσει σε μια συνεδρίαση. Οι κάρτες αντικατάστασης αγοράζονται από τον Τραπεζίτη της Πόλης στο κόστος που αναγράφεται στην κάρτα. Αφού αγοραστούν, ο Τραπεζίτης της Πόλης κολλάει την κάρτα/τις κάρτες στο ταμπλό, πάνω σε ένα από τα τετράγωνα που αποφασίζουν οι πολίτες.

Κάθε τετράγωνο μπορεί να «αντικατασταθεί». Αν, τη στιγμή της αντικατάστασης, υπάρχει παίκτης/τρια στο τετράγωνο, δεν ακολουθεί τις νέες οδηγίες. Η νέα πολιτική τίθεται σε ισχύ, μόνον όταν ο επόμενος παίκτης/τρια σταθεί στο τετράγωνο.

Σε μια συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου οι πολίτες-παίκτες αποφασίζουν την πολιτική της πόλης και ενδέχεται να αγοράσουν μια ή περισσότερες κάρτες αντικατάστασης. Για όλες τις κάρτες θα πρέπει να καταβληθεί το αντίτιμο.

Επαίτες

Οι παίκτες/τριες που δεν έχουν χρήματα να πληρώσουν τους φόρους τους ή άλλες πληρωμές, μένουν στο τετράγωνο που έπεσαν και γίνονται «επαίτες». Ωστόσο, αν υπάρχουν υπηρεσίες στέγασης για τους άστεγους στην πόλη, οι επαίτες μπορούν να επιλέξουν να μείνουν εκεί αντί για το τετράγωνο στο οποίο έπεσαν. Η μετακίνηση δεν απαλλάσσει τον επαίτη από τα χρέη του.

Μπορεί να ζητιανέψει χρήματα από κάθε παίκτη/τρια που πέφτει στο τετράγωνό του/της, αλλά εξαρτάται από τον παίκτη/τρια αν θα του/της δώσει. Όταν ο επαίτης έχει αρκετά χρήματα να πληρώσει τα χρέη του, περιμένει μέχρι τον επόμενο γύρο, πληρώνει, ρίχνει το ζάρι και προχωράει.

Οι επαίτες ρίχνουν το ζάρι κάθε δεύτερη φορά που έρχεται η σειρά τους. Τους δίνεται έτσι μια ευκαιρία.

Αν φέρουν 6	Βρίσκουν 50 Ems στον κάδο απορριμμάτων.
Αν φέρουν 5	Μαζεύουν 20 άδεια μπουκάλια μπύρας και παίρνουν 50 Ems – αν υπάρχει στην πόλη κέντρο ανακύκλωσης!
Αν φέρουν 4	Ο επόμενος παίκτης που τους περνάει, τους δίνει 10 Ems.

Ημερομηνία κλειδί

- 1η Δευτέρα του Οκτωβρίου
- Παγκόσμια Ημέρα Οικιστικού Περιβάλλοντος – «Πόλεις χωρίς Παραγκουπόλεις».

- Αν φέρουν 3 Μεθούν, αποκοιμούνται και περιμένουν μέχρι τον επόμενο γύρο.
- Αν φέρουν 2 Κοιμούνται στο πάρκο και βρίσκουν 10 Ems κάτω από το παγκάκι.
- Αν φέρουν 1 Αν η πόλη έχει ανακαίνισει το πάρκο, βρίσκουν 20.
- Τους ληστεύουν. Δίνουν την επόμενη δωρεά που τους γίνεται στον Τραπεζίτη της Πόλης.
- Τα κέρδη ενός επαίτη πληρώνονται από τον Τραπεζίτη της Πόλης στην οποία ζει.
- **Πότε τελειώνει το παιχνίδι**
- Οι παίκτες/τριες αποφασίζουν πώς θα τελειώσει το παιχνίδι πριν αρχίσουν να παίζουν.
- Μπορούν να επιλέξουν κάτι από τα ακόλουθα:
  - Όταν ο/η πρώτος/η παίκτης/τρια συμπληρώσει 20 γύρους.
  - Ύστερα από ένα χρονικό διάστημα που θα συμφωνηθεί, λ.χ. 45 λεπτά.
- Σημείωση: Το παιχνίδι τελειώνει, όταν μια πόλη χρεοκοπήσει. Νικητής/τρια είναι ο παίκτης/τρια που έχει τα περισσότερα χρήματα στο τέλος τους παιχνιδιού.

Πρόσθετες πληροφορίες

Ευρωπαϊκός Κώδικας Κοινωνικής Ασφάλισης

Ο Κώδικας Κοινωνικής Ασφάλισης του Συμβουλίου της Ευρώπης τέθηκε σε ισχύ στα 1986 και μέχρι τον Ιούλιο του 2001 τον είχαν κυρώσει 18 κράτη μέλη. Παρέχει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικής προστασίας, που περιλαμβάνει εγγυήσεις για:

- Ιατρική φροντίδα, η οποία περιλαμβάνει την περίθαλψη από γενικό ιατρό, την εξειδικευμένη περίθαλψη και την επείγουσα περίθαλψη.
- Επίδομα ανεργίας.
- Επίδομα ηλικιωμένων.
- Επίδομα αναπηρίας.

Φυλλάδια

Κάρτες αντ κατάστασης

Ανακαίνιση του πάρκου με πισίνα και παιδική χαρά. Κόστος 200 Ems	Καθαρισμός του πάρκου. Κόστος 100 Ems	Οι δρόμοι έχουν βελτιωθεί, αφού επιδιορθώθηκαν συνολικά. Προχώρησε 3 τετράγωνα μπροστά. Κόστος 400 Ems	Οι δρόμοι είναι εντάξει, οι τρύπες καλύφθηκαν ικανοποιητικά μόνο μέχρι την επόμενη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου. Κόστος: 200 Ems.	Χάνεις τη δουλειά σου! Το ταμείο ανεργίας πληρώνει το 30% του μισθού. Η πόλη πρέπει να έχει αποθεματικό 1000 Ems.
Η απεργία στα σχολεία έληξε. Ξαναπαίξει! Το κόστος των αυξημένων μισθών: 400 Ems.	Άνοιξε νέο θέατρο και σινεμά, κόστος 400 Ems.	Ο πατέρας σου παίρνει σύνταξη. Για να υπάρχει συνταξιοδοτικό πρόγραμμα, κόστος 400 Ems.	Θέλετε να διαβάσετε και τώρα υπάρχει βιβλιοθήκη! Ξαναρίξτε το ζάρι. Κόστος βιβλιοθήκης: 200 Ems.	Δεν υπάρχουν πια παιδιά στον δρόμο, αφού κατασκευάστηκε ορφανοτροφείο. Κόστος για το ορφανοτροφείο: 200 Ems.
Αρρωστήσατε και το δημόσιο νοσοκομείο είναι πλήρως χρηματοδοτούμενο από δημόσιους πόρους. Πληρώνετε μόνο 10 Ems. Κόστος: 600 Ems.	Αρρωστήσατε, αλλά το δημόσιο νοσοκομείο δεν χρηματοδοτείται πλήρως από το δημόσιο. Πληρώστε 30 Ems. Κόστος: 400 Ems.	Η πρόσβαση στις παραλίες είναι ελεύθερη! Απολαύστε τις! Κόστος της επιδοτούμενης από το δημόσιο πρόσβασης 100 Ems.	Τα προβλήματα συγκοινωνίας αμβλύνονται με τους ποδηλατοδρόμους. Κόστος ποδηλατοδρόμων: 150 Ems.	Το σύστημα ανακύκλωσης περιορίζει τις ανάγκες αποκομιδής των απορριμμάτων. Προχωρήστε 3 τετράγωνα μπροστά. Κόστος: 150 Ems για το σύστημα ανακύκλωσης.
Έχετε κάποιο νομικό πρόβλημα. Συμβουλευτείτε έναν δικηγόρο νομικής βοήθειας. Κόστος: 200 Ems.	Όχι πλέον άστεγοι στην πόλη. Άνοιξε ένα ίδρυμα για τους άστεγους. Κόστος του ιδρύματος: 200 Ems.			

Φυλλάδια

Φύλλο καθηκόντων του Τραπεζίτη της Πόλης

Οι πόλεις ξεκινούν χωρίς χρήματα. Όλη η πρόσοδος θα προέλθει από τους φόρους που οι παίκτες/τριες θα πληρώνουν, καθώς παίρνουν το τετράγωνο «πληρωμής φόρων».

1. Οι τραπεζίτες χρησιμοποιούν το φύλλο καταχωρήσεων ως αρχείο για να σημειώνουν πόσοι παίκτες/τριες περνούν το τετράγωνο «πληρωμής φόρων» και θα πρέπει να συγκαλούν το Δημοτικό Συμβούλιο σε συνεδρίαση, όταν έχουν περάσει 5 παίκτες.
2. Οι Τραπεζίτες της Πόλης συλλέγουν τους φόρους από τον κάθε παίκτη/τρια στην πόλη τους, όταν ο κάθε παίκτης/τρια περάσει το τετράγωνο πληρωμής φόρων. Σημείωση: οι παίκτες/τριες που αλλάζουν πόλη, πληρώνουν τους νέους φόρους.

Η φορολογία έχει ως εξής:

- Πόλη Α:
- 40% του μισθού, αν ο μισθός είναι 500 ή περισσότερο
  - 10% του μισθού, αν ο μισθός είναι 100 ή λιγότερο

- Πόλη Β:
- 10% του μισθού ανεξαρτήτως του ύψους του.

Οι άνεργοι πολίτες που δεν παίρνουν επίδομα ανεργίας, δεν πληρώνουν φόρους.

Οι άνεργοι που παίρνουν επίδομα ανεργίας, καταβάλλουν το 10% ως φόρο.

3. Άλλα καθήκοντα του Τραπεζίτη της Πόλης
  - Να προσέχει τα χρήματα της πόλης.
  - Να πληρώνει στον Τραπεζίτη του Παιχνιδιού όσες εισφορές πρέπει να δοθούν για την αγορά καρτών αντικατάστασης.
  - Να κολλάει τις κάρτες αντικατάστασης στο ταμπλό, πάνω στο τετράγωνο που έχει συμφωνηθεί στη συνεδρίαση του συμβουλίου.
  - Να διαχειρίζεται το ταμείο ανεργίας, αν η πόλη έχει αποφασίσει ότι θα διαθέτει παρόμοιο οργανισμό.
  - Να χορηγεί το επίδομα ανεργίας στους δικαιούχους παίκτες, αν η πόλη έχει αποφασίσει ότι θα διαθέτει σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Θα πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον 1000 Ems στο ταμείο, όταν θα αποφασιστεί να ιδρυθεί το σύστημα.
  - Να προσέχει τους επαίτες της πόλης και να διασφαλίζει ότι παίζουν σωστά όταν ρίχνουν το ζάρι.

Αν φέρουν 6

Βρίσκουν 50 Ems στον κάδο απορριμμάτων.

Αν φέρουν 5

Μαζεύουν 20 άδεια μπουκάλια μπύρας και παίρνουν 50 Ems – αν υπάρχει στην πόλη κέντρο ανακύκλωσης!

Αν φέρουν 4

Ο επόμενος παίκτης/τρια που τους περνάει, τους δίνει 10 Ems.

Αν φέρουν 3

Μεθούν, αποκοιμούνται και περιμένουν μέχρι τον επόμενο γύρο.

Αν φέρουν 2

Κοιμούνται στο πάρκο και βρίσκουν 10 Em κάτω από το παγκάκι.

Αν η πόλη έχει ανακαινίσει το πάρκο, βρίσκουν 20.

Αν φέρουν 1

Τους ληστεύουν. Δίνουν την επόμενη δωρεά που τους γίνεται στον Τραπεζίτη της Πόλης.

Σημείωση: Εσείς τους δίνετε τα χρήματα, αν τύχει να τα βρουν στον πάρκο ή στον κάδο απορριμμάτων, και εσείς τους τα παίρνετε, αν τύχει να τους ληστέψουν.

Αρχε ο φορολογ κών ε σφορών

Κάθε φορά που ένας παίκτης/τρια στην πόλη σας περνάει το τετράγωνο «πληρωμή φόρων», συλλέξτε τους φόρους και διαγράψτε ένα από τα τμήματα του πρώτου γύρου. Όταν έχουν περάσει 5 παίκτες, συγκαλέστε το πρώτο Δημοτικό Συμβούλιο. Όταν το παιχνίδι ξαναρχίσει, αρχίστε να διαγράφετε τμήματα του δεύτερου γύρου κ.ο.κ.

1^η Συνάντηση

2^η Συνάντηση

3^η Συνάντηση

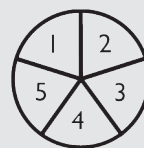
4^η Συνάντηση

5^η Συνάντηση

6^η Συνάντηση

Φυλλάδια

Κάρτα του ρόλου του Τραπεζίτη του Παχνδού

Στην αρχή του παιχνιδιού ο Τραπεζίτης του Παιχνιδιού έχει όλα τα χρήματα. Αυτός/ή:

1. Θα διασφαλίσει ότι το παιχνίδι εξελίσσεται ομαλά, δηλαδή:
  - να ξεκινήσει το παιχνίδι.
  - να διασφαλίσει ότι οι κανόνες ακολουθούνται.
  - να χρονομετρήσει όλες τις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου. Μέγιστη διάρκειά τους είναι τα 5 λεπτά.
  - να σταματήσει το παιχνίδι ύστερα από τον χρόνο που έχει συμφωνηθεί ή όταν ο πρώτος παίκτης/τρια συμπληρώσει τον αριθμό γύρων που έχουν συμφωνηθεί.
2. Θα κρατήσει τα αρχεία
  - στην αρχή του παιχνιδιού το όνομα, το χρώμα και την πόλη του παίκτη/τριας
  - πόσες φορές περνάει ο κάθε παίκτης/τρια από το τετράγωνο «αφετηρία και μισθός».
3. Πληρώνει σε κάθε παίκτη/τρια τον μισθό τους στην αρχή του παιχνιδιού και κάθε φορά που περνούν το τετράγωνο «αφετηρία και μισθός». Οι μισθοί που καταβάλλονται εξαρτώνται από το χρώμα του παίκτη/τριας, ανεξάρτητα από την πόλη στην οποία βρίσκονται:
  - Μπλε παίκτες: 500 Ems.
  - Κόκκινοι παίκτες: 100 Ems.
4. Συλλέγει όλες τις εισφορές που προέρχονται από την αγορά καρτών αντικατάστασης από τους Τραπεζίτες Πόλεων.

Φύλλο καταχωρήσεων

Καταγράφει τα ονόματα των παικτών/τριών με ένα κόκκινο ή μπλε στυλό σύμφωνα με το χρώμα τους. Συνιστάται να χρησιμοποιείται η μέθοδος της «πύλης με τις 5 ράβδους» στις καταχωρήσεις. Οι πρώτοι 4 γύροι σημειώνονται με κάθετες γραμμές και ο 5ος με μια γραμμή που τις διαγράφει. Με τον 6ο γύρο ξεκινάτε νέα «πύλη» (το 12 δηλαδή θα μοιάζει κάπως έτσι IIII II).

Παίκτες στην Πόλη Α στην αρχή του παιχνιδιού	
Όνομα του/της παίκτη/τριας	Φορές που έχει περάσει την αφετηρία

Παίκτες στην Πόλη Β στην αρχή του παιχνιδιού	
Όνομα του/της παίκτη/τριας	Φορές που έχει περάσει την αφετηρία

Η ιστορία των δυο πόλεων

Πίνακας Παιχνιδιού

<p>Οι δρόμοι είναι γεμάτοι τρύπες. Η διαδρομή είναι μεγάλη. Χάσε τη σειρά σου.</p> <p>Το πάρκο είναι βρώμικο, χρειάζεται ανακαίνιση. Χάσε τη σειρά σου και βοήθησε στο καθαρισμό</p>	<p>Παιδιά του δρόμου σε κλέβουνε. Δώσε 10 Ems.</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Αρρώστιας: Δεν υπάρχουν νοσοκομεία. Πήγαινε πίσω 3 τετράγωνα πίσω.</p>	<p>Κέρδισες το lotto. Πάρε 50Ems.</p>
<p>Αρχη</p> <p>Δεν έχεις τίποτα να κάνεις το απόγευμα. Βαριέσαι. Πήγαινε πίσω 3 τετράγωνα.</p>	<p>Παιδιά του δρόμου σε κλέβουνε. Δώσε 10 Ems.</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Οι δρόμοι είναι γεμάτοι τρύπες. Η διαδρομή είναι μεγάλη. Χάσε τη σειρά σου.</p>	<p>Αρρώστιας: Δεν υπάρχουν νοσοκομεία. Πήγαινε πίσω 3 τετράγωνα πίσω.</p>
<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Οραία μέρα για να πας στην παραλία. Δώσε 10 Ems για να πας.</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>
<p>Τίποτα να διαβάσεις. Δώσε 10 Ems για ένα βιβλίο.</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Έχασες τη δουλειά σου συγγνώμη</p>	<p>Έχασες τη δουλειά σου! Συγγνώμη</p>
<p>Πάρε τη δουλειά πίσω με τον ίδιο μισθό</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Κέρδισες το lotto. Πάρε 50Ems.</p>
<p>Πάρε τη δουλειά πίσω με τον ίδιο μισθό</p>	<p>Ένας μεθυσμένος άστεγος σε ενοχλεί. Αφάρισε 1 γραμμή για να προχωρήσεις</p>	<p>Το πάρκο είναι βρώμικο, χρειάζεται ανακαίνιση. Χάσε τη σειρά σου και βοήθησε στο καθαρισμό</p>	<p>Τα λεωφορεία δεν λειτουργούν. Πάρε ταξί και πλήρωσε 10 Ems.</p>	<p>Οι δάσκαλοι απεργούν για καλύτερους μισθούς. Αφάρισε 1 γραμμή για να φροντίσεις τα παιδιά σου</p>
<p>Ο πατέρας σου δεν πέρνει σύνταξη. Δώσε 20 Ems για να τον βοηθήσεις</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Ρακοσυλλέκτες κάνουν απεργία. Αφάρισε 1 γραμμή και γύρισε στην αρχή για να πάρεις τα πράγματά σου.</p>	<p>Τα λεωφορεία δεν λειτουργούν. Πάρε ταξί και πλήρωσε 10 Ems.</p>	<p>Οι δάσκαλοι απεργούν για καλύτερους μισθούς. Αφάρισε 1 γραμμή για να φροντίσεις τα παιδιά σου</p>
<p>Ένας μεθυσμένος άστεγος σε ενοχλεί. Αφάρισε 1 γραμμή για να προχωρήσεις</p>	<p>Ελεύθερος χώρος</p>	<p>Ρακοσυλλέκτες κάνουν απεργία. Αφάρισε 1 γραμμή και γύρισε στην αρχή για να πάρεις τα πράγματά σου.</p>	<p>Εχεις νομικό πρόβλημα. Πρόσλαβε δικηγόρο και πλήρωσε 10 Ems.</p>	<p>Οι δάσκαλοι απεργούν για καλύτερους μισθούς. Αφάρισε 1 γραμμή για να φροντίσεις τα παιδιά σου</p>

Συνάντηση Δημοτικού Συμβουλίου
Καθε 5η πληρωμή φερών

Πρόσβαση σε φάρμακα

«Μια ολοκληρωμένη και κοινή προσπάθεια από την πλευρά των ευαισθητοποιημένων πολιτών μπορεί να κάνει τη διαφορά»

Zackie Achmat, Treatment Action Campaign.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΥΓΕΙΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

LEVEL 4
LEVEL 3
LEVEL 2
LEVEL 1
ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

16-40

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

190 ΛΕΠΤΑ

Θεματικές ενότητες	Υγεία, Παγκοσμιοποίηση, Διάκριση και Ξενοφοβία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος Ομάδας	16 - 40
Διάρκεια	190 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα είναι μια προσομοίωση της δίκης των “φαρμάκων του AIDS” του 2001, που διεξήχθη στη Νότια Αφρική. Θίγει ζητήματα όπως: <ul style="list-style-type: none"> • HIV/AIDS και πρόσβαση στα φάρμακα • Πώς μπορούν να επιλυθούν οι συγκρουόμενες αξιώσεις δικαιωμάτων;
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Τα δικαιώματα στη ζωή και στην αξιοπρέπεια. • Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να κάνει κατανοητή την πολυπλοκότητα των ζητημάτων των ανθρώπινων δικαιωμάτων. • Να παρουσιάσει συγκριτικά τους διαφορετικούς τρόπους λήψης αποφάσεων (αντιπαραθετική προσέγγιση, προσέγγιση συναίνεσης). • Να αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρτοπίνακας, χαρτί και σιλό. • Κάρτες ρόλων των συμμετεχόντων/ουσών στη δίκη. • Οδηγίες για εργασία σε μικρές ομάδες, ένα φύλλο ανά συμμετέχοντα. • Μικρές κάρτες (10 εκ. X 6 εκ.). Μια κόκκινη και μια πράσινη κάρτα ανά συμμετέχοντα. • Χώρος συνεδρίασης της ολομέλειας του δικαστηρίου και εργασίας μικρής ομάδας.
Προετοιμασία	<p>Για το 1ο μέρος</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφα των καρτών ρόλων. Χρειάζεστε μια κάρτα ρόλου ανά άτομο. <p>Για το 2ο μέρος</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφα των οδηγιών για την εργασία μικρής ομάδας, ένα αντίγραφο ανά συμμετέχοντα. • Φτιάξτε μια κόκκινη και μια πράσινη κάρτα ανά συμμετέχοντα.
Οδηγίες	<p>Αυτή η δραστηριότητα έχει δύο μέρη. Το 1ο μέρος είναι η προσομοίωση της δίκης και το 2ο μέρος είναι η φάση επίτευξης συναίνεσης.</p> <p>Μέρος 1ο Η Δίκη (συνολικός χρόνος 65 λεπτά)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Δώστε μια εικόνα της κατάστασης. Ο HIV/AIDS έχει προκαλέσει παγκοσμίως μια

πολύ σοβαρή επιδημία αλλά η κατάσταση είναι ιδιαίτερα σοβαρή στην Αφρική. Είναι μεγάλο ζήτημα στη Νότια Αφρική, όπου εκατομμύρια φτωχών ανθρώπων υποφέρουν και πεθαίνουν δίχως να υπάρχει άλλος λόγος πέρα από το ότι δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά την αγορά των ακριβών φαρμάκων που τους είναι απαραίτητα. Η μόνη εναλλακτική λύση που έχουν είναι να πάρουν τα φτηνότερα αντίγραφα των φαρμάκων. Οι μεγαλύτερες φαρμακοβιομηχανίες είναι αντίθετες σε αυτό. Θέλουν να προστατεύσουν τα δικαιώματα των ιδιοκτησιών τους και έτσι έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους για να αποτρέψουν οποιοδήποτε κράτος από την αντιγραφή και την πώληση των προϊόντων τους σε φτηνότερες τιμές. Έχουν αρχίσει τη νομική δράση ενάντια στη νοτιοαφρικανική κυβέρνηση, η οποία διανέμει και πουλάει τα φτηνότερα αντίγραφα των φαρμάκων κατά του HIV/AIDS.

2. Εξηγήστε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες θα συμμετάσχουν στην προσομοίωση μιας δίκης γύρω από αυτό το ζήτημα, που διεξήχθη πρόσφατα στη Νότια Αφρική. Το ερώτημα είναι: Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία είναι ως επιχείρημα αρκετά ισχυρό ώστε να δικαιολογήσει τη διακύβευση του δικαιώματος στη ζωή και της αξιοπρέπειας μιας ομάδας ανθρώπων;
3. Διαιρέστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε τέσσερις ισάριθμες ομάδες, οι οποίες θα αντιπροσωπεύσουν τη Pharma Inc., τη νοτιοαφρικανική κυβέρνηση, τα μέλη της Εκστρατείας Δράσης για τη Θεραπεία (Treatment Action Campaign TAC) και τους δικαστές.
4. Μοιράστε στις ομάδες τις κάρτες ρόλων της δίκης.
5. Δώστε στις ομάδες 25 λεπτά για να διαβάσουν τις κάρτες του ρόλου τους και να προετοιμάσουν τα επιχειρήματα ή/και τις ερωτήσεις τους για τη δίκη. Κάθε ομάδα πρέπει επίσης να επιλέξει έναν εκπρόσωπο, ο οποίος θα εκπροσωπεί την ομάδα και ένα ή δύο επινοητικά και εύγλωττα άτομα, που θα υποστηρίξουν τον εκπρόσωπο και θα βοηθήσουν στην απάντηση των ερωτήσεων κατά τη διάρκεια της δίκης.
6. Όταν ετοιμαστούν οι ομάδες, καλέστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να προσέλθουν στη συνεδρίαση. Πρέπει να παραμείνουν στον χώρο μαζί με τα μέλη της ομάδας τους.
7. Η Pharma Inc., η κυβέρνηση και οι TAC έχουν από 5 λεπτά για να παρουσιάσουν τις θέσεις τους και να θέσουν οποιοσδήποτε ερωτήσεις. Οι δικαστές πρέπει να δώσουν τον λόγο στις ομάδες με τη σειρά αυτή.
8. Οι δικαστές έχουν με τη σειρά τους 10 λεπτά για να απαντήσουν σε οποιαδήποτε ερωτήματα που θέτουν οι ομάδες και για να συνοψίσουν τα διάφορα επιχειρήματα και τις θέσεις τους.

Μέρος 2ο Η φάση επίτευξης συναίνεσης (Συνολικός χρόνος 100 λεπτά)

1. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν μικρές ομάδες των 4 ατόμων. Σε κάθε ομάδα πρέπει να υπάρχει ένα μέλος της Pharma Inc., ένα μέλος της κυβέρνησης, ένα μέλος της ομάδας TAC κι ένας δικαστής.
2. Μοιράστε τα αντίγραφα των οδηγιών για την εργασία σε μικρές ομάδες. Διασφαλίστε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν καταλάβει τι πρέπει να κάνουν και πώς να χρησιμοποιήσουν τις κόκκινες και πράσινες κάρτες. Οι ομάδες έχουν 30 λεπτά για να προσπαθήσουν να φθάσουν σε μια απόφαση συναίνεσης σχετικά με το πώς μπορούν να συμφιλιωθούν οι συγκρουόμενες αξιώσεις.
3. Καλέστε καθεμία ομάδα πίσω στην ολομέλεια και ζητήστε να εκθέσει τα αποτελέσματα των συζητήσεών της. Δώστε σε κάθε ομάδα 5 λεπτά για να παρουσιάσει την έκθεσή της. Σημειώστε τις κύριες λύσεις και τα βασικά ζητήματα στον χαρτοπίνακα.
4. Όταν όλες οι ομάδες εκθέσουν τις θέσεις και/ή τις προτεινόμενες λύσεις τους, προχωρήστε τη συζήτηση στη διαδικασία της λήψης αποφάσεων. Θα μπορούσατε να ρωτήσετε:
  - Πόσο εύκολο ήταν το να επιτευχθεί συναίνεση;
  - Ποια είναι τα θετικά και ποια τα αρνητικά σημεία αυτής της προσέγγισης;
  - Υπήρξε κάποια ένταση στην προσπάθεια αφενός να συμφωνηθεί μια λύση και αφετέρου να συναινέσουν όλα τα μέλη της ομάδας στην απόφαση;
  - Ποια ήταν τα φλέγοντα ζητήματα;
5. Μπορείτε, αν θέλετε, να τελειώσετε αυτή τη φάση της δραστηριότητας διαβάζοντας δυνατά το ακόλουθο απόσπασμα από την απόφαση του δικαστηρίου της 19ης Απριλίου 2001. «Η

Ημερομηνία κλειδί : προσπάθεια (...) να προαχθεί η φτηνότερη πρόσβαση στα φάρμακα (...) είναι αξιόπαινη και, λαμβάνοντας υπόψη την έκταση της επιδημίας του HIV/AIDS, μια συνταγματική υποχρέωση υψίστης τάξεως είναι αυτή που σχετίζεται με το καθήκον του Κράτους να σέβεται, να προστατεύει, να προάγει και να εκπληρώσει ένα μεγάλο αριθμό θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στη ζωή (που θεωρούνται η πηγή όλων των άλλων δικαιωμάτων) (...) Δεν έχουν καμιά αξία οι (...) επικλήσεις του νόμου που γίνονται από τους εναγόμενους (δηλ. τις φαρμακοβιομηχανίες)».

1 Δεκεμβρίου
Παγκόσμια Ημέρα για την
καταπολέμηση του AIDS

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Η αξιολόγηση θα έχει ήδη αρχίσει κατά τη διάρκεια των συζητήσεων στο 2ο μέρος. Τώρα συνεχίστε ενθαρρύνοντας τα μέλη της ομάδας να αναστοχαστούν την όλη διαδικασία κι έπειτα να προσδιορίσουν τα βασικά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ανέκυψαν κατά τη δίκη.

Ερωτήσεις κλειδιά μπορεί να είναι μεταξύ άλλων:

- Οι συμμετέχοντες/ουσες είχαν ακούσει γι' αυτήν την υπόθεση πριν;
- Ποιες ήταν οι αρχικές απόψεις τους;
- Αυτές οι απόψεις άλλαξαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
- Πώς κρίνουν τους δύο τρόπους της λήψης αποφάσεων, τον αντιπαραθετικό και τον συναινετικό; Ποιος έχει τα πιο ικανοποιητικά αποτελέσματα; Πώς καθορίζεται το τι είναι επιτυχής έκβαση;
- Ποια ήταν τα βασικά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ανέκυψαν κατά τη δίκη;
- Πώς αυτά τα ζητήματα αφορούν την κοινωνική πραγματικότητα των συμμετεχόντων/ουσών;
- Ποιες είναι οι επιπτώσεις τους για τους ανθρώπους του τόπου, στον οποίο ζουν;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Χρειάζεται πολύς χρόνος γι' αυτήν τη δραστηριότητα, επειδή τα ζητήματα που θίγει είναι σύνθετα και οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να τα σκεφτούν σε βάθος. Σημειώστε ότι τα δυο μέρη δεν είναι ανάγκη να «τρέξουν» την ίδια ημέρα και μπορούν να γίνουν σε δύο διαφορετικές συνεδρίες.

Ο σκοπός της χρήσης κόκκινων και πράσινων καρτών είναι να βοηθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να καταλάβουν τι βοηθάει και τι εμποδίζει τη λήψη αποφάσεων. Στην ιδανική περίπτωση, στο τέλος των συζητήσεων και των διαπραγματεύσεων στο 2ο μέρος, όλοι/ες θα παρουσιάσουν πράσινες κάρτες και θα είναι έτοιμοι/ες να δεχτούν μια κοινή λύση.

Στο 2ο μέρος, μερικές ομάδες μπορούν να φτάσουν σε συναίνεση, άλλες δεν μπορούν. Στη συζήτηση πρέπει να αξιοποιήσετε την ευκαιρία να ερευνήσετε τα ισχυρά και τα αδύνατα σημεία μιας συναινετικής προσέγγισης στη λήψη αποφάσεων. Ζητήστε από εκείνες τις ομάδες που πέτυχαν συναίνεση να παρουσιάσουν όχι μόνο την τελική απόφασή τους αλλά και τα κύρια επιχειρήματα που οδήγησαν σ' αυτήν. Ζητήστε από εκείνες τις ομάδες που δεν πέτυχαν συναίνεση να περιγράψουν τι τις έφερε κοντά αλλά και τι οδήγησε στις μεταξύ τους ρήξεις.

Είναι σημαντικό να εξεταστεί η πραγματική κατάσταση των ανθρώπων στην τοπική κοινότητα, που ζουν με το HIV/AIDS και να προσαρμοστεί ή να συνδεθεί η δραστηριότητα με τα ζητήματα που τους αφορούν.

Σημείωση: Το όνομα των συνασπισμένων φαρμακοβιομηχανιών, Pharma Inc., επινοήθηκε για τους σκοπούς αυτής της δραστηριότητας.

Προτάσεις για συνέχεια

Συζητήστε τις πτυχές του δικαιώματος στη ζωή και στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια στη χώρα σας σε σχέση με τα ζητήματα υγείας.

Ενημερωθείτε για τα ζητήματα της υγείας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνολικά. Επισκεφθείτε τις ιστοσελίδες ή συλλέξτε τις δημοσιεύσεις βασικών ΜΚΟ (MSF, TAC, Christian Aid) και διεθνών οργάνων (Π.Ο.Υ.). Βρείτε στοιχεία για τις δράσεις που υλοποιούνται προκειμένου να προαχθούν τα ζητήματα υγείας και απαριθμήστε τις σε έναν χαρτοπίνακα.

Η TAC υλοποίησε μια πολύ επιτυχή εκστρατεία. Δυστυχώς, όμως, δεν επιτυγχάνουν όλες

οι εκστρατείες τους στόχους τους. Υπάρχουν πολλοί λόγοι γι' αυτό, λ.χ. μπορεί να φταίει η κακή οργάνωση ή η ανεπαρκής δημοσιοποίηση. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να εξετάσουν αυτά τα ζητήματα και να αναπτύξουν τις δεξιότητες που συμβάλλουν σε μια αποτελεσματική εκστρατεία μέσω της δραστηριότητας "Προσέξτε παρακολουθούμε", στη σελ. 198.

Η τραγωδία του HIV/AIDS πρέπει να αντιμετωπιστεί σε κάθε επίπεδο, και ειδικά μέσω της ατομικής δράσης στις καθημερινές καταστάσεις. Παραδείγματος χάριν, τι θα κάνατε εσείς εάν διαπιστώνατε κάποια διάκριση εις βάρος κάποιου ατόμου λόγω του ότι έχει HIV/AIDS; Τα μέλη της ομάδας μπορούν, αν θέλουν, να αναρωτηθούν για πώς θα αισθάνονταν και πώς θα ανταποκρίνονταν οι ίδιοι/ες σε μια τέτοια κατάσταση. Δείτε τη δραστηριότητα "Sharing discrimination" στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ιδέες για Δράση

Ανακαλύψτε ποιος προωθεί δράσεις για τα ζητήματα υγείας στον τόπο σας και πώς μπορείτε να συμβάλετε σ' αυτές.

Συμπληρωματικές Πληροφορίες

Αυτή η δραστηριότητα βασίζεται σε μια δικαστική υπόθεση που έφτασε ενώπιον του νοτιοαφρικανικού ανώτατου δικαστηρίου το 2001. Η Ένωση Κατασκευαστών Φαρμάκων της Νότιας Αφρικής άσκησε ποινική δίωξη κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας της Νοτίου Αφρικής, του Νέλσον Μαντέλα και εναντίον άλλων, συμπεριλαμβανομένης της Εκστρατείας Δράσης για τη Θεραπεία (TAC), για παράβλεψη των πιστοποιητικών ευρεσιτεχνίας επί των φαρμάκων HIV και για εισαγωγή φτηνότερων, γενικής χρήσης φαρμάκων, που διατέθηκαν στα εκατομμύρια των πολιτών που πάσχουν από AIDS.

Οι δικαστές έπρεπε να εξισορροπήσουν τα διαφορετικά συμφέροντα και τα δικαιώματα και των δύο πλευρών. Από τη μια πλευρά η Ένωση Κατασκευαστών Φαρμάκων επικαλέστηκε το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, την ισότητα ή την ελεύθερη επιλογή στο εμπόριο, στην απασχόληση και στο επάγγελμα και από την άλλη πλευρά η κυβέρνηση και η TAC υποστήριξαν ότι ήταν καθήκον του κράτους να σεβαστεί, να προστατεύσει, να προαγάγει και να ικανοποιήσει τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα της αξιοπρέπειας και της ζωής των πολιτών του.

Σε μια ιστορική στιγμή του το δικαστήριο κατέληξε στην απόφαση ότι το δικαίωμα στην ιδιοκτησία ήταν κατώτερης τάξης από το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια και στη ζωή και θα έπρεπε, επομένως, να περιοριστεί χάριν αυτών. Οι κατασκευαστές φαρμάκων αποσύρθηκαν από την υπόθεση. Αυτό χαιρέτιστηκε ευρέως ως «πραγματικός θρίαμβος του Δαβίδ επί του Γολιάθ, όχι μόνο για εμάς εδώ στη Νότια Αφρική, αλλά και για τους ανθρώπους σε πολλές άλλες αναπτυσσόμενες χώρες που αγωνίζονται για την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη» (κοινό δελτίο τύπου ΜΚΟ, 19 Απριλίου 2001). "Αυτή είναι μια σπάνια και πολύ σημαντική νίκη των φτωχών ενάντια στις ισχυρές πολυεθνικές επιχειρήσεις! Αλλά η πρόκληση για μας τώρα είναι να εργαστούμε μαζί με τους παραγωγούς φαρμάκων και την κυβέρνηση για να φτάσουν τα φάρμακα σ' εκείνους που τα χρειάζονται" (Kevin Watkins Oxfam).

Οι τάσεις εξάπλωσης του AIDS και η παγκοσμιοποίηση

Στις πλούσιες χώρες, άνθρωποι που ζουν με το HIV/AIDS μπορούν να ζήσουν καλύτερα και περισσότερο λόγω των αντιρετροϊκών φαρμάκων, τα οποία παρέχονται από τα κράτη δωρεάν. Στις χώρες του Νότου, οι άνθρωποι που πλήττονται από τον HIV υποφέρουν περισσότερο και πεθαίνουν νωρίτερα, επειδή δεν έχουν καμιά πρόσβαση στις θεραπείες για τον HIV. Η ετήσια κατά κεφαλήν δαπάνη υγειονομικής περίθαλψης γι' αυτούς είναι, κατά μέσον όρο, περίπου 10\$, ενώ η τριπλή θεραπεία, διαθέσιμη στους ανθρώπους στις βόρειες χώρες, αφορά σε δαπάνη από 10.000\$ έως 15.000\$ ετησίως.

Η ένδεια, η έλλειψη εκπαίδευσης και η κοινωνική ανισότητα επιταχύνουν την εξάπλωση της επιδημίας αλλά η πρόκληση είναι προ πάντων πολιτική και αφορά τις κυβερνήσεις, τους διεθνείς οργανισμούς και τις φαρμακοβιομηχανίες. Προκειμένου να είναι αποτελεσματική η πάλη ενάντια στο AIDS, πρέπει να τεθούν προ των ευθυνών τους οι βασικοί διεθνείς μηχανισμοί και θεσμοί. Αυτοί είναι πρωτίστως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), οι TRIPS (Trade Related aspects on Intellectual Property rights –Ζητήματα Σχετιζόμενα με το Εμπόριο των δικαιωμάτων της Πνευματικής Ιδιοκτησίας), η GATS (General Agreement on Trade in Services- Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο στις Υπηρεσίες) και το Dispute Settlement Body (Σώμα Επίλυσης Διαφορών), το οποίο λειτουργεί ουσιαστικά ως δικαστήριο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Φυλλάδια

Κάρτες Ρόλων στη Δίκη

Κάρτα Ρόλου στη Δίκη : Pharma Inc.

Είστε μια ομάδα ανώτερων στελεχών της Pharma Inc. Η εταιρεία σας είναι ένας από τους μεγαλύτερους παγκοσμίως παραγωγούς φαρμακευτικών ειδών. Έχετε αγοράσει τα δικαιώματα για την εμπορική εκμετάλλευση των βασικών φαρμάκων για τον HIV/AIDS. Πρέπει να διατηρήσετε το περιθώριο κέρδους σας και να ικανοποιήσετε τους μετόχους σας. Κατά συνέπεια, επιθυμείτε να προστατεύσετε το δικαίωμα της επιχείρησής να ρυθμίζει την τιμή πώλησης των προϊόντων της λαμβάνοντας υπόψη σας τις ερευνητικές δαπάνες, τις δαπάνες παραγωγής και τις αμοιβές του εργατικού δυναμικού σας. Το να επιτρέψετε σε μια άλλη επιχείρηση να αντιγράψει και να πωλήσει τα προϊόντα σας σε χαμηλότερη τιμή, θα έχετε σε κίνδυνο το κέρδος σας και την ικανότητά σας να υποστηρίξετε τα συμφέροντα της επιχείρησής σας. Επομένως, έχετε ενώσει τις δυνάμεις σας με άλλες κορυφαίες φαρμακοβιομηχανίες για να αποτρέψετε οποιοδήποτε κράτος από την αντιγραφή και την πώληση των προϊόντων σας σε φτηνότερες τιμές και για να τους διώξετε νομικά, εάν είναι απαραίτητο. Έχετε αρχίσει τη νομική δράση κατά της νοτιοαφρικανικής κυβέρνησης.

Πρέπει να προετοιμάσετε τα επιχειρήματά σας για να υπερασπίσετε τη θέση σας. Θα έχετε πέντε λεπτά για να τα παρουσιάσετε κατά τη διάρκεια της δίκης.

Κάρτα Ρόλου στη Δίκη: Η νοτιοαφρικανική κυβέρνηση

Είστε ανώτεροι/ες υπάλληλοι της νοτιοαφρικανικής κυβέρνησης. Η κυβέρνησή σας προσπαθεί να απαντήσει στις αξιώσεις των φαρμακοβιομηχανιών, που έχουν αρχίσει νομική δράση εναντίον της. Η Pharma Inc. προσπαθεί να αποτρέψει οποιοδήποτε κράτος από το αποκτήσει άδεια αντιγραφής και πώλησης των προϊόντων της σε φτηνότερες τιμές, δηλαδή κάτω από τη λιανική τιμή. Κατ' αρχήν συμφωνείτε με τη θέση της Pharma INC.

Εντούτοις, τα λαϊκά κινήματα, με επικεφαλής την Εκστρατεία Δράσης για τη Θεραπεία (TAC), υποστηρίζουν ότι είναι συνταγματική υποχρέωση να παρασχεθεί από το κράτος πρόσβαση σε φτηνά φάρμακα, ιδιαίτερα δεδομένης της επιδημίας HIV/AIDS. Αποκρινόμενοι/ες στη λαϊκή πολιτική πίεση έχετε αρχίσει να επιτρέψετε την εισαγωγή των φτηνότερων (αντιγραμμένων) φαρμάκων από χώρες, όπως η Ινδονησία.

Πρέπει να προετοιμάσετε τα επιχειρήματά σας για να υπερασπίσετε τη θέση σας. Θα έχετε πέντε λεπτά για να τα παρουσιάσετε κατά τη διάρκεια της δίκης.

Κάρτα Ρόλου στη Δίκη: Εκστρατεία Δράσης για τη Θεραπεία (TAC)

Είστε μια ομάδα ενεργών στελεχών, που εκπροσωπούν την Εκστρατεία Δράσης για τη Θεραπεία (TAC) στη Νότια Αφρική. Η εκστρατεία υποστηρίζει ότι το κράτος έχει την ευθύνη να παρέχει πρόσβαση σε φτηνά φάρμακα, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της επιδημίας HIV/AIDS. Η κυβέρνηση έχει αποκριθεί και έχει αρχίσει να παρέχει τα φτηνότερα φάρμακα. Επίσης, υποστηρίζετε ότι είναι ευθύνη του κράτους να προνοήσει οικονομικά για τους ασθενείς που υποφέρουν από HIV/AIDS και για τις οργανώσεις τους.

Εντούτοις, η νοτιοαφρικανική κυβέρνηση έχει οδηγηθεί στο δικαστήριο από τις φαρμακοβιομηχανίες για να αποτραπεί οποιαδήποτε αντιγραφή και πώληση των προϊόντων τους σε φτηνότερες τιμές. Επομένως, έχετε αποφασίσει να ενώσετε τις δυνάμεις σας με την κυβέρνηση για να υπερασπίσετε τον ρόλο του κράτους στην παροχή της πρόσβασης στα φάρμακα.

Πρέπει να προετοιμάσετε τα επιχειρήματά σας για να υπερασπίσετε τη θέση σας. Θα έχετε πέντε λεπτά για να τα παρουσιάσετε κατά τη διάρκεια της δίκης.

Φυλλάδια

Κάρτα Ρόλου στη Δίκη: Οι δικαστές

Είστε η ομάδα δικαστών που προεδρεύουν στην εκδίκαση της ποινικής δίωξης των φαρμακοβιομηχανιών κατά της νοτιοαφρικανικής κυβέρνησης προκειμένου να την αποτρέψουν από το να επιτρέψει την αντιγραφή και πώληση των προϊόντων τους σε φτηνότερες τιμές. Τα στελέχη που εκπροσωπούν την Εκστρατεία Δράσης για τη Θεραπεία (TAC) υπερασπίζονται την κυβερνητική θέση.

Ο ρόλος σας είναι να προσκαλέσετε τα τρία μέρη να παρουσιάσουν με τη σειρά τις αντίστοιχες θέσεις τους. Στο τέλος των παρουσιάσεων δεν πρέπει να κάνετε καμιά κρίση ούτε να καταλήξετε σε απόφαση. Η δουλειά σας είναι να βοηθήσετε να διευκρινιστούν τα ζητήματα και να συνοψίσετε τα επιχειρήματα που στηρίζουν τις συγκρουόμενες αξιώσεις.

Ο πυρήνας του προβλήματος είναι πώς να επιλύσετε τις συγκρουόμενες αξιώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η υπεράσπιση (η κυβέρνηση και το TAC) επικαλείται τα δικαιώματα στη ζωή και στην αξιοπρέπεια, και η Pharma Inc., με τη σειρά της, επικαλείται το δικαίωμα στην ιδιοκτησία. Τα επίσημα αρχεία του δικαστηρίου το έθεσαν ως εξής: «Τα δικαιώματα στη ζωή και στην αξιοπρέπεια είναι σημαντικότερα όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η πηγή όλων των άλλων ατομικών δικαιωμάτων. Η αφοσίωση σε μια κοινωνία που θεμελιώνεται στη βάση της αναγνώρισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει ότι πρέπει να αποτιμήσουμε αυτά τα δύο δικαιώματα υπεράνω όλων των άλλων. Και αυτό πρέπει να καταδεικνύεται από το κράτος σε όλα τα πεδία, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου που τιμωρεί τους εγκληματίες».

Εναντίον

«Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία προστατεύεται από την παράγραφο 25 του Νοτιοαφρικανικού Συντάγματος που προβλέπει τα εξής: “Ιδιοκτησία 25 (1): Κανένας δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του, εκτός από την περίπτωση εφαρμογής νόμου γενικής ισχύος, και κανένας νόμος δεν μπορεί να επιτρέψει την αυθαίρετη στέρηση της ιδιοκτησίας».

Πρέπει να προετοιμάσετε ερωτήσεις για τα τρία συμβαλλόμενα μέρη. Θα έχετε δέκα λεπτά για να υποβάλετε τις ερωτήσεις σας και να ακούσετε τις απαντήσεις.

Οδηγίες προς τις μικρές ομάδες για το 2ο μέρος

Είστε μια ομάδα 4 ατόμων, που αποτελείται από 1 εκπρόσωπο για καθένα από τα 4 συμβαλλόμενα μέρη

- Pharma Inc.
- Νοτιοαφρικανική κυβέρνηση.
- Ενεργά Στελέχη που εκπροσωπούν την Εκστρατεία Δράσης για τη Θεραπεία (TAC).
- Ομάδα δικαστών στη δίκη που ξεκίνησαν οι κορυφαίες φαρμακοβιομηχανίες.

Οδηγίες

1. Κάθε πρόσωπο, με τη σειρά, πρέπει να συστηθεί και να δηλώσει το συμβαλλόμενο μέρος που εκπροσωπεί, δηλαδή τον ρόλο που παίζουν.
2. Στη συνέχεια, κάθε πρόσωπο θα ήταν καλό να δείξει πώς αισθάνεται για την κατάσταση στο τέλος της δίκης. Εάν νομίζουν ότι θα είναι εύκολο να βρεθεί μια λύση, να παρουσιάσουν πράσινη κάρτα και, εάν νομίζουν ότι θα είναι δύσκολο, να παρουσιάσουν κόκκινη κάρτα.
3. Τώρα, ο στόχος σας είναι να προσπαθήσετε να ληφθεί μια ικανοποιητική απόφαση, βασισμένη στη συναίνεση μεταξύ των 4 μελών. Πρέπει να κάνετε τη συζήτηση σε κύκλους. Ο/η δικαστής προεδρεύει της συζήτησης και παρουσιάζει τη θέση του/της τελευταίος/α.
  - 1ος γύρος: δηλώστε τη θέση σας.
  - 2ος γύρος: παρουσιάστε τις ιδέες σας για την επίλυση της διαμάχης.
  - 3ος γύρος: διαπραγματευτείτε τις διαφορετικές λύσεις.
4. Ακούστε προσεκτικά ο ένας τον άλλον. Στο τέλος κάθε παρέμβασης θα πρέπει οι συμμετέχοντες/ουσες να παρουσιάσουν μια κάρτα για να δείξουν πώς αισθάνονται τώρα τις προοπτικές για την επίτευξη μιας ικανοποιητικής λύσης.
5. Όταν η διαδικασία επίτευξης συναίνεσης φτάσει στο τέλος, επιλέξτε ένα άτομο για να ανακοινώσει τα αποτελέσματα στην ολομέλεια.

αντομ μα

Δείξε μου τι εννοείς όταν λες «ανθρώπινα δικαιώματα»

Θεματικές ενότητες	Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα, Παιδιά, Ιδιότητα του Πολίτη
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	9+
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Είναι μια δραματοποιημένη δραστηριότητα, που ενθαρρύνει τους/ τις συμμετέχοντες/ουσες να: <ul style="list-style-type: none"> • Αναθεωρήσουν τις γενικές αντιλήψεις τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα. • Βρουν διαφορετικούς τρόπους αναπαράστασης αυτών των αντιλήψεων.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	Όλα
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναθεωρήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες το τι γνωρίζουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα. • Να αναπτύξουν διαπολιτισμικές δεξιότητες και δεξιότητες επικοινωνίας. • Να αναπτύξουν την ικανότητά τους για συνεργασία και τη δημιουργικότητά τους.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ρούχα για μεταμφίεση, παιχνίδια, οικιακά σκεύη κ.λπ. • Χαρτί και χρωματιστοί μαρκαδόροι ή παστέλ. • Κόλλα, σπάγκος και χαρτόνι.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι ο σκοπός της άσκησης είναι να βρεθεί μια δραματοποιημένη αναπαράσταση της γενικής ιδέας ή της έννοιας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που να είναι κατανοητή από ανθρώπους διαφορετικών πολιτισμών, οι οποίοι πιθανόν και να μιλούν διαφορετικές γλώσσες.
2. Εξηγήστε ότι δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιήσουν καθόλου λέξεις: η παρουσίαση πρέπει να γίνει μέσω παντομίμας. Οι ομάδες μπορούν να χρησιμοποιήσουν όσα από τα υλικά επιθυμούν.
3. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν μικρές ομάδες 4 έως 6 ατόμων και δώστε σε κάθε ομάδα ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και ένα σετ παστέλ ή μαρκαδόρων.
4. Δώστε στις ομάδες 10 λεπτά πρώτα για έναν καταιγισμό ιδεών σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και έπειτα για να προσδιορίσουν τις δύο ή τρεις βασικές ιδέες που θα ήθελαν να παρουσιάσουν με παντομίμα.
5. Τώρα δώστε στις ομάδες 30 λεπτά για να σχεδιάσουν και να προετοιμάσουν την παντομίμα τους. Εξηγήστε ότι θα πρέπει να δουλέψουν ομαδικά και ότι καθένας και καθεμιά θα πρέπει να έχει έναν ρόλο στην παραγωγή του σκετς.
6. Αφού περάσουν τα 30 λεπτά, συγκεντρώστε τις ομάδες ώστε να δουν όλοι τις παραστάσεις όλων.
7. Αφιερώστε μερικά λεπτά μετά από κάθε παράσταση για ανατροφοδότηση και συζήτηση.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚ/ΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

9+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

8. Ζητήστε από τους θεατές να δώσουν τις δικές τους ερμηνείες αυτού που μόλις είδαν και να προσπαθήσουν να προσδιορίσουν τις βασικές ιδέες που η παντομίμα προσπάθησε να αναπαραστήσει.
9. Έπειτα, δώστε στην ίδια ομάδα τη δυνατότητα να εξηγήσει εν συντομία τα όποια σημεία δεν θίχθηκαν κατά τη διάρκεια της ανατροφοδότησης. Επαναλάβετε αυτό για κάθε μια από τις παραστάσεις.

Ημερομηνία κλειδί

10 Δεκεμβρίου
Ημέρα Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Τώρα, κάντε μια ανασκόπηση της όλης δραστηριότητας.

- Πώς αισθάνθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες γι' αυτήν τη δραστηριότητα; Ήταν λιγότερο ή περισσότερο δύσκολη απ' ό,τι είχαν φανταστεί αρχικά; Ποιες ήταν οι πτυχές του θέματος που ήταν δυσκολότερο να αναπαρασταθούν;
- Έμαθαν κάτι καινούριο για τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Ποιες ήταν οι ομοιότητες και ποιες οι διαφορές μεταξύ των ομάδων; Υπήρξαν κάποιες ριζικές διαφωνίες για την ιδέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Γιατί;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Εκτός από την περίπτωση που οι συμμετέχοντες/ουσες δε γνωρίζουν τίποτα για την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι πιο ενδιαφέρον να πραγματοποιηθεί αυτή η δραστηριότητα με τη λιγότερη δυνατή αρχική καθοδήγηση από πλευράς του/της διευκολυντή/τριας. Ο κύριος σκοπός είναι να ενθαρρυνθούν οι νέοι και οι νέες προκειμένου να εκφράσουν τις εντυπώσεις και τη γνώση που έχουν ήδη διαμορφώσει στη ζωή τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αξίζει να τονιστεί αυτό το σημείο στην ομάδα, πριν αυτή αρχίσει τη δραστηριότητα, έτσι ώστε να μην αισθάνεται ότι περιορίζεται, επειδή δεν «ξέρει» ακριβώς τι σημαίνει ο όρος ανθρώπινα δικαιώματα.

Καταστήστε σαφές ότι ο στόχος είναι να περιγράψουν τα «ανθρώπινα δικαιώματα γενικά», παρά ένα ή περισσότερα συγκεκριμένα ανθρώπινα δικαιώματα. Μπορούν να αποφασίσουν να επιλέξουν ένα συγκεκριμένο δικαίωμα για να παρουσιάσουν γενικές παραμέτρους αλλά πρέπει να έχουν κατά νου ότι προσπαθούν να παρουσιάσουν αυτό που είναι κοινό στα διαφορετικά ανθρώπινα δικαιώματα. Στο τέλος της συνεδρίας οι θεατές πρέπει να είναι σε θέση (ή να αρχίσουν!) να έχουν απαντήσεις στην ερώτηση, «τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα;»

Μην αφήσετε εκείνους/ες που αισθάνονται ότι δεν έχουν θεατρικές ικανότητες χωρίς κάποιον ενεργό ρόλο! Εξηγήστε ότι υπάρχει αφθονία ρόλων για όλους και ότι πρέπει ολόκληρη η ομάδα να αισθάνεται ευχαριστημένη από την τελική παρουσίαση. Μερικά ασυνήθιστα αντικείμενα μπορούν να δώσουν ζωή στις παραστάσεις και να γεννήσουν δημιουργικές ιδέες –μπορεί να είναι οτιδήποτε: κατσαρόλες, καπέλα, μαξιλάρια, πέτρες, ένα καπάκι σκουπιδοτενεκέ...

Παραλλαγές

Μπορείτε αν θέλετε να πραγματοποιήσετε τη δραστηριότητα μέσω ζωγραφικής. Ζητήστε από τις ομάδες να παρουσιάσουν μια αφίσα -πάλι χωρίς να χρησιμοποιήσουν λέξεις- για να εκφράσουν τις κύριες ιδέες γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η δραστηριότητα θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί λιγότερο ως εισαγωγική και περισσότερο προκειμένου να οργανωθούν και να διευκρινιστούν σκέψεις, εφόσον οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν δουλέψει μερικές από τις άλλες δραστηριότητες του εγχειρίδιου ή έχουν κάνει δική τους έρευνα.

Προτάσεις για συνέχεια

Βρείτε θεατρικά ή λογοτεχνικά έργα με θέματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οργανώστε μια δραματική τους απόδοση σε μια παράσταση για τα μέλη της τοπικής κοινότητάς σας. Εάν η ομάδα επιθυμεί να προχωρήσει στην εξέταση

- συγκεκριμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ας κοιτάξει τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του
- Παιδιού μέσω της δραστηριότητας «τα δικαιώματα του παιδιού» στη σελ.108.
- Ένας άλλος τρόπος παρακολούθησης θα ήταν το να γράψουν οι συμμετέχοντες/ουσες σύντομες
- επιστολές για το νόημα που δίνουν οι ίδιοι/ες στην έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δείτε
- τη δραστηριότητα, «Dear friend» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All
- different all equal». Ο στόχος των επιστολών είναι να ενισχυθούν οι συμμετέχοντες/ουσες
- προκειμένου να ξεκαθαρίσουν οι ίδιοι/ες τις ιδέες τους και να οδηγηθούν στον διάλογο μέσω
- της αλληλογραφίας που θα προκύψει. Κατά συνέπεια, οι επιστολές θα μπορούσαν να σταλούν
- σε ανθρώπους μέσα στην ομάδα ή θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ανάμεσα σε δυο
- τάξεις ή ως άσκηση μεταξύ ομάδων νεολαίας.
- Στην Ενότητα 4 του εκπαιδευτικού υλικού του Συμβουλίου της Ευρώπης DOrmino υπάρχουν
- «Stories told by young people», που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για τη
- συζήτηση του πόσο σχετίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα με την καθημερινή ζωή.

· **Ιδέες για δράση**

- Θα μπορούσατε να αναπτύξετε περαιτέρω τις παντομίμες σας ή να κάνετε μια ολόκληρη
- ομαδική παραγωγή και να την εκτελέσετε μπροστά σε άλλους ανθρώπους εκτός της ομάδας.
- Εάν κάνετε την παραλλαγή με τις αφίσες, οργανώστε μίαν έκθεση των αφισών σας. Και οι
- δυο ιδέες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στον εορτασμό της ημέρας των ανθρωπίνων
- δικαιωμάτων.

Όλοι διαφορετικοί λοι σοί

«Όλα τα ανθρώπινα όντα είναι «καθολικά» ίσα και «ατομικά» διαφορετικά. Η καθολική ισότητα και οι ατομικές διαφορές πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού»*

Θεματικές ενότητες	Διάκριση και ξενοφοβία, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα, Παγκοσμιοποίηση
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	6 – 60
Διάρκεια	40 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Ένας διαγωνισμός γνώσεων σύντομος και αρκετά προκλητικός ώστε να έχει ενδιαφέρον από μόνος του αλλά και να αποτελεί βάση για μια καλή ομαδική συζήτηση.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Ισότητα στην αξιοπρέπεια. • Το δικαίωμα στα δικαιώματα και στις ελευθερίες χωρίς διάκριση οποιουδήποτε είδους, π.χ. φυλής, χρώματος, θρησκείας κ.λπ. • Το δικαίωμα σε μια εθνικότητα.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξεταστεί η καθολικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. • Να καταστήσει τα μέλη της ομάδας ενήμερα για τον εθνοκεντρισμό και την προκατάληψη που μπορεί να υπάρχουν στους ίδιους και στους άλλους. • Να αναπτύξουν οι συμμετέχοντες/ουσες τη δυνατότητα να διαβάζουν πληροφορίες με κριτική και ανεξάρτητη ματιά.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Φυλλάδια. • Μεγάλο φύλλο χαρτιού (A3) ή χαρτί χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι (προαιρετικά).
Προετοιμασία	Κάντε αντίγραφα του φυλλαδίου, ένα ανά συμμετέχοντα. Εναλλακτικά, αντιγράψτε το ένα σ' έναν πίνακα ή χρησιμοποιήστε ένα διαφανοσκόπιο (σιγουρευτείτε ότι όλοι βλέπουν την προβολή).

Οδηγίες

1. Πείτε στην ομάδα ότι η δραστηριότητα μοιάζει με διαγωνισμό γνώσεων αλλά ο σκοπός δεν είναι να φανεί ποιος ξέρει το σωστό και ποιος όχι. Είναι απλώς ένα σημείο εκκίνησης.
2. Μοιράστε τα δυο αποσπάσματα κειμένου (quotations) σε χαρτί ή προβάλτε τα στον πίνακα ή με το διαφανοσκόπιο. Δώστε πέντε λεπτά στα μέλη της ομάδας για να τα διαβάσουν.
3. Έπειτα ζητήστε τους να κρίνουν καθένας/μιά χωριστά: α) ποια είναι η πηγή του πρώτου από τα παρακάτω κείμενα, από ποιο βιβλίο ή έγγραφο προέρχεται το απόσπασμα; β) από ποια χώρα/περιοχή του κόσμου προέρχεται ο συντάκτης του δεύτερου κειμένου;
4. Όταν ετοιμαστούν, ζητήστε από όλους/ες να σχηματίσουν μικρές ομάδες των τριών περίπου ατόμων. Δώστε τους 20 λεπτά για να συζητήσουν και να αναλύσουν τις ατομικές επιλογές τους. Πρέπει να σκεφτούν τις ακόλουθες ερωτήσεις και, αν είναι δυνατόν, να καταλήξουν σε μια συλλογική απάντηση:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

6-60

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

40 ΛΕΠΤΑ

- Γιατί επέλεξαν τη συγκεκριμένη απάντηση;
  - Τι λένε τα κείμενα για τους συντάκτες τους;
  - Ποιες είναι οι σκέψεις τους για τα κείμενα;
5. Όταν οι ομάδες τελειώσουν, συγκαλέστε ολομέλεια και κάνετε έναν γύρο συγκέντρωσης των απαντήσεων στην ερώτηση (α) από κάθε ομάδα. Καλέστε τις ομάδες να εκθέσουν τους λόγους που τις οδήγησαν στις επιλογές τους. Κατόπιν επαναλάβετε τον γύρο συγκέντρωσης των απαντήσεων στην ερώτηση (β).
6. Αποκαλύψτε τον συντάκτη, εν προκειμένω τον Said al-Andalusi από την Ισπανία και προχωρήστε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ξεκινήστε αυτή τη φάση με μια συνοπτική ανασκόπηση της δραστηριότητας και έπειτα, εάν αισθάνεστε ότι η ομάδα είναι έτοιμη, εισάγετε τις έννοιες της προκατάληψης και του εθνοκεντρισμού. Εξετάστε τις ακόλουθες ερωτήσεις (είτε στην ολομέλεια είτε, αν είναι απαραίτητο, σε μικρότερες ομάδες):

- Οι συμμετέχοντες/ουσες εξεπλάγησαν από την απάντηση;
- Πώς έκαναν τις αρχικές ατομικές επιλογές τους; Βασίστηκαν σε εικασίες; Στη διαίσθηση; Ή σε πραγματική γνώση;
- Άλλαξαν οι συμμετέχοντες/ουσες γνώμη για τις επιλογές τους κατά τη διάρκεια των συζητήσεων στις μικρές ομάδες; Τι τους έκανε να αλλάξουν απόψεις; Η πίεση των άλλων; Τα πειστικά επιχειρήματα;
- Πώς υπερασπίστηκαν τις επιλογές τους στις συζητήσεις μικρής ομάδας; Επέμειναν στις επιλογές τους διστακτικά ή έντονα;
- Γιατί ο συντάκτης περιέγραψε τους ανθρώπους από τον Βορρά με τον τρόπο που το έκανε;
- Ποιες ενδείξεις μας δίνει το δεύτερο κείμενο για τον συντάκτη, για την εμφάνισή του και για τον πολιτισμό του;
- Μέχρι ποιο σημείο η άποψη του συγγραφέα είναι αποτέλεσμα της εθνοκεντρικής του οπτικής γωνίας και της προκατάληψής του; Ή είναι δίκαιο να ειπωθεί ότι εκείνη την περίοδο οι κουλτούρες στη βόρεια Ευρώπη ήταν λιγότερο “πολιτισμένες” από τη δική του;
- Μπορούν οι συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν παραδείγματα που άκουσαν ή διάβασαν, όπου περιγράφονται άλλοι άνθρωποι με παρόμοιους τρόπους; Πώς θα αισθάνονταν, αν κάποιος τους/τις θεωρούσαν κατώτερους/ες;
- Όταν οι άνθρωποι δεν χαίρουν εκτίμησης γι’ αυτό που είναι, ποια είναι τα αποτελέσματα; Μπορούν οι συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν παραδείγματα από την ιστορία; Και από το παρόν;
- Τι θα έπρεπε να κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε τα αποτελέσματα της προκατάληψης; Υπάρχουν άνθρωποι ή ομάδες στις περιοχές των συμμετεχόντων/ουσών ή στις χώρες τους που να αποτελούν επίσης αντικείμενο προκατάληψης; Ποιοι είναι αυτοί;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Τα αποσπάσματα αντλήθηκαν από το βιβλίο ενός διάσημου λόγιου από την Κόρδοβα της Ανδαλουσίας (στην περιοχή που σήμερα ανήκει στην Ισπανία), που γεννήθηκε το 1029 μ.Χ. / 420 Ε.Ε. (Έτος Εγίρας) με το ισλαμικό ημερολόγιο. Ο Said al- Andalusī ήταν ένας λόγιος πολύ γνωστός για τη σοφία και τη γνώση του. Για τον Said al- Andalusī, ο πολιτισμός και η επιστήμη είχαν μεγάλη σχέση με τη γνώση του Κορανίου. Έγινε γνωστός όχι μόνο για τη γνώση του σε θέματα της θρησκείας, αλλά διακρίθηκε επίσης στην αραβική λογοτεχνία, στην ιατρική, στα μαθηματικά, στην αστρονομία και σε άλλες επιστήμες.

Πρέπει να αναφερθεί ότι την περίοδο αυτή η λεκάνη της Μεσογείου, και ειδικά τα αραβικά βασίλεια γύρω από αυτήν, αποτελούσαν το κέντρο του «πολιτισμού». Το επίπεδο της γνώσης στον «Βορρά», όπως ο Said al- Andalusī αποκαλούσε τη βόρεια Ευρώπη, δεν προσέγγιζε καν το αντίστοιχο στον αραβικό κόσμο, στην Περσία, στην Κίνα και στην Ινδία.

Να έχετε υπόψη σας ότι, ανάλογα με την ομάδα, μπορεί να πρέπει να δώσετε οδηγίες για το πώς να διαβάσουν τα κείμενα με περισσότερο κριτική ματιά. Μπορεί να πρέπει να επισημάνετε ότι το δεύτερο κείμενο αποκαλύπτει όντως πολλά για τον συγγραφέα, την εμφάνισή του και τον πολιτισμό του, παραδείγματος χάριν, ότι πρέπει να είχε σγουρά μαλλιά και σκούρο δέρμα. Η κριτική ανάγνωση αφορά όχι μόνο στην κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου, αλλά και στο να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο εντός του οποίου ο/η συγγραφέας γράφει, όπως και οι λόγοι για τους οποίους το κάνει. Αν αυτό επιτευχθεί, γίνεται ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση του να μπορεί κανείς να κατανοήσει πώς πρέπει να διαβάζει όλα τα μηνύματα (ιστορία, ειδήσεις, ποιήματα, στίχους κ.λπ.) και να αναγνωρίζει τις αξίες που μεταφέρουν.

Ένας τρόπος να εισαχθεί προς συζήτηση στην ομάδα το ζήτημα του εθνοκεντρισμού είναι να επισημανθεί ότι ο συγγραφέας -που είναι οικείος σε ανθρώπους με σκούρο δέρμα και σγουρά μαλλιά- δίνει έναν πολύ καλό ορισμό του αντίθετου από αυτό που θεωρεί «κανονικό». Είναι επίσης σημαντικό, μέσω της συζήτησης, να βοηθήσετε τα μέλη της ομάδας να καταλάβουν ότι οι πολιτισμικές διαφορές δεν καθιστούν τους ανθρώπους «καλύτερους» ή «χειρότερους». Να επισημάνετε ότι είναι δύσκολο να κρίνονται οι άλλοι χωρίς προκατάληψη, λόγω του ότι όλοι θεωρούμε τη δική μας πολιτισμική οπτική μας ως τον «κανόνα». Το να αντιληφθούμε τον δικό μας εθνοκεντρισμό αποτελεί ένα ουσιαστικό βήμα για να τον αναγνωρίζουμε και στους άλλους και για να μπορούμε να επικοινωνούμε επιτυχώς με ανθρώπους από άλλους πολιτισμούς.

Αφήστε πρόσθετο χρόνο στο τέλος της δραστηριότητας έτσι ώστε να έχετε την άνεση να συζητήσετε περαιτέρω τα ζητήματα και τις ιδέες που προέκυψαν. Παραδείγματος χάριν, μπορείτε, αν θέλετε, να προχωρήσετε σε μια ανάλυση ή συζήτηση σχετικά με τη διδασκαλία της ιστορίας και το πόσο (ή πόσο λίγο) μαθαίνουμε στην Ευρώπη για τους άλλους πολιτισμούς.

Σημείωση: Τα αποσπάσματα προέρχονται από το βιβλίο «Book of the Categories of Nations - Science in the Medieval World», του Said al-Andalusi, μεταφρασμένο από τον Sema'an I. Salem και τον Alok Kumar, University of Texas Press, Austin, 1991.

Προτάσεις για συνέχεια

Εάν επιθυμείτε να ασχοληθείτε περαιτέρω με έννοιες σχετικές με την οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τη δραστηριότητα «Παντομίμα», στη σελ 88, η οποία εμπλέκει τους συμμετέχοντες/ουσες σε δημιουργικές και θεατρικές δεξιότητες. Επίσης, αν θέλετε, ρίξτε μια ματιά στη δραστηριότητα «Antonio and Ali», στο εκπαιδευτικό υλικό του «All different-all equal», που είναι μια δραστηριότητα αφήγησης ιστοριών, και βοηθάει όσους/ες συμμετέχουν να διερευνήσουν τις εικόνες που έχουν σχετικά με τους ανθρώπους από άλλους πολιτισμούς.

Ημερομηνία κλειδί

21 Ιουνίου
Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης
και Προσευχής

Φυλλάδια

Κουίζ «Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι»

1. Ποια είναι η πηγή του παρακάτω αποσπάσματος; Από ποιο βιβλίο ή κείμενο προέρχεται; «Όλοι οι άνθρωποι στη Γη, από την Ανατολή στη Δύση και από τον Βορρά στον Νότο, συγκροτούν μια ενιαία ομάδα και διαφέρουν σε τρία διακριτά χαρακτηριστικά: Συμπεριφορά, σωματική εμφάνιση και γλώσσα».

Επιλέξτε μια από τις ακόλουθες απαντήσεις:

- Διακήρυξη της UNESCO για τον ρατσισμό, 1958.
- Ηροδότου «Ιστορία», 440 π.Χ.
- Βέδες, Ινδία, περίπου 1.000 π.Χ.
- Έκθεση για την εκστρατεία νεολαίας "Όλοι διαφορετικοί – Όλοι Ίσοι", Συμβούλιο της Ευρώπης, 1996.
- Said al-Andalusi, 1029 μ.Χ. / 420 Ε.Ε. (Έτος Εγίρας με το ισλαμικό ημερολόγιο).
- Κανένα από τα παραπάνω.

Η ιστορία του Ashique

Η παιδική εργασία προσπορίζει απαραίτητο εισόδημα σε οικογένειες και κοινότητες. Αν αυτό λείπει, τα παιδιά είναι αυτά που θα υποφέρουν πιο πολύ. Ισχύει κάτι τέτοιο;

Θεματικές ενότητες	Παιδιά, Κοινωνικά δικαιώματα, Παγκοσμιοποίηση
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	5+
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα αφορά στις συζητήσεις μικρών ομάδων προκειμένου να διερευνηθούν τα ζητήματα: <ul style="list-style-type: none"> • Η πραγματικότητα της παιδικής εργασίας. • Οι αιτίες της παιδικής εργασίας και πώς να εξαλειφθούν.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην προστασία από επιβλαβείς μορφές εργασίας και από την εκμετάλλευση. • Το δικαίωμα στην εκπαίδευση. • Το δικαίωμα στο παιχνίδι και στην ψυχαγωγία.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αυξήσει τη γνώση για την πραγματικότητα της παιδικής εργασίας. • Να αναπτύξει την κριτική σκέψη για την πολυπλοκότητα του προβλήματος. • Να ενθαρρύνει τις αξίες της δικαιοσύνης και το αίσθημα της υπευθυνότητας για την εξεύρεση λύσεων.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα των γεγονότων της ζωής του Ashique. Ένα αντίγραφο ανά συμμετέχοντα/ουσα. • Στυλό και μαρκαδόροι. • Χαρτί χαρτοπίνακα ή μεγάλα φύλλα χαρτιού (A3).
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιγράψτε το σχέδιο «ιδέες για λύσεις» σε μεγάλα φύλλα χαρτιού A3 ή σε χαρτί χαρτοπίνακα: ένα αντίγραφο ανά μικρή ομάδα και ένα για την ολομέλεια των ομάδων. • Παρουσιάστε μερικές από τις παρακάτω συμπληρωματικές πληροφορίες για να εισαγάγετε τη δραστηριότητα.

Οδηγίες

1. Πείτε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ότι η δραστηριότητα είναι βασισμένη σε μια μελέτη περίπτωσης, αυτής του Ashique, ενός εργαζομένου παιδιού στο Πακιστάν. Ο στόχος είναι να βρεθούν πιθανοί τρόποι αλλαγής της κατάστασης του Ashique.
2. Για προθέρμανση, κάντε έναν γύρο με «σύνθεση και αφήγηση φανταστικής ιστορίας». Επινοήστε μια φανταστική ιστορία για μια ημέρα από τη ζωή του Ashique. Κάντε έναν γύρο ζητώντας από κάθε συμμετέχοντα/ουσα να προσθέτει με τη σειρά του μια πρόταση.
3. Διαιρέστε την ομάδα σε μικρότερες ομάδες το πολύ 5 ατόμων. Δώστε στην καθεμιά ένα αντίγραφο των γεγονότων της ζωής του Ashique. Αφιερώστε 5 λεπτά στην ανάγνωση και στην ανταλλαγή σχολίων.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΑΙΔΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

5+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

4. Δώστε σε κάθε ομάδα ένα αντίγραφο του φύλλου «ιδέες για λύσεις». Εξηγήστε ότι ο στόχος τους είναι να καταγράψουν τις ιδέες τους για πιθανές λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν ο Ashique και τα άλλα παιδιά εργάτες. Οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να καταγράψουν στις σχετικές στήλες τα πιθανά μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν «μέχρι αύριο», «μέσα στον επόμενο μήνα» και «στο μέλλον» για να λυθεί το πρόβλημα. Έχουν 30 λεπτά για να ολοκληρώσουν αυτή τη φάση και για να ορίσουν έναν εκπρόσωπο προκειμένου να υποβάλουν την έκθεσή τους.
5. Στην ολομέλεια, κάντε γύρους προκειμένου να πάρετε ανατροφοδότηση για την κάθε στήλη στη σειρά. Συνοψίστε τις ιδέες στον χαρτοπίνακα. Επιτρέψτε τη συζήτηση σχετικά με τις ιδέες που καταγράφονται, εάν το επιθυμούν οι συμμετέχοντες/ουσες, αλλά έχετε κατά νου τους χρονικούς περιορισμούς!
6. Όταν ο πίνακας γεμίσει, προχωρήστε σε μια πιο ολοκληρωμένη συζήτηση και στην ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Το πόσο βαθιά θα προχωρήσει η συζήτηση, θα εξαρτηθεί από τη γενική γνώση των συμμετεχόντων/ουσών για το ζήτημα, αλλά προσπαθήστε να καλύψετε ζητήματα που άπτονται τόσο των απόψεών τους σχετικά με την παιδική εργασία, όσο και των πιθανών λύσεων.

- Πόσο είχαν υπόψη τους οι συμμετέχοντες/ουσες την ύπαρξη της παιδικής εργασίας πριν κάνουν αυτήν τη δραστηριότητα; Πώς ξέρουν αυτά που ξέρουν; Από πού πήραν τις πληροφορίες;
- Υπάρχει παιδική εργασία στη χώρα/στην πόλη τους; Τι δουλειές κάνουν τα παιδιά και γιατί τις κάνουν;
- Θα έπρεπε τα παιδιά να εργάζονται; Θα έπρεπε να είναι σε θέση να επιλέγουν αν θα εργαστούν ή όχι;
- «Η παιδική εργασία προσπορίζει απαραίτητο εισόδημα σε οικογένειες και κοινότητες. Αν αυτό λείπει, τα παιδιά είναι αυτά που θα υποφέρουν πιο πολύ». Πώς απαντάτε σε αυτό;
- Με ποιους τρόπους εμείς, ως καταναλωτές, αποκομίζουμε όφελος από την παιδική εργασία;
- Πόσο δύσκολο ήταν να σκεφτεί κανείς τα πιθανά βήματα που θα μπορούσαν να γίνουν για να λυθεί το πρόβλημα της παιδικής εργασίας; Ποια, από τις τρεις στήλες - "μέχρι αύριο", "μέσα στον επόμενο μήνα" και "στο μέλλον"- ήταν πιο δύσκολο να συμπληρωθεί; Γιατί;
- Έχουν υπάρξει πολλές εθνικές και διεθνείς διακηρύξεις και διασκέψεις για το ζήτημα της παιδικής εργασίας. Γιατί εξακολουθεί να εμφανίζεται ένα τέτοιο πρόβλημα σε τόσο μεγάλη κλίμακα στον κόσμο;
- Ποιος θα έπρεπε να είναι αρμόδιος για την επίλυση του προβλήματος; (Πάρτε έναν μαρκαδόρο διαφορετικού χρώματος και γράψτε την κάθε πρόταση στον πίνακα).
- Μπορούν απλοί άνθρωποι σαν εσάς να βοηθήσουν να λυθεί αυτό το πρόβλημα; Πώς και πότε;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες δεν ξέρουν πολλά για την παιδική εργασία, μπορείτε, αν θέλετε, να αρχίσετε τη δραστηριότητα δίνοντας τους μερικά στοιχεία για την παιδική εργασία και τις συνέπειές της. Ένας ευχάριστος τρόπος για να γίνει αυτό είναι να οργανώσετε έναν σύντομο διαγωνισμό γνώσεων με τις παρακάτω στατιστικές.

Μπορεί να είναι δύσκολο για τις ομάδες να βρουν ιδέες για τις δύο πρώτες στήλες («αύριο» και «μέσα στον επόμενο μήνα») και αυτό να δημιουργήσει ένα αίσθημα αδυναμίας και απογοήτευσης. Θα μπορούσατε να τους παρακινήσετε με το να διαβάσετε δυνατά την ακόλουθη δήλωση: «το έργο είναι μεγάλο, αλλά όχι τόσο μεγάλο ώστε να αποδειχτεί ανέφικτο ή υπέρμετρα επαχθές. Οι αναπτυσσόμενες χώρες έχει νόημα να ασχοληθούν με την παιδική εργασία. Αυτό δείχνει ότι η αιτία που έχει προκαλέσει το πρόβλημα της παιδικής εργασίας στην πραγματικότητα δεν είναι η έλλειψη των πόρων, αλλά η έλλειψη ζήλου. Αυτό δεν πρέπει να

συνεχιστεί. «Ανώτατο δικαστήριο της Ινδίας, στην υπόθεση M. C. Mehta v. the State of Tamil Nadu and Others, 1986.

Συνήθως οι συμμετέχοντες/ουσες συνειδητοποιούν ότι, προκειμένου να βρεθούν αποτελεσματικές και μόνιμες λύσεις σε ένα πρόβλημα, είναι πρώτα απαραίτητο να προσδιοριστούν οι αιτίες του. Με την ανάλυση των αιτιών η λύση γίνεται συχνά προφανέστερη. Εντούτοις, μπορεί να πρέπει αυτό να το καταστήσετε εσείς φανερό σε μερικές ομάδες, ειδικά σε αυτές που «κολλάνε» στην εξεύρεση λύσεων.

Θα μπορούσατε να βοηθήσετε τους συμμετέχοντες/ουσες να προτείνουν ιδέες για λύσεις κάνοντας τις εξής επισημάνσεις και προτάσεις:

- Με τη μείωση της φτώχειας υπάρχει λιγότερη ανάγκη να εργάζονται τα παιδιά.
- Αυξάνοντας τις αμοιβές των ενηλίκων υπάρχει λιγότερη ανάγκη να εργαστούν τα παιδιά.
- Η εκπαίδευση μπορεί να αναπτυχθεί έτσι ώστε να είναι ελκυστικότερη και σχετική με τις ανάγκες των παιδιών.
- Μπορούν να θεσπιστούν διεθνείς κανόνες για την απασχόληση παιδιών.
- Είναι δυνατό να επιβληθούν απαγορεύσεις προϊόντων που παράγονται από την παιδική εργασία.
- Μπορούν να καθιερωθούν παγκόσμια κατώτατες επιτρεπόμενες ηλικίες εργασίας και η τήρησή τους από πλευράς των χωρών να γίνει προϋπόθεση για την απόκτηση της ιδιότητας του μέλους στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).

Χρησιμοποιήστε οποιεσδήποτε ειδήσεις από την επικαιρότητα που αναφέρονται στην παιδική εργασία -είτε τοπικά είτε παγκόσμια- για να καταστήσετε τη δραστηριότητα επίκαιρη και πιο ενδιαφέρουσα.

Παραλλαγές

Εάν θέλετε να επεκτείνετε τις γνώσεις των συμμετεχόντων/ουσών σχετικά με την έννοια της παιδικής εργασίας, πριν τη διεξαγωγή της δραστηριότητας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε έναν διαγωνισμό γνώσεων. Μπορείτε να βρείτε πολυάριθμους σχετικούς διαγωνισμούς γνώσεων στην ιστοσελίδα του ILO (<http://us.ilo.org/ilokidsnew/whatis.html>) και σε αυτήν της UNICEF.

Προτάσεις για συνέχεια

Μάθετε περισσότερα για εκστρατείες νεολαίας ενάντια στην παιδική εργασία, π.χ., για το ίδρυμα «Τα Παιδιά Μπορούν να Απελευθερώσουν τα Παιδιά», το οποίο δημιουργήθηκε για τα δικαιώματα των παιδιών από ένα 12χρονο αγόρι από τον Καναδά (www.icomm.ca/freechild). Μπορείτε, αν θέλετε, να ρίξετε μια ματιά στα ζητήματα της ανισότητας ευκαιριών μεταξύ των νέων στην κοινωνία σας, μέσω της δραστηριότητας, «Κάντε ένα βήμα προς τα εμπρός».

Τα ζητήματα που άπτονται της παιδικής εργασίας έχουν πολλές παραμέτρους. Πού βρίσκεται, π.χ., η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των εργοδοτών που εκμεταλλεύονται τα παιδιά, όπως τον Ashique, και των εργοδοτών που πληρώνουν γελοία χαμηλές αμοιβές στους νέους και στις νέες που απασχολούνται τα βράδια ή τα Σάββατα για να κερδίσουν χαρτζιλίκι ή για να τα βγάλουν πέρα στο σχολείο ή στο πανεπιστήμιο; Τι γίνεται με τους γονείς που χρησιμοποιούν τα παιδιά τους στα οικιακά καθήκοντα ή στην οικογενειακή επιχείρηση; Ποια είναι η εμπειρία των ίδιων των συμμετεχόντων/ουσών; Εάν η ομάδα θέλει να ερευνήσει περαιτέρω αυτά τα ζητήματα, μπορείτε να εξετάσετε στη συνέχεια τη δραστηριότητα «My Childhood», στο εκπαιδευτικό υλικό του «All different all equal».

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Στο κεφάλαιο 5, στις ενότητες βασικών πληροφοριών σχετικά με τα παιδιά και με τα κοινωνικά δικαιώματα, υπάρχουν στατιστικές για την παιδική εργασία και πληροφορίες για το τι γίνεται ενάντια στην παιδική εργασία, για το σχετικό διεθνές δίκαιο και τις συνέπειες της παιδικής εργασίας για το παιδί.

Η κλίμακα του προβλήματος της παιδικής εργασίας σημαίνει ότι υπάρχουν πολλές πληροφορίες διαθέσιμες γι' αυτό το ζήτημα. Χρήσιμες διευθύνσεις του διαδικτύου είναι, μεταξύ άλλων, αυτή του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (www.ilo.org), της UNICEF και της Save the Children (www.savethechildren.org.uk).

Ημερομηνία κλειδί

21 Ιουνίου
Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης
και Προσευχής

Φυλλάδια

Γεγονότα από τη ζωή του Ashique.

Προσωπικά στοιχεία

Όνομα: Ashique Hashmir
 Ηλικία: 11 ετών
 Εθνικότητα: Πακιστανός
 Οικογένεια: Γονείς, 2 παππούδες/
 2 γιαγιάδες
 Αδέλφια: 1 κορίτσι και 3 αγόρια
 Οικογενειακό εισόδημα: περίπου 70€
 τον μήνα

«Επαγγελματικά» στοιχεία:

«Επάγγελμα»: εργάτης σε εργοστάσιο κατασκευής τούβλων.
 Ώρες εργασίας: 12 έως 16 ώρες ημερησίως (μισή ώρα διάλειμμα).
 6 ημέρες εργασία την εβδομάδα.
 Παραγωγή εργασίας: 600 τούβλα περίπου ημερησίως.
 Αμοιβή: 1.3 Ευρώ για 1000 τούβλα (αλλά το 50% της αμοιβής πηγαίνει για την εξόφληση του δανείου της οικογένειάς του).
 Εργάζεται από 5 ετών.

Άλλες πληροφορίες

Η οικογένειά του έχει δεσμευθεί για 2 χρόνια, επειδή πήρε ένα δάνειο περίπου 6000 (P)Rs (110 Ευρώ περίπου). Τώρα, με τον τόκο του δανείου, η οφειλή είναι περίπου 280 Ευρώ.
 Ο πατέρας του Ashique τον έστειλε στο σχολείο για 3 μήνες. Ο ιδιοκτήτης του εργοστασίου τον σταμάτησε από το σχολείο και τον πήρε πίσω στη δουλειά. Ο πατέρας του τιμωρήθηκε γι' αυτό που έκανε. Το οικογενειακό εισόδημα είναι πολύ χαμηλό και συνεπώς ανεπαρκές για να πάνε τα παιδιά στο σχολείο, να έχουν αρκετά τρόφιμα και υγειονομική περίθαλψη.

Πραγματική κατάσταση ζωής.

Οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν από υλικό του ILO και της Free the Children

Πηγή

Εκστρατεία Free the Children: www.freethechildren.org

Ιδέες για λύσεις

Τι μπορεί να γίνει για την κατάσταση του Ashique - και των άλλων παιδιών-εργατών;

Μέχρι αύριο;	Μέσα στον επόμενο μήνα;	Στο μέλλον;

ροσοχή, αρακολουθούμε!

Κανένας δεν έκανε μεγαλύτερο λάθος από αυτούς που δεν έκαναν τίποτα, επειδή μπορούσαν να κάνουν μόνο λίγα.

Θεματικές ενότητες	Παγκοσμιοποίηση, Κοινωνικά δικαιώματα, Ιδιότητα του Πολίτη
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	150 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Σε αυτή τη δραστηριότητα, οι συμμετέχοντες/ουσες σχεδιάζουν μια καμπάνια ευαισθητοποίησης για τις επιπτώσεις της μετεγκατάστασης διεθνών εταιριών.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα σε νόμιμες και ευνοϊκές συνθήκες εργασίας. • Το δικαίωμα στην οργάνωση συνδικάτων. • Το δικαίωμα στην ασφάλεια.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση των επιπτώσεων της μετεγκατάστασης διεθνών εταιριών σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. • Προώθηση του ακτιβισμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα. • Ενθάρρυνση της δημιουργικότητας και της φαντασίας.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Αυτοκόλλητες ετικέτες, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αυτοκόλλητα για καμπάνιες. • Μεγάλα κομμάτια χαρτιού ή χαρτί πίνακα για την κατασκευή πόστερ. • Α4 χαρτιά για τη δημιουργία φυλλαδίων (προαιρετικά χρωματιστά). • Κολλητική ταινία και κόλα. • Χρωματιστοί μαρκαδόροι και μολύβια. • Ψαλίδια. • Εφημερίδες, περιοδικά, μπροσούρες και οποιαδήποτε έντυπα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πηγές φωτογραφιών.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφα των φύλλων γεγονότων και των στόχων της καμπάνιας, ένα για κάθε συμμετέχοντα.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι αυτή η δραστηριότητα είναι σχετική με την παγκοσμιοποίηση εστιάζοντας στην πρακτική της μετεγκατάστασης διεθνών εταιριών.
2. Ρωτήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες τι γνωρίζουν γι' αυτό το θέμα καθώς και τη γνώμη τους για τον τρόπο με τον οποίο τέτοια θέματα καλύπτονται από τα ΜΜΕ.
3. Κάντε καταιγισμό ιδεών σχετικά με το τι χρειάζεται για να οργανωθεί μια καλή εκστρατεία ενημέρωσης.
4. Χωρίστε την ομάδα σε μικρότερες των 3 ή 4 ατόμων.
5. Αναφέρετε την υπόθεση της οργάνωσης The Eastern European Clean Clothes Campaign («Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη») ως

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

150 ΛΕΠΤΑ

- παράδειγμα εκστρατείας ενημέρωσης του κοινού για τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και μοιράστε τα φύλλα γεγονότων.
- 6. Ορίστε τον τόπο της δραστηριότητας. Πείτε στην ομάδα ότι θα πρέπει να φανταστούν ότι η ΜΚΟ (Μη Κυβερνητική Οργάνωση) «Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη» μόλις πήρε χρηματοδότηση από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Δεδομένων των προβλημάτων χρηματοδότησης που αντιμετώπιζε η οργάνωση, είχε αναλάβει περιορισμένη δράση σε λίγες χώρες. Μετά τη χρηματοδότηση από το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Δ.Σ. της οργάνωσης αποφάσισε να επεκτείνει την εκστρατεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Έτσι, αποφασίζουν να προσλάβουν μια ομάδα από συμβούλους.
- 7. Μοιράστε το φυλλάδιο με τους στόχους της εκστρατείας (φυλλάδιο 2). Πείτε ότι η οργάνωση «Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη» σας έχει ζητήσει να τους μεταφέρετε αυτές τις βασικές πληροφορίες για να τις χρησιμοποιήσουν ως αναφορά.
- 8. Κάθε ομάδα θα πρέπει να σχεδιάσει μια πρόταση για την επέκταση της οργάνωσης στη χώρα τους. Πρώτα, θα πρέπει να φτιάξουν ένα σχεδιάγραμμα της πρότασης για όλη την εκστρατεία. Έπειτα, να σχεδιάσουν λεπτομερείς προτάσεις για το πώς θα πετύχουν τον αρχικό τους στόχο, δηλαδή να ενημερώσουν τον κόσμο. Η αναλυτική πρόταση θα πρέπει να περιλαμβάνει:
  - χρονοδιάγραμμα των δράσεων,
  - λίστα των προτεινόμενων δράσεων (μουσικές εκδηλώσεις, συμμετοχή σε τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα, θέατρο στον δρόμο, μοίρασμα φυλλαδίων κ.λπ.),
  - χώρους, όπου θα γίνουν οι δραστηριότητες (σχολεία, δημόσιοι χώροι κ.λπ.),
  - αριθμό του προσωπικού που απαιτείται,
  - υλικά που θα χρειαστούν (αυτοκόλλητα, πόστερ κ.λπ.).
- 9. Η πρόταση θα πρέπει να είναι ξεκάθαρη και περιεκτική. Πείτε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ότι η ΜΚΟ δέχεται κάθε πρόταση, ειδικά όσες είναι δημιουργικές. Ωστόσο, θα πρέπει να επιμείνουν στους στόχους της εκστρατείας και να αιτιολογήσουν τους τρόπους με τους οποίους θα τους πετύχουν. Αργότερα, θα πρέπει να παρουσιάσουν τις προτάσεις τους σε εκπροσώπους της ΜΚΟ για να τις προωθήσουν στο Δ.Σ. της οργάνωσης. Αυτή τη στιγμή έχουν 60 λεπτά για να σχεδιάσουν την πρότασή τους.
- 10. Όταν τελειώσουν με τις προτάσεις τους, οργανώστε τις παρουσιάσεις.
- 11. Συγκαλέστε την ολομέλεια για συζήτηση.

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

- Ξεκινήστε με μια σύντομη επισκόπηση της δραστηριότητας. Ζητήστε από τις ομάδες να εξηγήσουν πώς οργάνωσαν την κάθε δράση και πως δούλεψαν ως ομάδα. Συμμετείχαν όλοι; Ένωσαν όλοι ότι συμμετείχαν; Έπειτα, συζητήστε θέματα παγκοσμιοποίησης και τι έμαθαν από τη δραστηριότητα.
  - Ποια είναι τα θετικά και ποια τα αρνητικά της μετεγκατάστασης της εταιρίας; Σε τοπικό επίπεδο; Για την εθνική οικονομία; Για την παγκόσμια οικονομία;
  - Είχαν οι εργαζόμενοι επιλογές για τις συνθήκες εργασίας που τους προσφέρθηκαν ή όχι;
  - Ποιος είναι υπεύθυνος γι' αυτή την κατάσταση;
  - Τι μπορεί και τι πρέπει να γίνει για την εκπαίδευση των εργαζομένων σχετικά με τα δικαιώματά τους;
  - Ήταν οι εκστρατείες που πρότειναν χρήσιμες; Γιατί;
  - Τι κάνει μια εκστρατεία αποτελεσματική;
  - Πιστεύετε ότι θεσμοί που λειτουργούν στο πεδίο της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων, όπως ΜΚΟ, εργατικά σωματεία, υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών κάνουν κάποια διαφορά;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Θα βρείτε πληροφορίες για τη μετεγκατάσταση διεθνών εταιριών στις βασικές πληροφορίες για την παγκοσμιοποίηση. Πριν ξεκινήσετε τη δραστηριότητα, δείτε αν η οργάνωση «Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη» ή κάποια άλλη σχετική οργάνωση διακινεί ενημερωτικά φυλλάδια στη χώρα σας.

Ένας από τους στόχους αυτής της δραστηριότητας είναι να τονώσετε τη δημιουργικότητα των συμμετεχόντων/ουσών. Γι' αυτόν το λόγο θα πρέπει να δώσετε έμφαση στην απόλυτη ελευθερία που έχουν να «δημιουργήσουν» νέες στρατηγικές αλλά θα πρέπει να έχουν πάντοτε κατά νου τους στόχους που έχει θέσει η ΜΚΟ.

Στο σημείο 10 των οδηγιών, όταν δηλαδή η ομάδα παρουσιάζει τη δουλειά της, μπορείτε να πάρετε τον ρόλο ενός από την ομάδα αξιολόγησης της οργάνωσης. Ωστόσο, αυτό που προτείνουμε είναι τον ρόλο αυτό να τον πάρουν τρίτα άτομα, που δεν έχουν σχέση με τις ομάδες εργασίας. Αυτό κάνει τη δραστηριότητα πιο ενδιαφέρουσα και δίνει την ευκαιρία της ανοικτής συζήτησης, ιδιαίτερα, αν καλέσετε κάποιον εκπρόσωπο από ΜΚΟ που εργάζεται πάνω σε θέματα παγκοσμιοποίησης ή στον σχεδιασμό εκστρατειών.

Αν καλέσετε «ειδικούς», θα ήταν καλή ιδέα να πραγματοποιήσετε τη δραστηριότητα σε δύο συναντήσεις. Στην πρώτη συνάντηση παρουσιάστε τις αναφορές και το υλικό, ενώ στη δεύτερη κάντε τη συζήτηση.

Προτάσεις για συνέχεια

Επικοινωνήστε με την οργάνωση «Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη» και αναπτύξτε τη δουλειά που ξεκίνησε η ομάδα.

Αν η ομάδα θέλει να αναπτύξει τα θέματα των κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων, μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα "Ιστορία του Ashique", που εξετάζει θέματα παιδικής εργασίας.

Είναι ενδιαφέρον να μαθαίνεις για ανθρώπους που προσπαθούν να κάνουν κάτι ώστε να κάνουν τον τόπο καλύτερο. Αν η ομάδα θέλει να μοιραστεί τους προσωπικούς της ήρωες, τότε ίσως να τους ενδιέφερε να κάνουν τη δραστηριότητα με τον τίτλο «Personal Heroes», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ημερομηνία κλειδί

2 Δεκεμβρίου

Διεθνής Ημέρα για την Κατάργηση της Δουλείας

Φυλλάδια

Γεγονότα από τη ζωή του Ashique.

1. Φύλλο γεγονότων: Η Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη (The Eastern European Clean Clothes Campaign)

Η Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη είναι ένα δίκτυο που ξεκίνησε το 1990 στην Ολλανδία. Στόχος του δικτύου είναι η βελτίωση των εργασιακών συνθηκών στην παγκόσμια βιομηχανία των αθλητικών ρούχων. Αυτή τη στιγμή, η Εκστρατεία Καθαρά Ρούχα στην Ανατολική Ευρώπη δραστηριοποιείται σε 10 χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Κάθε Εκστρατεία είναι ένας συνασπισμός οργάνωσεων καταναλωτών, εργατικών σωματείων, οργανισμών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δικαιωμάτων των γυναικών, ομάδων αλληλεγγύης, ακτιβιστών και ερευνητών.

Τα μεγαλύτερα θέματα στους χώρους εργασίας είναι:

- Χαμηλές αμοιβές.
- Προχειρότητα στα εργασιακά θέματα (μη ύπαρξη συμβολαίων, αντικανονικές ή άτακτες ώρες εργασίας, αναγκαστικές υπερωρίες που δεν πληρώνονται κ.λπ.).
- Άρνηση στο δικαίωμα της οργάνωσης, του συνδικαλισμού (εκφοβισμός των ακτιβιστών εργατών).

2. Στόχοι της καμπάνιας

Οι στόχοι της καμπάνιας είναι:

- Να ενημερώσει τον κόσμο γι' αυτό που συμβαίνει, έτσι ώστε να αυξηθεί η βοήθεια για την Εκστρατεία.
- Να δείξει, με συγκεκριμένα παραδείγματα, την επίδραση που έχουν ορισμένες από τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να πιέσει τις εταιρίες να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των εργαζομένων προωθώντας πληροφορίες για τα δικαιώματά τους.
- Να ενεργοποιήσει ένα δίκτυο ανθρώπων, οργανισμών και οργάνωσεων που αγωνίζονται για τον ίδιο σκοπό.

Μορώ να μω;

- Πρόσφυγα, να πας στην πατρίδα σου!
- Αν μπορούσε, θα πήγαινε.

Θεματικές ενότητες	Ασφάλεια, Διάκριση και Ξενοφοβία, Ειρήνη και Βία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	6 - 20
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Ένα παιχνίδι ρόλων σχετικό με μια ομάδα προσφύγων που προσπαθούν να διαφύγουν σε μια άλλη χώρα. Εξετάζει: <ul style="list-style-type: none"> • Τη δύσκολη θέση των προσφύγων. • Τα κοινωνικά και οικονομικά επιχειρήματα για τη χορήγηση αλλά και την άρνηση παροχής ασύλου.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα αίτησης ασύλου σε άλλες χώρες και αναγνώρισης του καθεστώτος πρόσφυγα λόγω διώξεων. • Το δικαίωμα της μη – επαναπροώθησης (το δικαίωμα των προσφύγων να μην στέλνονται πίσω στη χώρα τους, αν διατρέχουν εκεί κίνδυνο δίωξης ή θανάτου). • Το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξει τη γνώση και την κατανόηση για τους πρόσφυγες και τα δικαιώματά τους. • Να βοηθήσει στην κατανόηση των επιχειρημάτων υπέρ και κατά της εισόδου προσφύγων σε μια χώρα. • Να προωθήσει την αλληλεγγύη προς τους ανθρώπους που αναγκάζονται να φύγουν ξαφνικά από τα σπίτια τους.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Κάρτες ρόλων. • Κιμωλία ή/και έπιπλα για να αναπαραστήσετε το σημείο διέλευσης των συνόρων. • Στυλό. • Χαρτί.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφα του φύλλου πληροφοριών, ένα ανά συμμετέχοντα. • Κάντε αντίγραφα των καρτών ρόλων, μια για τον ανώτερο υπάλληλο μετανάστευσης, μια για τον πρόσφυγα και μια για τον παρατηρητή. • Στήστε το σκηνικό για το παιχνίδι ρόλων. Παραδείγματος χάριν, ζωγραφίστε μια γραμμή στο πάτωμα για να αναπαραστήσετε τα σύνορα ή τοποθετήστε τα έπιπλα έτσι ώστε να δημιουργούν φυσικό σύνορο, με ένα κενό που θα είναι το σημείο ελέγχου. Χρησιμοποιήστε έναν τραπέζι για πάγκο του γραφείου μετανάστευσης και φτιάξτε πινακίδες που θα αναρτηθούν στο γραφείο και που είναι σχετικές με τους κανονισμούς εισόδου, εκτελωνισμού, κ.λπ.
Οδηγίες	1. Εξηγήστε ότι η δραστηριότητα αυτή είναι ένα παιχνίδι ρόλων σχετικό με μια

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

6-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

ομάδα προσφύγων που φεύγουν από την πατρίδα τους και θέλουν να πάνε σε μια άλλη χώρα αναζητώντας ασφάλεια.

2. Αρχίστε διερευνώντας τι ξέρουν τα μέλη της ομάδας για τους πρόσφυγες. Ζητήστε τους να πουν ό,τι ξέρουν σχετικά με το θέμα και καταγράψτε τα βασικά σημεία σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτί ή στον χαρτοπίνακα ως σημεία αναφοράς για τη συζήτηση αργότερα.
3. Εξηγήστε στην ομάδα τι αναπαριστάνει η διάταξη του χώρου και διαβάστε δυνατά το ακόλουθο κείμενο. «Είναι μια σκοτεινή, κρύα και υγρή νύχτα στα σύνορα μεταξύ των χωρών Χ και Ψ. Ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων έχει καταφθάσει εγκαταλείποντας τις εστίες τους λόγω του πολέμου στη χώρα Χ. Θέλουν να περάσουν στην Ψ. Είναι πεινασμένοι, κουρασμένοι και κρυώνουν. Δεν έχουν παρά λίγα χρήματα και κανένα έγγραφο εκτός από τα διαβατήριά τους. Οι ανώτεροι υπάλληλοι μετανάστευσης από τη χώρα Ψ έχουν διαφορετικές απόψεις μεταξύ τους - κάποιιοι θέλουν να επιτρέψουν στους πρόσφυγες τη διέλευση, άλλοι όχι. Οι πρόσφυγες είναι απελπισμένοι και χρησιμοποιούν διάφορα επιχειρήματα προσπαθώντας να πείσουν τους ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης».
4. Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε ομάδες με ίσο αριθμό μελών. Η πρώτη ομάδα θα αντιπροσωπεύσει τους πρόσφυγες από τη χώρα Χ, η δεύτερη ομάδα θα αντιπροσωπεύσει τους ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης στη χώρα Ψ και η τρίτη ομάδα θα είναι οι παρατηρητές.
5. Ζητήστε από τους «πρόσφυγες» και από τους «ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης» να βρουν και να δουλέψουν έναν ρόλο για κάθε άτομο και ποια θα είναι τα επιχειρήματά τους. Μοιράστε τα φυλλάδια και δώστε 15 λεπτά για προετοιμασία.
6. Αρχίστε το παιχνίδι ρόλων. Το πότε θα τελειώσει, είναι ζήτημα που θα κρίνετε εσείς. Περίπου 10 λεπτά πρέπει να είναι αρκετά.
7. Δώστε στους «παρατηρητές» 5 λεπτά για να προετοιμάσουν την ανατροφοδότηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχικά ζητήστε από τους παρατηρητές να δώσουν γενική ανατροφοδότηση για το παιχνίδι ρόλων. Κατόπιν ζητήστε από τους παίκτες να σχολιάσουν το πώς αισθάνθηκαν όντας πρόσφυγες ή ανώτεροι υπάλληλοι μετανάστευσης και προχωρήστε έπειτα σε μια γενική συζήτηση για τα ζητήματα που ανέκυψαν και γι' αυτά που έμαθαν οι συμμετέχοντες/ουσες.

- Πόσο δίκαιη ήταν η μεταχείριση των προσφύγων;
- Οι πρόσφυγες έχουν δικαίωμα προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων αλλά και σύμφωνα με το πλαίσιο της Συνθήκης του 1951 σχετικά με το Νομικό Καθεστώς των Προσφύγων. Έτυχαν οι πρόσφυγες του δικαιώματός τους στην προστασία; Γιατί/γιατί όχι;
- Θα έπρεπε μια χώρα να έχει το δικαίωμα να διώξει τους πρόσφυγες;
- Θα το κάνατε αυτό οι ίδιοι, εάν είσατε ανώτεροι υπάλληλοι μετανάστευσης; Τι θα κάνατε, εάν ξέρατε ότι αντιμετώπιζαν θανάσιμο κίνδυνο στη χώρα τους;
- Τι είδους προβλήματα αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, όταν εισέρχονται στη χώρα σας;
- Τι θα πρέπει να γίνει για να λυθούν τα προβλήματα αποδοχής που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες;
- Υπάρχουν Εσωτερικοί Πρόσφυγες στη χώρα σας; Ή σε μια γειτονική χώρα;
- Τι μπορεί και τι θα πρέπει να γίνει για να αποτραπεί εξαρχής η προσφυγιά;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Μέσω του καταγισμού ιδεών μπορείτε να διαπιστώσετε το επίπεδο των γνώσεων της ομάδας σχετικά με το γιατί υπάρχουν πρόσφυγες, τι τους αναγκάζει να φύγουν από την πατρίδα τους, από πού προέρχονται και σε ποιες χώρες πηγαίνουν. Αυτό θα σας βοηθήσει να αποφασίσετε τον τρόπο συντονισμού της φάσης ανασκόπησης και αξιολόγησης και τις πρόσθετες πληροφορίες που θα πρέπει να δώσετε σ' εκείνο το στάδιο.

Σκεφτείτε τι θα κάνετε, εάν κάποιος/α στην ομάδα είναι πρόσφυγας. Ίσως δεν πρέπει να είναι στην ομάδα που παίζει τους πρόσφυγες σε περίπτωση που έχει έντονες μνήμες της εμπειρίας. Οι τρεις ομάδες δεν είναι απαραίτητο να είναι ίσες. Μπορείτε, παραδείγματος χάριν, να

Ημερομηνία κλειδί

20 Ιουνίου
Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων

- επιλέξετε να έχετε μόνο τρεις ή τέσσερις παρατηρητές και να δώσετε στην υπόλοιπη ομάδα ενεργούς ρόλους. Μπορείτε, αν θέλετε, να δώσετε στους παρατηρητές αντίγραφα των συμπληρωματικών πληροφοριών προκειμένου να ενημερωθούν για τα δικαιώματα των προσφύγων, ενώ οι υπόλοιποι/ες προετοιμάζονται για το παιχνίδι ρόλων.
- Το παιχνίδι ρόλων διαδραματίζεται μια σκοτεινή, κρύα και υγρή νύχτα. Θα μπορούσατε να κλείσετε τα φώτα και να ανοίξετε τα παράθυρα και, για να αυξήσετε τη σύγχυση των προσφύγων, θα μπορούσατε να γράψετε τις πινακίδες στα σύνορα σε μια ξένη (ή επινοημένη) γλώσσα. Θυμηθείτε να ενημερώσετε τους ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης της 2ης ομάδας για το τι λένε οι πινακίδες!
- Σημείωση: Αυτή η δραστηριότητα είναι προσαρμοσμένη από το *First Steps: A Manual for starting human rights education*, Διεθνής Αμνηστία, Λονδίνο, 1997. Το «Πρόσφυγα, να πας στην πατρίδα σου! Αν μπορούσε θα πήγαινε» είναι ένα σύνθημα της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες.

Παραλλαγές

- Παίξτε ξανά το παιχνίδι βάζοντας τους ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης και τους πρόσφυγες να αλλάξουν ρόλους μεταξύ τους. Οι παρατηρητές πρέπει τώρα να έχουν τον πρόσθετο στόχο να ανιχνεύσουν οποιεσδήποτε διαφορές μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης εκδοχής, ειδικά εκείνες που είχαν ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων.
- Παίξτε μια εκδοχή του παιχνιδιού που να περιλαμβάνει μια επίσημη ομάδα απεσταλμένων της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες επιφορτισμένη με το καθήκον να βοηθήσει τους πρόσφυγες από τη χώρα Χ.
- Μια σχολική τάξη μπορεί, αν θέλει, να συνεχίσει με το θέμα συγκεντρώνοντας πληροφορίες για τον ρόλο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (www.unhcr.ch) και γράφοντας έπειτα μian «επίσημη έκθεση», που να περιλαμβάνει και τα ακόλουθα σημεία:
  - Τα επιχειρήματα που έπεισαν τους ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης να επιτρέψουν την είσοδο στους πρόσφυγες.
  - Οποιαδήποτε ανάρμοστη συμπεριφορά από τους ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης.
  - Συστάσεις για το τι πρέπει να κάνει η χώρα Ψ για να προστατεύσει τα δικαιώματα των προσφύγων.

Προτάσεις για συνέχεια

- Μάθετε περισσότερα για τους πρόσφυγες στη χώρα σας, ειδικά για την καθημερινή τους πραγματικότητα. Οι συμμετέχοντες/ουσες θα μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με μια τοπική ένωση προσφύγων και να πάρουν συνεντεύξεις από εργάτες και πρόσφυγες.
- Εάν θέλετε, μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα «Το φράγμα της Γλώσσας» (σελ. 248), η οποία αφορά στα όσα συμβαίνουν αφότου οι πρόσφυγες έχουν διασχίσει τα σύνορα και υποβάλλουν αίτηση για άσυλο.

Ιδέες για Δράση

- Μπορείτε να έρθετε σε επαφή με μια τοπική ή εθνική οργάνωση για τους πρόσφυγες που έχουν καταφύγει στη χώρα σας και να εξετάσετε τι μπορείτε να κάνετε για να την υποστηρίξετε.
- Παραδείγματος χάριν, μπορεί να χρειάζονται ανθρωπός να βοηθήσουν στη συλλογή απαραίτητων αγαθών και στην παράδοσή τους στους πρόσφυγες.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

- Κάθε χρόνο εκατομμύρια άνθρωποι αναγκάζονται να αφήσουν τα σπίτια τους και συχνά τις χώρες τους λόγω διώξεων ή πολέμων. Αυτοί οι άνθρωποι γίνονται πρόσφυγες. Σχεδόν πάντα είναι αναγκασμένοι να φύγουν ξαφνικά και να αφήσουν το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας τους πίσω. Κατά τη μετακίνηση οικογένειες συχνά χωρίζονται. Πολλοί πρόσφυγες δεν επιστρέφουν ποτέ στα σπίτια τους.
- Οι περισσότεροι αναζητούν ασφάλεια σε γειτονικές χώρες καταφθάνοντας ταυτόχρονα και

σε μεγάλους αριθμούς (κάτι που ονομάζεται μαζική εισροή). Άλλοι αναγκάζονται να ταξιδέψουν σε μεγάλες αποστάσεις για να είναι ασφαλείς και φθάνουν σε αεροδρόμια και λιμάνια πολύ μακριά από τον τόπο τους.

Το 1951, τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν τη Συνθήκη Σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων, την οποία μέχρι τώρα έχουν υπογράψει περισσότερες από τις μισές χώρες του κόσμου. Υπάρχει η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες (UNHCR), που εποπτεύει την εφαρμογή της Συνθήκης και συμπαρίσταται στους πρόσφυγες παρέχοντας κυρίως ανθρωπιστική βοήθεια.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη, πρόσφυγας είναι κάποιος που έχει αφήσει τη χώρα του και δεν μπορεί να επιστρέψει σ' αυτήν εξαιτίας πραγματικού φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, της ιδιότητας του μέλους μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή της πολιτικής άποψής του. Η κύρια προστασία που ένας πρόσφυγας πρέπει να απολαμβάνει είναι το δικαίωμα να μην επαναπροωθηθεί στη χώρα του, όπου κινδυνεύει να αντιμετωπίσει διώξεις ή το θάνατο (αρχή της μη επαναπροώθησης). Αυτό ισχύει επίσης στην περίπτωση που μια κυβέρνηση θέλει να στείλει έναν πρόσφυγα σε μια τρίτη χώρα, από την οποία υπάρχει πιθανότητα ο πρόσφυγας να σταλεί πίσω στην πατρίδα του.

Οι κυβερνήσεις έχουν την υποχρέωση να εξετάσουν την αξίωση κάθε πρόσφυγα που αναζητεί ασφάλεια (ζητάει άσυλο) στο έδαφός τους. Αυτή η αρχή ισχύει για όλα τα κράτη, είτε είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Συνθήκη του 1951 είτε όχι. Η Συνθήκη του 1951 λέει επίσης ότι οι πρόσφυγες δεν πρέπει να υφίστανται διακρίσεις και πρέπει να απολαμβάνουν πλήρη δικαιώματά στη χώρα, όπου αναζητούν ασφάλεια.

Εντούτοις, τα κράτη συχνά διαφωνούν για το ποιος είναι «γνήσιος» πρόσφυγας: Οι πλούσιες χώρες λένε ότι οι πρόσφυγες δεν είναι θύματα πραγματικής καταπίεσης αλλά ότι απλώς αναζητούν καλύτερο βιοτικό επίπεδο. Τους αποκαλούν «οικονομικούς μετανάστες». Οι κυβερνήσεις συχνά υποστηρίζουν ότι ο φόβος που επικαλούνται οι πρόσφυγες είναι υπερβολικός ή αναληθής.

Αριθμοί προσφύγων ανά τον κόσμο

Περιφέρεια (την 1η Ιανουαρίου 2000)	Πρόσφυγες
Αφρική	3 523 250
Ασία	4 781 750
Ευρώπη	2 608 308
Λατινική Αμερική & Καραϊβική	61 200
Βόρεια Αμερική	636 300
Ωκεανία	64 500
Σύνολο	11 675 380

Πηγή: *Refugees by numbers, 2000 Edition, UNHCR Publications.*

Καταγωγή των κύριων προσφυγικών πληθυσμών, 1999

Χώρα καταγωγής	Κύριες χώρες αναζήτησης ασύλου	Πρόσφυγες
<i>Από πού προέρχονται;</i>	<i>Πού πηγαίνουν;</i>	
Αφγανιστάν	Ιράν/Πακιστάν/Ινδία	2 562 000
Ιράκ	Ιράν/ Σαουδική Αραβία / Ινδία	572 500
Μπουρούντι	Τανζανία / Λ.Δ. Κογκό	525 700
Σιέρα Λεόνε	Γουινέα / Λιβερία/ Γκάμπια	487 200
Σομαλία	Αιθιοπία / Κένυα / Υεμένη / Τζιμπουτί	451 600
Βοσνία – Ερζεγοβίνη	Γιουγκοσλαβία / Κροατία / Σλοβενία	448 700
Αγκόλα	Ζάμπια / Λ.Δ. Κογκό / Κογκό	350 600
Κροατία	Γιουγκοσλαβία / Βοσνία - Ερζεγοβίνη	340 400

Πηγή: *Refugees by numbers, 2000 Edition, UNHCR Publications.*

Εσωτερικοί Πρόσφυγες (IDPs)

Πολλοί άνθρωποι που αναγκάζονται να φύγουν από τα σπίτια τους, δεν φεύγουν και από τη χώρα τους. Αυτοί ονομάζονται Εσωτερικοί Πρόσφυγες (IDPs). Οι IDPs είναι η γρηγορότερα αυξανόμενη ομάδα μετατοπιζόμενων ανθρώπων στον κόσμο. Στην Ευρώπη, ο αριθμός των IDPs (3.252 300) είναι υψηλότερος από τον αριθμό των προσφύγων (2.608 380), με σημαντικές συγκεντρώσεις σε Βοσνία-Ερζεγοβίνη και στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, οι IDPs δεν προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο ούτε δικαιούνται να λάβουν πολλούς τύπους βοήθειας. Η συζήτηση για το πώς μπορούν να βοηθηθούν οι IDPs και ποιος πρέπει να είναι αρμόδιος για την προστασία τους έχει προχωρήσει αρκετά και έχει επεκταθεί διεθνώς. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες παρέχει βοήθεια σε μερικές ομάδες IDPs κατόπιν αιτήματος του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

Φυλλάδια

Κάρτα Ρόλου των προσφύγων

Οι επιλογές και τα επιχειρήματα των προσφύγων

Θα πρέπει να προετοιμάσετε την επιχειρηματολογία σας και την τακτική σας. Εξαρτάται από σας αν θα θέσετε τα επιχειρήματά σας ως ομάδα ή αν κάθε άτομο χωριστά θα παίρνει την ευθύνη για τη δική του επιχειρηματολογία.

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω επιχειρήματα αλλά και οποιαδήποτε άλλα μπορείτε να σκεφτείτε:

- Είναι δικαίωμά μας το άσυλο.
- Τα παιδιά μας είναι πεινασμένα, έχετε ηθική υποχρέωση να μας βοηθήσετε.
- Θα μας σκοτώσουν, αν γυρίσουμε πίσω.
- Δεν έχουμε χρήματα.
- Δεν έχουμε πού αλλού να πάμε.
- Ήμουν γιατρός στην πόλη μου.
- Αυτό που θέλουμε είναι καταφύγιο μέχρι να καταστεί ασφαλής η επιστροφή μας.
- Έχετε επιτρέψει την είσοδο στη χώρα σας σε άλλους πρόσφυγες.

Πριν από το παιχνίδι, σκεφτείτε τα ακόλουθα διλήμματα που είναι πιθανό να αντιμετωπίσετε:

- Εάν οι ανώτεροι υπάλληλοι μετανάστευσης σας ζητήσουν να χωριστείτε, θα το κάνετε;
- Θα πάτε πίσω, εάν προσπαθήσουν να σας επαναπροωθήσουν;

Στο παιχνίδι ρόλων θα προσομοιώσετε μια μικτή ομάδα προσφύγων. Συνεπώς, κατά τις προετοιμασίες σας καθένας/μιά από σας πρέπει να αποφασίσει σχετικά με την ταυτότητά, την ηλικία, το φύλο, τις οικογενειακές σχέσεις, το επάγγελμα, την περιουσία, τη θρησκεία και τα υπάρχοντά του/της που θα μεταφέρει.

Κάρτα Ρόλου των ανώτερων υπαλλήλων μετανάστευσης

Οι επιλογές και τα επιχειρήματα των ανώτερων υπαλλήλων μετανάστευσης

Θα πρέπει να προετοιμάσετε την επιχειρηματολογία σας και την τακτική σας. Εξαρτάται από σας αν θα θέσετε τα επιχειρήματά σας ως ομάδα ή αν κάθε άτομο χωριστά θα παίρνει την ευθύνη για τη δική του επιχειρηματολογία.

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω επιχειρήματα αλλά και οποιαδήποτε άλλα μπορείτε να σκεφτείτε:

- Είναι απελπισμένοι. Δεν μπορούμε να τους στείλουμε πίσω.
- Εάν τους στείλουμε πίσω, θα είμαστε υπεύθυνοι αν τους συλλάβουν, τους βασανίσουν ή τους σκοτώσουν.
- Έχουμε νομική υποχρέωση να δεχτούμε τους πρόσφυγες.
- Δεν έχουν χρήματα και θα χρειαστούν την υποστήριξη του κράτους αλλά η χώρα μας δεν μπορεί να αντέξει οικονομικά κάτι τέτοιο.
- Μπορούν να αποδείξουν ότι είναι γνήσιοι πρόσφυγες; Ίσως ήρθαν εδώ για να βρουν καλύτερο βιοτικό επίπεδο.
- Η χώρα μας είναι στρατιωτικός και επιχειρηματικός εταίρος της χώρας τους. Δεν γίνεται να φαίνεται ότι τους προστατεύουμε.
- Ίσως έχουν δεξιότητες που χρειαζόμαστε.
- Υπάρχουν πολλοί πρόσφυγες στη χώρα μας. Πρέπει να φροντίσουμε και τους δικούς μας ανθρώπους. Να πάνε στις πλουσιότερες χώρες.
- Εάν τους αφήσουμε να περάσουν, θα έρθουν κι άλλοι ζητώντας να μπουν.
- Δεν μιλούν τη γλώσσα μας, έχουν διαφορετική θρησκεία και τρώνε φαγητά που εμείς δεν τρώμε. Δεν θα ενσωματωθούν στην κοινωνία μας.
- Θα προκαλέσουν πολιτικό πρόβλημα.
- Μπορεί ανάμεσά τους να κρύβονται τρομοκράτες ή εγκληματίες πολέμου.

Πριν από το παιχνίδι, σκεφτείτε τις ακόλουθες επιλογές:

- Θα επιτρέψετε τη διέλευση σε όλους τους πρόσφυγες;
- Θα επιτρέψετε τη διέλευση μόνο σε κάποιους;
- Θα τους χωρίσετε κατά ηλικία, επάγγελμα, περιουσία...;
- Θα κάνετε κάτι άλλο αντί των παραπάνω;

Κάρτα Ρόλου των παρατηρητών

Δουλειά σας είναι να παρατηρήσετε το παιχνίδι ρόλων. Στο τέλος του παιχνιδιού θα κληθείτε να δώσετε γενική ανατροφοδότηση. Επιλέξτε ένα μέλος από την ομάδα σας που θα είναι ο εκπρόσωπός σας.

Καθώς παρατηρείτε, πρέπει, μεταξύ άλλων, να προσέξετε:

- Τους διαφορετικούς ρόλους που ενσαρκώνουν οι πρόσφυγες και οι ανώτεροι υπάλληλοι μετανάστευσης.
- Τα επιχειρήματα που αυτοί/ές χρησιμοποιούν και πώς τα εκθέτουν.
- Να εντοπίσετε τυχόν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δικαιωμάτων των προσφύγων.

Θα πρέπει να σκεφτείτε έναν τρόπο δουλειάς τέτοιο που να σας επιτρέπει να τα προσέχετε και να τα σημειώνετε όλα αυτά. Παραδείγματος χάριν, μπορείτε να χωριστείτε σε δύο υποομάδες, έτσι ώστε μια ομάδα να παρατηρεί τους ανώτερους υπαλλήλους μετανάστευσης και μια άλλη τους πρόσφυγες.

Τα δικαιώματα των αιδιών

ένα παιδί χωρίς θάρρος, είναι σαν έναν ουρανό χωρίς αστέρια.

Θεματικές ενότητες	Παιδιά, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα, Εκπαίδευση
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα βασίζεται σε μια κατάταξη διαμαντιού και έχει ως στόχο να προαγάγει τη συζήτηση για τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού θίγοντας ζητήματα όπως: <ul style="list-style-type: none"> • Τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και τα ειδικά δικαιώματα του παιδιού στο πλαίσιο της Σύμβασης. • Υποχρεώσεις και ευθύνες στο πλαίσιο της Σύμβασης. • Τρόποι διεκδίκησης του σεβασμού αυτών των δικαιωμάτων.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα να ξέρεις την οικογένειά σου και να ζεις με αυτήν. • Το δικαίωμα στην προστασία από την οικονομική εκμετάλλευση. • Το δικαίωμα ειδικής μεταχείρισης στο δικαστήριο.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράσχει γνώση σχετική με τη Σύμβαση των δικαιωμάτων του παιδιού. • Να αναπτύξει τις δεξιότητες κριτικής θεώρησης των πληροφοριών και συσχέτισής τους με την καθημερινή εμπειρία. • Να ενθαρρύνει συναισθήματα υπευθυνότητας, αλληλεγγύης, δικαιοσύνης και ισότητας.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Κάρτες δηλώσεων –ένα σετ για κάθε μικρή ομάδα. • Ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού που θα χρησιμεύσει ως πίνακας τοίχου. • Μαρκαδόροι. • Επαρκής χώρος προκειμένου οι μικρές ομάδες να εργαστούν ανεξάρτητα.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Συμβουλευτείτε τη συνοπτική εκδοχή της Σύμβασης. Αναγράψτε τα άρθρα στο μεγάλο φύλλο χαρτιού για το διάγραμμα τοίχου. • Παρουσιάστε τις κάρτες δήλωσης που παρέχονται παρακάτω και μιλήστε γενικά για τη Σύμβαση. Σκεφτείτε και αποφασίστε ποια άρθρα θα προκαλέσουν ενδεχομένως την πλέον ενδιαφέρουσα συζήτηση στη συγκεκριμένη ομάδα. Σκεφτείτε ποια ζητήματα είναι τα πιο σχετικά με τα μέλη της ομάδας και ποια τα πιο αμφιλεγόμενα. • Προετοιμάστε μια σειρά καρτών για την κάθε μικρή ομάδα. Βάλτε τις σε έναν ξεχωριστό φάκελο, έτσι ώστε να μην ανακατευτούν με τις άλλες!

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΑΙΔΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚ/ΤΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

Οδηγίες

1. Αρχίστε με μια συνοπτική επισκόπηση της Σύμβασης. Ρωτήστε τι γνωρίζουν τα μέλη της ομάδας σχετικά. Επισημάνετε το διάγραμμα στον τοίχο και ξεκινήστε συζητώντας τα κύρια άρθρα.
2. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν μικρές ομάδες των 3 έως 4 ατόμων. Διανείμετε τους φακέλους με τις κάρτες των δηλώσεων.
3. Εξηγήστε τη διαδικασία κατάταξης του διαμαντιού. Κάθε μικρή ομάδα αναμένεται να συζητήσει τις εννέα δηλώσεις και να εξετάσει πόσο σχετική είναι η καθεμία με τις ζωές των ατόμων που τη συναπαρτίζουν. Θα πρέπει, έπειτα, να τις κατατάξουν σε μια ιεραρχία κατά σειρά σπουδαιότητας, σύμφωνα με το σχήμα του διαμαντιού. Θα πρέπει να τοποθετήσουν τη σημαντικότερη δήλωση στον πίνακα και κάτω από αυτή θα πρέπει να βάλουν, δίπλα-δίπλα, τις δύο επόμενες σημαντικότερες δηλώσεις. Κατόπιν, κάτω από αυτές, να τοποθετήσουν τις επόμενες τρεις δηλώσεις μέτριας σπουδαιότητας. Η τέταρτη σειρά πρέπει να έχει δυο κάρτες και η πέμπτη σειρά μια κάρτα, αυτή με τη δήλωση που έκριναν ως τη λιγότερο σημαντική. Κατ' αυτό τον τρόπο οι κάρτες θα σχηματίσουν ένα διαμάντι.
4. Δώστε στις ομάδες 25 λεπτά για να συζητήσουν και να αποφασίσουν την ταξινόμηση.
5. Όταν όλες οι ομάδες τελειώσουν, αφήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να περπατήσουν γύρω στο δωμάτιο για να δουν πώς κάθε ομάδα ταξινόμησε τις δηλώσεις. Κατόπιν καλέστε τις ομάδες σε ολομέλεια για την ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ξεκινήστε προσκαλώντας κάθε ομάδα με τη σειρά να παρουσιάσει τα αποτελέσματα των συζητήσεών της. Κατόπιν, ερευνήστε αν οι συμμετέχοντες/ουσες απόλαυσαν τη δραστηριότητα και τι έμαθαν.

- Πώς είναι συγκριτικά τα αποτελέσματα των συζητήσεων των διαφορετικών ομάδων; Ποιες είναι οι ομοιότητες και ποιες οι διαφορές;
- Γιατί οι προτεραιότητες των ανθρώπων διαφέρουν;
- Επιθυμούν κάποιες από τις ομάδες να επανεξετάσουν την ταξινόμηση των καρτών τους, ως αποτέλεσμα της ακρόασης των άλλων; Ποια επιχειρήματα ήταν τα πλέον πειστικά;
- Γενικά, ποια δικαιώματα δεν τυγχάνουν σεβασμού στην κοινότητά σας και γιατί;
- Υπάρχουν δικαιώματα που δεν περιλαμβάνονται στη Σύμβαση και που νομίζετε ότι θα πρέπει να περιληφθούν;
- Νομίζετε ότι τα παιδιά χρειάζονται μια δική τους Σύμβαση; Γιατί;
- Εάν τα παιδιά έχουν τη δική τους Σύμβαση, δεν γεννιέται το ερώτημα αν χρειάζεται μια Σύμβαση και για τους νέους και τις νέες ηλικίας 18 έως 30 ετών;
- Ποια ειδικά δικαιώματα θα έπρεπε να περιέχει μια τέτοια σύμβαση για τους νέους και τις νέες;
- Το να έχουν τα παιδιά δικαιώματα στο πλαίσιο της Σύμβασης είναι κάτι σημαντικό, αλλά στην πραγματικότητα πόσο ρεαλιστικές είναι η επίκληση και η διεκδίκησή τους από την πλευρά των παιδιών;
- Πώς οι άνθρωποι γενικά διεκδικούν τα δικαιώματά τους;
- Εάν η συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες είναι ένας τρόπος διεκδίκησης των δικαιωμάτων, τι μπορούν οι συμμετέχοντες/ουσες να κάνουν σήμερα για να «διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους» στο σπίτι, στο σχολείο ή στο στέκι τους;
- Σε ποιους μπορούν να στραφούν τα παιδιά, στην κοινωνία σας, εάν διαπιστώσουν σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Περισσότερες πληροφορίες για την κατάταξη διαμαντιού μπορείτε να βρείτε στο κεφάλαιο 1 «πώς να χρησιμοποιήσετε το εγχειρίδιο». Επισημάνετε στις ομάδες ότι δεν υπάρχει σωστός

Ημερομηνία κλειδί : και λάθος τρόπος διάταξης των καρτών. Πρέπει οι ομάδες να αναγνωρίσουν ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές εμπειρίες και, επομένως, διαφορετικές προτεραιότητες που πρέπει να γίνονται σεβαστές. Εντούτοις, πρέπει να προσπαθήσουν, σε κάθε μια από τις μικρές ομάδες τους, να φτάσουν σε συμφωνία σχετικά με την κατάταξη. Στο κάτω-κάτω, και στην πραγματική ζωή τα ζητήματα τίθενται με σειρά προτεραιότητας και οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά το δυνατόν σύμφωνα με τα συμφέροντα όλων!

20 Νοεμβρίου
Διεθνής Ημέρα παιδιού

Παραλλαγές

- Αντί εννέα άρθρων, μπορείτε να δώσετε οκτώ στις ομάδες για να τα ταξινομήσουν και να αφήσετε ένα κενό, ώστε οι ίδιες οι ομάδες να προσδιορίσουν το ένατο.
- Βάλτε τις κάρτες δήλωσης σε ένα καπέλο και, στη συνέχεια, ζητήστε από τις ομάδες να τραβήξουν μια και να μιλήσουν γι' αυτήν επί 1 λεπτό. Συμβουλευτείτε τη δραστηριότητα "Ένα λεπτό!" για πληροφορίες σχετικά με αυτήν τη μέθοδο. Ζητήστε από τις μικρές ομάδες να γράψουν μια σύντομη ιστορία ή να παρουσιάσουν ένα σύντομο παιχνίδι ρόλων σχετικά με ένα γεγονός που να σχετίζεται με τα επιλεγμένα άρθρα. Εναλλακτικά, οι ιστορίες/τα παιχνίδια ρόλων θα μπορούσαν να αντλήσουν υλικό και ερεθίσματα από τα ΜΜΕ, από κάποια ταινία ή θεατρικό έργο ή από ένα βιβλίο ή περιοδικό. Τα παιχνίδια ρόλων μπορούν να αναπτυχθούν έτσι ώστε τα μέλη της ομάδας να αρχίζουν με το γεγονός και, στη συνέχεια, να προχωρούν αυτοσχεδιάζοντας λύσεις ή τρόπους αποτροπής του συγκεκριμένου αρνητικού περιστατικού ή της παραβίασης του δικαιώματος γενικότερα.

Προτάσεις για συνέχεια

- Προσκαλέστε κάποιον/α ειδικό, που να γνωρίζει καλά τη Σύμβαση, λ.χ κάποιον/α κρατικό λειτουργό, τον/την υπεύθυνο μιας γραμμής βοήθειας παιδιών, έναν/μια παιδοψυχολόγο ή κάποιον/α από το γραφείο του Συνηγόρου του Παιδιού για να συζητήσει με την ομάδα.
- Πριν από τη συζήτηση, ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να μιλήσουν σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών. Παραδείγματος χάριν, για την κακοποίηση παιδιών, τη σεξουαλική εκμετάλλευση, την παραμέληση και το φαινόμενο των παρενοχλήσεων. Διασαφηνίστε, με τη βοήθεια του ομιλητή/τριας, ποιος είναι αρμόδιος στην τοπική κοινότητα για τη φροντίδα της τήρησης των δικαιωμάτων, ποιος είναι ο ρόλος λ.χ. των γονέων, της αστυνομίας, των γραμμών βοήθειας, των κοινωνικών λειτουργών κ.λπ. Επίσης, ζητήστε συμβουλές για το πώς μπορεί κανείς να αναλάβει δράση, εάν διαπιστώσει κάποια παραβίαση, ειδικά εάν πρόκειται για κάτι τόσο σοβαρό όσο η περίπτωση λ.χ. ενός γείτονα που κακομεταχειρίζεται τα παιδιά του. Τέτοια ζητήματα πρέπει να αντιμετωπίζονται με φροντίδα, ενδιαφέρον και προσοχή.
- Τα παιδιά και οι νέοι/νέες αισθάνονται συχνά ότι γίνονται διακρίσεις εις βάρος τους. Εάν η ομάδα το επιθυμεί, θα μπορούσε να διερευνήσει τα ζητήματα τα σχετικά με τη διάκριση μέσα από τη δραστηριότητα «όλοι ίσοι - όλοι διαφορετικοί».

Ιδέες για δράση

- Εξετάστε τη διοίκηση του σχολείου, τις πολιτικές του και τα προγράμματά του για να δείτε πόσο συμμορφώνεται το σχολείο με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη Σύμβαση.
- Εξετάστε, λ.χ., αν παρέχει εκπαίδευση που να αφορά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, στα ταλέντα και στις ικανότητές του ή αν η έμφαση δίνεται μόνο στις εξετάσεις και στα διαγωνίσματα. Έχουν οι μαθητές/τριες το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης σε όλα τα ζητήματα που τους αφορούν; Δίνεται η βαρύτητα που πρέπει στις απόψεις των μαθητών; Με άλλα λόγια, υπάρχει σχολικό συμβούλιο και πόσο αποτελεσματικό είναι; Η πειθαρχία στο σχολείο διασφαλίζεται με τρόπο που να συνάδει με τον σεβασμό προς την αξιοπρέπεια του παιδιού; Πώς αντιμετωπίζει το σχολείο τα ρατσιστικά περιστατικά και τις παρενοχλήσεις; Συζητήστε για το αν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια μέτρα θα μπορούσαν να ληφθούν για τα ζητήματα αυτά. Δείτε το παράδειγμα που υπάρχει στο «Αναλαμβάνοντας δράση» και σχεδιάστε μια εργασία. Σιγουρευτείτε, όμως, ότι δεν κάνετε βεβιασμένες ενέργειες και ότι δεν προκαλείτε (άσκοπη) αναστάτωση στους δασκάλους, ειδικά αν σας δίνουν την εντύπωση ότι

ενοχλούνται από το ότι, κατά κάποιο τρόπο, τους περιορίζετε την εξουσία!
Είναι άλλο το να γνωρίζει κανείς τα δικαιώματα των παιδιών και άλλο το να είναι σε θέση να εσωτερικεύσει την ενσυναίσθηση, την αλληλεγγύη και την ισότητα. Η δραστηριότητα «One equals one» από το εκπαιδευτικό υλικό του «all different all equal» συνιστά έναν ενεργητικό τρόπο, με τον οποίο μπορεί κανείς να βοηθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στις δραστηριότητες να αναστοχαστούν για την ατομικότητα και την ταυτότητα και να προαγάγουν τον σεβασμό για τη διαφορετικότητα.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Για το πλήρες κείμενο της Σύμβασης και τα σχετικά κείμενα της UNICEF που δημοσιεύονται κάθε χρόνο για την κατάσταση των παιδιών παγκοσμίως, βλ. τις αναφορές στο κεφάλαιο 5, στην ενότητα για τις Βασικές Πληροφορίες σχετικά με τα παιδιά.

Φυλλάδια

Κάρτες δηλώσεων

Κάντε αντίγραφα των παρακάτω Άρθρων και κόψτε τα για να φτιάξετε τις κάρτες δηλώσεων.

Το παιδί έχει το δικαίωμα να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του σε κάθε περίπτωση. Στις απόψεις του παιδιού πρέπει να δίνεται μεγάλη σημασία. Το παιδί έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης.

Πρέπει να γίνεται σεβαστό το δικαίωμα του παιδιού στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Το παιδί έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι ειρηνικά.

Κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένειά του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του, ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψής του.

Οι γονείς έχουν την κύρια ευθύνη για την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού.

Το παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική και δωρεάν για όλους. Πρέπει να παίρνονται τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας, με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού. Η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του, στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, στην προετοιμασία του παιδιού για μια υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανεκτικότητας, ισότητας των φύλων και φιλίας, ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνοτικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, όπως και στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.

Το παιδί έχει δικαίωμα στην ανάπαυση και στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, στο παιχνίδι και στη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή.

Το παιδί έχει δικαίωμα να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να βλάψει τη ζωή και την ανάπτυξη του. Το παιδί πρέπει να προστατεύεται από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας, από την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό του σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα, από την εκμετάλλευση για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες, από την εκμετάλλευση για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.

Το κράτος οφείλει να παίρνει όλα τα μέτρα, να προστατεύει και να φροντίζει ώστε τα παιδιά να μην επηρεάζονται από τις ένοπλες συρράξεις.

Κάθε παιδί ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για μια παράνομη πράξη έχει δικαίωμα να αντιμετωπίζεται με αξιοπρέπεια, ανθρωπισμό και σεβασμό στις ανάγκες του, να ενημερώνεται για την υπόθεσή του σε γλώσσα που καταλαβαίνει και να έχει νομική βοήθεια για να μπορεί να υπερασπίζεται τον εαυτό του.

Διαφορετικό Μισθο

Ίση αμοιβή για ίδια εργασία!

Θεματικές ενότητες	Κοινωνικά Δικαιώματα, Ισότητα των φύλων, Διακρίσεις και Ξενοφοβία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	4 +
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Πρόκειται για μια προσομοίωση που φέρνει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες αντιμέτωπους/ες με την πραγματικότητα της αγοράς εργασίας. Θίγει ζητήματα που αφορούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στο γεγονός ότι συχνά καταβάλλονται διαφορετικές αμοιβές για την ίδια εργασία. • Στις διακρίσεις στον εργασιακό χώρο. • Στην πολιτική της χαμηλής αμοιβής για τους νέους και τις νέες εργαζόμενους/ες.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στη δίκαιη αμοιβή. • Το δικαίωμα στην ίδια εργασία και στην ίδια αμοιβή. • Το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις λόγω της ηλικίας και του φύλου του/της
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να φέρει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες αντιμέτωπους/ες με την πραγματικότητα των διακρίσεων στους χώρους εργασίας. • Να αναλύσει εάν πρέπει να επιτρέπονται ή όχι οι διακρίσεις βάσει ηλικίας και φύλου. • Να προωθήσει την αλληλεγγύη, την ισότητα και τη δικαιοσύνη.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • 1 αντίγραφο του φύλλου με τις “αμοιβές εργαζομένων”. • Μικρές ταμπέλες, μια για κάθε συμμετέχοντα/ουσα – εργαζόμενο/η. • Μαρκαδόροι. • Χρήματα. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα χρήματα από τη σελίδα 289.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Προετοιμάστε τις ταμπελίτσες που θα δηλώνουν το φύλο και την ηλικία των εργαζομένων. Συμβουλευτείτε τον κατάλογο αμοιβών των εργαζομένων. • Αποφασίστε ποια εργασία θα κάνουν οι συμμετέχοντες/ουσες. Συγκεντρώστε τον εξοπλισμό που θα χρειαστούν.
Οδηγίες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εξηγήστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ότι είναι εργαζόμενοι/ες και πρέπει να κάνουν κάποια εργασία για τον εργοδότη τους (εσάς!). Δεν πρέπει να ανησυχούν αν θα πληρωθούν, όλοι θα πάρουν τα λεφτά τους. 2. Μοιράστε τις ταμπελίτσες τυχαία, μια σε κάθε συμμετέχοντα/ουσα. 3. Εξηγήστε το προς εκπλήρωση έργο και σιγουρευτείτε ότι όλοι/όλες έχουν καταλάβει τι πρέπει να κάνουν.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

4. Αφήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να αρχίσουν την εργασία!
5. Όταν ολοκληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, ζητήστε τους να κάνουν μια ουρά για να πληρωθούν. Πληρώστε κάθε πρόσωπο σύμφωνα με την ηλικία και το φύλο του, όπως αναγράφεται στον κατάλογο αμοιβών των εργαζομένων. Πρέπει να μετρήσετε τα χρήματα δυνατά, έτσι ώστε όλοι να γνωρίζουν πόσο παίρνει ο κάθε ένας.
6. Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες αρχίζουν να παραπονιούνται, δώστε τους συνοπτικές «εξηγήσεις» αλλά μην παρασυρθείτε σε συζήτηση.
7. Το πόσο θα το τραβήξετε εξαρτάται από την κρίση σας, αλλά γενικά σταματήστε, όταν η κατάσταση έχει αρχίσει να γίνεται πολύ τεταμένη! Δώστε χρόνο στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να ηρεμήσουν και να βγουν από τον ρόλο και καθίστε έπειτα σε κύκλο για την ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Κάντε τη συζήτηση σε στάδια. Αρχίστε με μια ανασκόπηση της ίδιας της προσομοίωσης:

- Πώς αισθάνθηκαν όταν πήραν περισσότερα (ή λιγότερα) χρήματα από άλλους εργαζόμενους/ες, ακόμα κι όταν έκαναν ακριβώς το ίδιο έργο;
- Γιατί μερικοί πήραν περισσότερα (ή λιγότερα) από άλλους/ες;
- Πώς αισθάνθηκαν όσοι/ες πήραν περισσότερα; Πώς αυτοί/ές που πήραν λιγότερα;
- Αυτό το είδος της διάκρισης συμβαίνει στους εργασιακούς χώρους στη χώρα σας;

Στη συνέχεια, μιλήστε για τις αμοιβές που καθορίζονται βάσει φύλου:

- Δικαιολογείται να πληρώνεται για την ίδια εργασία διαφορετικά ένας άντρας και διαφορετικά μια γυναίκα; Γιατί; Γιατί όχι; Σε ποιες περιπτώσεις;
- Εάν ένας άνδρας κάνει τη δουλειά καλύτερα από μια γυναίκα; Είναι αυτός λόγος να πληρώνεται περισσότερα;
- Εάν ένας άνδρας έχει περισσότερα προσόντα από τη γυναίκα, αυτό συνεπάγεται ότι θα πρέπει να πληρωθεί περισσότερο;
- Πιστεύετε ότι υπάρχουν εργασίες που θα πρέπει να γίνονται αποκλειστικά από άνδρες; Γιατί; Γιατί όχι; Εάν ναι, ποιες εργασίες;
- Πιστεύετε ότι υπάρχουν εργασίες που πρέπει να γίνονται αποκλειστικά από γυναίκες; Γιατί; Γιατί όχι; Εάν ναι, ποιες εργασίες;
- Πιστεύετε ότι η πρακτική της καταφατικής δράσης (ή της θετικής διάκρισης) μπορεί να δικαιολογηθεί προκειμένου να αλλάξουν οι κοινωνικές στάσεις;

Τέλος, μιλήστε για τις αμοιβές βάσει ηλικίας:

- Υπάρχει πολιτική διαφορετικών αμοιβών ανάλογα με την ηλικία στη χώρα σας; Αν όχι, νομίζετε ότι θα πρέπει να θεσπιστεί;
- Για ποιον λόγο εφαρμόζεται αυτού του είδους η πολιτική, ειδικά στην περίπτωση των νέων;
- Ποια είναι η άποψή σας γι' αυτή την πολιτική; Είναι καλή; Κακή; Απαραίτητη; Περιττή; Επιχειρηματολογήστε για την άποψή σας.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Πιθανότατα να πρέπει να προσαρμόσετε τη δραστηριότητα. Εάν πρέπει να προσθέσετε ή να διαγράψετε μερικές κατηγορίες εργαζομένων από τον κατάλογο, σιγουρευτείτε ότι διατηρείται κάποια ισορροπία φύλων και διαφορετικών ηλικιακών ομάδων. Εάν η ομάδα είναι μεγάλη ή εάν θέλετε να προχωρήσετε σε βαθύτερη συζήτηση σχετικά με τους δύο διαφορετικούς τύπους διάκρισης, μια καλή ιδέα είναι να διαιρεθεί η ομάδα σε δύο υπο-ομάδες. Κατόπιν, η μια ομάδα μπορεί ασχοληθεί με τη διάκριση βάσει φύλου και η άλλη με τη διάκριση βάσει ηλικίας.

Ποιες μορφές εργασίας είναι κατάλληλες γι' αυτήν τη δραστηριότητα; Πρέπει να ανατίθεται ακριβώς η ίδια εργασία σε κάθε εργαζόμενο/η. Επίσης, προσπαθήστε να βρείτε κάτι που να μπορεί να γίνει από πολλούς ανθρώπους συγχρόνως, έτσι ώστε να μη γίνεται κουραστική η αναμονή για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Σκεφτείτε τα εξής:

Ημερομηνία κλειδί

1η Μαΐου

Διεθνής Ημέρα εργαζομένων

- Εάν θέλετε να πάτε στην ύπαιθρο, μπορεί αυτό να γίνει καθ' όλη τη διάρκεια του έτους;
- Έχετε βρει τον χώρο;
- Μπορεί να γίνει η εργασία αυτή εξίσου εύκολα και καλά από ανθρώπους διαφορετικών ηλικιών, τόσο από άνδρες όσο και από γυναίκες;
- Είναι ασφαλής εργασία;
- Υπάρχει το ενδεχόμενο οι συμμετέχοντες/ουσες να στενοχωρηθούν ή να αρνηθούν για ηθικούς λόγους;
- Πόσο χρόνο θα πάρει;
- Απαιτεί πολλές δεξιότητες;
- Μπορεί να επαναληφθεί αρκετές φορές;

Παραδείγματα εργασιών/καθηκόντων:

- Καθαρίστε τον πίνακα και γράψτε έπειτα σ' αυτόν με προσεγγμένο τρόπο μια φράση.
- Βγάλτε τα βιβλία από ένα ράφι και βάλτε τα σ' ένα κιβώτιο. Μεταφέρετε το κιβώτιο στην άλλη πλευρά του δωματίου και βάλτε τα βιβλία σ' ένα δεύτερο ράφι.
- Φτιάξτε μια σαίτα ή ένα καπελάκι από χαρτί.
- Συλλέξτε τρεις διαφορετικούς τύπους φύλλων από δέντρα και κολλήστε τα σε ένα κομμάτι χαρτί.
- Ανατρέξτε στον ορισμό μιας λέξης από ένα λεξικό και γράψτε τον σ' ένα κομμάτι χαρτί. (Εάν επιλέγετε διαφορετικές λέξεις, που κάθε μια να σχετίζεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο τέλος μπορείτε να καταλήξετε σ' ένα συνοπτικό γλωσσάριο όρων!)

Όταν έρθει η ώρα να πληρώσετε και να δώσετε εξηγήσεις για τις διαφορετικές αμοιβές, θα πρέπει να προβάλετε «λόγους» για τους οποίους το κάνετε. Μπορεί να έχουν να κάνουν με πραγματικά γεγονότα από τη δραστηριότητα ή να είναι απλώς γελοίοι. Παραδείγματος χάριν:

- Όποιος σκοντάφτει, παίρνει λιγότερα λεφτά!
- Κάποιος που χαμογέλασε και φάνηκε χαρούμενος, θα πάρει περισσότερα!
- Είναι Τρίτη!

Οι πληροφορίες που θα βρείτε παρακάτω και οι βασικές πληροφορίες στο κεφάλαιο 5 θα σας βοηθήσουν να μπορείτε να δίνετε απαντήσεις κατά τη διάρκεια των συζητήσεων.

Δικαίωμα στη δίκαιη αμοιβή

Διεθνής Σύμβαση για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα, Άρθρο 7

“το συμβαλλόμενο Κράτος στην παρούσα Σύμβαση αναγνωρίζει το δικαίωμα όλων στην απολαβή δίκαιων και ευνοϊκών όρων εργασίας, που να εξασφαλίζουν, ειδικότερα: (α) αμοιβή, που να παρέχει σε όλους τους/τις εργαζόμενους/ες, κατ' ελάχιστον: (i) δίκαιη αμοιβή και ίση ανταμοιβή για εργασία ίσης αξίας, χωρίς διάκριση οποιουδήποτε είδους, ειδικότερα προς γυναίκες. Εγγυάται όρους εργασίας όχι κατώτερους από εκείνους που απολαμβάνουν οι άνδρες, και ίση αμοιβή για όμοια εργασία”.

Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, Άρθρο 7

Παράγραφος (5)

Το δικαίωμα των παιδιών και των νεαρών ατόμων στη δίκαιη αμοιβή προστατεύεται για τους νέους και τις νέες εργαζόμενους/ες και τους/τις μαθητευόμενους/ες.

Άρθρο 8 παράγραφος (3)

Προστατεύει το δικαίωμα των γυναικών από τη διάκριση μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών σε σχέση με την αμοιβή

Παραλλαγές

Εάν δεν το θεωρείτε σωστό να κάνετε αυτήν τη δραστηριότητα ως προσομοίωση, θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε απλώς τις πληροφορίες ως βάση για τη συζήτηση. Θα μπορούσατε να δημιουργήσετε ένα «ενημερωτικό δελτίο» για τους/τις εργαζόμενους/ες με πληροφορίες για την εργασία που κάνει ο καθένας και η καθεμία, την ηλικία του/της, το φύλο και την αμοιβή. Θα μπορούσατε, επίσης, να περιλάβετε κι άλλες λεπτομέρειες, όπως το εκπαιδευτικό υπόβαθρο και την επαγγελματική πείρα. Εναλλακτικά, θα μπορούσατε να αναπτύξετε σε βάθος μερικές μελέτες περίπτωσης διάφορων εργαζομένων. Εντούτοις, θα πρέπει να γνωρίζετε ότι η συζήτηση από μόνη της δεν θα υποκινήσει την ισχυρή συναισθηματική απόκριση που παράγεται μέσα από την προσομοίωση.

Προτάσεις για συνέχεια

Εάν η ομάδα διασκεδάσει με το παιχνίδι ρόλων και θέλει να διερευνήσει τον ρόλο των συνδικάτων στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων για δίκαιη αμοιβή και σωστές συνθήκες εργασίας, μπορείτε να προχωρήσετε με τη δραστηριότητα «Συνεδρίαση Συνδικαλιστικής Οργάνωσης».

Μια άλλη δραστηριότητα, που έχει σκοπό να προκαλέσει την αντίδραση ενάντια στην ανισότητα, είναι «the rules of the game», την οποία θα βρείτε στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal». Μπορείτε, αν θέλετε, να τη χρησιμοποιήσετε για να διερευνήσετε τι έχουν μάθει οι συμμετέχοντες/ουσες και πώς άλλαξε η συμπεριφορά τους ως αποτέλεσμα της συμμετοχής στη δραστηριότητα «Διαφορετικοί μισθοί». Παραδείγματος χάριν, οι συμμετέχοντες/ουσες θα μπορούσαν να συγκρίνουν τις αντιδράσεις τους στη δεύτερη «άδικη» κατάσταση που περιγράφεται στη δραστηριότητα «the rules of the game», με τις αντιδράσεις τους στη δραστηριότητα «Διαφορετικοί μισθοί».

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Το ζήτημα των ανισοτήτων στις αμοιβές των εργαζομένων διαφέρει από χώρα σε χώρα και ανάλογα με το αν το θέμα είναι ηλικιακό ή έχει να κάνει με διακρίσεις λόγω φύλου. Η διάκριση βάσει του φύλου δεν είναι τίποτα περισσότερο από μέρος της ευρύτερης διάκρισης ενάντια στις γυναίκες. Ιστορικά, οι γυναίκες έχουν αδικηθεί στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική σφαίρα. Οι διακρίσεις εις βάρος των γυναικών στον εργασιακό χώρο περιλαμβάνουν τη διάκριση κατά τη διάρκεια της επιλογής και της συνέντευξης υποψηφίων για μια εργασία, τη διάκριση σε σχέση με τις προοπτικές ανέλιξης και το γεγονός ότι, κατά μέσον όρο, οι γυναίκες παίρνουν χαμηλότερες αμοιβές από τους άνδρες. Το ότι οι γυναίκες παίρνουν λιγότερα από τους άνδρες για την ίδια εργασία, είναι παραβίαση του δικαιώματος στη δίκαιη αμοιβή.

Ως εργαζόμενοι/ες οι νέοι και οι νέες πρέπει επίσης να παίρνουν δίκαιη αμοιβή. Εντούτοις, εδώ η κατάσταση είναι σύνθετη και διαφέρει από χώρα σε χώρα. Γενικά, το ποσοστό ανεργίας των νέων είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο των ενηλίκων.

Αν και η αρχή της ίσης αμοιβής για όμοια εργασία έχει γίνει γενικά αποδεκτή, η αμοιβή των νέων θεωρείται συχνά ειδική περίπτωση και πολλές χώρες έχουν πολιτικές που επιτρέπουν οι νέοι και οι νέες εργαζόμενοι/ες να πληρώνονται λιγότερο από τους ενήλικες για την ίδια εργασία. Αυτές οι πολιτικές δικαιολογούνται συνήθως στις εξής βάσεις: Από τη μία, υπάρχει ο στόχος να αποθαρρυνθούν οι νέοι και οι νέες από την είσοδο στην αγορά εργασίας και να ενθαρρυνθούν να μείνουν στο σχολείο για να πάρουν καλή εκπαίδευση. Από την άλλη, πρέπει να παραμένει ελκυστική για τους εργοδότες η πρόσληψη άπειρων και με λίγα προσόντα νέων, ειδικά λόγω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού εφήβων που εγκαταλείπουν το σχολείο. Αυτοί οι νέοι και οι νέες, σε διαφορετική περίπτωση, θα βρισκόνταν «στους δρόμους», θα έμπλεκαν σε φασαρίες και θα αποτελούσαν βάρος και πρόβλημα για το κράτος. Η εφαρμογή αυτής της πολιτικής, όπως και η επιτυχία της στη μείωση της ανεργίας των νέων, ποικίλλει από χώρα σε χώρα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (το όργανο που εποπτεύει την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Χάρτας) δεν θεωρεί τη χαμηλή αμοιβή για τους νέους και τις νέες ως ασυμβίβαστη με την εγγύηση της δίκαιης αμοιβής, εφ' όσον η διαφορά παραμένει σε λογικά πλαίσια και το χάσμα κλείνει γρήγορα. Παραδείγματος χάριν, μια αμοιβή 30% χαμηλότερη από τη βασική αμοιβή του/της ενήλικα/ης μπορεί να θεωρηθεί αποδεκτή για τους δεκαπεντάχρονους/ες και δεκαεξάχρονους/ες εργαζόμενους/ες. Ωστόσο, για τους δεκαεξάχρονους/ες και δεκαοχτάχρονους/ες εργαζόμενους/ες η διαφορά δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20%.

Οι αμοιβές των νέων δεν είναι πάντα χαμηλές. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν πολλοί νέοι και νέες με ανώτερη μόρφωση που κερδίζουν πολλά χρήματα, υπερβολικά πολλά στα μάτια μερικών ανθρώπων! Παραδείγματος χάριν, οι νέοι και οι νέες πρωτεύουν εργασιακά στους τομείς που βασίζονται στις νέες τεχνολογίες και παίρνουν κατά πολύ υψηλότερες αμοιβές από τους/τις παλαιότερους/ες εργαζόμενους/ες, που είναι κοντά στην ηλικία συνταξιοδότησης.

Φυλλάδια

Αμο βές εργαζομένων σύμφωνα με το φύλο κα την ηλ κ α.

	Φύλο	Ηλικία	Πληρωμή σε EMS
1	Ανδρας	35 έτη	100
2	Γυναίκα	16 έτη	30
3	Ανδρας	22 έτη	70
4	Γυναίκα	32 έτη	90
5	Ανδρας	16 έτη	50
6	Γυναίκα	19 έτη	60
7	Ανδρας	26 έτη	100
8	Ανδρας	20 έτη	70
9	Γυναίκα	24 έτη	80
10	Ανδρας	37 έτη	100
11	Γυναίκα	17 έτη	30

Έχουμε εναλλακτικές λύσεις;

«Ανησυχούμε για το αύριο των παιδιών, ξεχνούμε όμως το σήμερα».
Stacia Tauscher

Θεματικές ενότητες	Ειρήνη και Βία, Παιδιά, Διακρίσεις και Ξενοφοβία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	9 - 24
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή είναι μια δραστηριότητα παιχνιδιού ρόλων που αναφέρεται στα ζητήματα: <ul style="list-style-type: none"> • της διαπροσωπικής βίας. • του φαινομένου «των νταήδων»/ σχολικής παρενόχλησης.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια. • Το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια και στο να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις. • Το δικαίωμα των παιδιών στην προστασία από επιβλαβείς πράξεις και πρακτικές π.χ. από σωματική και πνευματική κακοποίηση.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξει τη γνώση και την κατανόηση για τις αιτίες και τις συνέπειες του παρενόχλησης. • Να διερευνήσει το πρόβλημα. • Να προαγάγει την ενσυναίσθηση προς τα θύματα του φαινομένου «των νταήδων».
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα των σκηνών του παιχνιδιού – ρόλων (μια σκηνή ανά ομάδα). • Ένα αντίγραφο του φύλλου από τις «πραγματικές ιστορίες».
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Προετοιμάστε τον χώρο ώστε τα μέλη της ομάδας να μπορούν να υποδυθούν τον ρόλο τους.

Οδηγίες

1. Κάντε μian εισαγωγή για τη δραστηριότητα και εξηγήστε ότι θα εργαστούν σε μικρές ομάδες προκειμένου να παίξουν σύντομα παιχνίδια ρόλων πάνω στο θέμα του φαινομένου «των νταήδων».
2. Βεβαιωθείτε, με μια συζήτηση, εάν το κρίνετε απαραίτητο, ότι όλοι/ες γνωρίζουν τι είναι το φαινόμενο των «νταήδων» και ότι αυτό μπορεί να εμφανιστεί σε οποιοδήποτε σχολείο ή κολλέγιο, στα κέντρα νεολαίας και στον εργασιακό χώρο.
3. Κάντε τρεις υποομάδες και αναθέστε σε κάθε ομάδα μια από τις σκηνές. Δώστε τους 15 λεπτά να προετοιμάσουν και να προβάρουν τα θεατρικά τους.
4. Μόλις ετοιμαστούν, ζητήστε από κάθε ομάδα να παρουσιάσει με τη σειρά της το παιχνίδι ρόλων.
5. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να κρατήσουν τα σχόλια τους για τη φάση της συζήτησης, μετά την ολοκλήρωση όλων των παρουσιάσεων.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΠΑΙΔΙΑ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

9-24

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε κάνοντας μιαν ανασκόπηση του παιχνιδιού.

- Από πού άντλησαν οι ομάδες υλικό για τις σκηνές τους; Από ιστορίες ή ταινίες για το φαινόμενο «των νταήδων» ή από τις εμπειρίες τους;
- Ήταν οι σκηνές ρεαλιστικές;
- Στη σκηνή 1, ποιες παρεμβάσεις ήταν εποικοδομητικές και βοήθησαν την κατάσταση και ποιες την περιέπλεξαν;
- Σε σχέση με τη σκηνή 2, πόσο εύκολο είναι να μιλήσει κανείς ειλικρινά με έναν φίλο/μια φίλη που συμπεριφέρεται σαν νταής; Γενικά, ποιες τεχνικές έτειναν να έχουν μια θετική και ποιες τακτικές έτειναν να έχουν μιαν αρνητική επίπτωση;
- Σε σχέση με τη σκηνή 3, πόσο εύκολο είναι να μιλήσει κανείς ειλικρινά με έναν φίλο/μια φίλη που υπέστη παρενόχληση από ομάδα νταήδων; Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να βρεθούν λύσεις που να είναι αποδεκτές από το θύμα;

Τώρα ζητήστε από τρεις συμμετέχοντες/ουσες να διαβάσουν δυνατά τις τρεις «πραγματικές ιστορίες». Ζητήστε γενικά σχόλια γι' αυτές τις ιστορίες και προχωρήστε έπειτα στις αιτίες και στο πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα.

- Πώς νομίζετε ότι αισθάνεται κάποιος/α που υφίσταται παρενόχληση από «νταήδες»;
- Το πρόσωπο που υφίσταται παρενόχληση είναι υπεύθυνο γι' αυτό;
- Οι «νταήδες» προσπαθούν να αποδείξουν κάτι με την κακοποίηση άλλων ανθρώπων;
- Είναι η παρενόχληση, την οποία ασκούν οι «νταήδες», μια μορφή βίας;
- Είναι εξουσία;
- Είναι αναπόφευκτη;
- Εάν έχετε φιλική σχέση με κάποιον/α που υφίσταται παρενόχληση από «νταήδες», οφείλετε να ενημερώσετε κάποια αρχή, ακόμα κι αν ο φίλος/η φίλη σάς μίλησε για το πρόβλημά του/της εμπιστευτικά;
- Ποιος είναι ο πιο κοινός προκαταλήψεις εναντίον των ανθρώπων που υφίστανται παρενόχληση;
- Ποιος είναι υπεύθυνος για την αντιμετώπιση του προβλήματος;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Η παρενόχληση από «νταήδες» μπορεί να είναι άμεση ή έμμεση. Άμεση παρενόχληση σημαίνει συμπεριφορές όπως οι κοροϊδίες, τα σπρωξίματα ή τα τραβήγματα, τα χτυπήματα και οι σωματικές επιθέσεις, η αρπαγή της τσάντας και άλλων αντικειμένων και το σκόρπισμά τους, το να καταναγκάζεται κάποιος/α να δίνει τα χρήματα ή τα υπάρχοντά του/της, η επίθεση ή οι απειλές που σχετίζονται με το θρήσκευμα, το χρώμα, την αναπηρία ή τα έθιμα κάποιου/ας. Έμμεση παρενόχληση είναι συμπεριφορές όπως η διάδοση φημών με πρόθεση το θύμα να απομονωθεί κοινωνικά. Τέτοιες συμπεριφορές αρχίζουν συνήθως από ένα ή περισσότερα άτομα εναντίον ενός ή και περισσότερων θυμάτων. Και στην άμεση και στην έμμεση εκδοχή της παρενόχλησης, το βασικό συστατικό είναι ο σωματικός ή ψυχολογικός εκφοβισμός που εμφανίζεται συστηματικά και υποδηλώνει ένα σχέδιο παρενόχλησης και κακοποίησης.

Εάν εργάζεστε με ομάδα από κάποιο κέντρο νεολαίας ή εργασιακό χώρο, μπορείτε να προσαρμόσετε τις σκηνές ανάλογα για να ταιριάζουν στο πλαίσιο. Γνωρίστε τους νέους και τις νέες στην ομάδα σας, διαμορφώστε τις ομάδες και μοιράστε τις σκηνές αναλόγως.

Προτάσεις για συνέχεια

Μάθετε εάν υπάρχουν προγράμματα σε τοπικό επίπεδο που να εκπαιδεύουν εκπαιδευτές συνομήλικων (νεαρούς/ές εθελοντές/τριες) ως διαμεσολαβητές συγκρούσεων. Ζητήστε από έναν/μια ομιλητή/τρια να έρθει να μιλήσει στην ομάδα και να εξετάσει τη δυνατότητα να φτιαχτεί ένα σύστημα μεσολαβητών στα σχολεία ή στα κέντρα νέων.

Εάν ενδιαφέρεστε για παραδείγματα καλών πρακτικών εκπαίδευσης συνομηλικών, δείτε το «The Peacemaker-project in Offenbach/Germany, an example for peer mediation in schools»,

Ημερομηνία κλειδί

4 Ιουνίου
Διεθνής ημέρα προστασίας του παιδιού από τη βία

από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης D0mino, κεφάλαιο 5.1.

Τα μέλη της ομάδας μπορούν, αν θέλουν, να αναπτύξουν στο σχολείο τους ή στην οργάνωσή τους μια πολιτική κατά της παρενόχλησης των «νταήδων». Η μέθοδος που περιγράφεται στη δραστηριότητα «Αντιδρώντας στον ρατσισμό», για το πώς μπορεί να αναπτυχθεί μια αντι-ρατσιστική πολιτική, είναι επίσης κατάλληλη για την ανάπτυξη μιας πολιτικής κατά της παρενόχλησης των «νταήδων».

Ίσως τα μέλη της ομάδας νιώσουν την επιθυμία να μιλήσουν για ανθρώπους τους οποίους θαυμάζουν, επειδή αντιστέκονται στην παρενόχληση των «νταήδων» ή για άλλους ανθρώπους, τους οποίους σέβονται και θαυμάζουν και από τους οποίους έχουν εμπνευστεί. Σε αυτή την περίπτωση, μπορείτε να εξετάσετε την δραστηριότητα «Personal heroes» από το εκπαιδευτικό Πακέτο του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Στη δραστηριότητα «Stories told by young people», στο κεφάλαιο 4 του εκπαιδευτικού υλικού του Συμβουλίου της Ευρώπης Domino, μπορείτε να διαβάσετε την ιστορία του Gabor για το πώς υπέστη παρενόχληση στο σχολείο, επειδή ήταν Εβραίος. Θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε τη δραστηριότητα για να αρχίσετε μια συζήτηση για τον αντισημιτισμό ή να θέσετε το ερώτημα «εσείς τι θα κάνατε σ' αυτή την περίπτωση;»

Εάν η ομάδα απολαμβάνει τα παιχνίδια ρόλων και επιθυμεί να διερευνήσει τα ζητήματα της επίλυσης συγκρούσεων παραπέρα, θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «παιζτε το παιχνίδι!».

Ιδέες για δράση

Βρείτε μια ομάδα ή μια οργάνωση που να εργάζεται στον τομέα της αντιμετώπισης της παρενόχλησης από «νταήδες» στη χώρα σας και προσφέρετε την υποστήριξή σας.

Εάν έχετε μια ομάδα ιδιαίτερα δημιουργική, προτείνετε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να γράψουν κι άλλες ιστορίες και να τις παίξουν μπροστά σε κοινό.

Τα μέλη της ομάδας θα μπορούσαν επίσης να συντονίσουν ή να οργανώσουν μια συζήτηση στα σχολεία ή στις γειτονιές τους για το θέμα της παρενόχλησης.

Μαζί με φίλους/ες, δημιουργήστε μια ομάδα στο σχολείο ή στη γειτονιά σας που να βοηθάει τους νέους και τις νέες που υφίστανται παρενόχληση από «νταήδες».

Φυλλάδια

Σενάρια για τα παιχνίδια ρόλων

Σκηνή 1

Ένας/μία μαθητής/τρια πάει στη διεύθυνση του σχολείου και προσπαθεί να εξηγήσει ότι ένας άλλος μαθητής ή μαθήτρια υφίσταται παρενόχληση από «νταήδες». Ο/Η διευθυντής/τρια είναι αυταρχικός/ή και παραδοσιακός/ή. Νομίζει ότι δεν υπάρχουν πρότυπα για τους νέους ανθρώπους στις μέρες μας και έχει αρνητική άποψη για τη γενική συμπεριφορά των νέων σήμερα. Ο δάσκαλος / η δασκάλα της τάξης δεν θέλει να αναλάβει την ευθύνη για την κατάσταση. Οι άλλοι δάσκαλοι και οι δασκάλες υποτιμούν το πρόβλημα και δεν αναγνωρίζουν την παρενόχληση ως τέτοια. Ο/η εκπρόσωπος της διεύθυνσης εκπαίδευσης δείχνει ενδιαφέρον, αλλά έχει μεγάλο φόρτο εργασίας και δεν είναι σε θέση να επέμβει αμέσως.

Σκηνή 2

Μια ομάδα μαθητών/τριών προσπαθεί να μιλήσει σε φιλικό τους πρόσωπο που ασκεί παρενόχληση σε ένα νεότερο μέλος της τάξης.

Σκηνή 3

Διάφοροι μαθητές και μαθήτριες συζητούν για έναν/μία φίλο/η τους που υφίσταται παρενόχληση από μια ομάδα μεγαλύτερων μαθητών. Θέλουν να βοηθήσουν τον/τη φίλο/η τους και να εξετάσουν όλες τις δυνατότητες που έχουν.

Ιστορίες παρενόχλησης από «νταήδες»**Ιστορία 1**

«Είμαι 12 χρονών και μισώ το σχολείο, επειδή κανένας δεν με συμπαθεί εκεί. Υπάρχει μια ομάδα παιδιών που με κοροϊδεύουν συνέχεια. Λένε ότι είμαι άσχημη και χοντρή και ότι οι γονείς μου ντρέπονται για μένα. Η καλύτερή μου φίλη σταμάτησε να μου κάνει παρέα και τώρα κάνει παρέα με αυτές που με κοροϊδεύουν. Τη μισώ. Αισθάνομαι τόσο μόνη και φοβάμαι πως ό,τι λένε για τους γονείς μου είναι αλήθεια».

*Ρόζα***Ιστορία 2**

«Ήρθα στο λύκειο αυτό φέτος και από την πρώτη ημέρα είχα την εντύπωση ότι μερικά από τα κορίτσια με κοίταζαν παράξενα. Αργότερα συνειδητοποίησα ότι ζήλευαν, επειδή τα περισσότερα αγόρια ήταν από την αρχή πολύ φιλικά απέναντί μου. Τώρα θέλω να πάω σε άλλο λύκειο, επειδή μου αφήνουν απειλητικά σημειώματα και δέχομαι απειλητικά τηλεφωνήματα στο σπίτι. Επίσης, μου έχουν κλέψει αρκετές φορές τα βιβλία μου. Την προηγούμενη εβδομάδα, πήγα στην τουαλέτα και τρία κορίτσια με ακολούθησαν. Μου φώναζαν και με απείλησαν με μαχαίρι, μου είπαν να πάω σε άλλο σχολείο και με αποκάλεσαν πόρνη. Δεν μπορώ να το αντέξω άλλο. Είμαι φοβισμένη. Προσπάθησα να μιλήσω στον διευθυντή αλλά δεν άκουσε πραγματικά το πρόβλημά μου. Δεν ξέρω τι να κάνω».

*Ελίζα***Ιστορία 3**

«Ο καλύτερος μου φίλος μού είπε ότι κάποιοι άλλοι μαθητές τον ενοχλούσαν στο σχολείο. Θέλησα να τον βοηθήσω και αποφάσισα να πάω και να τους μιλήσω αλλά μετά απ' αυτό άρχισαν τα ίδια και σε μένα. Τώρα μας κοροϊδεύουν και τους δυο, κάνουν άσχημα πράγματα εναντίον μας και έχουν απειλήσει να μας χτυπήσουν. Και οι δύο έχουμε αποφασίσει να κρατήσουμε τα στόματά μας κλειστά, επειδή φοβόμαστε ότι τα πράγματα θα γίνουν χειρότερα εάν το πούμε σε κάποιον».

Ανδρέας

Ενδοοικογενειακές Υ θθέσεις

«(...) η αστυνομία έρχεται πάντα καθυστερημένα / αν έρθει τελικά...»
Tracy Chapman

Θεματικές ενότητες	Ισότητα των δύο φύλων, Ειρήνη και Βία, Υγεία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	6 - 30
Διάρκεια	120 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα εξετάζει την ενδοοικογενειακή βία ως μια από τις πιο κοινές και λιγότερο ορατές μορφές βίας.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην προστασία από τη βία, από τα βασανιστήρια και από την εξευτελιστική μεταχείριση. • Το δικαίωμα στην ισότητα και στη μη διάκριση. • Το δικαίωμα στην ίση προστασία από τον νόμο / ισονομία (ή στη δίκαιη δίκη)
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να διευρύνει την ενημέρωση σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και τη γνώση σχετικά με τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των γυναικών. • Να αναπτύξει τις δεξιότητες συζήτησης και ανάλυσης των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. • Να προαγάγει την ενσυναίσθηση και την αυτοπεποίθηση προκειμένου να αποκτήσει κανείς ξεκάθαρη θέση και στάση απέναντι στην ενδοοικογενειακή βία.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλα φύλλα χαρτιού ή πίνακας και μαρκαδόροι για τον καταϊγισμό των ιδεών και για την ομαδική δουλειά. • Επιλέξτε μια ή περισσότερες από τις «Μαρτυρίες εγκλημάτων» που θα βρείτε παρακάτω ή γράψτε δικές σας. Κάνετε αρκετά αντίγραφα για κάθε συμμετέχοντα/ουσα. • Κάνετε αντίγραφα των «οδηγιών για τις συζητήσεις ομάδας» (ένα αντίγραφο ανά μικρή ομάδα).
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλέξτε πληροφορίες για τα υφιστάμενα κέντρα και τις οργανώσεις που ενεργοποιούνται στην υποστήριξη θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βρείτε ποια είναι τα κύρια ζητήματα που απασχολούν την τοπική κοινότητα ή την περιοχή σας. • Εξετάστε προσεκτικά τα ζητήματα πάνω στα οποία επιθυμείτε να εργαστείτε λαμβάνοντας υπόψη την προσωπική εμπειρία των μελών της ομάδας.

Οδηγίες

1. Προετοιμάστε την ομάδα για τη δραστηριότητα συντονίζοντας έναν καταϊγισμό ιδεών για τις «πιο κοινές μορφές βίας στη γειτονιά». Γράψτε όλα όσα λένε οι συμμετέχοντες/ουσες, αλλά σ' αυτή τη φάση μην αφήσετε να γίνει συζήτηση. Αναρτήστε τα χαρτιά ή τον πίνακα σε μέρος ορατό από όλους (10 λεπτά).

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΥΓΕΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

LEVEL 4
LEVEL 3
LEVEL 2
LEVEL 1

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

6-30

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

120 ΛΕΠΤΑ

2. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν μικρές ομάδες των δύο έως έξι ατόμων. Πρέπει να σχηματιστούν τουλάχιστον τρεις ομάδες.
3. Μοιράστε τα αντίγραφα των καρτών «Μαρτυρία εγκλήματος». Υπάρχουν τρεις διαφορετικές κάρτες/υποθέσεις αλλά η ίδια υπόθεση μπορεί να δοθεί σε περισσότερες από μια ομάδες. Επίσης μοιράστε ένα αντίγραφο των «οδηγιών για τις συζητήσεις ομάδας».
4. Δώστε στις ομάδες πέντε λεπτά για να διαβάσουν τις «μαρτυρίες εγκλήματος». Τονίστε ότι οι συζητήσεις τους πρέπει να στραφούν γύρω από αυτές τις μελέτες περίπτωσης. Οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι οι συζητήσεις γι' αυτά τα ζητήματα μπορούν να γίνουν πολύ προσωπικές και ότι κανένας δεν πρέπει να αισθανθεί πίεση να αποκαλύψει περισσότερα απ' όσα θέλει.
5. Δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες μια ώρα για την εργασία με την ομάδα τους.
6. Στο τέλος, καλέστε σε ολομέλεια όλες τις ομάδες και προχωρήστε στην αξιολόγηση και στην ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με μια σύντομη ανασκόπηση του πώς πήγε η δουλειά στις ομάδες. Πόσο ρεαλιστικές ήταν οι εκθέσεις των μαρτύρων εγκλήματος και πόσο σχετικές ήταν οι ερωτήσεις; Εάν οι ομάδες εργάστηκαν με διαφορετικές μελέτες περίπτωσης, αφήστε τις ομάδες να αναστοχαστούν τις αναλύσεις των διαφόρων εγκλημάτων. Κατόπιν κατευθύνετε τη συζήτηση στην κοινωνική πραγματικότητα:

- Πόσο διαδεδομένη είναι η ενδοοικογενειακή βία στην κοινότητά σας και στη χώρα σας γενικά;
- Ποια ανθρωπιά δικαιώματα πλήττει;
- Ποιες είναι οι αιτίες της βίας στο σπίτι;
- Γιατί συμβαίνει να είναι περισσότερες οι περιπτώσεις ανδρών που ασκούν βία εναντίον γυναικών από τις περιπτώσεις γυναικών που ασκούν βία εναντίον ανδρών;
- Πώς μπορεί να σταματήσει η ενδοοικογενειακή βία; Τι μπορεί/πρέπει να γίνει από:
  - τις δημόσιες αρχές;
  - την τοπική κοινότητα;
  - τους συγγενείς;
  - τους φίλους και τους γείτονες;
- Αντιπαραβάλετε τα αποτελέσματα της δουλειάς που έγινε στις ομάδες και τα σημεία που θίχθηκαν στη συζήτηση με τον κατάλογο που είχε προκύψει κατά τον αρχικό καταιγισμό ιδεών. Ήταν η ενδοοικογενειακή βία στον κατάλογο; Αν όχι, γιατί;
- Ποιες άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών ανέκυψαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης; Προσθέστε τις στον κατάλογο.

Ρωτήστε αν κάποιος/α από τους συμμετέχοντες θέλει να επεξεργαστεί περαιτέρω οποιοδήποτε από τα ζητήματα που ανέκυψαν και να ανοίξει τη συζήτηση για το πώς θα μπορούσε να υπάρξει συνέχεια ή να αναληφθεί δράση επί του θέματος από πλευράς των συμμετεχόντων.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Να λάβετε υπόψη σας θέματα ευαισθησίας και ανωνυμίας/ιδιωτικότητας (κάποιοι/ες συμμετέχοντες/ουσες ενδέχεται να έχουν προσωπική εμπειρία ενδοοικογενειακής βίας ή βίας γενικά στο σπίτι). Καταστήστε σαφές σε όλους ότι κανένας/καμιά δεν πρέπει πιεστεί να αποκαλύψει περισσότερα από όσα θέλει ο/η ίδιος/α. Πρέπει να αισθανθείτε ελεύθεροι/ες να προσαρμόσετε τη δραστηριότητα σύμφωνα με τις ανησυχίες των συμμετεχόντων.

Η δραστηριότητα ονομάζεται «ενδοοικογενειακές υποθέσεις», επειδή οι περισσότερες πράξεις βίας κατά γυναικών γίνονται στο σπίτι ή διαπράττονται από συγγενείς του θύματος. Μια από τις πιο κοινές μορφές βίας στο σπίτι είναι αυτή της σωματικής βίας, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένες «μαρτυρίες εγκλήματος». Οι ιστορίες είναι όλες βασισμένες σε πραγματικές υποθέσεις τόσο όσον αφορά τα θύματα όσο και τα εγκλήματα.

Ημερομηνία κλειδί**25 Νοεμβρίου**

Διεθνής ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών

Μπορείτε, αν θέλετε, να αλλάξετε μερικές από τις λεπτομέρειες ή να τις αντικαταστήσετε με άλλες μελέτες περίπτωσης προκειμένου να καταστεί η δραστηριότητα πιο σχετική με την κατάσταση στον τόπο σας και με τα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες των συμμετεχόντων.

Οι απόψεις των ανθρώπων ποικίλλουν ως προς το τι αποτελεί πράξη βίας. Η Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, που υιοθετήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη στη Γενική τους Συνέλευση το 1993, ορίζει τη βία κατά γυναικών ως «οποιαδήποτε πράξη βίας, που έχει στη βάση της το φύλο και που οδηγεί, ή είναι πιθανό να οδηγήσει, σε φυσική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή βασανισμό γυναικών, συμπεριλαμβανομένων της απειλής τέλεσης τέτοιων πράξεων, του καταναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας, που ανακλύπουν είτε στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή». Καλύπτει μη περιοριστικά τη «φυσική, σεξουαλική και ψυχολογική βία στην οικογένεια, συμπεριλαμβανομένων των ξυλοδαρμών, της σεξουαλικής κακοποίησης κοριτσιών στην οικογένεια, της βίας της σχετιζόμενης με την προίκα, του συζυγικού βιασμού, του γενετήσιου ακρωτηριασμού και άλλων παραδοσιακών πρακτικών επιβλαβών για τις γυναίκες. Η μη συζυγική βία και η βία γενικά αφορούν στην εκμετάλλευση και στη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που ανακλύπουν εντός της ευρύτερης κοινότητας και συμπεριλαμβάνει τον βιασμό, τη σεξουαλική κακοποίηση, τη σεξουαλική παρενόχληση και τον εκφοβισμό στην εργασία, στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και αλλού, την εμπορία/σωματεμπορία [trafficking] γυναικών και την εξαναγκαστική πορνεία, τη φυσική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που διαπράττεται ή που δεν αναγνωρίζεται από το κράτος, οπουδήποτε κι αν συμβαίνει».

Εάν δε βρίσκετε πληροφορίες για τα κέντρα υποστήριξης στον τόπο σας, υπάρχει μια βάση δεδομένων των σχετικών κέντρων στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφόρησης, στον ιστοχώρο εναντίον της βίας www.wave-network.org.

Οι νεαροί άνδρες και τα αγόρια που συμμετέχουν ενδέχεται να αντιδράσουν έντονα στη δραστηριότητα ή σε μερικές από τις συζητήσεις. Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι σκοπός της δραστηριότητας δεν είναι να αισθανθούν κάποιοι/οιες ή ειδικότερα τα αγόρια ένοχα γι' αυτά που άλλοι κάνουν. Είναι, όμως, επίσης σημαντικό, ή να αναγνωρισθεί ή να συζητηθεί η άποψη ότι οι άντρες είναι μέρος ενός καταπιεστικού πατριαρχικού συστήματος και παίζουν έτσι έναν ρόλο σ' αυτό. Σ' αυτό το πλαίσιο μπορεί επίσης να είναι ενδιαφέρον να ερευνηθούν οι συνέπειες που έχει στους άνδρες η βία κατά γυναικών, άμεσα και έμμεσα.

Μπορείτε, αν θέλετε, να τελειώσετε τη συνεδρία με ενός λεπτού σιγή για τα θύματα της βίας στο σπίτι. Είναι ένας δυνατός τρόπος κλεισίματος της δραστηριότητας και ένας τρόπος να προαχθεί η ενσυναίσθηση και η αλληλεγγύη.

Παραλλαγές

Υπάρχουν πολλές μορφές βίας κατά γυναικών (βλ. παρακάτω, μετά από τις «συμπληρωματικές πληροφορίες»). Μπορείτε να προχωρήσετε πέρα από τις δικές σας μελέτες περίπτωσης και να διερευνήσετε οποιαδήποτε άλλη από τις πτυχές του ζητήματος.

Προτάσεις για συνέχεια

Η ομάδα θα μπορούσε να έρθει σε επαφή με την τοπική αστυνομία και να μάθει για το πώς ενεργεί σε περίπτωση καταγγελίας βίας στο σπίτι και κλήσης για βοήθεια. Μια άλλη δυνατότητα είναι να έρθει σε επαφή με κάποια οργάνωση ή με το πλησιέστερο κέντρο βοήθειας γυναικών και να προσκληθεί ένας ομιλητής για να παρουσιάσει γεγονότα και αριθμούς σχετικά με την κατάσταση στην τοπική κοινότητα.

Ένα άλλο θέμα, που αποτελεί ταμπού σε πολλές χώρες, είναι η σεξουαλικότητα -και ειδικότερα η ομοφυλοφιλία. Εάν η ομάδα το επιθυμεί, θα μπορούσε να ερευνήσει αυτά τα ζητήματα μέσα από τη δραστηριότητα «ας μιλήσουμε για το σεξ» (σ. 168).

Εναλλακτικά, μπορείτε να συζητήσετε πτυχές του ζητήματος της ισότητας των φύλων μέσα από μια δραστηριότητα που εξετάζει το πώς οι κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες αυξάνουν ή περιορίζουν μέσω διακρίσεων τις δυνατότητες που έχουν οι γυναίκες να πετύχουν. Στη δραστηριότητα «portraits», στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal», θίγονται μέσω εικόνων τα διαδεδομένα στερεότυπα σχετικά με την ταυτότητα των ατόμων που πετυχαίνουν ή αποτυχαίνουν κοινωνικά.

Αναλαμβάνοντας δράση

Επισκεφθείτε ή επικοινωνήστε με κάποιο Καταφύγιο Γυναικών ή Κέντρο Πληροφόρησης ή με κάποια οργάνωση που εργάζεται για τα δικαιώματα των γυναικών και ανακαλύψτε ποιες είναι οι ανάγκες τους και πώς μπορείτε να βοηθήσετε.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Μ α καθολ κή πρόκληση γ α τα ανθρ ώπ να δ κα ώματα

Τα δικαιώματα των γυναικών και των κοριτσιών είναι αναφαίρετα και αδιαίρετα και συνιστούν αναπόσπαστο μέρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εν τούτοις, αυτό δε σημαίνει ότι γίνονται και σεβαστά ή ότι τηρούνται πλήρως. Αντίθετα, η βία κατά των γυναικών είναι ένα πρόβλημα τεραστίων διαστάσεων. Οι νέες γυναίκες ιδιαίτερος διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο από τους άνδρες να υποστούν καταπατήσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

Η βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών είναι ένα σημαντικό ζήτημα, τόσο υγείας όσο και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τουλάχιστον το ένα πέμπτο των γυναικών παγκοσμίως έχουν κακοποιηθεί σωματικά ή σεξουαλικά σε κάποια στιγμή της ζωής τους. Πολλές, ανάμεσά τους και έγκυες και νέα κορίτσια, υφίστανται σοβαρές, διαρκείς ή κατ' επανάληψη επιθέσεις.

Παγκοσμίως έχει υπολογιστεί ότι η βία κατά των γυναικών είναι τόσο συχνή αιτία θανάτου και αναπηρίας μεταξύ των γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας όσο ο καρκίνος και αποτελεί συχνότερη αιτία προβλημάτων υγείας από ό,τι τα τροχαία ατυχήματα και η ελονοσία μαζί. Το πρόβλημα με τη βία κατά των νέων γυναικών είναι παγκόσμιο και δεν γνωρίζει σύνορα: Το φαινόμενο της παράνομης εμπορίας και διακίνησης (trafficking) είναι ενδεικτικό. «Δεν υπάρχει ούτε μια χώρα στον κόσμο, όπου οι γυναίκες να μην υφίστανται βία. Δεν υπάρχει ούτε μια πτυχή στη ζωή της γυναίκας, που να μην είναι εκτεθειμένη σε απειλές ή σε πραγματικές πράξεις βίας. Η βία κατά γυναικών δε γνωρίζει κανένα γεωγραφικό σύνορο, κανένα όριο ηλικίας, καμιά διάκριση φυλής, καμιά πολιτισμική διαφορά, και εκδηλώνεται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους»¹.

Η βία κατά γυναικών είναι σαφώς πολιτική, υπό την έννοια ότι αποτελεί ένα σοβαρό εμπόδιο στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών και ότι διαιωνίζει την ανισότητα². Είναι επίσης σαφώς πολιτική, υπό την έννοια ότι αποτελεί σημαντική απειλή για τη δημοκρατία, δεδομένου ότι, όπως δηλώνεται σ' ένα ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης, «η ανισότητα και οι διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ασυμβίβαστες με τις αρχές της γνήσιας δημοκρατίας»³.

Β α στον κύκλο της ζωής

Η βία κατά γυναικών σε όλο τον κύκλο της ζωής

Φάση	Τύπος βίας
Προ-γεννητικό στάδιο	Επιλεκτική άμβλωση κοριτσιών. Επιπτώσεις του ξυλοδαρμού κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης στα βρέφη.
Παιδική ηλικία	Παιδοκτονία κοριτσιών, σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση.
Παιδική ηλικία	Γάμος παιδιών, ακρωτηριασμός θηλυκών γεννητικών οργάνων, σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση, αιμομιξία, παιδική πορνεία και πορνογραφία
Εφηβεία και ενηλικίωση	Βία που σχετίζεται με τις προγαμιαίες σχέσεις (π.χ. ρίψη οξέος για την πρόκληση εγκαυμάτων και βιασμός σε ραντεβού). Οικονομικός εξαναγκασμός σε σεξ (λ.χ. μαθήτρες, που αναγκάζονται να κάνουν σεξ για να πληρώσουν τα δίδακτρα), αιμομιξία, σεξουαλική κακοποίηση στον εργασιακό χώρο, βιασμός, σεξουαλικές παρενοχλήσεις, καταναγκαστική πορνεία και πορνογραφία, σωματεμπορία/διακίνηση γυναικών, βία από συναδέλφους, συζυγικός βιασμός, κακοποίηση που σχετίζεται με την προίκα, ανθρωποκτονία από τον σύντροφο, ψυχολογική κακοποίηση, κακοποίηση γυναικών με αναπηρίες, εξαναγκασμένη εγκυμοσύνη.
Ηλικιωμένοι	Εξαναγκασμός σε "αυτοκτονία" ή ανθρωποκτονία χηρών για οικονομικούς λόγους, σεξουαλική, σωματική και ψυχολογική κακοποίηση.

Πηγή: Πληροφοριακό Υλικό για τη Βία κατά Γυναικών - Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, 1997

Πρόσθετες παραπομπές στο δ αδ κτυο:

Η ιστοσελίδα στο Δίκτυο των Γυναικών της Ευρώπης Ενάντια Στη Βία (Women Against Violence in Europe Network): www.wave-network.org.

Το Λόμπι των Ευρωπαϊκών Γυναικών [The European Women's Lobby]: www.womenlobby.org, απ' όπου μπορείτε να παραγγείλετε την έκθεση που παρουσιάζει τα κρυμμένα στοιχεία όσον αφορά τη βία στο σπίτι στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Εκστρατεία Λευκής Κορδέλας είναι "η σημαντικότερη προσπάθεια από πλευράς ανδρών να σταματήσει η βία ανδρών ενάντια στις γυναίκες". www.whiteribbon.ca.

Το EuroPRO-Fem, European Pro-feminist Men's Network (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανδρών Υπέρ του Φεμινισμού) είναι ένα δίκτυο οργανώσεων και προγραμμάτων από άνδρες που ασχολούνται με την ανδρική κυριαρχία, τη βία και την καταπίεση των γυναικών. www.europrofem.org.

Πολλές από τις στατιστικές έχουν αντληθεί από την σεμιναριακή έκθεση "Βία Κατά Νέων Γυναικών Στην Ευρώπη", της Ingrid Ramberg, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2001 – διαθέσιμο στη διεύθυνση www.coe.int/hre.

Μερ κο αρ θμο γ α το μέγεθος του προβλήματος

Οι αριθμοί για τη βία κατά γυναικών, και συγκεκριμένα για την ενδοοικογενειακή, πιθανόν να εκπλήσσουν, καθώς παρουσιάζουν την έκταση και την καθολικότητα του προβλήματος όπως και τη σχετική αορατότητά του. Κάθε ημέρα στην Ευρώπη μια γυναίκα στις πέντε πέφτει θύμα βίας. Περισσότερες γυναίκες στην Ευρώπη πεθαίνουν ή τραυματίζονται σοβαρά κάθε χρόνο λόγω της βίας στο σπίτι απ' ό,τι λόγω του καρκίνου ή των τροχαίων ατυχημάτων⁴. Κάθε χρόνο 14.500 Ρωσίδες βρίσκουν τον θάνατο λόγω ενδοοικογενειακής βίας⁵.

Μια μελέτη, που πραγματοποιήθηκε από το Λόμπι των Ευρωπαϊκών Γυναικών το 1999 για την ενδοοικογενειακή βία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνήγαγε το συμπέρασμα ότι 1 στις 4 γυναίκες στην ΕΕ υφίσταται κάποια μορφή βίας από κάποιο σύνοικό της. Το 95% όλων των πράξεων βίας πραγματοποιούνται μέσα στο σπίτι. Μια φινλανδική μελέτη (1998) έδειξε ότι το 52% των ενήλικων γυναικών είχαν πέσει θύματα βίας ή σωματικών ή σεξουαλικών απειλών από την ηλικία των 15 και, για το 20%, αυτό είχε συμβεί μέσα στο προηγούμενο έτος. Μια πορτογαλική μελέτη (1997) αποκάλυψε ότι το 53,3% των γυναικών που ζουν στα προάστια των μεγάλων πόλεων, το 55,4% των γυναικών που ζουν στις πόλεις και το 37,9% των γυναικών που ζουν στην επαρχία είχαν υποστεί βία. Το 43% των πράξεων της βίας είχαν διαπραχτεί μέσα στην οικογένεια. Μια βελγική μελέτη (1998) έδειξε ότι το 68% των γυναικών είχαν πέσει θύματα σωματικής ή/και σεξουαλικής βίας⁶.

Β α στο σπ τ

Η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών δεν είναι κάτι που συμβαίνει μόνο σε καιρό πολέμου. Συμβαίνει πρώτα απ' όλα στο σπίτι. Η «ιδιωτική φύση» αυτής της βίας είναι ακριβώς αυτό που ανέκαθεν και ακόμα και σήμερα καθιστά την επέμβαση και τη δράση τόσο δύσκολες⁷.

Η έρευνα συστηματικά καταδεικνύει ότι οι γυναίκες είναι πιθανότερο να τραυματιστούν, να βιαστούν ή να δολοφονηθούν από σύντροφό τους απ' ότι από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο⁸. Η βία στο σπίτι έχει επιπτώσεις όχι μόνο στη γυναίκα αλλά και στα παιδιά, με ιδιαίτερα υψηλή συχνότητα μεταξύ των κοριτσιών και των νέων γυναικών.

Η αναφορά των σιωπηλών μαρτύρων

Αφορμή γι' αυτήν τη δραστηριότητα αποτέλεσε μια έκθεση για τη βία στο σπίτι και τις δολοφονίες των γυναικών, η οποία παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Νεολαίας στη Βουδαπέστη (European Youth Centre Budapest) από τη NANE Women's Rights Association (Ένωση για τα Δικαιώματα των Γυναικών (Βουδαπέστη, Ουγγαρία) και συμπεριελάμβανε τις ιστορίες της Eszter και της Kati. Αυτή η έκθεση είχε ως στόχο να βελτιώσει την πληροφόρηση του κοινού για τις διαστάσεις και τη σοβαρότητα της βίας και των δολοφονιών στο σπίτι, με την αφήγηση των ιστοριών δολοφονημένων γυναικών, των «σιωπηλών μαρτύρων».

Οι «σιωπηλοί μάρτυρες» δημιουργήθηκαν στη Μινεσότα των ΗΠΑ, όπου πέτυχαν να επεκτείνουν τη δράση τους σε εθνικό επίπεδο και είναι μέρος μιας κίνησης που θέλει, μέχρι το 2010, να βάλει τέλος στους φόνους που διαπράττονται εντός του σπιτιού οργανώνοντας αναφορές σιωπηλών μαρτύρων, έναν πολύ πρακτικό και αποτελεσματικό τρόπο καταπολέμησης της βίας στο σπίτι στο πλαίσιο της κοινότητας, της πόλης ή της ευρύτερης περιοχής. Υπάρχουν βιβλία για το πώς μπορεί να οργανωθεί μια τέτοια αναφορά, ανάμεσά τους και ένα βιβλίο με τον τίτλο «Results» («Αποτελέσματα»), που αναφέρεται στα πρώτα χρόνια της εκστρατείας στις ΗΠΑ και απαριθμεί ιστορίες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως παραδείγματα. Η διεύθυνση στο διαδίκτυο είναι www.silentwitness.net, όπου φιλοξενείται κι ένας μεγάλος κατάλογος διεθνών επαφών γι' αυτού του είδους τις εκδηλώσεις.

Σημείωση: Οι περιπτώσεις της Kati και της Eszter αναφέρονται από τη Morvai Krisztina in Terror a családban - A feleségbántalmazás és a jog (Τρόμος στην Οικογένεια – Ο Ξυλοδαρμός της Συζύγου και ο Νόμος,) Kossuth Kiadó, Βουδαπέστη 1998.

---

¹ European Women's Lobby - Λόμπι των Ευρωπαίων Γυναικών.

² Πληροφοριακό Υλικό για τη Βία κατά Γυναικών - Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, 1997 (www.who.int).

³ Ενημερωτικό δελτίο. "Βία κατά γυναικών. Δράση που αναλαμβάνεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης". Τμήμα Ισότητας μεταξύ Γυναικών και Ανδρών, Γενική Διεύθυνση ΙΙ, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2001.

⁴ Ψήφισμα 1216 (2000) Δράση για συνέχεια στην 4η Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες των Ηνωμένων Εθνών (Πεκίνο 1995). Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης.

⁵ Σύσταση 1450 (2000) Βία Κατά Γυναικών στην Ευρώπη. Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης.

⁶ Η Έκθεση της UNICEF σχετικά με τις Γυναίκες σε Χώρες Σε Μετάβαση (Women in Countries in Transition), Σεπτέμβριος 1999.

⁷ Λόμπι των Ευρωπαίων γυναικών.

⁸ Σταματώντας τη Βία στο Σπίτι: Ενέργειες και μέτρα. Πρακτικά του Φόρουμ του Βουκουρεστίου (Ρουμανία), 26-28 Νοεμβρίου 1998. Οργανωτική επιτροπή για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. (EG/BUC (99) 1). Συμβούλιο της Ευρώπης 2000, σελ. 13.

Φυλλάδια
Μαρτυρία εγκλήματος, αναφορά 1η
Eszter

Τον Νοέμβριο του 1995, ο σύζυγος της Eszter έφθασε στο σπίτι ελαφρώς μεθυσμένος. Ανακάλυψε ότι η Eszter και η κόρη της είχαν πάει επίσκεψη σε μια γειτόνισσα. Τις διέταξε να έρθουν αμέσως στο σπίτι.

Όταν μπήκαν μέσα, κλείδωσε την πόρτα και είπε στην κόρη τους: «Τώρα θα πω δυο λογάκια με τη μάνα σου». Έβγαλε ένα τσεκούρι, μια σκούπα κι ένα μαχαίρι. Άρχισε μια φιλονικία με τη σύζυγό του κατηγορώντας την για το ότι δεν είχε κάνει καμιά οικιακή δουλειά, δεν είχε πλύνει, δεν είχε μαγειρέψει κ.λπ. Όλο αυτό το διάστημα συνεχώς τη χτυπούσε στο κεφάλι και στο πρόσωπό της με τα χέρια. Της ξερίζωσε τούφες από τα μαλλιά και την κλωτσούσε με τις μπότες του. Κατόπιν, την έγδυσε από τη μέση και πάνω και την έριξε στο κρεβάτι με την πρόθεση να συνεχίσει να τη χτυπάει.

Όλα αυτά διαδραματίστηκαν μπροστά στην οχτάχρονη κόρη τους που τον ικέτευσε να σταματήσει. Σταμάτησε.

Έριξε την Eszter από το κρεβάτι και κοιμήθηκε.

Η Eszter πέθανε την ίδια νύχτα.

Μαρτυρία εγκλήματος, αναφορά 2η
Η Kati

Η Kati προσπάθησε να ξεφύγει από τον αρραβωνιαστικό της που την κακοποιούσε όλο και περισσότερο. Βρήκε ένα διαμέρισμα για να νοικιάσει σε μίαν άλλη πόλη αλλά αυτός συνέχισε να της τηλεφωνεί και να την παρενοχλεί. Η συναισθηματική κατάσταση της Kati άρχισε να επιδεινώνεται.

Μια μέρα, ο αρραβωνιαστικός της πήγε να την πάρει μετά από την δουλειά της για να την κάνει να επιστρέψει σ' αυτόν. Την οδήγησε σ' ένα κοντινό δάσος, όπου προσπάθησε να τη στραγγάλισι με το πουλόβερ της. Την επόμενη μέρα η Kati είπε στους συναδέλφους της στη δουλειά πως φοβόταν ότι μια ημέρα θα την στραγγάλιζε και θα τη σκότωνε.

Τέσσερις ημέρες αργότερα ο αρραβωνιαστικός της ήπιε μερικά ποτά. Για άλλη μια φορά την περίμενε έξω από τη δουλειά της και, μόλις βγήκε, άρχισε να τη χτυπάει. Το βράδυ, αποφάσισε ότι πρέπει να επισκεφτούν κάποιους συγγενείς. Στη διαδρομή σταμάτησαν αρκετές φορές. Η Kati βλέποντας σε ποια κατάσταση ήταν ο αρραβωνιαστικός της συμφώνησε να κάνει σεξ μαζί του αλλά ήταν πάρα πολύ πωμένος.

Η Kati είπε στον αρραβωνιαστικό της ότι δεν ενδιαφερόταν γι' αυτόν πλέον. Αυτό τον εξόργισε. Άρπαξε μια μακριά δερμάτινη ζώνη και τη στραγγάλισε.

Έσυρε έπειτα το νεκρό σώμα της σε μια τάφο και την κάλυψε με κλαδιά δέντρων.

Μαρτυρία εγκλήματος, αναφορά 3η
Η Ζ.

Η Ζ. είναι μια γυναίκα που ζει στη γειτονιά σας, είναι παντρεμένη και έχει δύο μικρά παιδιά. Μερικές φορές ο σύζυγός της τη χτυπάει, συνήθως με τα χέρια και τις γροθιές του. Εντούτοις, πρόσφατα κατέληξε να τη χτυπάει με μια ζώνη κι ένα σκουπόξυλο. Δύο μήνες πριν έσπασε ένα μπουκάλι στο κεφάλι της. Η Ζ. θέλει να φύγει από το σπίτι αλλά ο σύζυγός της απειλεί να τη σκοτώσει «ακόμη κι αν το σκεφτεί». Έχει δύο μικρούς γιους να μεγαλώσει και τρομάζει στην προοπτική να τους εγκαταλείψει. Χθες ανέφερε στο τοπικό νοσοκομείο ότι το σπάσιμο στη μύτη και οι μώλωπες προκλήθηκαν από πτώση της στη σκάλα.

Οδηγίες για ομαδική συζήτηση
I Η ανάλυση του εγκλήματος (20 λεπτά)

1. Τι σκέφτεστε για το έγκλημα όπως αναφέρεται;
2. Πού μπορεί ένα τέτοιο έγκλημα να έχει συμβεί; Θα μπορούσε να συμβεί στη γειτονιά σας;
3. Γιατί συνέβη το έγκλημα;
4. Υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να δικαιολογήσει ένα τέτοιο έγκλημα;
5. Πώς θα μπορούσε το θύμα να έχει υπερασπιστεί τον εαυτό της;

II - Μεταφορά στην κοινωνική πραγματικότητα (40 λεπτά)

1. Ξέρετε ή έχετε ακούσει για οποιεσδήποτε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας πρόσφατα;
2. Ποιες μορφές έχει η ενδοοικογενειακή βία στην κοινωνία μας;
3. Τι μπορούν τα θύματα να κάνουν, εάν χρειάζονται βοήθεια;
4. Θα έπρεπε η αστυνομία να επεμβαίνει όταν ενημερώνεται για βία ή θα έπρεπε μια τέτοια επέμβαση να θεωρηθεί ως παρέμβαση στις οικογενειακές υποθέσεις και θα έπρεπε «να αφήσουν τον χρόνο να γιατρέψει τις πληγές»;
5. Τι δύναμη έχει η γυναίκα σε τέτοιες καταστάσεις; Τι δύναμη έχει ο άντρας;
6. Γνωρίζετε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, όπου το θύμα είναι ο άντρας;
7. Πώς μπορεί η ενδοοικογενειακή βία να προληφθεί ή να σταματήσει;
8. Τι θα μπορούσαν/θα έπρεπε να κάνουν:
  - α. οι δημόσιες αρχές;
  - β. η τοπική κοινότητα;
  - γ. οι εμπλεκόμενοι άνθρωποι;
  - δ. οι φίλοι και οι γείτονες;

αιχν δι “ΣΧΕΔΙΑΣΤΕ ΤΗ ΛΕΞΗ”

Και οι μη καλλιτέχνες έχουν δικαιώματα!

Θεματικές ενότητες	Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα, Μ.Μ.Ε., Ιδιότητα του Πολίτη.
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 1
Μέγεθος Ομάδας	8+
Διάρκεια	45 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Πρόκειται για ένα ομαδικό παιχνίδι, όπου τα μέλη της ομάδας θα πρέπει ζωγραφίζοντας να σχεδιάσουν μια λέξη σχετική με τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης. • Το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης. • Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Απόκτηση γνώσεων για την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. • Ανάπτυξη ομαδικότητας και δημιουργικής σκέψης και επίγνωσης του πώς χρησιμοποιούμε την εικόνα. • Προώθηση της αλληλεγγύης και του σεβασμού στη διαφορετικότητα.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένας πίνακας με μια λίστα με τα άρθρα της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. • Ένα μεγάλο χαρτί ή χαρτί από χαρτοπίνακα και ένας μαρκαδόρος για να μετρήσετε το σκορ. • Χαρτιά (A4 μέγεθος) και στυλό για τα σχέδια της ομάδας, ένα χαρτί ανά ομάδα για κάθε γύρο του παιχνιδιού. • Αυτοκόλλητη ταινία ή πινέζες για την ανάρτηση των σχεδίων.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Από τη σελίδα 440 πάρτε τη συνοπτική λίστα με τα άρθρα της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και αντιγράψτε την σ' ένα μεγάλο χαρτί. • Επιλέξτε τα δικαιώματα, τα οποία θέλετε να δουλέψει η ομάδα και κάντε μια λίστα για να χρησιμοποιηθεί στο παιχνίδι.

Οδηγίες

1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να γίνουν μικρές ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων και να διαλέξουν ένα όνομα για την ομάδα τους.
2. Εξηγήστε ότι για τη δραστηριότητα θα πρέπει να δουλέψουν σε ομάδες. Θα δώσετε σ' ένα άτομο από κάθε ομάδα να σχεδιάσει ένα Άρθρο από την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι υπόλοιποι/ες της ομάδας θα πρέπει να καταλάβουν ποιο είναι. Η ομάδα που θα το βρει πρώτη, παίρνει έναν πόντο. Στο τέλος, κερδίζει η ομάδα με τους περισσότερους πόντους.
3. Πείτε στις ομάδες να πάρουν μερικά χαρτιά και μολύβια και να καθίσουν σ' ένα μέρος στο δωμάτιο. Οι ομάδες θα πρέπει να κάθονται μακριά η μια από την άλλη.
4. Καλέστε ένα μέλος από την κάθε ομάδα. Δώστε τους από ένα Δικαίωμα από τη λίστα σας, για παράδειγμα, «ελευθερία από βασανιστήρια» ή «δικαίωμα στη

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΤΑ

ΜΜΕ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

45 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

10 Δεκεμβρίου
 Ημέρα Ανθρωπίνων
 Δικαιωμάτων

ζωή».

5. Πείτε τους να επιστρέψουν στις ομάδες τους και να σχεδιάσουν το Δικαίωμα, ενώ οι υπόλοιποι της ομάδας θα προσπαθήσουν να βρουν ποιο είναι. Μπορούν να ζωγραφίσουν μόνον εικόνες, όχι αριθμούς ή λέξεις. Δεν επιτρέπονται οι συζητήσεις, παρά μόνο για να επιβεβαιώσουν τη σωστή απάντηση.
6. Η υπόλοιπη ομάδα μπορεί μόνο να λέει τις υποθέσεις της, δεν θα πρέπει να κάνει ερωτήσεις.
7. Μετά από κάθε γύρο, ζητήστε από αυτούς που ζωγράρισαν να γράψουν ποιο ήταν το Δικαίωμα, είτε το τελείωσαν είτε όχι, και να το τοποθετήσουν σε μια πλευρά.
8. Συνεχίστε με έναν ακόμα γύρο. Καλέστε νέα άτομα να σχεδιάσουν και δώστε τους ένα άλλο Δικαίωμα. Κάντε 7 με 8 γύρους. Ένα διαφορετικό άτομο θα πρέπει να ζωγραφίζει σε κάθε γύρο. Προσπαθήστε να διασφαλίσετε ότι όλοι έχουν την ευκαιρία να ζωγραφίσουν τουλάχιστον μια φορά.
9. Στο τέλος, ζητήστε από τις ομάδες να κρεμάσουν τα σχέδιά τους έτσι ώστε διαφορετικές εκδοχές και σχέδια των διαφορετικών δικαιωμάτων να μπορούν να συγκριθούν και να συζητηθούν.

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

Ξεκινήστε από την αξιολόγηση της δραστηριότητας και μετά συζητήστε τι γνωρίζουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Ήταν ευκολότερο ή δυσκολότερο από αυτό που περίμεναν οι ομάδες;
- Πώς επέλεξαν τις ζωγραφιές που έκαναν για κάθε Δικαίωμα; Από πού άντλησαν εικόνες;
- Πώς συγκρίνονται οι διαφορετικές εκδοχές του κάθε Δικαιώματος; Πόσα διαφορετικά σχέδια έγιναν για να αναπαραστήσουν και να εξηγήσουν την ίδια έννοια;
- Αφού δείτε κάθε ζωγραφιά, ρωτήστε πόσα, λίγα ή πολλά, γνώριζε ο/η κάθε συμμετέχων/ουσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Πιστεύουν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν σχέση με τη δική τους ζωή; Ποια από αυτά;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Πριν κάνετε αυτή τη δραστηριότητα, θα πρέπει να διαβάσετε την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και να γνωρίζετε τι εννοούμε με τον όρο «ανθρώπινα δικαιώματα», για παράδειγμα, ότι είναι διεθνώς αποδεκτά, νομικά προστατευμένα, εστιάζουν στην αξιοπρέπεια της ανθρώπινης οντότητας, προστατεύουν τόσο άτομα όσο και ομάδες, δεν μπορούν να αναιρεθούν, είναι ισότιμα, αλληλεξαρτώνται και είναι οικουμενικά.

Θα πρέπει να αποφασίσετε πώς θα χρησιμοποιήσετε τον πίνακα. Αν οι ομάδες έχουν περιορισμένη γνώση για την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε τον πίνακα πριν ξεκινήσετε τη δραστηριότητα, έτσι ώστε οι ομάδες να έχουν μια ιδέα τι πρέπει να μαντέψουν. Αν οι ομάδες γνωρίζουν περισσότερα, χρησιμοποιήστε τον πίνακα στο τέλος για να ξεκινήσετε τη συζήτηση για τα δικαιώματα που ζωγράρισαν.

Προσέξτε ότι όσοι/ες από τους συμμετέχοντες θεωρούν ότι δεν είναι καλοί/ες στο σχέδιο, μπορεί να βρουν την άσκηση πολύ δύσκολη. Βεβαιώστε τους/τις ότι δεν ενδιαφέρει να κάνουν καλά σχέδια και ενθαρρύνετέ τους/τις να προσπαθήσουν. Μπορεί να εκπλαγούν από τα αποτελέσματα!

Χρησιμοποιήστε τη συνοπτική λίστα των άρθρων της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για να βρείτε ποια δικαιώματα θα χρησιμοποιήσετε. Μερικές προτάσεις είναι: Το δικαίωμα στη ζωή, η ελευθερία από βασανιστήρια, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, η ελευθερία από τις διακρίσεις, το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, η ελευθερία από τη σκλαβιά, η ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, η ελευθερία στην έκφραση, το δικαίωμα στην εθνικότητα, η ελευθερία σκέψης και ανεξίθρησκείας, το δικαίωμα στην ψήφο, το δικαίωμα στην εργασία, το δικαίωμα στην υγεία, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, το δικαίωμα στον γάμο και στη δημιουργία οικογένειας και το δικαίωμα στην επιλογή του ποιον θα παντρευτείς.

Παραλλαγές

Αν έχετε μια μικρή ομάδα, μικρότερη των 8 ατόμων, μπορείτε να παίξετε ως μια ομάδα. Ζητήστε από ένα άτομο να ζωγραφίσει στον πρώτο γύρο και όποιος/α μαντέψει σωστά, θα ζωγραφίσει στον επόμενο γύρο κ.λπ.

Προτάσεις για συνέχεια

Η ομάδα μπορεί να θέλει να ασχοληθεί με θέματα σχετικά με τα δικαιώματα των ανθρώπων με αναπηρίες χρησιμοποιώντας τη δραστηριότητα «Δες την ικανότητα» σελ.144.

Αν στη ομάδα αρέσουν τα παζλ και είναι περίεργοι/ες για άλλες κουλτούρες, μουσικές και γλώσσες, τότε μπορεί να τους ενδιαφέρει η δραστηριότητα «Tales of the world» από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal» .

Εκ α δευση για Λους;

Έχετε καλή μνήμη; Ήρθε η στιγμή να τη δοκιμάσετε

Θεματικές ενότητες Εκπαίδευση, Παγκοσμιοποίηση, Ιδιότητα του Πολίτη

Πολυπλοκότητα Επίπεδο 2

Μέγεθος Ομάδας 6 - 30

Διάρκεια 90 λεπτά

Επισκόπηση της δραστηριότητας Σ' αυτήν τη δραστηριότητα τα άτομα που συμμετέχουν πρέπει να εντοπίσουν και να ταιριάζουν σε ζευγάρια τις κάρτες, ενώ συζητούν για τις ανισότητες στην εκπαίδευση παγκοσμίως και, παράλληλα, για το πώς νομίζουν ότι μπορεί να επιτευχθεί η «εκπαίδευση για όλους».

Σχετιζόμενα δικαιώματα

- Το δικαίωμα στην εκπαίδευση.
- Το δικαίωμα στην πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητας.
- Το δικαίωμα στην ισότητα ανεξάρτητα από το φύλο και την κοινωνική θέση.

Σκοποί

- Να τεθεί η εκπαίδευση ως ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να αναλυθεί με κριτική ματιά η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Να ενθαρρυνθεί η ανάληψη δράσης για την επίτευξη της εκπαίδευσης για όλους

Υλικά

- 1 σετ καρτών για κάθε τρεις ή τέσσερις συμμετέχοντες/ουσες.
- 2 φύλλα χοντρού ή λεπτού χαρτιού (A4 μέγεθος) για κάθε τρεις ή τέσσερις συμμετέχοντες/ουσες και κόλλα (προαιρετική αλλά προτιμητέα).
- Ψαλίδι.
- Χαρτί και μαρκαδόροι για τις σημειώσεις στο 2ο μέρος.

Προετοιμασία

- Εξοικειωθείτε με τις κάρτες.
- Κάντε αντίγραφα από τα φύλλα με τις κάρτες και κολλήστε από πίσω το χοντρό χαρτί για να κάνετε τις κάρτες ανθεκτικότερες. Κόψτε τις 40 κάρτες και ανακατέψτε τις καλά έτσι ώστε οι κάρτες που σχηματίζουν ζευγάρια να μην είναι μαζί.

Οδηγίες

Η δραστηριότητα πραγματοποιείται σε δύο μέρη: Το 1ο μέρος, που είναι το παιχνίδι μνήμης, και το 2ο μέρος, στο οποίο υποβάλλονται σύντομες εκθέσεις, σχετικές με τα ζητήματα που θίγει η δραστηριότητα.

Μέρος 1ο, το παιχνίδι μνήμης (10 λεπτά)

1. Εξηγήστε ότι υπάρχουν είκοσι ζευγάρια καρτών και ότι κάθε ζευγάρι περιλαμβάνει μια κάρτα δήλωσης και μια κάρτα εικόνας. Ο στόχος είναι αφενός να εντοπίσουν τα ζευγάρια και αφετέρου να γίνει το ταίριασμά τους. Τα κείμενα που αναγράφονται στις

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

6-30

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

- κάρτες αφορούν είτε στους στόχους που έχει θέσει το Παγκόσμιο Φόρουμ Εκπαίδευσης (WEF) προκειμένου να επιτευχθεί «η εκπαίδευση για όλους» είτε σε γενικά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκπαίδευσης.
- Εξηγήστε στην ομάδα πώς παίζεται το παιχνίδι. Οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να φτιάξουν μικρές ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων. Πρέπει αρχικά να απλώσουν τις κάρτες στο πάτωμα χωρίς να φαίνονται οι όψεις τους και, στη συνέχεια, αναποδογυρίζοντας δύο κάρτες τη φορά, να σχηματίσουν ζευγάρια από μια κάρτα δήλωσης και μια κάρτα εικόνας. Εάν οι κάρτες είναι ζευγάρι, εκείνος/η που τις βρήκε, τις κρατάει και συνεχίζει κάποιος άλλος/η. Εάν ο/η συμμετέχων/ουσα σηκώσει κάρτες (μία ή και δύο) δήλωσης, διαβάζει δυνατά το κείμενο στην υπόλοιπη ομάδα. Εάν οι κάρτες δεν ταιριάζουν, τις γυρίζει και πάλι ανάποδα στο πάτωμα ακριβώς στο ίδιο σημείο που ήταν πριν και έχει σειρά ο/η επόμενος/η. Είναι παιχνίδι μνήμης, επειδή οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να απομνημονεύσουν πού βρίσκονται οι διάφορες κάρτες, για να είναι σε θέση να ταιριάζουν τα ζευγάρια.
  - Νικητής/τρια είναι ο παίκτης/τρια που έχει σχηματίσει και κρατάει τα περισσότερα ζευγάρια καρτών στο τέλος του παιχνιδιού.

Μέρος 2ο, όπου συζητούνται τα ζητήματα που θίγονται στις κάρτες (60 λεπτά)

- Συνοψίστε τις θεματικές ενότητες σε έναν χαρτοπίνακα. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να διαβάσουν δυνατά τους τίτλους που έχουν οι κάρτες τους (όχι ολόκληρη τη δήλωση) κι εσείς τους καταγράφετε.
- Ζητήστε από την ομάδα να προσδιορίσει από τέσσερα έως έξι ζητήματα που την ενδιαφέρουν περισσότερο.
- Διαιρέστε την ομάδα σε υποομάδες των 4 ή 5 ατόμων. Ζητήστε από κάθε υποομάδα να επιλέξει τα δύο θέματα που θα της άρεσε περισσότερο να συζητήσει. Προσπαθήστε να το οργανώσετε έτσι ώστε δύο διαφορετικές ομάδες να συζητήσουν το ίδιο θέμα προκειμένου να προκύψουν περισσότερες ιδέες για το θέμα αυτό. Αυτό σημαίνει ότι οι υποομάδες θα πρέπει να κάνουν κάποιες διαπραγματεύσεις για το ποια θα συζητήσει ποιο ζήτημα.
- Όταν υπάρξει συμφωνία σχετικά με τα θέματα συζήτησης, δώστε στις ομάδες 20 λεπτά για να συζητήσουν τα δύο επιλεγμένα θέματά τους. Η εστίαση των συζητήσεων θα διαφέρει ελαφρώς ανάλογα με την κάρτα. Εάν η κάρτα περιέχει ερώτηση, αυτή θα πρέπει να απαντηθεί. Εάν η κάρτα περιέχει μια δήλωση, οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να προετοιμάσουν ένα κριτικό σχόλιο.
- Μετά από 20 λεπτά, καλέστε τις ομάδες σε ολομέλεια για να υποβάλουν τις σύντομες εκθέσεις τους. Πιάστε το κάθε ζήτημα με τη σειρά και δώστε σε κάθε ομάδα ακριβώς 5 λεπτά για να αναστοχαστεί πάνω στα όσα ακούστηκαν και αφιερώστε έπειτα μέχρι 5 λεπτά για ερωτήσεις.
- Αφού όλες οι ομάδες υποβάλουν τις εκθέσεις τους για τα υπό διερεύνηση ζητήματα, προχωρήστε στη φάση της ανασκόπησης και της αξιολόγησης.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Μέχρι τη φάση αυτή θα έχει ήδη γίνει μια καλή συζήτηση για τις θεματικές ενότητες. Τώρα μπορεί να αξιολογηθεί το ίδιο το παιχνίδι και τι έμαθαν τα άτομα.

- Ήταν το παιχνίδι μνήμης διασκεδαστικό για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες;
- Στάθηκε καλή αφετηρία για μια συζήτηση σχετικά με τα θέματα της εκπαίδευσης;
- Πώς πήγαν οι συζητήσεις στις ομάδες; Ένωσαν όλοι άνετα να συμμετάσχουν;
- Τα προβλήματα που εμποδίζουν την επίτευξη μιας εκπαίδευσης για όλους κριθηκαν ανυπέρβλητα;
- Πώς μπορείτε εσείς, η ομάδα σας, η κοινότητά σας να εργαστείτε για την επίτευξη του στόχου της εκπαίδευσης για όλους στη χώρα σας ή/και στις αναπτυσσόμενες χώρες;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Η πρόθεση που υπάρχει πίσω από τη χρήση αυτής της τεχνικής είναι να παρουσιαστούν με

Ημερομηνία κλειδί

8 Ιανουαρίου

Παγκόσμια Ημέρα Λογοτεχνίας

- διασκεδαστικό τρόπο οι πληροφορίες που θα απαιτηθούν για τη μετέπειτα συζήτηση.
- Είναι μια αρκετά απλή δραστηριότητα, που διευκολύνει τη μετέπειτα συζήτηση -απλώς σιγουρευτείτε ότι έχετε διαβάσει όλες τις κάρτες προτού την κάνετε. Σιγουρευτείτε για το ποια κάρτα ταιριάζει με ποια, έτσι ώστε κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού να μπορείτε να προσφέρετε καθοδήγηση και να ελέγχετε ότι τα ζευγάρια είναι σωστά. Όταν εξηγείτε πώς παίζεται το παιχνίδι, μπορείτε -αν θέλετε- να το κάνετε περισσότερο κατανοητό δείχνοντας ως παράδειγμα ένα ταιριαστό ζευγάρι καρτών.
- Καθώς μερικές από τις κάρτες περιέχουν αρκτικόλεξα, λ.χ. WEF (World Education Forum – Παγκόσμιο Φόρουμ Εκπαίδευσης), φροντίστε, όταν εξηγείτε το παιχνίδι, να πείτε και τι σημαίνουν αυτά (δείτε τις «συμπληρωματικές πληροφορίες» παρακάτω).
- Σημειώστε ότι το ένα τρίτο των καρτών περιέχει δηλώσεις σχετικά με τους στόχους της εκπαίδευσης για όλους, όπως αυτοί διατυπώθηκαν στο Παγκόσμιο Φόρουμ Εκπαίδευσης (WEF), που έγινε στο Ντακάρ της Σενεγάλης τον Απρίλιο του 2000. Οι υπόλοιπες κάρτες αναφέρονται σε ανθρώπινα δικαιώματα και σε εκπαιδευτικά ζητήματα ή στα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να επιτευχθεί εκπαίδευση καλής ποιότητας για όλους.

· Παραλλαγές

- Εάν δεν υπάρχει αρκετός χρόνος να πραγματοποιηθεί το 2ο μέρος, θα μπορούσατε αντί γι' αυτό να χρησιμοποιήσετε την τεχνική που περιγράφεται στη δραστηριότητα «Ακριβώς ένα λεπτό» (σ. 161). Ζητήστε από κάθε μέλος της ομάδας να επιλέξει ένα από τα ζητήματα που υπήρχαν στις κάρτες που πήραν και να μιλήσουν γι' αυτό σε ένα λεπτό αυθόρμητα, χωρίς δισταγμούς ή επαναλήψεις. Αυτή είναι μια καλή επιλογή και στην περίπτωση που θεωρείτε ότι τα μέλη της ομάδας πρέπει να βελτιώσουν τις προφορικές τους δεξιότητες παρουσίασης.

· Προτάσεις για συνέχεια

- Διάφορα ζητήματα που τίγονται στο παιχνίδι μνήμης μπορούν να διερευνηθούν περαιτέρω σε άλλες δραστηριότητες. Παραδείγματος χάριν, εάν θέλετε να ερευνήσετε το ζήτημα των προϋπολογισμών για την εκπαίδευση και τις άλλες κοινωνικές ανάγκες σε σύγκριση με τον προϋπολογισμό που ξοδεύεται για εξοπλισμούς, μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα «Λεφτά για ξόδεμα» (σ. 191). Τα ζητήματα σχετικά με την παιδική εργασία και την έλλειψη πρόσβασης στην εκπαίδευση μπορούν να διερευνηθούν μέσα από τη δραστηριότητα «Η ιστορία του Ashique» (σ. 95).
- Εάν θέλετε να προχωρήσετε σε μια γενική επισκόπηση των κύριων ζητημάτων που σχετίζονται με την ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, θα μπορούσατε κατόπιν να κάνετε τη δραστηριότητα «The path to development» από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal».

· Ιδέες για δράση

- Οι κάρτες μνήμης παρουσιάζουν τα πολυάριθμα προβλήματα που εμποδίζουν την επίτευξη μιας «εκπαίδευσης για όλους». Η ομάδα θα μπορούσε να επιλέξει οποιοδήποτε από τα προβλήματα αυτά και να κάνει μια μικρή έρευνα για να βρει προοπτικές λύσεων και, τελικά, προτάσεις για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων. Συμβουλευτείτε το Κεφάλαιο 3 σχετικά με τη ανάληψη δράσης και το πώς μπορεί να γίνει κάτι στην πράξη.
- Θα μπορούσαν, λ.χ., να σταλούν επιστολές στους βουλευτές που ασχολούνται στη χώρα σας με την εκπλήρωση των στόχων που τέθηκαν κατά τη διάρκεια του Παγκόσμιου Φόρουμ Εκπαίδευσης «WEF».

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι ένα από τα αναγνωρισμένα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα. Εντούτοις, ενώ υπάρχει μια γενική αποδοχή και υποχρέωση από πλευράς των κρατών να προσφέρουν δωρεάν και καθολική βασική εκπαίδευση, στην πραγματικότητα η εκπαίδευση δεν είναι προσβάσιμη από όλους αλλά μόνον από μια μειονότητα του πληθυσμού.

Για να αντιμετωπίσει αυτή η κατάσταση, η διεθνής κοινότητα συγκεντρώθηκε στη Σενεγάλη το έτος 2000 στο Παγκόσμιο Φόρουμ Εκπαίδευσης (WEF). Οι στόχοι ήταν να ανασκοπηθεί η πρόοδος που είχε σημειωθεί κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 στην παροχή βασικής εκπαίδευσης και να ανανεωθεί η δέσμευση στην εκπαίδευση για όλους. Περίπου 1100 σύνεδροι από 164 χώρες υιοθέτησαν το πλαίσιο δράσης του Ντακάρ και δεσμεύτηκαν για την επίτευξη ποιοτικής βασικής εκπαίδευσης για όλους μέχρι το 2015. Η UNESCO επιφορτίστηκε με τη γενική ευθύνη να εποπτεύει όλους τους φορείς διεθνώς και να υποστηρίζει την όλη προσπάθεια.

Αναγνωρίστηκε ότι στις διάφορες χώρες υπάρχουν διαφορετικές προκλήσεις. Παραδείγματος χάριν, μερικές χώρες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της έλλειψης πόρων, ενώ από άλλες λείπει η πολιτική βούληση. Ένα από τα πορίσματα του συνεδρίου ήταν ότι προκειμένου να επιτευχθούν οι επιμέρους στόχοι που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για όλους, είναι απαραίτητο να καθιερωθούν σε ευρεία βάση συνεργασίες ανάμεσα στις διάφορες χώρες, τέτοιες που να υποστηρίζονται από τη συνέργεια περιφερειακών και διεθνών αντιπροσωπειών και οργάνων.

Στις εργασίες του συνεδρίου τονίστηκε η θεμελιώδης σημασία της εκπαίδευσης στον 21ο αιώνα για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ειρήνη, την ουσιαστική συμμετοχή της κοινωνίας στα κοινά, όπως και για υγιείς εθνικές οικονομίες. Ένα σημαντικό αποτέλεσμα ήταν ο καθορισμός συγκεκριμένων στόχων με συγκεκριμένα χρονικά όρια, καθώς επίσης και η περιγραφή των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν σε όλα τα επίπεδα προκειμένου να επιτευχθεί η εκπαίδευση για όλους. Το αν αυτοί οι στόχοι θα επιτευχθούν και το αν οι δράσεις θα δρομολογηθούν, μπορεί να απαντηθεί καταφατικά μόνο στο μέτρο που η κάθε κοινωνία σε κάθε επίπεδο της αποκτά γνώση και αγωνίζεται για την εκπαίδευση για όλους.

Πηγή: UNESCO Education for All: World Education Forum Final Report, 2000.

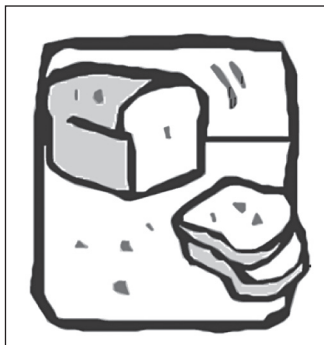
Χρήματα & εκπαίδευση

Η έλλειψη πόρων είναι αυτό που, κύρια, απειλεί την εκπαίδευση για όλους. Χωρίς οικονομικά μέσα, οι κυβερνήσεις δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις τους για εκπαίδευση για όλους. Είναι παράμετρος που σχετίζεται και με τις προδιαγραφές που τίθενται για την εκπαίδευση: Οι κακοπληρωμένοι/ες δάσκαλοι/ες και η έλλειψη υλικών θέτουν σε κίνδυνο την ποιότητα της εκπαίδευσης. Χωρίς οικονομικούς πόρους δεν μπορεί να βοηθεί η εκπαίδευση. Χωρίς χρήμα, δεν υπάρχει εκπαίδευση! Συμφωνείτε;

Παγκοσμιοποίηση & εκπαίδευση

Αυτοί που σκέφτονται ότι η παγκοσμιοποίηση φέρνει μόνο καλά στην εκπαίδευση, μέσω της πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες, κάνουν λάθος! Τα αποτελέσματα της ραγδαίας απελευθέρωσης του εμπορίου και η ανάγκη για διαρθρωτικές προσαρμογές, που είναι χαρακτηριστικά της παγκοσμιοποίησης, έχουν θέσει σε κίνδυνο τις προσόδους των κυβερνήσεων σε διάφορες χώρες, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες και, υπ' αυτές τις περιστάσεις, η χρηματοδότηση για την εκπαίδευση πλήττεται πολύ σοβαρά.

Τρόφιμα & εκπαίδευση

Στις αναπτυσσόμενες χώρες έχει βρει μεγάλη απήχηση η άποψη ότι η καταπολέμηση της πείνας και η εκπαίδευση πρέπει να θεωρούνται συνδεδεμένα ζητήματα: ένας/μία πεινασμένος/η μαθητής/τρια δεν μπορεί να συγκεντρωθεί για να αποδώσει.

Τα τρόφιμα χρησιμοποιούνται συχνά ως κίνητρο προς τους γονείς για να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο. Εάν τα παιδιά δεν έτρωγαν στο σχολείο, θα τα έστελναν να δουλέψουν.

Εκπαίδευση & διαδίκτυο

Σε πολλές χώρες, η πληροφορική έχει βρεθεί στον πυρήνα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Θεωρείται ουσιαστική τόσο για την έρευνα όσο και για την εργασία. Πολλοί θα συμφωνούσαν ότι το διαδίκτυο έχει ανοίξει νέους «δρόμους» για την εκπαίδευση. Αλλά έχει κλείσει και κάποιους. Το χάσμα μεταξύ των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών έχει μεγαλώσει. Σε πολλές χώρες όχι μόνο δεν υπάρχουν υπολογιστές, αλλά δεν υπάρχει καν ηλεκτρική ενέργεια.

Εκπαίδευση & αλκοόλ

Σε πολλά σχολεία και πανεπιστήμια, η κατάχρηση αλκοόλ είναι ένα μεγάλο πρόβλημα. Δυσχεραίνει και απομακρύνει τους μαθητές από τη μάθηση και αυξάνει τη βία.

Τα περισσότερα σχολεία υιοθετούν την πολιτική πλήρους απαγόρευσης του αλκοόλ στους χώρους τους αλλά αυτή δεν φαίνεται να αποδίδει.

Τι σκέφτεστε ότι θα μπορούσε να γίνει προκειμένου να λυθεί αυτό το πρόβλημα;

Πανεπιστημιακή (ανώτατη και μετα-δευτεροβάθμια) εκπαίδευση

Από την άποψη του Δικαίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τα έθνη-κράτη έχουν υποχρέωση να παρέχουν δωρεάν μόνο τη βασική (πρωτοβάθμια) εκπαίδευση. Οι υποχρεώσεις τους δεν επεκτείνονται στην ανώτατη ή στη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Θα έπρεπε η κρατική υποχρέωση να επεκταθεί και στο πανεπιστημιακό επίπεδο; Είναι αυτό ένα ρεαλιστικό αίτημα;

Δάσκαλοι & εκπαίδευση
 Η επάρκεια των δασκάλων είναι μερικές φορές πρόβλημα. Ενδέχεται να στερούνται εμπειρίας ή κατάρτισης τέτοιας που να τους επιτρέπει να παρέχουν εκπαίδευση υψηλής ποιότητας. Έχουν κατατεθεί αιτήματα για τη θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών για τους δασκάλους, όπως ένα πτυχίο δασκάλου για τους σχολικούς δασκάλους και ένα διδακτορικό για τους πανεπιστημιακούς λέκτορες. Είναι αυτές οι απαιτήσεις ρεαλιστικές ή θα αύξαναν μόνο το πρόβλημα της έλλειψης δασκάλων;

Εκπαίδευση & περιβάλλον
 Ο τρόπος ζωής της πλειοψηφίας των ανθρώπων στις ευρωπαϊκές χώρες είναι μη βιώσιμος στο μέλλον. Εάν οι πολίτες θέλουν να κάνουν σωστές επιλογές και να αλλάξουν τον τρόπο ζωής τους, πρέπει να μάθουν για τις οικολογικές ισορροπίες, την οικονομία, την πολιτική και την ιστορία. Χρειάζεται να αναπτύξουν διαπολιτισμικές δεξιότητες, αίσθημα ευθύνης και ενδιαφέροντος. Πώς θα περιλαμβάνετε την εκπαίδευση για την αειφορία στο πρόγραμμα μαθημάτων;

Δωρεάν εκπαίδευση
 Οι κυβερνήσεις έχουν την υποχρέωση να εγγυώνται τη δωρεάν παροχή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε όλους. Στην πραγματικότητα, όμως, σε πολλές χώρες, εάν μια οικογένεια δεν έχει πόρους να πληρώσει για τα διδάκτρα ή/και τα σχολικά είδη, τα παιδιά της δεν πάνε σχολείο.

Πειθαρχία & εκπαίδευση
 Τα σχολεία και τα πανεπιστήμια στις διάφορες χώρες χρησιμοποιούν διαφορετικά μέσα για να διασφαλίσουν την πειθαρχία. Οι μέθοδοι περιλαμβάνουν τη σωματική τιμωρία, την πρόσθετη εργασία στο σπίτι, την αποβολή αλλά και τη συμμετοχή στο σχολικό ή στο φοιτητικό συμβούλιο. Ποια νομίζετε ότι είναι η καλύτερη προσέγγιση για τη διασφάλιση της πειθαρχίας σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο;

Γυναίκες & εκπαίδευση
 Στις αναπτυσσόμενες χώρες, το ποσοστό των κοριτσιών που φοιτούν στα σχολεία είναι 78%, ενώ το αντίστοιχο των αγοριών ανέρχεται στο 86 % σχεδόν. Περίπου 60% των παιδιών εκτός σχολείου είναι κορίτσια. Ένας από τους στόχους του Παγκόσμιου Φόρουμ Εκπαίδευσης (WEF) ήταν να εξαλειφθούν οι διαφορές μεταξύ των δυο φύλων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέχρι το 2005 και να επιτευχθεί η ισότητα στην εκπαίδευση μέχρι το 2015.

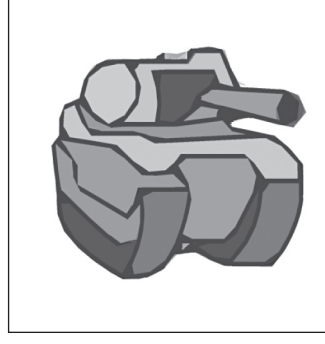
Ειρήνη & εκπαίδευση
 "Η ειρήνη ξεκινάει από το σπίτι"
 Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα συχνά γίνονται αντιληπτά από τους σπουδαστές τους ως δεύτερα σπίτια. Η εκπαίδευση για την ειρήνη πρέπει, επομένως, να είναι μέρος του προγράμματος σπουδών της βασικής εκπαίδευσης καθώς επίσης και να ενθαρρύνεται στα μη επίσημα εκπαιδευτικά πλαίσια. Με ποιον τρόπο θα περιλαμβάνατε την εκπαίδευση για την ειρήνη στο επίσημο πρόγραμμα των σπουδών;

Εκπαίδευση & ισότητα
 Ο αριθμός των εγγεγραμμένων παιδιών σε νηπιαγωγεία διαφέρει σημαντικά από χώρες όπως Βερμούδες, Μαλαισία, Βέλγιο και Σουηδία όπου το 100% των παιδιών συμμετέχουν στη προσχολική εκπαίδευση ενώ σε χώρες που βρίσκονται είτε σε πόλεμο είτε σε μεγάλη οικονομική κρίση το ποσοστό μειώνεται σημαντικά και πολλές φορές δε ξεπερνά το 2%. Ένας από τους στόχους του Παγκόσμιου Φόρουμ Εκπαίδευσης (WFE) είναι να εξασφαλίσει την πρόσβαση όλων των νέων αλλά και ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευση και απόκτησης δεξιοτήτων.

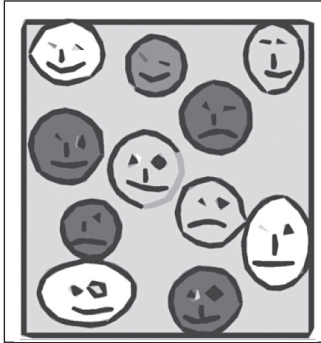
Αθλητισμός & εκπαίδευση
 Α) Οι αθλητικές δραστηριότητες δεν πρέπει να είναι υποχρεωτικές σε ολόκληρη τη σχολική περίοδο. Εάν λείπει χρόνος για άλλα μαθήματα, σε αυτά θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα.
 Β) Ο αθλητισμός πρέπει να είναι παρών σε ολόκληρη τη σχολική περίοδο. Διδάσκει πολλά πράγματα, που δεν μπορούν να διδαχθούν σε άλλα μαθήματα, όπως τη συνεργασία και την πλήρη ανάπτυξη του σώματος και του πνεύματος.
 Με ποια δήλωση από τις δυο συμφωνείτε;

Εκπαίδευση & στρατιωτικές δαπάνες
 Μολονότι η εκπαίδευση και ο στρατός θεωρούνται συχνά άσχετα μεταξύ τους, στην πραγματικότητα σχετίζονται έντονα. Σε πολλές χώρες με έντονα στρατιωτικό καθεστώς ένα μεγάλο μέρος του προϋπολογισμού διατίθεται στις στρατιωτικές δαπάνες κι έτσι δεν διατίθενται αρκετά χρήματα για τον κοινωνικό τομέα, και ειδικά για την εκπαίδευση.

Κοινωνικός αποκλεισμός & εκπαίδευση
 Το κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν είναι ανοιχτό για όλους. Τα παιδιά που ζουν στους δρόμους, τα φτωχά παιδιά, τα παιδιά που εργάζονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης δεν εντάσσονται συνήθως στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στη Ρουμανία, το ίδρυμα «Πίσω Στο Σχολείο» καλύπτει ανάγκες παιδιών που αποκλείονται από το κρατικό σύστημα δίνοντάς τους τη δυνατότητα κάποιας εκπαίδευσης και καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης στη μετέπειτα ζωή τους.

Εκπαίδευση & μειονότητες

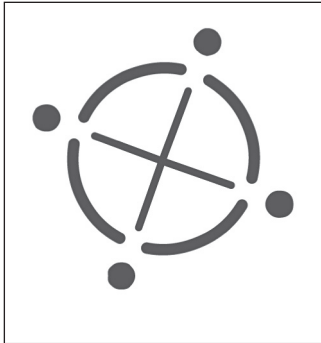
Η συμπερίληψη των αναγκών των μειονοτήτων στα σχολεία και στα πανεπιστήμια είναι ένα κοινό πρόβλημα στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Εκτός από το ζήτημα των διακρίσεων απέναντι στο άτομο, οι διαφορές της θρησκείας και της γλώσσας παρουσιάζουν επίσης προκλήσεις για το σύστημα. Πώς θα προσαρμόζατε εσείς το σύστημα και το πρόγραμμα σπουδών για να ικανοποιήσετε τις ανάγκες των μειονοτήτων;

Δια βίου μάθηση

Ο αναλφαριθμητισμός των ενηλίκων είναι ένα μεγάλο πρόβλημα στις χώρες που στερούνται ακόμη και βασικής εκπαίδευσης. Ένας από τους στόχους του WEF είναι η κατά 50% βελτίωση του επιπέδου βασικής εκπαίδευσης των ενηλίκων μέχρι το 2015.

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν αναλάβει δεσμεύσεις για τη «δια βίου μάθηση». Εντούτοις, αποτυγχάνουν να παράσχουν επαρκή μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση στους ενηλίκους. Ποιες νομίζετε ότι πρέπει να είναι οι εκπαιδευτικές προτεραιότητες της κυβέρνησης;

Εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα

Η εκπαίδευση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην τυπική, άτυπη ή μη τυπική εκπαίδευση θεωρείται ευθύνη της κυβέρνησης. Γιατί πρέπει, λοιπόν, η Κοινωνία των Πολιτών και οι ΜΚΟ να αναλαμβάνουν κάτι που αποτελεί κυβερνητικό καθήκον και αρμοδιότητα;

Aids/HIV & εκπαίδευση

«Η πρώτη μάχη που κερδίζεται στον πόλεμο κατά του ιού του AIDS είναι η μάχη που θα συνθλίψει τον τοίχο της σιωπής και του στίγματος που τον περιβάλλουν» (Kofi Annan). Είναι απαραίτητο να σπάσει η σιωπή προκειμένου να εξαλειφθούν οι σχετικές διακρίσεις αλλά και να μειωθούν οι περαιτέρω μολύνσεις. Η κρίση του Aids/HIV πρέπει να βρεθεί στο επίκεντρο των εθνικών εκπαιδευτικών ημερησίων διατάξεων. Τι μπορεί να γίνει για να ασκηθεί πίεση σε αυτή την κατεύθυνση στα εκπαιδευτικά πλαίσια;

ροεκλογική εκστρατεία

Πόσο πειστικοί είστε;

Θεματικές ενότητες Δημοκρατία, Ιδιότητα του Πολίτη, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα

Πολυπλοκότητα Επίπεδο 2

Μέγεθος Ομάδας Οποιοδήποτε

Διάρκεια 45 λεπτά

Επισκόπηση της δραστηριότητας Πρόκειται για μια δραστηριότητα που βασίζεται στη συζήτηση και στον διάλογο και εξετάζει:

- Τα δικαιώματα και τις ευθύνες που απορρέουν από τη δημοκρατία.
- Τον δημοκρατικό τρόπο συζήτησης.

Σχετιζόμενα δικαιώματα

- Το δικαίωμα συμμετοχής στη δημοκρατική διαδικασία.
- Την ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης.

Σκοποί

- Να εξετάσει μερικές από τις αμφιλεγόμενες πτυχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας.
- Να αναπτύξει στην πράξη τις δεξιότητες της ακρόασης, της συζήτησης και της πειθούς.
- Να ενθαρρύνει τη συνεργασία.

Υλικά

- Ένας ανοιχτός χώρος.
- Χαρτί (A4) και χρωματιστοί μαρκαδόροι, κολλητική ταινία.
- Χαρτί και στίλο για σημειώσεις (προαιρετικά).

Προετοιμασία

- Φτιάξτε δύο πινακίδες με τις λέξεις «συμφωνώ» και «διαφωνώ» και αναρτήστε τις με ταινία στα δύο άκρα ενός επιμήκους τοίχου. Σιγουρευτείτε ότι υπάρχει αρκετός χώρος κατά μήκος του τοίχου ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να μπορούν να μπουν σε μια ευθεία γραμμή.
- Τοποθετήστε δύο καρέκλες στο κέντρο του δωματίου σε απόσταση 50 εκατοστών μεταξύ τους και έτσι ώστε να υπάρχει αρκετός χώρος για να μπορούν να γυρίζουν γύρω τους οι συμμετέχοντες/ουσες.

Οδηγίες

1. Επισημάνετε τα δύο σημάδια στις δυο άκρες του τοίχου και εξηγήστε ότι πρόκειται να διαβάσετε δυνατά μια δήλωση με την οποία οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να δηλώσουν τη συμφωνία τους σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό.
2. Επιλέξτε μια δήλωση από τον παρακάτω κατάλογο και διαβάστε τη δυνατά στην ομάδα.
3. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να τοποθετηθούν κατά μήκος του τοίχου μεταξύ των δύο πινακίδων, ανάλογα με το πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν: εάν συμφωνούν απόλυτα ή διαφωνούν απόλυτα, θα πρέπει να σταθούν ακριβώς στο αντίστοιχο άκρο, διαφορετικά θα πρέπει να σταθούν κάπου μεταξύ των δύο σημείων.
4. Όταν τα μέλη της ομάδας μπουν σε γραμμή, καλέστε τους/τις δύο που έχουν σταθεί

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

δημοκρατία

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

45 ΛΕΠΤΑ

στις ακραίες θέσεις να καθίσουν στις δύο καρέκλες στο κέντρο του δωματίου. Τώρα, οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να μαζευτούν γύρω από την καρέκλα στην οποία κάθεται το άτομο με την άποψη του οποίου συμφωνούν περισσότερο ή, εάν είναι αναποφάσιστοι, ανάμεσα στις δυο καρέκλες.

5. Δώστε σε αυτούς/ές που κάθονται στις καρέκλες ένα λεπτό να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους συμφωνούν ή διαφωνούν με την αρχική τους δήλωση. Καθώς εξηγούν, κανείς/καμία δεν πρέπει να τους/τις διακόψει ή να τους/τις βοηθήσει.
6. Στο τέλος του λεπτού, ζητήστε από όλους στην ομάδα να μπουν πίσω από έναν από τους δυο ομιλητές/τριες (δεν μπορούν να παραμείνουν αναποφάσιστοι), έτσι ώστε να υπάρχει μια ομάδα ατόμων «υπέρ» του υπό συζήτηση ισχυρισμού και μια ομάδα «κατά». Δώστε στις δύο ομάδες δέκα λεπτά για να προετοιμάσουν την επιχειρηματολογία που θα υποστηρίξει τη θέση τους και για να επιλέξουν έναν/μία διαφορετικό/ή ομιλητή/τρια που θα παρουσιάσει αυτά τα επιχειρήματα.
7. Στο τέλος των δέκα λεπτών, καλέστε τους/τις δύο νέους/ες ομιλητές/τριες να σταθούν στις δύο καρέκλες με τους/τις «υποστηρικτές/τριες» τους γύρω από αυτές.
8. Δώστε στους/στις ομιλητές/τριες τρία λεπτά για να εκθέσουν τα επιχειρήματά τους. Στο τέλος, οι υποστηρικτές/τριες μπορούν να αλλάξουν πλευρά και ομάδα, αν τους πείσουν τα επιχειρήματα που θα έχουν εκτεθεί.
9. Δώστε στις ομάδες πέντε λεπτά ακόμη για να επεξεργαστούν την επιχειρηματολογία τους και να επιλέξουν τρίτο/η ομιλητή/τρια. Μετά και από αυτές τις ομιλίες, δώστε τη δυνατότητα στους συνομιλητές/τριες να αλλάξουν πλευρά, εάν το επιθυμούν.
10. Καλέστε όλη την ομάδα να συμμετάσχει στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Τώρα προχωρήστε στην ανασκόπηση συζητώντας τη σκοπιμότητα της συγκεκριμένης μορφής που είχε η συζήτηση και τους λόγους για τους οποίους αξιολογείται θετικά ο πλουραλισμός σε μια κοινωνία. Προσπαθήστε να μην επιστρέψει πάλι η συζήτηση στο θέμα γύρω από το οποίο ήδη περιστράφηκε.

- Άλλαξε κανείς/μία άποψη κατά τη διάρκεια της συζήτησης; Αν ναι, ποια ήταν τα επιχειρήματα που τους/τις έπεισαν;
- Θεωρούν οι συμμετέχοντες/ουσες ότι επηρεάστηκαν από παράγοντες πέραν των επιχειρημάτων; Παραδείγματος χάριν, από την πίεση των υπόλοιπων, τον συγκινητικό τρόπο ομιλίας κάποιου/ας από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες ή από κάποια αίσθηση ανταγωνισμού.
- Για εκείνους/ές που δεν άλλαξαν την άποψή τους κατά τη διάρκεια της συζήτησης, είχε η συζήτηση κάποιο νόημα; Μπορούν να φανταστούν κάτι που θα μπορούσε να τους/τις πείσει να αλλάξουν τις απόψεις τους;
- Γιατί σε μια κοινωνία οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις; Πώς θα πρέπει να ρυθμίζονται οι διαφωνίες σε μια δημοκρατική κοινωνία;
- Θα έπρεπε όλες οι απόψεις να γίνονται ανεκτές σε μια δημοκρατία;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Το πρώτο μέρος αυτής της δραστηριότητας, όταν τοποθετούνται οι συμμετέχοντες/ουσες σε μια γραμμή, δεν πρέπει να διαρκέσει περισσότερο από μερικά λεπτά. Το μέρος αυτό έχει το νόημα να σημειωθούν απλώς οι «αρχικές θέσεις» των συμμετεχόντων/ουσών, ώστε να δουν πού στέκονται σε σύγκριση με τους/τις άλλους/ες.

Σκοπός της δραστηριότητας είναι τόσο να ενεργοποιήσει δεξιότητες επικοινωνίας και πειθούς, όσο και να ωθήσει στον προβληματισμό γύρω από τα ίδια τα ζητήματα. Επομένως, τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να ενθαρρυνθούν στο να σκεφτούν όχι μόνο το περιεχόμενο και τον τρόπο παρουσίασης των απόψεων αλλά και τον τύπο ή τη μορφή των επιχειρημάτων που θα είναι τα πιο πειστικά στα άτομα της άλλης πλευράς. Στόχος τους είναι να τραβήξουν όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους στο «κόμμα» τους. Μπορούν να κάνουν χρήση της ανάπαυλας μεταξύ των ομιλιών για να εξετάσουν τις θέσεις της άλλης πλευράς, για να σκεφτούν τρόπους να την αποδυναμώσουν.

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ως θέματα και άλλα εκτός από εκείνα που προτείνονται ως

Ημερομηνία κλειδί : βάση για τη συζήτηση. Το σημαντικό είναι να επιλέξετε μια δήλωση που θα είναι αμφιλεγόμενη μέσα στην ομάδα σας.

24 Οκτωβρίου
Ημέρα Ηνωμένων Εθνών

Σημείωση: Η συζήτηση μιας δήλωσης στους διαφορετικούς κύκλους συνομιλιών διαρκεί περίπου 30 λεπτά. Εάν θέλετε να συζητήσετε περισσότερες δηλώσεις, θα πρέπει να έχετε τον ανάλογο επιπλέον χρόνο.

Ενδείκνυται να τηρήσετε χαλαρά το πλάνο της δραστηριότητας, ανάλογα με τις δυνατότητες της ομάδας και τη ζωντάνια της συζήτησης. Παραδείγματος χάριν:

- Μπορείτε, αν θέλετε, να προσθέσετε ένα ή δύο περισσότερα διαλείμματα ώστε οι ομάδες να προετοιμάσουν τα επιχειρήματά τους και διαφορετικοί/ές ομιλητές/τριες να έχουν την ευκαιρία να εκθέσουν τις απόψεις τους.
- Εάν έχετε ξανακάνει αυτήν τη δραστηριότητα με τη συγκεκριμένη ομάδα -αλλά ακόμα και εάν δεν την έχετε ξανακάνει-, μπορείτε να προσθέσετε ένα στοιχείο έκπληξης στον τρόπο που επιλέγονται οι πρώτοι/ές ομιλητές/τριες. Παραδείγματος χάριν, θα μπορούσατε να επιλέξετε τους/τις δύο τρίτους/ες από το τέλος κάθε άκρου ως πρώτους.
- Μπορείτε, σ' ένα από τα διαλείμματα προετοιμασίας επιχειρημάτων, να ζητήσετε από τους «υποστηρικτές/τριες» ενός/μιας ομιλητή/τριας να εργαστούν με τον/την αντίπαλο/η ομιλητή/τρια -με άλλα λόγια, να προετοιμάσουν επιχειρήματα ενάντια στη δική τους άποψη. Αυτό μπορεί να φανεί χρήσιμο στο να ωθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εξετάσουν την αντίθετη άποψη και μπορεί να αποτελέσει μian ενδιαφέρουσα παραλλαγή, εάν οι συμμετέχοντες/ουσες γενικά δεν αλλάζουν πλευρές.

Μπορείτε, αν θέλετε, να επιτρέψετε στους/στις ομιλητές/τριες να γράψουν σ' ένα φύλλο χαρτί συνοπτικές σημειώσεις με τα διάφορα επιχειρήματά τους για να μπορούν να αναφέρονται σ' αυτά καθώς μιλούν.

Μπορείτε, αν θέλετε, να θίξετε το ζήτημα αν ο «πλουραλισμός» ή η ελευθερία της έκφρασης θα πρέπει να υπόκεινται σε όρια σε μια ανεκτική κοινωνία: Θα πρέπει, λ.χ., να επιτρέπονται οι διαδηλώσεις φασιστικών ή εθνικιστικών ομάδων;

Προτάσεις για συνέχεια

Εάν σας ενδιαφέρει να ασχοληθείτε παραπέρα με το πώς οι απόψεις διαμορφώνονται ή αλλάζουν, ιδιαίτερα από τα ΜΜΕ, μπορείτε να προχωρήσετε με τη δραστηριότητα «Πρωτοσέλιδο» (σ. 144).

Εάν θελήσετε να σκεφτείτε παραπέρα για τη σχέση των διαφόρων απόψεων που υποστηρίζονται γενικά από τη μια πλευρά και των στερεότυπων και προκαταλήψεων από την άλλη, μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα «Cultionary», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal».

Ιδέες για δράση

Εάν από τις παρακάτω δηλώσεις επιλέξετε τη σχετική με την ψήφο, μπορείτε να συνεχίσετε τη δραστηριότητα με μια έρευνα για τις συνήθειες των ψηφοφόρων στην τοπική κοινότητα μέσα από τη δραστηριότητα «Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει». (σ. 260).

Δηλώσεις προς συζήτηση

- Έχουμε ηθική υποχρέωση να ψηφίζουμε στις εκλογές.
- Πρέπει να υπακούμε όλους τους νόμους, ακόμη και τους άδικους.
- Οι μόνοι άνθρωποι που έχουν εξουσία σε μια δημοκρατία είναι οι πολιτικοί.
- «Οι λαοί έχουν τους ηγέτες που τους αξίζουν».
- Είναι ευθύνη των πολιτών να ελέγχουν καθημερινά τη δραστηριότητα της κυβέρνησης

Αγωνιστές για τα Δικαιώματα

«Είναι ένα ιδανικό που αξίζει κανείς να ζει γι' αυτό και να βλέπει να γίνεται πραγματικότητα»
Νέλσον Μαντέλα

Θεματικές ενότητες	Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα, ΜΜΕ, Ιδιότητα του Πολίτη
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Σε αυτή τη δραστηριότητα χρησιμοποιούνται κάρτες που περιέχουν πληροφορίες ώστε να υποκινηθεί το ενδιαφέρον για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα ζητήματα που θίγονται είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η πολιτική καταστολή και καταπίεση. • Δραστήριοι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον εικοστό αιώνα. • Ο αγώνας για τα δικαιώματα σε διάφορες χώρες.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Η ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης. • Το δικαίωμα σε μια δίκαιη δίκη. • Το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς βασανιστήρια
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να δώσει πληροφορίες γι' ανθρώπους που αγωνίστηκαν για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε διάφορες χώρες. • Να αναπτύξει δεξιότητες χειρισμού και επεξεργασίας των πληροφοριών, συνεργασίας και ομαδικής εργασίας. • Να προωθήσει τον σεβασμό, την υπευθυνότητα και τη φιλομάθεια για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα σετ τριάντα καρτών για κάθε μικρή ομάδα. • Ψαλίδι. • Φάκελοι. • Προαιρετικά: κόλλα και κομμάτια χαρτονιού για την υποστήριξη των καρτών.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαμορφώστε το δωμάτιο έτσι ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να μπορούν να εργαστούν σε μικρές ομάδες. • Κάντε αντίγραφα των καρτών που υπάρχουν στα φυλλάδια, έτσι ώστε να έχετε ένα σετ καρτών για κάθε μικρή ομάδα. • Κόψτε τα σετ των τριάντα καρτών, ανακατέψτε τις ώστε να μην είναι στη σειρά, και βάλτε τις σε φακέλους. Είναι σημαντικό να μην μπερδευτούν οι κάρτες των διαφορετικών σετ μεταξύ τους!
Οδηγίες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν μικρές ομάδες (3 ή 4 άτομα σε κάθε ομάδα) και μοιράστε ένα σετ καρτών σε κάθε ομάδα. 2. Ζητήστε να απλώσουν τις κάρτες στο πάτωμα με την όψη τους προς τα κάτω. 3. Εξηγήστε ότι οι κάρτες περιγράφουν γεγονότα από τις ζωές έξι ενεργών υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο στόχος για κάθε ομάδα είναι να ταιριάξει τα γεγονότα αυτά με το σωστό πρόσωπο και με αυτόν τον τρόπο να συνθέσει μια συνοπτική περιγραφή του.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΜΜΕ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

LEVEL 4

LEVEL 3

LEVEL 2

LEVEL 1

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

10 Δεκεμβρίου
 Ημέρα Ανθρωπίνων
 Δικαιωμάτων

4. Εξηγήστε ότι σε κάθε ένα από τα πρόσωπα αντιστοιχεί ένα σύνολο 5 καρτών (δηλ. μια κάρτα “Α”, μια “Β”, μια “Γ”, μια “Δ” και μια “Ε”).
5. Ζητήστε από κάθε ομάδα να παίρνει με τη σειρά από μια κάρτα τη φορά έως ότου τελειώσουν οι κάρτες.
6. Δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες μερικά λεπτά για να διαβάσουν τις κάρτες τους σιωπηρά.
7. Κατόπιν, επιτρέψτε στις ομάδες να επινοήσουν στρατηγικές για πώς θα ταιριάξουν τις κάρτες στις προσωπικότητες. Θα χρειαστούν περίπου 15 - 20 λεπτά γι' αυτό το στάδιο.
8. Συγκεντρώστε τους/τις όλους/ες και ζητήστε έναν/μία αντιπρόσωπο από κάθε ομάδα για να συστήσει στους/στις υπόλοιπους/ες με δικά του/της λόγια μια από τις προσωπικότητες. Κατόπιν επαναλάβετε τη διαδικασία με τις άλλες ομάδες με τη σειρά, έτσι ώστε κάθε προσωπικότητα να παρουσιαστεί πλήρως και κάθε ομάδα να μπορεί να ελέγξει ότι συμπληρώνει σωστά τα “κομμάτια”.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

1. Πόσο εύκολη ήταν η δραστηριότητα και ποιες στρατηγικές χρησιμοποίησαν οι ομάδες για να ταξινομήσουν τα σετ των καρτών;
2. Ποιες προσωπικότητες είχαν ήδη ακουστά οι συμμετέχοντες/ουσες, ποιες τους ήταν άγνωστες; Γιατί μερικές προσωπικότητες ήταν πιο γνωστές από άλλες;
3. Προκάλεσαν κάποιες πληροφορίες έκπληξη; Ποιες έκαναν τη μεγαλύτερη εντύπωση;
4. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επιλέξουν ποια φράση απ' αυτές στα εισαγωγικά τους εκφράζει περισσότερο. Πώς πιστεύουν ότι θα είχαν συμπεριφερθεί οι ίδιοι/ες, εάν είχαν βρεθεί στην ίδια θέση με αυτό το πρόσωπο;
5. Ποιες δράσεις μπορούν να αναλάβουν οι άνθρωποι σε ανάλογες περιπτώσεις;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Υπάρχει τεράστια ποσότητα πληροφοριών διαθέσιμη για κάθε μία από τις προσωπικότητες των καρτών και οι περιληπτικές βιογραφίες που δίνονται δεν αποτελούν παρά μια πολύ ρηχή (και υποκειμενική) οπτική στο θέμα. Υπάρχουν εκατοντάδες άλλοι ακτιβιστές και ακτιβίστριες που θα μπορούσαν εξ ίσου καλά να υπάρχουν στον κατάλογο – αυτοί και αυτές που επιλέχθηκαν εδώ προορίζονται στο να δώσουν μια «γεύση» και να εισαγάγουν στο θέμα.

Προτάσεις για συνέχεια

Προτείνετε να συνεχίσετε τη δραστηριότητα ενθαρρύνοντας τα μέλη της ομάδας να ανακαλύψουν περισσότερα και για άλλους πρωταγωνιστές του αγώνα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να αποκτήσουν μιαν αίσθηση για τις προσωπικότητες που ιστορικά συνέβαλαν σ' αυτόν. Η ομάδα θα μπορούσε να αρχίσει να σχηματίζει ένα «πάνθεον» των προσωπικοτήτων αυτών. Οι έξι που δίνονται σε αυτήν τη δραστηριότητα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αφηγηρία: Φωτογραφίες μπορούν να κολληθούν σε χαρτόνια και μαζί με χαρακτηριστικές φράσεις και περιληπτικές βιογραφίες να κολληθούν στον τοίχο. Κάθε μέλος της ομάδας θα μπορούσε να κάνει μια έρευνα για άλλες μεγάλες προσωπικότητες και να αναρτήσει το πορτρέτο τους στον τοίχο. Οι έξι που χρησιμοποιήθηκαν εδώ ήταν όλοι στρατευμένοι στη διεκδίκηση και στην προάσπιση αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά θα μπορούσατε να επεκταθείτε και σε άλλα είδη δικαιωμάτων και να περιλάβετε πρωταγωνιστές του αγώνα για κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα. Στην Κοινωνία των Πολιτών υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να εκφράσει κανείς τη γνώμη του και να αγωνιστεί για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εάν θέλετε να ασχοληθείτε πιο διεξοδικά με το θέμα, θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «Κάνοντας Συνδέσεις» στη σελ. 144.

Ιδέες για δράση

Μάθετε για σημερινούς πολιτικούς κρατούμενους ή ακτιβιστές, παραδείγματος χάριν για εκείνους/ες που η Διεθνής Αμνηστία έχει ονομάσει “κρατούμενους/ες συνείδησης”. Γράψτε μιαν επιστολή ή οργανώστε μιαν εκστρατεία προκειμένου να ενημερώσετε τον κόσμο για κάποιον/αν από αυτούς/ες τους/τις φυλακισμένους/ες και να ασκήσετε πίεση για να απελευθερωθεί.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Χρήσιμες ιστοσελίδες που δίνουν πληροφορίες για ενεργούς εκπροσώπους των ανθρωπίνων δικαιωμάτων:
www.speaktruthtopower.org
www.universalrights.net/irwes
www.globalyouthconnect.org
www.hrw.org

Το βρετανικό τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας έχει δημιουργήσει ένα ιστορικό διάγραμμα κατάλληλο για ανάρτηση στον τοίχο, με ιστορικούς εκπροσώπους και αγωνιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο μπορείτε να παραγγείλετε: www.amnesty.org.uk

Φυλλάδια

Κάρτες συζήτησης

Α

«Πάλεψα ενάντια στην κυριαρχία των λευκών και ενάντια στη κυριαρχία των μαύρων. Έχω λατρέψει το ιδανικό μιας δημοκρατικής και ελεύθερης κοινωνίας, στην οποία όλα τα άτομα ζουν μαζί αρμονικά και έχουν ίσες ευκαιρίες. Είναι ένα ιδανικό που αξίζει κανείς να ζει γι' αυτό και να βλέπει να γίνεται πραγματικότητα. Αλλά, είναι ένα ιδανικό για το οποίο, αν παραστεί ανάγκη, είμαι έτοιμος και να πεθάνω».

Νέλσον Μαντέλα

Β

Γεννήθηκε σε ένα χωριό κοντά στην Umtata και εκλέχτηκε Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Νοτίου Αφρικής στις πρώτες δημοκρατικές εκλογές στη χώρα, στην ηλικία των 76 ετών. Μέχρι τότε αλλά και μετά απ' αυτό, η ζωή του αφιερώθηκε

Γ

στον αγώνα εναντίον του απαρτχάιντ, του ρατσιστικού συστήματος με το οποίο η προηγούμενη κυβέρνηση των λευκών καταπίεζε τον πλειοψηφούντα μαύρο πληθυσμό. Υπέστη διάφορες διώξεις: του απαγορεύθηκε να παρευρίσκεται σε συγκεντρώσεις, αναγκάστηκε να ζήσει στην παρανομία χωρίς να εμφανίζεται δημόσια, και τελικά

Δ

συνελήφθη και καταδικάστηκε σε ισόβια φυλάκιση στην ηλικία των 44 ετών. Πέρασε τα επόμενα 28 χρόνια της ζωής του πίσω από τα κάγκελα, μακριά από την οικογένεια και τα παιδιά του.

©MTI

Α

«Ως αποτέλεσμα ορισμένων οδυνηρών αλλά και συγχρόνως ανακουφιστικών συναντήσεων, είδα κι η ίδια πώς από τα βάθη της ηθικής αγριότητας αναδύεται ξαφνικά η κραυγή «εγώ φταίω», και πώς, με αυτή την κραυγή, ο ασθενής ανακτά το δικαίωμα να αυτοαποκαλείται άνθρωπος».

Evgenia Ginzburg

Β

Γεννήθηκε το 1906 στη Ρωσία και πέθανε στη Μόσχα το 1977. Εργαζόταν ήσυχα ως δασκάλα και δημοσιογράφος μέχρι που καταδικάστηκε ως τρομοκράτισσα από το καθεστώς του Στάλιν σε μια δίκη – παρωδία. Πέρασε 18 χρόνια σε

Γ

στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Σιβηρία υπό φρικιαστικές συνθήκες, επειδή αρνήθηκε να κατονομάσει άλλους ως ενόχους για εγκλήματα που δεν διέπραξαν. Πέρασε τον πρώτο χρόνο στην απομόνωση σε ένα υγρό κελί, όπου κατά τη διάρκεια της ημέρας δεν της επιτρεπόταν να ασκηθεί, να μιλήσει, να τραγουδήσει ή να ξαπλώσει. Αργότερα, για να την τιμωρήσουν επειδή είχε βοηθήσει έναν συγκρατούμενό της,

Δ

την μετέφεραν διαρκώς από το ένα σιβηρικό στρατόπεδο στο άλλο –μεταξύ αυτών, και στο φρικτότερο στρατόπεδο όλων, από το οποίο λίγοι βγήκαν ζωντανοί.

©David King Collection

A
 «Έχω ένα όνειρο, ότι μια ημέρα αυτό το έθνος θα εγερθεί και θα ζήσει το πραγματικό νόημα του «πιστεύω» του, δηλαδή ότι: “Θεωρούμε αυτή την αλήθεια αυτονόητη: Όλοι οι άνθρωποι δημιουργήθηκαν ίσοι». Έχω το όνειρο ότι τα τέσσερα παιδιά μου μια μέρα θα ζήσουν σε ένα έθνος όπου δε θα κρίνονται από το χρώμα του δέρματός τους αλλά για το περιεχόμενο του χαρακτήρα τους».
Martin Luther King

B
 Γεννήθηκε στην Ατλάντα της Τζόρτζια των Η.Π.Α., το 1929, εποχή που ο νόμος προέβλεπε διαφορετικές θέσεις στα λεωφορεία, στα θέατρα και στους κινηματογράφους και διαφορετικές βρύσες για τους μαύρους και τους λευκούς. Στα 28 του υπήρξε συνιδρυτής

Γ
 μιας οργάνωσης των μαύρων εκκλησιών που ενθάρρυναν τις μη βίαιες πορείες, διαδηλώσεις και τα μποϊκοτάζ ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις. Η οργάνωση συμμετείχε σε μια συγκέντρωση στο Μπέρμιγχαμ της Αλαμπάμα, στην οποία εκατοντάδες μαθητών κατέκλυσαν

Δ
 τους δρόμους τραγουδώντας και υποστηρίζοντας τη διαμαρτυρία. Η αστυνομία διατάχτηκε να επέμβει με σκυλιά και πυροσβεστικές αντλίες υψηλής πίεσης. Συνελήφθη και φυλακίστηκε.

©MTI

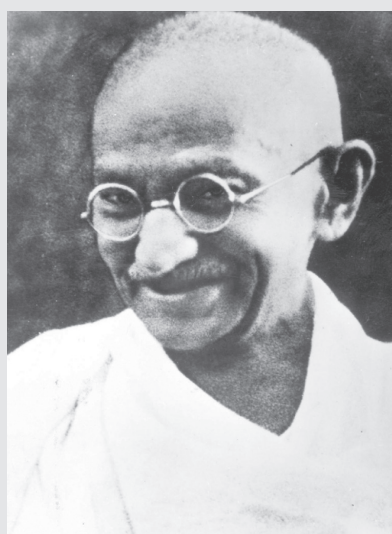
A
 «Η μη βία είναι η μέγιστη δύναμη που έχει στη διάθεσή της η ανθρωπότητα. Είναι ισχυρότερη κι απ' το ισχυρότερο όπλο καταστροφής που έχει επινοήσει η ευφυΐα του ανθρώπου».

Mahatma Gandhi

B
 Γεννήθηκε το 1869 από Hindu γονείς που ζούσαν στο Gujarat, όταν ακόμα η Ινδία ανήκε στη Βρετανική Αυτοκρατορία. Ηγήθηκε του αγώνα για την ανεξαρτησία, χωρίς ποτέ να απομακρυνθεί από τη σταθερή πίστη του στη

Γ
 μη βία διαμαρτυρία και στη θρησκευτική ανεκτικότητα, παρά τις συλλήψεις και τις φυλακίσεις τις οποίες υπέστη σε διάφορες περιπτώσεις. Όταν οι Ινδοί πρόεβησαν σε βιαιοπραγίες, μεταξύ τους ή ενάντια στο βρετανικό Raj, έκανε αποχή από την τροφή έως ότου οι πράξεις βίας σταμάτησαν. Ηγήθηκε μιας πορείας 241 μιλίων κατά μήκος της Ινδίας και

Δ
 έπεισε όσους και όσες ακολουθούσαν να δεχτούν τη βιαιότητα της αστυνομίας και των στρατιωτών χωρίς ανταπόδοση. Πέρασε στη φυλακή συνολικά 2338 ημέρες από τη ζωή του, που την αφιέρωσε ακάματα στην ειρήνη.

©MTI

Α

«Δεν προσπαθούμε να καταστρέψουμε ή να εκμηδενίσουμε το στρατιωτικό καθεστώς. Αυτοί απειλούν πάντα να μας εκμηδενίσουν αλλά... ο σκοπός του κινήματός μας είναι να δημιουργήσει μια κοινωνία που να προσφέρει ασφάλεια σε όλο τον λαό μας, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών».

Daw Aung San Suu Kyi

Β

Γεννήθηκε το 1945 στη Βιρμανία. Ήταν παιδί εθνικού ήρωα που δολοφονήθηκε στον αγώνα για την ανεξαρτησία από την αποικιοκρατία. Έγινε λαϊκός ηγέτης στον αγώνα για τη δημοκρατία εναντίον

Γ

ενός σκληρού στρατιωτικού καθεστώτος και γλίτωσε από δολοφονική απόπειρα εναντίον του από μια μονάδα στρατού που διατάχτηκε να τον στοχεύσει με τα τουφέκια της. Τέθηκε σε κατ' οίκον περιορισμό για 6 χρόνια, χωρίς να καταδικαστεί για κάποιο έγκλημα και του απαγόρευαν την επικοινωνία με τον εξωτερικό κόσμο. Ακόμα κι όταν απελευθερώθηκε, η κυβέρνηση

Δ

του απαγόρευε να δει την σύζυγό του που πέθαινε. Το 2001 ζει ακόμα υπό περιορισμό στο σπίτι του, με την πρόσβαση να ελέγχεται στενά και χωρίς τηλέφωνο.

©Gamma Press

Α

«Αλίμονο, αυτό το λυπητερό τραγούδι που έχω στο μυαλό μου, το στέλνω σ' κείνους που βοηθούν τους φυλακισμένους. Αυτά τα συναισθήματα έχω σε αυτήν τη σκοτεινή εποχή -δεν θα ξεχάσω ποτέ τα φρικτά βασανιστήρια. Είθε αυτή η δυστυχία που περνώ στη φυλακή να μην επιβληθεί ποτέ ξανά σε οποιοδήποτε νοήμον ον».

Ngawang Sangdrol

Β

Είναι βουδιστής μοναχός που πιστεύει ότι το Θιβέτ πρέπει να ανεξαρτητοποιηθεί από την Κίνα και που συνελήφθη για πρώτη φορά στην ηλικία των 10 ετών από τις κινεζικές αρχές. Το μόνο έγκλημά του ήταν ότι συμμετείχε σε

Γ

μια ειρηνική διαδήλωση για την ανεξαρτησία του Θιβέτ. Συνελήφθη και πάλι στην ηλικία των 15 ετών και καταδικάστηκε σε 3 χρόνια φυλάκισης. Η ποινή του αυξήθηκε πρώτα επειδή τραγούδησε ένα τραγούδι ανεξαρτησίας στη φυλακή, και έπειτα πάλι, για 8 χρόνια, επειδή

Δ

φώναξε "ελεύθερο Θιβέτ" υπό βροχή στο προαύλιο των φυλακών. Σήμερα αντιμετωπίζει προβλήματα με τα νεφρά του ως αποτέλεσμα των βασανιστηρίων που υπέστη.

©Tibet Information Network

Το ρωτοσέλιδο

Το να διαδίδεις τα νέα σημαίνει να τα πολλαπλασιάζεις
Οιβητιανή παροιμία

Θεματικές ενότητες	MME, Παγκοσμιοποίηση, Περιβάλλον
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	10 - 24
Διάρκεια	180 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Πρόκειται για την προσομοίωση μιας ομάδας δημοσιογράφων που εργάζονται προκειμένου να προετοιμάσουν την πρώτη σελίδα της εφημερίδας για να περάσει στο πιεστήριο. Οι συμμετέχοντες/ουσες εργάζονται σε μικρές ομάδες, καθώς διερευνούν ζητήματα σχετικά με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και την αντικειμενικότητα στα MME. • Τις εικόνες και τον ρόλο των MME σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της γνώμης και της έκφρασης. • Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή. • Τα δικαιώματα στην ανάπτυξη, στη ζωή και στην υγεία
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να κεντρίσει το ενδιαφέρον γύρω από τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω των εικόνων. • Να αναδειχθεί ο τρόπος που τα MME προσεγγίζουν τα θέματα που αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα. • Να αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα μεγάλο δωμάτιο με αρκετό χώρο για δύο ή τρεις μικρές ομάδες εργασίας και για τη συζήτηση της ολομέλειας. • 40 φωτογραφίες από εφημερίδες. • Χαρτί και μαρκαδόροι για σημειώσεις. • Χαρτιά μεγάλου μεγέθους (A3) ή χαρτοπίνακας και μαρκαδόροι. • Ψαλίδια, κόλλες αντίστοιχα με τον αριθμό των ομάδων. • Τραπέζια με επιφάνεια εργασίας αρκετά μεγάλη ώστε οι ομάδες εργασίας να μπορούν να απλώσουν όλα τα χαρτιά τους.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλέξτε 40 - 45 φωτογραφίες από ένα περιοδικό ή από εφημερίδες. • Σημείωση: Χρειάζεστε αντίγραφα αυτών των 40 φωτογραφιών για όλες τις ομάδες εργασίας. Επομένως, είτε θα πρέπει να αγοράσετε πολλά αντίτυπα από κάθε εφημερίδα, από την οποία επιλέγετε τις φωτογραφίες ή να έχετε πρόσβαση σε φωτοτυπικό μηχάνημα. • Απλώστε ένα σετ φωτογραφιών σ' ένα τραπέζι.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

 MME

 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

LEVEL 4
LEVEL 3
LEVEL 2
LEVEL 1

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

 10-24

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

 180 ΛΕΠΤΑ

Οδηγίες

1. Κάντε μια εισαγωγή στη δραστηριότητα. Εξηγήστε ότι πρόκειται για την προσομοίωση μιας βραδιάς στα γραφεία μιας εφημερίδας, όπου μια ομάδα δημοσιογράφων εργάζεται πάνω στην πρώτη σελίδα του φύλλου της επόμενης μέρας. Αν και πρόκειται για τοπική εφημερίδα που εξυπηρετεί την κοινότητα, η πολιτική της είναι να κρατάει το αναγνωστικό της κοινό ενήμερο για τα τρέχοντα παγκόσμια ζητήματα, συμπεριλαμβανομένων των εξελίξεων σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα.
2. Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε μικρές ομάδες εργασίας των οκτώ ατόμων. Κάθε ομάδα θα πρέπει να φανταστεί ότι είναι συντακτική ομάδα σε διαφορετική εφημερίδα. Ο στόχος είναι να σχεδιάσουν την πρώτη σελίδα της έκδοσης του επόμενου πρωινού.
3. Ζητήστε από κάθε ομάδα να επιλέξει ένα όνομα για την εφημερίδα.
4. Στην ολομέλεια, συζητήστε εν συντομία τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τη μορφή ενός τυπικού πρωτοσέλιδου.
5. Παρουσιάστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες το σετ των φωτογραφιών. Ζητήστε τους να κάνουν τον γύρο του τραπέζιού σιωπηλά και χωρίς να διατυπώσουν κανένα σχόλιο σε αυτή τη φάση. Εξηγήστε ότι αυτές είναι οι εικόνες με τις οποίες πρέπει να δουλέψουν, μπορούν όμως να τις χρησιμοποιήσουν και να τις ερμηνεύσουν όπως επιθυμούν.
6. Τώρα βάλτε τις συντακτικές ομάδες να δουλέψουν. Δώστε σε κάθε ομάδα χαρτιά και μολύβια, κόλλα και ψαλίδι -αλλά όχι ακόμα τις φωτογραφίες.
7. Δώστε οδηγίες σχετικά με το τι έχουν να κάνουν. Έχουν μια ώρα στη διάθεσή τους να επιλέξουν τέσσερις ή πέντε ειδήσεις, ό,τι είδος ειδήσεων επιθυμούν, να τις παρουσιάσουν, να γράψουν τους τίτλους, να επιλέξουν τις φωτογραφίες και να σχεδιάσουν τη μορφή που θα έχει το πρωτοσέλιδο. Εξηγήστε ότι δεν είναι απαραίτητο να γράψουν μεγάλα άρθρα. Οι τίτλοι και οι υπότιτλοι αρκούν. Πρέπει να εστιάσουν στον αντίκτυπο που θα έχει η πρώτη σελίδα, παρά να γράψουν ολοκληρωμένα ρεπορτάζ. Προτείνετε να αρχίσουν συζητώντας ποια θέματα θέλουν να περιλάβουν στα πρωτοσέλιδα. Πείτε τους ότι μετά από δέκα λεπτά θα παραλάβουν τις φωτογραφίες από το “εμφανιστήριο”.
8. Αφού οι ομάδες δουλέψουν για περίπου δέκα λεπτά, δώστε τους τα σετ των φωτογραφιών.
9. Όταν οι ομάδες ολοκληρώσουν τα πρωτοσέλιδά τους, θα πρέπει να τα εκθέσουν έτσι ώστε να μπορεί να τα δει ο καθένας. Κατόπιν, προχωρήστε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με μίαν ανασκόπηση της ίδιας της δραστηριότητας και έπειτα κατευθύνετε τη δραστηριότητα στα ΜΜΕ και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Πώς οργάνωσαν οι ομάδες την από κοινού εργασία; Πώς έλαβαν τις αποφάσεις για το πώς θα γίνει η δουλειά και ποιες ιστορίες θα καλυφθούν; Ένωσαν όλοι/ες ότι είχαν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν και να συμβάλουν;
- Πώς επιλέχτηκαν τα θέματα; Τι έπαιξε σημαντικότερο ρόλο, το θέμα ή η εικόνα; Δηλαδή, πρώτα προσδιόρισαν το θέμα και έπειτα βρήκαν μια κατάλληλη εικόνα για να το απεικονίσουν ή εμπνεύστηκαν από μίαν ορισμένη εικόνα και δημιούργησαν στη συνέχεια μίαν ιστορία γύρω από αυτήν;
- Ποια θέματα ή ζητήματα ανέκυψαν; Άπτονταν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κάποια από τα ζητήματα; Υπήρξαν θέματα που άρεσαν σε όλους, αλλά που έπρεπε να τα απορρίψουν;
- Πού διαφέρουν και πού μοιάζουν τα διαφορετικά πρωτοσέλιδα; Σχολιάστηκαν τα ίδια θέματα, χρησιμοποιήθηκαν οι ίδιες φωτογραφίες;
- Χρησιμοποίησαν κάποιες από τις ομάδες την ίδια εικόνα, αλλά με διαφορετικούς τρόπους;

Ημερομηνία κλειδί

3 Μαΐου
Παγκόσμια Ημέρα Ελευθερίας
του Τύπου

- Πώς μαθαίνουν οι άνθρωποι τα νέα; Από τις εφημερίδες, την τηλεόραση, το ραδιόφωνο ή το διαδίκτυο; Γιατί παρακολουθούν ή δεν παρακολουθούν, τις ειδήσεις;
- Σε αυτήν την προσομοίωση προσπάθησαν οι ομάδες να μιμηθούν τα πραγματικά πρωτοσέλιδα ή θέλησαν να κάνουν διαφορετικά; Ποιες ήταν οι διαφορές;
- Ποιο είδος ειδήσεων κυριαρχεί στα ΜΜΕ στην πραγματική ζωή;
- Υπάρχει, γενικά, επαρκής κάλυψη των ζητημάτων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις ειδήσεις;
- Ένα από τα σημαντικότερα σημεία της συζήτησης σχετικά με τα μέσα είναι «η αντικειμενικότητά τους». Οι συμμετέχοντες/ουσες πιστεύουν ότι είναι δυνατό να παρουσιαστούν οι ειδήσεις αντικειμενικά;
- Ποια θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιλήφθηκαν στα πρωτοσέλιδα;
- Ποιαν εικόνα έχουν οι συμμετέχοντες/ουσες για τις ειδήσεις σε άλλα μέρη του κόσμου;
- Υπάρχουν σημαντικά θέματα που λείπουν από το σετ των εικόνων;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Κατά την επιλογή των φωτογραφιών, σιγουρευτείτε ότι έχετε μεγάλη ποικιλία εικόνων και ότι αποφεύγετε τα στερεότυπα. Οι ειδήσεις είναι συχνά γεμάτες δολοφονίες, πολέμους και άλλες καταστροφές και σπανιότερα περιέχουν θετικά μηνύματα (στην Αφρική δεν υπάρχουν μόνον οι πόλεμοι και η πείνα!). Με τις εικόνες που θα επιλέξετε καλό θα είναι να δίνεται στην ομάδα η ευκαιρία να επιλέξουν εικόνες τόσο “καλών” όσο και “κακών” ειδήσεων. Πρέπει να υπάρχει, επίσης, μια καλή γεωγραφική κάλυψη, μια ισορροπία στα φύλα, να υπάρχουν εικόνες νέων ανθρώπων και πράγματα σχετικά με την καθημερινότητά τους, συμπεριλαμβανομένων θετικών εικόνων για το πώς μπορούν οι νέοι και οι νέες να κάνουν τη διαφορά σε μια σειρά από ζητήματα. Περιλάβετε, επίσης, εικόνες σχετικές με τα επίκαιρα γεγονότα και τις προσωπικότητες που εμφανίζονται στα δελτία ειδήσεων, καθώς επίσης και εικόνες σχετικές με τα ζητήματα μιας πολυπολιτισμικής και παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Ο κατάλογος που ακολουθεί θα σας δώσει μερικές ιδέες. (Είναι βασισμένος στον κατάλογο εικόνων που χρησιμοποιούνται στη δραστηριότητα «Το Εργοστάσιο των Ειδήσεων», που περιγράφεται παρακάτω στις «παραλλαγές».)

Παρουσιαστής/τρια ειδήσεων στην τηλεόραση Η Υδρόγειος Ομάδα φωτογράφων στον τρίτο κόσμο Γυναίκες που κατασκεύαζαν φράγμα Επίδομα ανεργίας Αφρικανός ανθρακωρύχος Φυτοφάρμακα Διαφήμιση ενός fast food εστιατορίου Ξηρό έδαφος Παιδιά που παίζουν στο νερό Πλύσιμο ενός αυτοκινήτου Πετρελαιοπηγή που καίγεται Δράση της GREENPEACE Καπνοί από φουγάρα βιομηχανίας Διαφήμιση για αλκοολούχα ποτά Διαφήμιση της coca cola	Πωλητής/τρια στην παραλία Αγορά στην Ασία Μοναχική γυναίκα Τρώγλες στις Βρυξέλες Υπερπλήρης κάδος απορριμμάτων Συλλογείς άδειων κουτιών αναψυκτικών Μαύρο αγόρι με κιθάρα Αστéρας της ροκ Κρατική αστυνομία Γκράφιτι Το Κοινοβούλιο Ναρκωτικά Στρατόπεδα κράτησης προσφύγων Παιδιά σε ίδρυμα Ποδοσφαιριστής Δράση Διεθνούς Αμνηστίας	Διαδήλωση στις Φιλιπίνες Στρατεύματα του Ο.Η.Ε. στη Γιουγκοσλαβία Μαχητικό αεροπλάνο Ανάρτησης Δύο νεκροί στρατιώτες Σωριασμένα τσουβάλια με σιτάρι Συγκέντρωση γυναικών Οικογενειακός προγραμματισμός Πρόληψη του AIDS Ανθρώπινο πλήθος Δημόσιες συγκοινωνίες Έκθεση αυτοκινήτων Κυκλοφοριακή συμφόρηση Νεαρός άνδρας με μικρόφωνο Κινητό τηλέφωνο
--	---	---

Κατά την εισαγωγή της δραστηριότητας και τη συζήτηση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και της μορφής ενός τυπικού πρωτοσέλιδου, θα πρέπει να επιστήσετε την προσοχή των μελών της ομάδας στον τρόπο με τον οποίο γράφονται οι τίτλοι για να τραβήξουν την προσοχή και στον τρόπο που παρουσιάζονται, στη συνέχεια, τα ρεπορτάζ. Στην αρχή υπάρχει συνήθως μια σύντομη περίληψη του θέματος, που πιάνει μερικά εκατοστά στήλης, κι έπειτα -με μικρότερα γράμματα- το εκτενέστερο άρθρο. Συζητήστε το πώς χρησιμοποιούνται οι εικόνες για να

υποστηρίζουν την ιστορία ή για να τραβήξουν την προσοχή του αναγνώστη. Επισημάνετε, επίσης, αυτά που δεν δείχνουν οι εικόνες! Συζητήστε για το πώς έχουν υποστεί επεξεργασία για να τραβούν το μάτι των θεατών σ' αυτά που ο φωτογράφος -ή ο συντάκτης- θέλει να παρουσιάσει. Επίσης, επισημάνετε τον τρόπο με τον οποίο γράφονται οι τίτλοι.

Παραλλαγές

Ένας εναλλακτικός τρόπος διεξαγωγής αυτής της δραστηριότητας είναι να προετοιμάσετε ένα δελτίο ειδήσεων ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό. Εάν επιλέξετε να δουλέψετε μια τηλεοπτική ή ραδιοφωνική εκπομπή, συνιστάται να χρησιμοποιήσετε διαφάνειες σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο για να δώσετε την αίσθηση της παρακολούθησης τηλεόρασης. Υπάρχει ένα σετ διαφανειών που έχουν προετοιμαστεί ειδικά για μια τέτοια δραστηριότητα και που διατίθεται προς δανεισμό από την EFIL, την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία για τη Διαπολιτισμική Μάθηση.

Προτάσεις για συνέχεια

Συζητήστε πτυχές των δικαιωμάτων που θίγονται από τις ομάδες στις ειδήσεις τους. Παραδείγματος χάριν, πώς αυτά τα θέματα προσεγγίζονται από τα ΜΜΕ στη χώρα σας;

Οι συμμετέχοντες/ουσες θα μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με μια τοπική εφημερίδα, ραδιοσταθμό ή τηλεοπτικό κανάλι και να μιλήσουν με τους δημοσιογράφους για το πώς οι ίδιοι λειτουργούν και πώς βλέπουν τα ζητήματα της αντικειμενικότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και τον τρόπο που αυτά προβάλλονται στα ΜΜΕ.

Εάν η ομάδα βρίσκει διασκεδαστικές τις δραστηριότητες που απαιτούν γρήγορη σκέψη, θα μπορούσε να κάνει τη δραστηριότητα «Ακριβώς ένα λεπτό», που αφορά τη σχέση αθλητισμού και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Εναλλακτικά, εάν η ομάδα θέλει να χαλαρώσει και να ακούσει μουσική και να μάθει ταυτόχρονα για άλλους λαούς, για τους πολιτισμούς, τη μουσική και τη γλώσσα τους, ανατρέξτε στη δραστηριότητα «Blue Knysna» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ιδέες για δράση

Πολλοί τοπικοί ραδιοσταθμοί δίνουν τη δυνατότητα σε κοινωνικές ομάδες να κάνουν ραδιοφωνικές εκπομπές. Σχεδιάστε μια ομαδική εργασία και ζητήστε να κάνετε μια ραδιοφωνική εκπομπή για ζητήματα που αφορούν τα μέλη της ομάδας, με τον τίτλο, λ.χ., «σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά».

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Τα όσα ακολουθούν, μπορούν να αποτελέσουν σημεία αφετηρίας για ανασκόπηση επί των ζητημάτων που θίγονται στη δραστηριότητα:

α) ΜΜΕ

1. Οι νέοι και οι νέες, αλλά και οι ενήλικες, κατακλύζονται διαρκώς με πλήθος πληροφοριών από τα διάφορα μέσα. Μπορούμε να αναρωτηθούμε: Τι κάνουμε με όλες αυτές τις πληροφορίες; Αυτό σημαίνει ότι έχουμε όλο και καλύτερη ενημέρωση;
2. Τα ΜΜΕ εμπορευματοποιούνται όλο και περισσότερο και κυριαρχούν η υπεραπλούστευση του μηνύματος, τα στερεότυπα και η φτηνή επίδειξη εντυπωσιασμού. Γίνεται όλο και περισσότερο δύσκολο να βρει κανείς ποιοτικές ειδήσεις.
3. Η δυσκολία εύρεσης ποιοτικών ειδήσεων ισχύει ιδιαίτερα σε σχέση με τα ζητήματα ανισότητας, ειδικότερα όταν πρόκειται για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι ειδήσεις που δεν αφορούν σε γεγονότα από τον δυτικό κόσμο παρουσιάζονται συχνά μόνο μέσα από τη δυτική ματιά. Αυτό πολύ συχνά οδηγεί στο να παρουσιάζονται αποκλειστικά αρνητικές και μίξερεις ειδήσεις.

β) Ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων

· Τα ΜΜΕ είναι προφανώς σημαντικά για την πληροφόρηση του κοινού σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αλλά θα πρέπει να γνωρίζουμε τον τρόπο παρουσίασης των ζητημάτων και τα κίνητρα πίσω από τους συγκεκριμένους τρόπους παρουσίασης. Θα πρέπει όλοι να αντιμετωπίζουμε με κριτικό μάτι τα όσα μας λένε –και όσα δε μας λένε– τα ΜΜΕ, καθώς και τον τρόπο που παρουσιάζουν τα γεγονότα. Παραδείγματος χάριν, σε έναν πόλεμο, μερικές φορές οι εμπλεκόμενοι περιγράφονται άλλοτε ως «μαχητές της ελευθερίας» και άλλοτε ως «τρομοκράτες» στις διάφορες εφημερίδες, ανάλογα με τις πολιτικές και τις «γραμμές» που αυτές υποστηρίζουν. Οι άνθρωποι άλλων πολιτισμών ενδέχεται να παρουσιάζονται μη αντικειμενικά. Παραδείγματος χάριν, οι Inuit (Εσκιμώοι) ενδέχεται να παρουσιαστούν ως εξωτικοί, σκληραγωγημένοι άνθρωποι που παλεύουν για να διατηρήσουν τον παραδοσιακό τρόπο ζωής τους στα ιγκλού, αλλά, όταν η συζήτηση πάει στο κυνήγι της φάλαινας, τότε να χαρακτηριστούν ως «δολοφόνοι».

· γ) *Δέσμευση*

· Μερικές από τις εικόνες που χρησιμοποιούνται στην προσομοίωση θα πρέπει να έχουν ως στόχο να απεικονίσουν τις ευκαιρίες που έχουν οι άνθρωποι -ειδικά οι νέοι και οι νέες- να δεσμευτούν στην πράξη σε στόχους που σχετίζονται με την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως δάσκαλοι/ες, λειτουργοί κ.λπ., που δουλεύουμε με νέους/νέες θέλουμε να τους/τις παρακινήσουμε να προσπαθήσουν για έναν καλύτερο κόσμο. Αναρωτιόμαστε πώς μπορούμε να ενθαρρύνουμε τους νέους και τις νέες πιο αποτελεσματικά ώστε να δεσμευθούν στην πράξη και μπορούμε να εξετάσουμε το εάν οι ευκαιρίες που υπάρχουν, είναι στην πραγματικότητα ελκυστικές γι' αυτούς. Μπορούμε να φτάσουμε σε κάποιο συμπέρασμα και να έχουμε κάποια ένδειξη από τις φωτογραφικές διαφάνειες που οι νέοι και οι νέες επιλέγουν σε δραστηριότητες σαν αυτή.

Κή ος σε μια νύχτα

Θα αποδεχόσασταν την πρόκληση να φτιάξετε έναν κήπο σε μια νύχτα;

Θεματικές ενότητες	Περιβάλλον, Υγεία, Ιδιότητα του Πολίτη
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	6 +
Διάρκεια	180 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Πρόκειται για μια δημιουργική δραστηριότητα, που χρησιμοποιεί τη σχεδίαση και την κατασκευή μακέτας κτιρίων προκειμένου να διερευνήσει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τις δυνάμεις που οδηγούν στην ανάπτυξη. • Πώς η τοπική ανάπτυξη ικανοποιεί ή όχι τις ανάγκες των ανθρώπων της τοπικής κοινωνίας. • Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις για την τοπική ανάπτυξη.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. • Το δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτισμική ζωή της κοινότητας. • Το δικαίωμα στην ανάπαυση και στην ψυχαγωγία.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να κάνει κατανοητό ότι οι συνέπειες της ανάπτυξης μπορούν να ελεγχθούν. • Να αναπτύξει τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες σε τοπικό επίπεδο και στην ανάπτυξη. • Να αναπτύξει τη δημιουργικότητα, τις δεξιότητες ομαδικής εργασίας, τη συνεργασία και τον σεβασμό προς τους άλλους.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Χάρτες και εικόνες του τόπου που ζείτε (περασμένων περιόδων και σύγχρονες). • Ένας μεγάλης κλίμακας χάρτης της γειτονιάς, που να περιέχει την περιοχή που έχετε επιλέξει. • Μαρκαδόροι και χαρτιά για την κατάρτιση των σχεδίων. • Υλικά για την παραγωγή μακέτας. Παραδείγματος χάριν, μικρά κουτιά, σωλήνες, χαρτιά, χρώματα, σπάγκοι, μαλλί, φελλοί, χάρτινοι σωλήνες, αλουμινοχαρτο, αυγοθήκες, και άλλα οικιακά αντικείμενα, κλαδάκια, πέτρες, φύλλα, κοχύλια κ.λπ. • Κόλλα και ταινία. • Χρώματα και πινέλα. • Σκληρό χαρτόνι ή κοντραπλακέ για τις βάσεις της μακέτας.
Προετοιμασία	<p>Για το 1ο μέρος. Ανάπτυξη - πώς και γιατί</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συγκεντρώστε τους χάρτες και τις εικόνες της πόλης ή της περιοχής όπου ζείτε. • Προσδιορίστε τις πιθανές περιοχές εργασίας για την ομάδα. Ερευνήστε την τοποθεσία και βρείτε αν υπάρχουν περιοχές για τις οποίες υπάρχει σχεδιασμός να αναπτυχθούν. <p>Για το μέρος 2ο. Παραγωγή των αναπτυξιακών προγραμμάτων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συλλέξτε πληροφορίες για την περιοχή όπου η ομάδα

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΥΓΕΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

6+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

180 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

5 Ιουνίου
Διεθνής Ημέρα Περιβάλλοντος

αποφάσισε να εργαστεί, π.χ., από άρθρα εφημερίδων και πρακτικά συνεδριάσεων των Δημοτικών Συμβουλίων.

- Εάν πρόκειται να κάνετε τις μακέτες χρησιμοποιώντας υλικά από το σπίτι, σιγουρευτείτε ότι τα έχετε σε επάρκεια. Αρχίστε να μαζεύετε τα κουτιά, τους κυλίνδρους από τα χαρτιά υγείας κ.λπ., πολύ πριν την έναρξη αυτής της δραστηριότητας.

Οδηγίες

Αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει δύο μέρη: Το 1ο μέρος, με τίτλο «Ανάπτυξη - πώς και γιατί», όπου γίνεται μια συζήτηση για τις δυνάμεις που κινούν την αλλαγή και το 2ο μέρος, με τίτλο «Παραγωγή αναπτυξιακών προγραμμάτων», όπου οι συμμετέχοντες/ουσες σχεδιάζουν ένα αναπτυξιακό έργο στην περιοχή τους και κατασκευάζουν τη σχετική μακέτα.

Μέρος 1ο. Ανάπτυξη - πώς και γιατί

1. Κάντε μια εισαγωγή για το θέμα της τοπικής ανάπτυξης. Χρησιμοποιήστε τους χάρτες και τις εικόνες για να ανοίξετε συζήτηση σχετικά με το πώς αναπτύχθηκε το τοπικό περιβάλλον κατά τη διάρκεια των τελευταίων 50-100 ετών. Συζητήστε τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δυνάμεις που προκάλεσαν αυτές τις αλλαγές. Γενικά, αυτές οι αλλαγές ήταν προς το καλύτερο; Και, αν ήταν προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο, για ποιους και γιατί;
2. Ζητήστε από την ομάδα να δώσει παραδείγματα εξελίξεων που έχουν συμβεί κατά τη διάρκεια της ζωής τους, όπως επεκτάσεις κτιρίων, λεωφόροι, εμπορικά κέντρα, νέοι οικισμοί και να σχολιάσουν το ποιοι έχουν ωφεληθεί από αυτές τις εξελίξεις και με ποιον τρόπο. Παραδείγματος χάριν, προέκυψαν από την υλοποίηση του σχεδίου κατοικίες χαμηλού κόστους, αναγκαίες για τον τοπικό πληθυσμό ή μήπως διαμερίσματα πολυτελείας ή εξοχικά, που κατασκευάστηκαν ως επένδυση από κάποια χρηματοπιστωτική εταιρία;
3. Εξετάστε τον μεγάλης κλίμακας χάρτη του τόπου σας και συμφωνήστε για ποια συγκεκριμένη περιοχή θέλουν όλοι να δουλέψουν.

Μέρος 2. Παραγωγή αναπτυξιακών προγραμμάτων

1. Αναρτήστε τον μεγάλης κλίμακας χάρτη για να παρουσιάσετε την περιοχή όπου έχετε αποφασίσει να εργαστείτε. Σιγουρευτείτε ότι όλοι είναι εξοικειωμένοι με την περιοχή και επισκεφτείτε την, εάν είναι απαραίτητο.
2. Ελέγξτε τα τρέχοντα σχέδια για την περιοχή χρησιμοποιώντας πληροφορίες από τις τοπικές εφημερίδες ή από τα πρακτικά των συνεδριάσεων του Συμβουλίου. Συζητήστε από ποιους κατατίθενται οι διάφορες προτάσεις και τι συμφέροντα έχουν.
3. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες/ουσες να αναφέρουν όλους τους πιθανούς τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε η περιοχή να αναπτυχθεί. Να είστε όσο το δυνατόν πιο επινοητικοί/ές.
4. Τώρα, χωρίστε τους/τις σε μικρές ομάδες 4 έως 5 ατόμων, που θα επεξεργαστούν τις αρχικές ιδέες και θα συζητήσουν εν συντομία τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των διαφόρων εναλλακτικών.
5. Ο επόμενος στόχος για κάθε ομάδα είναι να επιτύχει συναίνεση για το πώς μπορεί να αναπτυχθεί η περιοχή, να καταρτίσει ένα σχέδιο και, έπειτα, να κάνει με αυτό μια μακέτα.
6. Όταν όλες οι μακέτες ολοκληρωθούν, αφήστε τις ομάδες να παρουσιάσουν τις μακέτες και να εξηγήσουν τα σχέδιά τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε ανασκοπώντας το πώς εργάστηκαν οι ομάδες. Ενεπλάκησαν όλοι/ες στη διαδικασία; Πώς πάρθηκαν οι αποφάσεις; Κατόπιν αφήστε να μιλήσουν για τα σχέδια οι ίδιοι/ες.

- Ποιοι παράγοντες εκτιμήθηκαν κατά κύριο λόγο στη λήψη της απόφασης του πώς θα πρέπει να αναπτυχθεί η περιοχή; Ήταν, λ.χ., το κόστος, ο χρόνος, η απαιτούμενη προσπάθεια, το κέρδος, οι τοπικές ανάγκες - τι;
- Ήταν τα σχέδια φιλικά προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον; ήταν βιώσιμα;

- Τα σχέδια ικανοποιούσαν τις ανάγκες όλων στην περιοχή; Παραδείγματος χάριν, προέβλεπαν για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα παιδιά, τις μειονότητες;
  - Ποιοι πόροι θα απαιτούνταν για να εφαρμοστεί το σχέδιο;
  - Χρησιμοποιήθηκαν ανανεώσιμοι πόροι όποτε ήταν αυτό δυνατόν;
  - Οι μη ανανεώσιμοι πόροι χρησιμοποιήθηκαν με τη δέουσα προσοχή;
  - Ποιες επιπτώσεις θα είχε το πρόγραμμα στο οικοσύστημα γενικά; Παραδείγματος χάριν, ευνοήθηκε το φυσικό περιβάλλον και τα άγρια ζώα ή η δενδροφύτευση;
  - Ποια απόβλητα θα παράγονταν από την υλοποίηση και τη διατήρηση του προγράμματος; Τι θα γινόταν με αυτά τα απόβλητα;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Αυτή η δραστηριότητα προϋποθέτει ότι οι περισσότεροι νέοι και νέες ζουν σε αστικά περιβάλλοντα ή κοντά σε αυτά. Η επιλογή της περιοχής πρέπει να εξαρτηθεί από τον τόπο και την ομάδα σας. Όλες, όμως, οι περιοχές έχουν τη δυνατότητα να περιληφθούν! Ιδανικά, η ομάδα θα πρέπει κάνει έρευνα και μετά να αποφασίσει. Εντούτοις, υπό κάποιες συνθήκες, παραδείγματος χάριν, στα σχολεία που υπάρχουν περιορισμοί λόγω του προγράμματος σπουδών, ο δάσκαλος ή η δασκάλα θα πρέπει να επιλέξει.

Τι θα μπορούσε να προβλεφθεί για την περιοχή; Ένα εμπορικό κέντρο, ένα κέντρο ελεύθερου χρόνου, ένα σχολείο, κατοικίες, ένας χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, μια ανοικτή έκταση πρασίνου, μια παιδική χαρά, ένας χώρος αθλητισμού, ένας ήσυχος κήπος με διάταξη θέσεων κατάλληλη για ηλικιωμένους ανθρώπους, ένα αγρόκτημα μέσα στην πόλη, ένα πάρκο άγριας φύσης, ένα πάρκο διασκέδασης, ένα γήπεδο μπόουλινγκ κ.λπ. Ενθαρρύνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να λάβουν υπόψη τις ανάγκες των διαφορετικών κομματιών της κοινότητας.

Παραλλαγές

Θα μπορούσατε να επιλέξετε ένα φανταστικό σενάριο. Παραδείγματος χάριν, τι θα μπορούσε να υπάρχει στην περιοχή όπου βρίσκονται τώρα το νοσοκομείο, το δημαρχείο κ.λπ.; Ή, εάν ζείτε στην ύπαιθρο, ποια καλύτερη χρήση θα μπορούσε να υπάρξει για ένα εγκαταλελειμμένο νταμάρι ή για μια περιοχή εξόρυξης μετάλλου;

Προτάσεις για συνέχεια

Μάθετε περισσότερα για τα σχέδια του Δημοτικού Συμβουλίου σχετικά με την ανάπτυξη της περιοχής με την οποία ασχοληθήκατε. Συζητήστε τα σχέδια αυτά και γράψτε στο Συμβούλιο ή στην τοπική εφημερίδα για να κοινοποιήσετε και σε άλλους τις απόψεις σας. Μάθετε πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις αναπτυξιακού προγραμματισμού στην πόλη ή στο χωριό όπου ζείτε. Πόση επιρροή έχουν οι κάτοικοι στη λήψη των αποφάσεων; Πώς μπορούν οι νέοι και οι νέες να έχουν λόγο στον προγραμματισμό που έχει επιπτώσεις και στους/στις ίδιους/ίδιες; Εάν ενδιαφέρει την ομάδα να ερευνήσει τα ζητήματα που σχετίζονται με τη λήψη αποφάσεων στο τοπικό επίπεδο, θα μπορούσε να κάνει τη δραστηριότητα «Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει» (σ.260).

Ιδέες για δράση

Παρακολουθήστε μια προγραμματισμένη συνεδρίαση του τοπικού Δημοτικού Συμβουλίου και συμβάλτε στη διαδικασία προγραμματισμού.

Πάρτε μέρος στον εορτασμό της Ημέρας Περιβάλλοντος. Βρείτε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τις δραστηριότητες που γίνονται αυτή τη μέρα στη χώρα σας: www.unep.org

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Η ιδέα γι' αυτήν τη δραστηριότητα προήλθε από το πρόγραμμα "Have rá en nat" (κήπος σε μια νύχτα), που ήταν μέρος του φεστιβάλ της Κοπεγχάγης – Πολιτιστικής Πρωτεύουσας το

- 1996. Μια ομάδα νέων από το Okologiskeigangsættere, τοπική οργάνωση της Ατζέντας 21, εργάστηκε για δύο χρόνια προετοιμαζόμενη να χτίσει έναν κήπο σε μια εγκαταλελειμμένη περιοχή στο εσωτερικό της πόλης -όχι ακριβώς σε μια νύχτα, αλλά σε διάστημα μερικών ημερών. Οι νέοι και οι νέες αποφάσισαν ότι θέλουν έναν κοινοτικό κήπο σε μια περιοχή 300 τ.μ.
- Έμαθαν τις απαιτούμενες πρακτικές δεξιότητες, όπως ξυλουργική, υδραυλικές εγκαταστάσεις, πλινθοδομή και δενδροκηποκομία και προετοίμασαν και στοιβάξαν όλα τα απαιτούμενα υλικά εκτός της περιοχής, έτσι ώστε, όταν ήρθε ο καιρός, ο κήπος μπόρεσε να κατασκευαστεί σχεδόν «μέσα σε μια νύχτα». Ο κήπος είχε κάτι για όλους: μικρά μονοπάτια που διέσχιζαν το πάρκο, δέντρα, θάμνους, λουλούδια και λαχανικά. Ο κήπος παρέμεινε μέχρι που η περιοχή πέρασε τον Απρίλιο του 2001 στα χέρια του Δημοτικού Συμβουλίου για οικιστική ανάπτυξη.

Ηρωδες και ήρωες

Αν τα λιοντάρια μπορούσαν να μιλήσουν, οι κυνηγοί δεν θα ήταν ποτέ ήρωες

Θεματικές ενότητες	Ισότητα των φύλων, Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Ιδιότητα του Πολίτη
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει είτε ατομική εργασία είτε σε μικρές ομάδες και σε ολομέλεια, ανταλλαγή ιδεών και συζήτηση για: <ul style="list-style-type: none"> • Ηρωίδες και ήρωες ως σύμβολα κοινωνικοποίησης και κουλτούρας. • Στερεοτυπικές εικόνες ηρωίδων και ηρώων.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. • Το δικαίωμα στην ελευθερία χωρίς διακρίσεις φύλου.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτυχθεί μια συλλογιστική πάνω στη διδασκαλία της ιστορίας και να εκτιμηθούν οι διαφορετικές οπτικές των ιστορικών γεγονότων καθώς και οι ηρωίδες και οι ήρωες που σχετίζονται με αυτές. • Να αναλυθεί κριτικά η σημασία των ηρώων και των ηρωίδων ως προτύπων και ο ρόλος των στερεοτύπων των φύλων στην ιστορία, στην κουλτούρα και στην καθημερινή ζωή μας.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρτιά και μολύβια. • Μια κόλα και ένα κόκκινο σιλό για κάθε άτομο (προαιρετικό αλλά επιθυμητό). • Χαρτιά για χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι.

Οδηγίες

1. Δώστε στα άτομα πέντε λεπτά να σκεφτούν ποιες και ποιους εθνικούς ήρωες (ιστορικούς ή ζωντανούς) θαυμάζουν.
2. Μοιράστε τα χαρτιά και τα σιλό και ζητήστε από κάθε άτομο να δημιουργήσει δύο στήλες. Στην πρώτη στήλη θα πρέπει (χρησιμοποιώντας το κόκκινο σιλό) να γράψουν τα ονόματα τριών ή τεσσάρων ηρωίδων καθώς και μια σύντομη περιγραφή για το ποιες ήταν/είναι και τι έκαναν για τη χώρα τους. Στο κάτω μέρος του χαρτιού θα πρέπει να γράψουν λέξεις κλειδιά που περιγράφουν τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ηρωίδων.
3. Επαναλάβετε το ίδιο (χρησιμοποιώντας το μπλε σιλό) για τρεις ή τέσσερις ήρωες. Γράψτε αυτές τις πληροφορίες στη δεύτερη στήλη.
4. Τώρα, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να γίνουν μικρές ομάδες από πέντε έως επτά άτομα και να μοιραστούν τις επιλογές των ηρωίδων και ηρώων τους.
5. Τώρα, κάντε ολομέλεια και γράψτε τα ονόματα των ηρωίδων και των ηρώων της κάθε ομάδας σε δύο στήλες στον χαρτοπίνακα. Προσθέστε τις λέξεις κλειδιά που περιγράφουν τα προσωπικά χαρακτηριστικά.
6. Συζητήστε τη λίστα με τα χαρακτηριστικά και τη χρησιμότητα των ηρωίδων και των

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

8 Μαρτίου
Παγκόσμια ημέρα της γυναίκας

3 Νοεμβρίου
Παγκόσμια ημέρα του άντρα

ηρώων ως προτύπων καθώς και σε ποιο βαθμό είναι στερεότυπα φύλου. Έπειτα, προχωρήστε στην ανασκόπηση.

Αυτό που ακολουθε έ να ένα παράδεγμα του τ παρουσασε μ α ομάδα στην Ουκραν α στο δεύτερο βήμα.

Ηρωίδες	Έρωες
Πρίγκιπσσα Olha. Η πρώτη Χριστιανή στο Kyiv Rus (το παλιό όνομα της Ουκρανίας).	Πρίγκιπας Volodymyr του Kyiv Rus. Βαπτίστηκε χριστιανός.
Roksalana, νεαρή γυναίκα, η οποία αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους. Έζησε στο χαρέμι του Χαν (ηγεμόνα). Χρησιμοποίησε τη θέση της για να επηρεάσει την πολιτική.	Hetman Mazepa, αγωνιστής της ανεξαρτησίας.
Η ποιήτρια Lesya Ukrainka έγραψε για την ουκρανική ταυτότητα και τη γυναικεία χειραφέτηση.	Ποιητής Shevchenko. Έγνησε την ελευθερία.
Δυνατή Πανούργα Έπια Γυναικεία Ισχυρή Όμορφη	Δυνατός Ισχυρός Γενναίος Θαρραλέος Άκαμπτος Επίμονος

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

Ξεκινήστε με την ανασκόπηση της δραστηριότητας και με το τι έμαθαν οι συμμετέχοντες/ουσες για τις ηρωίδες και τους ήρωες. Έπειτα, συζητήστε για τα στερεότυπα και πώς αυτά επηρεάζουν τις αντιλήψεις και τις πράξεις των ανθρώπων.

- Τι είδους άνθρωποι είναι οι ηρωίδες και οι ήρωες; (Απλοί άντρες και γυναίκες; Βασιλείς;) Τι κάνουν; (Αγωνίζονται; Γράφουν ποιήματα;) Πώς οι συμμετέχοντες/ουσες έμαθαν γι' αυτούς;
- Ποιες είναι οι διαφορές και οι ομοιότητες στις δύο στήλες με τα χαρακτηριστικά;
- Ποιες αξίες συμβολίζουν οι ηρωίδες και οι ήρωες; Είναι αυτές οι αξίες ίδιες και για τις δύο λίστες ή διαφορετικές;
- Τι καταλαβαίνουμε με την έννοια «στερεότυπο»; Πόσο αληθινά είναι τα στερεότυπα; Είναι πάντα αρνητικά τα στερεότυπα;
- Εσείς, προσωπικά, αλλά και οι άνθρωποι γύρω σας, έχετε στερεότυπα και απαιτήσεις από τους άντρες και τις γυναίκες;
- Οι συμμετέχοντες/ουσες νιώθουν περιορισμένοι/ες από αυτές τις απαιτήσεις; Πώς;
- Η λίστα των χαρακτηριστικών σε αυτή τη δραστηριότητα απεικονίζει γνωρίσματα που μερικές φορές περιγράφονται ως χαρακτηριστικά μιας χώρας;
- Σε ποιο βαθμό οι κοινωνικοί και πολιτισμικοί φραγμοί είναι αποτέλεσμα στερεοτυπικής σκέψης;
- Με ποιους τρόπους τα στερεότυπα που έχουμε για τα δύο φύλα οδηγούν στην καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων;
- Στερεοτυπικές προσδοκίες πολλές φορές γίνονται εμπόδιο τόσο στους άντρες όσο και στις γυναίκες περιορίζοντας τις επιλογές μας. Ποια εμπόδια, που έχουν σχέση με τα δύο φύλα, έχουν στις εμπειρίες τους οι συμμετέχοντες/ουσες; Στο σπίτι τους, στο σχολείο, στην εργασία;
- Τι μπορούν να κάνουν οι συμμετέχοντες/ουσες γι' αυτά τα εμπόδια; Μπορούν να ορίσουν στρατηγικές για να ξεφύγουν από πολιτισμικές νόρμες και αξίες που συνδέονται με τον ανδρισμό και τη θηλυκότητα;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Αυτή είναι μια πολύ καλή δραστηριότητα για να εφαρμοστεί σ' ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον, γιατί το πολιτισμικό στοιχείο μπορεί να γίνει πιο εύκολα φανερό.

Στο σημείο 5 των οδηγιών θα πρέπει να δεχθείτε όλες τις συνεισφορές από τις μικρές ομάδες και να μεταφέρετε τα πάντα στον χαρτοπίνακα. Αν κάποιος προτείνει όρους, όπως «θηλυκότητα» ή «ανδρισμός», θα πρέπει να τους αποδεχτείτε σε αυτό το στάδιο και να επιστρέψετε σε αυτούς στην ανασκόπηση, όταν θα συζητήσετε το νόημα αυτών των λέξεων.

Παραλλαγές

Αν δουλεύετε με ομάδες νέων, είναι πιθανό να θέλετε να δουλέψετε με άλλου είδους ηρωίδες και ήρωες, για παράδειγμα, με χαρακτήρες από κινούμενα σχέδια και ταινίες, μουσικούς, ηθοποιούς και αστέρες του αθλητισμού. Θα πρέπει να ξεκινήσετε τη συνάντηση διαβάζοντας κόμικς και μετά να ανταλλάξετε ιδέες για τα χαρακτηριστικά των χαρακτήρων. Εναλλακτικά, μπορείτε να τοποθετήσετε αφίσες αστέρων της μουσικής και του αθλητισμού και να ζητήσετε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να προσθέσουν στις εικόνες λόγια ή σχέδια. Αν δώσετε την ερώτηση: «Ποιες είναι οι ηρωίδες σας και ποιοι οι ήρωες σας;», τότε μπορεί να πάρετε ενδιαφέρουσες απαντήσεις που θα ζωντανέψουν τη συζήτησή σας.

Προτάσεις για συνέχεια

Αν η ομάδα δείξει ενδιαφέρον για ηρωίδες και ήρωες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τότε μπορείτε να κάνετε και τη δραστηριότητα «Αγωνιστές των Δικαιωμάτων» (σ. 139).

Αν θέλετε να δείτε τα αποτελέσματα υποδουμένοι στερεότυπα ηρώων ή απλούς ανθρώπους, τότε θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «Labels», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ιδέες για δράση

Δεσμευθείτε να είστε πιο προσεκτικοί με τα στερεότυπα στην καθημερινή σας ζωή, ειδικά με αυτά που οδηγούν στις προκαταλήψεις, τόσο τους άλλους όσο και (άθελα) εσάς.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Στερεότυπο είναι μια γενίκευση, κατά την οποία χαρακτηριστικά που υπάρχουν σε κάποιο μέλος μιας ομάδας επεκτείνονται και στο σύνολο της ομάδας. Για παράδειγμα, οι Ιταλοί λατρεύουν την όπερα, οι Ρώσοι λατρεύουν το μπαλέτο, οι νέοι και οι νέες που φορούν μαύρα δερμάτινα και οδηγούν μηχανές με μεγάλη ταχύτητα είναι επικίνδυνοι και οι άνθρωποι που είναι μαύροι κατάγονται από την Αφρική.

Μπορεί να υπάρξει σύγχυση μεταξύ των λέξεων «βιολογικό φύλο» (sex) και «κοινωνικό φύλο» (gender). Το πρώτο (βιολογικό φύλο) αναφέρεται στις βιολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι οποίες είναι παντού ίδιες και δεν αλλάζουν. Το δεύτερο (κοινωνικό φύλο) είναι κοινωνικό χαρακτηριστικό, το οποίο μαθαίνεται ή αποκτιέται κατά τη διάρκεια της κοινωνικοποίησης.

Το κοινωνικό φύλο (gender), λοιπόν, αναφέρεται στα κοινωνικά χαρακτηριστικά, στους ρόλους, στις δραστηριότητες, στις υπευθυνότητες και στις ανάγκες που σχετίζονται με τον άνδρα (ανδρισμός) και τη γυναίκα (θηλυκότητα) σε μια δεδομένη κοινωνία μια δεδομένη στιγμή ως μελών μιας συγκεκριμένης κοινότητας μέσα σ' αυτή την κοινωνία.

Πηγή: *United Nations Development Program (UNDP), Gender in development programme, learning and Information pack, gender mainstreaming programme and project entry points. January, 2001*

Το ωροσκόπιο της φτώχειας

Μπορείς να δεις το μέλλον; Τι θα φέρει ο επόμενος χρόνος στην Αμίνα και στον Μίσα;

Θεματικές ενότητες	Φτώχεια, Παγκοσμιοποίηση, Κοινωνικά δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	15 - 21
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα συνδυάζει τη γνώση και τη δημιουργική σύνθεση προκειμένου να διερευνηθούν θέματα σχετικά με τις επιπτώσεις της φτώχειας και τις ευκαιρίες της ζωής που περιορίζονται εξ αιτίας της.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην τροφή και τη στέγαση. • Το δικαίωμα στην υγεία. • Το δικαίωμα στην εργασία.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Απεικόνιση της έλλειψης ευκαιριών που έχουν οι φτωχοί άνθρωποι και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν. • Κατανόηση του κύκλου της φτώχειας. • Προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και ευθύνης.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • 12 κάρτες Ωροσκόπιου. • 12 κάρτες της Ζωής. • Ένα χαρτί και μολύβια για κάθε συμμετέχοντα/ουσα. • Ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί χαρτοπίνακα. • Μαρκαδόροι ή κιμωλίες. • Κολλητική ταινία.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα του Ωροσκόπιου και των καρτών της Ζωής, τα οποία θα κόψετε. • Κάντε τρία πακέτα καρτών, έτσι ώστε σε κάθε πακέτο να υπάρχουν τέσσερις κάρτες της Ζωής με τα αντίστοιχα ωροσκόπια. Βάλτε το κάθε πακέτο σε έναν φάκελο, έτσι ώστε να μην μπερδευτούν.

Οδηγίες

1. Παρουσιάστε τη δραστηριότητα. Μιλήστε σύντομα για τα ωροσκόπια. Τα διαβάζουν οι συμμετέχοντες/ουσες; Τα πιστεύουν; Τι είδους πληροφορίες δίνουν;
2. Χωρίστε την ομάδα σε τρεις υποομάδες και δώστε τους από ένα πακέτο που περιλαμβάνει τις κάρτες της Ζωής με τις αντίστοιχες κάρτες του Ωροσκόπιου.
3. Δώστε στις ομάδες είκοσι λεπτά να γράψουν φανταστικά ωροσκόπια για τις τέσσερις ζωές πάνω στις κάρτες τους. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους, τη διαίσθησή τους και γενικές γνώσεις για να προβλέψουν τι θα συμβεί την επόμενη χρονιά. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις αλλά οι προβλέψεις που θα κάνουν θα πρέπει να ανταποκρίνονται στο πλαίσιο της πραγματικότητας.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΦΤΩΧΕΙΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

15-21

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

4. Όταν θα τελειώσουν, καλέστε τους σε ολομέλεια. Ζητήστε από κάθε ομάδα να παρουσιάσει τη δουλειά της. Θα πρέπει πρώτα να διαβάσουν τις πληροφορίες από τις κάρτες της Ζωής για να γίνουν γνωστοί οι διάφοροι χαρακτήρες. Μετά, θα πρέπει να διαβάσουν και τα ωροσκόπια.
5. Τέλος, κολλήστε τις κάρτες της Ζωής και τις προβλέψεις στο μεγάλο χαρτί.

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

Ξεκινήστε τη συζήτηση ζητώντας από την κάθε ομάδα να εξηγήσει πώς αποφάσισαν τα χαρακτηριστικά του καθένα. Μετά προσπαθήστε να ορίσετε την έννοια της φτώχειας και τέλος, συζητήστε τις επιπτώσεις της.

- Ποιες είναι οι εικόνες που έχουν οι συμμετέχοντες/ουσες για τους φτωχούς ανθρώπους; Για την χώρα τους αλλά και για τις αναπτυσσόμενες χώρες; Είναι στερεότυπα; Πόσο βάσιμες είναι αυτές οι εικόνες; Από πού αντλούν πληροφορίες;
- Τι καταλαβαίνουν οι συμμετέχοντες/ουσες με τον όρο φτώχεια;
- Μπορεί κανείς/καμία να χαρακτηριστεί «πλούσιος/α» και μόνο από το γεγονός ότι ζει σε μια πλούσια χώρα και «φτωχός/ή» γιατί ζει σε μια φτωχή χώρα; Με άλλα λόγια η φτώχεια είναι σχετική έννοια;
- Στην κοινωνία σας, γιατί κάποιιοι άνθρωποι είναι πλούσιοι και κάποιιοι άλλοι φτωχοί;
- Ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να αποφευχθεί η φτώχεια στη χώρα σας, αλλά και στην Ερυθραία, μια από τις πιο φτωχές χώρες του κόσμου; Να έχεις πλούσιο θείο; Να κερδίσεις το λόττο; Να έχεις εκπαίδευση; Να είσαι υγιής; Να γνωρίζεις τους σωστούς ανθρώπους στις σωστές θέσεις; Να δουλεύεις σκληρά; Τι άλλο;
- Πόσο εύκολο είναι να ξεφύγουν από τη φτώχεια οι άνθρωποι που είναι φτωχοί; Με άλλα λόγια, πόσο δύσκολο είναι για κάποιον/α που γεννήθηκε σε φτωχή οικογένεια να γίνει πλούσιος/α ενήλικας;
- Τι ευκαιρίες έχουν οι πλούσιοι άνθρωποι;
- Τι ευκαιρίες έχουν οι φτωχοί;
- Είναι ευθύνη των ίδιων ανθρώπων το ότι είναι φτωχοί; Της μοίρας τους; Η φτώχεια εξαρτάται από κοινωνικούς, πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες;
- Φτώχεια σημαίνει και κακή υγεία, πείνα και υποσιτισμό, έλλειψη εκπαίδευσης, περιορισμένες εργασιακές δεξιότητες και ανεργία. Είναι τυχαίο ή υπάρχει κάποια σύνδεση; Αν υπάρχει σύνδεση τότε ποια είναι;
- Σε γενικές γραμμές, πώς βλέπουμε και πώς συμπεριφερόμαστε στους φτωχούς ανθρώπους;
- Τι είδους πολιτικοί σχεδιασμοί και κοινωνικές πολιτικές δίνουν ίσες ευκαιρίες σε όλους τους πολίτες;
- Σε ποιο βαθμό η εκπαίδευση είναι κλειδί για τη μείωση της φτώχειας στη χώρα σας;
- Σχεδόν σε όλες τις χώρες η απόσταση που χωρίζει τους φτωχούς από τους πλούσιους μεγαλώνει. Η απόσταση μεγαλώνει, επίσης, και μεταξύ των χωρών. Ποιες είναι οι συνέπειες του φαινομένου στην Ευρώπη;
- Επηρεάζει το γεγονός ότι η απόσταση μεγαλώνει; Αν νομίζετε ότι επηρεάζει, τότε τίνος ευθύνη είναι να μειώσει αυτή την απόσταση;
- Τι μπορούν να κάνουν τα άτομα, οι ομάδες, οι τοπικές κοινότητες και οι χώρες για να μειωθεί αυτή η απόσταση;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Διευκρινίστε στους συμμετέχοντες/ουσες ότι είναι ένα φανταστικό ωροσκόπιο και ότι δεν χρειάζεται να είναι κανείς αστρολόγος ή να γνωρίζει για τα χαρακτηριστικά των ζωδίων. Θα πρέπει να επικεντρωθούν στις λεπτομέρειες που δίνονται στις ιστορίες των καρτών και να χρησιμοποιήσουν τις δικές τους γνώσεις στην ιστορία, στα οικονομικά και στην κοινωνιολογία. Το στοιχείο «αγάπη» στις κάρτες του Ωροσκόπιου δεν θα πρέπει να αναφέρεται μόνο στην ερωτική ζωή του ατόμου αλλά και στις σχέσεις του με την οικογένεια και τους φίλους.

Ημερομηνία κλειδί : Παραλλαγές

17 Οκτωβρίου
Διεθνής ημέρα για την εξάλειψη
της φτώχειας

- Μπορείτε να προσαρμόσετε τις ιστορίες ζωής ή να τις αλλάξετε, όλες ή μερικές, με άλλες που θεωρείτε ότι είναι πιο ενδιαφέρουσες ή πιο κατάλληλες. Μπορείτε επίσης, να αλλάξετε αυτές τις ιστορίες με πραγματικές.
- Προτάσεις για συνέχεια
- Οι γυναίκες είναι συχνά αυτές που φέρνουν χρήματα στο σπίτι, είτε ως μητέρες μονογονεϊκής οικογένειας, είτε γιατί οι σύντροφοι τους δεν εργάζονται. Ωστόσο, πολύ συχνά οι γυναίκες βιώνουν τη διάκριση στον εργασιακό χώρο και, αν δεν υπάρχει κοινωνική στήριξη, είναι πολύ δύσκολο γι' αυτές να εργάζονται και να φροντίζουν την οικογένεια.
- Αν η ομάδα ενδιαφέρεται να δει κάποια από αυτά τα θέματα, μπορείτε να εφαρμόσετε τη δραστηριότητα «Εργασία και Μωρά». (σ. 283).

· Ιδέες για δράση

- Βοηθήστε μια ΜΚΟ ή έναν σύλλογο που ασχολείται με φτωχούς ανθρώπους και προσπαθεί να δημιουργήσει ευκαιρίες γι' αυτούς. Μπορείτε να εντοπίσετε μια τέτοια ομάδα ανθρώπων, να μάθετε για τις ανάγκες τους και, έπειτα, να ετοιμάσετε ένα σχέδιο για να μαζέψετε χρήματα γι' αυτούς.

Φυλλάδια

Μαρία. Μόνη μητέρα τριών παιδιών, μένει σε μια πολύ φτωχή περιοχή της Μαντέιρα στην Πορτογαλία. Ο τελευταίος σύντροφός της μόλις την άφησε. Δουλεύει ως καμαριέρα σε μια πλούσια οικογένεια, αλλά για πόσο ακόμα; Κάποιος, πρόσφατα, έκλεψε ένα δαχτυλίδι από την κυρία του σπιτιού, η οποία υποπτεύεται μια από τις καμαριέρες. Δεν μπορεί να βρεθεί ο/η ένοχος/η, γι' αυτό θα αντικατασταθεί όλο το προσωπικό. Η Μαρία είναι Αιγόκερως.

Αμίνα. Είναι από την Τουρκία. Μένει σε ένα μικρό χωριό σε μια από τις πιο φτωχές περιοχές της χώρας. Είναι 12 χρονών και οι γονείς της –φτωχοί χωρικοί– προσπαθούν να βρουν κάποιον να την παντρέψουν, αλλά αυτή δεν θέλει να παντρευτεί. Γι' αυτό τον λόγο αποφάσισε να το σκάσει και να πάει στην πρωτεύουσα, όπου πιστεύει ότι θα βρει ένα καλύτερο μέλλον. Η Αμίνα είναι Δίδυμος.

Μίσα. Είναι από το Τομσκ της Σιβηρίας. Είναι άνεργος για πολλούς μήνες και δεν ξέρει τι να κάνει. Η γυναίκα του είναι πολύ άρρωστη και πρέπει να μένει στο κρεβάτι όλη την ημέρα. Έχει τέσσερα παιδιά 20, 18, 10 και 8 χρονών, τα δύο τελευταία είναι ανάπηρα. Ο Μίσα είναι Παρθένος.

Γιούρι. Μένει με τους γονείς του και τα τρία μικρότερα αδέρφια του στο Τομσκ της Σιβηρίας. Είναι 20 χρονών και πολλά υποσχόμενος αθλητής του χόκεϊ στον πάγο. Ο θείος του στην Αμερική προσφέρθηκε να του βρει υποτροφία σε αμερικάνικο κολέγιο. Ο πατέρας του Γιούρι, Μίσα, είναι άνεργος για πολλούς μήνες και αυτή τη στιγμή η μόνη πηγή εισοδήματος είναι από διάφορες δουλειές που κάνει ο Γιούρι. Ο Γιούρι δεν ξέρει τι να κάνει. Η μητέρα του είναι άρρωστη, δύο από τα μικρότερα αδέρφια του είναι ανάπηρα και η οικογένεια στηρίζεται σε αυτόν. Ο Γιούρι είναι Καρκίνος.

Μπεντ. Είναι ένας νεαρός Σουηδός σκίνχεντ (skinhead). Έχει συλληφθεί δύο φορές αυτή τη χρονιά για βίαιη συμπεριφορά. Δεν εργάζεται τα δύο τελευταία χρόνια και εκτός αυτού έχει αρνηθεί όλες τις δουλειές που του έχουν προσφέρει. Προτιμάει να περνάει τον χρόνο του εκπαιδεύοντας τον σκύλο του, ένα πιτ μπουλ τεριέ (pit bull terrier), να κάνει body-building και να είναι στους δρόμους με τους φίλους του, οι οποίοι συνδέονται με πολλά ρατσιστικά περιστατικά τελευταία. Ο Μπεντ είναι Κριός.

Ρικάρντο. Μένει μόνος του στη Βαρκελώνη στην Ισπανία σ' ένα μικροσκοπικό διαμέρισμα που κρατάει με κόπο. Είναι άρρωστος εδώ και αρκετούς μήνες και ζει από κρατικά επιδόματα. Παλιά δούλευε σε διάφορες δουλειές. Η γυναίκα του τον εγκατέλειψε με τα παιδιά τους, όταν έμαθε ότι έπασχε από AIDS. Είναι Ζυγός.

Αμπντούλ. Ήρθε από την Μαυριτανία πριν πολλά χρόνια στο Παρίσι για να δουλέψει. Πέρασε τα πρώτα χρόνια μόνος του αλλά αργότερα μπόρεσε να φέρει τη γυναίκα του, τους τέσσερις γιους του καθώς και τη γιαγιά και τον παππού του. Μένουν όλοι μαζί σ' ένα διαμέρισμα σε μια φτωχή περιοχή του Παρισιού. Στην αρχή τα πράγματα πήγαιναν καλά. Αργότερα, όταν ο Αμπντούλ και η γυναίκα του απέκτησαν δίδυμα, αποδείχτηκε πολύ δύσκολο το μεγάλωμα των παιδιών και η διατήρηση των παραδόσεων της Μαυριτανίας. Τα δίδυμα είναι τώρα 12 χρονών. Έχουν πολλά προβλήματα στο σχολείο και συχνά δεν υπακούν τους γονείς τους. Πρόσφατα, ο Αμπντούλ έχασε τη δουλειά του λόγω της οικονομικής κρίσης. Ο Αμπντούλ είναι Λέων.

Τα δίδυμα **Μοκτάρ** και **Οουλντ** γεννήθηκαν στο Παρίσι στη Γαλλία. Είναι τα παιδιά του Αμπντούλ, μετανάστη εργάτη από τη Μαυριτανία. Όλη η οικογένεια, οι γονείς, τα τέσσερα μεγαλύτερα αδέρφια καθώς και οι παππούδες μένουν σ' ένα διαμέρισμα σε φτωχή περιοχή του Παρισιού. Τα δίδυμα είναι τώρα 12 χρονών και αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα στο σχολείο. Αρνούνται να διαβάσουν, το σκάνε από το σχολείο, πολλές φορές γυρνούν με φίλους σε προάστια του Παρισιού και δεν υπακούν τους γονείς τους, με τους οποίους μαλώνουν συχνά, πολλές φορές και βίαια. Οι αναφορές από το σχολείο λένε ότι γίνονται πολλοί επιθετικοί. Ο Μοκτάρ και ο Οουλντ είναι Υδροχόοι

Κρίστα. 20 χρονών, νοικιάζει ένα μικροσκοπικό διαμέρισμα σε πολύ φτωχή περιοχή της Πράγας και ονειρεύεται να ζήσει στη Γερμανία. Διάβασε μίαν αγγελία ότι προσφέρονται δουλειές στο Βερολίνο. Τηλεφώνησε και συνάντησε έναν άντρα, ο οποίος της υποσχέθηκε να τη βγάλει από τη φτώχεια λέγοντάς της ότι θα βρει εύκολα δουλειά στο Βερολίνο. Αποφάσισε να τον εμπιστευτεί και να πάει στη Γερμανία. Η Κρίστα είναι Τοξότης.

Τζέιν. Είναι ηλικιωμένη χήρα που μένει στη Σκωτία. Ο άντρας της ήταν αλκοολικός που δούλευε σπάνια. Ζει από μια πολύ μικρή σύνταξη της Πρόνοιας αλλά τώρα χρειάζεται περισσότερη φροντίδα, γιατί η υγεία της χειροτέρευσε. Η Τζέιν είναι Ιχθύς.

Μπέλα. Μένει μαζί με την αδελφή της, Αντζέλικα, στο Παλέρμο της Ιταλίας. Οι γονείς τους πέθαναν όταν τα κορίτσια ήταν 16 και 17 χρονών, οπότε αναγκάστηκαν να αφήσουν το σχολείο για να εργαστούν. Τώρα είναι 22 και 23 χρονών. Η Μπέλα έχει δύο δουλειές, δουλεύει ως βοηθητικό προσωπικό την ημέρα και ως καθαρίστρια σε νοσοκομείο τη νύχτα. Φροντίζει επίσης την Αντζέλικα, που είναι εθισμένη στα ναρκωτικά. Η Μπέλα αρνείται να εγκαταλείψει την αδελφή της, γιατί ξέρει πόσο πολύ υπέφερε από τον βίαιο πατέρα τους. Η Μπέλα έχει προβλήματα και με τον ευέξαπτο χαρακτήρα της που της είναι δύσκολο να ελέγξει, γεγονός που της стоίχισε τη δουλειά της δύο φορές πρόσφατα. Η Μπέλα είναι Ταύρος.

Αντζέλικα. Μένει με την αδελφή της, Μπέλα, στο Παλέρμο της Ιταλίας. Οι γονείς τους πέθαναν, όταν τα κορίτσια ήταν 16 και 17 χρονών και τότε αναγκάστηκαν να διακόψουν το σχολείο για να εργαστούν. Τώρα είναι 22 και 23 χρονών. Η Μπέλα έχει δύο δουλειές και φροντίζει και την Αντζέλικα, η οποία είναι εθισμένη στα ναρκωτικά. Η Αντζέλικα συχνά κλέβει την αδερφή της για να αγοράσει ναρκωτικά. Σταμάτησε και ξανάρχισε τα ναρκωτικά πολλές φορές αλλά της είναι πολύ δύσκολο να ελέγξει τον εθισμό της. Η Αντζέλικα είναι Σκορπιός.

<p>Κριός (Μπέντ) (21 Μαρτίου-21 Απριλίου) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>	<p>Ζυγός (Ρικάρντο) (23 Σεπτ.-22 Οκτ.) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>
<p>Ταύρος (Μπέλα) (22 Απριλίου-21 Μαΐου) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>	<p>Σκορπιός (Αντζέλικα) (23 Οκτ.-22 Νοεμβ.) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>
<p>Δίδυμος (Αμίνα) (22 Μαΐου-21 Ιουνίου) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>	<p>Τοξότης (Κρίστα) (23 Νοεμβ.-21 Δεκ.) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>
<p>Καρκίνος (Γιούρι) (22 Ιουνίου-22 Ιουλίου) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>	<p>Αιγόκερως (Μαρία) (22 Δεκ.-20 Ιαν.) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>
<p>Λέων (Αμπντούλ) (23 Ιουλίου-22 Αυγούστου) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>	<p>Υδροχόος (Μοκτάρ και Ουλντ) (21 Ιαν-19 Φεβρ) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>
<p>Παρθένος (Μίσα) (23 Αυγούστου-22 Σεπτ.) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>	<p>Ιχθύς (Τζέιν) (20 Φεβρ.-20 Μαρτίου) Αγάπη Δουλειά Υγεία</p>

Ένα λεπτό ακριβώς

Μιλήστε για «ένα λεπτό ακριβώς» – χωρίς κανένα δισταγμό και καμία επανάληψη!

Θεματικές ενότητες	Αθλητισμός, Παγκοσμιοποίηση, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	40 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Σ' αυτήν τη δραστηριότητα, τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να είναι γρήγορα και εφευρετικά, καθώς και να μιλήσουν για ένα λεπτό για τη σχέση μεταξύ αθλητισμού και ανθρωπίνων δικαιωμάτων
Σχετιζόμενα δικαιώματα	Όλα
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να ωθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να μοιραστούν τις γνώσεις τους για τον αθλητισμό και για τα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. • Να καταστήσει κατανοητούς τους τρόπους με τους οποίους όλα τα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι αλληλένδετα και αδιαίρετα. • Να αναπτύξει την αυτοπεποίθηση στην έκφραση της προσωπικής άποψης.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Φύλλα δηλώσεων, ένα ανά άτομο. • Ένα καπέλο. • Ένα ρολόι ή ένα χρονόμετρο.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Κάντε ένα αντίγραφο του φύλλου που θα βρείτε παρακάτω και κόψτε τις δηλώσεις που περιέχει. • Διπλώστε σε λωρίδες τα χαρτάκια και βάλτε τα στο καπέλο.

Οδηγίες

1. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να καθίσουν σε κύκλο.
2. Περάστε έναν γύρο το καπέλο. Ζητήστε έπειτα από τον/την καθένα/μία με τη σειρά, χωρίς να κοιτάζει, να τραβήξει από το καπέλο ένα χαρτάκι.
3. Οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν στη συνέχεια 5 λεπτά να προετοιμαστούν για να μιλήσουν επί ένα λεπτό για τη δήλωση που αναγράφεται στο χαρτί που τράβηξαν. Ο κανόνας είναι ότι θα πρέπει να πουν, χωρίς κανένα δισταγμό και χωρίς να υπάρξουν επαναλήψεις, τις απόψεις τους.
4. Προχωρήστε έπειτα κυκλικά και ζητήστε από το κάθε άτομο να πει την άποψή του.
5. Μετά από κάθε «ομιλία», αφιερώστε δύο ή τρία λεπτά για σύντομα σχόλια. Εάν τα μέλη της ομάδας συζητούν κάτι έντονα, σημειώστε το θέμα και διαβεβαιώστε τους ότι θα επιστρέψετε σε αυτό στο τέλος.
6. Αφού μιλήσουν όλοι/ες, προχωρήστε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με ανασκόπηση της δραστηριότητας και προχωρήστε μετά σε συζήτηση για τα ζητήματα που ανέκυψαν ως σημαντικά.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

40 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

7 Απριλίου
Παγκόσμια Ημέρα Υγείας

- Ήταν δύσκολο να μιλήσει κανείς για το θέμα του επί ένα λεπτό με τόσο μικρή προετοιμασία;
- Ποια ήταν τα πιο δύσκολα θέματα και γιατί;
- Ποιοι ισχυρισμοί ήταν οι πλέον αμφιλεγόμενοι και γιατί;
- Ποιες πληροφορίες προκάλεσαν έκπληξη στους/στις συμμετέχοντες/ουσες;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Αυτή η δραστηριότητα λειτουργεί σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα και τα θέματα επιδέχονται διάφορες ερμηνείες. Είναι σημαντικό να προσαρμόσετε την παρέμβασή σας στο επίπεδο των νέων. Μπορείτε, αν θέλετε, να πείτε κάτι για να τους/τις βοηθήσετε να σκεφτούν περισσότερο, αλλά να έχετε υπόψη σας τον κίνδυνο ότι ίσως να δώσετε την εντύπωση πως αναμένετε «μια συγκεκριμένη απάντηση».

Εάν νομίζετε ότι οι δηλώσεις που δίνονται παρακάτω δεν θα έχουν ενδιαφέρον για την ομάδα σας, χρησιμοποιήστε κάποιες άλλες δικής σας επιλογής.

Ενθαρρύνετε όσους/ες είναι απρόθυμοι/ες. Προτείνετε τους να προσπαθήσουν να μιλήσουν για μισό λεπτό ή ακόμα και για είκοσι δευτερόλεπτα ή να το συζητήσουν για λίγο με έναν/μια φίλο/η τους προτού μιλήσουν, ή επιτρέψτε τους να μιλήσουν προς το τέλος, αν τους/τις διευκολύνει να ακούσουν πρώτα άλλους/ες να μιλούν.

Παραλλαγές

Αν η ομάδα αποτελείται από λίγα άτομα, μπορείτε να κάνετε δύο ή και περισσότερους γύρους. Τα μέλη της ομάδας παίρνουν από ένα χαρτί σε κάθε γύρο. Εάν είναι πάνω από δεκαπέντε, εργαστείτε σε δύο υποομάδες.

Αυτή η τεχνική, με τις δηλώσεις γραμμένες σε χαρτάκια μέσα στο καπέλο, μπορεί να προσαρμοστεί και να χρησιμοποιηθεί για οποιαδήποτε θεματική ενότητα.

Προτάσεις για συνέχεια

Εάν η ομάδα θέλει να ασχοληθεί περαιτέρω με το θέμα του αθλητισμού, δοκιμάστε τη δραστηριότητα «αθλητισμός για όλους» (σ. 232).

Εάν κάποιο άλλο θέμα προκάλεσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, συμβουλευτείτε τα περιεχόμενα των δραστηριοτήτων στη σελ. 68-69 για να βρείτε μια σχετική δραστηριότητα.

Η ομάδα μπορεί, αν θέλει, να γνωρίσει και μια χιουμοριστική προσέγγιση στα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από τις γελοιογραφίες του Pancho, στο Κεφάλαιο 3 (βλέπε και τη δραστηριότητα «παιχνίδια εικόνων - τι βλέπετε στον Pancho;»). Δείτε και το «Eurojoke Contest» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης "All different all equal".

Ιδέες για δράση

Επιλέξτε ένα ζήτημα για το οποίο θέλετε να αναλάβετε δράση και εργαστείτε πάνω σε αυτό.

Σχεδιάστε ένα πρόγραμμα προκειμένου να συνεχίσετε να εργάζεστε στο επιλεγμένο θέμα.

Δικτυωθείτε με μια τοπική οργάνωση που να εργάζεται στο ανάλογο πεδίο. Χρησιμοποιήστε το πρόγραμμα ως εκπαιδευτική ευκαιρία και βοηθήστε τους συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν τα όσα έχουν κερδίσει σε δεξιότητες και σε ικανότητες δράσης μέσα από την ομαδική εργασία.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

«Πώς παίζεται το παιχνίδι: Η συμβολή του αθλητισμού στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», Συνδιάσκεψη στο Σίδνεϊ, 1 έως 3 Σεπτεμβρίου 1999: www.hrca.org.au/#sport-and-human-rights.

Φυλλάδια

Φύλλο Δηλώσεων

Αθλητισμός και γενικά ανθρώπινα δικαιώματα

Νομίζετε ότι ο Ronaldo είναι καλός εκπρόσωπος για τη «Δύναμη για την Αλλαγή: Παγκόσμια Εκστρατεία νέων για την ευαισθητοποίηση στο AIDS»;

Αθλητισμός και γενικά ανθρώπινα δικαιώματα

Οι αθλητές σε διεθνές επίπεδο πρέπει να συμμορφώνονται με έναν κώδικα δεοντολογίας. Εκείνοι που παραβιάζουν τον κώδικα, παραδείγματος χάριν, χρησιμοποιώντας ένα αθλητικό γεγονός για να κάνουν μια πολιτική δήλωση, τιμωρούνται. Αποτελεί αυτό παραβίαση του δικαιώματος ενός προσώπου στην ελεύθερη έκφραση;

Αθλητισμός και γενικά ανθρώπινα δικαιώματα

Η αστυνομία έχει τη δικαιοδοσία να μην επιτρέψει σε οπαδούς –ύποπτους για πρόκληση επεισοδίων- το ταξίδι σε άλλες χώρες για την παρακολούθηση ποδοσφαιρικών αγώνων. Αυτό αποτελεί άρνηση του δικαιώματός τους στην ελευθερία μετακίνησης και στο συνεταιρίζεσθαι, το οποίο μπορεί να υποστηριχθεί και νομικά;

Αθλητισμός και παιδιά

Τι θα λέγατε στους φιλόδοξους γονείς και τους προπονητές που αναγκάζουν τα παιδιά να προπονούνται εξαντλητικά; Ποιος θα έπρεπε να έχει το δικαίωμα να αποφασίζει για την υγεία ενός νεαρού ατόμου και το πώς αυτό διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο του;

Αθλητισμός και υπηκοότητα

Πολλοί άνθρωποι γεννιούνται σε μια χώρα αλλά έπειτα κάνουν πατρίδα τους μια δεύτερη χώρα και γίνονται πολίτες της.

Εν τούτοις, συνεχίζουν να υποστηρίζουν την εθνική ομάδα της χώρας γέννησής τους αντί αυτής της χώρας υποδοχής. Ποια εθνική ομάδα θα έπρεπε να υποστηρίζουν;

Αθλητισμός και διακρίσεις

Οι εξετάσεις εξακρίβωσης φύλου των αθλητών και αθλητριών είναι απαραίτητες προκειμένου να διασφαλιστεί ο θεμιτός ανταγωνισμός ή είναι μια σοβαρότατη παραβίαση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του δικαιώματος των ανθρώπων στην ιδιωτική ζωή;

Αθλητισμός και εκπαίδευση

Πιστεύετε ότι τα μαθήματα για τον αθλητισμό πρέπει να είναι υποχρεωτικά σε όλη την τυπική εκπαίδευση;

Αθλητισμός και κοινωνικά δικαιώματα

Νομίζετε ότι οι επαγγελματίες αθλητές και αθλήτριες θα πρέπει να έχουν ίδια δικαιώματα με αυτά των άλλων εργαζομένων, π.χ., το δικαίωμα να συγκροτούν συνδικάτα και το δικαίωμα να μην απομακρύνονται από την εργασία τους άδικα;

Αθλητισμός και περιβάλλον

Υπάρχει ένας ισχυρισμός ότι τα γήπεδα του γκολφ δεν είναι φιλικά προς το περιβάλλον, επειδή δημιουργούνται συχνά σε εδάφη που χρησιμοποιούνται από τους ντόπιους πληθυσμούς για καλλιέργειες, καθώς και σε δασικές εκτάσεις. Απαιτούν επίσης πολύ νερό, ζιζανιοκτόνα και φυτοφάρμακα για τη συντήρησή τους. Το γκολφ, λοιπόν, είναι κάτι που πλήττει τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Αθλητισμός και ισότητα των φύλων

Μερικοί άνθρωποι υποστηρίζουν ότι υπάρχουν λίγες γυναίκες ανάμεσα στους προπονητές και στους αθλητικούς παράγοντες λόγω των διακρίσεων κατά των γυναικών. Συμφωνείτε; Εάν ναι, τι μπορεί να γίνει γι' αυτό;

Αθλητισμός και παγκοσμιοποίηση

Τα αθλητικά παπούτσια και μεγάλο μέρος του αθλητικού εξοπλισμού παράγονται με την εκμετάλλευση των φτηνών εργατικών χεριών στην Ανατολική Ευρώπη και στην Άπω Ανατολή. Οι εργαζόμενοι/ες, όμως, θέλουν να συνεχίσουν να δουλεύουν στα εργοστάσια αυτά και δεν επιζητούν κάποιο μπιζοκόταρισμα. Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς, ως καταναλωτές, για να αποφύγουμε τη συμμετοχή μας στην εκμετάλλευσή τους;

Αθλητισμός και ανθρώπινη ασφάλεια

Η Κίνα έχει αρνητικό ιστορικό στα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι σωστό που επιλέχθηκε για να φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2008;

Αθλητισμός και υγεία

Τι μπορεί να γίνει σε τοπικό επίπεδο για να καταπολεμηθεί η χρήση αναβολικών στον αθλητισμό;

Αθλητισμός και ΜΜΕ

Νομίζετε ότι οποιαδήποτε τηλεοπτική επιχείρηση έχει το δικαίωμα να αγοράσει την αποκλειστική κάλυψη οποιουδήποτε αθλητικού γεγονότος;

Αθλητισμός και ειρήνη

Σε ποιο βαθμό ο ανταγωνισμός στον αθλητισμό προωθεί τη συνεργασία και την κατανόηση μεταξύ των ανθρώπων;

Αθλητισμός και φτώχεια

Πιστεύετε ότι οι πολιτικοί στη χώρα σας χρησιμοποιούν τον αθλητισμό ή τα αθλητικά γεγονότα για να αποσπάσουν και να εκτρέψουν την προσοχή των ανθρώπων από τα πολιτικά και οικονομικά ζητήματα;

Αθλητισμός και φτώχεια

Σε πολλές χώρες, ο αθλητισμός, και ειδικά το ποδόσφαιρο, προσφέρει στα άτομα τη δυνατότητα ενός «διαβατηρίου εξόδου από τη φτώχεια». Επομένως, θα έπρεπε οι φτωχές χώρες να επικεντρωθούν περισσότερο στο ποδόσφαιρο;

Αφήστε να ακουστούν Λες οι φωνές

«Να εκπαιδεύεις σημαίνει να πιστεύεις στην αλλαγή»
Paulo Freire

Θεματικές ενότητες	Εκπαίδευση, Ιδιότητα του Πολίτη, Παιδιά
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	8-50
Διάρκεια	115 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Είναι μια άσκηση συζήτησης σε μικρές ομάδες και σε ολομέλεια, που οδηγεί στην επεξεργασία ζητημάτων όπως: <ul style="list-style-type: none"> • Τι είναι εκπαίδευση και πώς ανταποκρίνεται ή δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανθρώπων. • Συμμετοχή στις διαδικασίες της λήψης αποφάσεων.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην εκπαίδευση. • Ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης. • Το δικαίωμα συμμετοχής στη διακυβέρνηση της χώρας στην οποία ζει κάποιος/α.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να δοθεί μια εικόνα του εκπαιδευτικού συστήματος και του πώς αυτό ικανοποιεί τις ανάγκες των ανθρώπων. • Να αναπτύξει τις δεξιότητες της συνεργασίας και της συμμετοχής στη δημοκρατική λήψη αποφάσεων σε σχολεία και σε νεανικά στέκια. • Να προαγάγει τη δικαιοσύνη και την ένταξη.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλα φύλλα χαρτιού ή χαρτοπίνακες και μαρκαδόροι, για όλες τις μικρές ομάδες. • Πρόσθετο χαρτί, αρκετό για προαιρετικές σημειώσεις των ομάδων.

Οδηγίες

Αυτή η δραστηριότητα έχει δύο μέρη: το 1ο μέρος (35 λεπτά) είναι μια συζήτηση για το τι είδους εκπαίδευση θέλουν οι άνθρωποι και το 2ο μέρος (60 λεπτά) είναι μια συζήτηση για το πώς μπορούν να αναπτυχθούν δημοκρατικές διαδικασίες που να εξασφαλίζουν στους πολίτες τη δυνατότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους για την εκπαίδευση.

Μέρος 1. Τι είδους εκπαίδευση θέλουμε; (35 λεπτά)

1. Αρχίστε με μια σύντομη γενική συζήτηση για το τι καταλαβαίνουν οι συμμετέχοντες/ουσες με τον όρο «εκπαίδευση». Πρέπει να επισημανθεί ότι η πρόσβαση στην εκπαίδευση είναι ένα από τα ανθρώπινα δικαιώματα.
2. Τώρα, ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να αναφέρουν όλες τις θετικές και τις αρνητικές πλευρές της εκπαίδευσης και σημειώστε τις λέξεις κλειδιά σε χαρτοπίνακα.
3. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να σχηματίσουν ζευγάρια. Αφιερώστε δεκαπέντε λεπτά στην αποτίμηση της αξίας του δικαιώματος στην εκπαίδευση, στο πλαίσιο του ποιος λαμβάνει τις αποφάσεις για το περιεχόμενο της εκπαίδευσης.
4. Καλέστε και πάλι τις ομάδες σε ολομέλεια και ζητήστε να δώσουν ανατροφοδότηση.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΑΙΔΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8-50

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

115 ΛΕΠΤΑ

Μέρος 2. Εξασφαλίστε δημοκρατικές διαδικασίες που να δίνουν στα μέλη της ομάδας τη δυνατότητα να πουν τη γνώμη τους για την εκπαίδευση. (60 λεπτά)

1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν και πάλι τα ζευγάρια τους και να σκεφτούν πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο ή στο στέκι τους. Παραδείγματος χάριν, ποιος αποφασίζει τι διδάσκεται ή ποιες δραστηριότητες γίνονται; Πώς διοικούνται το σχολείο, το πανεπιστήμιο, το στέκι νεολαίας; Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις για τον προϋπολογισμό και τις δαπάνες; Πώς σχεδιάζονται και συμφωνούνται οι διάφορες πολιτικές; Έχουν λόγο σε αυτά οι νέοι και οι νέες;
2. Τώρα, ζητήστε από τα ζευγάρια να συνδυαστούν και να κάνουν μικρές ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Πείτε τους να λάβουν υπόψη ότι έχουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση και επίσης το δικαίωμα να λαμβάνονται υπόψη οι γνώμες τους στις διαδικασίες της λήψης αποφάσεων στα θέματα που τους αφορούν.
3. Ζητήστε από κάθε ομάδα να εξετάσει τις θετικές και τις αρνητικές πτυχές του συστήματος που θα προέβλεπε ότι ένα δημοκρατικά εκλεγμένο σώμα παίρνει τις αποφάσεις για την εκπαίδευση στο τοπικό επίπεδο. Ένα τέτοιο σώμα θα μπορούσε να είναι το συμβούλιο μαθητών σε ένα σχολείο ή των φοιτητών σε ένα πανεπιστήμιο ή το συμβούλιο αυτών που συμμετέχουν σ' ένα στέκι ή σε μια οργάνωση νεολαίας.
4. Τώρα, ζητήστε από τις ομάδες να σκεφτούν ποια θα ήταν η καλύτερη μορφή συμβουλίου, αυτή που θα ικανοποιούσε το αίτημα να έχουν όλοι δικαίωμα λόγου για την εκπαίδευση που λαμβάνουν.
5. Το επόμενο στάδιο εξαρτάται από τις συνθήκες στις οποίες βρίσκεται η ομάδα: Εάν δεν υπάρχει συμβούλιο στο σχολείο ή στο στέκι σας, οι ομάδες πρέπει να επεξεργαστούν τις προοπτικές που υπάρχουν και να αποφασίσουν το είδος του συμβουλίου που θα ήθελαν και το πώς μπορούν να ενεργήσουν ώστε αυτό να συσταθεί. Εάν υπάρχει ήδη συμβούλιο, εξετάστε τον τρόπο λειτουργίας του και κάντε έναν σχεδιασμό για το πώς θα μπορούσε να λειτουργεί καλύτερα. Εξηγήστε πώς γίνεται μια ανάλυση του τύπου «Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα, Ευκαιρίες - Απειλές» και πείτε στις ομάδες ότι έχουν τριάντα λεπτά να αναπτύξουν ένα πρόγραμμα δράσης και να το παρουσιάσουν σ' ένα φύλλο του χαρτοπίνακα.
6. Επιστρέψτε στην ολομέλεια και ζητήστε από τις ομάδες να εκθέσουν τα αποτελέσματά τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Πολλά από τα θέματα θα έχουν ήδη θιχτεί στη μέχρι τώρα πορεία της δραστηριότητας, στα διάφορα στάδια των προηγούμενων συζητήσεων. Εντούτοις, αφιερώστε λίγο χρόνο στη συζήτηση γύρω από το πώς πήγε η δραστηριότητα συνολικά, ώστε να αναδειχθούν τα όσα οι συμμετέχοντες/ουσες έμαθαν μέσα από τη διαδικασία και να προγραμματιστεί το τι μπορεί να γίνει στη συνέχεια.

- Απόλαυσαν οι συμμετέχοντες/ουσες τη δραστηριότητα; Ήταν χρήσιμη; Γιατί; Γιατί όχι;
- Γιατί είναι όπως είναι οι υφιστάμενες δομές της λήψης αποφάσεων; Τι ίσχυε στο παρελθόν; Οι δομές εκπλήρωναν τις λειτουργίες τους; Γιατί δεν είναι κατάλληλες τώρα;
- Γιατί οι δομές και οι διαδικασίες της λήψης αποφάσεων πρέπει να αναθεωρούνται τακτικά;
- Σε τι διαφέρουν τα διαφορετικά προγράμματα δράσης;
- Ποιο ήταν το κόστος τους από άποψη χρόνου, απαιτούμενης προσπάθειας και χρημάτων;
- Πόσο ρεαλιστικά ήταν; (Σημείωση: Είναι καλό να έχουμε μεγάλα οράματα, αλλά πρέπει να προχωρούμε βήμα - βήμα για να πετύχουμε τον στόχο!)

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Ανάλογα με την ομάδα, θα πρέπει να αποφασίσετε ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να

- κάνετε την εισαγωγή στη δραστηριότητα όσον αφορά τα σχετιζόμενα δικαιώματα, δηλαδή το δικαίωμα στην εκπαίδευση και το δικαίωμα της συμμετοχής στις διαδικασίες της λήψης αποφάσεων. Μπορείτε να το κάνετε είτε ζητώντας από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να πουν τη γνώμη που ήδη έχουν σχηματίσει είτε να κάνουν μια εισαγωγή οι ίδιοι/ες.
- Η ανάλυση «Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα, Ευκαιρίες - Απειλές» περιγράφεται και εξηγείται στο «Αναλαμβάνοντας δράση» (κεφ. 3, σελ. 293).

· Προτάσεις για συνέχεια

- Ωθήστε την ομάδα εργασίας να επεξεργαστεί περαιτέρω τις ιδέες που παράχθηκαν σε αυτήν τη δραστηριότητα και, συμβουλευόμενοι το κεφάλαιο «αναλαμβάνοντας δράση», προσπαθήστε να πετύχετε να αποκτήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες περισσότερο λόγο στη λήψη αποφάσεων στο σχολείο τους, στο πανεπιστήμιο ή στο στέκι νεολαίας.
- Εάν η ομάδα απόλαυσε αυτό το είδος της δραστηριότητας, ενδέχεται να τους αρέσει το επιτραπέζιο παιχνίδι «Ιστορία δύο πόλεων» (σελ. 73), το οποίο θίγει ζητήματα όπως: σε τι είδους πόλη θα ήθελαν οι άνθρωποι να ζουν.
- Όταν έχετε να πείτε κάτι –όταν θέλετε «η φωνή σας να ακουστεί»-, είναι σημαντικό να συνεξετάσετε και το τι θέλετε να πείτε και το πώς θα το πείτε. Οι λέξεις έχουν τη δύναμη να δηλώνουν αξίες και έχουν διαφορετικό νόημα, που εξαρτάται κάθε φορά από τα συμφραζόμενα και το εκάστοτε πλαίσιο. Εάν θέλετε να εξετάσετε περισσότερο αυτό το ζήτημα, συμβουλευτείτε τη δραστηριότητα, «A white future» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all Equal».

· Ιδέες για δράση

- Οι συμμετέχοντες/ουσες θα μπορούσαν να σκεφτούν τη δυνατότητα να συλλέξουν πληροφορίες και να έρθουν σε διάλογο με άλλα συμβούλια μαθητών στην περιοχή τους, σε εθνικό επίπεδο ή διεθνώς.

· Συμπληρωματικές πληροφορίες

· Γιατί υπάρχουν τα σχολικά συμβούλια;

- Τα Μαθητικά Συμβούλια έχουν στόχο να δώσουν στους μαθητές και στις μαθήτριες την ευκαιρία να έχουν λόγο στα σχολικά ζητήματα, εφόσον αυτά έχουν άμεσες επιπτώσεις στους/στις ίδιους/ίδιες. Είναι σημαντική η σύσταση σχολικών συμβουλίων και η διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας τους.

· Μαθητοκεντρικά οφέλη

- Η συμμετοχή σ' ένα σχολικό συμβούλιο προωθεί την εκπαιδευτική και προσωπική ανάπτυξη των μαθητών, επειδή:
  - τα συμβούλια προωθούν την αγωγή του πολίτη, την αποτελεσματικότητα της πολιτικής και τη δημοκρατικότητα,
  - τα συμβούλια προάγουν την κοινωνική αυτοπεποίθηση και τις προσωπικές αξίες,
  - οι μαθητές και οι μαθήτριες αποκτούν δύναμη ώστε να αμφισβητήσουν την εξουσία,
  - οι μαθητές και οι μαθήτριες μαθαίνουν πώς να παίρνουν αποφάσεις με έναν δίκαιο και υπεύθυνο τρόπο,
  - οι μαθητές και οι μαθήτριες μαθαίνουν πώς λειτουργεί η πραγματικότητα. Παραδείγματος χάριν, πώς πρέπει να αντεπεξέρχονται στο πλαίσιο που διαμορφώνουν οι περιορισμένοι προϋπολογισμοί ή οι αδιάφορες αρμόδιες αρχές.

· Πραγματιστικά οφέλη

- Οι δημοκρατικές μορφές διοίκησης λειτουργούν καλύτερα από τις αυταρχικές και είναι τελικά αποτελεσματικότερες, καθώς ενθαρρύνουν την υπευθυνότητα από πλευράς μαθητών.
- Τα συμβούλια ενθαρρύνουν τη συνεργασία, διοχετεύουν την ενέργεια των μαθητών σε

- δημιουργικές διαδικασίες και αμβλύνουν την αποξένωση.
- Τα συμβούλια μπορούν να βελτιώσουν την ατμόσφαιρα του σχολείου: Οι εκπαιδευτικοί τυγχάνουν περισσότερης εμπιστοσύνης και οι σχολικοί κανόνες θεμελιώνονται σε πιο στέρεες βάσεις.
  - Όποιοι κι αν είναι οι περιορισμοί λόγω εξωτερικών κοινωνικών και πολιτικών πιέσεων, το μαθητικό συμβούλιο είναι ένας πρακτικός τρόπος να καταδειχτεί στους/στις μαθητές/τριες η καλή πίστη του εκπαιδευτικού προσωπικού και η δέσμευσή του σε κάποιες αξίες.

Ημερομηνία κλειδί

5 Οκτωβρίου
Παγκόσμια Ημέρα
των δασκάλων

Ας μιλήσουμε για το σεξ!

«Τ' άκουσες; ο Πέτρος είναι ομοφυλόφιλος!»

Θεματικές ενότητες	Υγεία, Διάκριση και Ξενοφοβία, Ισότητα των φύλων
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος Ομάδας	10 +
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα χρησιμοποιεί την τεχνική της «γυάλας με τα ψάρια» για να διερευνήσει τις στάσεις απέναντι στη σεξουαλικότητα, συμπεριλαμβανομένης της ομοφυλοφοβίας.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στον γάμο και στη δημιουργία οικογένειας. • Το δικαίωμα στην ελευθερία έναντι των διακρίσεων και στην ίση μεταχείριση. • Τα δικαιώματα της έκφρασης και του συνεταιρίζεσθαι.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητηθούν τα ζητήματα και τα δικαιώματα σχετικά με τη σεξουαλικότητα, συμπεριλαμβανομένης της ομοφυλοφιλίας. • Να αναπτύξει την αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθηση των ατόμων να εκφράζονται για τα ζητήματα αυτά. • Να προαγάγει την ανεκτικότητα και την ενσυναίθηση.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • 3 καρτέκλες. • 2 βοηθοί. • Αρκετός χώρος για να μπορούν να κινηθούν οι συμμετέχοντες/ουσες. • Μαυροπίνακας ή χαρτοπίνακας και μαρκαδόροι. • Μικρά χαρτάκια και σιλό. • Ένα καπέλο.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Σε πολλές κοινότητες η σεξουαλικότητα είναι ένα ευαίσθητο ζήτημα και θα πρέπει να προσαρμόσετε αναλόγως είτε τη μεθοδολογία είτε το θέμα -είτε και τα δύο! • Σκεφτείτε άτομα που να έχουν μιλήσει ανοιχτά για τη σεξουαλικότητά τους, συμπεριλαμβάνοντας άτομα από τον πληθυσμό των ετεροφυλόφιλων, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων και υπερφυλικών ανδρών και γυναικών.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι, αν και οι περισσότεροι άνθρωποι βλέπουν τη σεξουαλικότητα ως προσωπικό θέμα, το δικαίωμα να μη γίνονται διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και προστατεύεται από τη νομοθεσία στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Αυτή η δραστηριότητα είναι μια ευκαιρία να διερευνηθούν οι υφιστάμενες στάσεις απέναντι στη σεξουαλικότητα και, ειδικότερα, απέναντι στην ομοφυλοφιλία. Κατόπιν, κάντε μια προθέρμανση για τη δραστηριότητα ζητώντας από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να αναφέρουν τις περιπτώσεις διάσημων ανθρώπων που είναι ειλικρινείς για τη σεξουαλικότητά τους.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΥΓΕΙΑ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

10+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

2. Μοιράστε τα χαρτάκια και τα σιλό και ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να καταγράψουν οποιεσδήποτε ερωτήσεις έχουν για την ομοφυλοφιλία ή τη σεξουαλικότητα γενικά και να βάλουν τα χαρτιά τους στο καπέλο. Οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι ανώνυμες.
3. Εξηγήστε ότι αυτή η δραστηριότητα θέλει να διερευνήσει τις στάσεις απέναντι στη σεξουαλικότητα και, ειδικότερα, απέναντι στην ομοφυλοφιλία. Καθένας και καθεμιά μπορεί να εκφράσει τις απόψεις που έχει, είτε είναι συμβατικές είτε όχι, ακόμα κι αν είναι αμφιλεγόμενες ή συνιστούν πρόκληση για τα ήθη της κοινωνίας. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να παρουσιάσουν τις απόψεις με τις οποίες συμφωνούν ή διαφωνούν χωρίς τον φόβο του εμπαιγμού ή της περιφρόνησης.
4. Τοποθετήστε τις τρεις καρτέλες σε ένα ημικύκλιο μπροστά από την ομάδα. Αυτές είναι για τους τρεις «δεινούς συνομιλητές» που βρίσκονται στη «γυάλα». Οι υπόλοιποι/ες της ομάδας είναι παρατηρητές/τριες.
5. Εξηγήστε ότι στην αρχή θα καλέσετε δύο εθελοντές/τριες να συνομιλήσουν μαζί σας μέσα στη γυάλα. Εάν, σε οποιοδήποτε σημείο, κάποιος/α άλλος/η θέλει να μπει στη συζήτηση, θα έχει τη δυνατότητα αυτή αργότερα αλλά, δεδομένου ότι υπάρχει χώρος μόνο για τρία ψάρια στη γυάλα, θα πρέπει ν' αλλάξει θέση με κάποιον/α από αυτούς/ές που είναι μέσα. Όποιος/α επιθυμεί να μπει στη συζήτηση πρέπει να έρθει προς τα εμπρός και να χτυπήσει ήπια τον ώμο ενός από τους «δεινούς συνομιλητές». Θα αλλάξουν θέσεις και ο αρχικός «δεινός συζητητής» θα γίνει παρατηρητής.
6. Ενθαρρύνετε τους ανθρώπους να έρθουν εμπρός και να εκφράσουν τις απόψεις τους αλλά και άλλες απόψεις, οι οποίες δεν είναι απαραίτητως δικές τους. Κατ' αυτό τον τρόπο οι απόψεις που είναι αμφισβητούμενες, «πολιτικά μη ορθές» ή και αδιανόητες, θα μπορέσουν να εκφραστούν και το θέμα να συζητηθεί λεπτομερώς μέσα από πολλές και διαφορετικές οπτικές.
7. Δεν επιτρέπονται τα σχόλια που έχουν στόχο να δυσαρεστήσουν ή να πληγώσουν άτομα ή που απευθύνονται σε άτομα που ανήκουν στην ομάδα.
8. Ζητήστε από έναν εθελοντή ή μία εθελόντρια να τραβήξει μια ερώτηση από το καπέλο για να ξεκινήσετε. Αφήστε τη συζήτηση να προχωρήσει έως ότου οι συμμετέχοντες/ουσες εξαντλήσουν το θέμα και αρχίσουν οι παρατηρήσεις να επαναλαμβάνονται.
9. Κατόπιν, ζητήστε από τους/τις τρεις εθελοντές/τριες να συζητήσουν μian άλλη ερώτηση και αρχίστε έναν άλλο γύρο συνομιλιών με τους ίδιους κανόνες όπως πριν.
10. Ο αριθμός των ερωτήσεων που θα συζητήσετε εξαρτάται από τον χρόνο που έχετε και το ενδιαφέρον της ομάδας. Προτού προχωρήσετε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση, κάνετε ένα σύντομο διάλειμμα για να δώσετε στους/στις συνομιλητές/τριες χρόνο «να βγουν από τη γυάλα». Πράγμα ακόμη πιο απαραίτητο σε περίπτωση που η συζήτηση έχει φορτιστεί και ανακύπτουν έντονες αντεγκλήσεις.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με μια συνοπτική ανασκόπηση του πώς αισθάνθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες όταν ήταν μέσα και έξω από τη «γυάλα». Κατόπιν, συζητήστε τις διαφορετικές απόψεις που ακούστηκαν και, τελικά, συζητήστε τι έμαθαν από τη δραστηριότητα:

- Υπήρξε κανείς που ταράχτηκε ή που εξεπλάγη από απόψεις που εκφράστηκαν; Σε ποια σημεία; Γιατί;
- Στην κοινότητά σας πόσο ανοιχτοί είναι οι άνθρωποι γενικά με τη σεξουαλικότητα;
- Είναι μερικές ομάδες πιο ανοιχτές από τις άλλες; Γιατί;
- Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την πορεία διαμόρφωσης της σεξουαλικότητάς μας,;
- Από πού αντλούν οι άνθρωποι τις αξίες τους για τη σεξουαλικότητα;
- Οι στάσεις των μελών της ομάδας έναντι της σεξουαλικότητας διαφέρουν από εκείνες των γονέων, των παππούδων και των γιαγιάδων τους; Αν ναι, πώς διαφέρουν; Γιατί;
- Σε μερικές χώρες, οι νόμοι και οι κοινωνικές πιέσεις συγκρούονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα του σεβασμού και της αξιοπρέπειας, με το δικαίωμα να ερωτευτεί κανείς

- το πρόσωπο της επιλογής του/της, να παντρευτεί ελεύθερα κ.λπ. Πώς μπορούν τέτοιου τύπου συγκρούσεις να επιλυθούν;

· Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Γνωρίστε το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εργάζεστε και προσαρμόστε τη δραστηριότητα αναλόγως. Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να δοθεί στους συμμετέχοντες/ουσες η ευκαιρία να σχηματίσουν μια εικόνα για τη σεξουαλικότητά τους και για τους κανόνες της κοινωνίας τους και να τους ενθαρρύνει να έχουν αυτοπεποίθηση, να εκφράζουν την άποψή τους όντας ανεκτικοί έναντι ανθρώπων που έχουν διαφορετικές απόψεις. Ο στόχος δεν είναι να αλλάξουν γνώμη οι άνθρωποι ούτε να επιτευχθεί συναίνεση.

- Προτού διεξαγάγετε τη δραστηριότητα, σας προτείνουμε να προετοιμαστείτε μέσα από την ανάγνωση βασικών στοιχείων για το φύλο, τις διακρίσεις και την ξενοφοβία. Σκεφτείτε περαιτέρω ποια θέματα μπορεί να ανακύψουν. Μερικές ερωτήσεις που υποβάλλονται συχνά είναι και οι παρακάτω:

- Τι είναι ομοφυλοφιλία;
- Ποιες είναι οι διαφορές μεταξύ ετεροφυλόφιλων, ομοφυλόφιλων, λεσβιών, αμφιφυλόφιλων και υπερφυλικών;
- Είναι η ομοφυλοφιλία ασθένεια;
- Πώς γίνεται κανείς ομοφυλόφιλος ή λεσβία;
- Τι συμβαίνει με τον κίνδυνο του AIDS;
- Σε μερικές χώρες η ομοφυλοφιλία γίνεται αποδεκτή και οι ομοφυλόφιλοι άνθρωποι μπορούν να παντρευτούν, ενώ αλλού τιμωρείται με θάνατο.
- Πώς κάνουν οι ομοφυλόφιλοι έρωτα;

- Είναι επίσης σημαντικό για σας ως συντονιστές να δώσετε μια εικόνα για τις αξίες και τις πεποιθήσεις σας αναφορικά με αυτό που είναι σωστό για σας και την οικογένειά σας. Θυμηθείτε ότι αυτές οι αξίες θα φανούν από όλα όσα κάνετε και λέτε και από όσα δεν κάνετε ή δεν λέτε. Είναι κρίσιμο να έχετε συνείδηση των αξιών σας και των προκαταλήψεων σας και να καταλαβαίνετε την προέλευση αυτών των αξιών, ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να μπορούν επίσης να σχηματίσουν κάποια ιδέα για την προέλευση των δικών τους αξιών.

- Ο στόχος της αναφοράς διάσημων ανθρώπων που είναι ειλικρινείς για τη σεξουαλικότητά τους είναι να ενθαρρυνθούν οι συμμετέχοντες/ουσες να είναι και οι ίδιοι ανοιχτοί για μια συζήτηση περί σεξουαλικότητας. Είναι επίσης μια ευκαιρία να διευκρινιστούν όροι, όπως ομοφυλόφιλος και λεσβία, ομοφυλόφιλος και ετεροφυλόφιλος, αμφιφυλόφιλος και υπερφυλικός. (Δείτε το κεφάλαιο με τις βασικές πληροφορίες στη σ. 369).

- Ο ρόλος σας στη δραστηριότητα είναι κρίσιμος για τον καθορισμό του γενικού ύφους των συζητήσεων. Είναι μια καλή ιδέα να αρχίσετε με τους/τις δύο βοηθούς σας ως «δεινούς συνομιλητές». Παραδείγματος χάριν, ένας από σας μπορεί να αρχίσει με τη φράση «Τ' άκουσες; Ο Πέτρος είναι ομοφυλόφιλος!», και ο/η βοηθός να απαντήσει, «Όχι, δεν το φαντάστηκα ποτέ, εννοώ, δεν φαίνεται ομοφυλόφιλος». Κατ' αυτό τον τρόπο υπονοείται ότι η συνομιλία είναι για έναν κοινό φίλο και, επομένως, αφορά στο «τοπικό» επίπεδο και όχι σε μια θεωρητική συζήτηση. Βοηθάει, επίσης, να ανοίξετε μια συζήτηση για τα όσα οι συμμετέχοντες/ουσες ξέρουν ήδη για την ομοφυλοφιλία και για τη στάση τους απέναντι σε αυτήν.

- Ας ελπίσουμε ότι ένας/μία από τους παρατηρητές/τριες θα θελήσει να σας αντικαταστήσει σύντομα επιτρέποντας σας να αφήσετε τη συζήτηση στους/στις συμμετέχοντες/ουσες. Εντούτοις, πρέπει να συνεχίσετε να συμμετέχετε ως παρατηρητής, έτσι ώστε να διατηρήσετε τη δυνατότητα να ξαναγίνετε «δεινός συνομιλητής». Έτσι, αφήνετε περιθώριο να χειριστείτε τη συζήτηση είτε για να δώσετε νέες κατευθύνσεις είτε για να απομακρύνετε διακριτικά κάποιον/α που δεν τηρεί τους κανόνες.

- Αν θέλετε, μπορείτε να εισαγάγετε έναν κανόνα, σύμφωνα με τον οποίον οποιαδήποτε συγκεκριμένη άποψη μπορεί να αναπτυχθεί μόνο μία φορά. Αυτό αποτρέπει τη συζήτηση από το να περιστραφεί γύρω από μερικές μόνο πτυχές του θέματος και βοηθάει επίσης να αποθαρρυνθεί η επανάληψη διαδεδομένων προκαταλήψεων.

· Παραλλαγές

Άλλα θέματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι:

- Η ελάχιστη ηλικία συγκατάθεσης (σε γάμο ή σε σεξουαλική επαφή): Θα έπρεπε να είναι διαφορετική για τους/τις ομοφυλόφιλους/ες;
- Υιοθεσία παιδιών και γάμος: Θα έπρεπε τα ζευγάρια των ομοφυλόφιλων ανδρών και γυναικών να έχουν το δικαίωμα να παντρευτούν; Και να υιοθετήσουν παιδιά; Γιατί ναι/γιατί όχι;
- AIDS: Είναι αλήθεια ότι οι ομοφυλόφιλοι/ες είναι περισσότερο εκτεθειμένοι/ες;

Προτάσεις για συνέχεια

Εάν τα μέλη της ομάδας ενδιαφέρονται να διερευνήσουν κι άλλες πτυχές της διάκρισης, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των υπερφυλικών να αγωνιστούν σε αθλήματα, μπορούν, αν θέλουν, να κάνουν τη δραστηριότητα «Ένα λεπτό ακριβώς» (σ. 161).

Μπορεί, επίσης, να σας ενδιαφέρει να αναφερθείτε στο πώς η σεξουαλικότητα, και ειδικά η ομοφυλοφιλία, παρουσιάζονται στα ΜΜΕ. Η δραστηριότητα «Prejudices and Media» στο Εκπαιδευτικό Υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal» εστιάζει περισσότερο στον ρόλο των μέσων στη διάδοση ή στην αντιμετώπιση των στερεοτύπων και της προκατάληψης.

Ένας τρόπος να ολοκληρωθούν ζωηρά οι συζητήσεις για τη σεξουαλικότητα είναι με τη δραστηριότητα «Balloons» (βλ. στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal»). Η ιδέα είναι ότι οι συμμετέχοντες/ουσες σκάνε τα μπαλόνια που συμβολίζουν τα σύμβολα της καταπίεσης, της διάκρισης και του αποκλεισμού. Αφού έχετε μιλήσει για το σεξ, μπορείτε, αν θέλετε, να γιορτάσετε την απελευθέρωση χρησιμοποιώντας προφυλακτικά αντί μπαλονιών!

Αναλαμβάνοντας δράση

Το να έρθετε σε επαφή με ομοφυλοφιλικές ή λεσβιακές οργανώσεις στη χώρα σας είναι ένας τρόπος να αναλάβετε δράση! Προσκαλέστε κάποιον/α εκπρόσωπο να μιλήσει με την ομάδα σας και μάθετε ποια ζητήματα ισότητας και δικαιωμάτων δέχονται πίεση στη χώρα σας.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

«Η ανθρώπινη σεξουαλικότητα είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής. Η σεξουαλικότητά μας επηρεάζει την προσωπικότητα και τα συμπεριφορικά χαρακτηριστικά -κοινωνικά, προσωπικά, συναισθηματικά, ψυχολογικά- που αναδύονται στις σχέσεις μας με τους άλλους. Η σεξουαλικότητά μας διαμορφώνεται από τα γενετήσια χαρακτηριστικά μας, από το κοινωνικό μας φύλο και από ένα πλήθος άλλων σύνθετων παραγόντων και υπόκειται σε δυναμική αλλαγή εφ' όρου ζωής».

Πρόγραμμα Πληροφορικής ASPA, www.aspa.asn.au

Σεξουαλ κή πο κ λομορφ α κα ανθρωπ να δ κα ωματα

Η κοινή λογική λέει ίσως ότι αυτά τα δύο ζητήματα δεν σχετίζονται. Υποστηρίζεται η άποψη ότι ίσως ότι το ένα σχετίζεται με ιδιωτικές και ατομικές επιλογές, ενώ το άλλο αφορά στο δημόσιο πεδίο των νομικών και πολιτικών δομών, οι οποίες έχουν να κάνουν με την ιδιότητα του Πολίτη. Επιπλέον, πρόσφατες ιστορικές, ανθρωπολογικές και κοινωνιολογικές μελέτες δείχνουν τρόπους με τους οποίους η σεξουαλική ταυτότητα και οι τρόποι έκφρασης της σεξουαλικής επιθυμίας, διαχρονικά στην ιστορία αλλά και στους διάφορους πολιτισμούς, μπορούν να λειτουργήσουν ενδεχομένως αποδιοργανωτικά για τη διατήρηση της κοινωνικής ευταξίας. Σε ορισμένα πλαίσια, η σεξουαλική επιθυμία που στρέφεται στο ίδιο φύλο ή που είναι αμφιταλαντευόμενη συνιστά πρόκληση ή ρήξη με τις παραδοσιακές και θρησκευτικές πεποιθήσεις, ενώ σε άλλα πλαίσια μπορεί να θεωρηθεί ως ψυχολογική ασθένεια.

Υπάρχει μια ηγεμονική εξουσία που ρυθμίζει το πώς συσχετίζονται η σεξουαλική ποικιλομορφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα και που πλήττει συστηματικά την ισότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η εξουσία αυτή έγκειται στη θεσμοποιημένη άποψη ότι η ετεροφυλοφιλία

Ημερομηνία κλειδί

17 Μαΐου

Διεθνής ημέρα κατά της Ομοφυλοφοβίας

- είναι «φυσικά δοσμένη» και, επομένως, είναι ο «κανονικός» τρόπος έκφρασης της σεξουαλικής επιθυμίας. Μια πεποίθηση που εμφανίζεται συστηματικά σε αυτήν τη διαδικασία περιθωριοποίησης είναι ότι η ετεροφυλοφιλία είναι «φυσική» και επομένως ηθικά αποδεκτή, ενώ οι άλλες μορφές σεξουαλικής έκφρασης είναι «αφύσικες» και επομένως ηθικά απαράδεκτες.

Προσαρμογή από την Επιτροπή Ομοφυλοφιλικών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, www.iglhrc.org

Ζώντας σε έναν τέλειο κόσμο

Si vis pacem, para pacem (εάν θέλεις ειρήνη, προετοίμαζε την ειρήνη)

Θεματικές ενότητες	Ειρήνη και βία, Υγεία, Περιβάλλον
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	15 - 30
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα αρχίζει με ερωτήσεις γνώσεων σχετικά με παροιμίες και ρητά που απεικονίζουν τις διαφορετικές πτυχές της ζωής σε συνθήκες ειρήνης και ωθεί τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εξετάσουν: <ul style="list-style-type: none"> • Την έννοια της ειρήνης. • Την εσωτερική ειρήνη, την ειρήνη με τους άλλους και την ειρήνη με το περιβάλλον. • Την ανάπτυξη ειρηνικής συμπεριφοράς.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην ειρήνη. • Το δικαίωμα στη ζωή. • Το δικαίωμα σε ένα υγιεινό περιβάλλον.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει αντιληπτή η αλληλεξάρτηση μεταξύ των διαφόρων διαστάσεων της ειρήνης. • Να ωθήσει στη συζήτηση των διαφορετικών νοημάτων της ειρήνης και πώς αυτά σχετίζονται με την καθημερινή μας ζωή. • Να προωθήσει τον σεβασμό, την αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού (A3) ή χαρτοπίνακα • Χρωματιστοί μαρκαδόροι. • Φύλλα ερωτήσεων γνώσεων και μαρκαδόροι, από ένα για κάθε ομάδα. • Οδηγοί συζήτησης, ένας ανά μικρή ομάδα • Αντίγραφα του πλαισίου 1 και του πλαισίου 2, από ένα ανά μικρή ομάδα
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφο του «τροχού της ειρήνης», που βρίσκεται στο πλαίσιο 1, σ' ένα μεγάλο χαρτί. Κάντε το όσο το δυνατόν μεγαλύτερο.

Οδηγίες

Αυτή η δραστηριότητα έχει δύο μέρη: το 1ο μέρος, που προβλέπει τη συμπλήρωση της μάνταλα (mandala) (25 λεπτά) και το 2ο μέρος, το «μιλώντας για την ειρήνη» (30 λεπτά).

Μέρος 1, Συμπλήρωση της mandala (25 λεπτά)

1. Παρουσιάστε σε ολομέλεια της ομάδας το αντίγραφο του κενού «τροχού ειρήνης» ή mandala που έχετε φτιάξει. Επισημάνετε τα τμήματά του: Ειρήνη με τον εαυτό μας, ειρήνη με τους άλλους και ειρήνη με τη φύση. Εξηγήστε τους ότι η ολοκληρωμένη mandala θα αντιπροσωπεύει την επίτευξη μιας ιδανικής κατάστασης ειρήνης. Για

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΥΓΕΙΑ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

15-30

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

- να το συμπληρώσουν οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να βρουν 21 «λόγους καθολικής ισχύος» που αντιστοιχούν στις 21 πλευρές μιας ζωής σε συνθήκες ειρήνης. Οι λέξεις που λείπουν, μπορούν να βρεθούν σε ρητά ή σε παροιμίες από όλο τον κόσμο.
- 2. Ζητήστε από την ομάδα να χωριστούν σε τρεις υποομάδες και μοιράστε από έναν μαρκαδόρο, ένα αντίγραφο της κενής mandala και ένα αντίγραφο του φύλλου με τις ερωτήσεις γνώσεων σε κάθε ομάδα. Υπενθυμίστε ότι πρέπει να βρουν τις λέξεις που λείπουν στις παροιμίες. Οι λέξεις αυτές είναι κλειδιά για τις αξίες που ταιριάζουν στους διαφορετικούς τομείς του κύκλου ειρήνης.
- 3. Όταν τελειώσουν, καλέστε όλους/όλες να μαζευτούν. Ζητήστε από κάποιους/ες εθελοντές/τριες να διαβάσουν δυνατά τις συμπληρωμένες παροιμίες μία μία. Ελέγξτε αν είναι σωστές και ζητήστε από το πρόσωπο που διαβάζει να γράψει τη λέξη στο μεγάλο αντίγραφο του «τροχού της ειρήνης».
- 4. Επαναλάβετε τη διαδικασία για όλες τις παροιμίες, έως ότου η mandala συμπληρωθεί και η κατάσταση ειρήνης επιτευχθεί.

Μέρος 2, «Μιλώντας για την ειρήνη» (30 λεπτά)

- 1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επιστρέψουν στις τρεις υποομάδες τους. Δώστε τους οδηγούς συζήτησης, έναν σε κάθε ομάδα. Καλέστε τους/τις να συζητήσουν τις ερωτήσεις του οδηγού συζήτησης παρακολουθώντας συγχρόνως τις αξίες που συνδέονται με τη σχετική περιοχή του «τροχού της ειρήνης». Θα πρέπει να προσπαθήσουν να φτάσουν σε συναίνεση σε σχέση με τα όσα ζητούν οι ερωτήσεις και έπειτα να αναφέρουν στην ομάδα όσα προέκυψαν στις συζητήσεις τους.
- 2. Στο τέλος, καλέστε ολομέλεια και ζητήστε από κάθε ομάδα να υποβάλει την έκθεσή της.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

· Αρχικά μιλήστε για τη mandala και για την καθολικότητα των αντιπροσωπευόμενων αξιών. Έπειτα, προχωρήστε στην ανασκόπηση του 2ου μέρους της δραστηριότητας.

Μέρος 1ο.

- • Πόσο δύσκολο ήταν να βρεθούν οι λέξεις που λείπουν; Πόσες από τις παροιμίες και τα ρητά ήξεραν ήδη οι συμμετέχοντες/ουσες; Πρόκειται πραγματικά για «σοφά λόγια» που σχετίζονται με τις ζωές μας σήμερα;
- • Οι λέξεις στον εσώτατο κύκλο αντιπροσωπεύουν όντως καθολικές αξίες; Είναι εξίσου σημαντικές σε όλους τους πολιτισμούς; Ποιες είναι οι σημαντικότερες στον δικό σας;
- • Υπάρχουν κεντρικές αξίες που δεν αντιπροσωπεύονται από αυτές του τροχού;

· Μέρος 2ο. Ζητήστε κάποιος/α από κάθε ομάδα να κάνει μια πολύ σύντομη περίληψη των ερωτήσεων του οδηγού συζήτησης. Κατόπιν κάντε τις ακόλουθες ερωτήσεις κυκλικά.

- • Ήταν εύκολο να επιτευχθεί συναίνεση σε όλα τα ζητήματα που συζητήθηκαν;
- • Ποια ερώτηση ήταν η πλέον αμφιλεγόμενη; Γιατί;
- • Ποια είναι η άποψή τους για τη διαμάχη που προκάλεσε;
- • Γιατί υπάρχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με τα ζητήματα της ειρήνης;
- • Η εσωτερική ειρήνη συνήθως συνδέεται με τη θρησκεία. Γιατί γίνεται αυτή η σύνδεση;
- • Πρέπει κανείς να είναι θρησκευόμενος για να έχει τις αξίες που σχετίζονται με την εσωτερική ειρήνη;
- • Ποιες σχέσεις υπάρχουν μεταξύ αυτών που συζητήθηκαν και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;
- • Είναι η ειρήνη προϋπόθεση ενός πολιτισμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή θα πρέπει τα ανθρώπινα δικαιώματα να γίνονται σεβαστά προτού μπορέσουν να φτάσουν οι άνθρωποι σε μια κατάσταση ειρήνης;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

· Υπάρχουν συμπληρωματικές πληροφορίες για τα ζητήματα που ανακύπτουν σε αυτήν την δραστηριότητα στο κεφάλαιο με τις βασικές πληροφορίες για την ειρήνη και τη βία (σ.412).

Αυτές θα σας βοηθήσουν να συντονίσετε τη συζήτηση στην ολομέλεια. Προσπαθήστε να κάνετε φανερή την αλληλεξάρτηση των τριών διαστάσεων της ειρήνης. Μη φοβηθείτε αν ανακλύσουν διαμάχες: Το θέμα είναι από τη φύση του αμφιλεγόμενο. Συζητήστε τα υπέρ και τα κατά επιχειρήματα και υπογραμμίστε ότι στις ερωτήσεις δε χωρούν απόλυτες απαντήσεις. Τα ερωτήματα αυτά δεν έχουν ξεκάθαρη απάντηση.

Εάν η ομάδα αποτελείται από δεκαοχτώ άτομα και πάνω, είναι καλύτερα να διπλασιάσετε τις μικρές ομάδες και να εργαστείτε με έξι μικρές ομάδες αντί τριών μεγάλων. Θυμηθείτε να κάνετε τα πρόσθετα αντίγραφα των υλικών που απαιτούνται σε αυτήν την περίπτωση!

Παραλλαγές

Θα μπορούσατε να οργανώσετε το 1ο μέρος, τη συμπλήρωση της mandala, ως δραστηριότητα για όλη την ομάδα. Διαβάστε δυνατά τις παροιμίες μία μία και ακούστε τις προτάσεις που υπάρχουν για τις λέξεις που λείπουν. Σε αυτήν την περίπτωση, γράψτε τις λέξεις κατ' ευθείαν στο μεγάλο διάγραμμα και μετά κάντε αντίγραφα του συμπληρωμένου τροχού ώστε να μπορούν οι συμμετέχοντες/ουσες να τα συμβουλευούνται κατά τη διάρκεια του 2ου μέρους.

Προτάσεις για συνέχεια

Βάσει των ιδεών που προέκυψαν από αυτήν τη δραστηριότητα, η ομάδα θα μπορούσε να συζητήσει τι συμβαίνει στην αντίθεση κατάσταση, όταν δεν υπάρχει ειρήνη, και να επινοήσει πρακτικές στρατηγικές αντιμετώπισης της βίας στο προσωπικό επίπεδο. Δείτε τη δραστηριότητα «Η βία στη ζωή μου», στη σελ. 271.

Εναλλακτικά, η ομάδα μπορεί, αν το θέλει, να σκεφτεί παραπέρα για την τέχνη της ζωής σε αρμονία με τη φύση μέσα από τη δραστηριότητα «Ο ιστός της ζωής» στη σελ. 256.

Ένας άλλος τρόπος για συνέχεια θα μπορούσε να είναι μια πιο σύντομη και πιο ενεργητική δραστηριότητα, όπως το «Dominoes» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal». Οι συμμετέχοντες/ουσες χρησιμοποιούν τα σώματά τους ως ντόμινο για να αναπαράσθουν την ποικιλομορφία και την ενότητα μέσα στην ομάδα.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Η ιδέα του «τροχού της ειρήνης» που χρησιμοποιείται σε αυτήν τη δραστηριότητα προέρχεται από τον Pierre Weil, «El arte de vivir en paz, hacia una nueva conciencia de paz», Errerar, Αργεντινή, 1995. Ο τίτλος σημαίνει «η τέχνη του ζην εν ειρήνη, προς μια νέα συνείδηση της ειρήνης».

Υπάρχουν πολλές ερμηνείες του τροχού της ειρήνης. Οι ακόλουθες σημειώσεις μπορούν να αποβούν χρήσιμες στο να κατευθύνετε τις συζητήσεις:

Στο κέντρο της mandala υπάρχει το άπειρο, που δεν έχει αρχή και τέλος.

Όλες οι λέξεις στον εσώτατο κύκλο αντιπροσωπεύουν τις αξίες και τη συμπεριφορά ή την κατάσταση της ύπαρξης που πρέπει να υφίσταται σε καθέναν από τους αντίστοιχους τομείς στη ζωή μας. Παραδείγματος χάριν, η δυνατότητά μας να διατελούμε σε ειρήνη με τους άλλους και την κοινωνία εξαρτάται από το αν διατελούμε σε ειρήνη στους τομείς της οικονομίας, της κοινωνικής μας ζωής και του πολιτισμού.

Το μυαλό, το σώμα και οι συγκινήσεις είναι οι περιοχές εστίασης στη σχέση μας με τον εαυτό μας και με την εσωτερική μας ειρήνη. Για να έχουμε την ατομική εσωτερική ειρήνη, χρειαζόμαστε φρόνηση, να αισθανόμαστε αγάπη, υπομονή, συμπόνια, χαρά και να έχουμε ένα υγιές σώμα.

Η τρίτη διάσταση, της ειρήνης με το περιβάλλον, συμπίπτει με την ειρήνη με τη φύση. Εδώ έχουμε τρεις περιοχές: Πρέπει να έχουμε γνώση και ενημέρωση, σεβασμό προς τη ζωή και να βρισκόμαστε σε αρμονία με την ουσία (τα πράγματα – τη φύση, τα δέντρα, τα λουλούδια, τα ζώα, κ.λπ.)

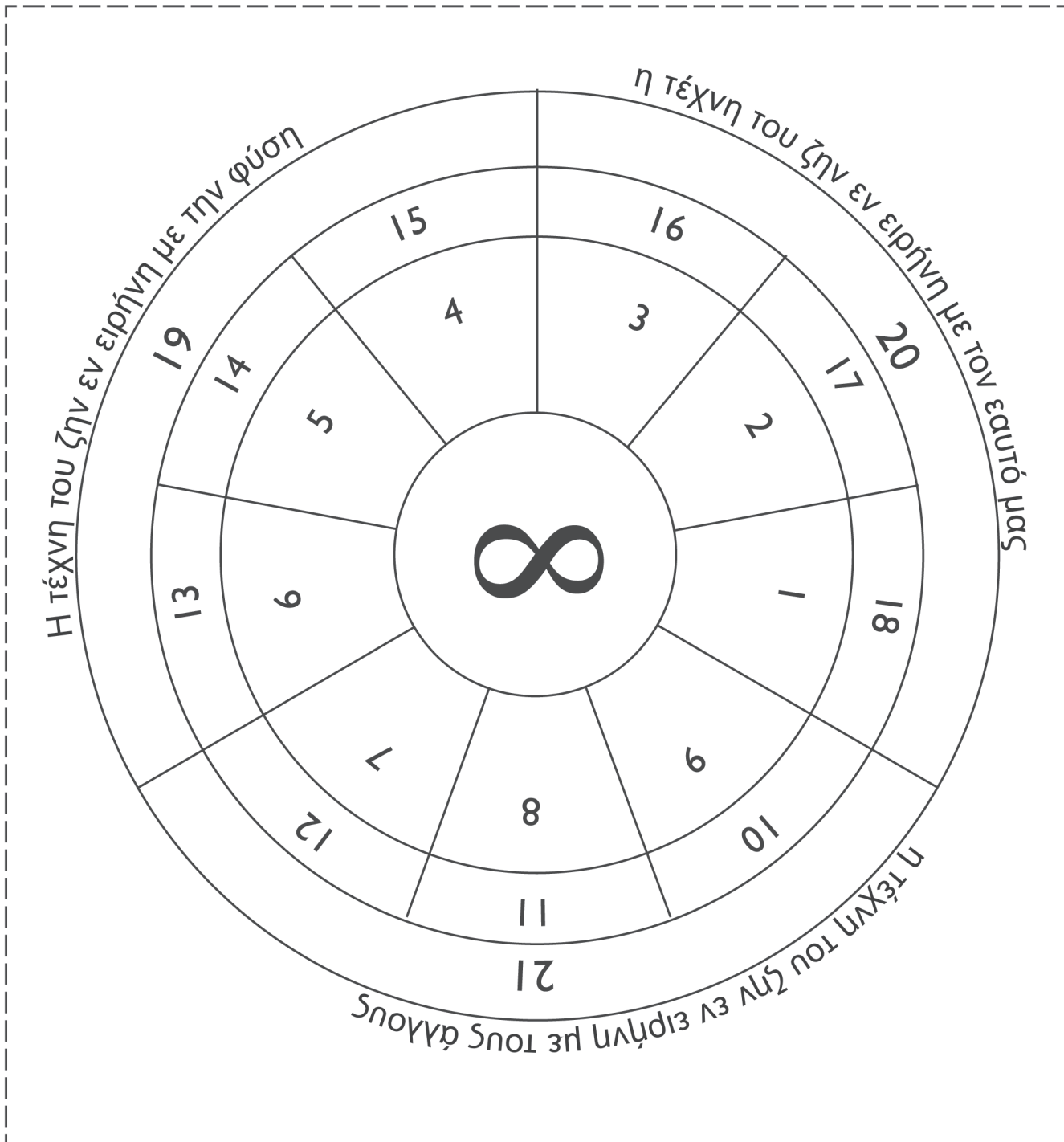
Ημερομηνία κλειδί

21 Ιουνίου

Παγκόσμια ημέρα ειρήνης και προσευχής

Φυλλάδια

Ο προχός της ερήνης

Φύλλο με ερωτήσεις γνώσεων

Μπορείτε να βρείτε τις λέξεις που λείπουν από τις παροιμίες και τα ρητά που ακολουθούν; Βρείτε τις λέξεις και θα έχετε ενδείξεις για το πώς να συμπληρώσετε τον τροχό της ειρήνης!

Οι λέξεις που θα πρέπει να συμπληρώσετε είναι: Ομορφιά, σώμα, συμπόνια, συνεργασία, πολιτισμός, οικονομία, συναισθήματα, περιβάλλον, υπομονή, αρμονία, υγεία, άτομο, πληροφορία, χαρά, δικαιοσύνη, γνώση, ζωή, αγάπη, νους, σεβασμός, κοινωνική ζωή, κοινωνία, αλληλεγγύη, ουσία, αλήθεια, ευημερία και φρόνηση.

Περιοχή 1. Η εμπειρία είναι η μητέρα του/της.....

Περιοχή 2.

α) Όπου υπάρχει ..... δεν υπάρχει σκοτάδι. (Παροιμία του Μπουρούντι)

β) Ο/η/το.....και η επιμονή έχουν μια μαγική επίδραση, μπροστά στην οποία οι δυσκολίες ξεπερνιούνται και τα εμπόδια εξαφανίζονται. (John Quincy Adams)

γ) Ο άνθρωπος μπορεί να διώξει τον/την/το.....από την καρδιά του, αλλά ο Θεός ποτέ. (William Cowper)

δ) Μην υπόσχεστε κάτι, όταν είστε γεμάτοι..... μην απαντάτε σε επιστολές, όταν είστε γεμάτοι θυμό. (Κινεζική παροιμία)

Περιοχή 3. Ο/η/το .....είναι καλύτερος/η/ο από τον πλούτο.

Περιοχή 4. Η αμφιβολία είναι το κλειδί του/της..... (ιρανική παροιμία)

Περιοχή 5. Εάν θέλετε να σας σέβονται, πρέπει οι ίδιοι να έχετε .....για τον εαυτό σας. (Ισπανική παροιμία)

Περιοχή 6. Το να αγγίζεις τη γη, σημαίνει να είσαι σε.....με/για/προς τη φύση. (Oglala Sioux, Ιθαγενής Αμερικανός)

Περιοχή 7. Για χάρη του/της.....των άλλων, όσο σπουδαίο κι αν είναι, μην παραμελείτε τον/την/το δικό/ή/ σας ..... να αντιλαμβάνεστε ξεκάθαρα τον/την/το δικό/ή σας....., να είστε προσηλωμένοι στον δικό σας στόχο. (Βουδιστική παροιμία)

Περιοχή 8. Η διακυβέρνηση και ο/η/το.....είναι σε όλα τα πράγματα ο νόμος της ζωής` η αναρχία και ο ανταγωνισμός είναι οι νόμοι του θανάτου. (John Ruskin)

Περιοχή 9.

α) .....χωρίς φρόνηση είναι σαν ένα λουλούδι στη λάσπη. (Ρουμανική παροιμία)

β) Αργά ή γρήγορα ο/η/το..... έρχεται στο φως. (Ολλανδική παροιμία)

γ) .....για πάντα,..... για πάντα, ...για πάντα. Γιατί η ενότητα μας κάνει δυνατούς. (Ralph Chaplin)

δ) Όταν η βία μπαίνει στο στίπι, ο νόμος και ο/η/το.....φεύγουν από την καμινάδα. (Τουρκική παροιμία)

Περιοχή 10. Ο/η/το.....του νου πρέπει να υποτάσσεται στην καρδιά. (Mahatma Gandhi)

Περιοχή 11. Δείτε με τι .....και τι ευχαρίστηση κάθονται, /όλοι χαρούμενοι και ανέμελοι/ μέχρι που μεταμορφώνονται, / ασωτεύουν και πίνουν. (Robert Burns, 1759-1796).

Περιοχή 12. Μπορεί να υπάρξει .....όπου δεν υπάρχει καμία αποδοτικότητα. (Beaconsfield)

Περιοχή 13. Μη σας εξαπατά η πρώτη όψη των πραγμάτων, γιατί το φαίνεσθαι δεν είναι .....(αγγλική παροιμία)

Περιοχή 14. Μια στιγμή υπομονής μπορεί να αποτρέψει μια μεγάλη καταστροφή και μια στιγμή ανυπομονησίας μπορεί να καταστρέψει έναν/μία/ένα ολόκληρο/η..... (Κινεζική παροιμία)

Περιοχή 15. Πού είναι η σοφία που χάσαμε μέσα στη γνώση; Πού είναι η γνώση που έχουμε χάσει μέσα στον/στη/ στο..... (T.S. Eliot)

Περιοχή 16. Είναι ευκολότερο να κάμψεις τον/την/το..... από τη θέληση. (Κινεζική παροιμία)

Περιοχή 17. Με τη στέρση του/των..... γινόμαστε σοβαροφανείς, άκαμπτοι και στερεότυποι. Με την καταπίεσή του(ς) γινόμαστε σχολαστικοί και ηθικοπλάστες. Με την ενθάρρυνσή του(ς), δίνουμε άρωμα στη ζωή. Με την αποθάρρυνσή του(ς), τη δηλητηριάζουμε. (Joseph Collins)

Περιοχή 18. Δείτε με το(ν)/την/το....., ακούστε με την καρδιά σας. (Κουρδική παροιμία)

Περιοχή 19. Το άτομο διαμορφώνεται μέσω της απόφασης που διαμορφώνει το(ν)/την/το.....του. (Rene Dubos)

Περιοχή 20. Κάθε καρδιά είναι η άλλη καρδιά. Κάθε ψυχή είναι η άλλη ψυχή. Κάθε πρόσωπο είναι το άλλο πρόσωπο. Ο/η/ το.....είναι μια ψευδαίσθηση. (Margaurite Young)

Περιοχή 21. Μπορείτε να κρίνετε το πόσο υψηλός/ή/ό είναι ένας/μία/ένα..... από την ποσότητα των απορριμμάτων του που ανακυκλώνει. (Tahanie)

Οδηγο συζήτησης

Οδηγός συζήτησης: Ειρήνη με τον εαυτό μας (ομάδα 1)

1. Τι σημαίνει να είναι κανείς σε ειρήνη με τον εαυτό του;
2. Ποια πράγματα που λέμε και κάνουμε καθημερινά δείχνουν ότι είμαστε σε πόλεμο με τον εαυτό μας και δεν έχουμε την ποιότητα της εσωτερικής ειρήνης;
3. Υπάρχει σχέση μεταξύ του σώματος, του νου και των συναισθημάτων; Τι είδους σχέση;
4. Πώς μπορούμε να αναπτύξουμε τις ιδιότητες που μας βοηθούν να βρεθούμε σε ειρήνη με τον εαυτό μας;
5. Είναι δυνατό να έχουμε θετική σχέση με τους άλλους, εάν δεν έχουμε εσωτερική ειρήνη οι ίδιοι;

Οδηγός συζήτησης: Ειρήνη με την φύση (ομάδα 3)

1. Η κοινωνία εκτιμάει το περιβάλλον;
2. Τι σημαίνει να ζεις σε αρμονία με τη φύση;
3. Τίνος καθήκον είναι να φροντίζει για το περιβάλλον;
4. Στο μέλλον, πόσοι πόλεμοι θα γίνουν για τους βασικούς φυσικούς πόρους (παραδείγματος χάριν, για το νερό), σε σχέση με τους πολέμους που γίνονται για άλλους λόγους (παραδείγματος χάριν, εθνικές, πολιτισμικές ή θρησκευτικές διαφωνίες);
5. Νομίζετε ότι η τέχνη της διαβίωσης σε ειρήνη με τη φύση σχετίζεται με την επίτευξη μιας συνολικής κατάστασης ειρήνης;

Οδηγός συζήτησης: Ειρήνη με άλλους (ομάδα 2)

1. Ως ανθρώπινα όντα έχουμε την ικανότητα να ζήσουμε ειρηνικά με τους άλλους;
2. Η απουσία πολέμου σημαίνει ότι είμαστε σε ειρήνη με τους άλλους;
3. Μπορούμε να μάθουμε να ζούμε πιο ειρηνικά με τους άλλους στην καθημερινή ζωή μας; Πώς;
4. Ποιοι λόγοι υπάρχουν να αισιοδοξούμε ότι θα υπάρξει ένας ειρηνικός κόσμος στο μέλλον;
5. Μπορούν τα σημάδια που αφήνουν οι πόλεμοι να ξεπεραστούν έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορέσουν να ζήσουν και πάλι ειρηνικά;

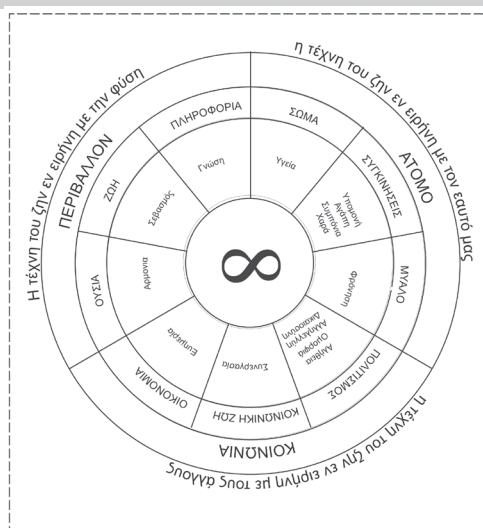
Απαντήσεις στον διαγωνισμό γνώσεων του τροχού της ειρήνης.

- Περιοχή 1. Φρόνηση.
 Περιοχή 2. α) Αγάπη,
 β) Υπομονή,
 γ) Συμπόνια
 δ) Χαρά
 Περιοχή 3. Υγεία
 Περιοχή 4. Γνώση
 Περιοχή 5. Σεβασμός
 Περιοχή 6. Αρμονία

- Περιοχή 7. Ευημερία
 Περιοχή 8. Συνεργασία
 Περιοχή 9. α) Ομορφιά,
 β) Αλήθεια,
 γ) Αλληλεγγύη,
 δ) Δικαιοσύνη
 Περιοχή 10. Πολιτισμός
 Περιοχή 11. Κοινωνική ζωή
 Περιοχή 12. Οικονομία

- Περιοχή 13. Ουσία
 Περιοχή 14. Ζωή
 Περιοχή 15. Πληροφορία
 Περιοχή 16. Σώμα
 Περιοχή 17. Συγκινήσεις
 Περιοχή 18. Μυαλό
 Περιοχή 19. Περιβάλλον
 Περιοχή 20. Άτομο
 Περιοχή 21. Κοινωνία

Ο συμπληρωμένος τροχός της ειρήνης

Οι Μakah στο κυνήγι της φάλαινας

«Εμφανίστε το όπως θέλετε, αλλά το κυνήγι της φάλαινας είναι φόνος και ο φόνος δεν μπορεί να γίνει ανεκτός»
GREENPEACE

Θεματικές ενότητες	Περιβάλλον, Παγκοσμιοποίηση, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος Ομάδας	14 +
Διάρκεια	150 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει εργασία σε μικρές ομάδες, παιχνίδι ρόλων, συζήτηση και απόπειρα επίτευξης ομοφωνίας πάνω σε ζητήματα που σχετίζονται με: <ul style="list-style-type: none"> • Τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων. • Τα δικαιώματα των αυτοχθόνων λαών στον πολιτισμό και στην ανάπτυξη.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτισμική ζωή. • Το δικαίωμα των λαών να χρησιμοποιούν ελεύθερα τον φυσικό πλούτο τους • Το δικαίωμα στην ανάπτυξη και στη χρήση των φυσικών πόρων.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσει τις συγκρούσεις που ανακύπτουν μεταξύ του δικαιώματος στην ανάπτυξη και την πολιτισμική ζωή και στην προστασία του περιβάλλοντος • Να αναπτύξει διαπολιτισμικές δεξιότητες και να δώσει μια εικόνα των υφιστάμενων σχετικών προκαταλήψεων. • Να αναπτύξει μια ανοιχτόμυαλη στάση απέναντι στην πολιτισμική διαφορά.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Φύλλα χαρτιού. • Μαρκαδόροι και χαρτί για τις σημειώσεις των ομάδων
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε τα φυλλάδια που θα μοιράσετε προκειμένου να εξοικειωθείτε με τις πληροφορίες που περιέχουν, ώστε να μπορείτε να απαντήσετε σε ερωτήσεις σχετικές με τα θιγόμενα ζητήματα, εάν αυτό καταστεί απαραίτητο. • Κάνετε αντίγραφα των καρτών ρόλων για την κάθε ομάδα. Κάθε μέλος της ομάδας θα πρέπει να έχει την κάρτα τού ρόλου του/της.

Οδηγίες

Η δραστηριότητα διαιρείται σε δύο μέρη: Το μέρος 1 (30 λεπτά) είναι μια εισαγωγή στη δραστηριότητα και στα σχετιζόμενα περιβαλλοντικά και πολιτισμικά ζητήματα, ενώ το μέρος 2 (90 λεπτά) είναι μια προσομοίωση συνεδρίασης με θέμα το αίτημα της φυλής Μakah στη Διεθνή Επιτροπή Φαλινοθηρίας (International Whaling Commission (IWC))

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

14+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

150 ΛΕΠΤΑ

· να της επιτραπεί εκ νέου το κυνήγι της φάλαινας. Βεβαιωθείτε ότι έχετε χρόνο μετά από τη δραστηριότητα για συζήτηση, ανασκόπηση και αξιολόγηση.

· **Μέρος 1ο. Εισαγωγή στα περιβαλλοντικά και πολιτισμικά ζητήματα (30 λεπτά)**

· Εξηγήστε ότι αυτή η δραστηριότητα αναφέρεται σε περιβαλλοντικά και πολιτισμικά δικαιώματα. Στρέφεται γύρω από το αίτημα του έθνους των Makah προς την IWC να ξαναρχίσουν το κυνήγι της φάλαινας και τις ενστάσεις που προβάλλονται στο αίτημα από πλευράς των υπερασπιστών του φυσικού περιβάλλοντος.

- 1. Μιλήστε στην ομάδα για τους Makah. (βλ. τα φυλλάδια).
- 2. Εισάγετε έπειτα τα ζητήματα που τίγονται σε αυτήν τη δραστηριότητα. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να δώσουν τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις που ακολουθούν παίρνοντας τη στάση “ψηλά ή χαμηλά”. (Για το πώς μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτή την τεχνική, δείτε στο κεφάλαιο 1, στη σελ 63). Διαβάστε δυνατά τις ακόλουθες δηλώσεις μία μία:
  - «Τα έθιμα των λαών θα πρέπει να γίνονται σεβαστά, εάν και εφόσον δεν παραβιάζουν ανθρώπινα δικαιώματα».
  - «Θα πρέπει να σεβόμαστε το δικαίωμα των ανθρώπων να επιλέγουν τι τρώνε, να είναι χορτοφάγοι ή και να τρώνε κρέας».
  - «Τα τρόφιμα που καταναλώνουμε, θα πρέπει να παράγονται με φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους».
  - «Η κτηνοτροφική παραγωγή δεν θα πρέπει να γίνεται με βάνουσσες μεθόδους, όπως η εντατική εκτροφή ή ο βάνουσος σφαγιασμός του ζώου»
  - «Οι πολιτισμικές παραδόσεις είναι πολύ σημαντικές για τους λαούς και θα πρέπει να γίνονται σεβαστές».
  - «Οι φάλαινες δεν πρέπει να θηρεύονται σε καμία περίπτωση, ούτε για πολιτισμικούς λόγους».

· **Μέρος 2ο. Μια προσομοίωση συνεδρίασης με θέμα το αίτημα της φυλής Makah προς τη Διεθνή Επιτροπή Φαλινοθηρίας (International Whaling Commission (IWC) να της επιτραπεί εκ νέου το κυνήγι της φάλαινας. (90 λεπτά)**

- 1. Υπενθυμίστε στην ομάδα ότι η φυλή Makah έχει απευθυνθεί στην IWC προκειμένου να της επιτραπεί να αρχίσει εκ νέου να θηρεύει φάλαινες και ότι διάφορες περιβαλλοντικές ομάδες αντιτάσσονται σε αυτό. Αυτή η δραστηριότητα προσομοιώνει τη συνεδρίαση μιας φανταστικής οργάνωσης με τον τίτλο CREST (Culture, Rights, Environment, Sustainability and Talk) [πολιτισμός, δικαιώματα, περιβάλλον, βιωσιμότητα και διάλογος]. Η CREST είναι ανεξάρτητη οργάνωση, που εργάζεται στην κατεύθυνση του να λαμβάνονται υπόψη τα ανθρώπινα δικαιώματα στη λήψη αποφάσεων γύρω από τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι άνθρωποι της CREST είναι αφοσιωμένοι στην προώθηση της αλληλοκατανόησης μέσω του διαλόγου. Η προσομοίωση αφορά σε μια συνεδρίαση της CREST, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι τεσσάρων ομάδων:
  - α. της φυλής Makah, που επιθυμεί να εκθέσει την επιχειρηματολογία της υπέρ της επανάληψης της φαλινοθηρίας.
  - β. της High North Alliance, μια οργάνωσης «ομπρέλα», που αντιπροσωπεύει τους φαλινοθήρες και τους κυνηγούς φώκιας. Η H.N.A. εργάζεται για το μέλλον των παράκτιων πολιτισμών και της βιώσιμης χρήσης των πόρων που προέρχονται από τα θαλάσσια θηλαστικά. Η H.N.A. υποστηρίζει τους Makah.
  - γ. της Sea Shepherd (Ο ποιμένας της θάλασσας), μιας οργάνωσης που ερευνά και τεκμηριώνει παραβιάσεις της διεθνούς νομοθεσίας, των διεθνών κανονισμών και των συνθηκών που προστατεύουν τα θαλάσσια είδη άγριας ζωής. Αντιτάσσονται στο αίτημα των Makah.
  - δ. της GREENPEACE, περιβαλλοντικών ακτιβιστών που αντιτάσσονται στο κυνήγι της φάλαινας.
- 2. Ρόλος της CREST είναι να μεσολαβήσει μεταξύ των ομάδων. Οι συζητήσεις θα στραφούν γύρω από τέσσερα ερωτήματα:
  - ο Πρέπει να επιτραπεί το κυνήγι της φάλαινας;

- ο Στοιχειοθετεί η πολιτισμική παράδοση επαρκές επιχείρημα που να επιτρέπει σε ειδικές περιπτώσεις το κυνήγι της φάλαινας;
  - ο Εάν πρόκειται να επιτραπεί το κυνήγι φάλαινας, σε ποιο επίπεδο θα πρέπει να γίνει αυτό;
  - ο Τι είδους διοικητικό καθεστώς απαιτείται να θεσπιστεί;
3. Ζητήστε από δύο εθελοντές/τριες να αντιπροσωπεύσουν την CREST και μοιράστε τους/τις υπόλοιπους/ες σε τέσσερις μικρές ίσες ομάδες. Μοιράστε τις κάρτες ρόλων. Οι ομάδες έχουν στη διάθεσή τους 30 λεπτά να συζητήσουν τις πληροφορίες και να προετοιμαστούν να υπερασπίσουν τις θέσεις τους γύρω από το αίτημα των Μακαή.
  4. Όταν οι ομάδες δηλώσουν έτοιμες, καλέστε τις σε ολομέλεια. Ζητήστε από το ζευγάρι που εκπροσωπεί την CREST να οργανώσει την προσομοίωση της συνεδρίασης, η οποία θα πρέπει να διαρκέσει περίπου 60 λεπτά. Σκοπός της συνεδρίασης είναι να ανταλλάγουν πληροφορίες και να συζητηθούν τα ζητήματα προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία στα τέσσερα ερωτήματα.
  5. Η CREST ανοίγει τη συνεδρίαση με μια σύντομη δήλωση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβαλλοντικό πλαίσιο των συζητήσεων. Η φυλή Μακαή ακολουθεί περιγράφοντας την περίπτωση της. Κατόπιν αρχίζει η συζήτηση.
  6. Στο τέλος, προχωρήστε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ζητήστε από τις ομάδες να αναστοχαστούν πάνω στη διαδικασία της συζήτησης και γύρω από το εάν ήταν δυνατό να επιτευχθεί συναίνεση.

- Συνάντησαν οι συμμετέχοντες/ουσες δυσκολίες στο να ενσαρκώσουν τους ρόλους τους;
- Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον πράγμα που έμαθαν;
- Ποιος ήταν αυτός/ή που πρόβαλε τα καλύτερα επιχειρήματα; Έκανε έκκληση στο συναίσθημα ή πρόβαλε λογικά επιχειρήματα;
- Πόσο δύσκολο ήταν να καταλάβει κανείς την άλλη πλευρά; Πόσο δύσκολο ήταν να δεχτεί την άποψή της;
- Πόσο δύσκολο είναι στην πραγματικότητα να δεχτεί κανείς τις πολιτιστικές πρακτικές άλλων λαών, που τις βρίσκει σκληρές, ακατανόητες ή ανήθικες;
- Από ποιο σημείο και μετά η πολιτισμική σύγκρουση γίνεται διάκριση;
- Πόσο δύσκολο είναι να είναι κανείς ανοιχτόμυαλος απέναντι στις πολιτισμικές διαφορές;
- Οδηγεί η παγκοσμιοποίηση αναπόφευκτα στην απώλεια πολιτισμών; Το να αλλάζει ένας πολιτισμός σημαίνει και ότι χάνεται;
- Θα έπρεπε να θεωρούμε την πολιτισμική αλλαγή ως μια θετική διαδικασία σε έναν κόσμο που αλλάζει;
- Τα ζητήματα που ανακύπτουν όταν διαφορετικές πλευρές επικαλούνται δικαιώματα που συγκρούονται, επιλύονται συνήθως στα δικαστήρια. Είναι αυτό δίκαιος τρόπος να επιλύονται ζητήματα δικαιωμάτων;
- Σε τι θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, στις αξιώσεις των λαών για την προστασία του τρόπου ζωής και διατροφής τους ή στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση των ειδών;

Τελειώστε τη συνεδρίαση κάνοντας έναν ακόμα γύρο «ψηλά ή χαμηλά», προκειμένου να διαπιστώσετε τυχόν αλλαγές στη στάση των συμμετεχόντων/ουσών στο ζήτημα της φαλινοθηρίας. Επαναλάβετε τις ίδιες ερωτήσεις, όπως τις υποβάλατε και στο 1ο μέρος.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Η πολυπλοκότητα των ζητημάτων που τίγονται σε αυτήν τη δραστηριότητα σημαίνει ότι η ομάδα είναι ώριμη και με επαρκείς δεξιότητες συζήτησης. Υπάρχουν πολλές πληροφορίες που θα πρέπει να αφομοιωθούν, ενώ και το κείμενο στις κάρτες ρόλων προϋποθέτει ένα ορισμένο επίπεδο γνώσης επί των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της περιβαλλοντικής ορολογίας.

- Μπορείτε, αν θέλετε, να κάνετε τη δραστηριότητα σε δυο συναντήσεις και να δώσετε χρόνο στις ομάδες ενδιάμεσα για να διαβάσουν τις κάρτες ρόλων και να σκεφτούν το θέμα.
- Ένας σημαντικός στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να έρθουν αντιμέτωποι οι νέοι και οι νέες με τους περιορισμούς του πολιτισμικά οικείου τρόπου θέασης των πραγμάτων και να τους δοθεί η δυνατότητα να επανεξετάσουν τη στάση τους απέναντι στη βιώσιμη χρήση της άγριας φύσης. Η φαλαίνοθηρία είναι ένα ζήτημα που προκαλεί έντονα συναισθήματα σε πολλούς ανθρώπους και επί του οποίου εκφράζονται άκαμπτες απόψεις. Η συγκινησιακή φόρτιση που το συνοδεύει καθιστά την ενασχόληση μ' αυτό ενδιαφέρουσα αλλά και δύσκολη.
- Ένας δεύτερος στόχος είναι να αναπτυχθούν οι δεξιότητες επίτευξης συναίνεσης, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η δραστηριότητα περιλαμβάνει τη μεσολάβηση μιας φανταστικής οργάνωσης, της CREST.
- Πριν κάνετε τη δραστηριότητα, μπορείτε αν θέλετε να συμβουλευτείτε τις πληροφορίες γύρω από την τεχνική τής επίτευξης ομοφωνίας που αναφέρεται στη σελ. 59 (κεφάλαιο 1, Μέθοδοι και τεχνικές για την ανάπτυξη δεξιοτήτων συζήτησης).
- Ενδέχεται, επίσης, να πρέπει να ελέγξετε αν οι συμμετέχοντες/ουσες κατανοούν πλήρως τι σημαίνουν κάποιοι από τους όρους και τις έννοιες που αναφέρονται στις κάρτες ρόλου.
- Παραδείγματος χάριν:

· **Αυτόχθονες λαοί**

- Δεν υπάρχει κάποιο αυστηρό κριτήριο που να μας επιτρέπει να καθορίσουμε σαφώς ποιοι λαοί μπορούν να θεωρηθούν αυτόχθονες. Γενικά, μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι οι απόγονοι των λαών που κατείχαν τα εδάφη, τα οποία στη συνέχεια κατέκτησαν οι αποικιοκράτες, και στα οποία κατοικούσαν προτού χαραχθούν οι συνοριακές γραμμές μεταξύ κρατών. Στα κράτη, εντός των οποίων διαβιούν αυτοί οι λαοί, βρίσκονται πάντα στο περιθώριο και συχνά ακολουθούν φυλετικές μορφές οργάνωσης.

· **Η προληπτική αρχή**

- Σύμφωνα με την αρχή αυτή: «Όταν μια δραστηριότητα εγείρει απειλές βλάβης της ανθρώπινης υγείας ή του περιβάλλοντος, θα πρέπει να ληφθούν προληπτικά μέτρα, ακόμα κι αν μερικές σχέσεις αίτιου και αιτιατού δεν έχουν πλήρως αποδειχτεί επιστημονικά». Περιλαμβάνει: Τη λήψη μέτρων ακόμα κι αν υπάρχει αβεβαιότητα. Τη μεταφορά του βάρους της απόδειξης σ' εκείνους που δημιουργούν τους κινδύνους. Την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων για δραστηριότητες που είναι ενδεχομένως επιβλαβείς. Συμμετοχικές μεθόδους λήψης αποφάσεων.

· **Βιωσιμότητα**

- Το 1989, η Παγκόσμια Επιτροπή των Η.Ε για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη [UN World Commission on Environment and Development (WCED)], ονομαζόμενη αλλιώς και Έκθεση Brundtland, όρισε τη βιώσιμη ανάπτυξη ως «την ανάπτυξη εκείνη, που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να περιορίζει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες». «Βιώσιμη χρήση», είναι ένας τίτλος που μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο στην περίπτωση που γίνεται χρήση ανανεώσιμων πόρων: Αυτό σημαίνει χρήση του πόρου με ρυθμό που να είναι εντός των δυνατοτήτων του για ανανέωση. Υπάρχει μια θεσπισμένη αρχή βιώσιμης χρήσης των παγκόσμιων φυσικών πόρων, επί της οποίας υπάρχει καθολική συναίνεση και βασίζεται σε επιστημονικά στοιχεία και αντικειμενικά κριτήρια.

· **Παραλλαγές**

- Εάν η ομάδα είναι μικρή, μπορείτε να εργαστείτε με δύο ομάδες μόνον, τους Μακαή και την HNA στη μια πλευρά, και την GREENPEACE και την Sea Shepherd στην άλλη.
- Ένας εναλλακτικός τρόπος διεξαγωγής αυτής της δραστηριότητας είναι η μορφή της συζήτησης μιας επιτροπής. Έχετε έναν εκπρόσωπο από κάθε μια από τις τέσσερις ομάδες, τους Μακαή, την HNA, την Sea Shepherd και την GREENPEACE. Ζητήστε τους να παρουσιάσουν τα επιχειρήματά τους και συνεχίστε, έπειτα, υποβάλλοντας τις ερωτήσεις. Στο τέλος, υποβάλετε καθένα από τα ερωτήματα – διλήμματα σε ψηφοφορία. Κατ' αυτό τον τρόπο ωθείτε τους/ τις συμμετέχοντες/ουσες να εξετάσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις πολιτισμικές και περιβαλλοντικές πτυχές του ζητήματος, αλλά δεν υπάρχει το στοιχείο της επίτευξης ομοφωνίας.

Προτάσεις για συνέχεια

Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα από τα ζητήματα που τίγονται σε αυτήν τη δραστηριότητα. Εάν η ομάδα ενδιαφέρεται για την έρευνα περαιτέρω πτυχών της παγκοσμιοποίησης, μπορείτε, αν θέλετε, να κάνετε τη δραστηριότητα «Το γλωσσάρι της παγκοσμιοποίησης» (σελ. 70).

Η ομάδα θα ανακαλύψει μέσα από τη δραστηριότητα ότι τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι πιο σύνθετα απ' ό,τι δείχνουν εκ πρώτης όψεως. Τη συνθετότητα αυτή μπορούν τα μέλη της ομάδας να την εκφράσουν και μέσα από τη δραστηριότητα «first impressions», στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης “All different all equal”.

Ιδέες για δράση

Υποστηρίξτε τους αυτόχθονες λαούς αγοράζοντας προϊόντα τους. Μπορείτε να βρείτε πολλά χειροποίητα αντικείμενα φτιαγμένα από αυτόχθονες λαούς σε καταστήματα “δίκαιου εμπορίου” (“fair trade”). Την επόμενη φορά που θα πάτε για ψώνια, αναζητήστε τέτοια προϊόντα και καταστήματα.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Ιστοσελίδες: High North Alliance: www.highnorth.no, The Sea Shepherd International: www.seashepherd.com, International Whaling Commission www.iwcoffice.org, Conservation Makah Nation: <http://content.lib.washington.edu/aipnw/renker/contemporary.html>, Greenpeace: www.greenpeace.org.

Ημερομηνία κλειδί

9 Αυγούστου

Παγκόσμια Ημέρα των αυτόχθονων λαών του κόσμου

Φυλλάδια

Ο λαός των Makah (επίσης καλούμενος «φυλή των Makah» ή «οι Makah») ζει σε έναν καταυλισμό που βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της Ολυμπιακής χερσονήσου, στην Πολιτεία της Ουάσιγκτον των ΗΠΑ (Olympic Peninsula, Washington State). Ο υπάρχων καταυλισμός έχει έκταση περίπου 27.000 στρέμματα. Τον Ιούλιο του 1999, η φυλετική απογραφή έδειξε ότι η φυλή Makah έχει 1214 εγγραμμένα μέλη, αν και μόνο 1079 από αυτά ζουν αυτήν την περίοδο στον καταυλισμό. Το μέσο ποσοστό ανεργίας στον καταυλισμό είναι περίπου 51%. Σχεδόν το 49% των οικογενειών ταξινομούνται από άποψη εισοδήματος κάτω από το ομοσπονδιακό επίπεδο φτώχειας και το 59% των κατοικιών θεωρούνται ότι δεν πληρούν τα θεσπισμένα κριτήρια για υγιεινή και αξιοπρεπή διαβίωση.

Παρά τη ζοφερή αυτή περιγραφή, οι παραδόσεις είναι πολύ ισχυρές μεταξύ των Makah και πολλοί από αυτούς, όταν αποφοιτήσουν από το σχολείο, επιστρέφουν στον καταυλισμό για να εργαστούν προς όφελος της φυλής, στην τοπική κλινική ή στο δημόσιο σχολείο.

Πηγή: <http://content.lib.washington.edu/aipnw/renker/contemporary.html>

Κάρτα ρόλου CREST

Η θέση σας στο ζήτημα της φάλαινοθηρίας είναι ουδέτερη. Ο ρόλος σας είναι να παράσχετε βασικές πληροφορίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την περιβαλλοντική νομοθεσία και να μεσολαβήσετε μεταξύ των ομάδων. Έργο σας, ως μεσολαβητών, είναι να εξασφαλίσετε ότι η συζήτηση δεν παρεκτρέπεται από το θέμα και να διασαφηνίζετε τυχόν παρερμηνείες και παρανοήσεις. Θα πρέπει να βοηθήσετε τις ομάδες να απεμπλακούν από τις διαφορές τους και να διερευνήσουν αντ' αυτού τι κοινό έχουν προκειμένου να φτάσουν σε συναίνεση σε σχέση με τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Πρέπει να επιτραπεί το κυνήγι φάλαινας;
- Στοιχειοθετεί η πολιτισμική παράδοση επαρκές επιχειρήμα που να επιτρέπει σε ειδικές περιπτώσεις το κυνήγι της φάλαινας;
- Εάν το κυνήγι φάλαινας πρόκειται να επιτραπεί, σε ποιο επίπεδο θα πρέπει αυτό να γίνει;
- Τι είδους διοικητικό καθεστώς απαιτείται να θεσπιστεί;

Αρχίστε καλωσορίζοντας τα μέλη της ομάδας. Θέστε το πλαίσιο των συζητήσεων. Αφιερώστε περίπου δύο λεπτά στο να εισαγάγετε τους συμμετέχοντες/ουσες στην προκειμένη κατάσταση κάνοντας μια σύνοψη των κύριων ανθρωπίνων δικαιωμάτων

και των περιβαλλοντικών θεμάτων που άπτονται του ζητήματος και αναφερθείτε, εάν επιθυμείτε, στα παρακάτω αποσπάσματα. Θα πρέπει επίσης να επισημάνετε ότι μερικοί άνθρωποι έχουν ηθικές αντιρρήσεις στο κυνήγι της φάλαινας.

Κατόπιν, ζητήστε από τα μέλη της φυλής των Makah να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους θέλουν να επαναλάβουν το κυνήγι της φάλαινας, προτού ανοίξει η γενική συζήτηση. Μετά από συζήτηση 40 περίπου λεπτών, αρχίστε να ανακεφαλαιώνετε.

Κάποιες βασικές πληροφορίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους πολιτισμούς και το περιβάλλον

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) προβλέπει στο Άρθρο 1 ότι:

1. Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Δυνάμει αυτού του δικαιώματος καθορίζουν ελεύθερα την πολιτική θέση τους και επιδιώκουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξή τους.
2. Όλοι οι λαοί μπορούν, για τους δικούς τους στόχους, να εκμεταλλεύονται ελεύθερα τον φυσικό πλούτο και τους πόρους τους χωρίς καμία επιφύλαξη που να προκύπτει από οποιοσδήποτε υποχρεώσεις τους προς τη διεθνή οικονομική συνεργασία, βάσει της αρχής της αμοιβαίας ωφέλειας και του διεθνούς δικαίου. Ένας λαός δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να στερηθεί τα μέσα επιβίωσής του.

Άρθρο 15:

1. Τα συμβαλλόμενα κράτη στην παρούσα σύμβαση αναγνωρίζουν το δικαίωμα όλων:
  - (α) Να συμμετέχουν στην πολιτισμική ζωή.
  - (β) Να απολαμβάνουν τα οφέλη της επιστημονικής προόδου και των εφαρμογών της.

Το Προοίμιο της Διακήρυξη της Βιέννης του 1993 δηλώνει ότι «όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι οικουμενικά, αδιαίρετα και αλληλένδετα. Η διεθνής κοινότητα οφείλει να αντιμετωπίζει το σύνολο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τρόπο δίκαιο και ίσο, στην ίδια βάση και με την ίδια έμφαση. Η σημασία των εθνικών και περιφερειακών ιδιαιτεροτήτων και των διαφορετικών ιστορικών, πολιτισμικών και θρησκευτικών παραδόσεων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη».

Το 1981, η Διεθνής Επιτροπή Φαλαινοθηρίας αποφάσισε να επιτρέψει στους ιθαγενείς το κυνήγι της φάλαινας για λόγους επιβίωσης. Αυτό ορίζεται ως «το κυνήγι της φάλαινας για κατανάλωση από τους τοπικούς ιθαγενείς (που πραγματοποιείται από ή για τους ιθαγενείς, τους αυτόχθονες ή γηγενείς πληθυσμούς, που συνδέονται μεταξύ τους με ισχυρούς κοινωνικούς, οικογενειακούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς δεσμούς) και συνδέεται με μια διαχρονική παραδοσιακή σχέση με το κυνήγι των φαλαινών και με τη χρήση των προϊόντων που προέρχονται από αυτές».

Η Συνθήκη των Η.Ε του Δικαίου της Θάλασσας προβλέπει ότι, «μια από τις γενικές αρχές είναι η βέλτιστη βιώσιμη χρήση των ανανεώσιμων θαλάσσιων πόρων».

Το 1982 θεσπίστηκε μορατόριο στην αλιεία της απειλούμενης με εξαφάνιση γκριζας φάλαινας. Το 1994, ο πληθυσμός της είχε ανακάμψει και είχε φτάσει κατ' ελάχιστο στις 21.000, οπότε και αποσύρθηκε από τον κατάλογο των απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών των Η.Π.Α.

Κάρτα ρόλου της φυλής των Makah

Ο ρόλος σας είναι να παρουσιάσετε την επιχειρηματολογία των Ινδιάνων Makah, που ζουν στη βορειοδυτική ακτή της Βόρειας Αμερικής. Σε αυτήν τη δραστηριότητα θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε τη γνώση που ήδη έχετε αποκτήσει για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα περιβαλλοντικά ζητήματα, καθώς και τα ακόλουθα αποσπάσματα και τις πληροφορίες από τον ιστοχώρο των Makah:

«Ακόμα κι αν έχουν περάσει 70 χρόνια από το τελευταίο κυνήγι φαλαινών, οι τελετές, τα τελετουργικά, τα τραγούδια και οι ιστορίες έχουν κρατηθεί ζωντανά. Ολόκληρη η κοινωνική δομή έχει χτιστεί γύρω από το κυνήγι. Σήμερα, κάποιοι Makah επιβιώνουν ψαρεύοντας δύο είδη ψαριών, τα οποία πουλούν σε τοπικές ιχθυόσκαλες. Ωστόσο, το παλιό σύστημα του να μοιράζονται τα ψάρια μεταξύ οικογένειας και φίλων ισχύει ακόμα».

«Ο πληθυσμός των φαλαινών μειώθηκε από τις βιομηχανικές τεχνικές φαλαινοθηρίας που εφαρμόστηκαν από τους Ευρωπαίους και τους Αμερικανούς. Όταν η Αμερικανική κυβέρνηση αποφάσισε τελικά να λάβει μέτρα διατήρησης του είδους, οι Makah αναγκάστηκαν και αυτοί να σταματήσουν τη φαλαινοθηρία. Τώρα, ο πληθυσμός των φαλαινών έχει ανακάμψει και έφτασε στο ιστορικά υψηλό επίπεδο των 21.000, και το είδος αποσύρθηκε πέρυσι από τον κατάλογο των απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών των Η.Π.Α.».

«Παρατηρείται μεταξύ των νέων έντονη η επίδειξη σεβασμού και η εκτίμηση της αξίας της ταυτότητας, του πολιτισμού και της ιστορίας της φυλής. Το να είναι μέρος ενός πολιτισμού που έχει μακροχρόνια παράδοση είναι ένα προνόμιο, που πολλοί νέοι και πολλές νέες στις Η.Π.Α. δεν έχουν».

«Δεν πρόκειται να κυνηγήσουμε τις γκριζες φάλαινες για εμπορικούς σκοπούς. Έχουμε ακούσει τις φήμες ότι θέλουμε να τις πουλήσουμε στους Ιάπωνες, όμως δεν ισχύουν, καθώς η πρόθεσή μας έχει να κάνει με την τελετουργία και την επιβίωσή μας και μόνο. Έχουμε ζητήσει ένα πλαφόν μέχρι 5 γκριζες φάλαινες αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι απαραίτητα θα ψαρέψουμε και τόσες. Θα δείξουμε ενεργό ενδιαφέρον να μην επιστρέψει ποτέ η γκριζα φάλαινα στον κατάλογο των απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών. Η φυλή μας είναι η πρώτη που αναγνωρίζει την ανάγκη για τους περιορισμούς στον όγκο του αλιεύματος. Αυτοί οι περιορισμοί είναι μέρος των αξιών μας».

«Οι Makah αλιεύουν με μικρά παράκτια σκάφη. Καμία απόφαση δεν έχει ληφθεί μέχρι τώρα όσον αφορά το ποια τεχνολογία θα χρησιμοποιηθεί. Οι επιλογές περιλαμβάνουν το παλιό καμάκι χειρός, όπως χρησιμοποιούνταν παραδοσιακά ή μια τροποποιημένη εκδοχή του, με μια χειροβομβίδα στην άκρη, όπως αυτές που χρησιμοποιούνταν στην Αλάσκα στο κυνήγι της φάλαινας *balaena mysticetus*».

Η κάρτα ρόλου της HNA

Η High North Alliance είναι μια οργάνωση «ομπρέλα» που εκπροσωπεί φαλαινοθήρες και κυνηγούς φώκιας από τον Καναδά, τη Γροιλανδία, τα Νησιά Φερόες, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, καθώς επίσης και από διάφορες τοπικές κοινότητες. Η HNA έχει δεσμευτεί στο να εργάζεται για το μέλλον των παράκτιων πολιτισμών και για τη βιώσιμη χρήση των πόρων που προέρχονται από το κυνήγι των θαλάσσιων θηλαστικών. Σε αυτήν τη δραστηριότητα θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε τη γνώση που ήδη έχετε αποκτήσει για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα περιβαλλοντικά ζητήματα καθώς και τα ακόλουθα αποσπάσματα και τις πληροφορίες από τον ιστοχώρο της HNA.

«Οι Makah κυνηγούσαν φάλαινες επί 2.000 χρόνια έως ότου ήρθαν οι λευκοί άπληστοι ιμπεριαλιστές να κυνηγήσουν τις φάλαινες για το λίπος τους και για τα υπόλοιπα προϊόντα που μπορούσαν να εξαγάγουν από αυτές. Οι πηγές αλιείας εξαντλήθηκαν και οι Makah δεν ήταν σε θέση να συνεχίσουν την παράδοσή τους. Οι Makah πολύ υπομονετικά περίμεναν να ανακάμψει η πηγή αλιείας. Αυτό τώρα έχει συμβεί. Αλλά τώρα οι λευκοί έχουν αλλάξει γνώμη. Ξαφνικά θέλουν να απαγορεύσουν εντελώς τη χρήση αυτής της πηγής αλιείας».

«Οι διαφορετικοί πολιτισμοί δεν θα μπορέσουν ποτέ να συμφωνήσουν ποια ζώα έχουν ιδιαίτερη σημασία και ποια είναι για κατανάλωση. Στη βόρεια Νορβηγία οι άνθρωποι έχουν ιδιαίτερη σχέση με το είδος της πάπιας *eider* αλλά στη Δανία όλοι οι έμποροι κρέατος θηραμάτων πωλούν το στήθος αυτής της πάπιας ως εξαιρετική λιχουδιά. Επομένως, όποιος προβάλλει το επιχείρημα «οι φάλαινες είναι ιδιαίτερα ζώα», θα πρέπει να θεωρεί δεδομένη την ερώτηση: «ιδιαίτερα για ποιον;»

«Το κυνήγι της φάλαινας, καθώς και το κυνήγι της φώκιας, επιτρέπεται μόνον εφ' όσον οργανώνεται από αυτόχθονες λαούς και δεν γίνεται για εμπορικούς σκοπούς. Επιτρέπεται μόνο η “παραδοσιακή” χρήση, αλλά αυτοί που αποφασίζουν τι είναι “παραδοσιακό”, είναι κατά κανόνα άνθρωποι εκτός της πραγματικότητας του όλου ζητήματος. Η σύνδεση του κυνηγιού της φάλαινας και της φώκιας με έναν μη εμπορικό τρόπο παραγωγής σηματοδοτεί άρνηση του δικαιώματος των λαών να καθορίζουν αυτοί το μέλλον τους. Κανένας πολιτισμός δεν είναι στατικός και η πολιτική των αντιτιθέμενων στη φαλαινοθηρία είναι εκ των πραγμάτων μια προσπάθεια “να παγώσει” μια κατάσταση, κάτι που μετράει έναν εξελισσόμενο πολιτισμό σε στατικό μουσειακό αντικείμενο. Η εμπορευματοποίηση εμφανίζεται ως κάτι αρνητικό από την πλευρότητα των συμβαλλόμενων κυβερνήσεων στη Διεθνή Επιτροπή Φαλαινοθηρίας. Η ειρωνεία είναι ότι αυτή η άποψη εκφράζεται από κυβερνήσεις, οι οποίες κατά τα άλλα υπερασπίζονται σθεναρά το ελεύθερο εμπόριο. Προφανώς, μερικοί λαοί θα πρέπει να στερηθούν την πρόσβαση στην παγκόσμια αγορά. Και εάν θέλουν να συμμετάσχουν στην παγκόσμια οικονομία, θα πρέπει να το κάνουν όχι με τους δικούς τους όρους αλλά με εκείνους των ξένων».

«Η τρέχουσα αναστολή της φαλαινοθηρίας ή η πολιτική «κάτω τα χέρια από τις φάλαινες» είναι δύσκολο να τεκμηριωθούν με λογικά επιχειρήματα. Υπάρχουν πολλές πρακτικές στη γεωργία, στην αλιεία και στη δασοκομία που είναι σαφώς απαράδεκτες αλλά δεν υπάρχει καμία περίπτωση γενικής απαγόρευσης σε κανέναν απ' αυτούς τους τομείς της παραγωγής».

Η Έκθεση της 12 Ιουλίου 1993 του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα θαλάσσια θηλαστικά προβλέπει ότι: «Τα θαλάσσια θηλαστικά είναι μέρος των πόρων επιβίωσης των ωκεάνιων οικοσυστημάτων. Θα πρέπει να προστατεύονται, όταν απειλούνται και να θηρεύονται, μόνο όταν υπάρχει βεβαιότητα ότι το μέγεθος των πληθυσμών τους το επιτρέπει. Η θήρευση μπορεί επίσης να είναι απαραίτητη προκειμένου να αποτραπούν ο υπερπληθυσμός τους και οι ανισορροπίες στα θαλάσσια οικοσυστήματα».

«Η θήρευση της φάλαινας είναι ένα καλό παράδειγμα του πώς μέσα από τη διεθνή συνεργασία μπορεί μια κατάσταση υπερεκμετάλλευσης να μετεξελιχθεί σε βιώσιμη χρήση των πόρων. Η διεθνής συνεργασία δεν είναι χωρίς προβλήματα αλλά μπορεί και φέρνει αποτελέσματα.»

Κάρτα ρόλου του Ποιμένα της Θάλασσας (Sea Shepherd) και της Οργάνωσης για την Επιβίωση των Φαλαινών και των Δελφινιών (Whale and Dolphin Conservation Society)

Ο Ποιμένας της Θάλασσας είναι μια διεθνής μη κερδοσκοπική, μη κυβερνητική οργάνωση (ΜΚΟ) που ασχολείται με την έρευνα και την τεκμηρίωση των παραβιάσεων της διεθνούς νομοθεσίας, των κανονισμών και των συνθηκών που προστατεύουν τα θαλάσσια είδη άγριας φύσης. Η Οργάνωση για την Επιβίωση των Φαλαινών και των Δελφινιών (WDCS) είναι παγκοσμίως η πιο ενεργή οργάνωση για τη σωτηρία και την ευζωία όλων των ειδών, φαλαινών και δελφινιών.

Ο ρόλος σας είναι να παρουσιάσετε τις απόψεις των ανθρώπων που ενδιαφέρονται για την προστασία της άγριας φύσης. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε τις γνώσεις σας περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιβαλλοντικών ζητημάτων καθώς και τα ακόλουθα αποσπάσματα και τις πληροφορίες από τις ιστοσελίδες των Sea Shepherd και WDCS.

«Το πραγματικό κίνητρο πίσω από την πρωτοβουλία των Makah είναι ότι το κρέας των φαλαινών πωλείται \$80 το κιλό στην Ιαπωνία και ότι μια φάλαινα αξίζει περίπου ένα εκατομμύριο δολάρια. Αυτό σημαίνει ότι όχι μόνον οι Makah θα σκοτώσουν τις πέντε φάλαινες που λένε ότι θέλουν να σκοτώσουν, αλλά ότι θα υπάρξουν επιπτώσεις σε χιλιάδες φάλαινες, κυριολεκτικά, επειδή η Νορβηγία και η Ιαπωνία και τα άλλα κράτη που θέλουν το κυνήγι της φάλαινας, όπως η Ρωσία και η Ισλανδία, παρακολουθούν το ζήτημα, γιατί εάν θα δοθεί στους Makah η άδεια να θηρεύσουν φάλαινες, αυτό θα υπονομεύσει την όποια φερεγγυότητα έχουν οι Ηνωμένες Πολιτείες στο πλαίσιο της κίνησης για την προστασία των θαλασσών». Πλοίαρχος Paul Watson, Sea Shepherd Society «Βαδίζουμε σε τεταμένο σκοινί στην προσπάθειά μας να σεβαστούμε το ιστορικό δικαίωμα των ανθρώπων να συνεχίσουν τους παραδοσιακούς τρόπους απόκτησης των απαραίτητων για την επιβίωσή τους και την ίδια στιγμή να ισορροπήσουμε και για την προστασία και τη διατήρηση των φαλαινών προσπαθώντας να αντιληφθούμε και τον μεταβαλλόμενο κόσμο των γηγενών λαών. Παραδείγματος χάριν, το 1995 υπήρξε κριτική κατά του ρωσικού κυνηγιού των γκριζών φαλαινών, όταν υποστηρίχτηκε ότι το κρέας των φαλαινών δεν τραγόταν από τους γηγενείς λαούς αλλά ταϊζόταν πραγματικά στις αλεπούδες στα αγροκτήματα γούνας». «Οι Εσκιμώοι που ζουν στην Αλάσκα είναι τώρα οικονομικά πολύ διαφορετικοί από τους λαούς που κυνήγησαν τις φάλαινες έναν αιώνα πριν. Η εκμετάλλευση του πετρελαίου έχει φέρει τη ρύπανση, τη διάσπαση και ένα πλήθος νέων ανθρώπων στην Αλάσκα. Έχει αποφέρει επίσης τεράστια χρηματικά ποσά στους ντόπιους. Το κυνήγι με τα σύγχρονα skidoos και τα ελικόπτερα μας κάνει να αναρωτιώμαστε τι σημαίνει αυτόχθων».

«Ενώ η Διεθνής Επιτροπή Φαλαινοθηρίας (IWC) συνεχίζει να συζητά το ευαίσθητο ζήτημα της επανάληψης του εμπορικού κυνηγιού φάλαινας, εκατοντάδες φάλαινες και μικρότερα δελφίνια πεθαίνουν κάθε χρόνο, σχεδόν απαρατήρητα, από το κυνήγι των αυτοχθόνων».

«Σε ό,τι αφορά την άγρια φύση, η αρχή της πρόληψης απαιτεί, όταν δεν είναι γνωστός ο αντίκτυπος μιας δράσης επάνω σε ένα είδος, η δράση αυτή να σταματήσει έως ότου αποδειχθεί ότι δεν επηρεάζει τη συνέχιση του είδους».

Κάρτα ρόλου GREENPEACE

Οι υποστηρικτές της GREENPEACE σε όλο τον κόσμο μάχονται για το όραμά τους για έναν βιώσιμο κόσμο.

Σε αυτήν τη δραστηριότητα θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε τις γνώσεις σας περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιβαλλοντικών ζητημάτων μαζί με τα ακόλουθα αποσπάσματα και τις πληροφορίες από το διαδίκτυο.

«Εμφανίστε το όπως θέλετε, αλλά το κυνήγι της φάλαινας είναι φόνος και ο φόνος δεν μπορεί να γίνει ανεκτός. Σίγουρα, οι φάλαινες δεν είναι άνθρωποι αλλά τις κάνει αυτό κάτι λιγότερο από τους ανθρώπους; Η νοοτροπία που συναινεί στη δολοφονία των φαλαινών συγγενεύει με τη νοοτροπία που δέχεται τη γενοκτονία των «κατώτερων» ανθρωπίνων όντων. Πιστεύουμε ότι ο όρος «ανθρώπινα δικαιώματα» μόνον επιφανειακά μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά αποκλειστικά το ανθρώπινο είδος. Στο βάθος, η έννοια αυτή αφορά και τις φάλαινες και μερικά άλλα νοήμονα θηλαστικά, και θα έπρεπε να εμπίπτουν στα ανθρώπινα δικαιώματα ή τουλάχιστον στα «ανθρωπιστικά δικαιώματα», στα πλέον θεμελιώδη δικαιώματα που θεωρούμε μέρος της ανθρωπιστικής παράδοσης».

«Η GREENPEACE δεν υποστηρίζει κανένα πρόγραμμα κυνηγιού φάλαινας, αλλά δεν αντιπασσόμαστε στο κυνήγι της φάλαινας για λόγους επιβίωσης. Εάν όμως υπάρχει οποιαδήποτε εμπορική σκοπιμότητα, θα είμαστε στην πρώτη γραμμή εναντίον ενός τέτοιου προγράμματος».

«Οι ομάδες που υπογράφουν αυτή την έκκληση, καλούν με σεβασμό τον λαό των Makah να απέχει από το κυνήγι της φάλαινας. Οι άνθρωποι σε πολλούς πολιτισμούς παγκοσμίως θεωρούν τις φάλαινες ιερές και θεωρούν το κάθε είδος άξιο του σεβασμού και της προστασίας. Οι γκριζες φάλαινες μεταναστεύουν διανύοντας τεράστιες αποστάσεις κάθε έτος και φέρνουν τη χαρά σε πολλές χιλιάδες παρατηρητές φαλαινών. Μόνο για λίγο στο ταξίδι τους περνούν από τη θάλασσα των Makah. Πιστεύουμε ότι σημαντικές πνευματικές παραδόσεις θα πρέπει να αναθεωρηθούν στο πλαίσιο ενός πλανήτη, του οποίου η άγρια φύση καταστρέφεται.» Action for Animals, Action for Animals Network και άλλες οργανώσεις.

«Για μένα ήταν μεγάλο σοκ το να ακούσω ότι ήταν υπό συζήτηση να επιτραπεί η δολοφονία γκριζών φαλαινών ή οποιοδήποτε φαλαινών. Ασχοληθήκαμε, προβρήκαμε σε έρευνα και ανακαλύψαμε ότι υπήρχε μια πρόταση να επιτραπεί σε μια φυλή η θήρευση 5 γκριζών φαλαινών και ότι, αν αυτό όντως επιτρεπόταν, διάφορες άλλες φυλές στον Καναδά και στην Αλάσκα θα ισχυριζόνταν «Ωραία, εάν αυτοί επιτρέπεται να κυνηγούν φάλαινες, επιτρέπεται και σε μας». Νομίζω ότι ο αμερικανικός λαός –που έχει μια ειδική σχέση με τις φάλαινες– δεν είναι έτοιμος για οποιοδήποτε είδος αλιείας φαλαινών αυτή τη στιγμή». Jack Metcalf, Εκπρόσωπος των Η.Π.Α.

«Παρά την παύση του κυνηγιού, που επιβλήθηκε από τη διεθνή κοινότητα το 1986, οι φάλαινες απειλούνται ακόμα με εξαφάνιση. Μια αποτελεσματική μέθοδος για την περαιτέρω προστασία των φαλαινών είναι η θέσπιση «αδύτων», περιοχών όπου το κυνήγι της φάλαινας θα είναι απαγορευμένο όχι μόνο προσωρινά αλλά επ' αόριστον».

«Είναι εξαιρετικά δύσκολο να προσδιοριστεί επακριβώς ο πραγματικός αριθμός του πληθυσμού των φαλαινών. Το μέγεθος των περισσότερων πληθυσμών είναι γνωστό με ακρίβεια όχι μεγαλύτερη του +/- 50%. Δεδομένου ότι οι μεταβολές συμβαίνουν σε μεγάλα χρονικά διαστήματα, είναι αδύνατο να πει κανείς εάν ένας πληθυσμός αυξάνεται ή μειώνεται μέσα από μελέτες διάρκειας μερικών μόνον ετών. Εντούτοις, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για τη μείωση του αριθμού των φαλαινών που προκαλείται από τη φαλαινοθηρία για εμπορικούς σκοπούς».

ΤΙΑΧΝΟΝΤΑΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Τι είναι η Κοινωνία των Πολιτών - ποιος κάνει τι και για ποιον στην Κοινωνία των Πολιτών;

Θεματικές ενότητες	Ιδιότητα του Πολίτη, Δημοκρατία, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος Ομάδας	8 - 20
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα αφορά τη διαπραγμάτευση για τα δικαιώματα και τις αρμοδιότητες μεταξύ πολιτών, κυβέρνησης, ΜΚΟ και ΜΜΕ στη δημοκρατία.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι και το δικαίωμα διορισμού σε δημόσιο αξίωμα ή υπαλληλική θέση. • Τις ελευθερίες της ενημέρωσης και της έκφρασης • Τους δεσμούς με την κοινότητα
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξει την κατανόηση της σύνδεσης δικαιωμάτων, ευθυνών και αρμοδιοτήτων. • Να προαγάγει την κατανόηση των σύνθετων σχέσεων μεταξύ των διαφορετικών τομέων σε μια δημοκρατία. • Να προωθήσει τη συνεργασία και την πολιτική ευθύνη.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού (A3) ή χαρτοπίνακας για κάθε ομάδα. • 2 μαρκαδόροι διαφορετικών χρωμάτων (π.χ. πράσινοι και κόκκινοι) για κάθε ομάδα. • Ένα κουβάρι σπάγκος ή κλωστή (κατά προτίμηση πράσινο). • Κολλητική ταινία για κάθε ομάδα. • Ψαλίδι.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Κόψτε περίπου 24 κομμάτια κλωστής ή σπάγκου μήκους 1.5μ.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι σκοπός της δραστηριότητας είναι να σχεδιαστεί ένας "χάρτης" των διαφόρων σχέσεων μεταξύ των τεσσάρων τομέων σε μια (ιδανική) δημοκρατική κοινωνία.
2. Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε τέσσερις ίσες ομάδες που θα αντιπροσωπεύουν τους τέσσερις «δρώντες» της δημοκρατίας: την κυβέρνηση, τον τομέα των ΜΚΟ, τα ΜΜΕ και τους πολίτες.
3. Δώστε σε κάθε ομάδα από ένα μεγάλο φύλλο χαρτί και μαρκαδόρους και πέστε τους να καταγράψουν σε 10 λεπτά τις ιδέες τους για τον ρόλο που παίζει σε μια δημοκρατική κοινωνία ο τομέας τους, δηλαδή ποιες είναι οι κύριες λειτουργίες που επιτελεί. Οι ομάδες πρέπει να απαριθμήσουν τις πέντε σημαντικότερες λειτουργίες τους στο μεγάλο φύλλο χαρτιού χρησιμοποιώντας τον κόκκινο μαρκαδόρο.
4. Συγκεντρώστε τις ομάδες για να παρουσιάσουν τις ιδέες τους. Αφήστε τις ομάδες να μοιραστούν τις αντιδράσεις τους. Ρωτήστε εάν συμφωνούν με τους κύριους

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

- ρόλους που έχουν καταγράψει οι τέσσερις ομάδες. Επιτρέψτε τους να τροποποιήσουν τους καταλόγους τους, εάν το επιθυμούν, λαμβάνοντας υπόψη την ανατροφοδότηση.
- 5. Τώρα, χωρίστε τους/τις πάλι στις τέσσερις ομάδες και ρωτήστε, βάσει των ιδεών που έχουν ήδη καταγραφεί, τι απαιτούν από κάθε έναν από τους επιμέρους «δρώντες» προκειμένου να επιτελέσουν τις δικές τους λειτουργίες, ποιες, δηλαδή, απαιτήσεις έχει ο καθένας από τους άλλους «δρώντες». Πρέπει να ταξινομήσουν αυτές τις απαιτήσεις σε διαφορετικές κατηγορίες χρησιμοποιώντας τον πράσινο μαρκαδόρο. Δώστε τους δεκαπέντε λεπτά.
- 6. Όταν ο χρόνος πλησιάζει στο τέλος του, ζητήστε από τις ομάδες να δώσουν προτεραιότητα στις έξι σημαντικότερες απαιτήσεις και δώστε σε κάθε ομάδα κολλητική ταινία και κλωστή για να παρουσιάσουν τις απαιτήσεις τους.
- 7. Μοιράστε τα αντίγραφα των «κανόνων του παιχνιδιού», διαβάστε τα μια φορά και σιγουρευτείτε ότι όλοι καταλαβαίνουν τι πρέπει να κάνουν. Έπειτα, ζητήστε από τις ομάδες να φέρουν τα φύλλα τους στη μέση του δωματίου και να τα τοποθετήσουν σε ένα τετράγωνο σε απόσταση 1 μέτρου το ένα από το άλλο (δείτε το διάγραμμα). Ζητήστε από τα μέλη της κάθε ομάδας να τοποθετηθούν «στη γωνία τους».
- 8. Οι γύροι της διαπραγμάτευσης αρχίζουν. Αφιερώστε όχι πάνω από 10 λεπτά για κάθε γύρο. Υπενθυμίστε στις ομάδες ότι όταν γίνεται δεκτό ένα αίτημα, θα πρέπει να συνδέσουν με ένα κομμάτι κλωστής τα δύο χαρτιά για να δηλώσουν ότι αποδέχονται την ευθύνη της αρμοδιότητας.
- 9. Μέχρι το τέλος της διαδικασίας, οι τέσσερις «δρώντες» θα πρέπει με τις συνδέσεις τους να δημιουργήσουν έναν περίπλοκο ιστό από κλωστή. Προχωρήστε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση, ενώ οι ομάδες κάθονται ακόμα γύρω από το διάγραμμα.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

· Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εξετάσουν τον ιστό που έχουν δημιουργήσει και να αναστοχαστούν τη δραστηριότητα.

- • Ήταν δύσκολο για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν τις λειτουργίες που η κυβέρνηση, οι ΜΚΟ, τα ΜΜΕ και οι πολίτες επιτελούν σε μια δημοκρατία;
- • Υπήρξαν οποιεσδήποτε διαφωνίες μέσα στις ομάδες για το ποιες αξιώσεις θα πρέπει να γίνουν αποδεκτές ή να απορριφθούν;
- • Για ποιες από τις αξιώσεις που προβλήθηκαν προς τις άλλες ομάδες δεν έγινε δεκτή η ανάληψη της ευθύνης; Γιατί συνέβη αυτό; Σκέφτεστε ότι ανάλογες περιπτώσεις θα προκαλούσαν προβλήματα και στην πραγματική αλληλεπίδραση των «δρώντων»;
- • Υπήρξαν ευθύνες που οι ομάδες τις δέχτηκαν, αν και δεν τις είχαν αναγνωρίσει πριν; Πώς αισθάνονται γι' αυτό τώρα;
- • Έμαθαν οι συμμετέχοντες/ουσες από τη δραστηριότητα κάτι νέο για τη δημοκρατική κοινωνία, που δεν το ήξεραν πριν; Υπήρξαν εκπλήξεις;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

· Στη φάση 4 της δραστηριότητας, όταν πλέον οι ομάδες έχουν συντάξει τον κατάλογο των λειτουργιών τους, μην αφιερώσετε πολύ χρόνο στη συζήτηση των ζητημάτων συνολικά. Πρέπει να χρησιμοποιήσετε αυτή τη φάση περισσότερο ως βάση για την εργασία στις ομάδες, η οποία ακολουθεί. Οι ομάδες μπορούν, αν θέλουν, να κρατήσουν σημειώσεις για τις λειτουργίες των άλλων ομάδων.

· Όταν συντάσσουν τους καταλόγους των αξιώσεών τους (φάση 5), ζητήστε από τις ομάδες να είναι ρεαλιστικές στις απαιτήσεις τους προς τους άλλους «δρώντες»! Οι υπευθυνότητες θα πρέπει να μπορούν να γίνουν αποδεκτές κι έτσι οι ομάδες δεν θα πρέπει να προβάλουν αβάσιμες ή αδικαιολόγητες αξιώσεις.

· Κατά την έναρξη της διαπραγμάτευσης των ομάδων (αυτό το στάδιο αντιστοιχεί στη φάση 8) θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι αυτή δεν νοείται ως ανταγωνισμός, όπως και ότι δεν θα πρέπει να διαρκέσει πάρα πολύ χρόνο. Τονίστε στις ομάδες ότι θα πρέπει να συνεργαστούν η μία με την άλλη: Ο σκοπός είναι να υπάρξουν στην κοινωνία ρυθμίσεις τέτοιες, που να επιτρέπουν σε όλους τους δρώντες να συνεργάζονται αποτελεσματικά και να ωφελούνται όλοι.

Επομένως, οι συναλλαγές θα πρέπει να είναι σχετικά γρήγορες: Πέστε στις ομάδες να δεχτούν όσες αξιώσεις τους φαίνονται λογικές, ειδάλλως να τις απορρίπτουν αφήνοντας τις όποιες αμφισβητήσεις να συζητηθούν σε μεταγενέστερο στάδιο.

Παραλλαγές

Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει λίγο πολύ περίπλοκη με τη χρησιμοποίηση διαφορετικού αριθμού «δρώντων» μέσα στην κοινωνία: Παραδείγματος χάριν, μπορείτε να προσθέσετε «τις επιχειρήσεις», «τις μειονότητες» ή τις «μειονεκτούσες ομάδες». Εντούτοις, αυτό θα καταστήσει τη διαδικασία διαπραγμάτευσης περισσότερο περίπλοκη και δεν θα είναι δυνατό να επιδιωχθούν συναλλαγές μεταξύ όλων των ομάδων. Θα μπορούσατε, επίσης, να χρησιμοποιήσετε διαφορετικές κατηγορίες, πιο άμεσα σχετιζόμενες με την πραγματικότητα των νέων ανθρώπων, παραδείγματος χάριν, να αντικαταστήσετε «τους πολίτες» με τους «νέους και τις νέες» και «την κυβέρνηση» με «το σχολείο».

Η δραστηριότητα θα μπορούσε να απλοποιηθεί με την αφαίρεση μιας ή περισσότερων από τις ομάδες: Παραδείγματος χάριν, να εργαστείτε μόνο με «τους πολίτες» και «την κυβέρνηση». Αυτό μπορεί να είναι προτιμότερο, ειδικά αν πρόκειται για μικρή αριθμητική ομάδα.

Μπορείτε, αν θέλετε, να δοκιμάσετε τη δραστηριότητα χωρίς τη χρήση του διαγράμματος: Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαπραγμάτευσης, κάποιος/α από την πρώτη ομάδα θα πρέπει να κρατήσει το ένα άκρο της κλωστής και να προσφέρει το άλλο σε κάποιον/α στη δεύτερη ομάδα. Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες συνεχίσουν να κρατούν τα άκρα τους, ολόκληρη η «κοινωνία» θα μπορέσει να συνδεθεί με φυσικό τρόπο μέχρι το τέλος της διαδικασίας!

Προτάσεις για συνέχεια

Η ομάδα θα μπορούσε να συνεχίσει να εμπλουτίζει τον χάρτη συμπεριλαμβάνοντας διαφορετικές ομάδες της κοινωνίας (δείτε τις παραλλαγές). Μπορείτε, αν θέλετε, να μεταφέρετε τον χάρτη σε ένα άλλο φύλλο χαρτιού για μεγαλύτερη σαφήνεια, και έπειτα να χαράξετε τις συνδέσεις χρησιμοποιώντας διαφορετικά χρώματα –π.χ., κόκκινο για την κυβέρνηση, κίτρινο για τα ΜΜΕ, πράσινο για τις ΜΚΟ κ.λπ. Σκεφτείτε ποιες συνδέσεις στην κοινωνία σας δεν αναπτύσσονται σωστά ή επαρκώς, και τι μπορεί να γίνει για να υπερνικηθεί αυτό το πρόβλημα. Εάν η ομάδα θέλει να δουλέψει μια πιο πρακτική δραστηριότητα, που να ασχολείται με τους δεσμούς και τις συνεργασίες μεταξύ τοπικής αυτοδιοίκησης, ΜΚΟ και ΜΜΕ στην κοινότητά τους, ενδέχεται να βρει διασκεδαστική τη δραστηριότητα «κήπος σε μια νύχτα» (σελ. 149).

Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες θέλουν να διερευνήσουν τους διαπροσωπικούς δεσμούς που ενώνουν την ομάδα, θα μπορούσαν να κάνουν τη δραστηριότητα «Seeking similarities and discovering diversity», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ημερομηνία κλειδί

9 Νοεμβρίου 1989

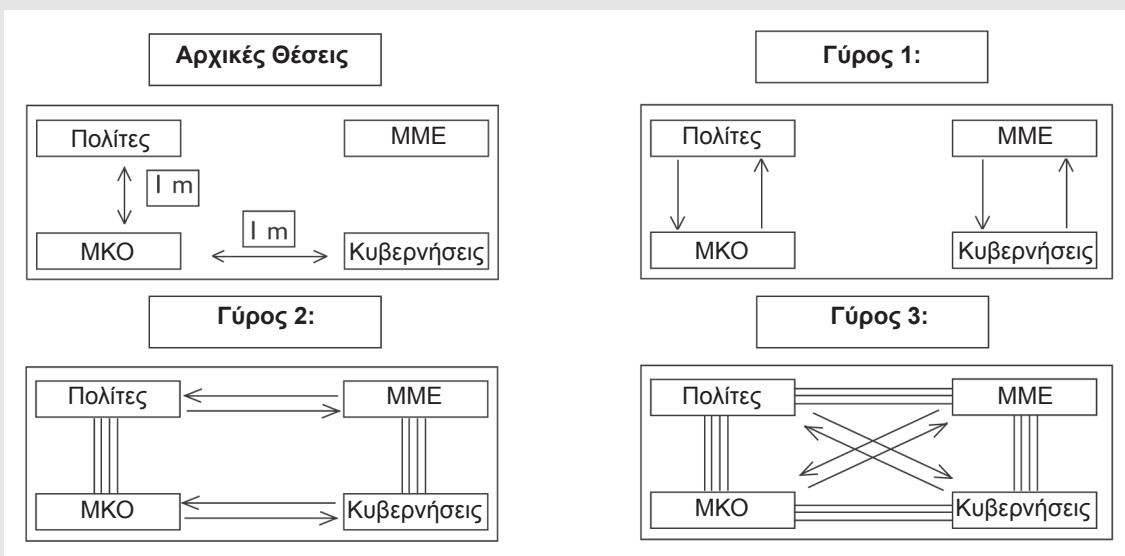
Πτώση του τείχους του Βερολίνου

Φυλλάδια

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

1. Ο στόχος της άσκησης είναι κάθε «δρων» να προσπαθήσει να γίνουν δεκτά τα αιτήματά του από τους άλλους δρώντες.
2. Οι διαπραγματεύσεις γίνονται μεταξύ των δρώντων ανά ζεύγη σε τρεις γύρους, ως εξής:
  - Γύρος 1: πολίτες και ΜΚΟ, ΜΜΕ και κυβερνήσεις.
  - Γύρος 2: πολίτες και ΜΜΕ, ΜΚΟ και κυβερνήσεις.
  - Γύρος 3: πολίτες και κυβερνήσεις, ΜΜΕ και ΜΚΟ.
3. Τα ζευγάρια αποφασίζουν ποιος «δρων» θα ξεκινήσει να προβάλλει τα αιτήματά του στον άλλο. Στη συνέχεια η διαδικασία αυτή επαναλαμβάνεται με τη σειρά.
4. Όταν προβάλλουν κάποιο αίτημα, οι δρώντες θα πρέπει να το διατυπώνουν σαφώς και συνοπτικά. Θα πρέπει επίσης να επεξηγούν τη σημασία του αιτήματός τους και τον λόγο για τον οποίο προβάλλουν το συγκεκριμένο αίτημα, με άλλα λόγια, γιατί η ικανοποίησή του τους βοηθάει να επιτελέσουν το έργο τους.
5. Προκειμένου να αποφασίσουν την ικανοποίηση ή απόρριψη ενός αιτήματος, οι δρώντες θα πρέπει να εξετάζουν κατά πόσο αυτό είναι δίκαιο και κατά πόσο μπορούν να το ικανοποιήσουν.
6. Αν η δεύτερη ομάδα απορρίψει το αίτημα, το νήμα μένει στην άκρη. Αν το δεχτεί, τότε το νήμα θα πρέπει να κολληθεί στους πίνακες, για να αναπαριστά τον σύνδεσμο που συνάφθηκε ανάμεσα στις δυο ομάδες. Η ομάδα που δέχεται το αίτημα θα πρέπει να σημειώσει στον πίνακα με λίγες λέξεις το περιεχόμενο του αιτήματος για να το θυμάται.
7. Επαναλάβετε τη διαδικασία, μέχρι να συζητηθούν όλα τα αιτήματα.
8. Επαναλάβετε τη διαδικασία σε κάθε γύρο, μέχρι να εγκαθιδρυθούν σύνδεσμοι ανάμεσα και στους τέσσερις δρώντες.

Λεφτά για Ξόδεμα

Τον καιρό του πολέμου, το ψωμί είναι πιο χρήσιμο από τις βόμβες

Θεματικές ενότητες	Ανθρώπινη Ασφάλεια, Ειρήνη και Βία, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Σε αυτή τη δραστηριότητα μικρές ομάδες χρησιμοποιούν κάρτες δραστηριοτήτων, καθώς συζητούν την κατάρτιση ενός οικογενειακού προϋπολογισμού. Εμπριέχει στοιχεία παιχνιδιού ρόλων. Τα ζητήματα που η δραστηριότητα θίγει είναι μεταξύ άλλων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η διάκριση ανάμεσα στις επιθυμίες και στις ανάγκες. • Οι κρατικές δαπάνες και οι εξοπλισμοί. • Οι δυνατότητες επίτευξης ειρήνης που θα μπορούσαν να προέλθουν από τις αλλαγές στους προϋπολογισμούς.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην υγεία, στην τροφή και στην εκπαίδευση. • Το δικαίωμα διαβίωσης σε υγιεινό και καθαρό περιβάλλον • Το δικαίωμα στην προσωπική ασφάλεια.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να εστιάσει στις προσωπικές και στις οικογενειακές ανάγκες και στο πώς πρέπει αυτές να ιεραρχούνται με βάση τις προτεραιότητες. • Να αναπτυχθούν οι δεξιότητες δημοκρατικής λήψης αποφάσεων. • Να προαχθεί η υπευθυνότητα και το αίσθημα δικαιοσύνης.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα των “καρτών πληροφοριών” (ένα σετ ανά ομάδα). • Φάκελοι, ένας ανά ομάδα. • Ψαλίδι. • Ταινία ή κόλλα για να κολλήσετε τις κάρτες στα διαγράμματα τοίχου (ένα ανά ομάδα). • Μεγάλα φύλλα χαρτιού (A3 μέγεθος) ή χαρτοπίνακας για να κάνετε τα διαγράμματα τοίχου (1 φύλλο ανά ομάδα). • 1 αντίγραφο της κάρτας ρόλου γονέα. • 1 αντίγραφο του πλαισίου 3.
Προετοιμασία	<p>Αντιγράψτε το φύλλο πληροφοριών. Κόψτε τις “κάρτες πληροφοριών” και βάλτε τις σ’ έναν φάκελο. Χρειάζεστε ένα σετ καρτών ανά ομάδα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφα του διαγράμματος των εξοπλιστικών δαπανών ανά τον κόσμο και του φύλλου των εναλλακτικών λύσεων (υπάρχουν στο κεφάλαιο 5) σ’ ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού ή προβάλετέ τα σε διαφάνειες ή ετοιμάστε από μια φωτοτυπία για κάθε συμμετέχοντα/ουσα.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

- Διαμορφώστε το δωμάτιο έτσι ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να μπορούν να εργαστούν σε μικρές ομάδες.
- Πριν από την έναρξη της δραστηριότητας, επιλέξτε ένα μέλος της ομάδας για τον ρόλο του «ιδιαίτερου γονέα» σε κάθε μια από τις οικογένειες. Πείτε τους να κρατήσουν τον «ειδικό» ρόλο τους μυστικό και δώστε τους το αντίγραφο της «κάρτας ρόλου ιδιαίτερου γονέα». Πρέπει να υπάρχει μόνο ένας «ιδιαίτερος γονέας» σε κάθε οικογένεια/ομάδα, ανεξάρτητα από τον αριθμό των ομάδων.
- Κάντε αντίγραφα ή διαφάνειες τα κουτιά στοιχείων που θέλετε να χρησιμοποιήσετε.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε στους συμμετέχοντες/ουσες ότι θα εργαστούν σε μικρές ομάδες, καθεμιά από τις οποίες θα αντιπροσωπεύει και μια διαφορετική οικογένεια. Ο στόχος είναι κάθε οικογένεια να καταρτίσει τον προϋπολογισμό της για τις δαπάνες του ερχόμενου μήνα.
2. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε μικρές ομάδες (κατά προτίμηση με όχι περισσότερα από 5 άτομα ανά ομάδα). Κάθε ομάδα θα πρέπει να αποτελείται από έναν πατέρα, μια μητέρα και τουλάχιστον ένα παιδί. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να συμφωνήσουν για το ποιοι θα παίξουν τους διαφορετικούς ρόλους και έπειτα να συναποφασίσουν ένα επώνυμο.
3. Δώστε από έναν φάκελο με κάρτες πληροφοριών και από ένα μεγάλο φύλλο χαρτί σε κάθε ομάδα.
4. Εξηγήστε ότι οι κάρτες πληροφοριών περιέχουν τα στοιχεία που θα πρέπει να συζητηθούν για να καταρτιστεί ο προϋπολογισμός του επόμενου μήνα. Αυτά τα στοιχεία και μόνο μπορούν να εξεταστούν. Το κόστος κάθε κάρτας αναγράφεται και δεν μπορεί να αλλάξει.
5. Ο προϋπολογισμός είναι 10.000 (δέκα χιλιάδες) για κάθε οικογένεια, η οποία θα πρέπει να επιλέξει τι θα συμπεριληφθεί σε αυτόν και τι θα αποκλειστεί.
6. Εξηγήστε ότι ο προϋπολογισμός είναι προτιμότερο να προκύψει ως αποτέλεσμα δημοκρατικών διαβουλεύσεων στο εσωτερικό των ομάδων και ότι θα πρέπει οι ομάδες να κολλήσουν τις κάρτες πληροφοριών που έχουν επιλέξει στο μεγάλο φύλλο χαρτιού και να κάνουν ένα διάγραμμα τσίχου για παρουσίαση.
7. Οι ομάδες έχουν από 20 λεπτά για να πάρουν τις αποφάσεις τους και για να προετοιμάσουν τα διαγράμματά τους.
8. Δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες 10 λεπτά να περπατήσουν τριγύρω στον χώρο για να εξετάσουν τους διαφορετικούς προϋπολογισμούς και να κρίνουν ποιος οικογενειακός προϋπολογισμός είναι ο πιο σωστά κατανεμημένος και ποιος ο λιγότερο σωστά.
9. Καλέστε ολομέλεια των ομάδων και αρχίστε την ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ζητήστε από τις ομάδες με τη σειρά να σχολιάσουν γενικά τη δραστηριότητα. Κατόπιν χρησιμοποιήστε τις ακόλουθες ερωτήσεις ως οδηγό για την περαιτέρω συζήτηση:

- Πώς αποφάσισαν οι οικογένειες σχετικά με τους προϋπολογισμούς τους; Ήταν δημοκρατικές οι διαδικασίες;
- Με ποια κριτήρια πήραν τις αποφάσεις;
- Πώς εξισορρόπησαν τις ανάγκες για τρόφιμα, στέγη και ρουχισμό, με την ανάγκη για ασφάλεια και με τις επιθυμίες τους για ψυχαγωγία; Ποιοι κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες στάθηκαν πιο σημαντικοί στη λήψη των αποφάσεων;
- Πώς αισθάνθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες όταν ένα στοιχείο, που οι ίδιοι/ες θεωρούσαν σημαντικό, καταψηφίστηκε από την υπόλοιπη οικογένεια και δεν περιλήφθηκε στον προϋπολογισμό;
- Ποιος προϋπολογισμός ήταν ο πιο σωστά κατανεμημένος και ποιος ο λιγότερο σωστά. Γιατί;
- Υπάρχουν παραλληλισμοί μεταξύ των οικογενειακών προϋπολογισμών και των

προϋπολογισμών των κρατών; Μπορούν τα δύο να συγκριθούν;

- Ποιοι προϋπολογισμοί προσομοιάζουν περισσότερο με κρατικούς προϋπολογισμούς;
- Με ποιους προϋπολογισμούς θα έπρεπε ιδανικά να μοιάζουν οι κρατικοί προϋπολογισμοί;

Τώρα, παρουσιάστε στην ομάδα το διάγραμμα «οι εξοπλιστικές δαπάνες ανά τον κόσμο και οι εναλλακτικές λύσεις» .

- Ποια είναι η γνώμη των ομάδων για το μερίδιο από τον κρατικό προϋπολογισμό που δαπανάται σε στρατιωτικούς εξοπλισμούς και σε σχετικές δαπάνες;
- Γιατί τα κράτη παγκοσμίως ξοδεύουν τόσο μεγάλο μέρος του προϋπολογισμού τους στους εξοπλισμούς;
- Αυτά τα έξοδα δικαιολογούνται; Γίνεται ο κόσμος έτσι ασφαλέστερος ή ειρηνικότερος;
- Ποιες είναι οι συνέπειες μιας τέτοιας κατανομής προϋπολογισμών για την απόλαυση κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων; Και ποιες οι συνέπειες για το περιβάλλον;
- Πώς μπορούμε να αλλάξουμε την κατάσταση; Έχει ακούσει κανείς για τον “στρατιωτικό μετασχηματισμό” ή για το “ταμείο αποστρατιωτικοποίησης”; Αν όχι, γιατί νομίζετε ότι εμφανίζονται τόσο λίγες σχετικές πληροφορίες για αυτά τα θέματα στις ειδήσεις;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Το τι συνιστά μια παραδοσιακή οικογένεια ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Επομένως, επιτρέψτε στις ομάδες να περιλάβουν παππούδες και γιαγιάδες ή άλλους συγγενείς στις οικογένειες ανάλογα με την περίπτωση.

Ο στόχος της ύπαρξης ενός “ιδιαίτερου γονέα” είναι διπλός: Πρώτον, για να προκαλέσει συζήτηση, ειδικά στις χώρες όπου υπάρχουν ισχυρές παραδόσεις δημοκρατίας και, δεύτερον, για να εξασφαλίσει ότι θα υπάρξουν ποικίλοι προϋπολογισμοί προς σύγκριση και συζήτηση. Θα πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι τα άλλα “μέλη της οικογένειας” στην ομάδα μπορεί να ενοχληθούν ή ακόμα και να θυμώσουν από τη συμπεριφορά του γονέα. Μπορεί, επίσης, να προκληθεί σύγχυση, επειδή τα μέλη της οικογένειας δεν ξέρουν ότι πρόκειται για ένα παιχνίδι ρόλων. Θα πρέπει να είστε ευαίσθητοι στο γεγονός ότι ενδέχεται να προκύψουν “προβλήματα” μέσα σε κάποια ομάδα, κάτι που θα απαιτήσει την παρέμβασή σας. Προσπαθήστε να εξασφαλίσετε τη συνέχιση της δραστηριότητας χωρίς η ομάδα να ανακαλύψει τον ειδικό ρόλο του γονέα! Εντούτοις, εάν νομίζετε ότι ο ρόλος αυτός θα δημιουργήσει πάρα πολλές δυσκολίες ή δεν θα λειτουργήσει στην κατάστασή σας, παραλείψτε τον από τη δραστηριότητα.

Προσαρμόστε όπως νομίζετε τον κατάλογο πληροφοριών, εάν κρίνετε ότι δεν απεικονίζει την πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες στην περιοχή ή στη χώρα σας. Εντούτοις, βεβαιωθείτε ότι περιλάβατε μερικά στοιχεία “ασφάλειας” και μερικά στοιχεία «πολυτέλειας», έτσι ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να πρέπει να επιλέξουν μεταξύ των αγαθών που μπορούν να θεωρηθούν ανάγκες και αυτών που μπορούν να θεωρηθούν περιττά.

Παραλλαγές

Μια εναλλακτική λύση, αντί της χρησιμοποίησης καρτών, είναι να χρησιμοποιηθεί απλώς το φύλλο ως κατάλογος και να ζητηθεί από τις οικογένειες/ομάδες να σημειώσουν τις επιλογές τους. Σε αυτή την περίπτωση, ζητήστε από τις οικογένειες/ομάδες να καταγράψουν τους προϋπολογισμούς τους σ’ ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού που να μπορεί να αναρτηθεί έτσι ώστε να το βλέπουν όλοι.

Προτάσεις για συνέχεια

Η ομάδα θα μπορούσε να κάνει κάποια έρευνα στο θέμα των θετικών αλλαγών, παραδείγματος χάριν, για την πρόταση που έχει κατατεθεί να θεσπιστεί ένα ταμείο αποστρατιωτικοποίησης

- ή μια έρευνα για το πώς είναι η κατάσταση στις χώρες που δεν έχουν στρατό και στρατιωτικά όπλα (όπως η Κόστα Ρίκα).
- Εάν θέλετε να διερευνήσετε τις συνέπειες του πολέμου ειδικά για τους πρόσφυγες, μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα «Μπορώ να μπω;» (σελ. 102).
- Εναλλακτικά, μπορείτε, αν θέλετε, να εξετάσετε άλλα οικονομικά ζητήματα, όπως την άνιση κατανομή του πλούτου και της εξουσίας ανά τον κόσμο και τις συνέπειές της. Η δραστηριότητα «Πάλη για τον πλούτο και την εξουσία» είναι μια προσομοίωση που θίγει αυτά τα ζητήματα.
- Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες απόλαυσαν τη δραστηριότητα, επειδή τους αρέσει να εξασκούν τις δεξιότητες διαπραγματεύσεώς που έχουν, μπορούν έπειτα να κάνουν τη δραστηριότητα, «in our block», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».
- Σε αυτήν τη δραστηριότητα η εστίαση είναι στην επίλυση συγκρούσεων μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικούς πολιτισμούς και κοινωνικά υπόβαθρα.

· **Ιδέες για δράση**

- Γιατί να μην ενθαρρυνθεί από πλευράς σας η περαιτέρω συζήτηση σχετικά με το ζήτημα της αποστρατιωτικοποίησης; Όσο περισσότεροι άνθρωποι γνωρίζουν το πρόβλημα, τόσο περισσότερη πίεση θα υπάρξει προς τις κυβερνήσεις να κάνουν αλλαγές. Μάθετε τι ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού σας ξοδεύεται σε στρατιωτικές και τι σε κοινωνικές ανάγκες. Η ομάδα θα μπορούσε να γράψει μια επιστολή σε βουλευτές και να ζητήσει να γίνουν αλλαγές.
- Υπάρχουν επίσης πολυάριθμες ευκαιρίες να συμμετάσχει κανείς σε εκστρατείες αποστρατιωτικοποίησης που οργανώνονται παγκοσμίως, όπως η εκστρατεία νεολαίας και σπουδαστών για τον πυρηνικό αφοπλισμό (<http://youthstudentend.org.uk>) και η Διεθνής Pax Christi (www.paxchristi.net/). Μπορείτε ακόμη να αρχίσετε μια εκστρατεία με την ομάδα σας και να χρησιμοποιήσετε τις οργανώσεις αυτές ως πηγές.

· **Συμπληρωματικές πληροφορίες**

- Η διεθνής βιομηχανία όπλων υπονομεύει πλήρως την ανθρώπινη ασφάλεια, επειδή σε παγκόσμιο επίπεδο εκτρέπει την προσοχή και τις προτεραιότητες, επομένως και τους διαθέσιμους πόρους, μακριά από τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες. Το κύριο επιχείρημα που χρησιμοποιείται για τη διάθεση πόρων σε στρατιωτικούς σκοπούς είναι η ανάγκη να προστατευθεί ο πληθυσμός ενός κράτους και το έδαφός του. Αλλά πόσο, αλήθεια, προστατεύονται οι άνθρωποι, όταν δεν έχουν εκπαίδευση, υγεία και τρόφιμα; Οι στρατιωτικές δαπάνες εξυπηρετούν τις ανάγκες των πληθυσμών ή τα συμφέροντα των κρατών;
- Ένα πρόσθετο πρόβλημα είναι ότι η κρατική επένδυση στην ασφάλειά του κράτους (και μόνο θεωρητικά στην ασφάλεια των ανθρώπων του) είναι ένας φαύλος κύκλος, καθώς κάθε κράτος προσπαθεί να αποκτήσει όλο και καλύτερα όπλα για να υπερνικήσει τη στρατιωτική δύναμη των άλλων κρατών. Αυτό αποκαλείται «κούρσα των εξοπλισμών».
- Κατά τη διάρκεια των δέκα ετών μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου υπήρξε μια μείωση των στρατιωτικών δαπανών. Δεδομένης της αποστρατιωτικοποίησης που έλαβε χώρα, όφειλαν να έχουν αναπτυχθεί κρατικές πολιτικές που να εξασφαλίζουν ότι το “μέρισμα της ειρήνης” -τα χρήματα που κερδίζονται από τις μειώσεις στον στρατιωτικό προϋπολογισμό- χρησιμοποιείται για να ενισχυθεί η ανθρώπινη ασφάλεια, όπως η αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση και την υγεία. Στην πραγματικότητα αυτό συνέβη σε λίγες περιπτώσεις, επειδή το μεγαλύτερο μέρος του “μερίσματος ειρήνης” χρησιμοποιήθηκε για να μειωθούν τα εθνικά χρέη.
- Οι παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες αυξάνονται τώρα εκ νέου. Η άνοδος των ποσοστών άρχισε το 1999 και συνεχίστηκε το 2000. Αυτό φαινομενικά είναι παράδοξο, επειδή η παράμετρος της ασφάλειας βελτιώνεται τώρα κατά πολύ σε πολλές περιοχές του κόσμου. Ο λόγος φαίνεται να είναι ότι αρκετά κράτη από εκείνα που ξοδεύουν τα μεγαλύτερα ποσά σε στρατιωτικές δαπάνες, έχουν υιοθετήσει ή έχουν αναγγείλει αμυντικά σχέδια που περιλαμβάνουν αύξηση των δαπανών.
- Όσοι ενεργοποιούνται στις εκστρατείες ειρήνης, έχουν υποστηρίξει -εδώ και δεκαετίες- ότι ένα εύρωστο και δημιουργικό πρόγραμμα μετασχηματισμού της παραγωγής από στρατιωτική σε πολιτική είναι ζωτικής σημασίας. Αναφέρουν διάφορους λόγους γι' αυτό, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται:
  - η ανηθικότητα της ίδιας της βιομηχανίας όπλων και η καταστρεπτική ικανότητά της.

- οι κίνδυνοι του πολλαπλασιασμού εκείνων που ασχολούνται με το εμπόριο όπλων.
- η ανικανότητα της βιομηχανίας όπλων να ελέγξει τον εαυτό της και τις χρήσεις για τις οποίες διατίθενται τα προϊόντα της.
- η εγγενής σπατάλη και οι σκανδαλωδώς κακές χρήσεις πόρων και ανθρώπινου δυναμικού.
- οι δυνατότητες που θα προέκυπταν από έναν τέτοιο μετασχηματισμό.

Στο κεφάλαιο 5, στην ενότητα βασικών πληροφοριών για την ειρήνη και τη βία, υπάρχουν στατιστικά και πίνακες που είναι σχετικά με αυτήν τη δραστηριότητα.

Φυλλάδια
Κάρτες εξόδων

Τρόφιμα (2000)	Δίδακτρα σχολείου/πανεπιστημίου (2000)	Οικογενειακή ιατρική ασφάλιση (1000)
Νέο αυτοκίνητο (4000)	Μηνιαία δαπάνη για αθλητικές δραστηριότητες (300)	Παιχνίδια (200)
Υπολογιστής (800)	Λαχείο (100)	Ανακαίνιση σπιτιού (400)
Σύστημα συναγερμού (1 500)	Ιματισμός (400)	Τρόφιμα (100)
Λογαριασμός νερού (200)	Εκπαιδευμένο σκυλί-φύλακας (400)	Φάρμακα (300)
Μεταφορές (έξοδα βενζίνης, λεωφορείων και τρένων) (400)	Επιστροφές μισθώματος ή υποθηκών (2500)	Δώρο γενεθλίων μητέρας (400)
Επισκευή πλυντηρίου ρούχων (200)	Υλικά σχολείου/πανεπιστημίου ανά μήνα (300)	Προσωπικό πυροβόλο όπλο (400)
Εξοπλισμός ψαρέματος (200)	Νέος ηλεκτρονικός εξοπλισμός για το σπίτι (100)	Λογαριασμός ηλεκτρικού (200)
Νέο μοντέλο πολυθρόνας (700)	Μαθήματα αυτοάμυνας για τη μητέρα και την/τις κόρη/ες (300)	Δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου (κινηματογράφος, θέατρο, θεματικά πάρκα) (200)
Συναγερμός αυτοκινήτου (300)	Σαββατοκύριακο σε σπίτι κοντά στη θάλασσα (400)	Προσωπικός αμυντικός εξοπλισμός (παραδείγματος χάριν, σπρέι πιπεριού) (100)
Οικογενειακό γεύμα σε εστιατόριο (100)	Λογαριασμός τηλεφώνου (300)	Οικονομική βοήθεια προς τους παππούδες και τις γιαγιάδες ή προς άλλους συγγενείς (200)
Παιδική κατασκήνωση (200)		

Κάρτα ρόλου γονέα
Κάρτα ρόλου αυταρχικού γονέα

Είστε αυτός/ή που βγάζει το ψωμί της οικογένειας και λόγω αυτού θεωρείτε ότι πρέπει να έχετε τον τελευταίο λόγο στο θέμα των χρημάτων, η γνώμη σας να μετράει περισσότερο από αυτήν του/της συζύγου ή των παιδιών σας, γιατί στο κάτω-κάτω εσείς φέρνετε τα λεφτά στο σπίτι!

Επίσης, θεωρείτε ότι υπάρχει μεγάλο πρόβλημα ανομίας στην πόλη όπου ζείτε. Είναι τόσο επικίνδυνη η ζωή σήμερα! Επομένως, θέτετε ως την πλέον υψηλή προτεραιότητα την προστασία και την ασφάλεια της οικογένειας, του σπιτιού και της ιδιοκτησίας σας.

Τα μέλλοντά μας

Μέτρο της προόδου μας δεν είναι το να προσθέτουμε περισσότερα στην αφθονία εκείνων που ήδη έχουν πολλά, αλλά το να παρέχουμε αρκετά σ' εκείνους που έχουν λίγα.
Franklin Roosevelt

Θεματικές ενότητες	Παιδιά, Περιβάλλον, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	15 - 20
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Σε αυτήν τη δραστηριότητα οι συμμετέχοντες/ουσες σκέφτονται και συζητούν τις ελπίδες και τις ανησυχίες τους για το μέλλον της γενιάς τους. Ζητήματα που τίγονται μεταξύ άλλων είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιβαλλοντικά ζητήματα που έχουν επιπτώσεις στις μελλοντικές γενιές. • Νέοι, νέες και οικογένεια. • Ζωή στην κοινότητα.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα της γνώσης και της πρόσβασης στην ενημέρωση. • Το δικαίωμα να ακούγεται σε όλα τα θέματα η άποψη που υπερασπίζει τα συμφέροντα του παιδιού. • Το δικαίωμα σ' ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξει τη γνώση για την κοινοτική ζωή, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις. • Να προωθήσει δεξιότητες για ανοιχτή συζήτηση, για ομαδική εργασία και για δημιουργία οράματος για το μέλλον. • Να δώσει τη δυνατότητα να ιδωθεί ο κόσμος ως ένα πλήθος αξιοποιήσιμων και ανοιχτών ευκαιριών ώστε κάθε νεαρό άτομο να έχει μια θετική ή αρνητική συμβολή σε αυτόν.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρτί για πρόχειρο. • Μεγάλα φύλλα χαρτιού για το τελικό σχέδιο. • Χρώματα, μαρκαδόροι και στίλο. • Υλικά για κολάζ, χρωματιστό χαρτί, περιοδικά, κλαδάκια, ρύζι, φασόλια, φύλλα δέντρων, κοχύλια, κ.λπ. • Κόλλα. • Εικόνες ή φωτογραφίες που να δείχνουν πώς ήταν η γειτονιά/η πόλη δέκα ή είκοσι χρόνια πριν (προαιρετικά).

Οδηγίες

1. Κάντε μian εισαγωγή για την έννοια των αλλαγών στο πέρασμα του χρόνου. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να θυμηθούν όταν οι ίδιοι/ες ήταν νεότεροι/ες, ποιαν εικόνα είχαν τα σπίτια τους και οι τοπικοί δρόμοι και πώς αυτή η εικόνα έχει αλλάξει. Έχουν ανακαινιστεί τα δωμάτια στο αθλητικό κέντρο ή μήπως διαθέτουν νέο εξοπλισμό; Υπάρχουν νέα κτήρια στη γειτονιά; Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν γιατί αυτά άλλαξαν, ποιος πήρε τις αποφάσεις για την αλλαγή και για πώς έγινε τελικά αυτή η αλλαγή.
2. Ρωτήστε ποιες αλλαγές θα είχαν προτείνει οι ίδιοι/ες, αν είχαν ρωτηθεί.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΑΙΔΙΑ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

15-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

3. Τώρα, συνδέστε τη συζήτηση με το θέμα της λήψης των αποφάσεων που έχουν επιπτώσεις στους άλλους ανθρώπους και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Νομίζουν οι συμμετέχοντες/ουσες ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν χρήσιμο πλαίσιο για τη λήψη αποφάσεων; Προβλέπουν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα θα είναι σημαντικά για τους θύοντες στο μέλλον; Γιατί;
4. Πέστε στην ομάδα ότι ο καιρός είναι τώρα! Κάθε στιγμή είναι μια ευκαιρία να αρχίσει κανείς να προσπαθεί να αλλάξει το μέλλον.
5. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν ομάδες των τριών έως τεσσάρων ατόμων.
6. Μοιράστε τα χαρτιά και τους μαρκαδόρους και ζητήστε από τις ομάδες να καταγράψουν ή να ζωγραφίσουν τις ιδέες τους για την ιδανική γειτονιά/πόλη του μέλλοντος. Μπορούν να ζωγραφίσουν ό,τι θέλουν χωρίς περιορισμούς.
7. Όταν η κάθε ομάδα συμφωνήσει για το σχέδιο που θέλει να υποβάλει, θα πρέπει να το μεταφέρει σ' ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και να το ολοκληρώσει με τα χρώματα και τα υλικά κολάζ.
8. Όταν κι αυτή η εργασία τελειώσει, ζητήστε από τις ομάδες να παρουσιάσουν τα σχέδιά τους με τη σειρά και να δηλώσουν από πού πήραν τις ιδέες τους και πώς τις ανέπτυξαν. Αφιερώστε χρόνο για σύντομες ερωτήσεις και απαντήσεις μετά από κάθε παρουσίαση αλλά αφήστε τη γενική συζήτηση για τη φάση της ανασκόπησης.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

- Αρχίστε με μια ανασκόπηση του πώς οι συμμετέχοντες/ουσες συνεργάστηκαν στις ομάδες τους, πώς πήραν τις αποφάσεις και πώς εκτέλεσαν την εργασία.
- Ένωσαν όλοι/ες άνετα να συμμετάσχουν στη δραστηριότητα; Πώς οι διάφορες μικρές ομάδες αξιοποίησαν τα ατομικά ταλέντα των μελών τους;
  - Με τι συναισθήματα δέχτηκαν την ανατροφοδότηση για τα σχέδιά τους;
  - Με τι συναισθήματα έδωσαν ανατροφοδότηση για τα σχέδιά τους;
  - Ήταν διατεθειμένοι/ες να περιορίσουν κάπως τις ιδανικές γι' αυτούς καταστάσεις προκειμένου να καταρτίσουν ένα ενιαίο σχέδιο ομάδας, τέτοιο που να ικανοποιεί ανάγκες και φιλοδοξίες όλων των μελών της ομάδας;
  - Απόλαυσαν οι συμμετέχοντες/ουσες το συναίσθημα του να είναι "αρχιτέκτονες του μέλλοντός τους";
  - Θεωρούν ότι τα ιδανικά τους θα μπορούσαν να γίνουν πραγματικότητα; Γιατί; Γιατί όχι;
  - Θεωρούν ότι οι ενήλικοι/ες θα ήταν διατεθειμένοι να συζητήσουν τα σχέδιά τους; Γιατί; Γιατί όχι;
  - Τι αποτέλεσε τη μεγαλύτερη έκπληξη στα σχέδια;
  - Ποια θα ήταν τα δικαιώματά τους ως πολιτών στο μέλλον;
  - Ποιες θα ήταν οι υποχρεώσεις τους ως πολιτών στο μέλλον;
  - Ποιες δράσεις μπορούν να αναλάβουν τώρα οι νέοι και οι νέες για να επηρεάσουν τις δημοκρατικές διαδικασίες που διαμορφώνουν τις ζωές τους και το μέλλον τους;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Ο τίτλος αυτής της δραστηριότητας είναι "τα μέλλοντά μας". Ο πληθυντικός θέλει να υπογραμμίσει ότι το μέλλον δεν είναι προδιαγεγραμμένο αλλά ότι, μάλλον, το διαμορφώνουμε οι ίδιοι. Επομένως, υπάρχουν πολλά πιθανά μέλλοντα και η πρόκληση για τους νέους και τις νέες είναι να χτίσουν το μέλλον που ανταποκρίνεται στα ιδανικά και στις φιλοδοξίες τους.
- Για να τονίσετε την έννοια της αλλαγής, μπορείτε αν θέλετε να παρουσιάσετε παλαιές εικόνες για το πώς ήταν δέκα ή είκοσι χρόνια πριν η περιοχή στην οποία γίνεται η δραστηριότητα. Μπορείτε, επίσης, να ζητήσετε από τις ομάδες να σκεφτούν τις παγκόσμιες αλλαγές. Παραδείγματος χάριν, θα πρέπει να σκεφτούν το γεγονός ότι τριάντα χρόνια πριν το διαδίκτυο ήταν επιστημονική φαντασία αλλά ότι σε μερικά χρόνια θα έχει σύνδεση κάθε σχολείο και βιβλιοθήκη στον κόσμο.
- Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες δεν έχουν κάποια γνώμη για το πώς θα μπορούσε να είναι η μελλοντική πόλη, θα μπορούσατε να διεγείρετε τη φαντασία τους ρωτώντας:
- Τι είδους άνθρωποι ζουν εδώ; Άνθρωποι γεννημένοι εδώ, ή νεοφερμένοι; Τι ηλικία θα

- έχουν τότε; Θα ζουν σε οικογένειες;
- Πώς θα είναι η καθημερινή τους ζωή; Πού θα ψωνίζουν τρόφιμα; Πώς θα μετακινούνται στην πόλη;
- Τι είδους πρόνοια, όπως νοσοκομεία, οδοντιατρεία κ.λπ. θα χρειάζονται;
- Πώς θα είναι τα σχολεία τους;
- Πώς θα είναι η κοινωνική τους ζωή; Τι θα κάνουν στον ελεύθερο χρόνο τους;
- Θα έχουν κατοικίδια ζώα;
- Ποια εργασία θα κάνουν;
- Ποιες νέες τεχνολογικές εξελίξεις θα υπάρξουν;
- Τι θα γίνει με το περιβάλλον; Τη γειτονιά;

Ημερομηνία κλειδί

12 Αυγούστου
Διεθνής Ημέρα Νεολαίας

Παραλλαγές

Μια εναλλακτική μέθοδος θα μπορούσε να είναι η ιδέα των “τροχών του μέλλοντος”. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εργαστούν σε μικρές ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει ένα ζήτημα (π.χ. εκπαίδευση, οικογένεια, κοινότητα, απασχόληση, υγεία κ.λπ.) και χαράσσει τον τροχό του μέλλοντος γι’ αυτό το θέμα. Παραδείγματος χάριν, ο τροχός του περιβάλλοντος θα έχει στο κέντρο του έναν κατάλογο των σημαντικότερων θεμάτων και γύρω του μια σειρά ομόκεντρων κύκλων. Ακτίνες θα χωρίζουν τον κύκλο σε τομείς, στους οποίους οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να γράψουν θέματα όπως: όχι νέφος, ηλεκτρικά αυτοκίνητα, καθαροί ποταμοί, ήπια αγροκαλλιέργεια (humane farming) κ.λπ.

Προτάσεις για συνέχεια

Μάθετε περισσότερα για τις διαδικασίες προγραμματισμού τοπικής ανάπτυξης και πώς μπορεί κανείς να τις επηρεάσει. Αναμιχθείτε στη διαδικασία της λήψης αποφάσεων στο σχολείο, στη λέσχη ή στην ένωση συμμετέχοντας στις συνεδριάσεις των Συμβουλίων ή και στις εκλογές. Υπάρχουν και άλλες δραστηριότητες που μπορούν να είναι χρήσιμες στη διερεύνηση των επιλογών για το μέλλον. Παραδείγματος χάριν, η δραστηριότητα «Ο δρόμος για τη χώρα της ισότητας» εξετάζει πώς μπορεί να επιτευχθεί η ισότητα των δύο φύλων και η δραστηριότητα «Ο αντίκτυπος του διαδικτύου» εξετάζει μελλοντικά σενάρια για τις νέες τεχνολογίες.

Ενώ ονειρευόμαστε τα μέλλοντά μας, μπορούμε να αρχίσουμε από τώρα την οικοδόμηση μιας δικαιότερης κοινωνίας. Εάν η ομάδα θέλει να εξετάσει το ζήτημα των «νταήδων» (bullying) και να ερευνήσει τρόπους για να αναπτύξει την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό, θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «Έχουμε εναλλακτικές λύσεις;»

Δυστυχώς, τα μέλλοντά μας δεν είναι εξ ολοκλήρου στα χέρια μας. Κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές ή περιβαλλοντικές δυνάμεις μπορούν να μας αναγκάσουν να αφήσουμε τα σπίτια μας και να γίνουμε πρόσφυγες. Μπορείτε, αν θέλετε, να εξετάσετε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι που εξαναγκάζονται να απομακρυνθούν από την οικογένεια και τους φίλους τους για να ζήσουν σε μian άλλη χώρα. Εξετάστε τη δραστηριότητα «The refugee» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all Equal». Επίσης, η δραστηριότητα «The world turned up side down», στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «Allien 93», είναι άλλη μια δραστηριότητα που ωθεί σε σκέψη.

Ιδέες για δράση

Καταθέστε το σχέδιό σας στο Δημοτικό Συμβούλιο. Μπορεί να αξιοποιηθεί στους σχεδιασμούς που καταρτίζονται για αλλαγές στην πόλη/στο χωριό.

Ο δρ μος για τη χώρα της σ τητας

« Το εμπόδιο είναι ο δρόμος»
παροιμία Zen

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

4+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

Θεματικές ενότητες	Ισότητα των φύλων, Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Εκπαίδευση
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	4+
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Η δραστηριότητα αυτή αφορά μικρές ομάδες εργασίας, απαιτεί φαντασία και σχέδιο για να διερευνηθούν θέματα ισότητας των φύλων και διακρίσεων κατά των γυναικών.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Ελευθερία από διακρίσεις που αφορούν τη σεξουαλική ταυτότητα και το φύλο. • Το δικαίωμα γάμου με την πλήρη και ελεύθερη συγκατάθεση και των δύο συζύγων. • Το δικαίωμα στην ιδιαίτερη προστασία των γυναικών πριν και μετά τη γέννα.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση και εκτίμηση των στόχων της ισότητας και της αρμονίας των φύλων. • Ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας για τον σχεδιασμό του μέλλοντος. • Προώθηση της δικαιοσύνης και του σεβασμού.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • 1 σελίδα A4 και 1 μολύβι σε κάθε μικρή ομάδα εργασίας κατά τη διάρκεια του καταιγισμού ιδεών. • Μεγάλες σελίδες χαρτιού (A3) ή χαρτί χαρτοπίνακα, ένα για κάθε μικρή ομάδα. • Μαρκαδόροι χρωματιστοί, αρκετοί για κάθε μικρή ομάδα. • Ένας χάρτης, κατά προτίμηση πεζοπορίας ή χάρτης που να δείχνει βουνά, πεδιάδες, ποτάμια, δάση, χωριά, γέφυρες κ.λπ.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Εξοικειωθείτε με τον χάρτη και με τα σύμβολα που έχει.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι σε αυτή τη δραστηριότητα τα άτομα που συμμετέχουν θα σχεδιάσουν έναν φανταστικό χάρτη για να ταξιδέψουν στη Χώρα της Ισότητας, σε μια χώρα όπου υπάρχει πραγματική ισότητα των φύλων. Η χώρα αυτή θα υπάρξει στο μέλλον, ενώ προς το παρόν υπάρχει μόνο στη φαντασία των ανθρώπων.
2. Ρωτήστε τα άτομα της ομάδας αν γνωρίζουν ιστορίες από την παράδοση ή άλλες ιστορίες που να χρησιμοποιούν τη μεταφορά ενός ανθρώπου που κάνει ένα ταξίδι προκειμένου να παρουσιάσουν ηθικά ιδανικά/πρότυπα. Συζητήστε για παράδειγμα, πώς ένα σκοτεινό δάσος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μεταφορά για το «κακό» ή πώς το κόκκινο, ένα κόκκινο μήλο, χρησιμοποιείται για να συμβολίσει τον πειρασμό. Ο ταξιδιώτης μπορεί να δείξει ηθική δύναμη κολυμπώντας σε ένα ποτάμι με δυνατά ρεύματα ή ταπεινότητα βοηθώντας ένα χτυπημένο ζώο.
3. Ξαναρίξτε μια σύντομη ματιά στον χάρτη. Δείτε πώς είναι σχεδιασμένα τα περιγράμματα, τα βουνά και τα ποτάμια καθώς και τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται για τα δάση, τα κτίρια, τα καλώδια ρεύματος κλπ.
4. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες/ουσες να γίνουν μικρές ομάδες των τριών έως πέντε ατόμων. Μοιράστε τις μικρές σελίδες και τα στυλό και δώστε τους περίπου 15 λεπτά να σκεφτούν τα τρία θέματα που ακολουθούν:
  - Πώς φαντάζονται τη Χώρα της Ισότητας;
  - Τι εμπόδια μπορεί να συναντήσουν στον δρόμο τους για τη Χώρα της Ισότητας;
  - Πώς θα ξεπεράσουν αυτά τα εμπόδια;
5. Τώρα, μοιράστε τις μεγάλες σελίδες και τους μαρκαδόρους. Ζητήστε από κάθε ομάδα να κάνει τον δικό της φανταστικό χάρτη, να ζωγραφίσουν τοπία του παρόντος και του μέλλοντος κι ένα μονοπάτι που θα περνάει ανάμεσά τους. Θα πρέπει να φτιάξουν τα δικά τους σύμβολα για τα γεωγραφικά σημεία καθώς και για τα εμπόδια και τις ευκολίες που υπάρχουν στο μονοπάτι.
6. Δώστε στις ομάδες 40 λεπτά να σχεδιάσουν τους χάρτες. Θυμίστε τους να ορίσουν τα σύμβολα που θα χρησιμοποιήσουν.
7. Κάντε ολομέλεια και ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να παρουσιάσουν τους χάρτες τους.

Ημερομηνία κλειδί

25 Νοεμβρίου
Διεθνής Ημέρα για την
Εξάλειψη της Βίας κατά των
Γυναικών

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ξεκινήστε τη συζήτηση για τον τρόπο που οι ομάδες δούλεψαν μαζί και πώς πάρηκαν οι αποφάσεις που αφορούσαν την παρουσίαση και τον σχεδιασμό του χάρτη. Έπειτα, συζητήστε πως είναι η Χώρα της Ισότητας στην πραγματικότητα και ποια είναι τα εμπόδια.

- Άρεσε στους συμμετέχοντες/ουσες η δραστηριότητα και γιατί;
- Ποια από τις τρεις ερωτήσεις ήταν η πιο εύκολη και ποια η πιο δύσκολη και γιατί;
- Ποια ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά στη Χώρα της Ισότητας;
- Ποια είναι τα εμπόδια που δεν επιτρέπουν στην κοινωνία να είναι η Χώρα της Ισότητας;
- Τι χρειάζεται να αλλάξει για να υπάρξει μια κοινωνία όπου θα υπάρχει ισότητα των φύλων;
- Οι πολιτικές των θετικών διακρίσεων δικαιολογούνται ως βραχυπρόθεσμα μέτρα για την ενίσχυση της ισότητας των φύλων;
- Αν θα έπρεπε να μετρήσετε τη χώρα σας, σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου, σε θέματα ισότητας ευκαιριών ανδρών και γυναικών, τι βαθμό θα δίνετε στην κλίμακα από 1 έως 10, όπου το 1 δείχνει μεγάλη ανισότητα και το 10 σχεδόν ιδανική ισότητα;
- Ποιες άλλες ομάδες δέχονται διακρίσεις στη χώρα σας; Πώς εκδηλώνονται; Ποια Ανθρώπινα Δικαιώματα καταπατούνται;
- Πώς μπορούν να ενδυναμωθούν οι μη προνομιούχες ομάδες για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους;
- Ποιος είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης στην ενδυνάμωση;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Αν τα μέλη της ομάδας δυσκολεύονται να φανταστούν πώς θα ζωγραφίσουν τις ιδέες τους, μπορείτε να τους προτείνετε να φανταστούν ότι μια γυναίκα χρησιμοποιεί τη γέφυρα της εκπαίδευσης για να περάσει το ποτάμι των προκαταλήψεων π.χ. για τις γυναίκες που θέλουν να γίνουν δικηγόροι. Ένα άλλο παράδειγμα θα μπορούσε να είναι ότι ένας άντρας βρίσκει την απόλυτη ικανοποίηση εργαζόμενος σε ένα νηπιαγωγείο. Φυσικά, θα πρέπει να βρείτε παραδείγματα, στερεοτυπικά των φύλων που να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα της κοινωνίας σας!

Παραλλαγές

Οι ομάδες μπορεί να θέλουν να φτιάξουν τα μοντέλα των τοπίων τους από «σκουπίδια». Σε αυτή την περίπτωση, θα χρειαστεί να συλλέξετε μικρά κουτιά, σωλήνες, χαρτιά, πέτρες, καρπούς, κλωστές και μαλλί, συνδετήρες κ.λπ. και, επίσης, κόλλα. Είναι καλό να βρείτε επίσης ένα χαρτόνι ως βάση των μοντέλων.

Η μέθοδος του σχεδιασμού του χάρτη από το παρόν στο μέλλον μπορεί να προσαρμοστεί στα περισσότερα θέματα πάνω στα οποία θέλετε να σκεφθούν ελεύθερα οι συμμετέχοντες/ουσες προκειμένου να βρουν λύσεις.

Προτάσεις για συνέχεια

Ερευνήστε περισσότερα θέματα για τα φύλα ή ένα από τα άλλα θέματα που ανέκυψαν. Για παράδειγμα, μπορείτε να κάνετε βιβλιογραφική έρευνα ή έρευνα στο διαδίκτυο ή να ζητήσετε από εκπρόσωπο οργάνωσης σχετικής με θέματα ισότητας να μιλήσει στην ομάδα για την ανισότητα στις ευκαιρίες που έχουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.

Η ομάδα, αφού εξέτασε θέματα σχετικά με την ισότητα των φύλων στο παρόν και στο μέλλον, μπορεί να θέλει να δει και τα θέματα της ισότητας στο παρελθόν. Η μέθοδος που περιγράφεται στη δραστηριότητα «the history line» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal» είναι ένας τρόπος να διερευνήσετε πώς έχει αλλάξει η έννοια και η πρακτική της ισότητας των φύλων.

Εναλλακτικά, θα μπορούσατε να διερευνήσετε θέματα σχετικά με τις διακρίσεις και το δικαίωμα της πολιτισμικής ταυτότητας στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, στη δραστηριότητα «Οι Makah στο κυνήγι της φάλαινας» (σελ. 179).

Ιδέες για δράση

Εξετάστε στο σχολείο σας, στον σύλλογο ή στον εργασιακό σας χώρο τις πολιτικές ίσων ευκαιριών σε σχέση με τα φύλα και συζητήστε πώς εφαρμόζονται αυτές οι πολιτικές και αν χρειάζονται αλλαγές ή περισσότερες προσπάθειες για να φτάσουν στο επίπεδο της Χώρας της Ισότητας.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Η ιδέα πίσω από αυτή τη δραστηριότητα είναι η «Ενδυνάμωση». Ο όρος ενδυνάμωση είναι δύσκολο να μεταφραστεί και μερικές φορές δύσκολο να εξηγηθεί. Ενδυνάμωση είναι και το μέσο και το αποτέλεσμα της παιδαγωγικής (ή απελευθερωτικής -όπως μερικοί την ορίζουν) εκπαίδευσης.

Ένας ορισμός της «ενδυνάμωσης», σύμφωνα με τη διεθνή οργάνωση Oxfam, είναι:

«Η ενδυνάμωση, ως έννοια, περιλαμβάνει την αμφισβήτηση των μορφών καταπίεσης, που αναγκάζουν εκατομμύρια ανθρώπων να παίξουν τον ρόλο τους στην κοινωνία με όρους άνισους ή με τρόπους που καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους».

αΙΧΝ ΔΙΑ ΜΕ ΕΙΚ. ΝΕΣ

Μια εικόνα λέει χίλιες λέξεις και η φωτογραφική μηχανή δε λέει ψέματα- ή μήπως λέει;

Θεματικές ενότητες	Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα, ΜΜΕ, Διακρίσεις και Ξενοφοβία.
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 1
Μέγεθος Ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	30 λεπτά
Επισκόπηση	<p>Το να δουλεύεις με εικόνες είναι δημιουργικό και διασκεδαστικό και αυτές οι δραστηριότητες λειτουργούν καλά ως ασκήσεις για «το σπάσιμο του πάγου» αλλά αξίζει να γίνουν και από μόνες τους. Εστιάζουν σε ζητήματα όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα στερεότυπα. • Το πώς το κάθε πρόσωπο αντιλαμβάνεται τον κόσμο με έναν μοναδικό τρόπο. • Το πώς οι εικόνες χρησιμοποιούνται για να πληροφορήσουν αλλά και να παραπληροφορήσουν.

Σχετιζόμενα δικαιώματα Οποιαδήποτε: Εξαρτάται από τις εικόνες και τα ζητήματα που επιλέγετε να θίξετε.

- Στόχοι**
- Να προαγάγει την πληροφόρηση για τη σχέση των ανθρώπινων δικαιωμάτων με την καθημερινή ζωή.
  - Να αναπτύξει δεξιότητες οπτικής μάθησης, δεξιότητες ακρόασης και επικοινωνίας.
  - Να προωθήσει την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

1. Τι βλέετε;

- Υλικά**
- Ένα σετ εικόνων.
  - Χαρτόνι, κόλλα, διαφανές αυτοκόλλητο πλαστικό «ντυσίματος» (προαιρετικό).
  - Πίνακας, μεγάλα φύλλα χαρτιού ή χαρτοπίνακας και μαρκαδόροι.
  - Ένα διάγραμμα τοίχου με τα άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (UDHR) (αντιγραμμένο από το συντομευμένο κείμενο της σελ. 444).
- Προετοιμασία**
- Συγκεντρώστε ένα σετ 25 εικόνων που να παρουσιάζουν ανθρώπους σε διαφορετικές χώρες και σε διαφορετικά τοπία.
  - Κολλήστε τις εικόνες στο χαρτόνι και καλύψτε τις με το αυτοκόλλητο για αντοχή (προαιρετικό)
  - Αριθμήστε τις εικόνες.

Οδηγίες

1. Βάλτε τις εικόνες σε πίνακες γύρω στο δωμάτιο.
2. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να εργαστούν ο καθένας και η καθεμία χωριστά.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚ/ΤΑ

ΜΜΕ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

30 ΛΕΠΤΑ

3. Διαβάστε δυνατά ένα από τα άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (UDHR) και γράψτε το στον πίνακα.
4. Ζητήστε από από τα μέλη της ομάδας να εξετάσουν τις φωτογραφίες και να επιλέξουν αυτήν που κατά την άποψή τους αντιπροσωπεύει καλύτερα το άρθρο.
5. Κατόπιν, ζητήστε από όλους να πουν με τη σειρά ποια εικόνα επέλεξαν και γιατί.
6. Σημειώστε τις εικόνες που επιλέχθηκαν και γράψτε τους αριθμούς στον πίνακα.
7. Κάντε τέσσερις ή πέντε γύρους διαβάζοντας διαφορετικά άρθρα. (Επιλέξτε από όλες τις κατηγορίες αστικών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων).

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε κάνοντας ανασκόπηση στην ίδια τη δραστηριότητα και συζητήστε έπειτα για τα όσα έμαθαν από αυτήν τα μέλη της ομάδας.

- Ήταν δύσκολο να βρεθούν εικόνες που να αντιπροσωπεύουν τα διάφορα δικαιώματα; Τα μέλη της ομάδας επέλεξαν διαφορετικές εικόνες στους διαφορετικούς γύρους ή ήταν της άποψης ότι μια ή δύο εικόνες «τα έλεγαν όλα»;
- Τα μέλη της ομάδας επέλεξαν ίδιες εικόνες στους διάφορους γύρους ή είχαν πολύ διαφορετικές απόψεις για το ποια εικόνα αντιπροσωπεύει το κάθε δικαίωμα; Τι δηλώνει αυτό για το πώς καθένας/μιά από μας βλέπει τον κόσμο;
- Ποιες φωτογραφίες επιλέχθηκαν συχνότερα; Τι έκανε ξεχωριστές αυτές τις εικόνες; Γιατί επιλέχθηκαν πιο συχνά; Το μέγεθος ή το χρώμα έκανε τη διαφορά ή ήταν το περιεχόμενο που ήταν πιο σημαντικό;
- Επιλέχτηκε κάποια συγκεκριμένη εικόνα για να αντιπροσωπεύσει διαφορετικά δικαιώματα;
- Διαφώνησε κανείς για την ερμηνεία κάποιας εικόνας;
- Υπήρξαν φωτογραφίες που δεν επιλέχθηκαν σε καμία περίπτωση; Θα μπορούσαν, εντούτοις να ερμηνευθούν ως αντιπροσωπευτικές κάποιου ανθρώπινου δικαιώματος; Ποιου δικαιώματος; Οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να εξηγήσουν τις επιλογές τους.
- Ήξεραν τα μέλη της ομάδας όλα τα δικαιώματα για τα οποία έγινε λόγος κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας; Αν όχι, ποια δεν ήξεραν;
- Πώς τα ΜΜΕ χρησιμοποιούν τις εικόνες; Επιλέξτε ένα παράδειγμα ενός επίκαιρου γεγονότος και αναλύστε πώς παρουσιάζεται στις εφημερίδες και στην τηλεόραση. Πώς παρουσιάζονται τα ζητήματα των ανθρώπινων δικαιωμάτων;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Δεν υπάρχει όριο στο πόσες φορές μια συγκεκριμένη φωτογραφία μπορεί να επιλεγεί. Μια εικόνα μπορεί να επιλεγεί αρκετές φορές στον ίδιο γύρο ή μπορεί να επιλεγεί σε διαφορετικούς γύρους. Με άλλα λόγια, μπορεί να αντιπροσωπεύει ένα από τα άρθρα για διαφορετικούς ανθρώπους, ή μπορεί να αντιπροσωπεύει διαφορετικά άρθρα –ακόμα και για τον ίδιο άνθρωπο. Συμβουλευτείτε την ενότητα “πώς να χρησιμοποιήσετε το COMPASS” (σελ.38) για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πώς να φτιάξετε ένα σετ φωτογραφιών. Μπορείτε να συλλέξετε εικόνες από περιοδικά, ταξιδιωτικά φυλλάδια, παλιά ημερολόγια και κάρτες. Βεβαιωθείτε ότι δεν υπάρχει κείμενο στις εικόνες αλλά σημειώστε τη λεζάντα κάθε εικόνας ή άλλες πληροφορίες, έτσι ώστε να μπορείτε να απαντήσετε σε ερωτήσεις γι’ αυτήν. Οι εικόνες θα πρέπει να παρουσιάζουν πολλές πλευρές “της ζωής στη γη” και θα πρέπει να περιλαμβάνουν εικόνες ατόμων και ομάδων, ανθρώπων διαφορετικών ηλικιών, πολιτισμών και ικανοτήτων. Πρέπει να υπάρχουν εικόνες από αγροτικές και αστικές περιοχές, από τη βιομηχανία και τη γεωργία, ανθρώπων που να κάνουν διαφορετικά είδη εργασίας και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου. Μην προσπαθήσετε να αριθμήσετε τις εικόνες βάσει κάποιας ταξινόμησης. Σκοπός των αριθμών είναι απλώς να μπορούν να εντοπιστούν εύκολα οι εικόνες.

Θα εξαρτηθεί από την ομάδα και από τις γενικές δεξιότητες «οπτικοποίησης των γνώσεων και των ικανοτήτων τους» το πόσο θα χρειαστεί να καθοδηγήσετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στην ανάλυση των εικόνων. Μπορείτε να δείτε τη δραστηριότητα και ως μια προσπάθεια από κοινού ανάλυσης μιας ή δύο μόνον εικόνων. Οι ερωτήσεις που παρουσιάζονται στην παρακάτω ενότητα “συμπληρωματικές πληροφορίες”, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως οδηγός.

Παραλλαγές

Θα μπορούσατε επίσης να ζητήσετε από τα μέλη της ομάδας να επιλέξουν αυτό που για τους/τις ίδιους/ες αντιπροσωπεύει καλύτερα την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όταν όλοι επιλέξουν, ζητήστε τους να εξηγήσουν τις επιλογές τους.

Προτάσεις για συνέχεια

Δανειστείτε φωτογραφικές μηχανές ή αγοράστε φωτογραφικές μηχανές μιας χρήσης και κάντε ένα σχέδιο φωτογράφισης με θέμα «όψεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων» στην περιοχή σας.

Οι εικόνες δεν προέρχονται μόνο από φωτογραφίες, αλλά και από καταστάσεις και γεγονότα. Ωθήστε την ομάδα “να δει” τις διακρίσεις μέσω της δραστηριότητας «Κάντε ένα βήμα μπροστά» (σελ.235). Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες διασκέδασαν βρίσκοντας ερμηνείες για τις εικόνες, μπορούν κατόπιν, αν θέλουν, να μοιραστούν τις σκέψεις τους για το πώς η ιστορία και οι ήρωες των διαφορετικών χωρών παρουσιάζονται και ερμηνεύονται, μέσω της δραστηριότητας «National Holiday» από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ιδέες για δράση

Κάντε μια έκθεση φωτογραφιών από το πρόγραμμα «Όψεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Εναλλακτικά, αναπτύξτε μερικές από τις ιδέες για να φτιάξετε αφίσες από τα «Άλλα παιχνίδια εικόνων» παρακάτω και χρησιμοποιήστε τις για μια έκθεση.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Η «ανάγνωση εικόνων» είναι δεξιότητα που πρέπει να μαθευτεί και να αναπτυχθεί. Συνήθως γίνεται λόγος για βασικές δεξιότητες αλφαριθμητισμού, που σημαίνει το σύνολο των δεξιοτήτων αναγνώρισης των γραμμάτων της αλφαβήτου και ανάγνωσης της τυπωμένης λέξης. Ο όρος αναφέρεται, επίσης, στις δεξιότητες ανάλυσης, κατανόησης και ερμηνείας του κειμένου συνολικά. Με τον ίδιο σχεδόν τρόπο, μερικοί κάνουν λόγο για «βασική οπτική εκπαίδευση» για να περιγράψουν τις δεξιότητες «ανάγνωσης» μιας εικόνας. Για να «διαβάσω» μian εικόνα, πρέπει να αναρωτηθώ ποιος έκανε την εικόνα και γιατί την έκανε με τον τρόπο που την έκανε - ποια είναι τα κίνητρά του; Σημαίνει επίσης ότι πρέπει να γνωρίζω τη συναισθηματική επίδραση που έχει η εικόνα και πώς επηρεάζει τη στάση μου απέναντι στο θέμα που απεικονίζει. Μπορείτε αν θέλετε να υποβάλετε τα ερωτήματα αυτά εξετάζοντας τις εικόνες των «Αγωνιστών για τα δικαιώματα» από την ομότιλη δραστηριότητα στη σελ. 139.

Το θέμα: Ποιος, τι, πού και πότε;

- Ποιος/α απεικονίζεται, ποια είναι η ηλικία, το φύλο, η κατάσταση της υγείας του/της, η περιουσία ή η κοινωνική θέση του/της;
- Τι μου λένε η στάση και η έκφραση του προσώπου τους;
- Είναι το υποκείμενο ενήμερο ότι το φωτογραφίζουν; Η φωτογραφία είναι «στημένη» ή φυσική;
- Ποιο είναι το φόντο της εικόνας; Εναρμονίζεται με το πρόσωπο ή όχι;
- Τι κάνει το πρόσωπο; Πρόκειται για μια συνηθισμένη δραστηριότητα ή για κάτι ιδιαίτερο;
- Ποια είναι η γενική εντύπωση για το πρόσωπο; Είναι θετική ή αρνητική, συμπαθητική ή αδιάφορη;

Το πλαίσιο

- Πού δημοσιεύθηκε αρχικά η εικόνα; Σε εφημερίδα, περιοδικό ή ταξιδιωτικό φυλλάδιο; Με άλλα λόγια, ποια ήταν η χρήση της; Να παράσχει πληροφορίες, να προωθήσει πωλήσεις, προπαγάνδα; Ή τι άλλο;

Ημερομηνία κλειδί

21 Μαρτίου
Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης

- Υπάρχει κάποιος τίτλος ή άλλες πληροφορίες που να σφραγίζει το μήνυμα που θέλει ο φωτογράφος να λάβει ο θεατής από την εικόνα;

Τεχνικές λεπτομέρειες

- Η εικόνα είναι ασπρόμαυρη ή έγχρωμη; Αυτό επηρεάζει τον αντίκτυπο που έχει σε σας; Η εικόνα θα ασκούσε μεγαλύτερη επίδραση, εάν ήταν μεγαλύτερη;
- Είναι εντυπωσιακή η γωνία λήψης της;
- Έχουν χρησιμοποιηθεί ειδικά εφέ, όπως απαλός φωτισμός ή ειδική εστίαση; Γιατί;
- Η εικόνα έχει υποστεί επεξεργασία; Λέει η εικόνα ψέματα; Δείχνει η εικόνα αυτό που πραγματικά ήταν μπροστά από τον φωτογράφο, όταν πήρε τη φωτογραφία ή έχει χρησιμοποιήσει υπολογιστή για ρετουσάρισμα (π.χ., για να κάνει το πρόσωπο να φανεί πιο γοητευτικό;).

Ποιος ήταν ο φωτογράφος;

- Ποια είναι η σχέση μεταξύ φωτογράφου και θέματος;
- Έχουν θετική στάση προς το θέμα τους;
- Πρόκειται για επαγγελματική φωτογραφία ή για ερασιτεχνικό στιγμιότυπο;
- Γιατί θέλησε ο/η φωτογράφος να φωτογραφίσει αυτή την εικόνα; Ποια ήταν τα κίνητρά του/της; Τι ήταν αυτό που προσπάθησε “να μας πει” με την εικόνα;

Συμπερασματικά, ποια οπτικά σύμβολα ή στερεότυπα αναγνωρίσατε; Παραδείγματος χάριν, τον Martin Luther King ως πολιτικό ηγέτη να στέκεται μπροστά στον λαό του ή τον Ngawang Sangdrol ως θιβετιανό αγρότη; Γιατί οι συντάκτες αυτού του εγχειριδίου επέλεξαν αυτές τις φωτογραφίες για τη δραστηριότητα; Ποια επίδραση έχουν αυτές οι εικόνες στη στάση σας απέναντι στο πρόσωπο που απεικονίζεται; Προσθέτουν κάτι στην εκτίμησή σας για το πρόσωπο, πέρα και πάνω από αυτό που διαβάζετε στα κείμενα; Πώς; Γιατί;

Πηγή: Πληροφορίες προσαρμοσμένες από το “Focus for Change” (Η ανισότητα τάξης, φύλου και φυλής και τα ΜΜΕ σε ένα διεθνές πλαίσιο). Focus for Change, 1992. 103 London Street, Reading, Berkshire, RG1 4QA, Αγγλία.)

2. Τι βλέπετε στον Pancho;

Υλικά/προετοιμασία

- Φωτοτυπήστε τις εικόνες του Pancho που υπάρχουν στο εγχειρίδιο (δείτε το κεφάλαιο 5). Μεγεθύνετε τις, αν είναι δυνατό.
- Κάντε αντίγραφα των εικόνων, ένα σετ ανά μικρή ομάδα

Οδηγίες

1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν μικρές ομάδες.
2. Δώστε από ένα σετ εικόνων του Pancho σε κάθε ομάδα και ζητήστε τους να εξετάσουν όλες τις εικόνες και έπειτα, χωριστά, να επιλέξουν αυτήν που τους αγγίζει περισσότερο για οποιουσδήποτε λόγους.
3. Αφού κάνουν όλοι την επιλογή τους, στη συνέχεια κάθε συμμετέχων/ουσα θα πρέπει να κοινοποιήσει την επιλογή αυτή λέγοντας:
  - Τι του/της λέει το συγκεκριμένο σκίτσο;
  - Γιατί την επέλεξε;
  - Πώς σχετίζεται με τις ανησυχίες και την πραγματικότητά του/της;
  - Πώς τη βλέπει να σχετίζεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα;
4. Μετά από κάθε γύρο, τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας θα πρέπει να εκφράσουν τις αντιδράσεις τους.
5. Όταν τελειώσουν όλοι, καλέστε ολομέλεια.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ζητήστε από κάθε ομάδα τις γενικές εντυπώσεις της και συνεχίστε με ερωτήσεις, όπως αυτές

που περιγράφονται στην αρχή της δραστηριότητας, στην ενότητα «Τι βλέπετε;» (σελ. 197).

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε τις εικόνες του Pancho και με άλλους τρόπους. Παραδείγματος χάρη, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να γράψουν λεζάντες ή θα μπορούσατε να σβήσετε τα κείμενα στα συννεφάκια και να ζητήσετε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να γράψουν δικά τους λόγια. Παρακαλείστε να ενημερώσετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες για τη σημασία του σεβασμού των πνευματικών δικαιωμάτων των καλλιτεχνών.

3. Μέρος της εικ νας

Υλικά/προετοιμασία

- Βρείτε εικόνες που να λένε μίαν απλή ιστορία. Κόψτε τις σε δύο μέρη κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι δύο εικόνες που προκύπτουν να ενθαρρύνουν τον θεατή να διαβάσει την κατάσταση που απεικονίζεται με τρόπο αρκετά διαφορετικό από αυτόν που θα τη διάβαζε, αν έβλεπε τις δύο εικόνες ως σύνολο.
- Βάλτε τα σετ των εικόνων σε χωριστούς φακέλους. Χρειάζεστε ένα σετ για κάθε συμμετέχοντα/ουσα.

Οδηγίες

1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν ζευγάρια.
2. Δώστε σε κάθε ζευγάρι δύο φακέλους.
3. Πείτε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να αναλάβουν εκ περιτροπής να ανοίξουν τον ένα φάκελο και να δώσουν από μέσα στο ζευγάρι τους ένα μέρος της εικόνας. Αφήστε τον/την να πει τι νομίζει ότι συμβαίνει στην εικόνα, ποιο είναι το θέμα της και τι κάνουν οι άνθρωποι που απεικονίζονται.
4. Κατόπιν, ο/η πρώτος/η θα πρέπει να παραδώσει το δεύτερο κομμάτι και να ρωτήσει τον/τη δεύτερο/η τι νομίζει ότι συμβαίνει τώρα που έχει την πλήρη εικόνα.
5. Προχωρήστε με μια σύντομη ανασκόπηση:
  - Υπήρξαν εκπλήξεις;
  - Πόσο συχνά οι άνθρωποι δέχονται ό,τι βλέπουν χωρίς σκέψη και ξεχνούν ότι μπορεί αυτό να μην είναι «όλη η ιστορία»;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτήν τη δραστηριότητα για «το σπάσιμο του πάγου» ή μπορείτε να την αναπτύξετε περαιτέρω με τα ζευγάρια να ανταλλάσσουν τις εικόνες τους. Είναι ευκολότερη η δραστηριότητα τη δεύτερη φορά; Ή αποτελεί μεγαλύτερη πρόκληση; Γιατί;

4. Λεζάντες για τις εικόνες

Υλικά/προετοιμασία

- Αριθμημένες εικόνες.
- Χαρτί και μαρκαδόροι, ένας ανά συμμετέχοντα/ουσα.
- Ψαλίδι και κολλητική ταινία.
- Μεγάλα φύλλα χαρτιού (A3) ή χαρτοπίνακας. Θα χρειαστείτε τόσα κομμάτια χαρτιού όσες εικόνες έχετε.

Οδηγίες

1. Αναρτήστε τις εικόνες σε έναν πίνακα και ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες είτε ατομικά είτε σε ζευγάρια να γράψουν λεζάντες για κάθε μια από τις εικόνες. Πρέπει να τις γράψουν προσεκτικά, γιατί αργότερα θα τις κόψουν.
2. Όταν όλοι τελειώσουν, κρατήστε ψηλά τις εικόνες, μια τη φορά, και καλέστε εθελοντές/τριες να διαβάσουν δυνατά τις λεζάντες τους.
3. Κολλήστε την κάθε εικόνα στο κέντρο ενός μεγάλου φύλλου χαρτιού και ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να κολλήσουν τις λεζάντες τους γύρω από την εικόνα για να φτιαχτεί μια “αφίσα”.
4. Κολλήστε τις αφίσες με ταινία στον τοίχο.
5. Προχωρήστε σε μια συνοπτική ανασκόπηση των εικόνων και των λεζαντών τους.
  - Πόσο δύσκολο ήταν να γράψουν τις λεζάντες;
  - Τι κάνει μια λεζάντα καλή;
  - Εάν μια εικόνα μπορεί να πει χίλιες λέξεις, γιατί χρειάζονται οι λεζάντες;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Η χρήση χρωματιστών χαρτιών και μαρκαδόρων κάνει τις αφίσες ελκυστικότερες.
- Αυτή η μέθοδος είναι συνήθως διασκεδαστική και αποτελεί πρόκληση για σκέψη. Οι συμμετέχοντες/ουσες εμπλέκονται στη δραστηριότητα και είναι έτοιμοι/ες για καλή συζήτηση.
- Οι λεζάντες είναι μια ιδανική βάση για να τονιστεί ότι κάθε πρόσωπο βλέπει τον κόσμο με έναν μοναδικό τρόπο, ο οποίος πρέπει να γίνεται σεβαστός.

5. Συννεφάκια

Υλικά/προετοιμασία

- Εικόνες, μια εικόνα ανά ζευγάρι. (Δύο ή περισσότερα ζευγάρια θα πάρουν την ίδια εικόνα).
- Χαρτιά και μαρκαδόροι, ένα για κάθε ζευγάρι.
- Κόλλα.

Οδηγίες

1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν ζευγάρια. Μοιράστε τις εικόνες, τα φύλλα χαρτιού και τους μαρκαδόρους.
2. Ζητήστε τους να αναλύουν το Ποιος;, Τι;, Πού;, Πότε;, και Πώς; της εικόνας.
3. Πείτε τους να κολλήσουν την εικόνα στο χαρτί και να γράψουν στα συννεφάκια των χαρακτήρων της εικόνας.
4. Ζητήστε από τα ζευγάρια να δείξουν την εργασία τους και προχωρήστε σε μια σύντομη ανασκόπηση:
  - Πόσο δύσκολο ήταν να αναλύσουν τις εικόνες και να γράψουν τα συννεφάκια;
  - Ποια από τα ζευγάρια είχαν την ίδια εικόνα – μοιάζουν ή διαφέρουν οι αναλύσεις τους;
  - Ποια στερεότυπα βρήκαν οι συμμετέχοντες/ουσες στις εικόνες και στα συννεφάκια;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Δεν είναι απαραίτητο να περιορίσετε την ομάδα σε εικόνες ανθρώπων. Γιατί να μην περιλάβετε και μερικές εικόνες με ζώα; Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποδοτικό, εάν θέλετε να ωθήσετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να μιλήσουν για τα στερεότυπα. Μπορείτε να αρχίσετε επισημαίνοντας πόσο συχνά τα ζώα λειτουργούν ως στερεότυπα στα σκίτσα και να ωθήσετε έπειτα την ομάδα να ψάξουν παραδείγματα στερεοτύπων στις εικόνες και στα συννεφάκια τους.

α ΞΕ ΤΟ ΑΙΧΝ ΔΙ

“Η ζωή είναι σαν μια παρτίδα, στην οποία ο Θεός ανακατεύει τα χαρτιά, ο διάβολος τα μοιράζει και εμείς πρέπει να παίξουμε «τα καλά χαρτιά»”. Γιουγκοσλαβική παροιμία

Θεματικές ενότητες	Αθλητισμός, Ειρήνη και βία, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	8-15
Διάρκεια	45 λεπτά
Επισκόπηση	Πρόκειται για μια προσομοίωση. Οι άνθρωποι παίζουν ένα γνωστό, αλλά απλό παιχνίδι, π.χ. ένα παιχνίδι με χαρτιά ή επιτραπέζιο. Αλλά δεν παίζουν όλοι οι παίκτες το παιχνίδι σύμφωνα με τους κανόνες. Εξετάζει ζητήματα που σχετίζονται με διαφωνίες και συγκρούσεις και επίλυση συγκρούσεων.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα συμμετοχής στις διαδικασίες της λήψης απόφασης. • Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. • Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη βάσει νόμου.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξει τις ικανότητες προσδιορισμού του εκάστοτε προβλήματος και της ρίζας του. • Να αναπτύξει δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων. • Να προωθήσει τη συμμετοχή, τη συνεργασία και τον σεβασμό προς τους άλλους.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα πακέτο τυποποιημένων καρτών παιχνιδιού ή άλλες κάρτες, π.χ., του παιχνιδιού «UNO». • Κάρτες ρόλων.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε τις πληροφορίες που δίνονται παρακάτω σχετικά με την επίλυση συγκρούσεων και αποκτήστε σαφή εικόνα της διαδικασίας. • Βρείτε το κατάλληλο παιχνίδι. Πρέπει να είναι απλό και ευπροσάρμοστο, έτσι ώστε να μπορεί να παιχτεί σε περίπου 20 λεπτά. Θα μπορούσε να είναι παιχνίδι με χαρτιά, λ.χ. ξερή ή αγωνία ή επιτραπέζιο, όπως φιδάκι. Επιλέξτε ένα παιχνίδι που μπορεί να παιχτεί από ένα ελάχιστο αριθμό 8 ατόμων και στο οποίο μπορεί κανείς να κάνει «ζαβολιές», να κλέψει. • Κάντε ένα αντίγραφο από κάθε κάρτα ρόλου, είτε χειρόγραφο είτε με φωτοτυπικό μηχάνημα. • Επιλέξτε μυστικά τέσσερα άτομα, ένα κάθε φορά, που θα αναλάβουν ειδικό ρόλο κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Δώστε τους την κάρτα του ρόλου τους, ζητήστε να κρατήσουν μυστικό τον ρόλο αυτό και εξηγήστε τους την προσομοίωση. Κάντε τις συνεννοήσεις με τον καθέναν/μιά ξεχωριστά.

Οδηγίες

1. Καλέστε τα μέλη της ομάδας να συμμετάσχουν στο παιχνίδι (σε αυτό που έχετε επιλέξει!).

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

10-15

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

45 ΛΕΠΤΑ

2. Σιγουρευτείτε ότι όλοι/ες γνωρίζουν τους γενικούς κανόνες του παιχνιδιού και, αν όχι, εξηγήστε τους εν συντομία (μπορείτε να είστε και λιγάκι ασαφείς...). Εάν η ομάδα είναι μεγάλη, χωρίστε την σε υποομάδες και οργανώστε διάφορα παιχνίδια (σε αυτή την περίπτωση θα χρειαστείτε βοηθούς).
3. Αρχίστε το παιχνίδι και αφήστε το να εξελιχθεί όσο το δυνατό περισσότερο. (Αφήστε τους παίκτες να καταλάβουν μόνοι τους τι συμβαίνει και να αναπτύξουν διαδικασίες διαίτησias οι ίδιοι. Θα πρέπει να επέμβετε μόνον αν δεν παίρνουν πρωτοβουλίες ή αν τα πνεύματα οξυνθούν πολύ. Τότε, θα πρέπει να επέμβετε, αλλά με όσο το δυνατόν πιο διακριτικό τρόπο και, κατά προτίμηση, μεταξύ δυο διαδοχικών γύρων του παιχνιδιού).
4. Αφού τελειώσει το παιχνίδι, δώστε χρόνο στα μέλη της ομάδας να ηρεμήσουν και να βγουν από τον ρόλο τους προτού προχωρήσετε στην ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Μέχρις εδώ, κατά τη διάρκεια των διάφορων προσπαθειών συμφιλίωσης, λογικά, ήδη θα έχει γίνει πολλή συζήτηση. Τώρα, δώστε χρόνο στους/τις συμμετέχοντες/ουσες να μιλήσουν για το πώς αισθάνονται για τη δραστηριότητα και τι έμαθαν για τη μεσολάβηση και τη διαδικασία της επίλυσης συγκρούσεων.

- Διασκέδασαν με τη δραστηριότητα; Τι συνέβη κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού;
- Τέσσερις άνθρωποι είχαν ειδικούς ρόλους: Ποιοι ήταν αυτοί και ποιοι ήταν οι ρόλοι τους;
- Με ποιαν αφορμή αναστατώθηκε για πρώτη φορά το παιχνίδι; Ζητήστε από κάθε παίκτη/τρια να πει τι παρατήρησε και τι έκανε.
- Πώς προέκυψαν οι ιδέες που βοήθησαν στην επίλυση των συγκρούσεων; Και πώς εφαρμόστηκαν;
- Προκάλεσε εκνευρισμό το ότι ο/η διευκολυντής/τρια της δραστηριότητας προσπάθησε να μεσολαβήσει μεταξύ των πλευρών, αντί απλώς να «πατήσει πόδι» και να πει πώς πρέπει να παιχτεί το παιχνίδι;
- Μπορούν οι συμμετέχοντες/ουσες να προσδιορίσουν τα βήματα της διαδικασίας επίλυσης συγκρούσεων;
- Στην πραγματική ζωή, ποια είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της προσπάθειας για την επίλυση των συγκρούσεων και των προβλημάτων μέσω διαπραγμάτευσης και διαίτησias παρά μέσω διαταγών;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Εάν οι ίδιοι οι παίκτες/τριες προσπαθούν να αναπτύξουν τρόπους επίλυσης των συγκρούσεων, επιτρέψτε τους να το κάνουν, με όσο το δυνατόν λιγότερη παρέμβαση από μέρος σας! Τελικός στόχος της δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/ουσες να αναπτύξουν δεξιότητες μόνοι τους. Εάν αυτό συμβεί, τότε φροντίστε να αξιολογήσετε τις προσεγγίσεις τους κατά τη διάρκεια της ανασκόπησης.

Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, προσπαθήστε να καθοδηγήσετε τα μέλη της ομάδας να βρουν διαδικασίες και λύσεις λαμβάνοντας υπόψη τη «διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων», ή «διαπραγμάτευση» όπως ονομάζεται μερικές φορές. Υπάρχουν τρία κύρια στάδια:

1. Αποκτήστε εικόνα της σύγκρουσης
  - Μην επιχειρηματολογήσετε υπέρ της μιας ή της άλλης θέσης (Σε αυτή την περίπτωση, μην εκφράσετε γνώμη για το ποιος έχει δίκιο και ποιος όχι).
  - Προσδιορίστε το πρόβλημα (διευκρινίστε τι συνέβη).
  - Διαχωρίστε το πρόσωπο από το πρόβλημα. (Μην επιτρέψετε να ακουστούν προσβλητικά πράγματα εναντίον προσώπων, αλλά προσπαθήστε να εστιάσετε στη συμπεριφορά που δημιουργεί το πρόβλημα).
2. Εντοπίστε αυτό που είναι άδικο και προβληματικό και βρείτε τις πιθανές λύσεις
  - Εστιάστε στα συμφέροντα των αντιτιθέμενων πλευρών, όχι στις θέσεις τους. Δηλαδή, επιδιώξτε να βρεθεί κοινό έδαφος. (Θέλουν οι πλευρές να συνεχιστεί το παιχνίδι ή όχι;)
  - Αναζητήστε τις λύσεις εκείνες που συνεπάγονται κέρδος και για τις δυο (ή περισσότερες) αντιτιθέμενες πλευρές. Προτείνετε τις λύσεις που είναι δίκαιες και

ικανοποιητικές για όλους (π.χ., παίξτε ξανά την τελευταία παρτίδα. Ρωτήστε τους παίκτες: Θα τους βοηθούσε να διευκρινιστούν οι κανόνες μια ακόμη φορά; Θα έπρεπε να γίνει μια συζήτηση γι' αυτό; Θα έπρεπε να οριστούν ποινές για τους παραβάτες των κανόνων; Άλλες ιδέες;).

3. Εφαρμόστε τις κατάλληλες λύσεις

- Επιμείνετε στα αντικειμενικά δεδομένα και στις αντικειμενικές παραμέτρους. (Σε αυτή την περίπτωση προσδιορίστε εκ νέου τους κανόνες και τις ποινές).
- Συμμετοχή. Εξασφαλίστε ότι τα αντιπαρατιθέμενα μέρη συμμετέχουν και αναλαμβάνουν τις ευθύνες για τα προβλήματα που έχουν ανακύψει. Οι λύσεις που επιβάλλονται αναγκαστικά, είναι λιγότερο πιθανό να φέρουν αποτελέσματα και είναι πολύ καλύτερο οι συμμετέχοντες/ουσες να επεξεργαστούν δικές τους λύσεις, αμοιβαία αποδεκτές.

Έχετε υπόψη σας επίσης ότι, αν και στη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων τα στάδια που ακολουθούνται είναι τα τρία προαναφερθέντα, εν τούτοις στην πράξη αυτά δεν είναι δυνατό να διαχωριστούν τελείως. Φυσικά και μπορεί να υπάρχει αλληλοεπικάλυψη!

Μην ανησυχείτε για το επίπεδο των δεξιοτήτων σας γι' αυτήν τη δραστηριότητα: Δεν είναι απαραίτητο να έχει κανείς πτυχίο στην επίλυση συγκρούσεων, ούτε να είναι ικανός να λύνει κάθε σύγκρουση για να παίξει ρόλο οργανωτικό στη δραστηριότητα! Για να αναπτύξετε τις δεξιότητές σας, θα μπορούσατε να κάνετε ένα πείραμα σκέψης: Σκεφτείτε καταστάσεις σύγκρουσης από την προσωπική σας εμπειρία, σχηματίστε μια εικόνα των γεγονότων στην κάθε περίπτωση και προσπαθήστε, έπειτα, να τα αναλύσετε στο πλαίσιο των τριών σταδίων που περιγράφηκαν παραπάνω.

Οι ρόλοι λειτουργούν καλύτερα εάν τους επαναπροσδιορίζετε για το συγκεκριμένο παιχνίδι που σκοπεύετε να παίξετε με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες.

Παραλλαγές

Εάν η ομάδα με την οποία συνεργάζεστε περιλαμβάνει περισσότερους από δεκαπέντε ανθρώπους, μπορείτε να τους χωρίσετε σε υποομάδες και να οργανώσετε τη διεξαγωγή δύο ή τριών παιχνιδιών συγχρόνως. Αλλά για να το κάνετε αυτό, θα πρέπει να έχετε τη βοήθεια και άλλων διευκολυντών/τριών. Μπορείτε, επίσης, να αλλάζετε τους παίκτες από γύρο σε γύρο, κάτι που κάνει το παιχνίδι δυναμικότερο και καθιστά δυσκολότερη την ανακάλυψη των παικτών με τους κρυφούς ρόλους.

Μπορείτε να ορίσετε κάποιους από την ομάδα ως παρατηρητές. Αυτοί μπορούν είτε να ενεργήσουν απλώς ως παρατηρητές και να δώσουν ανατροφοδότηση για το τι συνέβη στη φάση της ανασκόπησης ή μπορούν να ενεργήσουν ως μεσολαβητές, οπότε σε αυτή την περίπτωση θα χρειαστούν πιθανώς κάποια προηγούμενη καθοδήγηση από σας σχετικά με το πώς να μεσολαβήσουν. Σιγουρευτείτε πάντως ότι δεν έχετε περισσότερους παρατηρητές από όσους χρειάζεται.

Προτάσεις για συνέχεια

Εάν τα μέλη της ομάδας θέλουν έμπρακτα να δοκιμάσουν τη διαδικασία, θα μπορούσαν να κάνουν τη δραστηριότητα «Αφήστε κάθε φωνή να ακουστεί», (σελ. 164), η οποία αφορά στην οργάνωση των δομών εκπροσώπησης σε μια οργάνωση, π.χ., σ' ένα σχολικό συμβούλιο.

Ιδέες για δράση

Εστιάστε στην προσωπική αλλαγή. Ενθαρρύνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να έχουν τα τρία στάδια της επίλυσης συγκρούσεων στο μυαλό τους, όταν βρεθούν αντιμέτωποι/ες με κάποια σύγκρουση -οποιασδήποτε κλίμακας και με τον οποιονδήποτε: τους γονείς, τους δασκάλους ή τους φίλους τους. Φροντίστε να υπάρχουν περιστασιακά συναντήσεις για να μοιράζονται την εμπειρία τους και να αναθεωρούν την πρόδοό τους στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

Εναλλακτικά, εάν απόλαυσαν το παιχνίδι ρόλων, θα απολαύσουν και τη δραστηριότητα για τους πολιτισμικούς κανόνες των φυλών «the island» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal».

Ημερομηνία κλειδί

1ο Σάββατο του Ιουλίου
Διεθνής ημέρα
συνεταιρισμών

· **Συμπληρωματικές πληροφορίες**

· Η σύγκρουση είναι κοινή σε όλα τα επίπεδα ανθρώπινης δραστηριότητας, από το διαπροσωπικό μέχρι το διεθνές.

· Η επίλυση συγκρούσεων είναι μια πολυσήμαντη προσέγγιση, που βασίζεται στο μοίρασμα κοινών προβλημάτων μεταξύ των εμπλεκόμενων στη σύγκρουση μερών. Η επίλυση μιας σύγκρουσης προϋποθέτει την αναγνώριση των βαθιά ριζωμένων πηγών της σύγκρουσης, την αλλαγή της συμπεριφοράς ώστε να μην είναι πλέον βίαιη, την αλλαγή των στάσεων ώστε να μην είναι εχθρικές και την αλλαγή των δομών ώστε να μην ευνοούν την εκμετάλλευση. Η επίλυση μιας σύγκρουσης αναφέρεται και στην ολοκλήρωση της διαδικασίας.

· Η διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων έχει ως σκοπό, αρχικά, να διασκορπίσει την αρνητική συναισθηματική ενέργεια που κρατάει τα αντιπαρατιθέμενα μέρη σε απόσταση κι έπειτα να επιτρέψει στα αντιπαρατιθέμενα μέρη να καταλάβουν και να επιλύσουν τις διαφορές τους προκειμένου, έπειτα, να βρεθούν λύσεις που είναι αμοιβαία αποδεκτές και που διευθετούν τις πρωταρχικές αιτίες της σύγκρουσης. Τα τελευταία χρόνια, μερικοί ειδικοί στον τομέα έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούν τον σύντομο όρο “μετασχηματισμός σύγκρουσης” (‘conflict transformation’) για τις μακροπρόθεσμες και βαθύτερες δομικές, διαπροσωπικές και πολιτισμικές διαστάσεις της επίλυσης συγκρούσεων. Κατά συνέπεια, ο μετασχηματισμός της σύγκρουσης μπορεί να θεωρηθεί ως το βαθύτερο επίπεδο αλλαγής που λαμβάνει χώρα κατά τη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων.

· Μπορείτε να μάθετε περισσότερα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης (ψυχικών) συγκρούσεων στην ιστοσελίδα: www.brad.ac.uk/acad/confres, όπου μπορείτε να βρείτε και μια σειρά μαθημάτων ατομικής μελέτης, η οποία είναι εύκολη, ευέλικτη και πολύ καλής ποιότητας. Το βιβλίο “Φτάνοντας στο Ναι” “Getting to Yes”, των Roger Fisher και William Ury (Arow books 1987) είναι κλασικό, πολύ εύκολο και διασκεδαστικό ανάγνωσμα.

· **Σύγκρουση (Conflict) είναι:** Η διαφωνία ή το ασυμβίβαστο των στόχων που ανακύπτει μεταξύ ανθρώπων ή ομάδων. Προερχόμενη από το λατινικό conflictus, που σημαίνει “σύγκρουση”, η έννοια δηλώνει τόσο διαδικασία όσο και κατάσταση του είναι. “Σύγκρουση είναι η πάλη μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων σε θέματα αξιών ή ο ανταγωνισμός για θέσεις κύρους ή σπάνιους πόρους”. (Moore, 1986).

· **Η επίλυση συγκρούσεων βασίζεται στη συνεργασία.**

· Εστιάζει στις υποκειμενικές αντιλήψεις και στους μακροπρόθεσμους στόχους προκειμένου να εξαλείψει τις αιτίες της σύγκρουσης και να βελτιώσει την επικοινωνία, να αναπτύξει καταστάσεις οφέλους και των δύο πλευρών (win-win) χωρίς τη χρήση εξαναγκασμών.

Φυλλάδια

Κάρτες ρόλων

Αυτός που φτιάχνει τους κανόνες

Εσείς φτιάχνετε τους κανόνες του παιχνιδιού. Τους κανόνες αυτούς δεν τους συζητάτε ούτε τους αποφασίζετε από κοινού με τους/τις άλλους/ες παίκτες/τριες -τους κάνετε με δική σας πρωτοβουλία! Γενικά, αυτοί οι κανόνες μεροληπτούν υπέρ σας!

Οι κανόνες που θα δημιουργήσετε μπορεί να είναι σημαντικοί ή ασήμαντοι, αλλά θα πρέπει να επιμείνετε σε αυτούς και να ισχυρίζεστε σε κάθε ευκαιρία ότι είναι σωστοί και ότι οι επίσημοι κανόνες του παιχνιδιού είναι αυτοί και ότι πέρα από σας κανείς άλλος/η δεν τους ξέρει!

Παραδείγματος χάριν, ανάλογα με το παιχνίδι, θα μπορούσατε να θεσπίσετε έναν κανόνα που να αποκλείει όποιους/ες καθυστερούν να παίξουν στη σειρά τους ή έναν κανόνα που να λέει ότι όποιος/α ρίξει «6 καρό» ή 1 στο ζάρι, ξαναπαίξει ή παίρνει επιπλέον πόντους .

Ο/η «κατήγορος»

Είστε το είδος του παίκτη που αναστατώνει το παιχνίδι με την κατηγορία ότι οι άλλοι/ες δεν παίζουν σύμφωνα με τους κανόνες. Ανάλογα με το παιχνίδι μπορείτε να κατηγορήσετε τους/τις άλλους/ες παίκτες/τριες ότι καθυστερούν πολύ να παίξουν στη σειρά τους, ότι δεν ανακατεύουν καλά τα χαρτιά - ή για οτιδήποτε άλλο.

Σας αρέσει πραγματικά να προκαλείτε αναστάτωση. Το να ξεκινήσετε έναν μικρό καυγά δεν είναι καθόλου κακή ιδέα: δείξτε με το δάκτυλο αθώους/ες και κατηγορήστε τους/τις ότι κάνουν ζαβολιές!

Ο/η ζαβολιάρης/α

Προσπαθήστε να εξαπατήσετε τους/τις άλλους/ες, είτε με το να πάρετε κρυφά ένα χαρτί παραπάνω, είτε κάνοντας «λάθη» στο μέτρημα των πόντων, είτε όπως αλλιώς.

Αρχίστε τις ζαβολιές κρυφά και, σε λίγο, αρχίστε να κλέβετε με τρόπο προφανή και προκλητικό. Στην αρχή θα πρέπει να μην παραδεχθείτε τις κατηγορίες, αλλά καθώς ο χρόνος προχωράει, θα πρέπει να προσαρμόσετε τον ρόλο σας λαμβάνοντας υπόψη τις συζητήσεις και τις συγκρούσεις που έχουν γίνει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας επίλυσης των συγκρούσεων.

Αυτός/η που δεν ξέρει να χάνει

Αρχικά σιγουρευτείτε ότι δεν κερδίζετε στο παιχνίδι: Παίξτε κακά! Εντούτοις, θα πρέπει να φαίνεται ότι είστε ο τύπος που θέλει πολύ να κερδίσει και που αν δεν κερδίζει, δεν ξέρει να χάνει... τρελαίνεστε, θυμώνετε και λέτε και κάνετε πράγματα «για να τη χαλάσετε» σε εκείνους/ες που κερδίζουν (λ.χ. πετάτε τα χαρτιά στον αέρα ή φωνάζετε).

Σταθμ ς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

Κάντε αυτόν τον σταθμό παραγωγής ενέργειας να παράγει θετική και δημιουργική ενέργεια!

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

 ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

 ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

 ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

LEVEL 4
LEVEL 3
LEVEL 2
LEVEL 1

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

 10+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

 90 ΛΕΠΤΑ

Θεματικές ενότητες	Ειρήνη και βία, Πολιτότητα, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	10 +
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Η δύναμη συνδέεται συχνά με τη βία. Αυτή η δραστηριότητα επιχειρεί μέσα από ομαδική δημιουργική εργασία να θίξει μεταξύ άλλων ζητήματα που έχουν να κάνουν με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τη βία στο πλαίσιο της κοινότητας και • Πιθανούς τρόπους επίλυσης των προβλημάτων που σχετίζονται με αυτήν.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις. • Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία της τιμής και της υπόληψης.
Στοχοί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξει τη γνώση και την κατανόηση των εκδηλώσεων βίας και των αιτίων τους. • Να αναπτύξει δεξιότητες συνεργασίας και ομαδικής εργασίας. • Να προαγάγει την ανάληψη ευθύνης για την εξεύρεση δημιουργικών λύσεων έναντι των προβλημάτων βίας.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα μακρύ νήμα χοντλής μάλλινης κλωστής ή σπάγκου ίσο με το μήκος του δωματίου. • Ένα ψαλίδι. • Φύλλα χαρτιού μεγέθους A4. 6 φύλλα ανά συμμετέχοντα/ουσα. • Μαρκαδόροι, ένας ανά άτομο. • Κουδούνι (προαιρετικό). • Κολλητική ταινία. • 2 δωμάτια (προαιρετικό, αλλά προτιμητέο).
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Προετοιμάστε ένα δωμάτιο, που θα γίνει ο “σταθμός παραγωγής ενέργειας”. Αφήστε κενό έναν χώρο στο κέντρο. Τεντώστε το σκοινί απ’ άκρη σ’ άκρη στο δωμάτιο και δέστε τις άκρες του σταθερά. Αυτό θα συμβολίζει ένα ηλεκτρικό καλώδιο. Θα πρέπει να κρέμεται περίπου ένα μέτρο πάνω από το πάτωμα. Μην το δέσετε πάρα πολύ σφιχτά (καθώς θα χρειαστεί χρόνος για να το ξαναδέσετε μετά από κάθε διακοπή ρεύματος!).

- Μπορείτε, αν θέλετε, να βάλετε ένα σύμβολο ή μια πινακίδα στην πόρτα που να δηλώνει τη λειτουργία του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Οδηγίες

Η δραστηριότητα γίνεται σε δύο μέρη: Μέρος πρώτο, αυθόρμητη συζήτηση των διαφόρων εκδηλώσεων βίας (δέκα λεπτά) και μέρος δεύτερο, η λειτουργία του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (εξήντα λεπτά).

Μέρος 1ο. Αυθόρμητη συζήτηση γύρω από τις διάφορες εκδηλώσεις βίας

1. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να αναφέρουν αυθόρμητα τις σκέψεις τους γύρω από τη βία στις διάφορες εκδηλώσεις της στην κοινότητά τους (στο σχολείο, στη λέσχη νεολαίας, στη γειτονιά κ.λπ.). Εξηγήστε σαφώς ότι δεν ενδιαφέρουν εδώ τα «μεγάλα ζητήματα», όπως η τρομοκρατία ή οι γενοκτονίες αλλά μάλλον εκείνες οι εκδηλώσεις της βίας, που τις συναντάμε όλοι/ες στην καθημερινή μας ζωή, π.χ., τους εκφοβισμούς, τη λεκτική βία, τις ειρωνείες, τα κακόγουστα αστεία κ.λπ.
2. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να χρησιμοποιήσουν τους μαρκαδόρους και να γράφουν με μεγάλα γράμματα. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν λέξεις κλειδιά ή μια σύντομη φράση και να γράψουν την κάθε ιδέα σ' ένα ξεχωριστό κομμάτι χαρτί.
3. Συγκεντρώστε τα φύλλα Α4 και κάντε έναν γρήγορο έλεγχο για να δείτε εάν υπάρχουν φράσεις ή λέξεις που επαναλαμβάνονται και, αν όντως υπάρχουν, μην τις χρησιμοποιήσετε.
4. Κάντε ένα μικρό διάλειμμα προκειμένου να προετοιμαστείτε για το επόμενο μέρος. Διπλώστε τα φύλλα του χαρτιού και κρεμάστε τα κατά μήκος του «ηλεκτροφόρου καλωδίου». Τα φύλλα θα πρέπει να απέχουν περίπου μισό μέτρο το ένα από το άλλο. Θα πρέπει να δεθούν με τον σπάγκο έτσι ώστε να μένουν στη θέση τους.

Μέρος 2ο. Στον σταθμό παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος

1. Καλέστε τώρα τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στον «σταθμό παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος», του οποίου θα γίνουν οι τεχνικοί.
2. Χωρίστε τους/τις σε 2 ομάδες.
3. Πείτε ότι αυτός ο σταθμός παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος παράγει «αρνητική ενέργεια» και ότι, καθώς η «αρνητική ενέργεια» είναι πολύ ισχυρή, γίνονται συχνά διακοπές ρεύματος. (Δουλειά σας είναι να μιμηθείτε τη διακοπή ρεύματος κόβοντας το σκοινί σε κάποιο σημείο μεταξύ δύο χαρτιών που αναγράφουν «προβλήματα»). Η δουλειά τους είναι να αντιστρέψουν την κατάσταση και να διοχετεύσουν «θετική ενέργεια» στα καλώδια.
4. Εξηγήστε ότι, όταν επίκειται διακοπή ρεύματος, τα φώτα τρεμοσβήνουν και ακούγεται ένα κουδούνι. Μόλις κοπεί το ρεύμα, ένα άτομο από κάθε ομάδα θα πρέπει να τρέξει προς το καλώδιο και να πιάσει τη μια άκρη. Έπειτα, τα δυο άτομα ενώνουν τις άκρες για να αποκαταστήσουν την επαφή προσωρινά.
5. Με το ελεύθερο χέρι του ο κάθε τεχνικός παίρνει ένα από τα κομμάτια χαρτιού που κρέμονται από τη δική του πλευρά του σκοινιού και διαβάζει δυνατά το μήνυμα που είναι γραμμένο.
6. Και οι δύο ομάδες είναι τώρα υπεύθυνες για την επιδιόρθωση της διακοπής. Δώστε τους πέντε λεπτά για να προτείνουν κάποια λύση για τα δύο προβλήματα.
7. Έπειτα, οι ομάδες ανταλλάσσουν απόψεις, συζητούν τις προτάσεις τους και συμφωνούν σε κάποιες λύσεις, τις οποίες και προτείνουν για το κάθε πρόβλημα. Αυτές καταγράφονται μετά στα κενά φύλλα και δίνονται στους τεχνικούς.
8. Οι τεχνικοί δένουν τώρα τις άκρες των «καλωδίων» και στερεώνουν τα φύλλα με τις λύσεις πάνω στον κόμπο για να κάνουν μόνιμη επισκευή.
9. Κολλήστε στον τοίχο τα δύο αντικατασταθέντα φύλλα «εκδηλώσεων βίας».
10. Τώρα κόψτε το «καλώδιο» σε κάποιο άλλο σημείο του και επαναλάβετε τη διαδικασία. Η δραστηριότητα τελειώνει, όταν αφαιρεθούν από το «καλώδιο» όλα τα φύλλα «εκδηλώσεων βίας» και αντικατασταθούν με φύλλα «λύσεων».
11. Τέλος, συγκεντώστε όλα τα «φύλλα λύσεων» από το «καλώδιο» και κολλήστε τα στον τοίχο, δίπλα στις διάφορες εκδηλώσεις της βίας.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ξεκινήστε κάνοντας μίαν ανασκόπηση της δραστηριότητας και προχωρήστε σε μια συζήτηση των εκδηλώσεων της βίας και των προτεινόμενων λύσεων:

- Πώς αισθάνθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας; Την απόλαυσαν; Γιατί (όχι);
- Ποιες είναι οι αιτίες των συγκεκριμένων εκδηλώσεων της βίας που ανέκυψαν κατά τη δραστηριότητα;
- Ήταν οι προτεινόμενες λύσεις και ενέργειες ρεαλιστικές; Βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα;
- Ποιες προκλήσεις ή ποιες αντιστάσεις ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι συμμετέχοντες/ουσες στην προσπάθειά τους να εφαρμόσουν αυτές τις λύσεις;
- Πώς μπορούν οι νέοι και οι νέες να αποτρέψουν τη βία ή να αγωνιστούν κατά της βίας;
- Ποια ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται, όταν προκύπτουν βίαιες καταστάσεις;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Θα πρέπει να αφιερώσετε περίπου 10 λεπτά στο 1ο μέρος, στην αυθόρμητη συζήτηση, περίπου 60 λεπτά για την εργασία στον σταθμό παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και 20 λεπτά για την ανασκόπηση και την αξιολόγηση.

Προσπαθήστε να κάνετε αυτήν τη δραστηριότητα αρκετά γρήγορα. Μην αφήνετε τους/τις νέους/ες να βαρεθούν.

Εάν χρειάζονται περαιτέρω εξηγήσεις για το πώς να βρουν συνθήματα ή λέξεις κλειδιά που θα μπορούσαν να σηματοδοτούν λύσεις για τα προβλήματα (σημείο 6 στις οδηγίες), θα μπορούσατε να τους δώσετε το ακόλουθο παράδειγμα: Αν το ένα φύλλο γράφει «νταήδες στα σχολεία» και το άλλο «βία στην τηλεόραση», μια ομάδα θα μπορούσε, για το πρώτο, να προτείνει να διεξαχθούν θεματικά εργαστήρια στα σχολεία για τους τρόπους αντιμετώπισης των «νταήδων» και, για το δεύτερο, οι ταινίες βίας να προβάλλονται στην τηλεόραση μόνο μετά τις 11 μ.μ. Η άλλη ομάδα θα μπορούσε να προτείνει μαθητές-μεσολαβητές, για το πρώτο, και μια διαχωριστική γραμμή στις 9 μ.μ., πριν από την οποία δε θα πρέπει να προβάλλονται ταινίες βίας. Έπειτα, οι δύο ομάδες συζητούν αυτές τις προτάσεις και τις συνδυάζουν ή τις τροποποιούν πριν τις καταγράψουν στα «φύλλα λύσεων». Κάθε ομάδα μπορεί να υποβάλει 2 ή περισσότερες προτάσεις, αλλά και μία είναι αρκετή.

Εάν η ομάδα είναι μικρή, μπορείτε να δουλέψετε με μια μόνον ομάδα «τεχνικών έκτακτης ανάγκης». Ο λόγος για τον οποίο αρχικά προβλέπονται δύο ομάδες είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις, αν υπάρχουν δύο ομάδες, αυτές βρίσκουν πολλές και διαφορετικές λύσεις για το ίδιο πρόβλημα, πράγμα το οποίο αυξάνει τις διαθέσιμες εναλλακτικές επιλογές.

Ως συνεργατική προθέρμανση για το σπάσιμο του πάγου μπορεί να λειτουργήσει η δραστηριότητα «Ανθρώπινη μηχανή» (σελ. 58).

Η τεχνική αυτής της δραστηριότητας μπορεί να προσαρμοστεί προς χρήση σε οποιοδήποτε ζήτημα αφορά στον εντοπισμό προβλημάτων και την εξεύρεση λύσεων.

Προτάσεις για συνέχεια

Η χρήση βίας σπάνια είναι καλός τρόπος επίτευξης ενός στόχου. Θα μπορούσε χρησιμοποιηθεί για την είσοδο σε μια κλειστή ομάδα, αλλά οι συμμετέχοντες/ουσες ενδέχεται να βρουν πιο δημιουργικούς τρόπους εισαγωγής σε μια κλειστή ομάδα μέσα από τη δραστηριότητα, “Force the circle”, από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «Όλοι Διαφορετικοί Όλοι Ίσοι».

Ζητήματα διακρίσεων ή κοινωνικού φύλου ενδέχεται να προκύψουν κατά τη δραστηριότητα «Σταθμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας». Αλλά ακόμα κι αν δεν προκύψουν, μπορεί να ενδιαφέρεστε να διερευνήσετε τα ζητήματα που αφορούν στις ταυτότητες και στο δικαίωμα της ισότητας στην αξιοπρέπεια και στην έκφραση γνώμης. Ρίξτε μια ματιά στη δραστηριότητα «Ποιοι είμαι;», (σελ. 280)

Ιδέες για δράση

Εστιάστε σ' ένα από τα προβλήματα που εντοπίσατε σε αυτήν τη δραστηριότητα και αντιμετωπίστε το. Παραδείγματος χάριν, εάν εστιάσετε στο φαινόμενο των «νταήδων», η ομάδα θα μπορούσε να υποβάλει πρόταση να οργανωθεί ένα θεματικό εργαστήριο στο σχολείο καθώς και να θέσει το ζήτημα στην ημερήσια διάταξη της επόμενης συνεδρίασης του Σχολικού Συμβουλίου.

Σημείωση: Η δραστηριότητα «Σταθμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας» ("Power station") αναπτύχθηκε μέσα από μια δραστηριότητα που πρότεινε ο Dariusz Grzegorz, της «Ένωσης για Παιδιά και Νέους» [Association for Children and Young People (Chance)], Glogow, Πολωνία.

Ημερομηνία κλειδί

20 Φεβρουαρίου
Ημέρα Μη Βίαιης Αντίστασης

A άντηση στον ρατσισμό

Καθένας στη σχολική κοινότητα έχει ευθύνη να ελέγχει και να αντιμετωπίζει τα φαινόμενα ρατσιστικής παρενόχλησης και τα κρούσματα ρατσισμού.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

4-50

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

120 ΛΕΠΤΑ

Θεματικές ενότητες	Εκπαίδευση, Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	4-50
Διάρκεια	120 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Αυτή η δραστηριότητα είναι ένα παιχνίδι ρόλων γύρω από ένα «κρίσιμο περιστατικό» και έχει ως στόχο να ωθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εξετάσουν το κατά πόσον κατανοούν τις πολιτισμικές διαφορές. Περιλαμβάνει επίσης συζήτηση και συλλογική συγγραφή πάνω σε ζητήματα σχετικά με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τις δυσκολίες που σχετίζονται με τη διαφορετική πολιτισμική οπτική του καθενός και της καθεμιάς. • Τον ρατσισμό, τα στερεότυπα και τις πολιτισμικές διαφορές. • Το πώς μπορεί να θιχτεί το ζήτημα του ρατσισμού σε ένα σχολείο ή σε άλλη εκπαιδευτική δομή.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. • Το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις. • Το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.
Στοχοί	<ul style="list-style-type: none"> • Να κινήσει το ενδιαφέρον για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον ρατσισμό. • Να αναπτύξει δεξιότητες δημοκρατικής συμμετοχής, επικοινωνίας και συνεργασίας. • Να προαγάγει την υπευθυνότητα, τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλα φύλλα χαρτιού ή χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι. • 4 εθελοντές/τριες για το παιχνίδι ρόλων • Κάρτες ρόλων και οδηγίες «κρίσιμου περιστατικού» για τους βοηθούς (φυλλάδιο 1). • Πληροφορίες για την πολιτική του σχολείου (ή της οργάνωσης) σχετικά με τα θέματα ρατσισμού. • Αντίγραφα του Φυλλαδίου 2 «Πρακτικά Σημεία Αξιολόγησης» και (προαιρετικά) προβολή του φυλλαδίου με διαφανοσκόπιο.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε το «κρίσιμο περιστατικό» που παρουσιάζεται στο φυλλάδιο 1 και προσαρμόστε το, εάν είναι απαραίτητο, στην κατάστασή σας. • Επιλέξτε τέσσερις εθελοντές/τριες και ζητήστε τους να προετοιμαστούν για να παρουσιάσουν ένα πολύ σύντομο παιχνίδι ρόλων βασισμένο στο κρίσιμο περιστατικό.

Οδηγίες

Αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει δύο μέρη: Μέρος 1ο, γενική επισκόπηση του θέματος: τι καταλαβαίνουμε με τον όρο “ρατσισμός”. Μέρος 2ο, όπου σχεδιάζουμε μια πολιτική διαχείρισης ρατσιστικών περιστατικών στο σχολείο (ή σε μια λέσχη ή σε μια οργάνωση).

Ημερομηνία κλειδί

21 Μαρτίου

Διεθνής ημέρα για τη εξάλειψη της Φυλετικής Διάκρισης

Μέρος 1. Γενική επισκόπηση του θέματος: Τι καταλαβαίνουμε με τον όρο “ρατσισμός”.

- Αρχίστε τη δραστηριότητα συζητώντας γενικά για τον ρατσισμό. Μπορείτε να ωθήσετε τα μέλη της ομάδας να αντιδράσουν στον ρατσισμό αφηγόμενοι/ες ένα ρατσιστικό αστέιο και ζητώντας τους να εκφράσουν τη γνώμη τους γι' αυτό. Γράψτε τις απαντήσεις στο μεγάλο χαρτί ή στον χαρτοπίνακα.
- Ρατσιστικά περιστατικά και διαπολιτισμικές παρεξηγήσεις συμβαίνουν κάθε μέρα. Ωθήστε τη συζήτηση στα καθημερινά γεγονότα και στις συμπεριφορές που τα μέλη της ομάδας αναγνωρίζουν ως ρατσιστικά.
- Τώρα επεξεργαστείτε το «κρίσιμο περιστατικό». Μοιράστε χαρτί και μαρκαδόρους. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να δώσουν προσοχή στο παιχνίδι ρόλων που θα διαδραματιστεί μπροστά τους και, σε καθένα από τα διαλείμματα της παρουσίασης, καταγράψτε μερικές λέξεις κλειδιά που συνοψίζουν τις απαντήσεις τους. Βοηθήστε, τέλος, τους εθελοντές/τριες να παρουσιάσουν το παιχνίδι ρόλων.
- Συντονίστε μια σύντομη ανασκόπηση των σχολίων της ομάδας :
  - Τι έγραψαν οι συμμετέχοντες/ουσες στο πρώτο διάλειμμα; Τι ήταν αυτό που τους/τις οδήγησε στα συμπεράσματά τους;
  - Τι έγραψαν στο δεύτερο διάλειμμα; Τι τους οδήγησε σε αυτά τα συμπεράσματά τους;
  - Τι διαπίστωσαν στο τέλος; Τι τους οδήγησε σ' αυτά τα συμπεράσματα;

Μέρος 2. Σχεδιάζοντας μια πολιτική διαχείρισης ρατσιστικών περιστατικών στο σχολείο (ή σε μια λέσχη ή σε μια οργάνωση)

1. Κάντε μια παρουσίαση του επόμενου στόχου, του σχεδιασμού μιας πολιτικής για το σχολείο, τη λέσχη ή την οργάνωση.
2. Συζητήστε σύντομα ποιες είναι οι εμπλεκόμενες κατηγορίες ανθρώπων και φορέων στο σχολείο ή στη λέσχη. Π.χ., σε ένα σχολείο υπάρχουν οι μαθητές/σπουδαστές, οι δάσκαλοι, ο/η διευθυντής/τρια, το προσωπικό καθαριότητας, οι βιβλιοθηκάριοι, οι οδηγοί σχολικών λεωφορείων και το εποπτικό προσωπικό, π.χ., ο επόπτης της παιδικής χαράς.
3. Έπειτα, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν μικρές ομάδες τεσσάρων ή πέντε ανθρώπων για να εξετάσουν τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες των διαφορετικών μελών της σχολικής κοινότητας απέναντι σε ρατσιστικά γεγονότα. Ο στόχος είναι να προσδιοριστούν κάποιες πρόχειρες οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο οι φορείς αυτοί θα πρέπει να διαχειρίζονται τέτοια γεγονότα. Δώστε στις ομάδες 30 λεπτά για να συζητήσουν και να ετοιμάσουν μια σύντομη έκθεση με τα βασικά σημεία.
4. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επιστρέψουν στην ολομέλεια και να υποβάλουν τις εκθέσεις. Ο/η διευκολυτής/τρια θα πρέπει να κάνει μια περίληψη των καταγεγραμμένων σημείων και να ωθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να τα συγκρίνουν με τις όποιες πολιτικές ή οδηγίες υπάρχουν ήδη στο σχολείο τους.
5. Ενθαρρύνετε τώρα κάθε ομάδα να εργαστεί περαιτέρω και να αναπτύξει μια μόνο πτυχή (ή βήμα ή μέτρο) σχετικά με το ζήτημα. Π.χ., εάν προκύψει ότι λείπει μια δήλωση από την πλευρά του σχολείου για τον ρατσισμό και τις διακρίσεις, μια ομάδα θα πρέπει να αναλάβει το γράψιμό της. Οι ομάδες θα πρέπει, επίσης, να συζητήσουν τους τρόπους παρουσίασης των αποτελεσμάτων τους στην ολομέλεια: Π.χ., θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν όχι μόνο γραπτό κείμενο αλλά και εικόνες, κολάζ και γλυπτική σώματος για να μεταφέρουν καλύτερα τα αισθήματά τους.
6. Στην ολομέλεια ζητήστε από τις ομάδες να εκθέσουν τα πορίσματά τους και να συζητήσουν το πώς θα εφαρμόσουν τις ιδέες τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε κάνοντας ανασκόπηση της δραστηριότητας και προχωρήστε έπειτα σε συζήτηση για τα όσα οι συμμετέχοντες/ουσες έμαθαν μέσα από αυτήν και το τι μπορούν να κάνουν έπειτα.

- Πόσο διαδεδομένος είναι ο ρατσισμός στο σχολείο ή στη λέσχη και, γενικά, στην κοινωνία σας;
- Ποιες ομάδες τον υφίστανται πιο πολύ; Γιατί; Ήταν οι ίδιες ομάδες που υφίσταντο διακρίσεις είκοσι ή πενήντα χρόνια πριν;
- Άλλαξε η αντίληψη της ομάδας για το τι συνιστά ρατσισμό μέσα από τη δραστηριότητα; Πώς; Δώστε παραδείγματα;
- Ποιος είναι υπεύθυνος να αποτρέψει να συμβαίνουν στο σχολείο σας (ή στην οργάνωσή σας) ρατσιστικά γεγονότα;
- Σκεφτείτε το κρίσιμο περιστατικό. Τι θα πρέπει να κάνουν οι δάσκαλοι, ο πατέρας του Abdallah και ο/η διευθυντής/τρια για να εξασφαλίσουν ότι θα αποδοθεί δικαιοσύνη;
- Το να υπάρχει μια πολιτική για τη διαχείριση κρουσμάτων ρατσισμού είναι σημαντικό αλλά δεν θα ήταν καλύτερο να μη χρειάζεται καθόλου; Τι θα μπορούσε και τι θα έπρεπε να γίνει προκειμένου να εξαλειφθούν οι αιτίες της ρατσιστικής συμπεριφοράς στο σχολείο και στην κοινωνία γενικά;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Γνωρίστε το υπόβαθρο των μελών της ομάδας και προσαρμόστε τη δραστηριότητα αναλόγως. Θα δείξουν ενδιαφέρον για τη δραστηριότητα, εάν εξετάσετε ζητήματα που άπτονται της πραγματικότητας της ομάδας. Από την άλλη, θα πρέπει να είστε προετοιμασμένοι/ες για συναισθήματα που μπορούν να ανακύψουν από πλευράς των συμμετεχόντων/ουσών, αν θιχτούν λεπτά ζητήματα –είναι σημαντικό να δοθεί προσοχή στο συναίσθημα αυτών που θεωρούν ότι γίνονται διακρίσεις εις βάρος τους στο σχολείο. Μπορεί να είναι χρήσιμο, αντί του εστιασμού σ' ένα κρίσιμο περιστατικό (αντί μιας «μελέτης περίπτωσης»), να καταγραφούν διάφορα παραδείγματα τέτοιων περιστατικών και οι διαφορετικές οπτικές επί του ζητήματος. Αυτή η προσέγγιση θα επιτρέψει σε σας να λάβετε υπόψη τις υφιστάμενες σχέσεις εξουσίας που ενυπάρχουν, π.χ. στον ρατσισμό μεταξύ συνομηλίκων και στον ρατσισμό που προέρχεται από έναν/μία δάσκαλο/α ή διευθυντή/τρια.

Εάν θέλετε να ξεκινήσετε προκλητικά μ' ένα ρατσιστικό αστείο, επιλέξτε ένα που να στρέφεται εναντίον μιας κατηγορία ανθρώπων που δεν αντιπροσωπεύεται στην ομάδα των συμμετεχόντων/ουσών. Σε κάθε χώρα υπάρχουν παραδόσεις ανεκδότην για αλλοεθνείς ή για ειδικές κατηγορίες ανθρώπων. Θα μπορούσατε να αρχίσετε τη συζήτηση ζητώντας από την ομάδα πει ένα-δυο τέτοια ανέκδοτα. Θα μπορούσατε, έπειτα, να μιλήσετε για τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ ρατσιστικών και μη ρατσιστικών αστείων. Παραδείγματος χάριν, είναι τα ανέκδοτα για τους Πακιστανούς ή τους Τούρκους εθνικιστικά ή ρατσιστικά; Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει στον προσδιορισμό του τι συνιστά ρατσιστικό αστείο ή γενικότερα ρατσιστικό περιστατικό (διαβάστε σχετικά παρακάτω στις «συμπληρωματικές πληροφορίες»).

Ίσως, στο τέλος του 2ου μέρους, στο βήμα 4, τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει να μην είναι αρκετά σαφή για να βασιστεί πάνω τους το επόμενο βήμα. Σε αυτή την περίπτωση, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το φυλλάδιο 2, «Πρακτικά θέματα για σκέψη» και να ενθαρρύνετε τις ομάδες να αναπτύξουν περαιτέρω τα πρώτα τέσσερα βήματα.

Παραλλαγές

Η δραστηριότητα μπορεί να προσαρμοστεί σε ζητήματα όπως το φαινόμενο των «νταήδων». Εάν αυτό όντως αποτελεί πρόβλημα, μπορείτε, αν θέλετε, να διερευνήσετε τη δραστηριότητα «Έχουμε εναλλακτικές λύσεις;» (σελ. 116), προτού επιχειρήσετε να αναπτύξετε μια πολιτική ενάντια στο φαινόμενο.

Προτάσεις για συνέχεια

Να επιστρέψετε στο ζήτημα τακτικά, π.χ., μια ή δύο φορές τον χρόνο. Οι πολιτικές θα πρέπει να αναθεωρούνται για να εξασφαλίζετε ότι επιτυγχάνουν πραγματικά τους στόχους τους. Όπως και οι κοινωνικές αλλαγές, έτσι και οι πολιτικές χρειάζεται να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα για να εξασφαλίζεται το ότι εξακολουθούν να ανταποκρίνονται στις εκάστοτε καινούργιες προκλήσεις.

Η ομάδα μπορεί, αν θέλει, να εξετάσει το πώς πτυχές του ρατσισμού υπεισέρχονται σε ζητήματα εμπορίου. Η δραστηριότητα «Πρόσβαση στα φάρμακα» (σελ. 82), εξετάζει διάφορα ζητήματα, συμπεριλαμβανομένου του ρατσισμού, τα οποία ανέκυψαν στη δικαστική διαμάχη του 1990 μεταξύ της νοτιοαφρικανικής κυβέρνησης και των εταιρειών παρασκευής φαρμάκων για τη θεραπεία του AIDS.

Ιδέες για δράση

Συνεχίστε να επεξεργάζεστε πολιτικές για το σχολείο ή την οργάνωσή σας και να προσπαθείτε να εξασφαλίζετε την εφαρμογή τους. Η ομάδα θα μπορούσε, επίσης, να έρθει σε επαφή με αντιρατσιστικά προγράμματα σε άλλες χώρες. Παραδείγματος χάριν, με το «Σχολεία Χωρίς Ρατσισμό», ένα πρόγραμμα που υλοποιείται στο Βέλγιο και που απαιτεί τουλάχιστον το 60% του σχολικού πληθυσμού να υπογράψει και να εφαρμόσει μια κοινή δήλωση κατά των διακρίσεων (www.schoolwithoutracism-europe.org).

Εναλλακτικά, η ομάδα θα μπορούσε, εκκινώντας από τη συζήτηση για τον ρατσισμό, να προχωρήσει στην εξέταση και άλλων μορφών διάκρισης. Η δραστηριότητα «Where do you stand?» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal», εισάγει στον προβληματισμό για διάφορα ζητήματα και ωθεί στην ανταλλαγή και στην έκφραση απόψεων σχετικά με αυτά.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Ορισμοί του ρατσισμού

Ο ρατσισμός, γενικά, συνίσταται σε συμπεριφορά, λόγο ή πρακτικές που ωφελούν ή βλάπτουν ανθρώπους με βάση το χρώμα, την κουλτούρα ή την εθνική τους προέλευση. Οι πιο δυσδιάκριτες μορφές του είναι εξίσου καταστροφικές με τις προφανείς.

Θεσμοποιημένος ρατσισμός είναι η συλλογική αποτυχία ενός οργανισμού να παράσχει κατάλληλες και επαγγελματικές υπηρεσίες σε κατηγορίες ανθρώπων εξαιτίας του χρώματος, της κουλτούρας ή της εθνικής προέλευσής τους. Μπορεί να ανιχνευθεί σε διαδικασίες, τοποθετήσεις και συμπεριφορές που συσσωρεύονται και φτάνουν στο επίπεδο της διάκρισης και που μπορούν να οφείλονται ή να συνίστανται σε ακούσια περιστατικά μεροληψίας, άγνοιας, απερισκεψίας και ρατσιστικών στερεοτύπων που αδικούν ανθρώπους από εθνικές μειονότητες. Τα ρατσιστικά περιστατικά και η ρατσιστική παρενόχληση είναι δυνατό να προκύψουν σε οποιοδήποτε θεσμό, σώμα ή εκπαιδευτικό ίδρυμα, ανεξάρτητα από τον αριθμό των μαθητών με διαφορετική εθνική προέλευση που φοιτούν σε αυτό.

Ρατσιστικό περιστατικό είναι οποιοδήποτε γεγονός, που γίνεται αντιληπτό ως τέτοιο από το θύμα ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο.

Τι είδους περιστατικά μπορούν να θεωρηθούν ρατσιστικά;

Ο παρακάτω κατάλογος περιλαμβάνει ενέργειες που μπορεί να θεωρηθούν ρατσιστικά περιστατικά.

Φυσική παρενόχληση: Περιλαμβάνει τις προφανέστερες εκφάνσεις ρατσισμού, αυτές των βίαιων επιθέσεων ή του φυσικού εκφοβισμού των παιδιών και των ενηλίκων με προέλευση από μειονοτικές ομάδες, καθώς επίσης και τα περιστατικά «δευτερεύοντος» εκφοβισμού που μπορεί να σωρεύονται.

Λεκτική παρενόχληση: Προσβλητικές προσφωνήσεις που απευθύνονται σε μειονοτικές ομάδες και οποιοσδήποτε εμπαιγμός της προέλευσης ή της κουλτούρας ενός προσώπου (π.χ. προσβολή της μουσικής, της ενδυμασίας ή των διατροφικών συνηθειών) είναι τα προφανέστερα παραδείγματα. Μπορούν να υπάρξουν άλλες μορφές λεκτικής κακοποίησης, που είναι λιγότερο προφανείς, από πλευράς δασκάλων, μαθητών ή και άλλων ενηλίκων, όπως λ.χ. αιφνίδιες προσβλητικές παρατηρήσεις ρατσιστικής φύσης.

Μη συνεργασία και έλλειψη σεβασμού: Η άρνηση συνεργασίας ή η έλλειψη σεβασμού προς τους μειονοτικούς μαθητές, σπουδαστές, δασκάλους, εκπαιδευτές ή λειτουργούς νέων, καθώς και άλλων ατόμων από το σχολείο/την εκπαιδευτική κοινότητα ενδέχεται να συνιστούν κρούσματα ρατσισμού, εάν υπάρχουν στοιχεία ρατσιστικού κινήτρου ή εάν το «θύμα» αντιλαμβάνεται τον ρατσισμό ως ελατήριο της εναντίον του διάκρισης. Η έλλειψη σεβασμού μπορεί, επίσης, να προκύπτει από αμέλεια, όταν λ.χ. ένας δάσκαλος ή ένας εκπαιδευτής έχει άγνοια των πολιτισμικών πρακτικών του περιβάλλοντος ενός μαθητή με τρόπο που κάνει το θύμα να αισθάνεται προσβεβλημένο ή ανεπιθύμητο.

Άλλα γεγονότα: Ρατσιστικά αστεία και χρήση ρατσιστικού λεξιλογίου, ρατσιστικά σύμβολα στα ρούχα, ρατσιστικά γκράφιτι και συνθήματα, ρατσιστικά φυλλάδια ή αφίσες, παρουσία ρατσιστικών ή φασιστικών οργανώσεων γύρω ή μέσα στη σχολική κοινότητα, στερεότυπα από τους ενηλίκους που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη διάκριση.

Πολλά ρατσιστικά γεγονότα είναι λιγότερο προφανή. Ρατσιστικές ενέργειες που εμπεριέχουν δόλο, είναι συχνά πιο δύσκολο να ανιχνευθούν και να εξεταστούν. Πολλά ρατσιστικά περιστατικά εις βάρος μαθητών ή σπουδαστών εμφανίζονται μόνον κατά την απουσία δασκάλων ή ενηλίκων. Είναι, επομένως, σημαντικό τα σχολεία να αναπτύξουν στρατηγικές που να διασφαλίζουν ότι όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας είναι ευαίσθητα και παίρνουν την ευθύνη που τους αναλογεί στον εντοπισμό και στην αντιμετώπιση τέτοιων κρουσμάτων.

Μερικές πρακτικές παρατηρήσεις για την αξιολόγηση των περιστατικών που να μπορούν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη μιας αντιρατσιστικής πολιτικής

Όσον αφορά στη φυλετική παρενόχληση και στα ρατσιστικά περιστατικά, απαιτείται η εμπλοκή ολόκληρης της σχολικής κοινότητας στη χάραξη και στην εφαρμογή των πολιτικών. Είναι σημαντικό οι προσεγγίσεις που προτείνονται απέναντι στα ρατσιστικά γεγονότα να εναρμονίζονται με το γενικό πλαίσιο του σχολείου, την οργάνωση και τις άλλες πολιτικές και πρακτικές του. Τα ζητήματα του ρατσισμού θα πρέπει να θεωρούνται ως «ιδιαίτερα αλλά όχι ξεχωριστά». Μερικά πρακτικά σημεία που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι:

- Μια σαφής δήλωση πολιτικής πρέπει να δείχνει ότι κανένα ρατσιστικό περιστατικό και καμία φυλετική παρενόχληση δεν θα γίνουν ανεκτά.
- Στην πολιτική του, το σχολείο θα πρέπει να προβεί σε μια σαφή δήλωση σε σχέση με τις διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθούνται, όταν εμφανιστεί ένα ρατσιστικό γεγονός.
- Μια προσέγγιση που εμπλέκει όλο το σχολείο και που περιλαμβάνει διαδικασίες και συμφωνημένες ενέργειες για την αντιμετώπιση περιστατικών, θα πρέπει να αφορά όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας: διοικούντες, προσωπικό (διδασκτικό και μη), γονείς, μαθητές, σπουδαστές και επισκέπτες.
- Θα πρέπει να γίνεται σαφές ότι καθένας στη σχολική κοινότητα έχει μερίδιο ευθύνης στον έλεγχο και στην αντιμετώπιση της φυλετικής παρενόχλησης και των ρατσιστικών περιστατικών.
- Η προσέγγιση θα πρέπει να είναι συνεκτική, ώστε όλοι να αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους μέσα σε αυτήν.
- Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η αντίδραση σ' ένα κρούσμα θα πρέπει να έρχεται εγκαίρως.
- Ενδεχόμενες περαιτέρω αντιδράσεις και παρεμβάσεις σε ένα περιστατικό θα πρέπει να γίνονται βάσει ενός από πριν συμφωνημένου χρονοδιαγράμματος.

(Πηγή: Το Συμβούλιο της περιοχής Northamptonshire)

Φυλλάδια

Ένα κρίσιμο περιστατικό – κάρτα παιχνιδιού ρόλων

Αυτοσχεδιάστε ένα πολύ σύντομο παιχνίδι ρόλων βασισμένο στο γεγονός που ακολουθεί. Θα πρέπει να διαδραματιστεί σε τρεις σύντομες σκηνές, όπως υποδεικνύεται παρακάτω. Στα διαλείμματα, ο/η διευθυντής/τρια της δραστηριότητας θα ζητήσει από τους/τις παρατηρητές/τριες να καταγράψουν τις σκέψεις τους για τα όσα διαδραματίζονται.

Σκηνή Πρώτη. Δύο δάσκαλοι/ες κουβεντιάζουν στο γραφείο του προσωπικού.

Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου μήνα έχουν γίνει διάφορα στο σχολείο. Για μια ακόμη φορά έχουν εξαφανιστεί χρήματα. Ο/η διευθυντής/τρια είναι αποφασισμένος/η να φτάσει μέχρι τέλους και εμπλέκει τους δασκάλους στην προσπάθεια να βρεθεί ο κλέφτης. Ο Abdallah, ένας μαθητής του οποίου η οικογένεια κατάγεται από τη Βόρεια Αφρική, συγκεντρώνει τις υποψίες, τουλάχιστον για το πιο πρόσφατο κρούσμα.

Σκηνή Δεύτερη. Συνομιλία ανάμεσα στον πατέρα του Abdallah και τον/τη διευθυντή/τρια.

Ο/η διευθυντής/τρια καλεί τον πατέρα του Abdallah. Ο πατέρας του Abdallah επιστρέφει όλο ποσό που είχε κλαπεί στον διευθυντή/στη διευθύντρια.

Σκηνή Τρίτη. Οι δύο δάσκαλοι/ες κουβεντιάζουν και πάλι στο δωμάτιο προσωπικού.

Το ότι ο πατέρας του Abdallah πληρώνει, γίνεται αντιληπτό από τους δασκάλους ως παραδοχή της ενοχής του Abdallah. Αργότερα, εντούτοις, βρίσκουν στοιχεία ότι Abdallah δεν είχε καμία σχέση με την κλοπή.

Ένα κρίσιμο περιστατικό - οδηγίες για τον/τη διευθυντή/τρια

Αφήστε τους/τις εθελοντές/τριες να παίξουν το παιχνίδι ρόλων. Στα διαλείμματα θα πρέπει να υποβάλλονται εμβόλιμα ερωτήσεις και να ζητήσετε από τους/τις παρατηρητές/τριες να καταγράψουν μερικές λέξεις κλειδιά που να συνοψίζουν τη στάση τους μέχρι εκείνο στάδιο.

Σκηνή Πρώτη: Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου μήνα έχουν γίνει διάφορα στο σχολείο. Για μια ακόμη φορά έχουν εξαφανιστεί χρήματα. Ο/η διευθυντής/τρια είναι αποφασισμένος/η να φτάσει μέχρι τέλους και εμπλέκει τους δασκάλους στην προσπάθεια να βρεθεί ο κλέφτης. Ο Abdallah, ένας μαθητής του οποίου η οικογένεια κατάγεται από τη Βόρεια Αφρική συγκεντρώνει τις υποψίες, τουλάχιστον για το πιο πρόσφατο κρούσμα.

Πρώτο Διάλειμμα. Πρώτη ερώτηση προς τους παρατηρητές: Εάν ήσασταν ο/η διευθυντής/τρια, τι θα κάνατε;

Σκηνή Δεύτερη: Ο/η διευθυντής/τρια καλεί τον πατέρα του Abdallah. Ο πατέρας του Abdallah επιστρέφει όλο το ποσό που είχε κλαπεί στον/στη διευθυντή/τρια.

Δεύτερο Διάλειμμα: Δεύτερη ερώτηση προς τους παρατηρητές: Νομίζετε ότι το θέμα έχει λυθεί ικανοποιητικά;

Σκηνή Τρίτη: Το ότι ο πατέρας του Abdallah πληρώνει, γίνεται αντιληπτό από τους δασκάλους ως παραδοχή της ενοχής του Abdallah. Αργότερα, εντούτοις, βρίσκουν στοιχεία ότι Abdallah δεν είχε καμία σχέση με την κλοπή.

Τρίτο Διάλειμμα. Τρίτη ερώτηση προς τους παρατηρητές: Ποια είναι τώρα η γνώμη σας ;

Δικαιώματα Μίνγκο!

Τι γνωρίζουμε για τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Θεματικές ενότητες	Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα, Παιδιά, Ανθρώπινη Ασφάλεια
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 1
Μέγεθος Ομάδας	8+
Διάρκεια	40 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Είναι ένα απλό παιχνίδι ερωτήσεων, μια παραλλαγή του παιχνιδιού «Μπίνγκο!», όπου οι συμμετέχοντες/ουσες μοιράζονται γνώσεις και εμπειρίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σχετιζόμενα δικαιώματα Οποιαδήποτε ανθρώπινα δικαιώματα.

Σκοποί

- Να γίνει γνωστό ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορούν στον καθένα και στην καθεμιά οπουδήποτε.
- Να αναπτύξει δεξιότητες ακρόασης.
- Να ενθαρρύνει τον σεβασμό προς τους άλλους και τις γνώμες τους.

Υλικά

- Ένα αντίγραφο των ερωτήσεων και ένα μολύβι για κάθε συμμετέχοντα/ουσα.
- Χαρτί χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι.

Προετοιμασία

- Αντιγράψτε τις ερωτήσεις του παιχνιδιού σε χαρτί χαρτοπίνακα ή σε ένα μεγάλο χαρτί.
- Εξοικειωθείτε με τα βασικά δικαιώματα που ορίζουν η Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Οδηγίες

1. Μοιράστε το φυλλάδιο με τις ερωτήσεις και τα μολύβια.
2. Εξηγήστε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να γίνουν ζευγάρια και να κάνουν μια ερώτηση από τη λίστα. Οι σημαντικές λέξεις των απαντήσεων θα πρέπει να γραφτούν στο αντίστοιχο τετραγωνάκι.
3. Έπειτα, τα ζευγάρια χωρίζουν και σχηματίζονται άλλα.
4. Ο σκοπός του παιχνιδιού δεν είναι μόνο να απαντηθεί η κάθε ερώτηση αλλά οι απαντήσεις να προέρχονται από διαφορετικούς συμμετέχοντες/ουσες.
5. Όποιος/α συμπληρώσει απαντήσεις σε όλα τα τετραγωνάκια, φωνάζει "Μπίνγκο!" και κερδίζει.
6. Προχωρήστε στη συζήτηση. Πάρτε την πρώτη ερώτηση και ζητήστε από τους συμμετέχοντες/ουσες να μοιραστούν τις απαντήσεις που έχουν. Κάντε μια λίστα με λέξεις κλειδιά από τις απαντήσεις στον πίνακα. Σε αυτή τη φάση επιτρέψτε μερικά σχόλια.
7. Όταν συμπληρωθεί ο πίνακας, συζητήστε αναλυτικά την κάθε απάντηση.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΤΑ

ΠΑΙΔΙΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

40 ΛΕΠΤΑ

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

- Όλες οι ερωτήσεις ήταν σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα; Με ποια από αυτά;
- Ποιες ερωτήσεις ήταν πιο δύσκολο να απαντηθούν και γιατί;
- Ποιες ερωτήσεις ήταν οι πιο αμφιλεγόμενες; Γιατί τα δικαιώματα είναι αμφιλεγόμενα;
- Πώς μαθαίνουμε για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις παραβιάσεις τους; Εμπιστεύονται οι συμμετέχοντες/ουσες τις πηγές πληροφόρησης;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Μπορείτε να αλλάξετε όποια ερώτηση θέλετε για να προσαρμόσετε τη δραστηριότητα στα ενδιαφέροντα και στο επίπεδο της ομάδας σας.

Όταν καταγράφετε τις απαντήσεις για την κάθε ερώτηση, γράψτε μόνο τις σημαντικές λέξεις για κάθε απάντηση. Ο ρόλος του πίνακα είναι να διευκολύνει τη συζήτηση αργότερα. Μετά από κάθε γύρο, ασχοληθείτε σύντομα με ερωτήσεις για διευκρίνιση ή για διαφορές στην ερμηνεία. Τονίστε τα σημεία που χρειάζονται περισσότερη συζήτηση και συμφωνήστε να επανέλθετε σε αυτά στο τέλος.

Είναι πιθανόν να δοθούν παραδείγματα που δεν τα γνωρίζετε, είτε γιατί είναι περίεργα, είτε γιατί είναι προσωπικά. Αυτό δεν πειράζει. Κανείς δεν γνωρίζει τα πάντα! Μπορείτε να ρωτήσετε πώς έμαθαν αυτές τις πληροφορίες και να συζητήσετε την αυθεντικότητα και την αξιοπιστία τους. Είναι καλό να ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες/ουσες ότι είναι θέμα αρχής να σκέφτονται κριτικά.

Μερικές από τις απαντήσεις μπορεί να είναι αμφιλεγόμενες. Για παράδειγμα, κάποιος/α μπορεί να πει ότι η έκτρωση είναι άρνηση στο δικαίωμα της ζωής. Κάποιοι/ες από την ομάδα μπορεί να επιμένουν πολύ σε αυτή την άποψη. Άλλοι/ες μπορεί να διαφωνούν έντονα. Ο πρώτος στόχος του μαθήματος είναι ότι είναι σημαντικό να προσπαθήσει κανείς να κατανοήσει κάθε ζήτημα από όλες τις απόψεις: Προσπαθήστε να εξακριβώσετε γιατί οι άλλοι έχουν αυτή την άποψη.

Υπάρχουν πάντα συγκρούσεις συμφερόντων και δικαιωμάτων (σε αυτή την περίπτωση μεταξύ των συμφερόντων και των δικαιωμάτων της μητέρας και του αγέννητου παιδιού). Οποιοσδήποτε και αν είναι οι διαφορές οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να δέχονται με σεβασμό τις γνώμες των άλλων ακόμα και αν διαφέρουν από τις δικές τους

Ένα δεύτερο μάθημα είναι ότι θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αμφιλεγόμενα. Δεν υπάρχει μια ξεκάθαρη και τελεσίδικη απόφαση για το πώς πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Χρειάζεται να επανεκτιμώνται και να εξελίσσονται συνέχεια. Είναι λοιπόν, ευθύνη του καθένα και της καθεμιάς μας να γίνει μέρος της διαδικασίας προώθησης και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Προτάσεις για συνέχεια

Πάρτε μια ή δύο από τις απαντήσεις που προκάλεσαν αντιπαράθεση και συζητήστε τα διλήμματα της πραγματικής ζωής που προκύπτουν, όταν προσπαθείτε να προαγάγετε μια κουλτούρα σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ένας άλλος τρόπος για να ανακαλύψετε τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μέσω εικόνων. Δείτε πώς οι συμμετέχοντες/ουσες βλέπουν τα ανθρώπινα δικαιώματα με τη δραστηριότητα «Τι βλέπεις;», (σελ.197). Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να οδηγήσει σε πολλές συζητήσεις, π.χ. για τα στερεότυπα, πώς συγκροτούμε τις εικόνες μας για τον κόσμο και τις διακρίσεις.

Μπορείτε να συνεχίσετε και να σκεφτείτε τους τρόπους με τους οποίους τα γεγονότα μεταφέρονται από τα ΜΜΕ και πώς μπορεί να δοθεί έμφαση στην πλευρά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δοκιμάστε τη δραστηριότητα «Making the News» από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal».

Ημερομηνία κλειδί

8 Μαΐου

Παγκόσμια ημέρα του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου.

Φυλλάδια

Φύλλο ερωτήσεων

<p>Το όνομα του εγγράφου που διακηρύσσει τα ανθρώπινα δικαιώματα.</p>	<p>Ένα σημαντικό δικαίωμα που πρέπει να απολαμβάνουν όλα τα παιδιά.</p>	<p>Η αδελφή οργάνωση του Ερυθρού Σταυρού.</p>
<p>Ένα δικαίωμα που στερούνται κάποιοι στη χώρα σας.</p>	<p>Ένα δικαίωμα που έχεις στερηθεί προσωπικά.</p>	<p>Ένας οργανισμός που μάχεται για τα ανθρώπινα δικαιώματα.</p>
<p>Ένα καθήκον που έχουμε όλοι σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα.</p>	<p>Ένα παράδειγμα διακρίσεων.</p>	<p>Ένα δικαίωμα που μερικές φορές στερούνται οι γυναίκες.</p>
<p>Κάποιος που μάχεται για τα ανθρώπινα δικαιώματα.</p>	<p>Μια καταπάτηση του δικαιώματος στη ζωή.</p>	<p>Ένα παράδειγμα για το πώς το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή μπορεί να παραβιαστεί.</p>

Δε τε την ικανότητα!

Δείτε την ικανότητα – όχι την ανικανότητα!

Θεματικές ενότητες	Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Κοινωνικά Δικαιώματα, Άθληση
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	6 - 36
Διάρκεια	120 λεπτά
Επισκόπηση	<p>Μια πρακτική δραστηριότητα για να ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση απέναντι σε άτομα με αναπηρίες. Μερικά από τα θέματα που θίγονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες στην ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. • Αποδοχή των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες ως ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα να μη δεχόμαστε διακρίσεις. • Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. • Το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργήσει την επίγνωση για τα καθημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες. • Να αναπτύσσει τη γνώση και τις δεξιότητες για να ανταποκρίνεται κανείς στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες. • Να προαχθεί η ενσυναίσθηση και η αλληλεγγύη.
Υλικά	<p><i>Για την εισαγωγή:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ένα χαρτί και ένα σιλό για κάθε συμμετέχοντα. <p><i>Για το δεύτερο μέρος, ανά ζευγάρι:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μια πλαστική σακούλα που θα περιέχει ένα λάχανο, ένα φύλλο μαρουλιού, ένα μολύβι, μια κιμωλία, ένα φύλλο (από δέντρο), ένα χρωματιστό χαρτί κι ένα μπουκάλι ή μεταλλικό κουτί από αναψυκτικό. • Πανί για να δέσουμε τα μάτια. • Χαρτί και σιλό <p><i>Για το τρίτο μέρος, ανά ζευγάρι:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κάρτες ρόλων. • Χαρτί και σιλό. <p><i>Για το τέταρτο μέρος:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναπηρικές καρέκλες, μια για κάθε οκτώ άτομα. • Χώρος για να δημιουργηθούν εμπόδια. (Ένα δεύτερο δωμάτιο θα ήταν προτιμότερο αλλά όχι απαραίτητα αναγκαίο). Εναλλακτικά, πρόσβαση σε εξωτερικούς χώρους θα ήταν μια επιπλέον επιλογή. • Εμπόδια, όπως, τραπέζια και καρέκλες, κομμάτια ξύλου,

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

6-36

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

120 ΛΕΠΤΑ

στους βοηθούς τους. Δεν πρέπει να μιλήσουν, να γράψουν ή να ζωγραφίσουν. Οι οδηγοί θα πρέπει να γράψουν τι κατάλαβαν.

- Όταν ο «ανάπηρος/η» παίκτης/τρια επικοινωνήσει τον ρόλο του, θα πρέπει να αποκαλύψει και τι έγραφε η κάρτα του/της στον/στη βοηθό του. Ζητήστε από τα ζευγάρια να μοιραστούν την εμπειρία τους, τις προθέσεις τους, τα προβλήματα και τους φόβους τους.

Μέρος 4. Ο αγώνας με τα αναπηρικά αμαξίδια

- Δείξτε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες τη διαδρομή με τα εμπόδια. Εξηγήστε ότι ο/η νικητής/τρια είναι αυτός/ή που θα κάνει τον γύρο πιο γρήγορα. Θα υπάρχουν ποινές γι' αυτούς/ές που θα πέφτουν στα εμπόδια.
- Γράψτε τα αποτελέσματα σε ένα χαρτί.
- Όταν όλοι/ες όσοι/ες το επιθυμούν κάνουν τον αγώνα τους, κάντε ένα μικρό διάλειμμα και προχωρήστε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Κάντε ολομέλεια. Ξεκινήστε με την ανασκόπηση των ζευγαριών για τα μέρη 2, 3 και 4 της δραστηριότητας και έπειτα προχωρήστε σε συζήτηση για το τι γνώριζαν οι συμμετέχοντες/ουσες πριν ξεκινήσει η δραστηριότητα και τι έμαθαν με το τέλος της.

- Ξεκινήστε με τη διαδρομή των «τυφλών». Ζητήστε από αυτούς που είχαν δεμένα τα μάτια τους και αυτούς που έκαναν τους οδηγούς να μοιραστούν την εμπειρία τους:
  - Πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
  - Τι ήταν πιο δύσκολο; Τι ήταν αστειό; Τι τους φόβισε;
  - Πόσο δύσκολο ήταν να δείξουν εμπιστοσύνη και να εμπνεύσουν εμπιστοσύνη;
  - Αναγνώρισαν τα αντικείμενα στην σάντα; Ποιες αισθήσεις χρησιμοποίησαν; Πόσοι τόλμησαν να ανοίξουν το μπουκάλι/κουτί του αναψυκτικού;
- Τώρα ξαναδείτε το 3ο μέρος, τη νοηματική:
  - Πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
  - Τι ήταν πιο δύσκολο; Τι ήταν αστειό; Τι τους φόβισε;
  - Ήταν απογοητευτικό να κάνουν νοήματα και να μην γίνονται καταληπτοί;
  - Ήταν απογοητευτικό ή στενόχωρο να μην καταλαβαίνουν;
- Έπειτα, δείτε τον αγώνα με τα αναπηρικά αμαξίδια:
  - Πώς ένιωσαν μη μπορώντας να μετακινηθούν;
  - Τι ήταν πιο δύσκολο; Τι ήταν αστειό; Τι τους φόβισε;
- Τώρα επανεξετάστε τους φόβους και τις προσδοκίες των ατόμων στην αρχή της δραστηριότητας. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να δουν τις λέξεις κλειδιά που έγραψαν στην αρχή:
  - Επιβεβαιώθηκαν κάποιοι από τους φόβους τους κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
  - Τι έκαναν για να βοηθήσουν το άλλο μέλος του ζευγαριού τους;
  - Πώς έγινε αποδεκτή η βοήθεια που προσέφεραν;
  - Πόσο εύκολο ήταν να εκτιμήσουν πόση βοήθεια να δώσουν;
- Τι τους/τις φόβισε σχετικά με την αναπηρία; Πάνω σε τι στηρίζονται οι φόβοι τους; Έχουν φοβηθεί ποτέ ότι θα μείνουν ανάπηροι/ες από κάποιο ατύχημα ή ασθένεια που είχαν;
- Τι ήταν αυτό, από όσα έμαθαν σ' αυτή τη δραστηριότητα, που τους προκάλεσε τη μεγαλύτερη έκπληξη;
- Γνωρίζουν κάποιον/α που είναι είτε τυφλός/ή, βωβός/ή ή μετακινείται με αναπηρικό αμαξίδιο; Πώς είναι η κοινωνική τους ζωή; Πώς τους αντιμετωπίζουν οι άλλοι;
- Δείτε το περιβάλλον, τα κτήρια, τους δρόμους. Πόσο προσαρμοσμένα είναι προς τους/τις ανάπηρους/ες;
- Τι πρέπει να γίνει για να διασφαλίσουμε την ισότητα και την αξιοπρέπεια των ατόμων με αναπηρίες;
- Ανήκουν τα δικαιώματα των αναπήρων στα ανθρώπινα δικαιώματα; Ποια δικαιώματα στην Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι σχετικά;

Ημερομηνία κλειδί

3 Δεκεμβρίου
Παγκόσμια Ημέρα Ανθρώπων
με Αναπηρίες

- 11. Τι μπορεί να κάνει το σχολείο σας, η οργάνωσή σας ή το τοπικό κέντρο νέων για να προωθήσει την ισότητα και την αξιοπρέπεια των ατόμων με αναπηρίες;

· Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Μην κάνετε τη διαδρομή με τα εμπόδια, στο μέρος 4, πολύ μεγάλη. 2-3 λεπτά είναι αρκετά, ειδικά αν έχετε μόνο δύο ή τρεις αναπηρικά αμαξίδια, γιατί οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να περιμένουν πολύ και θα βαρεθούν. Μπορείτε να δανειστείτε αναπηρικά αμαξίδια από ένα τοπικό νοσοκομείο ή από κάποια οργάνωση που παρέχει υποστήριξη σε άτομα με κινητικές αναπηρίες. Εναλλακτικά, θα πρέπει να αυτοσχεδιάσετε με άλλου είδους κινητικές αναπηρίες.
- Για παράδειγμα, βάζοντας τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να φορέσουν τεράστιες λαστιχένιες μπότες σε λάθος πόδι!

- Το πώς θα διαχειριστείτε αυτή τη δραστηριότητα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Κάντε κατανοητό σε όλους ότι θα συμμετέχουν σε αρκετές προσομοιώσεις της πραγματικότητας και θα έχουν τη δυνατότητα να πειραματιστούν με τις αισθήσεις και τις αντιδράσεις τους για να καταλάβουν τι σημαίνει να είσαι ανάπηρος/η. Εξηγήστε ότι ο σκοπός δεν είναι να κοροϊδέψει ο ένας τον άλλον ή να δημιουργηθεί άγχος και ντροπή. Θα πρέπει να είναι «φυσικοί» και να μην το παρακάνουν. Καθησυχάστε τους λέγοντάς τους ότι κάποιες στιγμές μπορεί να νιώσουν περίεργα αλλά τίποτα κακό δεν θα τους συμβεί.
- Αν δεν έχετε το χρόνο να κάνετε όλες τις προσομοιώσεις, κάντε μία ή δύο. Η εμπειρία του να είσαι με δεμένα τα μάτια είναι, ίσως, η πιο προσωπικά προκλητική και συγκινητική από όλες τις εμπειρίες σε αυτήν τη δραστηριότητα. Αν πρέπει να διαλέξετε ένα μόνο μέρος, είναι προτιμότερο να διαλέξετε αυτό. Αφήστε τα ζευγάρια να αλλάξουν θέσεις για να έχουν όλοι την εμπειρία της αναπηρίας. Θυμηθείτε, όταν αλλάξουν θέση τα μέλη των ζευγαριών, να έχετε διαφορετικά αντικείμενα για αναγνώριση στην τσάντα.

- Αυτή η δραστηριότητα είναι σοβαρή αλλά θα πρέπει να περιμένετε πολλά αστεία περιστατικά. Αφήστε τα να συμβούν. Επέμβετε μόνο όταν κάνουν κάτι που δεν είναι ασφαλές ή όταν γελοιοποιούν την κατάσταση. Θα μπορούσατε αυτό να το συζητήσετε στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση με ερωτήσεις, όπως: Ποτέ κοροϊδεύουμε τα άτομα με αναπηρίες; Ποιοι το κάνουν και γιατί; Πότε είναι εντάξει να κάνεις αστεία για άτομα με αναπηρίες; Ποιο είναι το όριο μεταξύ του χιούμορ και της προσβολής;

· Παραλλαγές

- Μπορείτε να κάνετε προσομοιώσεις με διάφορες αναπηρίες συμπεριλαμβάνοντας και αυτές που δεν είναι ορατές, όπως οι μαθησιακές δυσκολίες. Θα πρέπει, ωστόσο, να είναι όσο το δυνατό πιο κοντά στην πραγματικότητα της ομάδας. Μια προσομοίωση θα μπορούσε να είναι να προσομοιώσετε καταστάσεις αναπηρίας εξαιτίας της ηλικίας. Αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στο να αυξησει την επίγνωσή των νέων απέναντι στους ηλικιωμένους και στην έλλειψη αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης στην τρίτη ηλικία.

· Προτάσεις για συνέχεια

- Αν δουλεύετε με παιδιά, μπορείτε να δείτε το άρθρο 23 από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπου λέει ότι τα παιδιά με αναπηρίες έχουν το δικαίωμα για ιδιαίτερη περίθαλψη, εκπαίδευση και κατάρτιση για να έχουν μια αξιοπρεπή ζωή. Μπορείτε να ζητήσετε από την ομάδα να σκεφτούν άτομα από το κοινωνικό τους περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένης και της οικογένειάς τους) που υποφέρουν από κάποια αναπηρία. Μπορούν να ερευνήσουν σε ποιες υπηρεσίες και σε τι είδους μέριμνα έχουν πρόσβαση. Υπάρχουν παιδιά με αναπηρίες στην ομάδα νέων ή στο σχολείο τους; Μπορούν να κάνουν ό,τι και τα υπόλοιπα παιδιά; Αν όχι, γιατί;
- Αν θέλετε να συζητήσετε πώς ενσωματώνονται τα παιδιά με σωματικές αναπηρίες σ' ένα κέντρο νέων, τότε μια καλή αρχή θα ήταν να κάνετε μια από τις δραστηριότητες από εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης D0m1no. Δείτε το κεφάλαιο 8.6, Μελέτες περιπτώσεων.
- Μπορείτε, επίσης, να κάνετε ανατροφοδότηση αυτής της δραστηριότητας με το να ζητήσετε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν θετικές σχέσεις που έχουν με άτομα με αναπηρίες. Κάντε μερικούς γύρους από τη δραστηριότητα "The associations game", στο

πρώτο μέρος του εκπαιδευτικού υλικού του Συμβουλίου της Ευρώπης “all different all equal”. Αν η ομάδα θέλει να δει πώς να ανταποκρίνεται στα «καθημερινά» προβλήματα διακρίσεων άλλων μορφών –διακρίσεις λόγω φυλής-, τότε μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα «Αντιδρώντας στον ρατσισμό» (σελ. 218).

Ιδέες για δράση

Η ομάδα μπορεί να θέλει να βοηθήσει μια ευαίσθητη ομάδα και να ψάξει να βρει τον τρόπο. Συμβουλευτείτε το κεφάλαιο «Αναλαμβάνοντας δράση» για οδηγίες και ιδέες. Είναι σημαντικό να συνεργαστείτε με οργανώσεις που δουλεύουν με άτομα με αναπηρίες και να ξεκινήσετε από τις ανάγκες των αναπήρων, όπως αυτές ορίζονται από τα ίδια τα άτομα με αναπηρίες.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Το επίπεδο της μέριμνας και της διαφύλαξης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες διαφέρει από χώρα σε χώρα, δέχθεν για οικονομικούς λόγους αλλά στην πραγματικότητα για λόγους που μάλλον έχουν να κάνουν με το πόσο σοβαρά βλέπουμε την ισότητα και την κοινωνική αλληλεγγύη. Για παράδειγμα, βοηθήματα ακοής μπορεί να καλύπτονται ή όχι από την ασφάλιση. Μπορεί να υπάρχει ή όχι πρόνοια για μηχανήματα τηλεπικοινωνίας για άτομα με προβλήματα ακοής και, αν κάποιος/α χρειάζεται ηλεκτρικό αναπηρικό αμαξίδιο, σε κάποιες χώρες η πολιτεία μπορεί να το παρέχει, σε κάποιες άλλες όχι.

Πληροφορίες σχετικές με τις διακρίσεις κατά των ατόμων με αναπηρίες μπορείτε να βρείτε στις Βασικές Πληροφορίες στο θέμα Διακρίσεις και Ξενοφοβία (σελ. 367). Πληροφορίες για τους Παραολυμπιακούς Αγώνες μπορείτε να βρείτε στις Βασικές Πληροφορίες στο θέμα: Άθληση και Ανθρώπινα Δικαιώματα (σελ. 428).

Σημείωση: Αυτή η δραστηριότητα προτάθηκε από τη Δρ. Mónika Má dai, Πρόεδρο του Common Fate Organisation (Közös Sors Egyesület, μιας Ουγγρικής ΜΚΟ που εργάζεται για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων με ή χωρίς αναπηρίες). Είναι, επίσης, μέλος του Ουγγρικού Εθνικού Συμβουλίου για υποθέσεις αναπηρίας, που εκπροσωπεί την Ουγγαρία στη Διεθνή Επανάταξη (Rehabilitation International), μια διεθνής εκπαιδεύτρια νέων και μια γυναίκα με ενδιαφέροντα, ανάπηρη από τη γέννησή της.

Φυλλάδια

Κατάσταση 1.

Χωρίς λόγια, προσπαθήστε να εξηγήσετε στον/η φίλο/η σας ότι είστε θύμα βίας. Μια ομάδα από νεαρούς σκίνχεντς (skinheads) σας επιτέθηκαν στο πάρκο, σας έκλεψαν την τσάντα και σας χτύπησαν. Ρωτήστε πού είναι το αστυνομικό τμήμα.

Δεν μπορείτε ούτε να μιλήσετε, ούτε να γράψετε ή να σχεδιάσετε.

Κατάσταση 2.

Είστε σε μια καφετέρια, πιθανόν στο σχολείο ή στην καφετέρια κάποιου από τα Ευρωπαϊκά Κέντρα Νέων. Εξηγήστε στον μάγειρα ότι δεν τρώτε μακαρόνια με κιμά, επειδή είστε χορτοφάγος: όχι μόνο δεν τρώτε κρέας αλλά ούτε γαλακτοκομικά προϊόντα (π.χ. γάλα, αυγά ή τυρί).

Δεν μπορείτε να μιλήσετε, ούτε να γράψετε ή να σχεδιάσετε.

Αθλητισμ ς για Όλους

«Ένα παιχνίδι είναι κακό, όταν δεν έχει νικητή»
Ιταλική παροιμία

Θεματικές ενότητες	Αθλητισμός, Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Υγεία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	8+
Διάρκεια	120 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Πρόκειται για μια δραστηριότητα υψηλής ενέργειας (high-energy). Οι συμμετέχοντες/ουσες χρησιμοποιούν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους για να σχεδιάσουν καινούργια παιχνίδια. Τα ζητήματα που θίγει περιλαμβάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τους κανόνες των παιχνιδιών, την αιτιολόγησή τους και τους τρόπους ελέγχου της τήρησής τους. • Την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως κανόνων για τη ζωή. • Τις διακρίσεις στον χώρο του αθλητισμού.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην υγεία. • Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να ενημερώσει για τον κοινωνικό και πολιτικό αποκλεισμό από τις αθλητικές δραστηριότητες. • Να αναπτύξει την ομαδική εργασία, τις δεξιότητες συνεργασίας και τη δημιουργικότητα. • Να ενθαρρύνει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν τα ανθρωπίνια δικαιώματα ως κανόνες που διασφαλίζουν τη δικαιοσύνη στο παιχνίδι της ζωής.
Υλικά	<p>Θα χρειαστείτε ένα σετ από τα εξής υλικά για κάθε ομάδα 4 ατόμων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4 μεγάλους κάδους ή καλάθια απορριμμάτων. • 1 κουβάρι χοντρού σπάγκου. • 2 μπάλες ποδοσφαίρου. • 2 εφημερίδες. • Κιμωλία. • Ένα ψαλίδι.

Οδηγίες

1. Μιλήστε στην ομάδα για το κίνημα προώθησης του «Αθλητισμός για όλους». Πέστε τους ότι, για να γιορτάσει τη νέα χιλιετία, το Εθνικό Συμβούλιο Αθλητισμού αποφάσισε να πραγματοποιήσει έναν διαγωνισμό επινώησης ενός νέου παιχνιδιού που να μπορεί να παιχτεί από όλους.
2. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν ομάδες των τεσσάρων ατόμων.
3. Εξηγήστε ότι κάθε ομάδα έχει είκοσι λεπτά για να επινοήσει ένα παιχνίδι με τον παρεχόμενο εξοπλισμό. Εξαρτάται από την κάθε ομάδα να αποφασίσει ποιοι θα είναι οι

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΥΓΕΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

120 ΛΕΠΤΑ

κανόνες του νέου παιχνιδιού.

4. Ωθήστε τις ομάδες να παίξει η μία το παιχνίδι της άλλης.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε κάνοντας ανασκόπηση για το πώς οι παίκτες/τριες στις διάφορες ομάδες αλληλεπίδρασαν μεταξύ τους και εάν απόλαυσαν τη δραστηριότητα. Κατόπιν, προχωρήστε σε συζήτηση των παιχνιδιών και των κανόνων που επινόησαν οι παίκτες/τριες και, τελικά, σε συζήτηση για τα αγωνίσματα και τα παιχνίδια της πραγματικής ζωής.

- Ήταν δύσκολο να σχεδιαστεί ένα νέο παιχνίδι;
- Πώς συνεργάστηκαν οι ομάδες; Δημοκρατικά ή ήταν ένα άτομο που πήρε όλες τις αποφάσεις;
- Μοιράστηκαν οι δουλειές; Δηλ. ήταν κάποιο άτομο που είχε την ιδέα, κάποιο άλλο που της έδωσε πρακτική μορφή, κάποιο άλλο που ήταν καλό στο να εξηγεί το παιχνίδι κ.λπ.;
- Ποια παιχνίδια απόλαυσαν οι συμμετέχοντες/ουσες πιο πολύ; Τι είναι αυτό που κάνει ένα παιχνίδι "καλό";
- Ποιες ομάδες χρειάστηκε ν' αλλάξουν τους κανόνες, μόλις το παιχνίδι δοκιμάστηκε στην πράξη; Γιατί έπρεπε ν' αλλάξουν οι κανόνες και πώς έγινε αυτό; (Η διαδικασία συντονίστηκε από ολόκληρη την ομάδα, από μερικά άτομα ή από ένα μόνο άτομο;)
- Πόσο σημαντικό ήταν το να υπάρχει ένας σαφής στόχος και δίκαιοι κανόνες που καθιστούν τη συμμετοχή εφικτή για όλους;
- Αισθάνθηκαν όλοι ότι μπορούσαν να συμμετέχουν πλήρως και ισότιμα ή μερικοί θεώρησαν ότι ήταν σε πλεονεκτική ή μειονεκτική θέση;
- Στην πραγματικότητα, με ποιους τρόπους ορισμένες ομάδες ανθρώπων αποκλείονται από τον αθλητισμό; Ποιοι τρόποι αποκλεισμού συνιστούν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων;
- Τα άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως οι κανόνες του παιχνιδιού για έναν πλουραλιστικό κόσμο. Είναι καλοί κανόνες; Παραδείγματος χάριν, γίνονται παγκοσμίως αποδεκτοί από όλους τους φορείς σε όλο τον κόσμο; Υπάρχουν τόσοι κανόνες όσοι χρειάζονται ή κάποιοι είναι περιττοί; Είναι οι κανόνες δίκαιοι; Τηρούν τους κανόνες όλοι οι φορείς σε όλο τον κόσμο;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Προσπαθήστε να εξασφαλίσετε ότι οι ομάδες είναι κάπως ανάμικτες, π.χ., περιέχουν ψηλούς και κοντούς, ανθρώπους που φορούν γυαλιά και άλλους που δε φορούν, ότι περιλαμβάνουν ανθρώπους και των δυο φύλων, όλων των ηλικιών και των αθλητικών δυνατοτήτων κ.λπ. Ανάλογα με την ομάδα, μπορεί να χρειαστεί να αρχίσετε τη συνάντηση με μια σύντομη συζήτηση για τα παιχνίδια γενικά. Παραδείγματος χάριν, ποια παιχνίδια πρέπει να έχουν σαφείς στόχους και κανόνες.

Μπορεί να πρέπει να θέσετε όρια, παραδείγματος χάριν, ότι το παιχνίδι θα πρέπει να μπορεί να παιχτεί μέσα σε συγκεκριμένο χώρο ή να μη διαρκεί περισσότερο από είκοσι λεπτά συνολικά. Εάν βρεθούν σφάλματα σχεδιασμού κατά τη διάρκεια των παιχνιδιών τους, αφήστε τους σχεδιαστές του παιχνιδιού να αλλάξουν τους κανόνες του.

Η συζήτηση μπορεί να συνδεθεί με τα ανθρώπινα δικαιώματα με διάφορους τρόπους. Μπορείτε να εξετάσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των κανόνων ενός παιχνιδιού και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι καλοί κανόνες, όπως και τα ανθρώπινα δικαιώματα, υπάρχουν για να εξασφαλίζουν ότι το παιχνίδι είναι δίκαιο περιορίζοντας τη χρήση δύναμης από μερικούς παίκτες εις βάρος των άλλων. Οι κανόνες πρέπει να ισχύουν για όλους τους παίκτες, με τον ίδιο τρόπο που και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι καθολικά. Πολλοί κανόνες ορίζουν ένα δικαίωμα μαζί με τις υποχρεώσεις που απορρέουν απ' αυτό. Παραδείγματος χάριν, ένας παίκτης ποδοσφαίρου έχει το δικαίωμα να κλωσήσει τη μπάλα αλλά όχι έναν συμπαίκτη του. Υπάρχουν ποινές για τις περιπτώσεις παραβίασης των κανόνων.

Ημερομηνία κλειδί

10 Οκτωβρίου
Παγκόσμια ημέρα Ψυχικής Υγείας

· Η διαδικασία της λήψης αποφάσεων για την αλλαγή των κανόνων μπορεί να συγκριθεί με το πώς αλλάζουν οι νόμοι στην “πραγματική ζωή”. Αλλάζουν μέσα από διατάγματα, από το νομοθετικό σώμα ή από τον λαό μέσω δημοψηφισμάτων ή μέσω διαβουλεύσεων με ΜΚΟ ή με πious άλλους τρόπους;

· Στην ανασκόπηση, τα μέλη της ομάδας ενδέχεται να ισχυριστούν ότι ο αποκλεισμός και οι διακρίσεις δεν είναι και τόσο μεγάλα ζητήματα, επειδή οι άνθρωποι τείνουν να επιλέγουν το άθλημα που τους ταιριάζει και στο οποίο είναι καλοί. Παραδείγματος χάριν, οι ψηλοί άνθρωποι ίσως τείνουν στο να παίζουν μπάσκετ, ενώ οι λιγότερο ενεργητικοί τύποι μπιλιάρδο ή σκάκι. Εντούτοις, είναι ένα ζήτημα, εάν μόνον οι νέοι/νέες που δείχνουν «πολλά υποσχόμενοι/ες» συγκεντρώνουν την προσοχή και τις ευκαιρίες να διαγωνίζονται, ενώ εκείνοι που παίζουν για διασκέδαση όχι. Πολλοί άνθρωποι αποκλείονται από μερικά αθλήματα, καθώς αυτά απαιτούν ακριβό εξοπλισμό ή προπόνηση.

· Μπορείτε, αν θέλετε, να μιλήσετε στην ομάδα για το πρόγραμμα Αθλητισμός στον Δρόμο, μια πρωτοβουλία από νέους και νέες στα Βαλκάνια που προωθεί την ανεκτικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

· Παραλλαγές

· Εάν θέλετε να χρησιμοποιήσετε αυτήν τη δραστηριότητα κυρίως για να προαγάγετε τις δεξιότητες ομαδικής εργασίας, θα μπορούσατε να ζητήσετε από τη μια ομάδα να επινοήσει ένα παιχνίδι συνεργασίας και από την άλλη ένα ανταγωνιστικό παιχνίδι. Στην ανασκόπηση μπορείτε να συγκρίνετε πόσο ευχάριστο ήταν το κάθε παιχνίδι.

· Προτάσεις για συνέχεια

· Εάν η ομάδα θέλει να παίξει κι άλλα παιχνίδια, μπορείτε να δοκιμάσετε τη δραστηριότητα «Me too», στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal». Θα μπορούσε αυτό να αποτελέσει έναν καλό τρόπο παρότρυνσης μελών της ομάδας να εκτιμήσουν τη μοναδικότητα και την ποικιλομορφία ως προϋποθέσεις για την αποδοχή της ισότητας.

· Εάν η ομάδα ενδιαφέρεται να διερευνήσει περαιτέρω τα ζητήματα της ισότητας, μπορούν να κάνουν τη δραστηριότητα «Ο Δρόμος για τη Χώρα της Ισότητας» (σελ. 200), που διερευνά ζητήματα της ισότητας των φύλων.

· Ιδέες για δράση

· Οργανώστε μια συνεργατική «Ημέρα αθλητισμού». Προσκαλέστε τους νέους και τις νέες από άλλα κέντρα νεολαίας για να παίξετε τα καινούργια παιχνίδια σας. Η ομάδα θα πρέπει να εργαστεί ώστε η εκδήλωση να περιλαμβάνει κατά το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, χωρίς αποκλεισμούς.

· Συμπληρωματικές πληροφορίες

· «Αθλητισμός για όλους» είναι ένα κίνημα που προάγει το ολυμπιακό ιδανικό ότι ο αθλητισμός είναι ανθρώπινο δικαίωμα για όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από τη φυλή, την κοινωνική τάξη και το φύλο τους. Το κίνημα ενθαρρύνει τις αθλητικές δραστηριότητες που μπορούν να ασκηθούν από ανθρώπους όλων των ηλικιών και των φύλων, καθώς και από ανθρώπους που δεν διαθέτουν κοινωνικούς και οικονομικούς πόρους. www.olympic.org/ioc/e/org/sportall

Κάνε ένα βήμα μπροστά

«Όλα πηγάζουν από τα δικαιώματα των άλλων και από το διαρκές καθήκον μου να τα σέβομαι
Emmanuel Lévinas

Θεματικές ενότητες	Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Φτώχεια, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος Ομάδας	10 – 30
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση	Όλοι είμαστε ίσοι αλλά μερικοί είναι πιο ίσοι από τους άλλους. Σε αυτή τη δραστηριότητα οι συμμετέχοντες/ουσες θα βιώσουν πώς είναι να είσαι κάποιος άλλος στην κοινωνία τους. Τα θέματα που θα συζητηθούν είναι: <ul style="list-style-type: none"> • Η κοινωνική ανισότητα ως πηγή διακρίσεων και αποκλεισμού. • Η ενσυναίσθηση και τα όριά της.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση της ενσυναίσθησης απέναντι σε άλλους που είναι διαφορετικοί. • Ευαισθητοποίηση για θέματα άνισων ευκαιριών στην κοινωνία. • Κατανόηση των πιθανών προσωπικών επιπτώσεων από το να ανήκεις σε συγκεκριμένες κοινωνικές μειονότητες ή πολιτισμικές ομάδες.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Κάρτες ρόλων. • Ανοιχτός χώρος (διάδρομος, μεγάλο δωμάτιο, εξωτερικός χώρος). • Κασετόφωνο ή CD player και απαλή μουσική.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε τη δραστηριότητα προσεκτικά. Ξαναδείτε τη λίστα «καταστάσεις και γεγονότα» και προσαρμόστε τα στην ομάδα. • Ετοιμάστε τις κάρτες ρόλων, μια για κάθε συμμετέχοντα/ουσα. Φωτοτυπήστε το χαρτί, κόψτε το σε λωρίδες και διπλώστε το.

Οδηγίες

1. Ετοιμάστε μια ήρεμη ατμόσφαιρα με λίγη μουσική. Εναλλακτικά, ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να κάνουν ησυχία.
2. Μοιράστε τις κάρτες ρόλων τυχαία, μια σε κάθε άτομο. Ζητήστε τους να μην τις δείξουν στην υπόλοιπη ομάδα.
3. Καλέστε τους να καθίσουν (στο πάτωμα) και να διαβάσουν τις κάρτες τους.
4. Ζητήστε τους τώρα να μπουν στον ρόλο. Για να βοηθήσετε, διαβάστε δυνατά μερικές από τις ερωτήσεις που ακολουθούν, κάντε παύσεις μεταξύ των ερωτήσεων για να τους δώσετε χρόνο να σκεφτούν τους εαυτούς τους και τη ζωή τους:
  - Πώς ήταν η παιδική σας ηλικία; Σε τι σπίτι μένατε; Τι παιχνίδια παίζατε; Τι δουλειά έκαναν οι γονείς σας;
  - Πώς είναι τώρα η καθημερινότητά σας; Πού συχνάζετε; Τι κάνετε το πρωί, το απόγευμα, το βράδυ;
  - Τι ζωή κάνετε; Που ζείτε; Ποιος είναι ο μισθός σας; Τι κάνετε στον ελεύθερό σας χρόνο; Τι κάνετε στις διακοπές σας;

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΦΤΩΧΕΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

10-30

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

- - Τι σας συναρπάζει και τι φοβάστε;
- 5. Τώρα, ζητήστε από όλους/ες να παραμείνουν σιωπηλοί/ές και να σταθούν ο ένας δίπλα στον άλλο (όπως στη γραμμή εκκίνησης).
- 6. Πέστε τους ότι θα τους διαβάσετε μια λίστα με καταστάσεις ή γεγονότα. Κάθε φορά που απαντούν «ναι», θα πρέπει να κάνουν ένα βήμα μπροστά. Διαφορετικά, δεν θα πρέπει να μετακινηθούν.
- 7. Διαβάστε τις καταστάσεις με τη σειρά. Κάντε παύσεις μεταξύ των καταστάσεων για να επιτρέψετε στα άτομα να κάνουν ένα βήμα μπροστά και να δουν τη θέση τους σε σχέση με τους/τις άλλους/ες.
- 8. Στο τέλος, καλέστε όλους/ες να σημειώσουν τις θέσεις τους. Έπειτα, δώστε τους μερικά λεπτά να βγουν από τον ρόλο πριν κάνετε ολομέλεια.

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

- Ξεκινήστε ρωτώντας την ομάδα για το τι συνέβη και πώς νιώθουν μετά τη δραστηριότητα.
- Έπειτα, συνεχίστε συζητώντας για τα θέματα που προέκυψαν και για το τι έμαθαν.
- 1. Πώς ένιωσαν κάνοντας ή όχι βήματα μπροστά;
- 2. Αυτοί που έκαναν συχνά βήματα μπροστά, τότε παρατήρησαν ότι οι άλλοι δεν μετακινούνταν τόσο γρήγορα όσο αυτοί;
- 3. Ένιωσε κανένας ότι υπήρχαν στιγμές που τα δικαιώματά του αγνοούνταν;
- 4. Μπορούσαν να μαντέψουν τους ρόλους των άλλων; (Αφήστε τους/τις να αποκαλύψουν τους ρόλους τους).
- 5. Πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να παίξουν διαφορετικούς ρόλους; Πώς φαντάζονταν το πρόσωπο που έπαιζαν;
- 6. Ήταν η δραστηριότητα, κατά κάποιο τρόπο, καθρέφτης της κοινωνίας; Πώς;
- 7. Ποια ανθρώπινα δικαιώματα διακυβεύονταν στον κάθε ρόλο;
- 8. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι τα ανθρώπινα δικαιώματά τους δεν έγιναν σεβαστά ή ότι δεν είχαν πρόσβαση σε αυτά;
- 9. Ποια θα μπορούσαν να είναι τα πρώτα μέτρα για να αντιμετωπιστούν οι ανισότητες στην κοινωνία;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Αν κάνετε αυτή τη δραστηριότητα σε εξωτερικούς χώρους, φροντίστε να σας ακούν όλοι, ειδικά αν η ομάδα σας είναι μεγάλη. Θα χρειαστείτε συν-διευκολυντές για να επαναλαμβάνουν τις δηλώσεις.
- Στο πρώτο μέρος, είναι πιθανό μερικοί/ές να πουν ότι γνωρίζουν ελάχιστα για τη ζωή του ατόμου που θα παίξουν. Πείτε τους ότι δεν έχει σημασία και ότι θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να κάνουν το καλύτερο δυνατό.
- Η δύναμη σε αυτή τη δραστηριότητα βασίζεται στον αντίκτυπο που θα έχει το να δουν την απόσταση να αυξάνει μεταξύ των μελών της ομάδας, ειδικά στο τέλος, όταν θα υπάρχει μεγάλη απόσταση μεταξύ αυτών που προχώρησαν μπροστά και αυτών που έμειναν πίσω. Για να αυξήσετε τον αντίκτυπο, είναι σημαντικό να προσαρμόσετε τους ρόλους στην πραγματικότητα των συμμετεχόντων/ουσών. Καθώς το κάνετε αυτό, προσπαθήστε οι ρόλοι να επιτρέπουν μόνο σε ελάχιστους από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να κάνουν βήματα μπροστά (να απαντούν «ναι»). Αυτό εφαρμόζεται και όταν έχετε μεγάλες ομάδες και πρέπει να μοιράσετε περισσότερους ρόλους.
- Κατά τη διάρκεια της ανασκόπησης και της αξιολόγησης είναι σημαντικό να μάθετε πώς γνώριζαν οι συμμετέχοντες/ουσες για τον χαρακτήρα που έπαιζαν. Ήταν από προσωπικές εμπειρίες ή από άλλες πηγές (ειδήσεις, βιβλία και ανέκδοτα); Είναι σίγουροι ότι οι πληροφορίες και οι εικόνες που είχαν για τον χαρακτήρα ήταν αξιόπιστες; Με αυτό τον τρόπο μπορείτε να δείξετε πώς τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις επηρεάζουν.
- Αυτή η δραστηριότητα είναι η πλέον κατάλληλη για να συνδεθούν μεταξύ τους οι διάφορες γενιές δικαιωμάτων (αστικά/πολιτικά δικαιώματα και κοινωνικά/οικονομικά/πολιτισμικά δικαιώματα) και η πρόσβαση σε αυτά. Τα προβλήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού δεν είναι μόνο πρόβλημα τυπικών δικαιωμάτων –αν και το τελευταίο ισχύει, για παράδειγμα, για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο. Συνήθως, το πρόβλημα

εντοπίζεται στην αποτελεσματική πρόσβαση στα δικαιώματα.

Ημερομηνία κλειδί

Παραλλαγές

18 Δεκεμβρίου
Παγκόσμια Ημέρα Μεταναστών

Ένας τρόπος για περισσότερες ιδέες καθώς και για να κρατήσετε το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων/ουσών είναι να εργαστείτε αρχικά σε μικρές ομάδες και μετά να μοιραστείτε τις ιδέες σας σε ολομέλεια. Αν αποφασίσετε να κάνετε τη δραστηριότητα με αυτό τον τρόπο, ο/η συνδιευκολυντής/τρια είναι απαραίτητος/η. Δοκιμάστε αυτή τη μέθοδο κάνοντας το δεύτερο μέρος της αξιολόγησης σε μικρότερες ομάδες, αφού όλοι αποκαλύψουν τους ρόλους τους. Ζητήστε από την ομάδα να σκεφτούν ποιοι έχουν περισσότερες και ποιοι λιγότερες ευκαιρίες και ποια είναι τα πρώτα βήματα που πρέπει να γίνουν για να αντιμετωπίσουμε τις ανισότητες. Εναλλακτικά, ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να πάρουν έναν από τους χαρακτήρες και ρωτήστε τι μπορεί να γίνει, π.χ. ποια είναι τα καθήκοντα και ποιες οι ευθύνες που έχουν οι ίδιοι, η κοινότητα και η πολιτεία απέναντι σε αυτό το άτομο.

Προτάσεις για συνέχεια

Ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εργάζεστε, μπορείτε να καλέσετε εκπροσώπους από ομάδες που προασπίζονται πολιτισμικές ή κοινωνικές μειονότητες για να μιλήσουν στην ομάδα. Μάθετε για ποια θέματα αγωνίζονται και πώς εσείς και οι νέοι/νέες μπορείτε να βοηθήσετε. Αυτές οι «πρόσωπο με πρόσωπο» συναντήσεις δίνουν την ευκαιρία να συζητηθούν κάποια στερεότυπα ή προκαταλήψεις που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

Η ομάδα μπορεί να χρειαστεί περισσότερη ώρα για να σκεφτεί τα στερεότυπα που έχουν για τους χαρακτήρες στο «Κάντε ένα βήμα μπροστά». Θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε τη δραστηριότητα, "Euro-rail "a la carte", από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal» και να ρωτήσετε ποιοι με ποιους θα ήθελαν να μοιραστούν μια κουκέτα και με ποιους δεν θα ήθελαν καθόλου.

Αν η ομάδα θελήσει να μάθει περισσότερα για θέματα σχετικά με ανισότητες στις εκπαιδευτικές παροχές παγκοσμίως και για τα μέτρα που παίρνονται προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα, θα ήταν καλό να δείτε τη δραστηριότητα «Εκπαίδευση για όλους» στη σελ. 130.

Ιδέες για δράση

Πάρτε τις ιδέες από τις «προτάσεις για συνέχεια». Δείτε πώς εσείς και οι νέοι/νέες μπορείτε να βοηθήσετε ομάδες και οργανώσεις που εργάζονται με κοινωνικές και πολιτισμικές μειονότητες και κάντε τις ιδέες πράξη.

Φυλλάδια

Κάρτες ρόλων

Είσαι άνεργη μητέρα που μεγαλώνει μόνη το/τα παιδι/ιά της.	Είσαι μια μουσουλμάνα κοπέλα αραβικής καταγωγής και μένεις με τους γονείς σου, που είναι πολύ θρησκευόμενοι.
Είσαι η κόρη του διευθυντή της τράπεζας. Σπούδασες οικονομικά στο πανεπιστήμιο.	Είσαι ο 19χρονος γιος αγρότη και μένεις σ' ένα απομονωμένο χωριό στα βουνά.
Είσαι στρατιώτης που κάνει υποχρεωτική θητεία.	Είσαι ένας ανάπηρος νέος, που μπορεί να μετακινηθεί μόνο με αναπηρικό καρότσι.
Είσαι μια 17χρονη Ρομά, που δεν έχει τελειώσει το δημοτικό.	Είσαι μια μεσήλικας εκδιδόμενη γυναίκα οροθετική στο HIV.
Είσαι άνεργος/η δάσκαλος/α σε μια χώρα, της οποίας την καινούρια επίσημη γλώσσα δε γνωρίζεις καλά.	Είσαι ένας/μια 24χρονος/η πρόσφυγας από το Αφγανιστάν.
Είσαι παράνομος/η μετανάστης/τρια από το Μάλι.	Είσαι πρόεδρος στην πολιτική νεολαία της παράταξης που κυβερνάει τη χώρα.
Είσαι ο γιος Κινέζου μετανάστη και έχεις ένα επιτυχημένο κινέζικο εστιατόριο.	Είσαι η κόρη του αμερικανού πρέσβη στη χώρα που τώρα μένεις.
Είσαι ο/η ιδιοκτήτης/τρια μιας επιτυχημένης εταιρείας εισαγωγών - εξαγωγών.	Είσαι συνταξιούχος εργάτης, που δούλευε σε εργοστάσιο παπουτσιών.
Είσαι η κοπέλα ενός νέου καλλιτέχνη που είναι εθισμένος στα ναρκωτικά.	Είσαι μια 22χρονη λεσβία.
Είσαι μοντέλο αφρικανικής καταγωγής.	Είσαι ένας 27χρονος άστεγος.

Καταστάσεις και γεγονότα

Διαβάστε τις καταστάσεις δυνατά. Δώστε χρόνο μετά την εκφώνηση της κάθε κατάστασης στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να κάνουν ένα βήμα μπροστά και να δουν αν έχουν απομακρυνθεί από τους άλλους.

- Δεν έχετε βρεθεί ποτέ σε σημαντικές οικονομικές δυσκολίες.
- Έχετε ένα καλό σπίτι με τηλέφωνο και τηλεόραση.
- Πιστεύετε ότι στη χώρα που ζείτε σέβονται τη γλώσσα, τη θρησκεία και την κουλτούρα σας.
- Πιστεύετε ότι η γνώμη και οι απόψεις σας για κοινωνικά και πολιτικά θέματα ακούγονται.
- Σας συμβουλεύονται οι άλλοι για διάφορα θέματα.
- Δε φοβάστε μήπως σας σταματήσει η αστυνομία.
- Ξέρετε πού να απευθυνθείτε για βοήθεια, αν τη χρειαστείτε.
- Δεν έχετε νιώσει ποτέ διακρίσεις εξαιτίας της καταγωγής σας.
- Έχετε καλή κοινωνική και ιατρική προστασία και ασφάλιση.
- Μπορείτε να πάτε διακοπές μια φορά τον χρόνο.
- Μπορείτε να καλέσετε φίλους για φαγητό στο σπίτι σας.
- Έχετε μια ενδιαφέρουσα ζωή και είστε θετικοί για το μέλλον.
- Μπορείτε να σπουδάσετε και να ακολουθήσετε το επάγγελμα που επιλέξατε.
- Δε φοβάστε μήπως σας παρενοχλήσουν ή σας επιτεθούν στον δρόμο ή μέσω των ΜΜΕ.
- Έχετε δικαίωμα ψήφου σε εθνικές και τοπικές εκλογές.
- Μπορείτε να γιορτάσετε τις πιο σημαντικές θρησκευτικές γιορτές με συγγενείς και φίλους.
- Μπορείτε να συμμετέχετε σε ένα διεθνές σεμινάριο στο εξωτερικό.
- Μπορείτε να πάτε κινηματογράφο ή θέατρο τουλάχιστο μια φορά την εβδομάδα.
- Δε φοβάστε για το μέλλον των παιδιών σας.
- Μπορείτε να αγοράσετε καινούρια ρούχα τουλάχιστον κάθε τρεις μήνες.
- Μπορείτε να ερωτευτείτε τον άνθρωπο της επιλογής σας.
- Νιώθετε ότι οι δεξιότητές σας γίνονται αποδεκτές και σεβαστές στην κοινωνία που ζείτε.
- Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και να ωφεληθείτε από το διαδίκτυο.

ΘΑΝΤ ΚΤΥ ΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ (INTERNET)

Κάθε σημαντική τεχνολογία φέρνει μαζί της και μια πολιτική ή κοινωνική προκατάληψη.

Θεματικές ενότητες	MME, Παγκοσμιοποίηση, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος Ομάδας	8-50
Διάρκεια	180 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει εργασία σε μικρές ομάδες και εκτενή συζήτηση προκειμένου να οδηγήσει στην ανάλυση ζητημάτων που έχουν να κάνουν: <ul style="list-style-type: none"> • Με το μέλλον του Διαδικτύου και το «ψηφιακό χάσμα». • Με τη χρήση του Διαδικτύου για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	Όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αυξήσει την πληροφόρηση για τις επιπτώσεις του Διαδικτύου και της πρόσβασης στις πληροφορίες σε παγκόσμιο επίπεδο. • Να αναπτύξει τη φαντασία και τις δεξιότητες κριτικής σκέψης. • Να προαγάγει τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη στα ζητήματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα των φυλλαδίων. • Μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόροι για κάθε ομάδα. • Χώρος για την εργασία σε ολομέλεια και σε μικρές ομάδες.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφα του φυλλάδιο αριθ. 1, «έξι επιλογές σχετικά με το ποιος είναι ο αντίκτυπος του Διαδικτύου», ένα αντίγραφο ανά δυο συμμετέχοντες/ουσες. • Φωτοτυπήστε τα φυλλάδια 2, 3, 4, 5 και 6 αρκετές φορές ώστε κάθε συμμετέχων/ουσα να έχει από ένα αντίγραφο τους.

Οδηγίες

Αυτή η δραστηριότητα γίνεται σε τρία μέρη: μέρος 1ο, εισαγωγή (10 λεπτά), μέρος 2ο, προβλέψεις για τον αντίκτυπο του Διαδικτύου (60 λεπτά) και μέρος 3ο, πώς το Διαδίκτυο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προωθήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα (90 λεπτά).

Μέρος 1. Εισαγωγή (10 λεπτά)

1. Εισάγετε τη δραστηριότητα εξηγώντας ότι θα χρειαστεί η φαντασία και οι δεξιότητες κριτικής σκέψης όλων των μελών της ομάδας. Ο στόχος είναι να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο του Διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών πληροφορικής στη ζωή μας και στα ανθρώπινα δικαιώματα.
2. Ως γρήγορη προθέρμανση και για να υπάρξει κάποια κοινή βάση, αναφέρετε μερικά βασικά στοιχεία για το Διαδίκτυο και ζητήστε έπειτα από τους συμμετέχοντες/ουσες να μιλήσουν σε ζευγάρια για την εμπειρία τους από το Διαδίκτυο, για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από τη χρήση του. Αφιερώστε περίπου δέκα λεπτά γι' αυτό.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

MME

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8-50

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

180 ΛΕΠΤΑ

Μέρος 2. Πρόβλεψη του αντίκτυπου του Διαδικτύου (60 λεπτά).

1. Μοιράστε τα αντίγραφα του φυλλαδίου 1, «έξι επιλογές για τον αντίκτυπο του Διαδικτύου». Εξηγήστε ότι πρόκειται για ακραίες εκδοχές, τα σενάρια έχουν γραφτεί με αρκετά πολωτικούς όρους.
2. Ζητήστε από κάθε ζευγάρι να υποδείξει ποιο σενάριο θεωρεί ως το πλέον πιθανό να συμβεί και ποιο ως το ελάχιστο πιθανό. Δώστε τους 15 λεπτά για να επιλέξουν.
3. Κάντε ολομέλεια και ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να δώσουν ανατροφοδότηση για τις αποφάσεις τους. Προσπαθήστε να συνοψίσετε τις συζητήσεις που έγιναν σχετικά με:
  - Το/τα πλέον πιθανό/ά σενάριο/α.
  - Τη σχετικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον τομέα της πληροφορικής τεχνολογίας, π.χ., στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης.
  - Το ψηφιακό χάσμα.
4. Ζητήστε από έναν ή δύο συμμετέχοντες/ουσες να σημειώσουν τα βασικά σημεία στον χαρτοπίνακα.

Μέρος 3. Πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί το Διαδίκτυο για να προωθήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα (90 λεπτά).

1. Διαιρέστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε πέντε ομάδες, Α, Β, Γ, Δ και Ε. Μοιράστε τα φυλλάδια. Κάθε άτομο της ομάδας Α θα πρέπει να έχει ένα αντίγραφο του «Φυλλάδιο για την ομάδα Α, μελλοντικά σενάρια: Απαισιόδοξη Αποψη», κάθε άτομο της ομάδας Β από ένα αντίγραφο του «φυλλαδίου για την ομάδα Β, μελλοντικά σενάρια: Αισιόδοξη άποψη» κ.ο.κ.
2. Αφήστε 20 λεπτά για να διαβάσουν τα φυλλάδια και να ανταλλάξουν γενικά σχόλια.
3. Ζητήστε τους να εξετάσουν τις πληροφορίες που περιέχονται στα φυλλάδιά τους και να τις αντιπαραβάλουν με την κατάληξη των συζητήσεων των σχετικών με τον αντίκτυπο του Διαδικτύου του 1ου μέρους. Θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή σε αυτό το μέρος της δραστηριότητας, δεδομένου ότι παρέχει τις πληροφορίες που θα χρειαστούν στο επόμενο στάδιο.
4. Διαιρέστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε καινούριες ομάδες. Θα πρέπει να υπάρχουν πέντε άτομα σε κάθε νέα ομάδα, ένα άτομο που να προέρχεται από την ομάδα Α, ένα από την ομάδα Β, ένα από την ομάδα Γ κ.ο.κ.
5. Ο στόχος κάθε μιας από αυτές τις νέες ομάδες είναι να αποφασίσουν ποια είναι τα τρία σημαντικότερα πλεονεκτήματα ή οι χρήσεις του Διαδικτύου στον τομέα της προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
6. Προτείνετε έναν γύρο ανταλλαγής πληροφοριών, τον οποίο να ξεκινήσουν μέλη των ομάδων Γ, Δ και Ε (δηλαδή εκείνοι/ες που έχουν τις πληροφορίες για το θέμα των ΜΚΟ) και να ολοκληρώσουν μέλη των ομάδων Α και Β. Μετά από αυτόν τον γύρο, οι συμμετέχοντες/ουσες θα είναι σε θέση να προχωρήσουν στη συζήτηση για τους στόχους που μπορούν να επιδιωχθούν μέσω του Διαδικτύου στον τομέα της προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
7. Θα πρέπει, επίσης, να αναθέσετε σ' ένα άτομο να παρουσιάσει τα αποτελέσματα σε έναν χαρτοπίνακα για την τελική ολομέλεια. Αφιερώστε 35 λεπτά σε αυτήν τη φάση.
8. Καλέστε τις ομάδες σε ολομέλεια για να μοιραστούν τα αποτελέσματα της εργασίας τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με μian αναθεώρηση της δραστηριότητας και του βαθμού συμμετοχής των συμμετεχόντων/ουσών. Κατόπιν προχωρήστε σε μια ανασκόπηση των όσων έμαθαν μέσα από τη δραστηριότητα.

- Πόσα γνωρίζουν οι συμμετέχοντες/ουσες ήδη για το Διαδίκτυο; Πόσο το χρησιμοποιούν; Για ποιες χρήσεις;
- Υπήρξε «ψηφιακό χάσμα» μεταξύ τους; Ποια επίδραση είχε αυτό στη δυνατότητά τους να συμμετέχουν στη δραστηριότητα; Αισθάνθηκαν κάποιοι/ες αποκλεισμένοι/ες επειδή ένιωθαν ανίκανοι/ες να συμβάλουν στις δραστηριότητες;
- Είδαν οι υπόλοιποι/ες αυτή την έλλειψη εμπειρίας από πλευράς ορισμένων ως

- Μπορούσαν οι συμμετέχοντες/ουσες να εκφραστούν ελεύθερα, ανεξάρτητα από τον βαθμό εμπειρίας τους στο Διαδίκτυο;

Ημερομηνία κλειδί

17 Μαΐου
Παγκόσμια Ημέρα
Τηλεπικοινωνιών

Προτάσεις για συνέχεια

Ενθαρρύνετε τα μέλη της ομάδας να επισκεφθούν τις ιστοσελίδες (και τις συνδέσεις) που σημειώνονται στα φυλλάδια «Σκιαγραφήσεις ΜΚΟ». Θα μπορούσαν έπειτα να σχεδιάσουν ένα πρόγραμμα, προκειμένου:

- Να χρησιμοποιούν τους διαθέσιμους στο Διαδίκτυο πόρους για να αυξήσουν τη συνειδητοποίηση περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη γειτονιά τους.
- Να βρουν νέους τρόπους για την προώθηση στο Διαδίκτυο των ζητημάτων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να δημιουργήσουν μία δική τους ιστοσελίδα και να συνδεθούν με άλλες ομάδες νεολαίας.

Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες ενδιαφέρονται να επεξεργαστούν ένα συγκεκριμένο παράδειγμα δραστηριότητας από το Διαδίκτυο, που να προωθεί τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «Όταν έρθει το αύριο», (σελ. 273). Σε αυτή τη δραστηριότητα, που αφορά το δικαίωμα στη ζωή, χρησιμοποιείται υλικό από μια ιστοσελίδα δημιουργημένη από έναν φυλακισμένο που αντιμετωπίζει την ποινή του θανάτου. Ίσως η ομάδα θελήσει να εξετάσει κατά πόσον ο τρόπος που βλέπουμε τις εικόνες εξαρτάται από τις προηγούμενες εμπειρίες, τις προσδοκίες και τον πολιτισμό μας. Σε αυτή την περίπτωση, θα μπορούσε να γίνει και η δραστηριότητα «Every picture tells a story», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης all different all equal.

Ιδέες για δράση

Εφαρμόστε κάποια από τις ιδέες που αναπτύσσονται στη δραστηριότητα και στις προτάσεις για τη συνέχεια ή αξιοποιήστε κάποια από τις πολυάριθμες δυνατότητες για ενεργοποίηση που αναφέρονται στις ιστοσελίδες (και στις συνδέσεις) των ΜΚΟ που σκιαγραφούνται στο παρακάτω φυλλάδιο .

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Η Έκθεση των Η.Ε. του 2001 για την Παγκόσμια Ανάπτυξη εστιάζει στο ψηφιακό χάσμα και είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση www.unhcr.org

Φυλλάδια**Έξι επιλογές για τον αντίκτυπο του Διαδικτύου**

1. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ! Μέχρι το 2020, όλοι θα είναι συνδεδεμένοι στο Διαδίκτυο Το Διαδίκτυο θα κάνει τα καταστήματα, τα γραφεία και τα ταξίδια για δουλειές εντελώς περιττά. Αυτή η εξέλιξη θα οδηγήσει στο να εξοικονομηθούν τόσο πολλά χρήματα, ώστε όλα θα είναι δωρεάν! Δε θα γίνονται πια πόλεμοι! Όλοι θα είμαστε ευτυχισμένοι!
2. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟΣ. Μέχρι το 2020, όλοι στη Δύση θα είναι συνδεδεμένοι στο Διαδίκτυο αλλά τα αυξανόμενα δισεκατομμύρια των εκτός της ανεπτυγμένης καπιταλιστικής κοινωνίας θα ζουν ακόμη μες στη φτώχεια. Η αστάθεια που θα προκύψει, θα προκαλέσει παγκόσμιο πόλεμο και κάποιος ενδέχεται να χρησιμοποιήσει τελικά τη συνταγή για πυρηνικές βόμβες –που θα είναι διαθέσιμη στο Διαδίκτυο. Όλοι θα πεθάνουμε.
3. Ο ΛΑΟΣ ΘΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ. Μέχρι το 2020, ο όγκος των πληροφοριών στο Διαδίκτυο θα είναι τέτοιος, που ο οποιοσδήποτε κυβερνητικός έλεγχος θα καταστεί αδύνατος. Η αυτοδιαχείριση μικρών κοινοτήτων στο πλαίσιο των “εικονικών χωριών” είναι το μοντέλο κοινωνικής οργάνωσης που θα κυριαρχήσει και όλοι θα είμαστε ελεύθεροι.
4. Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΘΑ ΕΛΕΓΧΕΙ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ. Όπως ο Orwell το είχε προβλέψει στο «1984», μέχρι το 2010 ο βαθμός της επιτήρησης θα έχει γίνει τεράστιος: Ο μεγάλος αδελφός «θα μας προσέχει». Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, οι τραπεζικοί λογαριασμοί, οι προσωπικές ενασχολήσεις και οι αγορές –όλα θα καταγράφονται και θα υφίστανται

επεξεργασία. Οι υπολογιστές θα διαθέτουν κάμερες που θα μας ελέγχουν όλο το 24ωρο. Ολοκληρωτικά καθεστώτα θα έχουν καταλάβει παντού την εξουσία. Όλοι θα είναι υποταγμένοι.

5. **ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΠΑΡΟΔΙΚΗ ΜΑΝΙΑ.** Μέχρι το 2010, το καινοτόμο στοιχείο του κυβερνοχώρου θα έχει εξασθενήσει. Όλοι θα πηγαίνουν στη δουλειά τους, όπως πήγαιναν πάντα. Δεν χρειάζεται να συζητάμε περαιτέρω για τις νέες τεχνολογίες πληροφορικής, που είναι απλώς ένα ακόμα πεδίο μάχης για την ελευθερία της έκφρασης. Αγνόησε το διαδίκτυο –θα κερδίσεις!
6. **ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΗΡΘΕ ΓΙΑ ΝΑ ΜΕΙΝΕΙ.** Μέχρι το 2020, όλοι στον κόσμο θα είναι συνδεδεμένοι στο Διαδίκτυο. Θα κοινωνικοποιούμαστε μέσω της οθόνης, θα πηγαίνουμε διακοπές χωρίς να αφήνουμε το καθιστικό μας και θα συζητάμε με χιλιάδες ανθρώπους που δεν έχουμε ποτέ συναντήσει. Το Διαδίκτυο θα είναι τόσο κυρίαρχο, ώστε θα αποτελεί μονόδρομο για την οικονομική επιβίωση. Η μόνη επιλογή θα είναι η επένδυση σε αυτό και ο επαναπροσανατολισμός ολόκληρης της στρατηγικής μας θα είναι γύρω απ' αυτό.

Πηγή: Προσαρμογή από το “Human Rights and the Internet”, των S. Hicks, E. F. Halpin και E. Hoskins (επιμ.), McMillan Press, Λονδίνο, 2000.

Ομάδα Α. Σενάρια για το μέλλον: Απαισιόδοξη άποψη

Neil Postman, «Πέντε ιδέες σχετικά με τις τεχνολογικές αλλαγές»

Πρώτον, για κάθε τεχνολογική αλλαγή καταβάλλουμε και κάποιο τίμημα, και όσο μεγαλύτερη η τεχνολογική αλλαγή, τόσο μεγαλύτερο και το τίμημα.

Δεύτερον, υπάρχουν πάντα νικητές και ηττημένοι, και οι νικητές προσπαθούν πάντα να πείσουν τους ηττημένους ότι είναι και αυτοί νικητές στην πραγματικότητα.

Τρίτον, κάθε σημαντική τεχνολογία φέρει και μια επιστημολογική, πολιτική ή κοινωνική προκατάληψη. Μερικές φορές, αυτή η προκατάληψη αποβαίνει προς όφελός μας. Μερικές φορές όχι. Η τυπογραφία εκμηδένισε την προφορική παράδοση, ο τηλεγράφος τις αποστάσεις, η τηλεόραση έχει γελοιοποιήσει τον λόγο, ο υπολογιστής, ίσως, θα υποβαθμίσει την κοινοτική ζωή, κ.ο.κ.

Τέταρτο, η τεχνολογική αλλαγή δεν είναι σωρευτική, είναι οικολογική, που σημαίνει ότι με τον ερχομό της αλλάζουν τα πάντα. Επομένως, οι μεταβολές αυτής της κλίμακας είναι πάρα πολύ σημαντικές για να αφεθούν εξ ολοκλήρου στα χέρια του Bill Gates.

Και πέμπτον, η τεχνολογία τείνει να πάρει μυθικές διαστάσεις, να γίνεται δηλαδή αντιληπτή ως τμήμα της φυσικής τάξης των πραγμάτων και, επομένως, τείνει περισσότερο να ελέγχει τις ζωές μας από το να τις ωφελεί. (Από ομιλία στο συνέδριο “The New Technologies and the Human Person: Communicating the Faith in the New Millennium”, Ντένβερ, Κολοράντο, 27 Μαρτίου 1998, [www.newtech.org/\\$!address10-en.htm](http://www.newtech.org/$!address10-en.htm))

Ομάδα Β. Σενάρια για το μέλλον: Αισιόδοξη άποψη

Sean Kidney, “Το Διαδίκτυο ως διευκολυντής της δραστηριότητας του πολίτη”

Για όσους ανθρώπους έχουν ένα ενδιαφέρον για το διαδίκτυο, νομίζω ότι το σενάριο είναι αισιόδοξο. Σε κάθε περίπτωση αναταραχής και αλλαγής το internet δημιουργεί ευκαιρίες αλλά και προκαλεί απώλειες. Θα δούμε, κατά συνέπεια, κάποιες απώλειες στον τομέα του εντύπου. Νομίζω ότι αυτό είναι μια επανάσταση, που αφήνει μεγάλα περιθώρια στα άτομα να την επηρεάσουν, γιατί ακριβώς υπάρχει περιθώριο για τους ανθρώπους να έχουν λόγο –αλλά και να ενημερώνονται. Ειδήσεις συνήθως στις επαναστάσεις δεν μεταδίδονται αλλά σ’ αυτή την περίπτωση αυτό δεν ισχύει.

Μια από τις ελπίδες που τρέφω για το Διαδίκτυο είναι ότι θα γίνει βοηθητικό μέσω της δραστηριότητας των πολιτών και ότι θα φέρει ένα νέο είδος δημοκρατίας. Σκέφτομαι ότι αυτό είναι αρκετά σημαντικό, εφόσον δεν βαθαίνουμε το κοινωνικό χάσμα, ειδικά στα επόμενα 10 χρόνια, καθώς η επανάσταση φτάνει σιγά σιγά και στον υπόλοιπο κόσμο. Πρέπει να εργαστούμε μαζί, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου να διαμορφώσουμε το μέλλον αυτής της ιδιαίτερης επανάστασης.

Αν κανείς γνωρίζει ανάγνωση, το επόμενο εμπόδιο για τη γνώση είναι η περιορισμένη πρόσβαση στις πληροφορίες, πρόσβαση στο υλικό της ανάγνωσης, όπως μια βιβλιοθήκη. Σκεφτείτε πόσο επαναστατικές υπήρξαν οι κοινοτικές βιβλιοθήκες για τον πολιτισμό μας. Η υπόσχεση του Διαδικτύου, φυσικά, είναι αυτή μιας παγκόσμιας βιβλιοθήκης.

(Από μια συζήτηση στη NSW Society of Editors, 6 Απριλίου 1999, <http://online.socialchange.net.au>)

Ομάδα Γ: Σκιαγράφηση ΜΚΟ: Η Διεθνής Αμνηστία (www.amnesty.org)

Η Διεθνής Αμνηστία, που ιδρύθηκε το 1961, ξεκίνησε τη δράση της θέτοντας τα αιτήματα της απελευθέρωσης όλων των κρατουμένων συνείδησης, της δίκαιης και γρήγορης δίκης για τους πολιτικούς κρατουμένους, της κατάργησης της ποινής του θανάτου, των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης των φυλακισμένων, της παύσης των πολιτικών δολοφονιών και «εξαφανίσεων», τασσόμενη ενάντια στις καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις κυβερνήσεις αλλά και από τις αντιπολιτευόμενες παρατάξεις. Η Διεθνής Αμνηστία έχει εκατομμύρια μέλη και υποστηρικτές σε 162 χώρες και περιοχές. Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν διαδηλώσεις, συγγραφή επιστολών διαμαρτυρίας, προγράμματα εκπαίδευσης, ως και συναυλίες συλλογής χρημάτων και εκτείνονται από μεμονωμένες εκκλήσεις για κάποια ιδιαίτερη περίπτωση, ως παγκόσμιες εκστρατείες για ένα ζήτημα.

Η Διεθνής Αμνηστία είναι ανεξάρτητη από οποιαδήποτε κυβέρνηση, πολιτική πεποίθηση ή θρησκεία. Η Διεθνής Αμνηστία χρηματοδοτείται κατά ένα μεγάλο μέρος από τις συνδρομές και τις δωρεές των μελών της παγκοσμίως. Ο ιστοχώρος της προσφέρει ένα εγχειρίδιο για τον τρόπο οργάνωσης μιας εκστρατείας, ένα δικονομικό εγχειρίδιο, καθώς και ενημέρωση για το πώς μπορεί κανείς να συμμετάσχει στις εκστρατείες της, μια λίστα διευθύνσεων που επιτρέπει, αν κάποιος/α εγγραφεί, να λαμβάνει τις επείγουσες εκκλήσεις στο κινητό τηλέφωνό του/της (με μήνυμα SMS) και να στέλνει κάρτες υπέρ της κατάργησης των βασανιστηρίων.

Παραδείγματα του έργου της Διεθνούς Αμνηστίας.

Μετά από κάποια λάθη και τη συνεπακόλουθη κακή δημοσιότητα, προς το τέλος της δεκαετίας του '60, η Διεθνής Αμνηστία θέσπισε τον κανόνα ότι όσοι εργάζονται στην οργάνωση, εργάζονται σε υποθέσεις μόνον έξω από τις χώρες τους. Εθελοντές διεκπεραιώνουν ακόμα το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας της Διεθνούς Αμνηστίας. Γράφουν επιστολές στις κυβερνήσεις που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα όσων εκφράζουν αντίθετες απόψεις, είτε φυλακίζοντάς τους, είτε παρενοχλώντάς τους, απειλώντάς τους, κακοποιώντάς τους, βασανίζοντάς τους, «εξαφανίζοντάς τους», είτε δολοφονώντας τους. Αναρτούν πίνακες σε δημόσιες εκδηλώσεις, που περιέχουν πληροφορίες σχετικά με κρατούμενους για λόγους συνείδησης και, γενικότερα, πληροφορίες για ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οργανώνουν διαδηλώσεις, γράφουν δελτία τύπου, συλλέγουν υπογραφές στις εκκλησίες, στις συναγωγές ή στα μουσουλμανικά τεμένη και, γενικά, χρησιμοποιούν την ευφυΐα τους και τη φαντασία τους με σχεδόν απεριόριστους τρόπους.

Η Διεθνής Αμνηστία δεν διεκδικεί επαίνους για την απελευθέρωση των φυλακισμένων. Οι απελευθερώσεις αυτές είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, από τους οποίους πολλές φορές οι πιο σημαντικοί είναι οι ενέργειες (που αναλαμβάνονται συχνά με ιδιαίτερο κίνδυνο) των οικογενειών και των φίλων των κρατουμένων. Εντούτοις, πολλοί άνθρωποι που αφέθηκαν ελεύθεροι, έχουν δηλώσει ότι η δημοσιότητα και οι επιστολές της Διεθνούς Αμνηστίας στάθηκαν πολύ σημαντικές.

Το 1977 στη Διεθνή Αμνηστία απονεμήθηκε το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης για το έργο της. Η καμπάνια «Get up Sign up» στην επέτειο των 50 χρόνων της Οικουμενικής διακήρυξης των ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ συγκέντρωσε 13 εκατομμύρια υπογραφές υπέρ της διακήρυξης. Το 2001, ο ιστοχώρος AI Stoptorture κέρδισε το Revolution Award 2001 για την «καλύτερη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου». (www.stoptorture.org).

Ομάδα Δ: Σκιαγράφηση ΜΚΟ: Η Derechos Human Rights (www.derechos.org)

Η οργάνωση Derechos Human Rights ιδρύθηκε το 1995 και έγινε πιθανά η πρώτη, βασισμένη στο Διαδίκτυο, οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μαζί με την Equipo Nizkor, την αδελφή οργάνωσή της στην Ισπανία, η Derechos ξεκίνησε έχοντας σαφή συνείδηση ότι το Διαδίκτυο έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει ένα πολύ αποδοτικό εργαλείο στη μάχη εναντίον των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παγκοσμίως και να επιτρέψει στις οργανώσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να μιλήσουν στον κόσμο με τη φωνή τους. Η Derechos εργάζεται με οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Λατινική Αμερική και αλλού στον κόσμο προκειμένου να διαδίδει εξακριβωμένες και χρονικά άμεσες πληροφορίες για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις χώρες τους, καθώς και για να συντονίζει την παροχή βοήθειας. Η οργάνωση διαχειρίζεται, επίσης, διάφορες λίστες αποδεκτών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, εκδίδει ένα διαδικτυακό περιοδικό ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εργάζεται για τη διατήρηση της μνήμης και της δικαιοσύνης για τους αγνοουμένους. Ο ιστοχώρος της προσφέρει έναν περιεκτικό κατάλογο συνδέσεων προς άλλες οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ένα παράδειγμα από το έργο της Derechos

Το 1998, ο 21χρονος Javier Vildoza διάβασε τα ακόλουθα στον ιστοχώρο της Derechos: «Vildoza, Jorge, γνωστός και ως «Gaston», αντιπλοίαρχος, υπαρχηγός GT332 (...) σήμερα πρόσφυγας, ζει στην Αγγλία. Ενδέχεται να πήρε τον γιο της Cecilia Vinas, που γεννήθηκε στα μέσα Σεπτεμβρίου του 1977». Ο Javier διαπίστωσε ότι το άτομο που νόμιζε πατέρα του ήταν πιθανά ένας περιβόητος στρατιωτικός, ο οποίος είχε εμπλακεί σε διάφορες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ότι είχε αρπάξει ένα παιδί γεννημένο την ίδια περίοδο με τον ίδιο, στη Σχολή Μηχανικού του Ναυτικού, που υπήρξε περιβόητο στρατόπεδο συγκέντρωσης κατά τη διάρκεια της αργεντινής δικτατορίας. Ήταν γιος της Cecilia Vinas και του Hugo Reinaldo Penino αλλά είχε απαχθεί από τον Jorge Vildoza, ο οποίος κατηγορήθηκε αργότερα για πάνω από 60 περιπτώσεις βασανιστηρίων και δολοφονιών. Του είχε δοθεί το όνομα Javier Gonzalo Vildoza Grimaldo και ο Vildoza και η σύζυγός του τον είχαν μεγαλώσει ως παιδί τους χωρίς ποτέ να μάθει την αλήθεια για τις ρίζες του.

Μέσα από την ιστοσελίδα των Derechos και του Project Disappeared, ο Javier ανακάλυψε ότι οι φυσικοί γονείς του είναι ακόμα στον κατάλογο των αγνοουμένων και ότι οι φυσικοί παππούδες και γιαγιάδες του τον έψαχναν για περισσότερο από 20 χρόνια. Το 1998, ήταν αυτός που τους βρήκε. Η συνειδητοποίηση του ποιος ήταν πραγματικά και του τι είχε κάνει ο πατέρας του, τον έκαναν να απευθυνθεί σ' ένα διαρκές ανακριτικό δικαστήριο στην Αργεντινή και να ζητήσει εξέταση DNA. Τα αποτελέσματα ήταν ξεκάθαρα: Ήταν γιος της Cecilia Vinas και του Hugo Reinaldo Penino. Έχει επανασυνδεθεί από τότε με τους φυσικούς παππούδες και γιαγιάδες του. Η ιστορία του Javier δείχνει πώς ο ακτιβισμός μέσω του Διαδικτύου μπορεί να φέρει αποτελέσματα που ξεπερνούν μακράν τις προσδοκίες. Η αρχική σύλληψη του Project Disappeared ήταν να τιμήσει τη μνήμη των αγνοουμένων και να καταγγείλει τους υπευθύνους για τις εξαφανίσεις στη Λατινική Αμερική και στον κόσμο. Δεν περίμενε κανείς ότι ο ιστοχώρος θα βοηθούσε ένα από τα παιδιά των αγνοουμένων να μάθει την αλήθεια για τον εαυτό του. (Προσαρμογή από το "Doing Human Rights Online: the Derechos' Cyberbirth", Michael Katz-Lacabe και Margarita Lacabe, στο "Human Rights and the Internet", S.Hicks, E. F. Halpin & E. Hoskins (επιμ.), McMillan Press, Λονδίνο, 2000).

Ομάδα Ε: Σκιαγράφηση ΜΚΟ: Human Rights Watch (www.hrw.org)

Η Human Rights Watch (Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) είναι μια ανεξάρτητη, μη κυβερνητική οργάνωση, που στηρίζεται στις εισφορές ιδιωτών και ιδρυμάτων παγκοσμίως. Η οργάνωση ιδρύθηκε το 1978 ως Helsinki Watch (σήμερα Human Rights Watch/Helsinki), ως ανταπόκριση στην έκκληση για υποστήριξη που απηύθυναν τοπικές ομάδες στη Μόσχα, τη Βαρσοβία και την Πράγα, οι οποίες είχαν συσταθεί για να ελέγξουν τη συμμόρφωση προς τις διατάξεις περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων των συμφωνιών - ορόσημο του Ελσίνκι. Δεν δέχεται χρηματοδότηση από κράτη, ούτε άμεσα ούτε έμμεσα. Η Human Rights Watch εργάζεται στην κατεύθυνση της εξάλειψης ενός ευρέος φάσματος παραβιάσεων, μεταξύ άλλων, των συνοπτικών εκτελέσεων, των βασανιστηρίων, της αυθαίρετης κράτησης, των περιορισμών στην ελευθερία της έκφρασης, στον συνδικαλισμό, στο συνεταιρίζεσθαι και στη θρησκευτική έκφραση, των οικονομικών παραβιάσεων και των διακρίσεων για φυλετικούς, εθνικούς, θρησκευτικούς και λόγους φύλου.

Η Human Rights Watch κοινοποιεί πληροφορίες για καταχρήσεις προκειμένου να εκθέσει τις κυβερνήσεις ενώπιον των πολιτών τους και της διεθνούς κοινότητας. Η Human Rights Watch πιέζει, επίσης, για την άρση της στρατιωτικής, οικονομικής και διπλωματικής στήριξης προς κυβερνήσεις που καταπατούν τακτικά τα ανθρωπίνια δικαιώματα.

Τρία παραδείγματα από το έργο της Human Rights Watch:

Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ): Η Human Rights Watch βρέθηκε στην πρώτη γραμμή των προσπαθειών να δημιουργηθεί το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ένα μόνιμο δικαστήριο που θα εκδικάζει τις σοβαρότερες περιπτώσεις παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από τον τόπο τέλεσής τους. Ως αποτέλεσμα της δημόσιας πίεσης και των προσπαθειών συνεργασίας με κυβερνήσεις και ΜΚΟ σε όλο τον κόσμο, 114 κυβερνήσεις έχουν συμφωνήσει με τη Συνθήκη για την ίδρυση του ΔΠΔ και 21 το έχουν επικυρώσει.

Τσετσενία: Η Human Rights Watch ήταν η μόνη διεθνής οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων που είχε διαρκή παρουσία στα σύνορα της Ρωσίας με την Τσετσενία καθ' όλη τη διάρκεια της ρωσικής επίθεσης παρέχοντας πληροφορίες που οδήγησαν την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα να εγκρίνει ένα ψήφισμα καταδίκης της συμπεριφοράς της

Ρωσίας στην Τσετσενία. Το ψήφισμα υπήρξε η πρώτη περίπτωση καταδίκης από την Επιτροπή ενός από τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.

Κόσοβο: Η Human Rights Watch υλοποίησε μια σημαντική έρευνα στο Κόσοβο, πολύ πριν από τους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ. Η πρώτη έκθεση σχετικά με Κόσοβο δημοσιεύθηκε ως βιβλίο το 1990 και η οργάνωση παρακολούθησε τις εξελίξεις καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Οι επιτόπιες έρευνες για τις σφαγές στα τέλη του 1998 και στις αρχές του 1999 έγιναν πρωτοσέλιδα σε όλο τον κόσμο.

Το φράγμα της γλώσσας

Μπορείτε να απαντήσετε αυτές τις ερωτήσεις;
Θα μπορούσε η αίτησή σας για άσυλο να γίνει αποδεκτή;

Θεματικές ενότητες Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Ανθρώπινη Ασφάλεια, Εκπαίδευση

Πολυπλοκότητα Επίπεδο 2

Μέγεθος Ομάδας Οποιοδήποτε

Διάρκεια 30 λεπτά

Επισκόπηση της δραστηριότητας Αυτή είναι μια δραστηριότητα προσομοίωσης των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, όταν υποβάλλουν αίτηση ασύλου. Τα θέματα που ανακύπτουν περιλαμβάνουν:

- Τις απογοητεύσεις και τους συναισθηματικούς παράγοντες που έχουν να αντιμετωπίσουν οι πρόσφυγες.
- Το ξεπέραςμα του φράγματος της γλώσσας.
- Διακρίσεις κατά τη διάρκεια της αίτησης.

Σχετιζόμενα δικαιώματα

- Το δικαίωμα να ζητάς και να παίρνεις άσυλο.
- Το δικαίωμα να μην υπάρχουν διακρίσεις με βάση την εθνικότητα ή τη χώρα καταγωγής.

Σκοποί

- Να ευαισθητοποιήσει σχετικά με τις διακρίσεις των αρχών μετανάστευσης στο θέμα των αιτήσεων ασύλου.
- Να αναδείξει τη σημασία της γλώσσας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- Να αναπτύξει την ενσυναίσθηση για τις απογοητεύσεις που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, όταν αιτούνται άσυλο.

Υλικά

- Αντίγραφα των «Αιτήσεων Ασύλου». Μοιράστε από ένα σε κάθε συμμετέχοντα/ουσα.
- Στιλό, ένα για κάθε συμμετέχοντα/ουσα

Προετοιμασία

- Τακτοποιήστε το δωμάτιο, έτσι ώστε να κάθεστε πίσω από ένα γραφείο για να παίξετε τον ρόλο του αρμόδιου γραφειοκράτη.

Οδηγίες

1. Τα μέλη της ομάδας μπαίνουν στην αίθουσα, χωρίς εσείς να τους χαιρετήσετε ή να δώσετε σημασία στην παρουσία τους. Μην πείτε τίποτα για το τι θα γίνει.
2. Μερικά λεπτά αργότερα από τον προσχεδιασμένο χρόνο, μοιράστε αντίγραφα των «Αιτήσεων Ασύλου» και στιλό, ένα σε κάθε συμμετέχοντα/ουσα.
3. Πείτε τους ότι έχουν πέντε λεπτά να συμπληρώσουν την αίτηση, αλλά μην πείτε τίποτα άλλο. Αγνοήστε τις ερωτήσεις και τις διαμαρτυρίες τους. Αν πρέπει να επικοινωνήσετε, μιλήστε άλλη γλώσσα (ή επινοήστε μια γλώσσα) και χρησιμοποιήστε χειρονομίες. Επικοινωνήστε όσο το δυνατό λιγότερο. Να θυμάστε ότι τα προβλήματα των προσφύγων δεν είναι δική σας δουλειά, δουλειά σας είναι μόνο να μοιράσετε τις αιτήσεις και να τις μαζέψετε αργότερα!

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

30 ΛΕΠΤΑ

4. Υποδεχτείτε τους αργοπορημένους με αγένεια (για παράδειγμα, «Αργήσες. Πάρε αυτή την αίτηση και συμπλήρωσέ την. Έχεις μόνο μερικά λεπτά για να το κάνεις».
5. Όταν περάσουν τα πέντε λεπτά μαζέψτε τις αιτήσεις χωρίς να χαμογελάτε ή να κάνετε πιο προσωπικές επαφές.
6. Φωνάξτε ένα όνομα από τις συμπληρωμένες αιτήσεις και πείτε στο άτομο να έρθει μπροστά σας. Κοιτάξτε τη φόρμα και πείτε κάτι σχετικά με το πώς συμπλήρωσε την αίτηση, για παράδειγμα, «Δεν απάντησες στην ερώτηση 8» ή «Βλέπω ότι απάντησες «όχι» στην ερώτηση 6. «Η αίτηση απορρίπτεται!». Πείτε στο άτομο να φύγει. Μην κάνετε συζήτηση. Φωνάξτε αμέσως το επόμενο άτομο.
7. Επαναλάβετε τη διαδικασία μερικές φορές ακόμα. Δεν είναι απαραίτητο να δείτε όλες τις αιτήσεις. Συνεχίστε τόσο, όσο χρειάζεται για να καταλάβουν οι συμμετέχοντες/ουσες τι συμβαίνει.
8. Τέλος, αφήστε τον ρόλο σας και καλέστε την ομάδα σε συζήτηση για το τι έγινε.

Ημερομηνίες κλειδιά

26 Ιουνίου

Παγκόσμια Ημέρα για το χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

21 Φεβρουαρίου

Διεθνής ημέρα Μητρικής Γλώσσας

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

Ξεκινήστε να ρωτάτε τα μέλη της ομάδας πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας και έπειτα συζητήστε για το τι έγινε και τι έμαθαν από αυτό.

- Πώς ένιωσαν οι συμμετέχοντες/ουσες, όταν συμπλήρωναν μian ακατανόητη αίτηση;
- Ήταν ρεαλιστική η προσομοίωση ως εμπειρία ενός ατόμου που ζητάει άσυλο;
- Πιστεύετε ότι στη χώρα σας υπάρχει σωστή συμπεριφορά απέναντι στους αιτούντες άσυλο; Τους φέρονται σωστά κατά τη διάρκεια των αιτήσεών τους; Γιατί; Γιατί όχι;
- Ποιες είναι οι συνέπειες για κάποιον/α που η αίτησή του/της απορρίφθηκε;
- Έχουν βρεθεί ποτέ σε θέση να μην μπορούν να μιλήσουν τη γλώσσα και να αντιμετωπίζονται εχθρικά από έναν υπάλληλο, για παράδειγμα, έναν αστυνομικό ή έναν ελεγκτή εισιτηρίων; Πώς ένιωσαν;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/ντριες

Αυτή είναι μια σχετικά εύκολη δραστηριότητα: Αυτό που αναμένεται από σας είναι να φανείτε «δυνατοί/ές» στον ρόλο: σοβαροί/ές, σκληροί/ές γραφειοκράτες/τισσες. Η κατάσταση των προσφύγων δεν θα πρέπει να σας αφορά, εσείς θα πρέπει να κάνετε τη δουλειά σας. Το νόημα της δραστηριότητας είναι ότι πολλοί άνθρωποι δεν θέλουν πρόσφυγες στη χώρα τους. Οι υπάλληλοι σε μεταναστευτικές υπηρεσίες έχουν διαταγές να εξετάζουν τους πρόσφυγες και να επιτρέπουν την είσοδο μόνο σε αυτούς που έχουν τα κατάλληλα χαρτιά και που συμπληρώνουν σωστά τις αιτήσεις. Οι πρόσφυγες, συνήθως, δεν γνωρίζουν καλά τη γλώσσα της χώρας υποδοχής και τους είναι δύσκολο να συμπληρώσουν αιτήσεις. Επίσης, βρίσκονται σε κατάσταση άγχους. Είναι δύσκολο γι' αυτούς να καταλάβουν τι συμβαίνει, επειδή συνήθως οι αιτήσεις τους δε γίνονται αποδεκτές και δεν καταλαβαίνουν τους λόγους.

Προτάσεις για συνέχεια

Αν θέλετε να δείτε τα επιχειρήματα για την αποδοχή ή την άρνηση της εισόδου των μεταναστών στη χώρα, δείτε τη δραστηριότητα «Μπορώ να περάσω;» (σελ. 102).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες ιδέες για δραστηριότητες σχετικές με πρόσφυγες στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR): www.unhcr.ch.

Μπορείτε να ρωτήσετε τα μέλη της ομάδας για δικές τους εμπειρίες διάκρισης εξαιτίας της γλώσσας. Ένας τρόπος να ξεκινήσετε είναι να διαβάσετε το περιστατικό ενός ξένου που δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του κατά τη διάρκεια μιας αστυνομικής έρευνας στο «Προσαρμογή – ενσωμάτωση – ανεκτικότητα ... Παραδείγματα από την καθημερινή ζωή» στο εκπαιδευτικό υλικό του Alien 93, μέρος C/15, του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ίσως να σας ενδιέφερε να συζητήσετε για τα στερεότυπα και τις διακρίσεις απέναντι

- στους πρόσφυγες ή σε άλλους που περιθωριοποιούνται στην κοινωνία. Η δραστηριότητα «What do you see?», στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal» ασχολείται με τη διαστρέβλωση της εικόνας τόσο στο να προκαλέσει όσο και στο να παρακινήσει αντιδράσεις συγκίνησης.

· Ιδέες για δράση

- Η ομάδα μπορεί να καλέσει έναν υπάλληλο μεταναστευτικής υπηρεσίας να μιλήσει για το τι αντιμετωπίζει στη δουλειά του. Εναλλακτικά, κανονίστε μια επίσκεψη σ' ένα γραφείο μετανάστευσης και δείτε τις διαδικασίες αίτησης ασύλου. Μέλη της ομάδας μπορούν να πάρουν συνεντεύξεις από αιτούντες άσυλο και υπαλλήλους μεταναστευτικών υπηρεσιών για να δουν την πλευρά τους και για να βοηθηθεί η συζήτηση σχετικά με θέματα αδικίας και παρατυπίες που ανακύπτουν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Οι πληροφορίες μπορεί να χρειαστούν για εκστρατείες ευαισθητοποίησης ή για να δοθούν στο τμήμα μετανάστευσης ή σε οργανισμούς όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR).

· Συμπληρωματικές πληροφορίες

- Πληροφορίες και στοιχεία για τους πρόσφυγες μπορούν να βρεθούν στο τμήμα «συμπληρωματικές πληροφορίες» στη δραστηριότητα «Μπορώ να περάσω;» (σελ. 102).

Πρόσφυγας ή Αιτών Άσυλο: Ποιες είναι οι διαφορές και ποιες οι ομοιότητες;

Συχνά δε διαχωρίζουμε τους όρους «Αιτών Άσυλο» και «Πρόσφυγας». Χρησιμοποιούμε τον όρο πρόσφυγας για κάθε άνθρωπο που ζητά ή έχει πάρει άσυλο. Νομικά, ο όρος «πρόσφυγας» και «αιτών άσυλο» είναι διαφορετικοί και έχουν διαφορετικές επιπτώσεις.

Ο αιτών άσυλο είναι το άτομο που θέλει να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας, του οποίου όμως η αίτηση είναι σε διαδικασία έγκρισης. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας έγκρισης το κράτος με τους αρμόδιους φορείς πρέπει να αποφασίσουν εάν ο/η αιτών/ούσα άσυλο έχει τα κριτήρια για να θεωρηθεί πρόσφυγας. Για παράδειγμα θα πρέπει να μην έχουν κατηγορηθεί για σοβαρά (μη πολιτικά) εγκλήματα, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ή εγκλήματα πολέμου. Τα βασικά δικαιώματα των αιτούντων άσυλο είναι το δικαίωμα στη δίκαιη εξέταση της αίτησής τους καθώς και το δικαίωμα να παραμείνουν στη χώρα που αιτούνται άσυλο έως το τέλος της διαδικασίας.

Πρόσφυγας χαρακτηρίζετε ένας/μία πρώην αιτών/ούσα άσυλο του/της οποίου/ας η αίτηση έχει εγκριθεί. Υπάρχουν συγκεκριμένα δικαιώματα για ένας μια πρόσφυγα, για παράδειγμα, το δικαίωμα να μην επιστρέψει στη χώρα στην οποία υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή του/της, το δικαίωμα να τους παραχθεί βασική υλική βοήθεια από το κράτος που τους δόθηκε το άσυλο.

Τις πέντε τελευταίες δεκαετίες έχει δοθεί άσυλο σε εκατομμύρια ανθρώπων σε όλο τον κόσμο. Αυτή τη στιγμή περίπου 1,2 εκατομμύρια αιτήσεις είναι σε διαδικασία εξέτασης.

Φυλλάδια

Αίτηση ασύλου

1. Családi és utónév	
2. Дата і месца нараджэння	
3. Viimeisin osoite	
4. Ὡδὺναρχὴ ἠμετέρη	
5. Επάγγελμα ή κύρια απασχόληση	
6. Başvuran kişiye eşlik eden refakatçi veya yakınlarının isimleri	
7. Meio e local de entrada no país	
8. Ghaliex titlob ghall-azilju?	
9. Свидетельство преследований, на основании которых составлено заявление	
10. Avez-vous déjà présenté une demande d'asyle auparavant? Veuillez donner des détails sur les pays, les dates et les motifs.	
11. Dali imate rodnini ili poznanici vo ovaa zemja? Ako imate, navedete gi iminjata i adresite.	
12.	ما هي اللغات التي تتكلمها وما هي مستوى ثقافتك

Η Άλη για τον Λούτο και την εξουσία

Στη ζωή, μερικοί άνθρωποι μάχονται για τα όνειρά τους και μερικοί για πλούτο και εξουσία.

Θεματικές ενότητες	Φτώχεια, Ανθρώπινη ασφάλεια, Παγκοσμιοποίηση
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	8 - 25
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα προσομοιώνει τη μάχη για τον πλούτο και την εξουσία, και την ανισότητα που υπάρχει στον κόσμο. Τα κύρια ζητήματα που θίγει είναι: <ul style="list-style-type: none"> • Η ανισότητα στην κατανομή του πλούτου. • Οι ανισότητες ως προς την εξουσία και οι συνέπειές τους. • Η αδικία της φτώχειας.

Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην ισότητα, στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. • Το δικαίωμα στην εκπαίδευση. • Το δικαίωμα στην υγεία, στην τροφή και στη στέγη.
-------------------------------	---

Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτυχθεί η κατανόηση για τις αδικίες που προκύπτουν από την άνιση κατανομή του πλούτου και της δύναμης. • Να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη για τις αιτίες και τις συνέπειες της φτώχειας. • Να προαχθεί η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η δικαιοσύνη.
---------------	---

Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • 120 νομίσματα. • 3 έως 4 ζευγάρια κάλτσες. • 2 μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόροι. • Χαρτιά και σπιδό. • Ανοιχτός χώρος.
--------------	---

Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε τις οδηγίες, ώστε να έχετε μια γενική εικόνα ολόκληρης της δραστηριότητας. Σημειώστε ότι η προσομοίωση διαιρείται σε τρία μέρη: μέρος 1ο: η άμιλλα (10 λεπτά), μέρος 2ο: οι δωρεές (10 λεπτά) και μέρος 3ο: η οικονομική δικαιοσύνη (40 λεπτά). Η συζήτηση ακολουθεί στο τέλος. • Ξεχωρίστε 20 από τα νομίσματα και κρατήστε τα στην άκρη. • Επιλέξτε τρία άτομα για τον ρόλο των μεταναστών/στριών. • Κάντε ένα διάγραμμα πλούτου στον τοίχο (δείτε την εικόνα) • Προετοιμάστε έναν πίνακα με τίτλο «Αξιότιμοι χορηγοί».
---------------------	--

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΦΤΩΧΕΙΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8-25

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

Διάγραμμα Πλούτου

Μεγάλα πλούτη και δύναμη (6 και περισσότερα νομίσματα)	Αρκετά Πλούτη και δύναμη (3-5 νομίσματα)	Λίγα Πλούτη και δύναμη (2 ή λιγότερα νομίσματα)

Το παγκόσμιο χάσμα

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, ένα παιδί στα 10 πεθαίνει πριν από τα πέμπτα γενέθλιά του. Συγκριτικά, στις Ηνωμένες Πολιτείες ένα παιδί στα 165 πεθαίνει πριν γίνει πέντε ετών. Το 1998 στις αναπτυσσόμενες χώρες, περίπου 130 εκατομμύρια παιδιά (από συνολικά 625 εκατομμύρια) δεν παρακολούθησαν πρωτοβάθμια εκπαίδευση. 73 εκατομμύρια από τα παιδιά αυτά είναι κορίτσια. (UNICEF)

Το πλουσιότερο ένα πέμπτο των ανθρώπων στον κόσμο καταναλώνει το 86 τοις εκατό όλων των αγαθών και των υπηρεσιών! Ενώ το φτωχότερο ένα πέμπτο καταναλώνει το 1 τοις εκατό.

Οδηγίες

Εξηγήστε ότι πρόκειται για ένα παιχνίδι προσομοίωσης. Οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να μοιραστούν μεταξύ τους τον παγκόσμιο πλούτο και την εξουσία.

Μέρος 1ο: Η άμιλλα (10 λεπτά)

1. Εξηγήστε στα μέλη της ομάδας ότι ο στόχος του παιχνιδιού είναι να μαζέψουν όσο το δυνατόν περισσότερα νομίσματα. Υπάρχει μόνον ένας κανόνας: Δεν επιτρέπεται κανείς να αγγίξει άλλο μέλος της ομάδας (μπορείτε να ορίσετε μια ποινή γι' αυτό, π.χ., πρόστιμο 1 νόμισμα).
2. Ζητήστε από όλους, εκτός από εκείνους που παίζουν τους «μετανάστες», να καθίσουν στο πάτωμα δημιουργώντας έναν μεγάλο κύκλο (έτσι ώστε να έχουν αρκετό χώρο για παιχνίδι).
3. Πάρτε τα είκοσι νομίσματα και μοιράστε τα τυχαία σε τέσσερα ή πέντε άτομα.
4. Δώστε σε τέσσερις άλλους/ες από ένα ζευγάρι κάλτσες. Πείτε τους να τις φορέσουν στα χέρια και να μην τις βγάλουν καθ' όλη τη διάρκεια του παιχνιδιού. Μεταθέστε γι' αργότερα (στη διαδικασία της ανασκόπησης) τις όποιες συζητήσεις για τον ρόλο των νομισμάτων και των καλτσών.
5. Σκορπίστε 100 νομίσματα με ομοιόμορφο τρόπο στη μέση του κύκλου.
6. Με τη λέξη «πάμε», οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να μαζέψουν όσο το δυνατόν περισσότερα νομίσματα. Αυτό πιθανώς δεν θα πάρει περισσότερο από 2 λεπτά!
7. Αφού έχουν μαζευτεί όλα τα νομίσματα, ζητήστε από τους συμμετέχοντες/ουσες να εκθέσουν τον πλούτο τους στους υπόλοιπους της ομάδας. Στο διάγραμμα πλούτου καταγράψτε το όνομα κάθε συμμετέχοντος/ουσας και τον αριθμό νομισμάτων που έχει.
8. Υπενθυμίστε στα μέλη της ομάδας ότι αυτά τα νομίσματα αντιπροσωπεύουν τον πλούτο και τη δύναμη στον κόσμο. Το ποσό που κατέχουν έχει επιπτώσεις στο πόσο μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους (π.χ. για βασική εκπαίδευση, για επαρκή τροφή και διατροφή, για καλή υγιονομική περίθαλψη, για ικανοποιητική κατοικία) και τις επιθυμίες τους (π.χ. τρίτοβάθμια εκπαίδευση, αυτοκίνητα, υπολογιστές, παιχνίδια, τηλεοράσεις και άλλα είδη πολυτελείας). Οι επιπτώσεις είναι οι ακόλουθες:
  - έξι ή περισσότερα νομίσματα: Οι κάτοχοι είναι σε θέση να ικανοποιήσουν όλες τις βασικές «ανάγκες» τους και το μεγαλύτερο μέρος των «επιθυμιών» τους.
  - τρία έως πέντε νομίσματα: Οι κάτοχοι είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες τους.
  - δύο ή λιγότερα νομίσματα: Οι κάτοχοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες διαβίωσης λόγω ασθενειών, έλλειψης εκπαίδευσης, υποσιτισμού και ανεπαρκούς στέγασης.

Μέρος 2ο : Οι δωρεές (10 λεπτά)

1. Πέστε στην ομάδα ότι μπορούν, εάν το θέλουν, να δώσουν νομίσματα σε άλλους. Εντούτοις, δεν υποχρεούνται να το κάνουν. Πείτε τους ότι όσοι το κάνουν, θα τιμηθούν ως χορηγοί και τα ονόματά τους θα γραφτούν στον κατάλογο «Αξιότιμοι χορηγοί».
2. Δώστε 3-4 λεπτά στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να ανακατανείμουν τα νομίσματα, εάν το επιθυμούν.
3. Ζητήστε κατόπιν τα ονόματα εκείνων που έδωσαν νομίσματα και το ποσό που έδωσε ο/η καθένας/μία. Γράψτε τα στον πίνακα των «Αξιότιμων χορηγών».
4. Ρωτήστε εάν κανείς άλλαξε κατηγορία ως αποτέλεσμα του ότι έδωσε ή πήρε νομίσματα και καταγράψτε αυτές τις μετατοπίσεις στον πίνακα με ένα βέλος.

Μέρος 3ο: Επιτυγχάνοντας οικονομική δικαιοσύνη (40 λεπτά)

1. Χωρίστε την ομάδα σε τρεις μικρότερες ανάλογα με τον αριθμό των νομισμάτων που έχουν (μεγάλα πλούτη, αρκετά πλούτη και λίγα πλούτη).
2. Βάλτε έναν/μία από τους «μετανάστες/τριες» σε κάθε μια από τις τρεις ομάδες. Ση-

- μειώστε τις αντιδράσεις τους όταν μπουν στη μια ή την άλλη ομάδα, αλλά αφήστε τη σχετική συζήτηση για τη φάση της ανασκόπησης στο τέλος.
3. Μοιράστε τους μαρκαδόρους και τα χαρτιά. Πείτε σε κάθε ομάδα ότι πρέπει να καταρτίσει ένα σχέδιο επίτευξης δίκαιης κατανομής των νομισμάτων (του παγκόσμιου πλούτου) προκειμένου να μειωθεί το χάσμα μεταξύ των διαφορετικών κατηγοριών πλούτου και εξουσίας. Το σχέδιο δράσης κάθε ομάδας θα πρέπει:
    - να εξηγεί τι πρέπει να γίνει (εάν θεωρεί ότι κάτι πρέπει να γίνει),
    - να περιγράφει τι προγραμματίζει η ομάδα να κάνει και γιατί
    - να δείχνει γιατί το σχέδιό της είναι δίκαιο.
  4. Δώστε στις ομάδες δέκα λεπτά να καταρτίσουν τα σχέδιά τους. Εξηγήστε ότι δεν είναι απαραίτητο να προχωρήσουν πολύ τη σύνταξη του σχεδίου, αλλά περισσότερο να δώσουν έμφαση σε μερικές από τις πιθανές ενέργειες που πρέπει να γίνουν για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της φτώχειας.
  5. Ζητήστε από κάθε ομάδα να ορίσει έναν/μία εκπρόσωπο που θα εξηγήσει το σχέδιο της ομάδας στους άλλους και θα απαντήσει στις ερωτήσεις. Καταγράψτε τα προτεινόμενα σχέδια σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού.
  6. Τώρα αναγγείλετε ότι θα πραγματοποιηθεί μια ψηφοφορία που θα κρίνει ποιο σχέδιο θα υιοθετηθεί. Η κατανομή των ψήφων θα είναι η ακόλουθη:
    - κάθε μέλος της ομάδας με τα «μεγάλα πλούτη και δύναμη» - πέντε ψήφοι.
    - κάθε μέλος της ομάδας με «αρκετά πλούτη και δύναμη» - δύο ψήφοι.
    - κάθε μέλος της ομάδας με «λίγα πλούτη και λίγη δύναμη» - μισή ψήφος.
  7. Διοργανώστε την ψηφοφορία. Καταγράψτε τις ψήφους για το κάθε σχέδιο στο μεγάλο φύλλο χαρτιού. Ανακοινώστε ποιο σχέδιο πρόκειται να εφαρμοστεί.
  8. Πραγματοποιήστε αυτό το σχέδιο, ανακατανέμοντας τον πλούτο, εάν προβλέπεται.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με μια συνοπτική ανατροφοδότηση για την ίδια τη δραστηριότητα και το πόσο οι συμμετέχοντες/ουσες την απόλαυσαν. Κατόπιν, προχωρήστε στη συζήτηση σχετικά με το τι συνέβη και τι έμαθαν. Δώστε έμφαση στις ακόλουθες θεματικές ενότητες για να προωθήσετε τη συζήτηση:

- Πώς αισθάνθηκαν για τον τρόπο με τον οποίο τα νομίσματα αποκτήθηκαν και διανεμήθηκαν; Υπήρξαν πολλές συγκρούσεις;
- Γιατί κάποιοι συμμετέχοντες/ουσες χάρισαν νομίσματα; Για να τιμηθούν; Επειδή αισθάνθηκαν ένοχοι για τον πλούτο τους; Για κάποιον άλλο λόγο;
- Πώς αισθάνθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες που πήραν τα νομίσματα στο 2ο μέρος; Ευγνώμονες; Προσβεβλημένοι;
- Τι έγινε με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες με τις κάλτσες; Ποιες κατηγορίες ανθρώπων αντιπροσωπεύουν; Σε ποια ομάδα κατέληξαν;
- Τι έγινε με τους τρεις «μετανάστες» που συμμετείχαν στις ομάδες; Αισθάνθηκαν εχθρότητα; Συμβαίνει κάτι παρόμοιο στον πραγματικό κόσμο; Ενάντια σε ποιες κατηγορίες ανθρώπων; Έχουν τις ίδιες ευκαιρίες με μας;
- Ποιες διαφορές υπήρξαν στα σχέδια που προτάθηκαν για δίκαιη ανακατανομή; Απεικόνιζαν τα σχέδια τον πλούτο της ομάδας που έκανε την πρόταση;
- Γιατί σε κάποιους/ες δόθηκαν περισσότερες ψήφοι; Αντιστοιχεί αυτό στις ανισότητες εξουσίας που υπάρχουν στον κόσμο;
- Όταν υπάρχουν τέτοιες διαφορές στον πλούτο και στη δύναμη, παραβιάζονται ανθρώπινα δικαιώματα; Σε αυτή την περίπτωση, ποια;

Υπολογιζόμενη διάρκεια ζωής κατά τη γέννηση 1995-2000

Ο αριθμός των ετών που αναμένεται να ζήσει ένα νεογέννητο, εάν τα σημερινά ποσοστά θνησιμότητας έμεναν τα ίδια καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του παιδιού.
Έκθεση 2001 των Αναπτυξιακών Προγραμμάτων των Ηνωμένων Εθνών (ΑΠΗΕ)

• Ιαπωνία:	80.5
• Νορβηγία	78.1
• Ιρλανδία:	76.1
• Ελλάδα:	78.0
• Τσεχία:	74.3
• Ρωσική Ομοσπονδία:	66.1
• Μαλδίβες:	65.4
• Νότια Αφρική:	56.7
• Ισημερινή Γουινέα:	50.0
• Ζιμπάμπουε:	42.9
• Ζάμπια:	40.5
• Σιέρα Λεόνε:	37.3

Από την υψηλότερη εκτιμώμενη διάρκεια ζωής κατά τη γέννηση μέχρι τη χαμηλότερη υπάρχει μια διαφορά 43,2 ετών!

- Ποιοι είναι οι «πλούσιοι» και οι «φτωχοί» στη χώρα σας και στην κοινότητά σας; Πώς έφτασαν σ' αυτή την κατάσταση;
- Θα έπρεπε οι «πλούσιοι» να νοιάζονται για την κατάσταση των «φτωχών»; Για ποιους λόγους; Για λόγους ασφάλειας, για λόγους οικονομικούς, ηθικούς/θρησκευτικούς ή πολιτικούς; Γιατί οι «πλούσιοι» να δώσουν χρήματα ή πόρους στους «φτωχούς»; Μπορούν με αυτό τον τρόπο να λυθούν τα προβλήματα της φτώχειας;
- Τι κάνουν οι «φτωχοί» για να βελτιώσουν την κατάστασή τους; Ποιες δράσεις ανέλαβαν «οι φτωχοί» ανά τον κόσμο και εντός των χωρών μας για να αντιμετωπίσουν τις ανισότητες του πλούτου και της δύναμης;
- Σκέφτεστε ότι θα πρέπει να υπάρξει μια ανακατανομή του πλούτου και της εξουσίας στον κόσμο; Γιατί ή γιατί όχι; Εάν ναι, πώς θα προτείνατε να γίνει αυτό; Σύμφωνα με ποιες αρχές θα καταρτίζατε τις προτάσεις σας για την αλλαγή;
- Μπορεί ο λόγος περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων να χρησιμοποιηθεί για να υποστηρίξει μια νέα ανακατανομή του πλούτου;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να αποκτήσουν οι άνθρωποι συνείδηση των ανισοτήτων του πλούτου και της εξουσίας στον κόσμο. Υπάρχει, όμως, ο κίνδυνος να εξελιχθεί σε παθητική αποδοχή και επικύρωση, για μια ακόμη φορά, των υπαρχουσών ανισοτήτων. Πρέπει, επομένως, να γνωρίζετε την κοινωνική και οικονομική σύνθεση της ομάδας και να συντονίσετε τη συζήτηση αναλόγως.

Προσπαθήστε να δημιουργήσετε ένα τέτοιο κλίμα στο παιχνίδι ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να εμπλακούν με τέτοιον τρόπο και να ενεργούν σαν τα νομίσματα να ήταν πραγματικά η περιουσία τους. Θα μπορούσατε να τους πείτε ότι θα κρατήσουν τα νομίσματα και ότι με αυτά -μετά τη δραστηριότητα ή κατά τη διάρκεια του διαλείμματος- θα μπορούν να «αγοράσουν» αναψυκτικά και μπισκότα.

Υπογραμμίστε ότι -όπως και στην πραγματική ζωή- εάν δώσουν κάποια από τα νομίσματά τους, θα χάσουν μέρος του πλούτου τους και των προνομίων που αυτός τους παρέχει.

Εάν έχει πολύ ζέστη, αντί για τις κάλτσες χρησιμοποιήστε άλλα μέσα που να τονίζουν ότι μερικοί παίκτες έχουν περισσότερο πλούτο και εξουσία από τους άλλους. Παραδείγματος χάριν, μερικοί συμμετέχοντες/ουσες θα μπορούσαν να συγκρατηθούν και να τους επιτραπεί να αρχίσουν να μαζεύουν νομίσματα 15 έως 30 δευτερόλεπτα αργότερα από τους άλλους. Εναλλακτικά, οι παίκτες/τριες θα μπορούσαν να δέσουν το ένα χέρι πίσω από την πλάτη τους - εάν είναι δεξιόχειρες να χρησιμοποιήσουν το αριστερό τους χέρι και αντίστροφα.

Οι ερωτήσεις στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση είναι σύνθετες και πολύ εύκολα μπορούν να οδηγήσουν σε βαθιές και εκτενείς συζητήσεις. Εάν ο χρόνος είναι λίγος ή η ομάδα μεγάλη, μπορείτε να μοιράσετε τις ερωτήσεις μεταξύ των μικρών ομάδων. Αυτές οι μικρές ομάδες θα πρέπει να είναι μικτές, να περιλαμβάνουν, δηλαδή, άτομα από κάθε κατηγορία πλούτου. Σιγουρευτείτε ότι θα υπάρχει ανατροφοδότηση από όλες τις ομάδες στην ολομέλεια έτσι ώστε όλοι/ες να έχουν τη δυνατότητα να ακούσουν και να σκεφτούν όλες τις ερωτήσεις.

Σημείωση: Αυτή η δραστηριότητα είναι μια προσαρμογή από μίαν άλλη, που περιλαμβανόταν στο «Οικονομική και Κοινωνική δικαιοσύνη: Μια οπτική ανθρωπίνων δικαιωμάτων», Κέντρο Τεκμηρίωσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Πανεπιστήμιο της Μινεσότα, 1999.

Προτάσεις για συνέχεια

Θα μπορούσατε να συζητήσετε για τα ζητήματα περαιτέρω ή να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες/ουσες να γράψουν μίαν έκθεση. Τα προτεινόμενα θέματα είναι:

- Πώς ο πλούτος και η εξουσία επηρεάζουν τη δυνατότητα κάποιου/ας να απολαύσει τα ανθρώπινα δικαιώματα και να ζήσει με αξιοπρέπεια;
- Υπάρχουν ευθύνες που απορρέουν από την κατοχή πλούτου και εξουσίας;

Η ομάδα ίσως θελήσει να συνεχίσει να ασχολείται με το θέμα της φτώχειας και να ερευνήσει μερικές από τις συνέπειές της μέσω της δραστηριότητας «Ωροσκόπιο της φτώχειας», στη σελίδα 156.

Εάν θέλετε να εξετάσετε περαιτέρω πώς κάνουμε διακρίσεις εις βάρος ορισμένων κοινωνικών ομάδων και τις κατηγορούμε συγχρόνως για την κατάστασή τους, μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα, «Just do it», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal».

Ιδέες για δράση

Ελάτε σε επαφή με μια οργάνωση που δουλεύει με άτομα που μειονεκτούν στην κοινότητά σας για να εξακριβώσετε τις τοπικές ανάγκες. Κατόπιν, καταρτίστε ένα πρόγραμμα και προσπαθήστε να τους βοηθήσετε.

Μερικές φορές το απλό γεγονός της διάχυσης της πληροφορίας από στόμα σε στόμα για ένα πρόβλημα είναι σημαντικό βήμα για την επίλυσή του. Κατά συνέπεια, θα μπορούσατε να προτείνετε στους συμμετέχοντες/ουσες να συζητούν τα ζητήματα της κατανομής πλούτου με τους γονείς και τους φίλους τους.

● Ιστός της ζωής

Οι άνθρωποι είναι ένα μέρος του περιβάλλοντος – δεν βρίσκονται εκτός του περιβάλλοντος!

Θεματικές ενότητες	Περιβάλλον, Παγκοσμιοποίηση, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος ομάδας	10+
Διάρκεια	30 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Σε αυτήν τη δραστηριότητα, τα μέλη της ομάδας συζητούν αυθόρμητα για τις συνδέσεις που υπάρχουν μεταξύ των τροφών και δημιουργούν έναν παγκόσμιο ιστό τροφής. Οι συμμετέχοντες/ουσες διερευνούν: <ul style="list-style-type: none"> • την αλληλεξάρτηση ζώντων και μη ζώντων οργανισμών. • την αναπόφευκτη επίδραση της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον και τις συνέπειές της.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία. • Το δικαίωμα σε ένα υγιεινό περιβάλλον. • Το δικαίωμα στην ανάπτυξη
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτηθεί γνώση για την αλληλεξάρτηση ζώντων και μη ζώντων οργανισμών. • Να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες/ουσες να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στα οικοσυστήματα. • Να αναπτυχθεί ο σεβασμός για την εγγενή αξία της ζωής.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα κουβάρι κλωστή ή σπάγκος. • Δυο ψαλίδια.

Οδηγίες

Αυτή η δραστηριότητα διαιρείται σε 2 μέρη: 1ο μέρος – «Η ύφανση του Ιστού της ζωής» & 2ο μέρος – «Η καταστροφή του» .

Μέρος 1ο

1. Ζητήστε από τους ανθρώπους να σχηματίσουν έναν κύκλο.
2. Εξηγήστε ότι αυτό που θα επιχειρήσουν είναι ένα μοντέλο του Ιστού της ζωής.
3. Αρχίζετε εσείς. Κρατήστε το κουβάρι στο χέρι σας και ονομάστε ένα φυτό, π.χ. «λάχανο».
4. Κρατήστε την άκρη του κουβαριού και πετάξτε το κουβάρι σε κάποιον/α άλλο/η στον κύκλο. Αυτός/ή το πιάνει και τώρα υπάρχει μια ευθεία γραμμή που συνδέει τους δυο σας.
5. Αυτός/ή θα πρέπει να ονομάσει ένα ζώο που να τρώει τα λάχανα, π.χ., την κάμπια.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

10+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

30 ΛΕΠΤΑ

- Κρατά έπειτα την κλωστή ή τον σπάγκο και ρίχνει το κουβάρι σε ένα τρίτο πρόσωπο στον κύκλο.
- Αυτό το τρίτο πρόσωπο θα πρέπει να σκεφτεί ένα ζώο που να τρώει τις κάμπιες, π.χ., ένα πουλί ή, εάν ξέρει ένα συγκεκριμένο είδος πουλιού, μπορεί να το πει, λ.χ. η τσίχλα. Ρίχνει έπειτα το κουβάρι σε ένα τέταρτο πρόσωπο.
  - Συνεχίστε το παιχνίδι, έτσι ώστε το κουβάρι να περνάει από τη μια πλευρά του κύκλου στην άλλη, έως ότου δημιουργηθεί ένα δικτυωτό πλέγμα που να συμβολίζει τον «Ιστό της ζωής».

Μέρος 2ο

- Πάρτε τα ψαλίδια και ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να δώσουν συγκεκριμένα παραδείγματα παραγόντων και δραστηριοτήτων που πλήττουν τον «Ιστό της ζωής», π.χ., οι αυτοκινητόδρομοι που χτίζονται πάνω σε καλλιεργήσιμο έδαφος ή η υπεραλίευση του βακαλάου.
- Για κάθε παράδειγμα που δίνεται, κόψτε τον ιστό σε κάποιο σημείο του.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε διερευνώντας το πώς αισθάνθηκαν τα μέλη της ομάδας βλέποντας τον Ιστό να καταστρέφεται και ωθήστε τους/τις έπειτα να μιλήσουν για το τι πρέπει να γίνει προκειμένου να προστατευθεί το περιβάλλον:

- Τι αισθανθήκατε βλέποντας τον Ιστό να καταστρέφεται βαθμιαία;
- Ήταν εύκολο να κατονομαστούν ζώα και φυτά; Πόσο γνωρίζει ο κόσμος φυσική ιστορία;
- Ποια ευθύνη έχουμε να προστατεύσουμε το περιβάλλον;
- Η ισορροπία της φύσης είναι πολύ σύνθετη και δεν είναι εύκολο να προβλεφθούν οι συνολικές συνέπειες της κάθε επιμέρους δραστηριότητας. Πώς είναι, λοιπόν, εφικτό να παίρνονται αποφάσεις για τη χρήση των γήινων πόρων; Παραδείγματος χάριν, σε ποια βάση μπορούμε να αποφασίσουμε την υλοτόμηση ενός δάσους ώστε το έδαφος να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για καλλιέργειες;
- Το Άρθρο 1 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα δηλώνει ότι «όλοι οι λαοί μπορούν, για τους δικούς τους λόγους, να εκμεταλλεύονται τον φυσικό πλούτο τους και τους πόρους τους». Αυτό σημαίνει ότι οι λαοί έχουν δικαίωμα να χρησιμοποιούν το περιβάλλον;
- Εξαρτιόμαστε από το περιβάλλον για την τροφή μας και για τον αέρα που αναπνέουμε. Χωρίς υγιεινό περιβάλλον δεν θα μπορούσαμε να ζήσουμε, είναι προϋπόθεση για την επιβίωσή μας. Επομένως, είναι πρωταρχικό καθήκον μας να σεβαστούμε το περιβάλλον, το οποίο ωστόσο περιορίζει τα δικαιώματά μας –σε ό,τι αφορά τη χρήση του. (Με την ίδια έννοια έχουμε καθήκον να σεβόμαστε τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των άλλων, οι οποίοι περιορίζουν τα δικαιώματά μας ως ατόμων).

Ολοκληρώστε τη φάση αυτή με μian αυθόρμητη συζήτηση ιστοριών περιβαλλοντικής επιτυχίας. Δεν είναι όλα μάταια! Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι σε όλο τον κόσμο, που δραστηριοποιούνται στον αγώνα για την εξασφάλιση ενός βιώσιμου περιβάλλοντος με γνώμονα και τις μελλοντικές γενιές.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Κάθε τροφική αλυσίδα που σχηματίζεται στη δραστηριότητα θα πρέπει να αναπαριστά τις πραγματικές ή πιθανές τροφικές σχέσεις. Παραδείγματος χάριν: χλόη - πρόβατα - άνθρωποι. Ή πλαγκτόν - φάλαινες. Ή πλαγκτόν - ρέγγες - γουρούνια (στα γουρούνια συχνά δίνεται ως τροφή ιχθυάλευρο) - άνθρωποι - τίγρη! Θυμηθείτε ότι όταν πεθαίνει ένα ζώο, τα βακτηρίδια αποσυνθέτουν το σώμα του και τα μεταλλικά στοιχεία του δεσμεύονται από τα φυτά. Κατά συνέπεια ο κύκλος της ζωής αρχίζει και πάλι. Δισεκατομμύρια τέτοιων κύκλων συνθέτουν τον Ιστό της ζωής.

Προσπαθήστε να ωθήσετε τα μέλη της ομάδας να σκεφτούν όσο το δυνατόν περισσότερες διαφορετικές τροφικές αλυσίδες. Σκεφτείτε παραδείγματα από δασικές, ορεινές, ελώδεις, λιμνώδεις, παραποτάμιες περιοχές και θαλάσσιους βιότοπους. Ίσως χρειαστεί να ωθήσετε τη συζήτηση λέγοντας κάτι σαν «τώρα τα μεταλλικά στοιχεία περνούν στη θάλασσα και καταναλώνονται από το θαλάσσιο φυτοπλαγκτόν». Ή, προκειμένου να μετακινηθείτε από ένα θαλάσσιο οικοσύστημα σ' ένα χερσαίο, μπορείτε να πείτε «τώρα, ο γλάρος που έφαγε το καβούρι πέταξε προς την ενδοχώρα πάνω από τις καλλιέργειες, όπου και πέθανε». Εάν κάποιος/α δεν μπορεί να σκεφτεί τον επόμενο κρίκο στην αλυσίδα, μπορεί να συμβουλευτεί τα άλλα μέλη της ομάδας για προτάσεις.

Στο 2ο μέρος, όταν κόβετε το νήμα, κάντε τυχαίες τομές σε διάφορα σημεία του. Οι πρώτες τομές δεν θα κάνουν μεγάλη διαφορά λόγω του τρόπου με τον οποίο τα νήματα διασταυρώνονται και συγκρατούν ενωμένο τον ιστό. Εντούτοις, καθώς θα κόβετε το νήμα σε περισσότερα σημεία, ο ιστός θα καταστρέφεται βαθμιαία και, τελικά, θα μείνετε με έναν σωρό νημάτων στο πάτωμα, που θα περιβάλλεται από έναν κύκλο ανθρώπων με μικρά, άχρηστα κομμάτια νήματος στα χέρια τους.

Στο 2ο μέρος της δραστηριότητας θα πρέπει να είστε προετοιμασμένοι/ες για αμφιλεγόμενες απαντήσεις στην ερώτηση «τι καταστρέφει τον Ιστό;» Μερικοί άνθρωποι, π.χ. χορτοφάγοι, ενδέχεται να πουν ότι οι άνθρωποι που τρώνε κρέας βλάπτουν τον Ιστό. Πρέπει να αναγνωρίσετε την άποψή τους, αλλά και να ρωτήσετε τους άλλους παίκτες τι σκέφτονται σχετικά με αυτό. Εντούτοις, να είστε προσεκτικός/ή να μην ξεκινήσετε μια μεγάλη συζήτηση σε αυτή τη φάση. Τελειώστε το παιχνίδι πρώτα και αφήστε τη συζήτηση για το τέλος, στην ανασκόπηση και στην αξιολόγηση.

Προσπαθήστε κατά τη συζήτηση να έχετε κατά νου τον στόχο της δραστηριότητας, δηλαδή την επίδραση της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον.

Ο Ιστός είναι μια πολύ δυνατή εικόνα. Είναι, επομένως, ουσιαστικό να αφιερώσετε χρόνο σε μια, σύντομη έστω, συζήτηση για την πρόοδο που σημειώνεται αυτή την περίοδο στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος. Είναι καλό, επίσης, να αναφερθούν και πειραιτέρω ιδέες για το τι άλλο μπορεί να γίνει, συμπεριλαμβανομένων αυτών που μπορούν να κάνουν οι ίδιοι/ες οι συμμετέχοντες/ουσες. Η κατάσταση του πλανήτη είναι πράγματι πιεστική, αλλά είναι σημαντικό ο κόσμος να μην αισθάνεται ανίσχυρος απέναντί της αλλά να βλέπει τον στόχο.

Μπορείτε, αν θέλετε να διαβάσετε τις Βασικές Πληροφορίες πριν υποβάλετε ερωτήσεις για τη σχέση μεταξύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος.

Είναι μια καλή δραστηριότητα για να γίνει με μια τάξη πρακτικής κατεύθυνσης.

Προτάσεις για συνέχεια

Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφετηρία για μια συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον. Παραδείγματος χάριν, θα ήταν καλή ιδέα να υπάρξει ένα ανθρώπινο δικαίωμα στο περιβάλλον, όπως υπάρχουν άλλα ανθρώπινα δικαιώματα; Έχει το περιβάλλον αξία πέραν της ωφελιμιστικής; Έχει νόημα να δοθούν δικαιώματα στα ζώα;

Η ανάπτυξη με βιώσιμη χρήση των πόρων απαιτεί πολιτική βούληση, χρόνο, προσπάθεια και χρήματα. Σκεφτείτε, όμως, πόσα πολύ περισσότερα θα μπορούσαν να κάνουν όλα τα κράτη μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, της επιστημονικής έρευνας και των σχεδίων προστασίας του περιβάλλοντος, εάν δεν ξόδευαν τόσο μεγάλο μέρος από τους προϋπολογισμούς τους σε εξοπλισμούς και σε στρατιωτικές δαπάνες. Εάν η ομάδα θέλει να διερευνήσει αυτά τα ζητήματα περαιτέρω, θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «λεφτά για ξόδεμα» (σελ. 191).

Η ομάδα μπορεί, αν θέλει, να ερευνήσει τι συμβαίνει σε περίπτωση περιβαλλοντικής καταστροφής και λιμού, και όταν οι άνθρωποι πρέπει να εγκαταλείψουν το έδαφός τους. Η δραστηριότητα «The world turned up side down», στο Εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης Alien 93 (C/23), εξετάζει τη διάκριση και προωθεί την ενσυναίσθηση προς τα εκτοπισμένα άτομα.

Εναλλακτικά, η ομάδα μπορεί, αν θέλει, να εξετάσει τον Ιστό των οικογενειακών σχέσεων ανά την υδρόγειο. Η δραστηριότητα «Tree of life» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal» θέτει το ερώτημα «από πού προερχόμαστε;» και

εξετάζει ζητήματα προσωπικής και εθνικής ταυτότητας.

Ιδέες για δράση

Αναμιχθείτε σε τοπικά περιβαλλοντικά προγράμματα. Μπορείτε να έρθετε σε επαφή με τη Youth and Environment Europe (YEE). Πρόκειται για μια οργάνωση «ομπρέλα», με περισσότερες από σαράντα περιφερειακές και εθνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις νεολαίας, που ασχολούνται με τη μελέτη και την προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος σε όλη την Ευρώπη. www.ecn.cz/yee/

Συναντήστε μια τοπική περιβαλλοντική οργάνωση και ζητήστε από τα μέλη της να σας πουν περισσότερα για το πώς μπορεί κανείς να είναι ένας καταναλωτής φιλικός προς το περιβάλλον.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Στη φύση τα πάντα συνδέονται με τα πάντα. Όλα τα όντα, έμβια και μη, συνδέονται στο πλαίσιο κύκλων, όπως είναι, π.χ., ο κύκλος του άνθρακα και ο κύκλος του νερού. Οι τροφικές αλυσίδες είναι μέρος αυτών των κύκλων. Μια τροφική αλυσίδα αρχίζει, όταν ένα πράσινο φυτό χρησιμοποιεί την ενέργεια του ηλιακού φωτός, μεταλλικά στοιχεία από το χώμα και νερό για να κατασκευάσει τα θρεπτικά συστατικά που του χρειάζονται για να ζήσει και ν' αναπτυχθεί. Ένα φυτό, π.χ. ένα λάχανο, δεσμεύει τα μεταλλικά στοιχεία, και η ενέργεια που αποθηκεύεται στα φύλλα του προσλαμβάνεται με τη σειρά της από την κάμπια, η οποία τη μεταβολίζει για να ζήσει και να αναπτυχθεί. Δεδομένου ότι κάθε ζώο, στη συνέχεια, καταναλώνεται από κάποιο άλλο, η ενέργεια και τα μεταλλικά στοιχεία περνούν μέσω της τροφικής αλυσίδας. Όταν το ζώο στην κορυφή της τροφικής αλυσίδας πεθαίνει, το σώμα του αποσυντίθεται και το «τρώνε» τα βακτηρίδια. Τα μεταλλικά στοιχεία που υπήρχαν στο σώμα του προσλαμβάνονται από τα φυτά και μια νέα τροφική αλυσίδα αρχίζει.

Ημερομηνία κλειδί

22 Μαρτίου
Παγκόσμια ημέρα Νερού

22 Απριλίου
Ημέρα της Γης

Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει;

Κάθε ψήφος μετράει!

Θεματικές ενότητες	Δημοκρατία, Ιδιότητα του Πολίτη, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	270 λεπτά (σε 3 μέρη)
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα αφορά σε μια έρευνα στο πλαίσιο της κοινότητας, που έχει στόχο να διερευνήσει ζητήματα σχετικά με: <ul style="list-style-type: none"> • τις εκλογές. • την πολιτική συμμετοχή.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα συμμετοχής στη διακυβέρνηση της χώρας. • Το δικαίωμα συμμετοχής σε δημοκρατικές εκλογές. • Η ελευθερία της έκφρασης.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξεταστούν οι λόγοι για τους οποίους αξίζει να συμμετέχει κανείς στις εκλογές. • Να αναπτυχθούν οι δεξιότητες αναζήτησης και κριτικής ανάλυσης πληροφοριών. • Να εκτιμηθεί η προσωπική συμβολή του κάθε πολίτη στη δημοκρατία.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ερευνητικά Φύλλα 1 και 2, από ένα ανά ζευγάρι. • Αντίγραφα του πλαισίου 1, σημειώσεις για το πώς να πραγματοποιήσει κανείς την έρευνα, από ένα ανά ζευγάρι. • Στιλό ή μολύβια. • Μεγάλα φύλλα χαρτιού (A3) ή χαρτοπίνακας και μαρκαδόροι. • Κολλητική ταινία.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιγράψτε το πλαίσιο 2, το φύλλο οδηγιών για την πραγματοποίηση δειγματοληπτικών ερευνών, σ' ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού για να βοηθήσετε την κατανόηση αυτών των οδηγιών. • Σε χαρτί χαρτοπίνακα κάντε αντίγραφα των φύλλων 1 και 2, για την καταγραφή των αποτελεσμάτων. • Προγραμματίστε ένα χρονοδιάγραμμα για τη δραστηριότητα. Θα πρέπει να αφιερώσετε 60 λεπτά στο 1ο μέρος (την εισαγωγή στην έρευνα), ένα ελάχιστο 120 λεπτών για το 2ο μέρος (την έρευνα) και 90 λεπτά για το 3ο μέρος (την καταγραφή των αποτελεσμάτων, την ανασκόπηση και την αξιολόγηση).

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚ.ΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

270 ΛΕΠΤΑ

Οδηγίες

Μέρος 1ο: Εισαγωγή στην έρευνα

1. Εξηγήστε ότι ο κύριος σκοπός αυτής της πρώτης συνάντησης είναι να προετοιμαστεί η ομάδα για να βγει στην κοινότητα και να πραγματοποιήσει έρευνα.
2. Ρωτήστε τα μέλη της ομάδας εάν σκοπεύουν ή όχι να ψηφίσουν στις εθνικές ή τοπικές εκλογές (εφόσον, την επόμενη φορά που θα γίνουν, θα έχουν δικαίωμα ψήφου). Ζητήστε να σηκώσουν απλώς το χέρι και διαιρέστε έπειτα την ομάδα σε αυτούς που θέλουν να ψηφίσουν (Α) και σε εκείνους που δεν θέλουν (Β). Οι αναποφάσιστοι/ες μπορούν να μοιραστούν τυχαία στις δυο ομάδες προκειμένου αυτές να έχουν, όσο είναι δυνατόν, ίσο αριθμό μελών.
3. Ζητήστε από τα μέλη κάθε ομάδας να συντάξουν έναν κατάλογο με τους λόγους για τους οποίους σκοπεύουν ή όχι να ψηφίσουν και να τους γράψουν σ' ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού. Δώστε τους περίπου 15 λεπτά για να προετοιμάσουν τους καταλόγους τους.
4. Ενώστε πάλι τις ομάδες και ζητήστε έναν αντιπρόσωπο από την Α και έναν από τη Β για να διαβάσουν τον αντίστοιχο κατάλογο. Αφήστε χρόνο για μια σύντομη συζήτηση στο τέλος και προσθέστε μετά επιπλέον προτάσεις στους καταλόγους.
5. Μοιράστε τα αντίγραφα του φύλλου ερευνών. Αναφερθείτε στο μεγάλο αντίγραφο που κάνατε και που έχετε αναρτήσει. Σιγουρευτείτε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες καταλαβαίνουν ότι το 1ο μέρος προορίζεται για την καταγραφή των απαντήσεων των ψηφοφόρων και το 2ο μέρος γι' αυτές των μη ψηφοφόρων. Επισημάνετε ότι οι ερωτήσεις είναι παρόμοιες, εκτός από την ερώτηση 2, η οποία είναι διαφορετική στα δύο μέρη. Διαβάστε τις ερωτήσεις και βεβαιωθείτε ότι είναι σαφείς.
6. Εξηγήστε τώρα τη μέθοδο καταγραφής των απαντήσεων. Παρουσιάστε στην ομάδα το παράδειγμα (βλ. τα φυλλάδια) και εξηγήστε τους πώς να χρησιμοποιήσουν τη μέθοδο της πύλης με τις 5 ράβδους.
7. Μοιράστε τα αντίγραφα των σημειώσεων πραγματοποίησης της συνέντευξης, δώστε ένα αντίγραφο σε κάθε ζευγάρι. Διαβάστε τις σημειώσεις και συζητήστε:
  - Πώς μπορεί να διασφαλιστεί η τυχαία επιλογή των ερωτώμενων;
  - Τον αριθμό ανθρώπων που το κάθε ζευγάρι θα ρωτήσει (όσο περισσότερους τόσο το καλύτερο!).
  - Τον χρόνο και τον τόπο πραγματοποίησης της έρευνας.
  - Τον χρόνο της συνάντησης για την καταγραφή και τη συζήτηση των αποτελεσμάτων.
  - Εάν οι στόχοι και τα υπόλοιπα είναι για όλους/ες ξεκάθαρα, προχωρήστε στο 2ο μέρος - στην έρευνα!

Μέρος 2ο. Ανάλυση των αποτελεσμάτων

Η έρευνα έχει τώρα ολοκληρωθεί. Οι ομάδες συναντιούνται για να αντιπαραβάλουν, να αναλύσουν και να συζητήσουν τα αποτελέσματα. Πρέπει να αφιερώσετε 60 λεπτά σε αυτό.

1. Ζητήστε από τα ζευγάρια να αθροίσουν τα σύνολά τους στο αντίστοιχο κουτί προκειμένου να τα ενσωματώσετε στα δύο μεγάλα διαγράμματα. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι πληροφορίες από την κάθε ομάδα αντιπαραβάλλονται με αυτές από την άλλη και έτσι μπορούν να υπολογιστούν τα σύνολα για ολόκληρη την ομάδα. Πρέπει, επίσης, να καταγράφονται οι «λόγοι» τους οποίους ανέφεραν οι ερωτώμενοι/ες. Εάν ο ίδιος λόγος αναφέρθηκε αρκετές φορές, καταγράψτε τη συχνότητά του, πάλι με τη μέθοδο της πύλης 5 ράβδων.
2. Όταν καταγράφονται όλες οι πληροφορίες, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να υπολογίσουν τα ακόλουθα στατιστικά στοιχεία:
  - Τον συνολικό αριθμό ανθρώπων από τους οποίους ελήφθησαν συνεντεύξεις.
  - Το ποσοστό των ψηφοφόρων και το ποσοστό των μη ψηφοφόρων στο συνολικό δείγμα.
  - Το ποσοστό αντρών και γυναικών.
  - Το ποσοστό των ερωτηθέντων ανά ηλικιακή ομάδα.
  - Την ηλικιακή ομάδα με το μικρότερο ποσοστό ψηφοφόρων.

- Την ηλικιακή ομάδα με το μεγαλύτερο ποσοστό ψηφοφόρων.
  - Τους συνηθέστερους λόγους μη συμμετοχής στις εκλογές.
  - Τους συνηθέστερους λόγους συμμετοχής στις εκλογές.
  - Το αν οι περισσότεροι βάσιαν τις απαντήσεις τους περί συμμετοχής ή μη σε λόγους που συνδέονται περισσότερο με πρόσωπα παρά με κόμματα.
3. Συζητήστε τώρα αν ευχαριστήθηκαν τη συμμετοχή τους στην έρευνα, για την εμπειρία τους και για το τι έμαθαν.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Στη γενική συζήτηση των αποτελεσμάτων μπορείτε, αν θέλετε, να θίξετε διάφορα ζητήματα, π.χ.:

- Ποια ήταν τα συναισθήματα των ομάδων κατά την πραγματοποίηση της έρευνας; Ήταν γενικά οι άνθρωποι έτοιμοι να απαντήσουν στις ερωτήσεις της έρευνας;
- Ήταν δύσκολο κάνουν την έρευνα; Το διασκέδασαν;
- Η ομάδα κατόρθωσε να λάβει «αντιπροσωπευτικό» δείγμα του πληθυσμού; Ποιες ήταν οι δυσκολίες;
- Ποιες ήταν οι δυσκολίες για την εξαγωγή συμπερασμάτων από τα αποτελέσματα; Πώς θα μπορούσαν αυτές να ξεπεραστούν;
- Υπήρξαν στατιστικές που να εξέπληξαν ιδιαίτερα την ομάδα;
- Ήταν τα αποτελέσματα της έρευνας, από κάποια άποψη, απροσδόκητα;
- Οι απαντήσεις που δόθηκαν έτειναν να συμπλέουν με τις κυρίαρχες απόψεις μέσα στην ομάδα σας; Νομίζετε ότι η ομάδα σας είναι «αντιπροσωπευτική» του συνόλου του πληθυσμού;
- Θα άλλαζαν κάτι στον τρόπο διενέργειας της έρευνας, εάν επρόκειτο να την ξανακάνουν;
- Τα αποτελέσματα της έρευνας δίνουν μια ρεαλιστική εικόνα των ποσοστών συμμετοχής στις εκλογές στην κοινότητά σας; Γιατί; Γιατί όχι;
- Οι στατιστικές παρουσιάζονται συχνά ως γεγονότα για να υποστηρίξουν διαφορετικά επιχειρήματα. Πόση σημασία θα πρέπει οι άνθρωποι να δίνουν στις στατιστικές;
- Ποιες αντιλήψεις υπάρχουν τώρα στην ομάδα για την ανάγκη ή μη του να κάνετε χρήση της ψήφου σας; Έχει κάποιος/α αλλάξει γνώμη (και προς ποια κατεύθυνση!); Σε αυτή την περίπτωση, ποια ήταν τα επιχειρήματα που έπαιξαν ρόλο;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Το 1ο μέρος, που προετοιμάζει την έρευνα, προορίζεται να δημιουργήσει το έδαφος για την πραγματική έρευνα, στο 2ο μέρος. Από την αρχή, μπορείτε, αν θέλετε, να πείτε ρητά ότι σκοπός της δραστηριότητας είναι να δοθεί στους νέους και στις νέες μια ευκαιρία να αντιληφθούν την αξία της συμβολής τους στη δημοκρατική διαδικασία. Είναι ενδεδειγμένο να υπογραμμιστεί αυτή η πτυχή και ότι στόχος δεν είναι να «πειστούν» να ψηφίσουν. Εξηγήστε ότι θέλετε το κάθε μέλος της ομάδας να πάρει την απόφασή του στο τέλος των συναντήσεων αλλά, πριν το κάνει, είναι σημαντικό να εκτιμήσει τους πολλούς και διαφορετικούς λόγους που υπάρχουν υπέρ της μιας ή της άλλης επιλογής.

Προσπαθήστε να κάνετε τη συζήτηση σχετικά με το εάν οι άνθρωποι ψήφισαν ή όχι (σημείο 4) όσο πιο «αντικειμενική» γίνεται –δεν πρέπει, δηλαδή, να ενθαρρυνθεί η τάση των «ψηφοφόρων» να πείσουν τους «μη ψηφοφόρους». Μην ξοδέψετε πάρα πολύ χρόνο σε αυτήν τη συζήτηση που προορίζεται απλώς για να προετοιμάσει την έρευνα.

Κατά τη συζήτηση για τον τρόπο πραγματοποίησης της συνέντευξης (σημείο 7), θα πρέπει να λάβετε υπόψη τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσει η ομάδα σε μια τέτοια έρευνα. Σε μερικές κοινότητες, οι άνθρωποι ενδέχεται να είναι απρόθυμοι να ερωτηθούν στον δρόμο από ανθρώπους που δεν ξέρουν. Σε αυτή την περίπτωση, μπορεί να είναι καλύτερο τα μέλη ομάδας πάρουν συνεντεύξεις από φίλους και γνωστούς τους.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπολογίσετε πόσες πληροφορίες θα μπορέσει να χειριστεί η ομάδα στην ανάλυση. Μη συλλέξετε υπερβολικά πολλές, κάτι που θα κάνει τα μέλη της

ομάδας να προσκολληθούν στον υπολογισμό των στατιστικών. Εάν η ομάδα των συμμετεχόντων/ουσών είναι μεγάλη, κάθε ζευγάρι θα πρέπει να πάρει συνέντευξη από λιγότερους ανθρώπους σε σχέση με αυτούς που θα έπαιρνε σε μια μικρή ομάδα.

Προτάσεις για συνέχεια

Εξετάστε τις Βασικές Πληροφορίες για τη Δημοκρατία και μάθετε πότε δόθηκε δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες στη χώρα σας. Θα μπορούσατε, επίσης, να μάθετε ποιες ομάδες στην κοινωνία σας δεν έχουν δικαίωμα ψήφου σήμερα (π.χ., παιδιά, μετανάστες, φυλακισμένοι, κ.λπ.). Συζητήστε τους λόγους για τους οποίους ισχύει αυτό και αν θεωρείτε ότι είναι δίκαιο.

Σε μια δημοκρατική κοινωνία δίνονται πολλές ευκαιρίες στους ανθρώπους να αναλάβουν δράση για τα ζητήματα που τους αφορούν. Η δραστηριότητα «Σταθμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας» (σελ. 214), δίνει στους/στις συμμετέχοντες/ουσες τη δυνατότητα να σκεφτούν τρόπους προκειμένου να προωθηθεί η κοινωνική αλλαγή.

Η ομάδα μπορεί, αν το θέλει, να συζητήσει για τη δημοκρατία και τον πολιτισμό. Μπορείτε, αν θέλετε, να αρχίσετε τη συζήτηση με το ερώτημα «Τι σημαίνει πολιτισμός για σας» βλέπε το μέρος Α στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ιδέες για δράση

Οργανώστε μια ημέρα εορτασμού για την επέτειο της πρώτης εκλογικής διαδικασίας, στην οποία δόθηκε στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου στη χώρα σας.

Εάν διαπιστώσατε ότι στο κοινωνικό σας πλαίσιο υπάρχουν ομάδες, που θεωρείτε ότι στερούνται άδικο το δικαίωμα ψήφου, γράψτε μια επιστολή στα μέλη του κοινοβουλίου σας που να εκφράζει την ανησυχία της ομάδας σας. Προσπαθήστε να συλλέξετε και άλλες υπογραφές

Σημειώσεις για τον τρόπο πραγματοποίησης της έρευνας

Εύρεση αυτών που θα ερωτηθούν

1. Προσεγγίστε το δείγμα σας με τυχαίο τρόπο: Με άλλα λόγια, δεν θα πρέπει "να επιλέξετε" ανθρώπους για την έρευνα με κριτήριο ότι είναι νέοι, ηλικιωμένοι, ελκυστικοί, κορίτσια κ.λπ. Προσπαθήστε να μην είστε προκατειλημμένοι και να αποφύγετε τις διαστρεβλώσεις.
2. Ρωτήστε το πρόσωπο από το οποίο θέλετε να πάρετε συνέντευξη εάν θα ήθελε να απαντήσει σε μερικές ερωτήσεις για μια έρευνα, εξηγήστε ποιο είστε και πείτε ότι οι απαντήσεις θα είναι ανώνυμες και ότι τα αποτελέσματα της έρευνας δεν θα δημοσιοποιηθούν, αλλά προορίζονται μόνο για χρήση αυτής της συγκεκριμένης ομάδας.

Καταγραφή της συνέντευξης

1. Εάν το άτομο που προσεγγίζετε συμφωνεί να συμμετάσχει στην έρευνα, ρωτήστε τον/την εάν ψήφισε στις τελευταίες εκλογές. Εάν η απάντηση είναι "όχι", θα συμπληρώσετε το φύλλο 1, το φύλλο των "μη ψηφοφόρων". Εάν η απάντηση είναι "ναι", θα συμπληρώσετε το φύλλο 2, το φύλλο των "ψηφοφόρων".
2. Ερώτηση 1: Οι άνθρωποι θα πρέπει να δηλώσουν την ηλικία τους μόνον αν το θέλουν. Διαφορετικά, μια ράβδος θα πρέπει να σημειωθεί στην τελευταία στήλη.
3. Ερώτηση 2: Παρουσιάστε στους ερωτώμενους τις επιλογές και ζητήστε τους να επιλέξουν μια. Εάν δηλώσουν έναν διαφορετικό λόγο, καταγράψτε τον στη στήλη Ε. Σημείωση: Η διαφορά μεταξύ του β και του γ είναι ότι το β αφορά σε ένα ιδιαίτερο πρόσωπο, ενώ το γ σε ένα κόμμα.
4. Τα σημάδια που σημειώνετε πρέπει να είναι καθαρά, έτσι ώστε να μπορούν να καταμετρηθούν αργότερα. Σ' ένα φύλλο θα πρέπει να εγγραφούν όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι. Σε κάθε ερώτηση για το κάθε πρόσωπο θα πρέπει να σημειώνεται μόνο ένα σημάδι.

Φυλλάδα
Φύλλο έρευνας
1: Μη ψηφοφόροι

Ερώτηση 1. Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε; (Προαιρετικό)

	Κάτω από 25	25 -40	40 – 60	Πάνω από 60	Προτίμησε να μην πει
Ανδρας					
Γυναίκα					

Ερώτηση 2. Ποιος ήταν ο κύριος λόγος που δεν ψηφίσατε στις τελευταίες εκλογές;

- A. Σκέφτηκα ότι δεν θα είχε κάποια επίδραση στο αποτέλεσμα.
- B. Δεν υπήρχε κανένας/καμία που να ήθελα να τον/την ψηφίσω.
- Γ. Δεν συμφωνούσα με καμία πρόταση των πολιτικών.
- Δ. Δεν μπήκα στον κόπο.
- Ε. Άλλος λόγος (δώστε λεπτομέρειες):

A	B	Γ	Δ	Ε

2: Ψηφοφόροι

Ερώτηση 1. Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε; (Προαιρετικό)

	Κάτω από 25	25 -40	40 – 60	Πάνω από 60	Προτίμησε να μην πει
Ανδρας					
Γυναίκα					

Ερώτηση 2. Για ποιον λόγο ψηφίσατε στις τελευταίες εκλογές;

- A. Αισθάνθηκα ότι ήταν δημοκρατικό μου καθήκον.
- B. Ήθελα να ψηφίσω [ένα πρόσωπο].
- Γ. Ήθελα να ψηφίσω [ένα κόμμα].
- Δ. Δεν ήθελα να κερδίσει [ένα άλλο πρόσωπο/ένα άλλο κόμμα].
- Ε. Άλλος λόγος (δώστε λεπτομέρειες):

A	B	Γ	Δ	Ε

Παράδεγμα συμπλήρωσης του φύλλου της έρευνας

Φύλλο 1: Μη-ψηφοφόρο

Ερώτηση 1. Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε; (Προαιρετικό)

	Κάτω από 25	25 -40	40 – 60	Πάνω από 60	Προτίμησε να μην πει
Ανδρας	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒	☒
Γυναίκα	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒	☒

Ερώτηση 2. Ποιος ήταν ο κύριος λόγος που δεν ψηφίσατε στις τελευταίες εκλογές;

- A. Σκέφτηκα ότι δεν θα είχε κάποια επίδραση στο αποτέλεσμα.
- B. Δεν υπήρχε κανένας/καμία που να ήθελα να τον/την ψηφίσω.
- Γ. Δεν συμφωνούσα με καμία πρόταση των πολιτικών.
- Δ. Δεν μπήκα στον κόπο.
- Ε. Άλλος λόγος (δώστε λεπτομέρειες):

A	B	Γ	Δ	Ε
☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☒	<ul style="list-style-type: none"> • Δεν ήμουν στην περιοχή εκείνη τη μέρα. • Δεν εμπιστεύομαι τους πολιτικούς. • Κάποιος μου ζήτησε να μην ψηφίσω.

Συνάντηση Συνδικαλιστικής Οργάνωσης

Μια μέρα δουλειά αξίζει αμοιβή για δουλειά μιας μέρας.

Θεματικές ενότητες	Κοινωνικά δικαιώματα, Δημοκρατία, Ιδιότητα του Πολίτη
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 4
Μέγεθος ομάδας	10 - 15
Δάρκεα	120 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Πρόκειται για την προσομοίωση μιας συνάντησης μεταξύ ενός εργοδότη από τη μια και των εργαζομένων μαζί με τους εκπρόσωπους της συνδικαλιστικής οργάνωσής τους από την άλλη για τη διαπραγμάτευση των αμοιβών και των όρων εργασίας. Τα ζητήματα που τίγονται περιλαμβάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τον ρόλο των συνδικάτων. • Τη συλλογική διαπραγμάτευση στον χώρο εργασίας. • Τα δικαιώματα των εργαζομένων.
Σχετ ζόμενα δρώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στη συλλογική διαπραγμάτευση. • Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, και συγκεκριμένα της συμμετοχής σε συνδικαλιστική οργάνωση και της ίδρυσης συνδικαλιστικής οργάνωσης. • Το δικαίωμα της μη απόλυσης χωρίς νόμιμη αιτιολογία
Σκοπο	<ul style="list-style-type: none"> • Η κατανόηση του ρόλου των συνδικαλιστικών οργανώσεων. • Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων λήψης συναινετικών αποφάσεων. • Η προαγωγή της συμμετοχής, της υπευθυνότητας και της αλληλεγγύης.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα του φυλλαδίου 1, "Η κατάσταση", ένα ανά άτομο. • Αντίγραφα του φυλλαδίου 2, "Ένα συνοπτικό γλωσσάριο σχετικά με την εργασία", ένα ανά άτομο. • Μικρές ταμπέλες για αναγνώριση (προαιρετικό). • Χαρτί, χρωματιστά στίλο και μαρκαδόροι (προαιρετικό). • Δύο δωμάτια (προτιμητέο αλλά προαιρετικό).
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε τη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένων των φυλλαδίων, έτσι ώστε να προετοιμαστείτε καλά και να μπορείτε να απαντήσετε στις ερωτήσεις των συμμετεχόντων/ουσών κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. • Τακτοποιήστε το δωμάτιο. Βάλτε έξι καρέκλες σε κύκλο. Αυτές οι καρέκλες είναι για τους αντιπροσώπους των διαφορετικών πλευρών και για το πρόσωπο που θα προεδρεύσει της συνεδρίασης. Πίσω τους, τοποθετήστε κι άλλες καρέκλες για τους υπόλοιπους συμμετέχοντες/ουσες.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

10-15

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

120 ΛΕΠΤΑ

Οδηγίες

1. Παρουσιάστε τη δραστηριότητα. Εξηγήστε ότι είναι μια προσομοίωση συνάντησης μεταξύ εργοδοτών από τη μια πλευρά και εργαζόμενων και των εκπροσώπων συνδικαλιστικής οργάνωσης από την άλλη. Ο στόχος είναι να επιτευχθεί μια συμφωνία για τις αμοιβές των εργαζομένων και των όρων εργασίας μέσα από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.
2. Ως προθέρμανση, ζητήστε από την ομάδα να βρουν όνομα για την επιχείρηση. Μπορεί να είναι πραγματική ή φανταστική επιχείρηση, που να κατασκευάζει πραγματικά ή φανταστικά προϊόντα. Ωθήστε τους, επίσης, να επιλέξουν ένα όνομα για το συνδικάτο.
3. Τώρα διαιρέστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε δύο ομάδες σε αναλογία 2:1. Η μικρότερη ομάδα είναι οι εργοδότες και η μεγαλύτερη ομάδα είναι οι εργαζόμενοι και οι εκπρόσωποι της συνδικαλιστικής οργάνωσής τους.
4. Μοιράστε τα αντίγραφα του φυλλαδίου 1 «Η κατάσταση» και του φυλλαδίου 2 «Ένα συνοπτικό γλωσσάριο όρων σχετικών με την εργασία». Δώστε τους δέκα λεπτά για να διαβάσουν τα έγγραφα, και έπειτα βεβαιωθείτε ότι καταλαβαίνουν όλοι τις πληροφορίες.
5. Περιγράψτε σύντομα πώς θα είναι η προσομοίωση: Οι εργοδότες έχουν καλέσει τη συνάντηση κι ένας απ' αυτούς προεδρεύει. Θα καταθέσουν την πρότασή τους στο τραπέζι πρώτοι. Κατόπιν, το συνδικάτο και οι εκπρόσωποι των εργαζομένων θα καταθέσουν τη δική τους πρόταση. Μετά από αυτό, οι δυο πλευρές θα διαπραγματευτούν και θα προσπαθήσουν να επιτύχουν μια συμφωνία.
6. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να συμφωνήσουν για τις διαδικασίες της συνάντησης, π.χ., ενώ εξελίσσονται οι διαπραγματεύσεις υπάρχει κάποιο χρονικό όριο για την παρέμβαση του καθενός -ένα μέγιστο 2 λεπτών ίσως; Ποιος είναι ο συνολικός χρόνος της συνάντησης; Πώς θα γίνονται τα απαραίτητα σύντομα διαλείμματα έτσι ώστε οι εκπρόσωποι των πλευρών να μπορούν να συμβουλευτούν εκείνους/ες που εκπροσωπούν κ.λπ. Θα έχουν και άλλοι/ες δικαίωμα λόγου ή μόνον οι αντιπρόσωποι;
7. Τώρα ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να προετοιμαστούν στο πλαίσιο των ομάδων τους (30 λεπτά). Οι εργοδότες θα πρέπει να επιλέξουν δύο εκπροσώπους και κάποιον/α που θα προεδρεύσει της συνεδρίασης. Οι εργαζόμενοι θα πρέπει να επιλέξουν δύο εκπροσώπους. Και οι δύο ομάδες θα πρέπει έπειτα:
  - Να διαμορφώσουν μια νέα πρόταση που θα την υποβάλουν στη συνάντηση.
  - Να αποφασίσουν ποιες διαπραγματευτικές δικαιοδοσίες θα έχουν οι εκπρόσωποι.
  - Ποιο είναι το χειρότερο σενάριο για τη διαπραγμάτευση, ποιο το κατώτερο όριο στο οποίο μπορούν να συμφωνήσουν;
8. Όταν οι ομάδες είναι έτοιμες, καλέστε τους εκπροσώπους να καθίσουν στις πέντε καρέκλες στον εσωτερικό κύκλο και οι άλλοι να καθίσουν πίσω τους. Καλέστε τον/την πρόεδρο να ανοίξει τη συνάντηση.
9. Όταν η συνάντηση τελειώσει, κάντε ένα σύντομο διάλειμμα για να βγουν οι συμμετέχοντες/ουσες από τον ρόλο τους και κινηθείτε έπειτα προς την ανασκόπηση και την αξιολόγηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με μια σύντομη επισκόπηση για το αν ευχαριστήθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες τη δραστηριότητα και, έπειτα, συζητήστε τι διαδραματίστηκε και τι έμαθαν:

- Πώς συνεργάστηκαν οι δύο ομάδες για να αποφασίσουν τις αρχικές προτάσεις τους; Ήταν εύκολο ή δύσκολο;
- Όταν ανέπτυσαν τις αρχικές προτάσεις τους οι ομάδες, έλαβαν υπόψη τα δικά τους συμφέροντα ή εκείνα της επιχείρησης συνολικά;
- Ανέπτυξαν οι ομάδες κάποιες τακτικές για τη διαπραγμάτευση;
- Πώς πήγε η συνάντηση; Υπήρχε η δυνατότητα για όποιον/α ήθελε να λάβει μέρος στη συζήτηση;
- Μπόρεσαν οι πλευρές να φτάσουν σε αμοιβαία αποδεκτή συμφωνία;

- Το δικαίωμα να συμμετέχει κανείς σε συνδικαλιστική οργάνωση είναι αναγνωρισμένο ανθρώπινο δικαίωμα. Πόσο σημαντικό δικαίωμα είναι αυτό; Ποιες είναι οι συνέπειες αυτού του δικαιώματος;
- Γνωρίζουν οι άνθρωποι για τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, τι είναι και τι κάνουν;
- Πόσο ισχυρά είναι τα συνδικάτα στη χώρα σας; Τι γίνεται με τους εργοδότες, υπάρχουν και οργανώσεις των εργοδοτών;
- Συμμετέχουν κάποιοι/ες από τα μέλη της ομάδας σε συνδικάτα; Γιατί; Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Πριν αρχίσετε αυτήν τη δραστηριότητα, θα πρέπει να λάβετε υπόψη το κλίμα και τη γενική στάση απέναντι στα συνδικάτα που επικρατούν στη χώρα σας. Παραδείγματος χάριν, στις μετακομμουνιστικές κοινωνίες ενδέχεται να υπάρξει αντίδραση σε αυτήν τη δραστηριότητα από πλευράς των συμμετεχόντων/ουσών λόγω του πολιτικού παρελθόντος, όταν τα συνδικάτα θεωρούνταν ως «σχολεία του κομμουνισμού». Σε αυτές τις περιπτώσεις μπορείτε, αν θέλετε, να αρχίσετε διερευνώντας τις εικόνες και τα στερεότυπα που υπάρχουν για τα συνδικάτα. Θα μπορούσατε, επίσης, να ζητήσετε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να έρθουν σε επαφή με τα τοπικά συνδικάτα και να συλλέξουν πληροφορίες ή και να κάνουν κάποια άλλη έρευνα σχετικά με τα ζητήματα της εργασίας στη χώρα σας. Επίσης, μπορείτε, αν θέλετε, να επισημάνετε τη σημασία των συνδικάτων για τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, ανεξάρτητα από το πολιτικό σύστημα στο οποίο λειτουργούν.

Ανάλογα με την ομάδα, ίσως χρειαστεί να δώσετε περισσότερες οδηγίες για το πώς διεξάγεται η διαδικασία διαπραγμάτευσης. Μπορείτε, αν θέλετε, να δώσετε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες μερικές κατευθύνσεις για το τι θα πρέπει να εξετάσουν κατά την ανάπτυξη των θέσεων και των προτάσεών τους, π.χ.:

- Θα δέχονταν οι εργαζόμενοι να παραιτηθούν από την αύξηση των αμοιβών τους προκειμένου να διατηρήσουν τις θέσεις τους όλοι οι εργαζόμενοι;
- Ποια κατηγορία εργαζομένων θα έπρεπε να απομακρυνθεί, εάν οι απολύσεις τελικά πραγματοποιούνταν;
- Είναι η υπό διερεύνηση πρόταση ρεαλιστική; Θα μπορούσε η επιχείρηση να αντέξει το οικονομικό βάρος;

Αφήστε τη συνεδρίαση και τις διαπραγματεύσεις να εξελιχθούν ελεύθερα, μέχρι τα όριά τους! Εάν, κατά τη διάρκεια των συζητήσεων, οι εργαζόμενοι και το συνδικάτο αποφασίσουν να υποστηρίξουν την πρότασή τους απεργώντας, θα μπορούσατε να τους δώσετε χαρτιά και μαρκαδόρους για να φτιάξουν τις αφίσες προπαγάνδισής της απεργίας. Εάν οι εργοδότες θέλουν να κάνουν λοκ-άουτ, δηλ. να οργανώσουν μια ανταπεργία, σιγουρευτείτε ότι υπάρχει ένα ακόμα δωμάτιο εκτός του εργοστασίου για τους εργαζομένους!

Οι περισσότερες χώρες στην Ευρώπη έχουν νόμους που ρυθμίζουν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Μπορείτε, αν θέλετε, να βρείτε μια τέτοια νομοθεσία και να αντιγράψετε μερικά από τα σημαντικότερα άρθρα της για να βοηθήσετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να αναπτύξουν πληρέστερα την προσομοίωση.

Παραλλαγές

Μια διαφορετική περίπτωση, κατά την οποία γίνονται διαπραγματεύσεις γύρω από δικαιώματα, είναι οι συνεδριάσεις στα σχολεία, που έχουν στόχο τη ρύθμιση θεμάτων που προκύπτουν από τη συμπεριφορά «προβληματικών» μαθητών/τριών. Η συνεδρίαση θα μπορούσε να είναι μεταξύ του/της μαθητή/τριας και των γονέων του/της από τη μια πλευρά και του/της διευθυντή/τριας και του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων από την άλλη.

Προτάσεις για συνέχεια

Προσκαλέστε κάποιο μέλος συνδικάτου να συζητήσει με την ομάδα. Μπορείτε να βρείτε τους αριθμούς συνδικάτων στον τοπικό τηλεφωνικό κατάλογο. Γενικά, τα συνδικάτα είναι πρόθυμα να έρθουν πιο κοντά στους νέους και στις νέες, οπότε αυτό μπορεί να είναι μια

καλή ευκαιρία!

Μπορείτε, αν θέλετε, να συνεχίσετε εξετάζοντας τις διακρίσεις στον εργασιακό χώρο. Ένας καλός τρόπος να αρχίσετε είναι με τη δραστηριότητα «Adaptation – integration – tolerance... Examples from everyday life» από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης Alien 93, στο κεφάλαιο C 15, όπου ο προϊστάμενος σε μια μικρή επιχείρηση δεν προσλαμβάνει ποτέ αλλοδαπούς. Ένας δεύτερος τρόπος έναρξης μιας ενασχόλησης με το ζήτημα είναι μέσα από την ιστορία του Nicola, στη δραστηριότητα «Stories told by young people», που θα βρείτε στο κεφάλαιο 4 του εκπαιδευτικού υλικού του Συμβουλίου της Ευρώπης DOrmino. Ο Nicola μιλάει για το πώς δεν του επέτρεψαν να κάνει αίτηση για μια θέση εργασίας λόγω του ονόματός του, που ηχούσε ξενικό.

Εναλλακτικά, μπορείτε να ασχοληθείτε με τραγούδια και μουσική. Η μουσική και τα τραγούδια χρησιμοποιήθηκαν ιστορικά από τα συνδικάτα και τις οργανώσεις των εργαζομένων για να εμφυσήσουν την αλληλεγγύη. Μπορείτε να τραγουδήσετε κάποια απ' αυτά ή, αν θέλετε, να κάνετε τη δραστηριότητα «Knyrna blue» από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal» για να αυξήσετε το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων/ουσών για τη μουσική και τον πολιτισμό άλλων λαών.

Εάν αρέσει στην ομάδα να καταθέτει απόψεις και να επιχειρηματολογεί υπέρ και κατά, θα απολαύσει τη δραστηριότητα «Ποια είναι η θέση σου;», στην οποία οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται να ανταλλάξουν απόψεις για μια σειρά ζητημάτων που άπτονται διαφόρων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ιδέες για δράση

Αναπτύξτε ένα πρόγραμμα από κοινού με ένα τοπικό συνδικάτο, που να ενθαρρύνει τον συνδικαλισμό μεταξύ των νέων.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Υπάρχουν πληροφορίες για τη νεολαία και τη συμμετοχή στις συνδικαλιστικές οργανώσεις στις βασικές πληροφορίες για τα κοινωνικά δικαιώματα, σελίδα 246.

Ημερομηνία κλειδί

1η Μαΐου
Εργατική Πρωτομαγιά

Φυλλάδια
Η κατάσταση

Το σκηνικό είναι η συνεδρίαση μεταξύ των εργοδοτών, των εργαζομένων και του συνδικάτου μιας επιχείρησης και η προσπάθεια να επιτευχθεί μια συμφωνία γύρω από μια μισθολογική αξίωση.

Το εργοστάσιο λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα, 365 μέρες τον χρόνο. Έχει δυναμικό χιλίων εργαζομένων, από την παραγωγή μέχρι τη διοίκηση. Όλοι/ες οι εργαζόμενοι/ες είναι μέλη του συνδικάτου.

Η επιχείρηση αντιμετωπίζει αυτή την περίοδο οικονομικές δυσκολίες αλλά δεν αντιμετωπίζει πτώχευση. Τα κέρδη έχουν παραμείνει υψηλά, αλλά μειώθηκαν σε σχέση με πέρυσι, δεδομένου ότι ο κλάδος συνολικά εμφανίζει πτώση των κερδών. Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων τριών ετών οι αμοιβές έχουν μειωθεί κατά 3% και το προσωπικό έχει μειωθεί κατά 10%.

Οι εργαζόμενοι/ες απαιτούν αύξηση των αμοιβών αντίστοιχη των αυξήσεων σε άλλους κλάδους της βιομηχανίας.

Η διοίκηση έχει αφήσει να εννοηθεί ότι η μείωση του προσωπικού είναι απαραίτητη προκειμένου να υπάρξουν οποιεσδήποτε αυξήσεις. Η πρότασή τους είναι:

- Αύξηση των αμοιβών 4% επί των συνήθων αμοιβών όσων η σύμβαση έχει συμπληρώσει πάνω από 12 μήνες (ο πληθωρισμός είναι αυτή την περίοδο 2% τον χρόνο).
- Πληρωμή βάσει των ωρών εργασίας σε ετήσια βάση, και όχι σε καθημερινή ή εβδομαδιαία, και κατάργηση των υπερωριακών αμοιβών.
- Μείωση του προσωπικού (κατά 10% -κυρίως με απολύσεις εργαζομένων μερικής απασχόλησης, προσωρινών και μαθητευομένων—σύμφωνα με τον κανόνα «ο τελευταίος μέσα, πρώτος έξω») και εθελουσία έξοδος.

Η πρόταση της διοίκησης απορρίφθηκε από τη γενική συνέλευση των εργαζομένων, που θεώρησαν ότι οι προτάσεις αυτές, αν υλοποιούνταν, θα τους έφεραν σε πολύ χειρότερη κατάσταση (προς το παρόν 40% των εργαζομένων λαμβάνει ένα σημαντικό μέρος της αμοιβής του από τις πληρωμές υπερωριών). Το συνδικάτο και οι υπάλληλοι έκαναν μια αντιπρόταση στη διοίκηση:

- Αύξηση 9% στις αμοιβές όσων εργάζονται πάνω από δύο έτη.
- Οι υπερωρίες και τα επιδόματα να παραμείνουν σε ισχύ.
- Οι τρέχοντες αριθμοί του προσωπικού να διατηρηθούν και οποιοσδήποτε υπάλληλος εξαναγκάζεται σε παραίτηση να επανεκπαιδευτεί με έξοδα της επιχείρησης.
- Εάν οι απαιτήσεις τους δεν ικανοποιηθούν, θα αναληφθεί απεργιακή δράση.

Η αντιπρόταση απορρίφθηκε από τη διοίκηση, η οποία υποστήριξε ότι οι προτάσεις του συνδικάτου και των εργαζομένων δεν μπορούν να λύσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η επιχείρηση.

Οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται δύο μήνες τώρα.

Είναι πολιτική της επιχείρησης, όταν δεν μπορεί να επιτευχθεί συμφωνία εντός διμήνου, να συγκαλείται ειδική συνάντηση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αυτή η συνάντηση είναι η βάση της προσομοίωσης. Και οι δύο πλευρές απαιτείται να προσέλθουν με μια νέα ρεαλιστική πρόταση, που να μπορεί να αποτελέσει βάση για μια αμοιβαία ικανοποιητική συμφωνία.

Θα πρέπει να υπάρχουν συνολικά επτά άτομα γύρω από το τραπέζι της διαπραγμάτευσης: Δύο εκπρόσωποι της διοίκησης, ένας/μία προεδρεύων/ουσα της συνάντησης (που ορίζεται από τους εργοδότες) και τέσσερις εκπρόσωποι της συνδικαλιστικής οργάνωσης. Επειδή είναι ειδική συνάντηση, επιτρέπεται να παρευρίσκονται όλοι οι εργαζόμενοι.

Ένα συνοπτικό γλωσσάριο όρων σχετιζόμενων με την εργασία
Ένα συνοπτικό γλωσσάριο όρων σχετιζόμενων με την εργασία

Συλλογές διαπραγματεύσεων: Διαδικασία διαπραγμάτευσης, στην οποία οι εργοδότες και οι εκπρόσωποι των εργαζομένων επιδιώκουν να φτάσουν σε συμφωνία γύρω από μισθολογικά ζητήματα και ζητήματα όρων εργασίας.

Ανταπεργεσία/λοκ άουτ: Η ανταπεργία είναι ένα από τα ισχυρότερα όπλα ενός εργοδότη. Ο εργοδότης αρνείται να επιτρέψει στους/στις εργαζόμενους/ες την είσοδο στους χώρους εργασίας τους, τους/τις κλειδώνει κυριολεκτικά απ' έξω σε μια προσπάθεια να αναγκαστούν να δεχτούν τις απαιτήσεις της διοίκησης.

Πλεονασμός: οι εργαζόμενοι καθίστανται «πλεονάζοντες», όταν απολύονται, επειδή ο εργοδότης αποφασίζει να κλείσει την επιχείρηση. Οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα για επιπλέον μισθούς ως αποζημίωση.

Η αποζημίωση απόλυσης: Εάν ένας μόνιμος εργαζόμενος απολυθεί άδικα ή απολυθεί στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης της επιχείρησης, δικαιούται να πάρει αποζημίωση, η οποία ονομάζεται αποζημίωση απόλυσης. Το ύψος της αποζημίωσης συνήθως υπολογίζεται με βάση τον μισθό του εργαζόμενου. Για παράδειγμα, ο μισθός μιας εβδομάδας για κάθε χρόνο δουλειάς.

Απεργία: Το δικαίωμα στην απεργία είναι βασικό, κοινωνικό, ανθρώπινο δικαίωμα και θεωρείται απαραίτητο στοιχείο για επιτυχείς συλλογικές διαπραγματεύσεις και μέσο μετριασμού της εγγενούς ανισότητας στη σχέση εργοδότη - εργαζομένων. Απεργία είναι η άρνηση από πλευράς των εργαζομένων να εργαστούν ή η παρεμπόδιση της εργασίας. Οι εργαζόμενοι/ες, ωστόσο, δεν μπορούν να προχωρήσουν σε απεργία όποτε θέλουν! Πρέπει να τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, που καθορίζονται συνήθως από τη νομοθεσία και διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

Συνδικάτο: Συνδικάτο είναι μια ένωση που υπάρχει για να διασφαλίζει τα συμφέροντα των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών και των συνθηκών εργασίας. Το συνδικάτο εκπροσωπεί γενικά τους εργαζόμενους στις διαπραγματεύσεις τους με τους εργοδότες. Σε πολλές χώρες οι συνδικαλιστικές οργανώσεις οργανώνονται σε συνομοσπονδίες.

Η βία στη ζωή μου

«Ακολουθήστε τα τρία E: Εκτίμηση για το άτομο σου / Εκτίμηση για τους άλλους / Ευθύνη για τις πράξεις σου» Δαλάι Λάμα

Θεματικές ενότητες	Ειρήνη και Βία, Ανθρώπινη ασφάλεια, Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Σε αυτή τη δραστηριότητα κυριαρχεί η συζήτηση όπου τα μέλη της ομάδας θα ανακαλύψουν τις εμπειρίες τους στην διαπροσωπική βία
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου. • Το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να μπορεί να αναγνωρίσει κάποιος/α πότε είναι θύμα βίας και πότε θύτης. • Να ενθαρρύνει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων θετικής διαχείρισης της βίας. • Να αναπτύξει τις αξίες της ανεκτικότητας και της ευθύνης.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι αυτή είναι μια ευκαιρία για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να μοιραστούν σκέψεις και συναισθήματα σχετικά με προσωπικές εμπειρίες διαπροσωπικής βίας. Εμπειρίες, όπου κάποιος ήταν βίαιος απέναντι τους ή όπου αυτοί/ές υπήρξαν αντίστοιχα βίαιοι/ες απέναντι σε άλλους/ες.
2. Σιγουρευτείτε ότι όλοι/ες γνωρίζουν και καταλαβαίνουν τους κανόνες συμμετοχής στην ομάδα εργασίας: Ότι όλοι/ες θα πρέπει να μεταχειρίζονται όλους και όλες με σεβασμό και πως, ό,τι θα ειπωθεί, θα ειπωθεί στο πλαίσιο της εχεμύθειας της ομάδας και ότι κανένας δεν θα πρέπει να πιεστεί να πει κάτι για το οποίο δε νιώθει άνετα.
3. Προχωρήστε σε καταιγισμό ιδεών για τη λέξη «βία» και ζητήστε να δώσουν παραδείγματα καθημερινής βίας, για παράδειγμα, λεκτική βία, προσβολές, σαρκασμός, χαστούκισμα παιδιού, ληστεία, βανδαλισμός κλπ.
4. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να σκεφτούν για πέντε λεπτά προσωπικές καταστάσεις, στις οποίες:
  - α) κάποιος/α έδρασε βίαια απέναντί τους,
  - β) αυτοί έδρασαν βίαια απέναντι σε κάποιον/α άλλο/η,
  - γ) είδαν κάποιον/α να δρα βίαια αλλά δεν παρενέβησαν.

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

Ξεκινήστε με μια μικρή συζήτηση σχετικά με τη δραστηριότητα, αν ήταν δύσκολη ή όχι και γιατί. Έπειτα, αναλύστε τα αίτια και τα αποτελέσματα της κάθε περίπτωσης α), β) και γ). Ζητήστε από όσους/ες θέλουν να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους. Ωθήστε τους/τις να πουν πως νιώθουν και ανοίξτε τη συζήτηση προς όλους.

1. Γιατί υπάρχουν βίαιες καταστάσεις;
2. Ποια θα ήταν η συμπεριφορά άλλων μελών της ομάδας σε αντίστοιχες καταστάσεις;
3. Γιατί είχαν αυτή τη συμπεριφορά;

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

16 Νοεμβρίου
Παγκόσμια Ημέρα
Ανεκτικότητας

1. Πώς θα μπορούσαν να είχαν συμπεριφερθεί διαφορετικά; Έχουν προτάσεις;
2. Τι θα μπορούσαν να κάνουν για να αποφευχθούν τέτοια περιστατικά;
3. Στην περίπτωση του γ, γιατί δεν επενέβησαν;
4. Ποια ήταν τα αίτια του περιστατικού;
5. Πόσα περιστατικά ήταν αποτέλεσμα παρεξηγήσεων, πόσα ήταν λόγω πίκρας, μίσους ή ζήλιας και πόσα ήταν αποτέλεσμα πολιτισμικών διαφορών και εθίμων, γνώμης ή πεποίθησης;
6. Τι καταλαβαίνουν από τη λέξη ανεκτικότητα; Πώς θα την όριζαν;
7. Είναι σωστό να ανεχόμαστε οτιδήποτε λέγεται ή πράττεται;
8. Γιατί η ανεκτικότητα είναι μια αξία κλειδί για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Να είστε έτοιμοι/ες για εκπλήξεις και για παροχή υποστήριξης σε όσους βρήκαν τη δραστηριότητα δύσκολη ή στενόχωρη. Δεν μπορείτε να γνωρίζετε το παρελθόν του/της κάθε συμμετέχοντα/ουσας, ούτε τι έχει συμβεί ή συμβαίνει στις οικογένειές τους. Μπορεί κάποια μέλη της ομάδας να έχουν άσχημες εμπειρίες σχετικές με βία. Σημειώστε ότι ο λόγος αυτής της δραστηριότητας είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων χειρισμού της βίας διά μέσου της αναγνώρισης των αιτιών, των αισθημάτων και των συναισθημάτων, αλλά και η ανάπτυξη δεξιοτήτων θετικής δράσης με στόχο την επίλυση βίαιων καταστάσεων χωρίς τη χρήση βίας. Πείτε τους/τις να έχουν στο μυαλό τους το άρθρο 1 της Παγκόσμια Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: «Όλα τα ανθρώπινα όντα γεννήθηκαν ελεύθερα και ίσα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα». Αν θέλουμε οι άλλοι να τηρούν αυτό το άρθρο, τότε κι εμείς θα πρέπει να το τηρούμε. Αν η ομάδα σας αποτελείται από περισσότερα των δέκα ατόμων, τότε χωρίστε τους/τις σε μικρότερες ομάδες για να μοιραστούν τις ιστορίες τους.

Παραλλαγές

Αυτή η δραστηριότητα θα μπορούσε να γίνει μια καλή θεατρική δραστηριότητα. Ζητήστε από δύο, τρία ή τέσσερα άτομα να σχεδιάσουν ένα σύντομο παιχνίδι ρόλων για ένα περιστατικό. Η υπόλοιπη ομάδα παρατηρεί. Μπορείτε να σταματήσετε το θεατρικό και να ζητήσετε από το κοινό να σχολιάσει ή να κάνει προτάσεις για το πώς θα μπορούσε να συνεχιστεί. Εναλλακτικά, άτομα από το κοινό θα μπορούσαν να παρέμβουν άμεσα και να αναλάβουν ρόλους.

Προτάσεις για συνέχεια

Ψάξτε για οργανισμούς που παρέχουν υποστήριξη σε θύματα βίας, για παράδειγμα, τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας ή δίκτυα υποστήριξης θυμάτων. Ψάξτε για οργανώσεις που προωθούν την κατανόηση και την ανεκτικότητα στην κοινωνία. Εάν θέλετε να συνεχίσετε να δουλεύετε με το θέμα της βίας και της ειρήνης, μπορείτε να δείτε τη δραστηριότητα «Ζώντας σε ένα τέλειο κόσμο», (στη σελ. 173). Βρείτε τις απαντήσεις στις ερωτήσεις για να ολοκληρωθεί μια ειρηνική μαντάλα (mandala).
Εναλλακτικά, αν θέλετε να επικεντρωθείτε σ' ένα καλύτερο και πιο ειρηνικό μέλλον, μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα «Dreams», από εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ιδέες για δράση

Ελάτε σε επαφή με οργανισμούς που εργάζονται για την προώθηση της ειρήνης και της μη βίας και δείτε πώς μπορείτε να συμβάλετε στην προσπάθειά τους.

Όταν έρθει το αύριο

«Εάν κρίνετε τους άλλους όπως αυτό το σύστημα έκρινε εσάς, δεν θα είστε καλύτεροι από εκείνους που σας καταδίκασαν σε θάνατο»
Dwight Adanandus

Θεματικές ενότητες	Ανθρώπινη ασφάλεια, ΜΜΕ, Ειρήνη και βία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	60 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα, μέσα από τις πληροφορίες που παρέχει και τη συζήτηση στην οποία ωθεί, διερευνά ζητήματα όπως: <ul style="list-style-type: none"> • Τα δικαιώματα των ποινικών εγκληματιών. • Η θανατική ποινή. • Η προστασία της κοινωνίας από τους εγκληματίες.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα στη ζωή. • Το δικαίωμα να μη υφίσταται κανείς σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξετάσει τις προκαταλήψεις μας για τους ποινικούς κρατούμενους και να θίξει τον αντίκτυπο της ύπαρξης της θανατικής ποινής. • Να αναπτύξει τις δεξιότητες ακρόασης και «ερμηνείας» των πληροφοριών που μας δίνονται. • Να προαχθεί το συναίσθημα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της δικαιοσύνης.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα του φυλλαδίου «Όταν έρθει το αύριο», ένα ανά άτομο. • Ένα φύλλο χαρτιού και μολύβι για κάθε μέλος της ομάδας.

Οδηγίες

Βήμα 1ο.

1. Διαβάστε το 1ο μέρος του φυλλαδίου δυνατά. Όταν τελειώσετε, δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες περίπου 5 λεπτά για να σημειώσουν τα κύρια σημεία του και να τα καταγράψουν με δικά τους λόγια. Κατόπιν, ζητήστε να ανταλλάξουν φύλλα με τον/τη διπλανό/ή τους, να διαβάσουν ο ένας τις σημειώσεις του άλλου και να δώσουν ανατροφοδότηση πάνω σε αυτά που διάβασαν.
2. Ρωτήστε αν κάποιοι/ες θέλουν να διαβάσουν δυνατά τις σημειώσεις τους, δώστε τους χρόνο να το κάνουν και, έπειτα, συζητήστε τις διαφορές μεταξύ των εκδοχών: Θυμήθηκαν κάποιοι/ες περισσότερες λεπτομέρειες από άλλους/ες; Επινοήθηκαν πράγματα που δεν υπήρχαν στην αρχική ιστορία;
3. Ρωτήστε τους για τα συναισθήματα και τις σκέψεις που τους γέννησε η ιστορία: Ποιος πιστεύουν ότι είναι ο/η αφηγητής/τρια; Τι έχει συμβεί πριν την αφήγησή του/της;

Βήμα 2ο.

1. Διαβάστε δυνατά το απόσπασμα από την εφημερίδα και το 2ο μέρος της αφήγησης του Dwight.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΜΜΕ

ΕΙΡΗΝΗ & ΒΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

60 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

26 Ιουνίου
 Διεθνής Ημέρα Προστασίας των
 Θυμάτων Βασανιστηρίων

2. Επιτρέψτε τώρα στα ζευγάρια να συζητήσουν για 10-15 λεπτά τις νέες πληροφορίες. Δώστε τους αντίγραφα του φυλλαδίου σε περίπτωση που θέλουν να συμβουλευτούν σημεία από το κείμενο.
3. Κατόπιν ζητήστε τους να σκεφτούν τα ακόλουθα δύο ζητήματα:
  - Άλλαξε η άποψή τους για τον Dwight ή τον Nanon, όταν έμαθαν ότι ήταν θανατοποινίτες; Γιατί;
  - Τι σκέφτονται για τη ρήση του Dwight «Εάν κρίνετε άλλους με τον ίδιο τρόπο που αυτό το σύστημα έκρινε εσάς, αυτό θα σας κάνει ίδιους με εκείνους που σας καταδίκασαν σε θάνατο!» Συμφωνείτε με αυτό;
4. Ανοίξτε το ζήτημα σε μια γενική συζήτηση λαμβάνοντας υπόψη την ανατροφοδότηση που έχετε πάρει από τα ζευγάρια.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλη συζήτηση γύρω από πολλά και διαφορετικά, σημαντικά και ενδιαφέροντα ζητήματα, που μπορούν να αποτελέσουν το θέμα περαιτέρω δραστηριοτήτων. Εντούτοις, συνιστάται να επιμείνετε αρκετά στα θέματα που οι ομάδες έχουν ήδη εξετάσει, παρά να ανοίξετε τελείως νέα θέματα (δείτε παρακάτω, στο πλαίσιο των συμβουλών για τους/τις διευκολυντές/τριες).

- Δίδαξε αυτή η δραστηριότητα κάτι και σε σας και στην ομάδα; Σας έκανε να επανεξετάσετε απόψεις ή πεποιθήσεις σας;
- Τι προσπαθεί, κατά τη γνώμη σας, να εξηγήσει η δραστηριότητα; Πέτυχε αυτόν τον στόχο και, εάν όχι, γιατί;
- Ποια άλλα δικαιώματα έθιξε η δραστηριότητα πέρα από το δικαίωμα στη ζωή; Ανέκυψαν τέτοια ζητήματα στη συζήτηση;

Σημειώστε αυτά τα ζητήματα σ' ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού για μελλοντική χρήση.

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Στην πρώτη συζήτηση (που έπεται της ανάγνωσης του πρώτου αποσπάσματος), είναι σημαντικό να μην αποκαλυφθεί η ταυτότητα και η κατάσταση των δύο ατόμων: Προσπαθήστε να κάνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εκφράσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις απόψεις και τις εντυπώσεις τους, χωρίς να χρειαστεί να υπαινιχθείτε κάτι για την ταυτότητα των χαρακτήρων. Ο σκοπός είναι να εξεταστούν οι ανθρωπίνες πλευρές των δύο προσώπων, χωρίς να υπάρχει γνώση των περιστάσεων στις οποίες βρίσκονται ή της ιστορίας και του παρελθόντος τους.

Το νόημα της ανταλλαγής σημειώσεων μεταξύ των μελών της ομάδας στο τέλος του 1ου βήματος είναι να δοθεί μια εικόνα των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και συγκρατούν τις πληροφορίες. Η διαδικασία αυτή δεν θα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως «τεστ», αλλά μάλλον ως διαδικασία έκφρασης διαφορετικών απόψεων, ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να μην έχουν άγχος για τις σημειώσεις τους. Προσπαθήστε να εκμαιεύσετε σχόλια, ειδικά από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες των οποίων ο απολογισμός διαφέρει ριζικά απ' αυτόν του γείτονά τους. Ρωτήστε τους/τις γιατί νομίζουν ότι υπάρχουν αυτές οι διαφορές -γιατί, π.χ., μερικοί/ές μνημόνευσαν ορισμένα κομμάτια της ιστορίας, τα οποία παραλείφθηκαν τελείως από άλλους/ες.

Η ίδια η δραστηριότητα θα εγείρει πιθανότατα πάρα πολλά ζητήματα, που είναι αδύνατο να καλυφθούν σε μια και μόνο δραστηριότητα, κι έτσι πρέπει να προσπαθήσετε να κρατήσετε τη συζήτηση στους άξονες που προτείνονται και, ως έναν βαθμό, να μην αφήσετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να παρασυρθούν -παραδείγματος χάριν- σε μια συζήτηση της ίδιας της ποινής του θανάτου. Προσπαθήστε να κρατήσετε τη συζήτηση γύρω από τα εξής βασικά ζητήματα:

1. Ο βαθμός στον οποίο, το Κράτος και ο καθένας μας, τείνει «να κρίνει» τους ανθρώπους στη βάση κάποιου πράγματος που (πιστεύουμε ότι) έχουν κάνει. Αυτό πιθανώς έχει ο Dwight κατά νου, όταν γράφει ότι δεν θέλει να «κρίνει» τους άλλους με τον τρόπο που το κράτος έχει κρίνει τον ίδιο (και τον Nanon). Το Κράτος τούς έχει ξεγράψει απολύτως

ως ανθρώπινα όντα, λόγω κάποιας πράξης που έχουν κάνει στο παρελθόν.

2. Ακόμη και οι αποκαλούμενοι «ειδεχθείς εγκληματίες» έχουν και διατηρούν τα εγγενώς ανθρώπινα χαρακτηριστικά τους όχι μόνο τη «στοργή και τη συμπόνια», για τα οποία μιλάει ο Dwight, αλλά και τη «ματαιώση και κατάθλιψη», που περιγράφει ο Nanon ως αποτελέσματα του εγκλεισμού.
3. Κατά τη συζήτηση για το «δικαίωμα στη ζωή», οδηγήστε τη συζήτηση στο ζήτημα του εάν αυτοί οι δύο άνθρωποι έχουν ακόμα το δικαίωμα στη ζωή και εάν όχι, πώς κάποιος μπορεί «να χάσει» ένα τέτοιο δικαίωμα. Έχει κανείς την εξουσία να αφαιρέσει αυτό το δικαίωμα από άλλους πολίτες, ακόμα κι αν αυτοί έχουν διαπράξει ένα έγκλημα;

Προτάσεις για συνέχεια

Ξεκινήστε με μια μικρή συζήτηση σχετική με τη δραστηριότητα, αν ήταν δύσκολη ή όχι και γιατί. Έπειτα, αναλύστε τα αίτια και τα αποτελέσματα της κάθε περίπτωσης α), β) και γ). Ζητήστε από όσους/ες θέλουν να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους. Ωθήστε τους/τις να πουν πως νιώθουν και ανοίξτε τη συζήτηση προς όλους.

Γιατί υπάρχουν βίαιες καταστάσεις;

Ποια θα ήταν η συμπεριφορά άλλων μελών της ομάδας σε αντίστοιχες καταστάσεις;

Γιατί είχαν αυτή τη συμπεριφορά;

Ασχοληθείτε περαιτέρω με τα ζητήματα που προκύπτουν στο τέλος της δραστηριότητας οργανώνοντας μian επίσημη συζήτηση ή χρησιμοποιήστε τη δραστηριότητα «Προεκλογική εκστρατεία» (σελ. 136). Θέμα της συζήτησης μπορεί να είναι :

- Το ζήτημα της ποινής και της τιμωρίας: Ποιος είναι ο σκοπός της κράτησης ή/και της εκτέλεσης ανθρώπων που έχουν διαπράξει εγκλήματα; Υπάρχει για να προστατεύσει πρώτιστα την κοινωνία, για να αλλάξει τη συμπεριφορά των εγκληματιών ή είναι εκδίκηση/τιμωρία;
- Η ποινή του θανάτου: Ποια είναι τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της ποινής του θανάτου;
- Εθνική ασφάλεια έναντι της ασφάλειας του ατόμου: Ποια όρια πρέπει να υπάρχουν από πλευράς των κυβερνήσεων στην αντιμετώπιση των χειρότερων εγκληματιών ή των τρομοκρατών; Παραδείγματος χάριν, μπορεί ο βασανισμός ενός ατόμου να δικαιολογηθεί στο όνομα «της ασφάλειας του έθνους»;

Ρίξτε μια ματιά στον ιστοχώρο του Nanon, <http://home4.inet.tele.dk/lepan/lene/nanon/> και στον Σύλλογο Υποστήριξης του, <http://www.nawisa.org/>.

Μπορείτε, επίσης, να δείξετε την αλληλεγγύη σας στους ανθρώπους που παλεύουν για το δικαίωμα στη ζωή, μέσα από τη δραστηριότητα «Baloons», στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Ιδέες για δράση

Επισκεφθείτε τον ιστοχώρο της Καναδικής Συμμαχίας Εναντία στην Ποινή Του Θανάτου (Canadian Coalition Against the Death Penalty - CCADP) και διαβάστε περισσότερα γραπτά φυλακισμένων (www.ccadp.org). Κατόπιν, γράψτε σε κάποιον θανατοποινίτη (ο ιστοχώρος ccadp περιέχει πληροφορίες για το πώς μπορεί κανείς να αρχίσει αλληλογραφία με κάποιον θανατοποινίτη). Μπορείτε, επίσης, να έρθετε σε επαφή με το παράρτημα της Διεθνούς Αμνηστίας.

Σημείωση: Το πλήρες κείμενο του «Όταν έρθει το αύριο» υπάρχει στον ιστοχώρο CCADP.

Φυλλάδια

Όταν έρθει το αύριο, του Nanon Williams**Μέρος 1ο**

«Ήταν μια ημέρα μετά τον θάνατο του Dwight Adanandus, που είδα τη ζωή στ' αλήθεια με εντελώς διαφορετικό τρόπο ή, για να το πω διαφορετικά, ως κάτι εντελώς διαφορετικό απ' αυτό που θα ήθελα να είναι. Ήταν αρχή του χειμώνα και, καθώς είχα ακόμη στο μυαλό μου έναν φίλο που πάντα ήταν για μένα ένα χαμόγελο, όταν οι μέρες μου φαίνονταν μάταιες, αισθάνθηκα τρόμο. Πήρα την εφημερίδα κάτω από την πόρτα, την εφημερίδα που έγραφε την ιστορία του.

Διαβάζοντάς την και συνειδητοποιώντας ότι δεν θα τον ξανάβλεπα ποτέ, ένιωθα σαν κάποιος να μου έμπηγε βελόνες στην καρδιά. Μερικές φορές ερχόταν στην αυλή φωνάζοντας «πώς πάει, νεαρέ;» Κι εγώ κοίταζα γύρω και πίσω μου και έλεγα «ποιος είναι ο νεαρός;» και αρχίζαμε και οι δύο να γελάμε, επειδή ήμουν ο πιο νέος εκεί. Και όταν σκέφτομαι αυτές τις στιγμές τώρα, θλίβομαι βαθιά, επειδή δεν θα περιμένω πια με ανυπομονησία τον Dwight να είναι εκεί, στην αυλή, για να διαλύσει εκείνα που με γέμιζαν με θυμό.

Δεδομένου ότι τα χρόνια έχουν περάσει, οι συνθήξεις μου, το πώς περνώ τον χρόνο μου, έχουν αλλάξει, αλλά θέλω να πιστεύω ότι αυτές οι συνθήξεις θα με κάνουν ενδεχομένως καλύτερο άτομο μια ημέρα, όπως και ο Dwight έγινε με τον καιρό καλύτερος άνθρωπος. Σε στιγμές αδυναμίας σκέφτομαι πάντα τι θα έκανε ο Dwight στη θέση μου.

«Θυμηθείτε», έλεγε, «το σύστημα μπορεί να σας καταβάλει μόνο αν εσείς το αφήσετε. Κάντε ειρήνη με τον Θεό σας, όποιος κι αν είναι αυτός, και αρχίστε να ζείτε και να εκτιμάτε τη ζωή». Κι ύστερα πρόσθετε: «Νεαρέ, δεν ξέρω γιατί είσαι εδώ, αλλά ξέρω ότι δεν ανήκεις εδώ...».

Μέρος 2ο

«... Στην πραγματικότητα, κανείς δεν θα έπρεπε να είναι εδώ, στην πτέρυγα των θανατοποινιτών. Υπάρχουν βιαστές, απαγωγείς, ληστές, παιδεραστές και σαδιστές, που δεν δίνουν δεκάρα για σας. Αλλά υπάρχουν και στοργικοί και συμπονετικοί άνθρωποι, που έχουν κάνει τα ίδια με τους προηγούμενους, αλλά που έχουν και τον τρόπο να αλλάξουν». Θα θυμάμαι πάντα αυτό που μου είπε λίγες εβδομάδες προτού εκτελεστεί: «Θυμήσου τούτο μόνο. Εάν κρίνεις τους άλλους όπως το σύστημα έκρινε εσένα, δεν θα είσαι καλύτερος από εκείνους που σε καταδίκασαν σε θάνατο!» Και όπως εκείνες οι λέξεις ηχούν στα αυτιά μου τώρα, αναρωπιέμαι γιατί μου πήρε τόσο καιρό να καταλάβω το νόημά τους. Φυσικά, αυτό που μου είχε πει, το είχα καταλάβει. Αλλά το να φτάσω να αντιληφθώ πλήρως το νόημα των λέξεων αυτών, ήταν κάτι διαφορετικό. Υποθέτω ότι το είπε σ' εμένα, επειδή ήμουν ο νεότερος, αλλά η αλήθεια είναι σκληρή, όταν την αντιλαμβάνεσαι.

Ξέρω ότι ο εγκλεισμός είναι ένα ψυχολογικό βασανιστήριο που οδηγεί στην απογοήτευση μέχρι σημείου κατάθλιψης, αλλά σε μερικούς, με κάποιον τρόπο, το πνεύμα και η θέληση δεν πεθαίνουν. Ο Dwight είχε το πνεύμα του ζωντανό και με το πνεύμα αυτό άλλαξε τις ζωές πολλών που σαπίζουν ζωντανοί στο νεκροταφείο του συστήματος. «Το ξέρω ότι δεν είναι εύκολο νεαρέ», έλεγε. «Αλλά ποιος είπε ότι η ζωή είναι εύκολη. Από κάθε ημέρα κρατήστε ό,τι αξίζει και, αν μπορείτε να δείτε φως στο τέλος του δρόμου, αφήστε αυτή τη δύναμη να σας καθοδηγήσει», ήταν τα τελευταία λόγια που μου είπε δακρυσιμένος, καθώς μας αποχαιρετούσε για τελευταία φορά. Δεν τολμώ να υποθέσω ποια δύναμη εννοούσε, πιστεύω ότι εννοούσε ότι θα πρέπει να τη βρω μόνος μου για να με στηρίξει στα χρόνια που έρχονται. Δεν έχω ξεμακρύνει ποτέ από τις αξίες μου, όπως η αγάπη για την οικογένειά μου, και πιθανόν αυτή την αγάπη εννοούσε ότι θα συντροφέψει την ημέρα που θα περάσω τις πύλες των ουρανών, όταν το αύριο έρθει πραγματικά».

Ο Nanon Williams καταδικάστηκε σε θάνατο από την πολιτεία του Τέξας, όταν ήταν 17 ετών, με την κατηγορία της δολοφονίας. Αρνείται την κατηγορία και έχει περάσει τα τελευταία εννέα χρόνια στην πτέρυγα των θανατοποινιτών.

Πηγή: www.ccadp.org.

Απόκομμα από εφημερίδα

Huntsville - 2 Οκτωβρίου, 1997. Το βράδυ της Τετάρτης έγινε η εκτέλεση ενός ληστή. Είχε καταδικαστεί για τον φόνο ενός επιχειρηματία στο San Antonio πριν από 9 χρόνια. Ο επιχειρηματίας είχε προσπαθήσει να τον εμποδίσει να διαφύγει μετά από ένοπλη ληστεία που είχε διαπράξει σε τράπεζα. Ο Adanandus, 41 ετών, καταδικάστηκε σε θάνατο για τη δολοφονία του Vernon Hapan, που πυροβολήθηκε στο στήθος την 28η Ιανουαρίου του 1988, καθώς πάλευε με τον Adanandus στο φουαγιέ μιας τράπεζας στη βόρεια πλευρά του San Antonio.

οια ε ναι η θέση σου ;

«Εάν κρίνετε τους άλλους όπως αυτό το σύστημα έκρινε εσάς, δεν θα είστε καλύτεροι από εκείνους που σας καταδίκασαν σε θάνατο».
Dwight Adanandus

Θεματικές ενότητες	Γενικά ανθρώπινα δικαιώματα, Ιδιότητα του Πολίτη, Φτώχεια
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος ομάδας	Οποιοδήποτε
Διάρκεια	50 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή είναι μια δραστηριότητα συζήτησης που ασχολείται με: <ul style="list-style-type: none"> • Τα βασικά στοιχεία για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. • Τη σημαντικότητα των αστικών και πολιτικών, των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων. • Τις υποχρεώσεις της πολιτείας σχετικά με τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Όλα
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση των διαφορών ανάμεσα στα αστικά και πολιτικά, στα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα. • Ανάπτυξη κριτικής σκέψης για την πολυπλοκότητα των θεμάτων που σχετίζονται με την προστασία των δικαιωμάτων. • Ανάπτυξη και χρήση ικανοτήτων συζήτησης και επιχειρηματολογίας.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα αντίγραφο των δηλώσεων. • Μεγάλα φύλλα χαρτιού ή χαρτοπίνακας, στίλο. • Κλωστή ή κιμωλία (προαιρετικά). • Αντίγραφα της απλουστευμένης μορφής της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (σ. 444) (προαιρετικά).
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Ετοιμάστε δυο μεγάλα χαρτιά –ένα που θα γράφει «Συμφωνώ» και ένα που θα γράφει «Διαφωνώ» - και κρεμάστε τα στις δύο άκρες του δωματίου, έτσι ώστε τα μέλη της ομάδας να σταθούν ανάμεσά τους σε μια ευθεία γραμμή. (Μπορείτε να κάνετε μια ευθεία γραμμή με την κιμωλία ή να χρησιμοποιήσετε την κλωστή).

Οδηγίες

1. Ξεκινήστε με μια μικρή εισαγωγή σχετικά με τις διαφορές μεταξύ αστικών και πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων.
2. Για 5 λεπτά κάντε τη δραστηριότητα του καταγισμού ιδεών για τα διαφορετικά δικαιώματα που υπάρχουν στην κάθε κατηγορία. Κάντε λίστες των δικαιωμάτων στον χαρτοπίνακα κάτω από τους τίτλους «αστικά και πολιτικά» και «κοινωνικά και οικονομικά» δικαιώματα.
3. Εξηγήστε ότι θα διαβάσετε μια σειρά από δηλώσεις, όπου οι άνθρωποι συμφωνούν ή διαφωνούν άλλοτε πολύ και άλλοτε λίγο.
4. Τονίστε τις δύο αντίθετες απόψεις, «Συμφωνώ» και «Διαφωνώ», που είναι γραμμένες στα μεγάλα χαρτιά. Εξηγήστε ότι μπορούν να καταλάβουν οποιοδήποτε σημείο κατά μήκος της (νοητής) γραμμής αλλά θα πρέπει να τοποθετηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να στέκονται δίπλα σε κάποιον/α που η άποψή του/της είναι πιο κοντά στη δική τους. Οι σύντομες συζητήσεις επιτρέπονται ώσπου ο/η καθένας/μιά να βρει τη θέση του/της!

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝ. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΤΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΦΤΩΧΕΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

50 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

5 Δεκεμβρίου
 Παγκόσμια ημέρα εθελοντισμού
 για την Οικονομική και
 Κοινωνική Ανάπτυξη

1. Διαβάστε τις δηλώσεις με τη σειρά. Αλλάξτε τον ρυθμό: Μερικές δηλώσεις θα πρέπει να διαβαστούν διαδοχικά και γρήγορα, ενώ κάποιες άλλες πιο αργά για να κάνουν συζήτηση μεταξύ τους.
2. Δώστε έναυσμα για τη συζήτηση. Ζητήστε από αυτούς/τές που επέλεξαν τις δύο ακραίες θέσεις να εξηγήσουν, γιατί επέλεξαν αυτή τη θέση. Ζητήστε από κάποιον/α στο κέντρο να εξηγήσει αν η επιλογή του/της έγινε γιατί δεν έχει άποψη ή γνώση.
3. Επιτρέψτε στα άτομα να αλλάζουν θέσεις κατά τη διάρκεια της ανταλλαγής των απόψεων.
4. Όταν τελειώσετε με τις δηλώσεις, ενώστε πάλι την ομάδα για την ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Ξεκινήστε με την ανασκόπηση της δραστηριότητας και έπειτα συζητήστε με την ομάδα για το τι έμαθε.

- Υπήρχαν ερωτήσεις που δυσκολεύονταν να απαντήσουν είτε γιατί ήταν δύσκολο να αποφασίσουν, είτε γιατί δεν έγινε καλή διατύπωση της ερώτησης;
- Γιατί κάποιιοι/ες άλλαξαν άποψη κατά τη διάρκεια των συζητήσεων;
- Εξεπλάγησαν κάποιιοι/ες από τις διαφωνίες που υπήρξαν;
- Πειράζει να διαφωνούμε για τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Πιστεύετε ότι υπάρχουν «σωστές» και «λάθος» απαντήσεις για τις διάφορες δηλώσεις που έγιναν ή είναι θέμα προσωπικής γνώμης;
- Υπάρχει ποτέ πιθανότητα να συμφωνήσουν όλοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Υπάρχει θεμελιακή διαφορά μεταξύ των δύο (πρώτων) γενεών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: αστικά & πολιτικά δικαιώματα και κοινωνικά & οικονομικά δικαιώματα; Μπορεί κάποιος/α να πει ποια από αυτά είναι πιο σημαντικά;
- Χρειαζόμαστε και άλλα δικαιώματα; Θα μπορούσε να υπάρξει και μια τρίτη γενιά δικαιωμάτων;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

- Ρωτήστε τους για τα συναισθήματα και τις σκέψεις που τους γέννησε η ιστορία: Ποιος πιστεύουν ότι είναι ο/η αφηγητής/τρια; Τι έχει συμβεί πριν την αφήγησή του/της;
- Αυτή η δραστηριότητα θίγει όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά πιο συγκεκριμένα τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα. Για παράδειγμα, το δικαίωμα στην εργασία και στην ξεκούραση, στην προστασία της υγείας και στο βασικό επίπεδο διαβίωσης. (Άρθρα 16, 22-29 της Παγκόσμιας Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων).
- Οι παραπάνω δηλώσεις έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να προκύψει συζήτηση σχετική με τις διαφορές μεταξύ των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων από τη μια πλευρά και των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων από την άλλη. Δεν χρειάζεται να μπειτε σε λεπτομέρειες στην αρχή της δραστηριότητας, αφού αρκετά σημεία θα αναλυθούν κατά τη διάρκεια της συζήτησης.
- Ωστόσο, δύο σημεία αξίζει να συζητηθούν στην εισαγωγή. Πρώτον, η διαφορά είναι ότι τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα είναι οι ηθικές αξιώσεις που έχουμε από τις κυβερνήσεις και αφορούν αστικά και πολιτικά θέματα, όπως το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, στην ψήφο, στην έκφραση της προσωπικής άποψης. Ενώ, τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα είναι αξιώσεις που ακριβώς συνδέονται με κοινωνικά και οικονομικά θέματα –όπως στέγαση, ανεπαρκή ασφάλεια, φτώχεια κ.λπ. Τα πρώτα δικαιώματα αναφέρονται και ως πρώτης γενιάς και τα δεύτερα ως δεύτερης γενιάς, λόγω της χρονολογικής σειράς κατά την οποία αναγνωρίστηκαν ως παγκόσμια ανθρώπινα δικαιώματα.
- Το δεύτερο σημείο είναι ότι μερικοί άνθρωποι έχουν κάνει έναν ουσιαστικό διαχωρισμό μεταξύ των διάφορων τύπων δικαιωμάτων. Τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα ορίζονται από μερικούς ως λιγότερο σημαντικά και/ή πιο δύσκολο να τα εγγυηθεί κανείς από ό,τι τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Άλλοι το αμφισβητούν αυτό. Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με αυτό στο κεφάλαιο 4.
- Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του καταιγισμού ιδεών, μπορείτε να μοιράσετε αντίγραφα της απλοποιημένης έκδοσης της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

για να φρεσκάρете τη μνήμη τους ή μπορείτε, επίσης, να διαβάσετε εσείς μερικά από τα άρθρα και να ζητήσετε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να τα βάλουν στη σωστή κατηγορία. Τα άρθρα 16 και 22-29 ορίζονται ως κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα. Μπορείτε να περάσετε γρήγορα το στάδιο της δραστηριότητας, όπου οι συμμετέχοντες/ουσες στέκονται σε ευθεία γραμμή, χωρίς να δώσετε πολύ χρόνο στη συζήτηση μεταξύ των διάφορων σημείων και, έπειτα, να επιλέξετε δύο ή τρεις δηλώσεις και να τις συζητήσετε με όλη την ομάδα. Τέλος, αξίζει να σταματήσετε τη δραστηριότητα σε μερικά σημεία για να δώσετε την ευκαιρία στα μέλη της ομάδας να σχολιάσουν διαφορετικές απόψεις.

Παραλλαγές

Ετοιμάστε άλλες δηλώσεις ή ζητήστε από τα άτομα της ομάδας να φτιάξουν τις δικές τους.

Προτάσεις για συνέχεια

Οργανώστε μια δομημένη συζήτηση για ένα από τα θέματα. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να ετοιμάσουν τα επιχειρήματά τους και ψηφίστε στο τέλος της συζήτησης. Μπορείτε να καλέσετε και κοινό να την παρακολουθήσει.

Το να γνωρίζεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πολύ σημαντικό, αλλά το να είσαι ενεργός/ή πολίτης είναι εξίσου σημαντικό για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων. Θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «Προεκλογική Εκστρατεία» (σελ. 136), η οποία θίγει το κατά πόσο πρέπει να ασκούμε πίεση προκειμένου να πείσουμε για την ορθότητα των απόψεών μας.

Ιδέες για δράση

Μπορείτε να έρθετε σε επαφή με μια τοπική οργάνωση που ασχολείται με τα ανθρώπινα δικαιώματα ή με την κοινωνική πρόνοια και να μάθετε πώς μπορείτε να βοηθήσετε. Όταν μιλάτε για τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι σημαντικό να γνωρίζετε ότι οι λέξεις που χρησιμοποιείτε έχουν μεγάλο αντίκτυπο. Για παράδειγμα, είναι προτιμότερο να πείτε «ομοφυλόφιλος» παρά «αδερφή», «άτομο με αναπηρίες» παρά «ανάπηρος» κ.λπ. Η ομάδα μπορεί, επίσης, να συζητήσει θέματα απλού λόγου και πολιτικής ορθότητας μέσα από τη δραστηριότητα «White future», από το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Στο κεφάλαιο 4 όπου υπάρχουν πληροφορίες για τις διάφορες γενιές των δικαιωμάτων, συμπεριλαμβάνεται και μια εισαγωγή για την «τρίτη γενιά» των δικαιωμάτων

Φυλλάδα

Δηλώσεις

- Είναι πιο σημαντικό να έχεις μια στέγη, από το να μπορείς να λες ελεύθερα αυτό που θες.
- Η εργασία είναι υποχρέωση αλλά όχι και δικαίωμα.
- Η πιο σημαντική ευθύνη κάθε κυβέρνησης είναι να φροντίζει ώστε οι πολίτες της χώρας να έχουν τροφή.
- Το δικαίωμα στην «ξεκούραση και στον ελεύθερο χρόνο» είναι μια πολυτέλεια μόνο για τις πλούσιες χώρες.
- Δεν είναι δουλειά της κυβέρνησης να προστατεύει τους πολίτες από τη λιμοκτονία –είναι ευθύνη των ίδιων των πολιτών!
- Ο τρόπος που επιλέγουμε να συμπεριφερόμαστε στους άλλους πολίτες δεν είναι θέμα της διεθνούς κοινότητας.
- Οι φτωχές χώρες θα πρέπει να εστιάσουν στα βασικά επίπεδα διαβίωσης πριν ασχοληθούν με τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα των πολιτών.
- Οι ακραίες οικονομικές ανισότητες συνιστούν παραβίαση βασικών δικαιωμάτων.
- Τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα αφορούν σε ένα ιδεώδες μέλλον και δεν μπορούμε να τα εγγυηθούμε σήμερα.
- Αν δεν μπορούμε να διασφαλίσουμε τα δικαιώματα, δεν έχει νόημα να υπάρχουν.

οιοι ε μαι ;

Είμαι ό,τι είμαι, είσαι ό,τι είσαι, είναι ό,τι είναι...αλλά όλοι μαζί έχουμε πολλά κοινά!

Θεματικές ενότητες Ισότητα των φύλων, Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Ιδιότητα του Πολίτη

Πολυπλοκότητα Επίπεδο 2

Μέγεθος ομάδας 8+

Διάρκεια 25 λεπτά

Επισκόπηση της δραστηριότητας Η δραστηριότητα αυτή εμπλέκει ομάδες ψιθύρου, καταιγισμό ιδεών, ζωγραφική και συζήτηση για να διερευνήσει θέματα ισότητας.

Σχετιζόμενα δικαιώματα

- Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στον σεβασμό.
- Το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις.
- Το δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία και στην ασφάλεια

Σκοποί

- Να γνωρίσουμε τις ιδιαιτερότητές μας καθώς και των άλλων.
- Να γνωρίσουμε τα κοινά σημεία που έχουμε με τους άλλους.
- Να προωθήσουμε την αλληλεγγύη και τον σεβασμό.

Υλικά

- Χρωματιστά στίλο και μαρκαδόροι, αν είναι δυνατό διαφορετικού χρώματος για κάθε άτομο.
- Ένα φύλλο χαρτιού για κάθε άτομο.
- Χαρτί χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι.

Οδηγίες

1. Για ζέσταμα, ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να γίνουν ζευγάρια και να φτιάξουν ομάδες ψιθύρου. Ζητήστε τους να υποκριθούν ότι είναι άγνωστοι/ες μεταξύ τους και να συστηθούν.
2. Τώρα ζητήστε να σκεφτούν τι είναι ενδιαφέρον ή σημαντικό να ξέρουν για κάποιον/α που μόλις γνώρισαν και να σκεφτούν γενικές κατηγορίες πληροφοριών. Για παράδειγμα, όνομα, ηλικία, φύλο, εθνικότητα, ρόλο στην οικογένεια, θρήσκευμα, εργασία/σπουδές, αγαπημένη μουσική, χόμπι, αθλητικά, και γενικά πράγματα που αρέσουν ή όχι, κ.ά.
3. Τώρα, εξηγήστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ότι θα πρέπει να δουν τι κοινά έχουν καταγράψει σε σχέση με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Μοιράστε χαρτί και στίλο και εξηγήστε ότι το πρώτο βήμα είναι να σχεδιάσουν μια απεικόνιση της ταυτότητάς τους. Θα πρέπει να φανταστούν τους εαυτούς τους ως αστέρια . Πλευρές της ταυτότητάς τους ακτινοβολούν στην κοινωνία. Θα πρέπει να σκεφτούν οκτώ με δέκα χαρακτηριστικά της ταυτότητάς τους για να ζωγραφίσουν το αστέρι τους.
4. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες/ουσες να συγκρίνουν τα αστέρια μεταξύ τους. Αν βρουν κάποιον/α με τον οποίο/α έχουν κάποιο κοινό χαρακτηριστικό, τότε θα πρέπει να γράψουν το όνομα του/της δίπλα στο χαρακτηριστικό. (Για παράδειγμα, αν ο Γιάννης κι ο Πάρης έχουν κοινό χαρακτηριστικό τη ραπ μουσική, τότε θα πρέπει να γράψουν τα ονόματά τους δίπλα στο χαρακτηριστικό). Δώστε 15 λεπτά γι' αυτό.
5. Τώρα, γυρίστε πάλι στην ολομέλεια και ζητήστε από την ομάδα να μιλήσουν σε προσωπικό επίπεδο. Θα μπορούσατε να τους ρωτήσετε:
  - Ποιες πλευρές της ταυτότητας ήταν κοινές σε πολλά μέλη και ποιες ήταν μοναδικές;
  - Πόσο ίδιοι και πόσο διαφορετικοί είναι οι άνθρωποι σε μια ομάδα; Οι άνθρωποι έχουν

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΗΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

8+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

25 ΛΕΠΤΑ

- περισσότερα κοινά ή διαφορετικά στοιχεία μεταξύ τους;
6. Τέλος, συζητήστε ομαδικά τις πλευρές της ταυτότητάς μας που επιλέγουμε και αυτές με τις οποίες γεννιόμαστε. Γράψτε τις σε δύο στήλες στον χαρτοπίνακα.

Ανασκόπηση και Αξιολόγηση

Τώρα, συζητήστε τι ανακάλυψαν οι συμμετέχοντες/ουσες για τους εαυτούς τους αλλά και για τους άλλους, καθώς και τις επιπτώσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Τι έμαθαν για τους εαυτούς τους; Ήταν δύσκολο να αποφασίσουν ποιες ήταν οι πιο σημαντικές πλευρές της ταυτότητάς τους;
- Εξεπλήγησαν με τα αποτελέσματα, όταν συνέκριναν τα αστέρια τους; Έχουν περισσότερα ή λιγότερα κοινά μεταξύ τους από όσα περίμεναν;
- Πώς ένιωσαν για τη διαφορετικότητα που υπάρχει στην ομάδα τους; Ένιωσαν ότι η συμμετοχή τους έκανε την ομάδα πιο ενδιαφέρουσα ή ήταν πιο δύσκολο να δουλεύουν όλοι μαζί;
- Υπήρχαν πλευρές της ταυτότητας κάποιου στις οποίες θα ήθελαν να αντιδράσουν και να πουν «Εγώ δεν είμαι»; Για παράδειγμα: Δεν είμαι οπαδός του ποδοσφαίρου, δεν μου αρέσει η τέχνη μουσική, δεν μου αρέσουν τα σκυλιά, δεν είμαι ομοφυλόφιλος ή δεν είμαι Χριστιανός.
- Πώς αναπτύσσεται η ταυτότητα; Ποιες πλευρές είναι κοινωνικές κατασκευές και ποιες έχουν κληρονομηθεί;
- Σε σχέση με τα θέματα ισότητας των φύλων, ποιες πλευρές είναι κοινωνικά κατασκευασμένες και ποιες έχουν κληρονομηθεί; Έγραψαν οι συμμετέχοντες/ουσες «κορίτσι» ή «αγόρι»;
- Πόσο κρίνονται οι άνθρωποι από την ταυτότητά τους και πόσο από την ομάδα στην οποία ανήκουν;
- Πώς ένιωσαν οι συμμετέχοντες/ουσες για την ελευθερία που είχαν να επιλέξουν τη δική τους ταυτότητα; Ποιες είναι οι επιπτώσεις γι' αυτούς και για την κοινωνία και ειδικότερα για τα ανθρώπινα δικαιώματα της ισότητας και του σεβασμού;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Το όνομα αυτής της δραστηριότητας δεν είναι λάθος! Σκοπός της είναι να προβληματίσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες.

Στο ζέσταμα, ίσως χρειαστεί να δώσετε μερικές συμβουλές σε κάποιους/ες για κάνουν σωστά την άσκηση. Μπορείτε να γίνετε εσείς το παράδειγμα ή να χρησιμοποιήσετε κάποιο φανταστικό πρόσωπο, όπως: Ολένα, γυναίκα, Ουκρανή, μητέρα, σύζυγος, εκπαιδεύτρια, ταξιδεύτρια, αγαπά τη μουσική.

Ο σκοπός του διαφορετικού χρώματος μαρκαδόρου για κάθε άτομο είναι να δείξει τη διαφορετικότητα του κάθε ατόμου και ότι η ομάδα είναι ένα ουράνιο τόξο ταυτοτήτων. (Όπως η Νότια Αφρική, που αυτοαποκαλείται «ουράνιο τόξο εθνοτήτων», ένα έθνος από ανθρώπους με διαφορετικό χρώμα). Αν έχετε μια μεγάλη ομάδα και δύο ή περισσότερα άτομα έχουν το ίδιο χρώμα μαρκαδόρου, τότε ζητήστε τους να χρησιμοποιήσουν διαφορετικό γραφικό χαρακτήρα.

Αν θέλετε, μπορείτε να κάνετε την άσκηση πιο περίπλοκη ζητώντας από τους συμμετέχοντες/ουσες να ζωγραφίσουν τα προσωπικά τους αστέρια με μεγάλες και μικρές ακτίνες, ανάλογα με το πόσο προσωπικά ή όχι είναι τα χαρακτηριστικά που επιλέγουν. Οι μεγαλύτερες ακτίνες είναι πιο κοντά στην κοινωνία και, γι' αυτό, λιγότερο προσωπικές. Μερικά από τα σημεία που ακολουθούν μπορεί να προκύψουν από τον τελευταίο καταιγισμό ιδεών (στο βήμα 6):

- Πλευρές της ταυτότητας που επιλέγουμε: Όνομα, φίλοι, εργασία, πολιτική παράταξη, αγαπημένη μουσική, στιλ ντυσίματος, ποδοσφαιρική ομάδα, τόπος κατοικίας.
- Πλευρές της ταυτότητας με τις οποίες έχουμε γεννηθεί: Φύλο, ηλικία, ύψος, χρώμα ματιών.
- Μπορεί να υπάρξουν και κάποιες πλευρές που να προκαλέσουν αμφισβήτηση, όπως για παράδειγμα, εθνικότητα, φύλο και σεξουαλικότητα, θρησκεία, μειονοτική ομάδα.

Μπορεί να θελήσετε να βγάλετε μερικά συμπεράσματα από τη συζήτηση, για παράδειγ-

Ημερομηνία κλειδί

7 Αυγούστου
 Παγκόσμια Ημέρα Εκπαίδευσης
 και Ημέρα για τους
 Υπερφυλικούς.

μα, ότι είμαστε όλοι ανθρώπινα όντα και έχουμε δικαιώματα, τα οποία δεν μπορούν να χαριστούν ή να αφαιρεθούν εξαιτίας της φυλής, του χρώματος, της ιδιοκτησίας, της γέννησης ή άλλης ιδιότητας.

Προτάσεις για συνέχεια

Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εισαγωγή για πολλές άλλες συζητήσεις, για παράδειγμα, ερωτήσεις σχετικές με την οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι διακρίσεις και η ξενοφοβία, τα δικαιώματα των παιδιών και το δικαίωμα του πολίτη.

Αν η ομάδα θέλει να ασχοληθεί περισσότερο με θέματα ταυτότητας και φύλου, τότε θα τους αρέσει πολύ η δραστηριότητα «Ηρωίδες και Ήρωες» (σελ. 153). Αν η ομάδα είναι πολυπολιτισμική και θέλετε να ενθαρρύνετε το ενδιαφέρον για τις διαφορετικές κουλτούρες, τότε μια καλή δραστηριότητα ανατροφοδότησης είναι η «my story» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal».

Αν θέλετε να επεκτείνετε περισσότερο τη συζήτηση από την ταυτότητα στα ατομικά δικαιώματα, στην ισότητα και στην αξιοπρέπεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα γενικά, τότε μια πρόταση θα ήταν να κάνετε τη δραστηριότητα «Παιχνίδι – Σχεδιάστε τη λέξη» (σελ. 127).

Εργασία και μωρά

Έχετε προγραμματίσει να πιάσετε δουλειά; Τότε μην προγραμματίσετε να κάνετε παιδιά!

Θεματικές ενότητες	Κοινωνικά δικαιώματα, Ισότητα των φύλων, Διακρίσεις και Ξενοφοβία
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 2
Μέγεθος ομάδας	10 - 25
Διάρκεια	90 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	<p>Πρόκειται για ένα παιχνίδι ρόλων, που εξετάζει ζητήματα σχετικά με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα αναπαγωγικά δικαιώματα στον εργασιακό χώρο. • Τη διάκριση κατά των γυναικών στον εργασιακό χώρο.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Το δικαίωμα των γυναικών στον οικογενειακό προγραμματισμό. • Το δικαίωμα στη μη απόλυση λόγω εγκυμοσύνης και οικογενειακής κατάστασης και το δικαίωμα στην άδεια μητρότητας. • Το δικαίωμα στις ίσες ευκαιρίες στην απασχόληση και στην ίση αμοιβή.
Σκοποί	<ul style="list-style-type: none"> • Να προαχθεί η γνώση για τα αναπαγωγικά δικαιώματα των γυναικών. • Να επιχειρηθεί το να νιώσουν και να εκτιμήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες τι αισθάνεται κάποιος/α, όταν γίνονται διακρίσεις εις βάρος του/της. • Να προωθηθεί η ισότητα, η δικαιοσύνη και η υπευθυνότητα.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα μεγάλο φύλλο χαρτί, πίνακας ή χαρτοπίνακας. • Χώρος αρκετός για εργασία σε μικρές ομάδες και για παιχνίδι ρόλων. • Καρέκλες και τραπέζι, χαρτί και σπινό.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιγράψτε το σενάριο στον πίνακα, στο μεγάλο χαρτί ή στον χαρτοπίνακα.

Οδηγίες

1. Εξηγήστε ότι η δραστηριότητα περιλαμβάνει ένα παιχνίδι ρόλων που θίγει τα ζητήματα των αναπαγωγικών δικαιωμάτων των γυναικών στον εργασιακό χώρο. Διευθύνετε μια σύντομη και αυθόρμητη συζήτηση για τα αναπαγωγικά δικαιώματα των γυναικών έτσι ώστε όλοι/ες να καταλάβουν τον όρο.
2. Χωρίστε τους/τις σε μικρές ομάδες (το πολύ πέντε άτομα σε κάθε ομάδα).
3. Διαβάστε δυνατά το ακόλουθο απόσπασμα, που είναι το σενάριο για το παιχνίδι ρόλων:

«*Η Μαρία είναι άνεργη σχεδόν έναν χρόνο και ψάχνει εντατικά για δουλειά. Πριν από 10 μέρες πήγε σε μια συνέντευξη για τη θέση των ονείρων της -ήταν ακριβώς αυτό που έψαχνε! Όλα πήγαν καλά και της προσφέρθηκε η θέση. Η επιχείρηση της ζήτησε να συναντηθεί με τον κ. Παπαδόπουλο, τον προϊστάμενο προσωπικού, προκειμένου να υπογράψει τη σύμβασή της.*

Είχε ήδη συζητήσει στη συνέντευξη τα καθήκοντά της και τα άλλα ζητήματα, τα σχετικά με την απασχόληση. Τη στιγμή ακριβώς που η Μαρία ήταν έτοιμη να υπογράψει τη σύμβαση, ο κ. Παπαδόπουλος της είπε ότι ένας όρος ήταν να υπογράψει μια δήλωση ότι δεν θα αποκτήσει παιδί στα επόμενα δύο χρόνια».
4. Στο πλαίσιο των μικρών ομάδων, δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες είκοσι λεπτά να αποφασίσουν σχετικά με το πώς θα τελειώσει η ιστορία και να την αναπτύξουν σε παιχνίδι ρόλων. Το παιχνίδι ρόλων θα πρέπει να αρχίσει με τη συνάντηση μεταξύ της Μαρίας και του κ. Παπαδόπουλου και δεν θα πρέπει να διαρκέσει περισσότερο από πέντε λεπτά.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

10-25

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 ΛΕΠΤΑ

Ημερομηνία κλειδί

15 Μαΐου

Διεθνής ημέρα των Οικογενειών

6. Καλέστε κάθε μικρή ομάδα να παρουσιάσει το μικρό θεατρικό που έχει ετοιμάσει. Κρατήστε τα σχόλια που πιθανόν υπάρχουν για την ανασκόπηση.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε με έναν γύρο ανατροφοδότησης, όπου κάθε μια από τις μικρές ομάδες μιλάει για το πώς ανέπτυξε τα παιχνίδια ρόλων και επιτρέψτε τα σχόλια από τις άλλες ομάδες. Κατόπιν, μιλήστε για τις επιπτώσεις των διακρίσεων αυτού του είδους και για το τι πρέπει να γίνει.

- Προκάλεσε σε κανέναν έκπληξη η κατάσταση; Συμβαίνουν τέτοιες καταστάσεις στη χώρα σας;
- Πώς αποφάσισαν οι ομάδες για το ποια έκβαση θα πρέπει να έχει η ιστορία;
- Ήταν οι καταλήξεις ρεαλιστικές; Ποια ήταν τα ισχυρά –και ποια τα αδύνατα– σημεία στον τρόπο που η Μαρία χειρίστηκε την κατάσταση; Πόσο δύσκολο είναι να είναι κανείς θετικός σε τέτοιες καταστάσεις και όχι επιθετικός ή ενδοτικός;
- Στη χώρα σας, ποια δικαιώματα έχουν οι γυναίκες στον εργασιακό χώρο, όταν μένουν έγκυες;
- Γιατί η επιχείρηση ήθελε να επιβάλει έναν τέτοιο όρο στη Μαρία; Είναι δίκαιο; Γιατί; Γιατί όχι;
- Παραβιάστηκε κάποιο ανθρώπινο δικαίωμα; Σε αυτή την περίπτωση, ποιο ήταν αυτό;
- Εάν η Μαρία ήταν άντρας, θα συνέβαινε το ίδιο; Γιατί; Γιατί όχι;
- Βλέπουν αυτό το ζήτημα οι άντρες διαφορετικά από τις γυναίκες;
- Τι νομίζετε ότι μπορεί να γίνει για να προωθηθούν και να προστατευθούν τα αναπαγωγικά δικαιώματα των γυναικών;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Αναλόγως της ομάδας με την οποία δουλεύετε, μπορείτε να διαιρέσετε περαιτέρω τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε μικρές ομάδες είτε μικτές είτε ανάλογα με το φύλο (μόνο αγόρια και μόνο κορίτσια στην κάθε ομάδα). Η επιλογή ομάδων του ενός φύλου οδηγεί συχνά το σενάριο και το παιχνίδι ρόλων σε πιο προκλητικές καταλήξεις και σε πιο ανοιχτή συζήτηση. Οι συμμετέχοντες/ουσες ενδέχεται να μην είναι εξοικειωμένοι με τον όρο «δικαίωμα στον οικογενειακό προγραμματισμό» και να πρέπει να τους βοηθήσετε ώστε ν' αποκτήσουν μια γενική εικόνα. Προσπαθήστε να επιστήσετε την προσοχή τους στα ακόλουθα σημεία:

Το δικαίωμα στον οικογενειακό προγραμματισμό περιλαμβάνει τα δικαιώματα σε:

- Μια ευχάριστη και ικανοποιητική σεξουαλική σχέση χωρίς τον φόβο της μόλυνσης και της ασθένειας.
- Στην επιλογή του να κάνει κανείς ή όχι παιδιά.
- Στην πρόσβαση σε υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού, που να περιλαμβάνει μια ασφαλή και με κατανόηση υπηρεσία έκτρωσης και να αντιμετωπίζει τις γυναίκες με αξιοπρέπεια, σεβασμό και εχεμύθεια.
- Στη σεξουαλική αγωγή.

Λάβετε υπόψη ότι ένα ζήτημα, που ενδέχεται να θιχτεί μέσα από την ερώτηση αν παραβιάζονται ανθρώπινα δικαιώματα, είναι και το αμφιλεγόμενο ζήτημα της έκτρωσης: Το δικαίωμα μιας γυναίκας να επιλέξει, σε αντιδιαστολή με το δικαίωμα του εμβρύου στη ζωή. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα. Σχετίζεται, επίσης, ιδιαίτερα με την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, επειδή απαιτεί από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να μην έχουν προκαταλήψεις, να αφήσουν στην άκρη τα στερεότυπα και να χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητές τους στην κριτική σκέψη. Το ζήτημα δείχνει πολύ καθαρά την εγγενή πολυπλοκότητα των θεμάτων που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εάν το ζήτημα όντως ανακύψει, μπορείτε, αν θέλετε, να προγραμματίσετε μια συζήτηση αποκλειστικά γι' αυτό σε άλλο χρόνο.

Παραλλαγές

Αντί της διαίρεσης σε μικρές ομάδες, μπορείτε να αρχίσετε με δύο εθελοντές/τριες, οι οποίοι/ες θα παίξουν τη Μαρία και τον κ. Παπαδόπουλο, με το υπόλοιπο της ομάδας ως παρατηρητές. Μπορείτε να σταματάτε την παρουσίαση κατά διαστήματα και να ζητάτε από τους παρατηρητές

να σχολιάζουν και να λένε τη γνώμη τους για το πώς θα πρέπει να συνεχιστεί το παιχνίδι ρόλων. Εναλλακτικά, οι παρατηρητές μπορούν να αλλάζουν θέσεις με τους ηθοποιούς και να αναπτύσσουν μια διαφορετική οπτική γωνία στο θέμα αλλάζοντας την πορεία του παιχνιδιού ρόλων. Συμβουλευτείτε τη σελίδα 50, στο Κεφάλαιο 1, για περισσότερες πληροφορίες ως προς τις τεχνικές του παιχνιδιού ρόλων.

Θα μπορούσατε να προσθέσετε και άλλους χαρακτήρες στο παιχνίδι. Π.χ. να περιλάβετε τον σύζυγο της Μαρίας, ο ρόλος του οποίου θα μπορούσε να είναι αυτός του εκπρόσωπου συνδικαλιστικής οργάνωσης. Έτσι, το παιχνίδι ρόλων θα μπορούσε να πάει πέρα από τη συνάντηση της υποψήφιας εργαζόμενης με τον προϊστάμενο ανθρώπινου δυναμικού.

Προτάσεις για συνέχεια

Εάν θέλετε να διερευνήσετε τις δυνατότητες που έχουμε αλλά και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουμε στην επιθυμία μας να απολαύσουμε πλήρως όλους τους ρόλους που παίζουμε στη ζωή, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου του πατέρα, μπορείτε να αρχίσετε τη συζήτηση ζητώντας από την ομάδα να εξετάσει τα «Opions of Identity» στο (α) μέρος του εκπαιδευτικού υλικού του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal»..

Η ομάδα θα μπορούσε να κάνει κάποια έρευνα για το δικαίωμα στον οικογενειακό προγραμματισμό στη χώρα σας. Μετά από αυτό, θα μπορούσε να πραγματοποιήσει συνεντεύξεις με γυναίκες και εργοδότες για να ανακαλύψει πώς λειτουργεί η νομοθεσία στην πράξη. Θα μπορούσε, επίσης, να διαπιστώσει τον αντίκτυπο της ευρωπαϊκής στην εθνική νομοθεσία σε αυτό το θέμα.

Η ομάδα θα μπορούσε, επίσης, να προβεί σε μια επισκόπηση των προγραμμάτων σεξουαλικής αγωγής που διδάσκονται στη χώρα τους. Καλύπτει όλες τις πτυχές των δικαιώματος στον οικογενειακό προγραμματισμό;

Εάν θέλετε να διερευνήσετε άλλους τύπους διακρίσεων στον εργασιακό χώρο, μπορείτε να οργανώσετε τη δραστηριότητα «Διαφορετικοί Μισθοί» (σελ. 112).

Ιδέες για δράση

Επανεξετάστε τα ζητήματα σχετικά με το δικαίωμα στον οικογενειακό προγραμματισμό στο σχολικό σας συμβούλιο.

Συμπληρωματικές πληροφορίες

Ο ρόλος της Συνθήκης σχετ κά με την Εξάλε ψη Όλων των Μορφών Δ άκρ σης Κατά των Γυνα κών.

Εκτός από τα ζητήματα αστικών δικαιωμάτων, η Συνθήκη δίνει επίσης μεγάλη προσοχή σε μια ζωτικής σημασίας ανησυχία των γυναικών, δηλαδή στο δικαίωμα στον οικογενειακό προγραμματισμό. Το προοίμιο δίνει τον τόνο με τη δήλωση ότι «ο ρόλος των γυναικών στην αναπαραγωγή δεν πρέπει να αποτελεί βάση για διάκριση». Η σύνδεση μεταξύ της διάκρισης και του αναπαραγωγικού ρόλου των γυναικών είναι ένα θέμα που απασχολεί επανειλημμένα τη Συνθήκη. Παραδείγματος χάριν, στο Άρθρο 5, τάσσεται «υπέρ μιας πλήρους κατανόησης της μητρότητας και του ρόλου της στη λειτουργία του κοινωνικού συνόλου», απαιτώντας απολύτως μοιρασμένη ευθύνη για την ανατροφή του παιδιού και στα δύο φύλα. Συνεπώς, οι παροχές για την προστασία της μητρότητας και τη φροντίδα των παιδιών πιστοποιούνται ως ουσιαστικά δικαιώματα και ενσωματώνονται σε όλα τα κεφάλαια της Συνθήκης, είτε αυτά εξετάζουν την απασχόληση, το οικογενειακό δίκαιο, την υγειονομική περίθαλψη είτε την εκπαίδευση. Η υποχρέωση της κοινωνίας διευρύνεται για να περιλάβει την προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών, ειδικότερα θεσμών φροντίδας των παιδιών, οι οποίες να επιτρέπουν στα άτομα να συνδυάζουν τις οικογενειακές ευθύνες με την εργασία και τη συμμετοχή στη δημόσια ζωή. Συνιστώνται ειδικά μέτρα για την προστασία της μητρότητας και «δεν μπορούν να θεωρηθούν μεροληπτικά» (Άρθρο 4). Η Συνθήκη προβλέπει, επίσης, το δικαίωμα των γυναικών στον οικογενειακό προγραμματισμό. Ειδικότερα, είναι η μόνη συνθήκη ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναφέρει τον οικογενειακό προγραμματισμό. Δηλώνει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη είναι υποχρεωμένα να περιλάβουν τις συμβουλές για τον οικογενειακό προγραμματισμό στη διαδικασία της εκπαίδευσης (Άρθρο 10.θ) και να αναπτύξουν οικογενειακούς κώδικες που να εγγυώνται το δικαίωμα των γυναικών «να αποφασίζουν ελεύθερα και υπεύθυνα σχετικά με τον αριθμό και τον χρόνο απόκτησης των παιδιών τους και να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες και στην εκπαίδευση που θα τους επιτρέψουν να ασκήσουν αυτά τα δικαιώματά τους» (Άρθρο 16.ε).

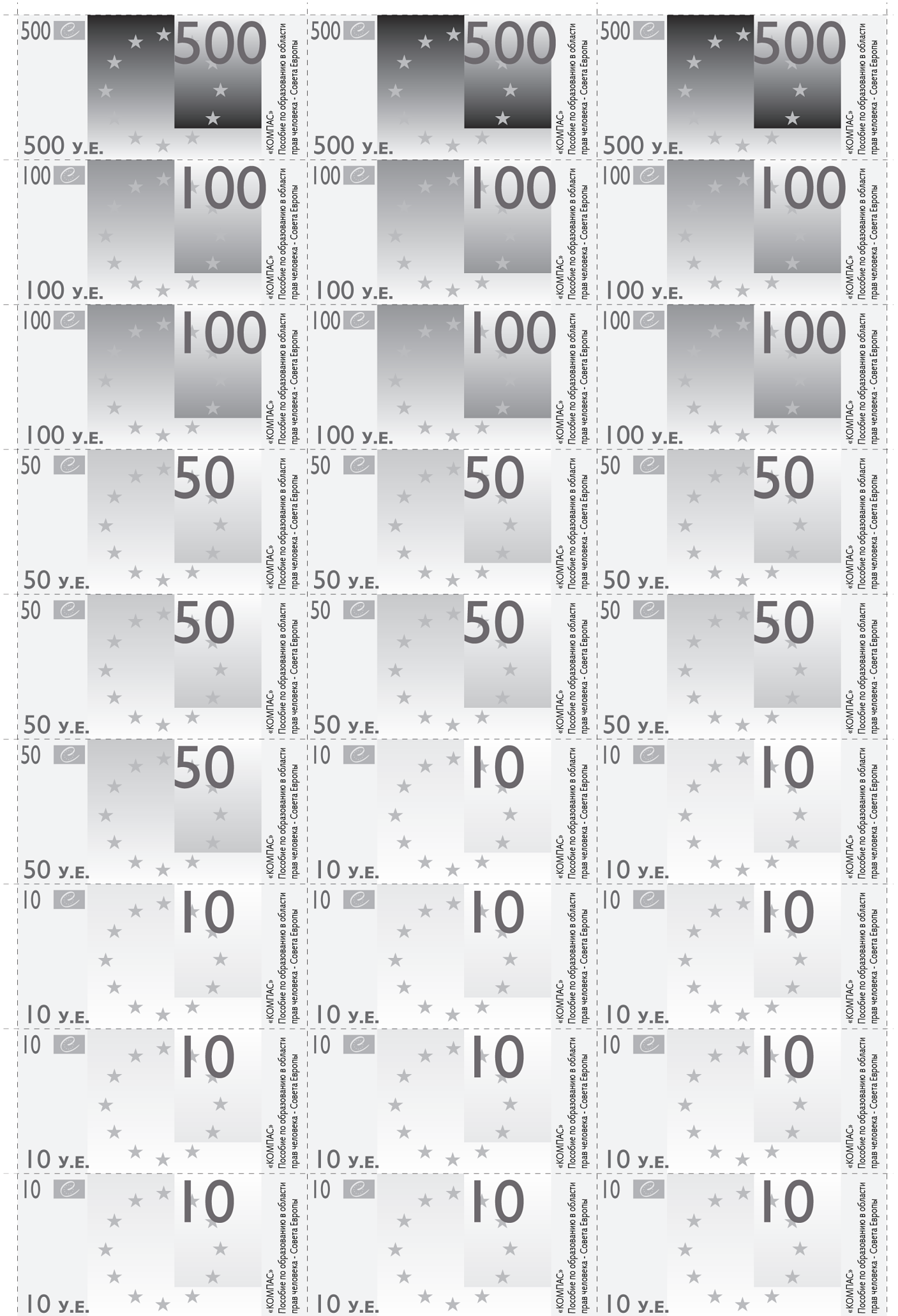
Ένα ημερολόγιο για Ανθρώπων Δικαιωμάτων

- Το ημερολόγιο που ακολουθεί, είναι μια πρώτη προσπάθεια να δημιουργηθεί μια λίστα με τις ημέρες κατά τις οποίες οι άνθρωποι σ'όλο τον κόσμο τιμούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι ημερομηνίες κλειδιά προέρχονται από τις επίσημες «παγκόσμιες ημέρες» που έχουν οριστεί από τα Ηνωμένα Έθνη, από «παγκόσμιες ημέρες» αναγνωρισμένες από ΜΚΟ, από επετείους ιστορικών γεγονότων και γενέθλια σημαντικών ακτιβιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η λίστα αυτή δεν θεωρείται πλήρης αλλά θα μπορούσε να είναι μια αρχή για να εργαστείτε με νέους και νέες. Αντίστοιχες δραστηριότητες από το κεφάλαιο 2 αναφέρονται δίπλα από κάθε ημερομηνία.
- Το ημερολόγιο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως αφίσα και να παρακινήσει τους νέους να ασχοληθούν με θέματα ανθρωπίνων σχέσεων, κυρίως λόγω της μεγάλης γκάμας και της ποικιλίας τους. Θα μπορούσατε να κάνετε συζητήσεις για επιλεγμένα θέματα αλλά και να κάνετε τη δική σας έρευνα για τοπικές και εθνικές ημερομηνίες κλειδιά. Έπειτα, μπορείτε να προσθέσετε αυτές τις ημέρες στο ημερολόγιο και να γίνει ένα πιο προσωπικό ημερολόγιο που αφορά την ομάδα.
- Για κάθε δραστηριότητα στο κεφάλαιο 2 αντιστοιχεί μια ημερομηνία κλειδί. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε το ημερολόγιο ως εργαλείο για τον ετήσιο σχεδιασμό προγραμμάτων εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα. Κάθε βδομάδα ή μήνα μπορείτε να οργανώνετε μια «θεματική» δραστηριότητα. Για παράδειγμα, στις 3 Μαΐου, Παγκόσμια Ημέρα Ελευθερίας του Τύπου, θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «Το πρωτοσέλιδο», (σελ.144) ή στις 25 Νοεμβρίου, Παγκόσμια Ημέρα Εξάλειψης της Βίας κατά των Γυναικών, θα μπορούσατε να κάνετε τη δραστηριότητα «Ενδοοικογενειακές Υποθέσεις», (σελ.120). Εναλλακτικά, η ομάδα μπορεί να «αναλάβει δράση» συμμετέχοντας σε δραστηριότητες που οργανώνονται από άλλες οργανώσεις κατά τη διάρκεια των παγκόσμιων ημερών. Για παράδειγμα, θα μπορούσατε να συμμετάσχετε σε δράσεις που οργανώνει μια περιβαλλοντική οργάνωση κατά την παγκόσμια Ημέρα της Γης, στις 22 Απριλίου.
- Αν θέλετε κάποιες ιδέες για δράση, θα μπορούσατε να δείτε το «A-Z of Actions» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «all different all equal». Περισσότερες πληροφορίες και οδηγίες για αποτελεσματικές δράσεις διαβάστε στο τρίτο κεφάλαιο «Αναλαμβάνοντας δράση».
- Όπως η αντίληψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλάζει κάθε χρόνο, έτσι αλλάζει κι αυτό το ημερολόγιο.
- Η πρόκληση για σας –τους χρήστες αυτού του υλικού- είναι να βρείτε νέους τρόπους να γιορτάζετε τα ανθρώπινα δικαιώματα κάθε μέρα.

Ημερομηνία	Παγκόσμιες Ημέρες	Δραστηριότητα
08 Ιανουαρίου	Παγκόσμια Ημέρα Λογοτεχνίας	Εκπαίδευση για όλους;
20 Φεβρουαρίου	Ημέρα αντίστασης στη βία	Σταθμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας
21 Φεβρουαρίου	Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας (UNESCO)	Το φράγμα της γλώσσας
8 Μαρτίου	Ημέρα της Γυναίκας	Ήρωες και Ηρωίδες
21 Μαρτίου	Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης (UNESCO)	Παιχνίδια με εικόνες
21 Μαρτίου	Παγκόσμια Ημέρα κατά των φυλετικών διακρίσεων	Απάντηση στον ρατσισμό
22 Μαρτίου	Παγκόσμια Ημέρα των Υδάτινων Πόρων	Ο ιστός της ζωής
23 Μαρτίου	Παγκόσμια Ημέρα Μετεωρολογίας	
24 Μαρτίου	Παγκόσμια ημέρας κατά της Φυματίωσης	
7 Απριλίου	Παγκόσμια Ημέρα Υγείας	Ένα λεπτό ακριβώς
8 Απριλίου	Παγκόσμια Ημέρα POMA	Κάνε ένα βήμα μπροστά
22 Απριλίου	Ημέρα της Γης	Ο ιστός της ζωής
23 Απριλίου	Παγκόσμια Ημέρα του Βιβλίου και των Πνευματικών Δικαιωμάτων (UNESCO)	

Ημερομηνία	Παγκόσμιες Ημέρες	Δραστηριότητα
30 Απριλίου	Παγκόσμια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος (Yom ha Shoah)	
1 Μαΐου	Πρωτομαγιά (εργατική γιορτή)	Διαφορετικοί μισθοί, Συνάντηση συνδικαλιστικής οργάνωσης
3 Μαΐου	Παγκόσμια Ημέρα Ελευθερίας του Τύπου (UNESCO)	Το πρωτοσέλιδο
8 Μαΐου	Παγκόσμια Ημέρα του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου	Δικαιώματα, Μπίνγκο!
15 Μαΐου	Παγκόσμια Ημέρα της Οικογένειας	Εργασία και μωρά
17 Μαΐου	Παγκόσμια Ημέρα κατά της Ομοφυλοφοβίας	Ας μιλήσουμε για σεξ!
17 Μαΐου	Παγκόσμια Ημέρα Τηλεπικοινωνιών (ITU)	Ο αντίκτυπος του Διαδικτύου
31 Μαΐου	Παγκόσμια Ημέρα κατά του Καπνίσματος (WHO)	
4 Ιουνίου	Παγκόσμια Ημέρα Αθών Παιδιών Θυμάτων Επιθέσεων	Έχουμε εναλλακτικές λύσεις;
5 Ιουνίου	Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (UNEP)	Κήπος σε μια νύχτα
15 Ιουνίου	Παγκόσμια Ημέρα Διατροφής	
17 Ιουνίου	Ημέρα κατά της ερημοποίησης και της ξηρασίας	
20 Ιουνίου	Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων	Μπορώ να μπω;
21 Ιουνίου	Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης και Προσευχής	
26 Ιουνίου	Παγκόσμια ημέρα κατά των Ναρκωτικών και της Παράνομης Διακίνησης Ανθρώπων	Όλοι διαφορετικοί – όλοι ίσοι
26 Ιουνίου	Παγκόσμια Ημέρα των Ηνωμένων Εθνών για την Υποστήριξη Θυμάτων Βασανιστηρίων	
26 Ιουνίου	Ημέρα της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών	Όταν έρθει το αύριο
1ο Σάββατο του Ιουλίου	Παγκόσμια Ημέρα των Συνεργασιών	Το φράγμα της γλώσσας
11 Ιουλίου	Ημέρα του Πληθυσμού της Γης (UNFPA)	Παίξτε το παιχνίδι
6 Αυγούστου	Ημέρα της Χιροσίμα (μέρα μνήμης των θυμάτων της πρώτης ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα, Ιαπωνία, 1945)	
7 Αυγούστου	Παγκόσμια Ημέρα των δικαιωμάτων της Υπερφυλικότητας & της Εκπαίδευσης	
9 Αυγούστου	Παγκόσμια Ημέρα Αυτοχθόνων Πληθυσμών	Ποιοι είμαι;
12 Αυγούστου	Παγκόσμια Ημέρα Νεολαίας	Οι Μακαή και το κυνήγι της φάλαινας
23 Αυγούστου	Ημέρα κατά του Δουλεμπορίου (UNESCO)	Τα μέλλοντά μας
Η Τρίτη που ακολουθεί την δεύτερη Δευτέρα του Σεπτεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης	
8 Σεπτεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα του Αλφαριθμητισμού (UNESCO)	Λεφτά για ξόδεμα
16 Σεπτεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα για τη Διατήρηση της Στιβάδας του Όζοντος	Γλωσσάρι της Παγκοσμιοποίησης
1η Δευτέρα του Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Οικιστικού Περιβάλλοντος	
2η Τετάρτη του Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα για τη Μείωση των Φυσικών Καταστροφών	Η ιστορία δύο πόλεων
1 Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Ηλικιωμένων	

Ημερομηνία	Παγκόσμιες Ημέρες	Δραστηριότητα
1 Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Μουσικής	
5 Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Δασκάλων (UNESCO)	
10 Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα για την Ψυχική Υγεία	Αφήστε να ακουστούν όλες οι φωνές
16 Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα διατροφής (FAO)	Αθλητισμός για όλους
17 Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Φτώχειας	
24 Οκτωβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Ενημέρωσης για την Ανάπτυξη	Η πάλη για τον πλούτο και την εξουσία
24 Οκτωβρίου	Ημέρα των Ηνωμένων Εθνών	Προσοχή, παρακολουθούμε!
03 Νοεμβρίου	Ημέρα του Άντρα	Προεκλογική εκστρατεία, Αγώνας για τα δικαιώματα
09 Νοεμβρίου	Kristallnacht, Παγκόσμια Ημέρα κατά του Φασισμού και του Αντισημιτισμού	Ηρωίδες και Ήρωες
09 Νοεμβρίου	1989, Ημέρα της Πτώσης του τείχους του Βερολίνου	
11 Νοεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα των Επιστημών και της Ειρήνης	Φτιάχνοντας συνδέσεις
16 Νοεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα για την Ανεκτικότητα (UNESCO)	Το ωροσκόπιο της φτώχειας
20 Νοεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα του Παιδιού	Η βία στη ζωή μου
21 Νοεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Τηλεόρασης	Τα δικαιώματα των παιδιών
25 Νοεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών	Παιχνίδια με εικόνες
29 Νοεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Αλληλεγγύης στον Παλαιστινιακό λαό	
01 Δεκεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα κατά του AIDS (WHO)	Ο δρόμος για τη χώρα της Ισότητας
02 Δεκεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα για την Κατάργηση της Δουλείας	
03 Δεκεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα των Ατόμων με Αναπηρίες	Πρόσβαση σε φάρμακα
05 Δεκεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Εθελοντισμού για την Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη	Η ιστορία του Ashique
10 Δεκεμβρίου	Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948)	Δείτε την ικανότητα!
18 Δεκεμβρίου	Παγκόσμια Ημέρα Μεταναστών	Ποια είναι η θέση σου;
?	Ημέρα, όπου το δικαίωμα ψήφου έγινε νόμος στη χώρα σας.	Παιχνίδι «Σχεδιάστε τη λέξη», Παντομίμα

Κεφάλαιο 3
Αναλαμβάνοντας Δραση

Αναλαμβάνοντας Δράση

Η ανάγκη για ακτ β σμό

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σχετίζεται ενμέρει με την ανάπτυξη στάσεων που δείχνουν σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ωστόσο, είναι και κάτι περισσότερο από αυτό, γιατί όσο κι αν σεβόμαστε τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, εμείς και οι συνάδελφοί μας ή οι φίλοι μας, ζούμε σε έναν κόσμο όπου η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι παντού γύρω μας. Δυστυχώς, δεν είναι δυνατόν να εκλείψουν αυτές οι παραβιάσεις μόνο μέσω της εκπαίδευσης, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα.

Οι νέοι και οι νέες, βέβαια, το βλέπουν, κι αυτό μερικές φορές μπορεί να υπονομεύει τις εκπαιδευτικές μας προσπάθειες. Στο κάτω κάτω, ποια η χρησιμότητα του να μάθει κάποιος/α για την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αν κανένας δεν ενδιαφέρεται γι' αυτήν; Ποια η χρησιμότητα του να μπορούμε να αναγνωρίζουμε τις παραβιάσεις όταν τις βλέπουμε, αν δεν μπορούμε και να τις σταματήσουμε; Και ποια η αξία του να συναισθάνεται κανείς την οδύνη των θυμάτων αυτών των παραβιάσεων, εάν αυτό απλώς προσθέτει στον πόνο που έχει προκληθεί από τις παραβιάσεις χωρίς και να τον αντιμετωπίζει;

Το να ενθαρρύνονται οι νέοι και οι νέες να αναλάβουν δράση κατά της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι κάτι σημαντικό, όχι μόνο γιατί οι νέοι και οι νέες μπορούν να κάνουν τη διαφορά στον κόσμο αλλά και γιατί θέλουν να δουν μια τέτοια αλλαγή. Είναι ενδυναμωτικό, ενθαρρυντικό και μπορεί να τους παρακινήσει να αντιληφθούν ότι οι πράξεις τους μπορούν να κάνουν τη διαφορά ώστε τα ανθρώπινα δικαιώματα να γίνουν ζώσα πραγματικότητα σε βαθμό που κανένα μάθημα ή δραστηριότητα δεν μπορεί να το κάνει.

Ποιες μεθόδους μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε;

Το δεύτερο μέρος αυτού του κεφαλαίου είναι αφιερωμένο στα βήματα που μπορείτε να κάνετε με την ομάδα σας. Σύμφωνα με την εισαγωγή, σκεφτήκαμε μερικά απλά βήματα για την οργάνωση ακτιβιστικών δραστηριοτήτων: Μια σειρά από μικρές δραστηριότητες, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να στείλουν ένα δυνατό μήνυμα. Αυτές παρουσιάζονται σε τέσσερις ενότητες:

1. Ενημέρωση
2. Δημοσιοποίηση του θέματος
3. Διασύνδεση με οργανώσεις
4. Αποτελέσματα

Αυτές οι κατηγορίες τείνουν περισσότερο σε οργανωτικούς στόχους παρά στο να σηματοδοτήσουν κάποια συγκεκριμένη σειρά αλληλουχίας δράσεων. Ωστόσο, για τη μετάβαση από τη μία κατηγορία στην άλλη υπάρχει μια κλιμάκωση μεγαλύτερης συμμετοχής. Αυτό, όμως, δεν πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρά, αφού πολλές από τις προτεινόμενες δράσεις αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία κατηγορίες. Το σημαντικό είναι ότι μπορούν να διεξαχθούν η κάθε μια από μόνη της και χρειάζονται σχετικά μικρή προετοιμασία.

Οι δραστηριότητες που προτείνονται δεν είναι ριζοσπαστικές και πολύ πιθανόν να έχετε χρησιμοποιήσει αρκετές από αυτές στη μέχρι τώρα δουλειά σας: Σχεδιασμός αφισών, δημόσιες συζητήσεις, οργάνωση πολιτιστικών δρώμενων, συναντήσεις με άλλες οργανώσεις, συγγραφή επιστολών κ.λπ. Αυτές, όμως, οι φαινομενικά απλές μέθοδοι, είναι οι ίδιες που χρησιμοποιούνται από επαγγελματίες ακτιβιστές και είναι αποτελεσματικές.

Για την ακρίβεια, σχεδόν κάθε μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί! Αυτό, όμως, που κάνει τη δουλειά σας με μια ομάδα ακτιβισμό, είναι οι στόχοι που εσείς θέτετε καθώς και το εύρος της δουλειάς που γίνεται στην κοινότητα.

«Ό,τι και να κάνετε, φαίνεται απίστευτα ασήμαντο αλλά είναι απίστευτα σημαντικό το ότι το κάνετε έτσι κι αλλιώς».

Mahatma Ghandi

«Αυτός που δέχεται το κακό χωρίς να διαμαρτύρεται, στην πραγματικότητα συμμαχεί μαζί του».

Martin Luther King

«Εάν φωνάξεις «εμπρός» πρέπει να σχεδιάσεις χωρίς λάθη την κατεύθυνση που θα ακολουθήσεις. Αν δεν το κάνεις αυτό, και φωνάξεις την λέξη μπροστά σε έναν καλόγερο και προχωρήσουν σε δύο αντίθετες κατευθύνσεις».

Anton Chekhov

Σχεδιασμός

Το τρίτο μέρος του κεφαλαίου αφορά τον αποτελεσματικό σχεδιασμό. Φυσικά, ο σχεδιασμός είναι το πρώτο: Ό,τι κι αν κάνετε, απαιτεί εκ των προτέρων προσεκτικό σχεδιασμό. Ωστόσο, αυτό το κεφάλαιο δεν συμπεριλήφθηκε τόσο για να σας βοηθήσει στην εκτέλεση μιας δραστηριότητας «μια κι έξω», όσο για να αναπτύξετε μια στρατηγική προσέγγισης του δικού σας ακτιβισμού από τη στιγμή που η ομάδα κατανοήσει τα θέματα. Όταν κρίνετε εσείς ότι η ομάδα είναι έτοιμη να εφαρμόσει μια πιο συστηματική προσέγγιση, τότε ίσως θα ήταν βοηθητικό να δείτε τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων και να δουλέψετε μερικές από αυτές. Οι δραστηριότητες θα βοηθήσουν την ομάδα να ορίσει και να διατυπώσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τους στόχους που προσπαθεί να επιτύχει και όσο πιο καλά το κάνει αυτό, τόσες περισσότερες πιθανότητες θα έχει να πετύχει. Αφήστε την ομάδα να καταθέσει τις δικές της προτάσεις και έτσι, πιθανόν, οι προτάσεις αυτές να ταιριάζουν περισσότερο στις δεξιότητες των ατόμων που απαρτίζουν την ομάδα, και γι' αυτό ίσως να έχουν καλύτερο αποτέλεσμα.

Μερικά απλά βήματα για τον ακτιβισμό

Μάθετε, ενημερωθείτε

Κανένας/μία δεν μπορεί να κάνει τίποτα, αν δεν ξέρει τι συμβαίνει. Το να είσαι ενήμερος/η είναι ένα από τα πιο σημαντικά βήματα προς τον αποτελεσματικό ακτιβισμό και βοηθάει στο να υπάρχουν καινούριες ιδέες για διάφορα πράγματα που μπορείς να κάνεις. Αλλά, μη θεωρείτε την έρευνα για πληροφορίες ως μια στεγνή και στατική υπόθεση. Οι πληροφορίες βρίσκονται γύρω μας και θα πρέπει να είμαστε ευφάνταστοι στο πώς θα χρησιμοποιήσουμε όλες αυτές τις πηγές.

Μάθετε τι γίνεται σε τοπικό επίπεδο.

- Ψάξτε στον τοπικό και εθνικό τύπο για θέματα σχετικά με την παραβίαση των δικαιωμάτων.
- Ελάτε σε επαφή με άτομα που σχετίζονται με τα θέματα που σας προβληματίσαν: Κάνει κανείς από αυτούς κάτι σχετικό με το θέμα;
- Κάντε ένα κολλάζ με δημοσιεύματα για διάφορες υποθέσεις, συνδέστε αυτές που σχετίζονται με τα ίδια δικαιώματα, παρακολουθήστε την εξέλιξη.
- Συζητήστε με την ομάδα σας πιθανούς τρόπους αντιμετώπισης του θέματος.
- Μιλήστε με μέλη μειονοτήτων ή μειονεκτούσες ομάδες και μάθετε τι τους προβληματίζει.

? Τι γίνεται; Πού;

Πώς ενα η χώρα σας σε σχέση με άλλες;

- Μάθετε ποιες διεθνείς συμβάσεις ή συνθήκες έχει υπογράψει η κυβέρνηση της χώρας σας και τι ορίζουν αυτές.
- Μάθετε αν διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Διεθνής Αμνηστία (Amnesty International), η Διεθνής Ομοσπονδία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (International Federation of Human Rights Leagues) ή το Παρατηρητήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Right Watch) δείχνουν ενδιαφέρον για τη χώρα σας.
- Μάθετε τι κάνει η κυβέρνηση της χώρας σας σχετικά με αυτά.
- Μάθετε ποιες ΜΚΟ υπάρχουν στη χώρα σας που ασχολούνται με την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μάθετε τ γ νετα στον κόσμο

- Αποφασίστε ποια ανθρώπινα δικαιώματα σας ενδιαφέρουν περισσότερο και μάθετε σε ποια μέρη του κόσμου αυτά τα δικαιώματα είναι υπό απειλή.
- Ορίστε σε ένα παγκόσμιο χάρτη, σε ποιες χώρες παραβιάζονται αυτά τα δικαιώματα.
- Ορίστε μια συγκεκριμένη χώρα ή περιοχή (όχι τη δική σας) και δείτε τις κύριες πηγές καταπάτησης των δικαιωμάτων σε αυτή την περιοχή.
- Μάθετε ποιοι οργανισμοί ασχολούνται με αυτό και επικοινωνήστε μαζί τους για περισσότερες πληροφορίες.
- Ψάξτε στις ιστοσελίδες και τις εκδόσεις των διεθνών ΜΚΟ και διακυβερνητικών οργανισμών (Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΗΕ, UNDP, Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες κ.λπ.).

Δράση

Παράδεγμα: Κάντε μια έρευνα στη γε τον ά σας.

Η έρευνα είναι ένας τρόπος να κάνετε επαφές με την τοπική κοινωνία, αν θέλετε να αναλάβετε αποτελεσματικές δράσεις. Μπορείτε να κάνετε μίαν εκτίμηση του πώς οι άνθρωποι αντιδρούν σε συγκεκριμένα θέματα και αυτό θα σας βοηθήσει στο να επιλέξετε τις δράσεις που είναι απαραίτητες και σημαντικές για την κοινότητά σας. Το να μιλάτε με ανθρώπους της κοινότητας είναι επίσης ένας καλός τρόπος να κοινοποιήσετε τη δουλειά που κάνετε παρέχοντας πληροφορίες και προσελκύοντας επιπρόσθετη βοήθεια. Κάθε έρευνα μπορεί να συνδυαστεί και με πραγματική δράση.

? Πόσο καλά γνωρίζετε τις απόψεις των μελών της κοινότητάς σας;

Ποιον μπορούμε να ρωτήσουμε;

Μια έρευνα μπορεί να γίνει ...

- μεταξύ ανθρώπων που γνωρίζουμε – φίλους και οικογένεια,
- στο σχολείο – με μαθητές ή εκπαιδευτικούς (ή και τα δύο),
- στον δρόμο
- σε μειονοτικές ομάδες ή σε μη προνομιούχες κοινότητες
- σε ομάδες νέων
- σε επιχειρήσεις
- διανέμοντας φόρμες προς συμπλήρωση στα γραμματοκιβώτια (και επιστρέφοντας μίαν άλλη μέρα για τη συλλογή τους).

? Τι ερευνούμε;

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε μερικά από τα παρακάτω θέματα για να σχεδιάσετε την έρευνά σας. Δείτε τη δραστηριότητα «Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει», στη σελ. 260, για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το πώς θα διεξαχθεί η συγκεκριμένη έρευνα.

- Μάθετε τι γνωρίζουν οι άνθρωποι για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Γνωρίζουν τα δικαιώματά τους σε κάθε περίπτωση;
Γνωρίζουν τη νομοθεσία κατά των διακρίσεων ;
Γνωρίζουν, για παράδειγμα, κάποιον νόμο που να είναι υπό συζήτηση αυτή την περίοδο;
Πού μπορούν να αποταθούν σε περίπτωση καταπάτησης των δικαιωμάτων τους;
- Μάθετε τι θεωρούν σημαντικό:
Ποια δικαιώματα τους αφορούν στην καθημερινότητά τους;
Πού θεωρούν ότι γίνονται οι πιο σοβαρές καταπατήσεις των δικαιωμάτων;
Ενδιαφέρονται για κάποιο συγκεκριμένο θέμα ή καταπάτηση;
Έχουν δράσει ή ενεργήσει για κάτι που τους έχει προβληματίσει;

- Μάθετε αν είναι έτοιμοι να δράσουν ή να ενεργήσουν για κάτι που τους προβληματίζει: Θα έκαναν κάτι για να εκφράσουν τη δυσαρέσκειά τους σχετικά μ' ένα θέμα που τους προβληματίζει;
- Θα ήταν έτοιμοι να συμμετάσχουν σε μια δράση ή κινητοποίηση στον δρόμο;
- Θα ήταν έτοιμοι να υπογράψουν υπέρ ή κατά κάποιου ζητήματος;
- Θα ήταν έτοιμοι να γράψουν (ή να υπογράψουν) μίαν επιστολή προς κυβερνητικό αξιωματούχο ή εκπρόσωπο;

? Ποια θέματα σας προβληματίζουν; Είστε έτοιμοι/ες να κάνετε κάτι γι' αυτά;

Κάθε δημοσιότητα είναι καλή.

Δημοσιοποιήστε τα ζητήματα

- Σε γενικές γραμμές, ο ακτιβισμός λειτουργεί μέσω της δύναμης των αριθμών. Οι πολιτικοί λαμβάνουν υπόψη τους πάντα τους μεγάλους αριθμούς ανθρώπων, αφού κανένα άτομο από μόνο του δεν είναι τόσο δυνατό όσο μια αρκετά μεγάλη μάζα ανθρώπων. Έτσι, όσους/ες περισσότερους/ες μπορείτε να προσελκύσετε για τον σκοπό σας, τόσες περισσότερες είναι και οι πιθανότητες να έχετε θετικά αποτελέσματα.
- Ωστόσο, οι άνθρωποι είναι πολυάσχολοι και δεν είναι πάντα διατεθειμένοι να δώσουν τον χρόνο και την ενέργειά τους για έναν σκοπό που δεν έχει άμεση σχέση με τη ζωή τους. Χρειάζεται, λοιπόν, αρχικά να τους ενημερώσουμε αλλά και να κινήσουμε το ενδιαφέρον τους και μάλιστα μ' έναν αυθεντικό και ζωντανό τρόπο, που θα τους κάνει να δώσουν προσοχή. Κάντε τους ανθρώπους να γελάσουν, κάντε τους να σταματήσουν στον δρόμο για να δουν κάτι και μερικές φορές σοκάρετέ τους. Θέλετε να τραβήξετε την προσοχή πάνω σας!
- Σχεδιάστε αφίσες με στόχο να τραβήξετε την προσοχή σ' ένα συγκεκριμένο θέμα.
- Οργανώστε μίαν έκθεση και καλέστε φίλους και συγγενείς.
- Σχεδιάστε μια ιστοσελίδα για να δημοσιοποιήσετε τη δουλειά που κάνει η ομάδα σας στον χώρο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Οργανώστε μια διαδικτυακή ομάδα διαλόγου και μιλήστε στους φίλους σας γι' αυτό.
- Προσπαθήστε να εμπλέξετε ανθρώπους από διαφορετικές χώρες σε αυτό τον διάλογο.
- Φτιάξτε ένα βίντεο ή οργανώστε μια θεατρική παράσταση σχετικά με θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων (δείτε τη δραστηριότητα «Παντομίμα», στη σελ. 88).
- Γράψτε ένα τραγούδι ή ένα μουσικοχορευτικό κομμάτι ή το δικό σας θεατρικό έργο και παρουσιάστε το.
- Οργανώστε έναν ανοιχτό διάλογο για ένα θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αφορά την περιοχή σας και καλέστε φίλους να παραβρεθούν.
- Σχεδιάστε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο σχετικό με θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μοιράστε το στους δρόμους και στα γραμματοκιβώτια.
- Γράψτε ένα άρθρο στον τοπικό (ή εθνικό) τύπο.
- Ασχοληθείτε με την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα! Δημιουργήστε επαφές με άλλες ομάδες νέων ή με σχολεία και διαπιστώστε αν θέλουν να μάθουν για τη δουλειά σας.

Δράση

Παράδειγμα: Κάντε τον Τύπο να ενδιαφερθεί

? Θα είχε ενδιαφέρον για τον κόσμο η δραστηριότητα που ετοιμάζετε; Πώς θα τους κάνετε να ενδιαφερθούν και να την παρακολουθήσουν;

- Αν σχεδιάζετε μια δραστηριότητα, προσπαθήστε να χρησιμοποιήσετε τον τοπικό τύπο, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, ώστε να δημοσιοποιήσετε τις δραστηριότητές σας. Είναι καλύτερο να γράψετε αυτό που θέλετε να πείτε, γιατί έτσι κερδίζουν χρόνο οι δημοσιογράφοι. Είναι πιθανότερο να χρησιμοποιήσουν αυτό που γράψατε παρά να έρθουν και να σας πάρουν συνέντευξη και οι πιθανότητες να λεχθούν με ακρίβεια αυτά που θέλετε αυξάνονται.

Θυμηθείτε:

- Φροντίστε το κείμενό σας να είναι μικρό και απλό και αποφύγετε την εξειδικευμένη ορολογία και τις συντομογραφίες.
- Γράψτε έναν σύντομο, ακριβή και περιεκτικό τίτλο.
- Η πρώτη παράγραφος θα πρέπει να περιέχει τις βασικές λεπτομέρειες: Ποιος, τι, πότε, πού και γιατί.
- Η δεύτερη παράγραφος θα πρέπει να εξηγεί τι κάνετε με περισσότερες λεπτομέρειες.
- Οποιαδήποτε πρόσθετη πληροφορία θα πρέπει να αναφέρεται στην τρίτη παράγραφο.
- Σιγουρευτείτε ότι στο τέλος του δελτίου τύπου υπάρχει το «για περισσότερες πληροφορίες, απευθυνθείτε ...».
- Δακτυλογραφήστε το κείμενο στη μία πλευρά της σελίδας με διπλό διάστιχο.

«Για μένα, Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι το να δουλεύω με νέους και νέες ομοφυλόφιλους και λεσβίες και να συζητώ για τη ζωή τους, για τα συναισθήματά τους, για τα ερωτήματά τους σχετικά με το κανονικό».

Martin Krojciak, εθελοντής, συμμετέχων στο Forum γα την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Ενώστε τις δυνάμεις σας με άλλους οργανισμούς.**Κάντε μια έρευνα γα τις ΜΚΟ που υπάρχουν στη χώρα σας (ή στην περιοχή σας).**

- Λογικά, αυτές τις πληροφορίες μπορείτε να τις πάρετε από την λίστα με τα μητρώα των οργανώσεων που έχουν καταγραφεί στην τοπική αρχή ή στο σχετικό Υπουργείο. Δοκιμάστε να ψάξετε στο διαδίκτυο. Αν ήδη γνωρίζετε κάποια οργάνωση που ασχολείται με τις θεματικές ενότητες που επιλέξατε, θα μπορούσε να σας δώσει κατευθύνσεις.
- Μην ξεχάσετε να μάθετε αν οι διεθνείς οργανώσεις έχουν γραφεία στη χώρα σας ή δείχνουν ενδιαφέρον για τη χώρα σας.
- Μην ψάξετε μόνο για οργανώσεις που ονομάζονται «οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Διευρύνετε την έρευνά σας και σε ομάδες που μπορεί να εργάζονται με ανάπηρους, με οικογένειες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, με θύματα ενδοοικογενειακής βίας ή με περιβαλλοντικά θέματα.
- Δείτε αν μπορείτε να μιλήσετε με κάποιον εκπρόσωπο των οργανώσεων σχετικά με τη δουλειά τους ή καλέστε τους να μιλήσουν στη δική σας ομάδα.
- Κάντε ένα διάγραμμα των διαφόρων ΜΚΟ που εργάζονται στην περιοχή σας: Κρατήστε ένα αρχείο με τα δικαιώματα για τα οποία εργάζονται, τις μεθόδους που χρησιμοποιούν, τη γεωγραφική τους εμβέλεια και τον αριθμό των εργαζομένων και εθελοντών που απασχολούν.

Οργάνωση	Αριθμός εργαζομένων (εθελοντών)	Τύπος δικαιωμάτων	Μέθοδοι	Γεωγραφική εμβέλεια	Ζητούν εθελοντές για ...
«Greenia»	5 (6)	Περιβαλλοντικά	Καμπάνιες, εκπαίδευση	Τοπική	Μαζικές διαμαρτυρίες
Διεθνής Αμνηστία	2 (12)	Κοινωνικά και Πολιτικά	lobbying	Διεθνής	Γράψιμο επιστολών ή διαμαρτυριών
«Women are Right!»	10 (8)	Δικαιώματα των γυναικών	Εκπαίδευση, γυναίκες πρόσφυγες	Εθνική	Διανομή φυλλαδίων

Προσφέρετε εθελοντ κή εργασία σε μια τοπική οργάνωση

Πολλές οργανώσεις έχουν εθελοντικές ομάδες που θα μπορούσαν να σας προσφέρουν εμπειρία ως αντάλλαγμα κάποιων ωρών εθελοντικής βοήθειας. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η ευκαιρία σε νέους και νέες να εργαστούν δίπλα σε επαγγελματίες ακτιβιστές, να κερδίσουν εμπειρία και να μάθουν τον τρόπο εργασίας στον τομέα της Κοινωνίας των Πολιτών. Ωστόσο, θα πρέπει να θυμάστε ότι μερικές οργανώσεις μπορεί να είναι επιφυλακτικές στο να δεχθούν καινούριους εθελοντές, τουλάχιστον στην αρχή, καθώς το προσωπικό θα πρέπει να αφιερώσει σ' αυτούς χρόνο. Έτσι, πριν προσεγγίσετε μια οργάνωση ως εθελοντής, καλό είναι να σκεφτείτε τα παρακάτω:

- Έχετε χρόνο για εθελοντική εργασία;
- Ποια θα είναι η δέσμευσή σας; Μπορείτε να δώσετε κάποια εγγύηση για το πόσο συνεπείς ή υπεύθυνοι/ες εθελοντές/τριες θα είστε;
- Ποιες δεξιότητες έχετε; Τι θα μπορούσατε να προσφέρετε;
- Με ποια θέματα ασχολείται η οργάνωση; Σας ενδιαφέρουν αυτά;
- Τι είναι αυτό που θέλετε να κερδίσετε; Το έχετε συζητήσει αυτό με την οργάνωση;

«Η Αμνηστία μάς εμπνέει να παίξουμε μουσική. Η μουσική αγγίζει τον κόσμο και το μήνυμά είναι ξεκάθαρο: Μπορείς να γράψεις ένα γράμμα ή να στείλεις μια κάρτα. Και όσα περισσότερα δίνεις, τόσα περισσότερα παίρνεις».

Βοηθ, από τους U2

Πάρτε μέρος σε μια τοπική ομάδα για τα ανθρώπινα δικαιώματα ή οργανώστε τη δική σας.

Η Διεθνής Αμνηστία είναι μία οργάνωση που βασίζεται στη δουλειά χιλιάδων εθελοντών ανά τον κόσμο. Μέλη της δικής σας ομάδας ίσως να ενδιαφέρονται να ενταχθούν στην οργάνωση ή μπορεί να σκέφτεστε να οργανώσετε μια δική σας πρωτοβουλία στο πλαίσιο της οργάνωσης. Θα πρέπει να πάρετε υλικό και ενίσχυση από τον οργανισμό και ως αντάλλαγμα θα πρέπει να βοηθήσετε σε εκστρατείες τους.

Για περισσότερες πληροφορίες, επικοινωνήστε με τη Διεθνή Αμνηστία στη χώρα σας, αν υπάρχει γραφείο της, ή επικοινωνήστε με τη Διεθνή Γραμματεία (International Secretariat) στο 1 Easton Street, London, WC1X, UK ή στην ιστοσελίδα: www.amnesty.org.

Η Διεθνής Ομοσπονδία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (FIDH) (International Federation of Human Rights Leagues) είναι η πρώτη διεθνής οργάνωση για τα ανθρώπινα δικαιώματα (ιδρύθηκε το 1922) και σκοπός της είναι να προαγάγει την εφαρμογή όλων των άρθρων που ορίζονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ), καθώς και άλλων διεθνών κειμένων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με περισσότερες από 105 οργανώσεις σε 86 χώρες, αποτελεί ένα δίκτυο ειδικής γνώσης και αλληλεγγύης που συντάσσει αξιόπιστες εκθέσεις για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε πολλές χώρες.

Μπορείτε να ξεκινήσετε αναζητώντας κάποιαν οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα σας. Στο www.fidh.org μπορείτε να βρείτε τις διευθύνσεις των εθνικών ενώσεων και να διαβάσετε τις εκθέσεις που έχουν δημοσιεύσει.

Αναζητήστε πόρους για μια ΜΚΟ

Ένας τρόπος να βοηθήσετε μια οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων –που πιθανότατα δεν θα τον απορρίψει– είναι να προσφερθείτε να μαζέψετε χρήματα για τις δράσεις της. Πριν οργανώσετε κάποια εκδήλωση συγκέντρωσης πόρων, θα πρέπει να επικοινωνήσετε με την ΜΚΟ και να σιγουρευτείτε ότι γνωρίζουν τι σκοπεύετε να κάνετε και με ποιον τρόπο. Ζητήστε συμβουλές, καθώς μερικές οργανώσεις έχουν αυστηρούς όρους σχετικά με την εξεύρεση πόρων και μπορεί να μη δεχθούν χρηματοδότηση η οποία έχει προέλθει από ορισμένες πηγές.

Λάβετε υπόψη σας τις δυνατότητες της ομάδας σας και το ποιος μπορεί να είναι ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος για να συγκεντρώσετε χρήματα στην κοινότητά σας. Ανταλλάξτε ιδέες σχετικά με αυτό και συζητήστε με τα μέλη της ομάδας τι θα τους ευχαριστούσε περισσότερο να κάνουν.

? Θα χρησιμοποιούσατε αυτές τις μεθόδους για να βρείτε χρήματα για τις δράσεις της δικής σας ομάδας; Θα σκεφτόσασταν ...

- να οργανώσετε μια αθλητική εκδήλωση με χορηγούς (τρέξιμο, κολύμπι κ.λπ.);
- να φτιάξετε και να πουλήσετε δικά σας χειροτεχνήματα;
- να οργανώσετε μια βραδιά disco ή κάποιο άλλο γεγονός, όπου ο κόσμος θα αγοράσει εισιτήρια;
- να οργανώσετε ένα φεστιβάλ, ένα καλοκαιρινό παζάρι κ.λπ.;
- να πλησιάσετε ανθρώπους για δωρεές;
- να οργανώσετε μια λαχειοφόρο αγορά;

«Μην περιμένετε ηγέτες, κάντε το μόνοι σας, άνθρωπος προς άνθρωπο»

Μητέρα Τερέζα

Πετυχαίνοντας αποτελέσματα!

Σε αυτή την υποενοότητα θα δούμε μερικές δράσεις με συγκεκριμένους στόχους, από τις οποίες, γενικά, προσδοκούμε άμεσα αποτελέσματα. Είναι κυρίως δράσεις «μια κι έξω» και γι' αυτό τον λόγο θα πρέπει να είστε ιδιαίτερα προσεκτικοί όταν τις σχεδιάζετε με την ομάδα σας. Μια δράση μπορεί να σας αποθαρρύνει αν δεν πετύχετε τα αποτελέσματα που επιθυμείτε, γι' αυτό θα πρέπει να κάνετε προσεκτικό σχεδιασμό και να είστε σίγουροι για κάθε βήμα σας. Δείτε το μέρος του βιβλίου «Διαδικασία οργάνωσης» ώστε να βοηθηθείτε στο να σχεδιάσετε το δικό σας πλάνο δράσης.

Είναι σημαντικό να συνδυάσετε τις προσπάθειές σας με κάποια μορφή δημοσιότητας, αφού είναι πολύ πιθανό αυτό να αυξήσει την απήχηση των δράσεών σας

Παραδείγματα:

- Οργανώστε μια δράση στον δρόμο για να προσελκύσετε το ενδιαφέρον για κάποιο θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι άνθρωποι μπορεί να έχουν ανησυχίες για κάποιον νέο νόμο, για το σχέδιο δημιουργίας ενός εργοστασίου σε προστατευμένη ή διατηρητέα περιοχή, για τις ανήθικες ή μη αποδεκτές επιχειρηματικές πρακτικές μιας γνωστής εταιρείας, για μια συγκεκριμένη καταπάτηση δικαιωμάτων που αφορά κάποια μειονοτική ομάδα, για το δημοτικό συμβούλιο που θέλει να κατεδαφίσει ένα ιστορικό κτήριο κ.ο.κ. Σκεφτείτε με ποιους τρόπους θα περάσετε το μήνυμά σας και ποιο θα είναι το κοινό σας.
- Οργανώστε μια δημόσια συζήτηση με δύο πάνελ, το ένα με ενήλικους και το άλλο με νέους. Ένας τρόπος να φέρεις την αλλαγή είναι να κάνεις τους ανθρώπους να ακούσουν αυτό που έχεις να πεις. Σ' αυτή τη δημόσια συζήτηση άνθρωποι με επιρροή, όπως δημοτικοί σύμβουλοι, επιχειρηματίες, διευθυντές σχολείων και ηγέτες της κοινότητας αποτελούν το ένα πάνελ και απαντούν σε ερωτήσεις του δεύτερου πάνελ που αποτελείται από νέους/νέες. Σκεφτείτε ποιους θα θέλατε να καλέσετε στο πάνελ των ενηλίκων και ζητήστε το γραπτά. Συζητήστε ποιοι θα θέλατε να πάρουν μέρος στο πάνελ των νέων και ανταλλάξτε ιδέες για τη λίστα των ερωτήσεων που θα θέλατε να κάνετε.
- Βελτιώστε το τοπικό σας περιβάλλον. Σκεφτείτε το περιβάλλον που θα θέλατε και συζητήστε τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσατε να συνεισφέρετε σε αυτό τον σκοπό. Καθαρίζοντας κοινόχρηστες περιοχές, φυτεύοντας δέντρα και λουλούδια, καθαρίζοντας χαντάκια και λίμνες μπορείτε να έχετε τα επιθυμητά αποτελέσματα με ελάχιστα μέσα. Αλλά ενδέχεται να έχετε και πιο φιλόδοξα σχέδια: Σκεφτείτε να συμπεριλάβετε στο πρόγραμμά σας περισσότερα άτομα από την κοινότητα ή δώστε τις προτάσεις σας στο τοπικό συμβούλιο.
- Προσφέρετε βοήθεια σε ομάδες ή σε άτομα που τη χρειάζονται –αυτή θα μπορούσε να είναι βοήθεια σε ηλικιωμένους, σε ανάπηρους, σε άτομα με οικονομικές δυσκολίες, σε μειονοτικές ομάδες κ.λπ. Μπορεί, αν θέλετε, να συγκεντρώσετε χρήματα για έναν συγκεκριμένο σκοπό, να τους βοηθήσετε με ρουχισμό και προμήθειες, να τους βοηθήσετε να φτιάξουν το προφίλ της ομάδας τους, να τους βοηθήσετε ασκώντας πίεση στην κυβέρνηση προς όφελός τους ή απλώς να τους προσφέρετε συμπαράσταση και ηθική υποστήριξη.
- Γράψτε μια επιστολή σε κυβερνητικούς αξιωματούχους, στον πρωθυπουργό, στον επικεφαλής του κράτους, στην επιχειρηματική κοινότητα, στον τύπο ή σε άλλα ενδιαφερόμενα μέρη δηλώνοντας τις θέσεις σας για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

«Εύδαιμον το ελεύθερον και ελεύθερον το εύψυχον»
(ευτυχία είναι η ελευθερία και ελευθερία η γενναιοψυχία).

Θουκυδίδης

«Ο Chi Wen Tze πάντοτε σκεφτόταν τρεις φορές πριν δράσει. Δύο θα ήταν αρκετές»

Κομφούκιος

- Αυτή είναι μια τεχνική εκστρατείας που χρησιμοποιεί συχνά η Διεθνής Αμνηστία και συνιστά έναν αποτελεσματικό τρόπο για να γνωστοποιήσετε στους ιθύνοντες ότι ο κόσμος ενδιαφέρεται για κάποιο θέμα.
- Εξετάστε πώς πρέπει να προσφωνήσετε τον άνθρωπο στον οποίο απευθύνεστε.
- Ξεκινήστε με μια συνοπτική αναφορά του μηνύματός σας.
- Εξηγήστε ποιος/ά είστε και τι εκπροσωπείτε.
- Δηλώστε γιατί θεωρείτε ότι το άτομο που απευθύνεστε είναι το αρμόδιο.
- Επισημάνετε το πολύ τρία ζητήματα και υποστηρίξτε το καθένα με ξεκάθαρα επιχειρήματα.
- Επαναλάβετε το μήνυμά σας στο τέλος της επιστολής.
- Διασαφηνίστε το ποιες δράσεις αναμένετε από τον αρμόδιο.

Επινοώντας ένα πλάνο δράσης

«Αληθινή γνώση είναι να γνωρίζουμε τα όρια της άγνοιας μας»

Κομφούκιος

Σε γενικές γραμμές, ο καλός ακτιβισμός απαιτεί και καλό σχεδιασμό. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να ξεκινήσετε από τον σχεδιασμό ενός γενικού πλάνου -στον βαθμό που είναι ξεκάθαροι οι στόχοι σας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε οποιαδήποτε από τις προτάσεις αυτού του κεφαλαίου, με σχετικά μικρή προετοιμασία. Ωστόσο, μια συνάντηση σχεδιασμού με την ομάδα θα σας βοηθήσει να επικεντρωθείτε στο τι θέλετε και τι μπορείτε να κάνετε, καθώς και με ποιον τρόπο θα έχετε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Για πιο φιλόδοξους στόχους, αυτό θα ήταν πιθανότατα μια καλή πρώτη κίνηση, αφού μια δράση, αν δεν αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, μπορεί να σας αποθαρρύνει. Θα πρέπει, το πρώτο πράγμα που θα κάνετε, να είναι και αποτελεσματικό.

Δοκιμάστε να δουλέψετε με την ομάδα σας τις παρακάτω τέσσερις φάσεις:

1. Δείτε που βρίσκεστε: Κάντε μια SWOT ανάλυση της ομάδας σας.
2. Αποφασίστε για το πρόβλημα με το οποίο θέλετε να ασχοληθείτε και για τα αποτελέσματα που περιμένετε.
3. Σκεφτείτε τους καλύτερους τρόπους για να το θέσετε, δεδομένων των μέσων της ομάδας.
4. ΔΡΑΣΤΕ!

Ποια είναι η θέση σας;

Η SWOT ανάλυση είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος να σχεδιάσετε χαρακτηριστικά της ομάδας σας και να δείτε τις συνθήκες, εκτός ομάδας, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τις δυνατότητές σας.

SWOT ανάλυση (παράδειγμα)

Ποια είναι τα δυνατά σημεία της ομάδας μας;

- Είναι μεγάλη
- Έχουμε χρόνο στη διάθεσή μας και θέλουμε να κάνουμε κάτι
- Ο πατέρας της Ελένης είναι πολιτικός
- Έχουμε έναν χώρο συνάντησης στο κέντρο της πόλης
- Η Κωνσταντίνα έχει «λέγειν»
- Ο Έντι έχει Η/Υ

Τι ευκαιρίες υπάρχουν εκτός ομάδας;

- Υπάρχουν πολλές αναφορές στις ειδήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα
- Πλησιάζουν εκλογές
- Υπάρχουν κάποιες πηγές χρηματοδότησης από προγράμματα για πρόσφυγες
- Υπάρχει μια αντιπροσωπεία της Διεθνούς Αμνηστίας στη γειτονική πόλη
- Έχουμε καινούριο δημαρχείο, που θα μπορούσαμε να το χρησιμοποιήσουμε για κάποια θεατρική εκδήλωση.

Ποιες είναι οι αδυναμίες μας;

- Πολλοί θέλουν να ηγηθούν
- Δεν έχουμε χρήματα
- Έχουμε πολύ λίγα κορίτσια
- Δεν έχουμε κάνει ξανά κάτι παρόμοιο
- Μερικοί από εμάς μένουν μακριά από το κέντρο
- Μερικές φορές δε δουλεύουμε καλά ως ομάδα

Ποιες είναι οι εξωτερικές απειλές που θα επηρεάσουν τις δράσεις μας;

- Η οικονομική κατάσταση είναι αβέβαιη
- Μερικοί από εμάς έχουμε εξεταστική περίοδο
- Το συμβούλιο απειλεί να απαγορεύσει δημόσιες συναντήσεις
- Υπάρχει δυσάρεσκεια για τους πρόσφυγες που παίρνουν τοπικές δουλειές
- Κάνει πολύ κρύο για να γίνουν υπαίθριες δράσεις

Το ακρώνυμο SWOT σημαίνει:

Strengths (Δυνατότητες): Τα σημεία που η ομάδα σας είναι καλή.

Weaknesses (Αδυναμίες): Τα σημεία που η ομάδα σας δεν είναι καλή.

Opportunities (Ευκαιρίες): Οι ευκαιρίες που σας δίνονται, εκτός ομάδας, και μπορείτε να χρησιμοποιήσετε προς όφελός σας.

Threats (Απειλές): Αρνητικές καταστάσεις, εκτός ομάδας, που μπορεί να βρεθούν στον δρόμο σας.

Χωρίστε την ομάδα σε τέσσερις μικρότερες ομάδες εργασίας και αναθέστε τους να ορίσουν μεταξύ τους τις δυνατότητες, τις αδυναμίες, τις απειλές και τις ευκαιρίες που υπάρχουν. Μετά, συγκαλέστε και τις τέσσερις ομάδες μαζί και δείτε αν συμφωνούν με τις αναλύσεις που έχουν γίνει.

Το διάγραμμα που προηγήθηκε είναι ένα παράδειγμα ολοκληρωμένης ανάλυσης και μπορεί να είναι χρήσιμο για να προωθήσετε τις δικές σας ιδέες. Αλλά μην το ακολουθήσετε αυστηρά! Η ομάδα σας είναι μοναδική και θα έχετε άλλες δυνατότητες (και αδυναμίες), που θα πρέπει να καθορίσετε εσείς οι ίδιοι.

Πού θέλετε να φτάσετε;

Ποιο θέμα θέλετε να εξετάσετε; Υπάρχει κάποια περίπτωση καταφανούς αδικίας ή κάποιο θέμα, για το οποίο θέλετε να πάρετε θέση; Ή η διαμαρτυρία σας αφορά γενικά την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Κατα γ σμός δεών

Αν η ομάδα σας έχει κάνει κάποιες από τις ασκήσεις αυτού του εγχειριδίου, θα έχει ήδη κάποιες ιδέες. Αν ξεκινάτε τώρα, θα μπορούσατε να προωθήσετε κάποιες από τις ακόλουθες προτάσεις (ή και κάποιες άλλες δικές σας). Προσπαθήστε να δώσετε μερικές πληροφορίες για το κάθε θέμα και μετά ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να κάνουν τη δική τους έρευνα πριν συναντηθείτε για να αποφασίσετε για τις δικές σας προτεραιότητες.

Ένα δείγμα μιας λίστας προβλημάτων είναι το ακόλουθο:

- Η θανατική ποινή στη χώρα μου.
- Το AIDS και η αφρικανική ήπειρος.
- Ένας πεπαλαιωμένος πυρηνικός σταθμός.
- Αρνητικές στάσεις έναντι των προσφύγων.
- Παιδική εργασία.
- Η ελευθερία του Τύπου σε κάποια άλλη χώρα / στη χώρα μου.
- Το δικαίωμα των μειονοτήτων στην εκμάθηση της γλώσσας καταγωγής τους.
- Ενδοοικογενειακή βία.

? Ποιες ομάδες στη χώρα σας υφίστανται τις περισσότερες καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Αν η ομάδα είναι έτοιμη και εσείς έχετε εξετάσει κάποια από τα παραπάνω θέματα, μπορείτε να ξεκινήσετε ετοιμάζοντας μια λίστα με τα θέματα που σας απασχολούν σε μια πρώτη συνάντηση με στόχο την ανταλλαγή ιδεών. Ποια θέματα τους αφορούν περισσότερο;

Δείτε αν μπορείτε να συμπύξτε τη λίστα σε 3 με 4 θέματα –ίσως αυτά να αφορούν τους περισσότερους– και εξετάστε με ποια είναι ρεαλιστικό να καταπιαστείτε. Θα πρέπει να τεκμηριώσετε τις διάφορες επιλογές σας, αλλά, αν η ομάδα δυσκολεύεται να αποφασίσει, μπορείτε να ψηφίσετε. Δώστε στον καθένα δικαίωμα 3 ψήφων, τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν όπως αυτοί θέλουν. Μπορούν να ψηφίσουν για ένα θέμα τρεις φορές, για τρία θέματα μια φορά για το κάθε ένα ή για δύο θέματα. Προσθέστε τις ψήφους και δείτε ποια από τα θέματα έχουν συγκεντρώσει τις περισσότερες.

«Τι υπέροχα που θα ήταν, αν κανένας δεν χρειαζόταν να περιμένει ούτε ένα λεπτό πριν ξεκινήσει να βελτιώνει τον κόσμο»

Anne Frank

«Ο έξυπνος άνθρωπος δεν είναι αυτός που δίνει τις σωστές απαντήσεις, είναι αυτός που κάνει τις σωστές ερωτήσεις»

Claude Levi-Strauss

«Τα δέντρα και οι πέτρες θα σου διδάξουν αυτά που δεν θα μπορέσεις ποτέ να μάθεις από τους δασκάλους»

St Bernard of Clairvaux
(περίπου 1100 μ.Χ.)

Ξεκαθαρίζοντας τους στόχους σας

Θα ήταν χρήσιμο σε αυτή τη φάση να προσδιορίσετε τα προβλήματα σχεδιάζοντας ένα «δέντρο προβλημάτων» για τα θέματα που έχετε επιλέξει να ασχοληθείτε. Αυτό θα βοηθήσει να εστιάσετε την προσοχή σας στη ρίζα των προβλημάτων και να κατανοήσετε όλους τους παράγοντες που συμβάλλουν στην εκδήλωση του προβλήματος. Τότε, ίσως κρίνετε πιο αποτελεσματικό να ασχοληθείτε με μια «ρίζα» του προβλήματος αντί να προσεγγίσετε το αρχικό σας πρόβλημα κατά μέτωπο.

- Ξεκινήστε γράφοντας στο κέντρο ενός μεγάλου χαρτιού το πρόβλημα που θέλετε να αντιμετωπίσετε.
- Κάτω από αυτό καταγράψτε όλους τους παράγοντες που συντελούν στο πρόβλημα και ενώστε τους με τέτοιον τρόπο που να ορίζουν τις ρίζες του αρχικού σας προβλήματος.
- Για την κάθε ρίζα σκεφτείτε τα αίτια επισημαίνοντας τους παράγοντες που συντελούν στο πρόβλημα.
- Ασχοληθείτε με την κάθε ρίζα μέχρι που να μην μπορείτε να συνεχίσετε την άσκηση. Το δέντρο που έχετε σχεδιάσει μπορεί να έχει μεγαλύτερες ρίζες από ό,τι φαντάζεστε.
- Με τον ίδιο τρόπο μπορείτε, αν θέλετε, να επεκτείνετε και τα κλαδιά του δέντρου: Αυτά θα είναι τα συμπτώματα του αρχικού σας προβλήματος. Μπορεί να ανακαλύψετε ότι αυτό που αρχικά ορίσατε ως κύριο ενδιαφέρον σας είναι στην πραγματικότητα η ρίζα ή το κλαδί ενός διαφορετικού δέντρου.
- Όταν τελειώσετε, δείτε το δέντρο σας. Θα πρέπει να φέρετε σε πέρας την αποστολή που ορίσατε αρχικά ή πρώτα πρέπει να αντιμετωπίσετε κάποιον από τους γενεσιουργούς παράγοντες; Σας βοήθησε το δέντρο να σκεφτείτε τρόπους για να αντιμετωπίσετε το πρόβλημα;

Πώς φτάνουμε στα αποτελέσματα;

Σχεδίζοντας τη στρατηγική

Όταν θα έχετε μια ξεκάθαρη εικόνα για τις δυνατότητες της ομάδας σας και θα έχετε αποφασίσει σε ποια περιοχή προβλημάτων θέλετε να κινηθείτε, θα πρέπει να σκεφτείτε τους καλύτερους τρόπους για να προσεγγίσετε το πρόβλημα.

Θα πρέπει να σκεφτείτε:

1. Το συγκεκριμένο πρόβλημα που θα θίξετε: Ποια ήταν τα αποτελέσματα της άσκησης «Το Δέντρο των Προβλημάτων»;
2. Ποια είναι η ομάδα-στόχος σας: Ποιους προσπαθείτε να επηρεάσετε;
3. Τι αλλαγές θέλετε να πετύχετε στο κοινό σας: Σκεφτείτε τι θέλετε να κάνουν ή να σκεφτούν ως αποτέλεσμα των δράσεών σας.
4. Πώς θα γίνουν αυτές οι αλλαγές: Σκεφτείτε με ποιον τρόπο θα μπορούσατε να επηρεάσετε την ομάδα-στόχο σας.
5. Ποιες μεθόδους μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να πετύχετε αυτές τις αλλαγές: Σκεφτείτε τους διαφορετικούς τρόπους δράσης στο Πρώτο Μέρος, καθώς και άλλες ιδέες, δικές σας. Ποια μέθοδος είναι η πιο αποτελεσματική στην κάθε περίπτωση;

Δουλέψτε τις διάφορες φάσεις του πλάνου της σελ. 304 (Διάγραμμα 2), συζητήστε με την ομάδα την κάθε φάση. Θα πρέπει η ομάδα να είναι σύμφωνη για το κάθε μέρος τους σχεδίου σας: Αν μερικά μέλη δεν συμφωνούν με το εγχείρημά σας, τότε ίσως να χάσετε κάποιες πολύτιμες δυνάμεις από την ομάδα σας.

«Ο στόχος δεν τίθεται πάντα για να επιτευχθεί, αλλά για να χρησιμεύσει ως σημείο προς το οποίο πρέπει να κατευθυνθούμε».

Joseph Joubert

Διαδικασία οργάνωσης

Τέλος, πριν ξεκινήσουν οι πρακτικές διαδικασίες, θα πρέπει να σχεδιάσετε το πλάνο δράσης για να πάρετε αποφάσεις στα οργανωτικά ζητήματα. Αν παραλείψετε να το κάνετε, μπορεί να ανακαλύψετε ότι κάποια σημαντικά πράγματα δεν έχουν γίνει, και αυτό μπορεί να έχει

σοβαρό αντίκτυπο στους στόχους για τους οποίους έχετε δουλέψει.

Θα πρέπει να αποφασίσετε:

- Ποιες εργασίες πρέπει να γίνουν;
  - Ποιος αναλαμβάνει ποιο/α καθήκον/ντα;
  - Πότε θα γίνουν;
1. Θα πρέπει να καταγράφετε τα πάντα για να παρακολουθείτε πώς πάνε τα σχέδιά σας. Θα χρειαστείτε δύο μεγάλα κομμάτια χαρτιού και στυλό.
  2. Βεβαιωθείτε ότι όλοι γνωρίζουν για ποιο θέμα θα συζητήσετε. Επιλέξτε ένα άτομο που θα καταγράφει τη διαδικασία. Γράψτε τον τίτλο στο χαρτί. Ανταλλάξτε ιδέες, κάντε μια λίστα με όλες τις εργασίες που χρειάζονται να γίνουν και γράψτε τις σ' ένα από τα χαρτιά ώστε να μπορούν να τις δουν όλοι.
  3. Αν οργανώνετε μια δράση, σκεφτείτε τι μπορεί να συμβεί εκείνη τη μέρα και διπλοελέγξτε ότι έχετε καταγράψει όλες τις εργασίες που πρέπει να γίνουν.
  4. Τώρα δείτε τη λίστα και αποφασίστε ποιες εργασίες πρέπει να γίνουν τώρα, σύντομα ή αργότερα. Δίπλα σε κάθε εργασία τοποθετήστε τα γράμματα T = τώρα, Σ = σύντομα, Α = αργότερα.
  5. Χρησιμοποιήστε το δεύτερο χαρτί ως «χαρτί αποφάσεων». Κάντε μια λίστα στην αριστερή (πρώτη) στήλη του χαρτιού με όσα πρέπει να γίνουν. Έπειτα, στην επόμενη στήλη, γράψτε ποιος/ά θα κάνει τι. Τέλος, στην τρίτη στήλη, δώστε καταληκτικές ημερομηνίες για τις εργασίες.
  6. Μοιραστείτε τις εργασίες μεταξύ σας: Μην αναθέσετε όλες τις εργασίες σε ένα ή δύο άτομα. Σκεφτείτε τι μπορεί να συμβεί αν αρρωστήσουν ή έχουν να κάνουν κάποια άλλη δουλειά!

Ακολουθεί ένα παράδειγμα «φύλλου αποφάσεων».

Φύλλο Αποφάσεων

Δράση: Δράση στον δρόμο για τα δικαιώματα των μειονοτήτων		
Καθήκον	Σε ποιον/αν ανατίθεται	Πότε
Σχεδιασμός φυλλαδίων για προώθηση	Σούλα, Γιάννης, Νατάσσα, Πέτρος	Συναντήσεις στις 10 και 17 Σεπτεμβρίου
Έκδοση	Κώστας, Έντι	Μετά τις 20 Σεπτεμβρίου
Κατασκευή Banners / πλακάτ	Όλοι	Τη βδομάδα που αρχίζει στις 24 Σεπτεμβρίου
Αγορά υλικών για τα banners κ.λπ.	Σούλα, Σταύρος, Εύη	Τη βδομάδα που αρχίζει στις 17 Σεπτεμβρίου
Ενημέρωση κόσμου που θα ενδιαφερόταν να συμμετάσχει	Σούλα, Νίκος, Τάνια	Τη βδομάδα που αρχίζει στις 17 Σεπτεμβρίου
Επαφή με το τοπικό συμβούλιο	Νατάσσα, Πέτρος	Όταν οριστεί η ημερομηνία
Ενημέρωση της αστυνομίας	Νατάσσα, Πέτρος	
Συμμετοχή ενός ατόμου με επιρροή στην κοινότητα		
Ενημέρωση των μειονοτικών ομάδων		
Σχεδιάσματα λόγων		
Αναψυκτικά		
Καθαριότητα		

· «Είναι ικανός/ή, αυτός/η που πιστεύει ότι είναι ικανός/ή»

· *Budha*

Διάγραμμα 2

Οργανώνοντας ένα πρόγραμμα

Με ποιο πρόβλημα θα θέλατε να ασχοληθείτε;

- Ότι οι άνθρωποι δεν διεκδικούν τα δικαιώματά τους.
- Ότι υπάρχουν βασανιστήρια.
- Ότι ο/η Χ είναι κρατούμενος/η συνείδησης στο...
- Ότι ο/η Ψ κατέχει παράνομη εξουσία.
- Ότι μια εθνική μειονότητα υφίσταται διακρίσεις.
- Ότι η κυβέρνηση εμπορεύεται όπλα μαζικής καταστροφής.

Σε ποιες αλλαγές ελπίζετε;

- Αλλαγή συνειδήσεων της ομάδας-στόχου.
- Αλλαγή της κοινής γνώμης.
- Απόκτηση νέων δεξιοτήτων.
- Ενεργή συμμετοχή και άλλων ενδιαφερόμενων.
- Κάλυψη από τον Τύπο.
- Νέα νομοθεσία.
- Θεσμός Συνηγόρου του Πολίτη.
- Επανόρθωση μιας αδικίας.
- Διάλογος για το θέμα.

Πο αμέσα θα χρησιμοποιήσετε για να επηρεάσετε το κοινό σας;

- Μηνύματα στον Τύπο.
- Το διαδίκτυο.
- Καμπάνιες / Εκστρατείες.
- Φυλλάδια, αφίσες.
- Διαφημίσεις/Κοινωνικά μηνύματα.
- Άρθρα, στατιστικές.
- Διαδηλώσεις.
- Μαθήματα εκπαίδευσης, ανοιχτό διάλογο, σεμινάρια / εργαστήρια.
- Επιστολές στη κυβέρνηση

Πο αενα η ομάδα-στόχος σας;

- Νέοι και νέες.
- Κάτοικοι της τοπικής κοινωνίας.
- Μητέρες.
- Πολιτικοί.
- Η επιχειρηματική κοινότητα.
- Η διεθνής κοινότητα

Πώς περιμένετε να έρθει η αλλαγή;

- Με επιχειρηματολογία / πειθώ.
- Ωθώντας τον κόσμο στη δράση με σοκαριστικές μεθόδους.
- Μέσω νομικών οδών.
- Με εκλογές / δημοψήφισμα.
- Με εγρήγορση.
- Με ενδυνάμωση της ομάδας-στόχου.
- Με ενημέρωση για συγκεκριμένες υποθέσεις.
- Με πίεση του κοινού, με lobbying.
- Με διεθνή πίεση.

Κεφάλαιο 4

Βασικές Αποφορές για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

.....

Περ εχόμενα του κεφαλα ου

Κατανοώντας τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	307
<i>Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα.....</i>	<i>307</i>
<i>Μια ιστορική σκιαγράφιση.....</i>	<i>309</i>
<i>Τα ανθρώπινα δικαιώματα ανά τον κόσμο.....</i>	<i>311</i>
<i>Πώς μπορούμε να κάνουμε χρήση των δικαιωμάτων μας;.....</i>	<i>312</i>
<i>Διλήμματα και κακές χρήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....</i>	<i>313</i>
<i>Περισσότεροι γρίφοι.....</i>	<i>315</i>
Η εξέλιξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	316
<i>Ποια είναι τα δικαιώματά μας;.....</i>	<i>316</i>
Νομική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	321
<i>Ο Διεθνής Καταστατικός Χάρτης των Δικαιωμάτων.....</i>	<i>322</i>
<i>Εφαρμόζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα.....</i>	<i>325</i>
<i>Είναι αυτά αρκετά;.....</i>	<i>329</i>
Ο ακτιβισμός και ο ρόλος των ΜΚΟ.....	330
<i>Παραδείγματα επιτυχούς ακτιβισμού.....</i>	<i>332</i>
Ερωτήσεις και απαντήσεις.....	336
<i>Γρίφοι.....</i>	<i>338</i>

.....

Κατανοώντας τα ανθρώπινα δικαιώματα

Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Ένας γρίφος

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι σαν μια πανοπλία: σε προστατεύουν. Είναι σαν κανόνες, επειδή σου λένε πώς να συμπεριφερθείς. Είναι, ακόμη, σαν δικαστές, επειδή μπορείς να καταφύγεις σε αυτά. Είναι αφηρημένα, όπως τα συναισθήματα, και, όπως τα συναισθήματα, ανήκουν σε όλους και υπάρχουν ό,τι κι αν συμβεί.

Είναι όπως η φύση, γιατί μπορούν να καταπατηθούν, και όπως το πνεύμα, επειδή δεν μπορούν να καταστραφούν. Όπως ο χρόνος, μας αντιμετωπίζουν όλους με τον ίδιο τρόπο –πλούσιους και φτωχούς, νέους και γέρους, λευκούς και μαύρους, ψηλούς και κοντούς. Μας προσφέρουν σεβασμό και μας επιφορτίζουν με το χρέος να αντιμετωπίζουμε και τους άλλους με σεβασμό. Όπως και στην περίπτωση της καλοσύνης, της αλήθειας και της δικαιοσύνης, μπορούμε να διαφωνούμε για τον ορισμό τους αλλά τις αναγνωρίζουμε όταν τις συναντούμε.

? Μπορείτε να ορίσετε τα ανθρώπινα δικαιώματα; Πώς εξηγείτε το τι είναι;

Ποια είναι η προέλευση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Δικαίωμα είναι μια αξίωση που είναι δικαιολογημένο να γίνεται. Έχω δικαίωμα επί των αγαθών στο καλάθι με τα ψώνια μου, επειδή τα πλήρωσα. Οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν πρόεδρο, εάν το σύνταγμα της χώρας τους το εγγυάται, κι ένα παιδί έχει το δικαίωμα να πάει στον ζωολογικό κήπο, αν οι γονείς του το έχουν υποσχεθεί. Αυτά είναι όλα πράγματα, των οποίων οι άνθρωποι είναι δικαιούχοι, έχουν το δικαίωμα να τα προσδοκούν, δεδομένων των υποχρεώσεων ή των εγγυήσεων που έχουν αναληφθεί από μίαν άλλη πλευρά.

Και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αξιώσεις, με μια μικρή, όμως, διαφορά: Δεν εξαρτώνται από εγγυήσεις που έχουν κατατεθεί από ένα συμβαλλόμενο μέρος. Το δικαίωμα κάποιου στη ζωή δεν εξαρτάται από την υπόσχεση κάποιου τρίτου να μην τον/την σκοτώσει. Η ζωή του/της μπορεί να εξαρτάται όντως από μια τέτοια υπόσχεση, όχι όμως και το δικαίωμά του/της στη ζωή. Το δικαίωμα κάποιου/ας στη ζωή συναρτάται μόνο μ' ένα πράγμα: με το γεγονός ότι είναι άνθρωπος.

Αποδοχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει αποδοχή του ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα να τα επικαλεστεί: Έχω αυτά τα δικαιώματα ό,τι κι αν λες, ό,τι κι αν κάνεις, επειδή, όπως κι εσύ, είμαι ανθρώπινο όν. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι εγγενή σε όλα τα ανθρώπινα όντα.

Γιατί πρέπει αυτή η αξίωση να μη χρειάζεται υποστήριξη; Πού βασίζεται; Και γιατί θα πρέπει να την πιστέψουμε;

Η αξίωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι, τελικά, μια ηθική αξίωση, η οποία εδράζεται σε ηθικές αξίες. Το δικαίωμά μου στη ζωή σημαίνει, εν τέλει, ότι κανείς δεν μπορεί να μου στερήσει τη ζωή, γιατί θα ήταν κακό αν το έκανε. Έτσι διατυπωμένη, η αξίωση αυτή χρειάζεται μικρή στήριξη. Πιθανά όλοι/ες οι αναγνώστες/στριες συμφωνούν με αυτήν, επειδή όλοι/ες αναγνωρίζουμε ότι υπάρχουν συγκεκριμένες πτυχές της ζωής μας, της ύπαρξής μας, που θα πρέπει να είναι απαραβίαστες και που κανείς δεν έχει το δικαίωμα να τις θίξει, καθώς είναι θεμελιώδεις για την ύπαρξή μας, για το ποιοι/ες είμαστε και το τι είμαστε. Είναι ουσιαστικές για την ανθρώπινη υπόστασή μας και για την ανθρώπινη αξιοπρέπειά μας. Αυτόν τον τρόπο κατανόησης των πραγμάτων σε ατομικό επίπεδο, τα ανθρώπινα δικαιώματα τον επεκτείνουν απλώς στο επίπεδο όλων των ανθρωπίνων όντων στον πλανήτη. Εάν εγώ μπορώ να έχω αυτές τις αξιώσεις, τότε όλοι/ες μπορούν επίσης να τις έχουν.

? Γιατί είναι λάθος να καταπατάς το δικαίωμα άλλου στη ζωή; Και γιατί είναι λάθος να του αφαιρέσεις τη ζωή; Πρόκειται για το ίδιο ερώτημα;

«Ανθρώπινα δικαιώματα είναι αυτό που κανείς δεν μπορεί να σου στερήσει»

René Cassin

Αξίες κλειδιά

«Εκείνο που θέλει ο άνθρωπος, είναι απλώς να κάνει τις επιλογές του ανεξάρτητος, όποιο κι αν είναι το κόστος αυτής της ανεξαρτησίας και όπου κι αν τον οδηγήσει»

Fyodor Dostoevsky

Υπάρχουν δύο αξίες κλειδιά, οι οποίες βρίσκονται στον πυρήνα της ιδέας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η πρώτη είναι η αξιοπρέπεια και η δεύτερη είναι η ισότητα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να γίνουν κατανοητά ως προσδιοριστικά όλων όσα είναι θεμελιακά και απαραίτητα για μια ζωή με αξιοπρέπεια. Και η καθολικότητά τους προκύπτει από το γεγονός ότι, από αυτήν την άποψη τουλάχιστον, όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι. Δεν πρέπει και δεν μπορούμε να κάνουμε διακρίσεις ανάμεσά τους.

Αυτές οι δύο πεποιθήσεις ή αξίες είναι τελικά αρκετές για να γίνει κανείς μέτοχος της ιδέας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αυτές οι δύο πεποιθήσεις δύσκολα μπορούν να θεωρηθούν αμφιλεγόμενες. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ιδέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συναντάει υποστήριξη από όλους τους πολιτισμούς στον κόσμο, από κάθε πολιτισμένη κυβέρνηση και κάθε μείζονα θρησκεία. Αναγνωρίζεται σχεδόν παγκοσμίως ότι η κρατική εξουσία δεν μπορεί να είναι απεριόριστη ή αυθαίρετη: Θα πρέπει να είναι περιορισμένη, τουλάχιστον σε βαθμό τέτοιο, ώστε όλα τα άτομα τα υποκείμενα στη δικαιοδοσία της να μπορούν να ζήσουν μ' ένα συγκεκριμένο ελάχιστο προϋποθέσεων ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Πολλές ακόμη αξίες μπορούν να αντληθούν από αυτές τις δύο θεμελιακές και μπορούν να βοηθήσουν στο να διασαφηνίσουμε με μεγαλύτερη ακόμη ακρίβεια το πώς οι άνθρωποι και οι κοινωνίες θα έπρεπε να συνυπάρχουν στην πράξη. Για παράδειγμα:

Ελευθερία: Επειδή η ανθρώπινη βούληση είναι ένα σημαντικό μέρος της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Το να εξαναγκάζεσαι σε κάτι παρά τη θέλησή σου, σημαίνει ευτελισμό του ανθρωπίνου πνεύματος.

Σεβασμός για τους άλλους: Επειδή έλλειψη σεβασμού για κάποιον/α σημαίνει μη εκτίμηση της ατομικότητας και της ατομικής του/της αξιοπρέπειας.

Μη δόξαση: Επειδή ισότητα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια σημαίνει ότι δεν πρέπει να κρίνουμε τους ανθρώπους με βάση τα μη συναφή φυσικά (ή άλλα) χαρακτηριστικά τους.

Ανεκτικότητα: Επειδή η μη ανεκτικότητα δείχνει έλλειψη σεβασμού στη διαφορετικότητα και επειδή ισότητα δε σημαίνει ταύτιση ή ομοιομορφία.

Δικαιοσύνη: Επειδή οι άνθρωποι που είναι ίσοι ως προς την ανθρώπινη υπόστασή τους, δικαιούνται δίκαιης αντιμετώπισης.

Υπευθυνότητα: Επειδή ο σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων ανθρώπων εμπεριέχει την υπευθυνότητα του κάθε ατόμου για τις πράξεις του.

Χαρακτηριστικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Οι φιλόσοφοι συνεχίζουν ενδεχομένως να φιλονικούν για τη φύση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά η διεθνής κοινότητα έχει θεσπίσει μια σειρά βασικών αρχών που τα κράτη έχουν συμφωνήσει να τηρούν και προς τις οποίες θα πρέπει να συμμορφώνονται. Σύμφωνα με αυτές τις αρχές:

1. **Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναφαρτα.** Αυτό σημαίνει ότι κανείς άνθρωπος δεν μπορεί να τα χάσει, καθώς έχουν να κάνουν με το ίδιο το γεγονός της ανθρώπινης ύπαρξης. Σε συγκεκριμένες περιστάσεις ορισμένα –αλλά όχι όλα– μπορούν να ανασταλούν ή να περιοριστούν. Για παράδειγμα, αν κάποιος/α κριθεί ένοχος/η κάποιου εγκλήματος, μπορεί να στερηθεί την ελευθερία του/της ή, σε περιπτώσεις πολιτικής αναταραχής, μια κυβέρνηση μπορεί να επιβάλει την απαγόρευση της κυκλοφορίας περιορίζοντας την ελευθερία στην κίνηση.

2. **Είναι αδιαφαρτα,** αλληλεξαρτώμενα και αλληλοσχετιζόμενα. Αυτό σημαίνει ότι τα διάφορα ανθρώπινα δικαιώματα είναι εγγενώς συνδεδεμένα και δεν μπορούν να θεωρηθούν απομονωμένα το ένα από το άλλο. Η απολαβή του ενός δικαιώματος εξαρτάται από την απολαβή πολλών άλλων δικαιωμάτων και κανένα δικαίωμα δεν είναι πιο σημαντικό από τα υπόλοιπα.

3. **Είναι ομοιομορφικά.** Αυτό σημαίνει ότι αφορούν όλους τους ανθρώπους παντού στον κόσμο εξίσου και δίχως χρονικό ορίζοντα. Κάθε άτομο δικαιούται να απολαμβάνει όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, γλώσσας, θρησκείας,

«Οι αξίες είναι αόρατες σαν τον άνεμο. Από το στροβίλισμα των φύλλων ξέρεις ότι φυσάει. Και συνειδητοποιείς τις αξίες από τις πράξεις των ανθρώπων».

Éva Ancsel

πολιτικής ή άλλης πεποιθήσης, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, τόπου γέννησης ή άλλης κατάστασης.

«Τρία πράγματα συγκρατούν τον κόσμο: Η αλήθεια, η κρίση και η ειρήνη»

Θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι η οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν απειλεί κατά καμία έννοια τον πλούτο της διαφορετικότητας των ατόμων ή των πολιτισμών. Η διαφορετικότητα μπορεί να υπάρχει σ' έναν κόσμο, στον οποίο όλοι θα είναι ίσοι και θα δικαιούνται εξίσου σεβασμό.

Ταλμούδ

Μαστορική σκ αγραφήση

Η αντίληψη ότι οι άνθρωποι έχουν εγγενή δικαιώματα είναι ριζωμένη σε πολλούς πολιτισμούς και αρχαίες παραδόσεις. Μπορούμε να διαπιστώσουμε, εξετάζοντας τις παραδόσεις τις σχετικές τόσο με μυθικούς και ιστορικούς νομοθέτες όσο και τους κώδικες συμπεριφοράς που άσκησαν ιστορικά μεγάλη επιρροή, ότι οι αξίες που είναι ενσωματωμένες στα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι ούτε «Δυτική εφεύρεση» ούτε ανακάλυψη του 20ού αιώνα.

Αρχαία ιστορία

- Ο Κώδικας του Χαμουραμπί στη Βαβυλώνα (Ιράκ, περ. 2000 π.Χ.) θεσπίστηκε από τον βασιλιά της Βαβυλώνας. Υποσχόταν «να φέρει τη δικαιοσύνη στο βασίλειο, να καταστρέψει τους αχρείους και τους βίαιους, να εμποδίσει τους δυνατούς από το να καταπιέζουν τους αδύναμους ...να φωτίσει τη χώρα και να προαγάγει το καλό για τους ανθρώπους».
- Ένας Φαραώ της Αρχαίας Αιγύπτου (περ. 2000 π.Χ.) έδινε οδηγίες σε υποτακτικούς του λέγοντας: «Όταν ένας προσκυνητής φτάνει από την Άνω στην Κάτω Αίγυπτο... να σιγουρευέστε ότι όλα γίνονται σύμφωνα με τον νόμο, ότι το έθιμο τηρείται και ότι το δίκαιο κάθε ανθρώπου προστατεύεται».
- Η Χάρτα του Κύρου (Ιράν, περ. 570 π.Χ.) γράφτηκε από τον βασιλιά της Περσίας για τους ανθρώπους του βασιλείου και αναγνώριζε τα δικαιώματα στην ελευθερία, στην ασφάλεια, στην ελευθερία της κίνησης και κάποια κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα.

? Ποιες προσωπικότητες στην ιστορία της χώρας σας έχουν υπερασπιστεί ή αγωνιστεί για τις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Η Αγγλική Magna Carta και η Διακήρυξη Δικαιωμάτων (Bill of Rights)

Στα 1215 Άγγλοι ευγενείς και μέλη του κλήρου διαμαρτυρήθηκαν εναντίον του βασιλιά Ιωάννη του Α' για κατάχρηση εξουσίας και τον ανάγκασαν να συμφωνήσει να ακολουθεί τον νόμο μέσα από την καταγεγραμμένη Μεγάλη Χάρτα των Ελευθεριών (Magna Carta). Αν και ο βασιλιάς δεν τη σεβάστηκε, η Magna Carta σύντομα έγινε ένα κείμενο που το επικαλούνταν συχνά προς υπεράσπιση των ελευθεριών. Περιλαμβάνει μια σειρά δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα όλων των ελεύθερων πολιτών να κατέχουν και να κληρονομούν περιουσία και να είναι απαλλαγμένοι από περιττούς φόρους. Καθιερώνει αρχές δικαιοσύνης και ισότητας ενώπιον του νόμου. Έπειτα από τις καταχρήσεις του νόμου από πλευράς του βασιλιά James του Β', οι υπήκοοί του τον εκθρόνισαν στα 1688. Στα 1689 η Βουλή θέσπισε έναν καταστατικό χάρτη δικαιωμάτων που διακήρυττε ότι δε θα γινόταν πλέον ανεκτή η ανάμειξη του βασιλιά στις υποθέσεις της. Αυτός ο χάρτης, γνωστός ως Bill of Rights (Διακήρυξη Δικαιωμάτων), απαγόρευε στον μονάρχη να αναστέλλει ένα νόμο δίχως τη συναίνεση του Κοινοβουλίου, θέσπιζε ελεύθερες εκλογές για τα μέλη του Κοινοβουλίου και διακήρυττε ότι η ελευθερία του λόγου στο Κοινοβούλιο δε θα τίθεται υπό αίρεση στα δικαστήρια ή οπουδήποτε αλλού.

«Επειδή ο άνθρωπος είναι... από τη φύση του ελεύθερος, ίσος και ανεξάρτητος... κανείς δε θα πρέπει να υπόκειται στην πολιτική εξουσία κάποιου άλλου δίχως τη συγκατάθεσή του».

John Locke

Η γέννηση των φυσικών δικαιωμάτων

Κατά τη διάρκεια του 17ου και του 18ου αιώνα στην Ευρώπη, ορισμένοι φιλόσοφοι

· εισηγάγαν την έννοια των «φυσικών δικαιωμάτων». Αυτά ήταν τα δικαιώματα που ανήκαν σε ένα πρόσωπο, λόγω του ότι ήταν ανθρώπινο ον και όχι επειδή επρόκειτο, λ.χ., για πολίτη μιας συγκεκριμένης χώρας ή συγκεκριμένης θρησκείας ή εθνικής ομάδας. Η αντίληψη ότι αυτά τα φυσικά δικαιώματα θα έπρεπε να δίνουν στους ανθρώπους και συγκεκριμένα νομικά δικαιώματα έγινε ευρύτερα αποδεκτή και άρχισε να ανακλάται στα συντάγματα ορισμένων χωρών.

· Η Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη (1789)

· Το 1789 οι Γάλλοι ανέτρεψαν τη μοναρχία και καθιέρωσαν την πρώτη Γαλλική Δημοκρατία. Η Διακήρυξη προέκυψε από την επανάσταση και γράφτηκε από αντιπροσώπους του κλήρου, των ευγενών και από κοινούς ανθρώπους, που την έγραψαν ώστε να ενσωματώνει τον στοχασμό προσωπικοτήτων του Διαφωτισμού όπως του Βολταίρου, του Μοντεσκιέ, των Εγκυκλοπαιδιστών και του Ρουσσώ. Η Διακήρυξη επιτέθηκε στο πολιτικό και νομικό σύστημα της μοναρχίας και όριζε τα φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου ως «ελευθερία, ιδιοκτησία, ασφάλεια και το δικαίωμα αντίστασης στην καταπίεση». Αντικατέστησε το σύστημα των αριστοκρατικών προνομίων που υπήρχαν κατά τη μοναρχία με την αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου.

· Η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών, Σύνταγμα και Καταστατικός Χάρτης Δικαιωμάτων (1791)

· Στα 1776, το μεγαλύτερο μέρος των βρετανικών αποικιών στη Βόρεια Αμερική διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους από τη Βρετανική Αυτοκρατορία με τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτή βασίστηκε εν πολλοίς στις θεωρίες «φυσικού δικαιώματος» των Λοκ και Μοντεσκιέ και ενέπνευσε τη Γαλλική Επανάσταση και τις εξεγέρσεις ενάντια στην ισπανική κυριαρχία στη Ν. Αμερική. Αργότερα, το Σύνταγμα των Ηνωμένων Πολιτειών τροποποιήθηκε και η κυβέρνηση έγινε συγκεντρωτική, αλλά με εξουσίες αρκετά περιορισμένες, ώστε να υπάρχουν εγγυήσεις για την ατομική ελευθερία. Είκοσι προσθήκες στο σύνταγμα συγκροτούν τον Αμερικάνικο Καταστατικό Χάρτη Δικαιωμάτων [«American Bill of Rights»].

· Πρώιμες Διεθνείς Συμφωνίες

· Τον 19ο και 20ό αιώνα αρκετά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήρθαν στο προσκήνιο και άρχισαν να συζητούνται σε διεθνές επίπεδο αρχίζοντας με το ζήτημα της δουλείας και δουλοπαροικίας, των βάνουσων εργασιακών συνθηκών και της παιδικής εργασίας. Εκείνη την εποχή περίπου υπογράφηκαν οι πρώτες διεθνείς συνθήκες σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Η δουλεία κηρύχθηκε παράνομη στην Αγγλία και στη Γαλλία στις αρχές του 19ου αιώνα και, στα 1814, οι κυβερνήσεις της Βρετανίας και της Γαλλίας υπέγραψαν την Συνθήκη των Παρισίων με στόχο να συνεργαστούν στη μείωση της διακίνησης των σκλάβων. Στο Συνέδριο των Βρυξελλών του 1890 θεσπίστηκε ένας νόμος κατά της δουλείας, τον οποίο αργότερα κύρωσαν 18 κράτη.
- Οι πρώτες Συμβάσεις της Γενεύης (1864 και 1929) απετέλεσαν ένα ακόμα πεδίο πρώιμης διεθνούς συνεργασίας μεταξύ εθνών με σκοπό την επεξεργασία των κανόνων του πολέμου. Συγκεκριμένα, οι Συμβάσεις θέσπισαν σταθερές αξιώσεις για τη φροντίδα των άρρωστων και των πληγωμένων στρατιωτών.

· **? Για νομ ζετε ότι προέκυψε η ανάγκη γ α δ εθνή συνεργασ α, αντ ο επ μέρους χώρες να θεσπ σουν τ σ δ κές τους σταθερές;**

Ο 20ός αιώνας

Η ιδέα της προστασίας των ανθρωπίνων όντων έναντι των κυβερνητικών εξουσιών άρχισε να συναντά ακόμη μεγαλύτερη αποδοχή. Η σημασία της κωδικοποίησης αυτών των δικαιωμάτων σε γραπτή μορφή είχε ήδη αρχίσει να αναγνωρίζεται από ορισμένα επιμέρους κράτη και, κατ' αυτόν τον τρόπο, τα έγγραφα που περιγράφηκαν πιο πάνω έγιναν προδρομικά πολλών σημερινών συμβάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, τα γεγονότα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έδωσαν μεγάλη ώθηση στα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων προκειμένου αυτά να έρθουν στο διεθνές προσκήνιο.

Η Κοινωνία των Εθνών ήταν ένας διεθνής οργανισμός που δημιουργήθηκε μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Προσπάθησε να προστατέψει τα ανθρώπινα δικαιώματα σε βασικό επίπεδο αλλά μόνο μετά τις φοβερές θηριωδίες του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, και σε μεγάλο βαθμό ως απόρροιά τους, ανέκυψε ένα σώμα διεθνούς νομοθεσίας. Αυτά τα γεγονότα κατέστησαν και δυνατή και αναγκαία τη διεθνή συναίνεση στη ρύθμιση διεθνώς της προστασίας και της κωδικοποίησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, που υπογράφηκε στις 26 Ιουνίου του 1945, ανακλούσε αυτήν την αντίληψη. Ο Χάρτης διακήρυξε ότι θεμελιακός σκοπός των Ηνωμένων Εθνών είναι να «σώσει τις επερχόμενες γενιές από τη μάστιγα του πολέμου» και να «επαναβεβαιώσει την πίστη στα θεμελιακά ανθρώπινα δικαιώματα, στην αξιοπρέπεια και στην αξία του ανθρώπινου προσώπου και στην ισότητα των δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών».

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ) θεσπίστηκε από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ένα από τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών, και υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Η.Ε. στις 10 Δεκεμβρίου 1948. Έκτοτε, προκειμένου να διαφυλάττονται οι αρχές της Διακήρυξης μια σειρά σημαντικών οργάνων έχουν δημιουργηθεί και έχουν συμφωνηθεί από τη διεθνή κοινότητα. Περισσότερες πληροφορίες για κάποιες απ' αυτές τις συνθήκες μπορούν να βρεθούν παρακάτω στο ίδιο κεφάλαιο, συμπεριλαμβανομένων και πληροφοριών σχετικά με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιακών Ελευθεριών.

Ανθρώπινα δικαιώματα ανά τον κόσμο

Πολλές περιοχές του κόσμου έχουν εγκαθιδρύσει τα δικά τους συστήματα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα οποία υπάρχουν παράλληλα με αυτά των Η.Ε. Μέχρι σήμερα υπάρχουν περιφερειακοί θεσμοί στην Ευρώπη, στην Αμερική, στην Αφρική και στις Αραβικές Χώρες, όχι όμως και στην περιφέρεια Ασίας – Ειρηνικού. Ωστόσο, οι περισσότερες χώρες και σε αυτήν την περιοχή του κόσμου έχουν κυρώσει τις μείζονες συνθήκες και συμβάσεις των Η.Ε. σηματοδοτώντας με αυτόν τον τρόπο τη συμφωνία τους με τις γενικές αρχές και δηλώνοντας ότι υπόκεινται στο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Αφρικανική Χάρτα για τα Δικαιώματα των Ανθρώπων και των Λαών τέθηκε σε ισχύ τον Οκτώβριο του 1985 και έχει κυρωθεί από περισσότερες των 40 χωρών. Η Χάρτα είναι ενδιαφέρουσα σε ό,τι αφορά τις διαφορές της από τις άλλες συμβάσεις που έχουν υιοθετηθεί σε άλλα μέρη του κόσμου ως προς κάποια σημεία, στα οποία δίνει έμφαση:

- Σε αντίθεση με τις Ευρωπαϊκές και Αμερικανικές Συμβάσεις, η Αφρικανική Χάρτα καλύπτει κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δικαιώματα καθώς και αστικά και πολιτικά.
- Η Αφρικανική Χάρτα πηγαίνει πέρα από τα ατομικά δικαιώματα και προβλέπει επίσης συλλογικά δικαιώματα των λαών.
- Η Χάρτα επίσης αναγνωρίζει στα άτομα υποχρεώσεις πέρα από δικαιώματα και απαριθμεί επιπλέον εξειδικευμένα καθήκοντα που το άτομο έχει έναντι της οικογένειάς του, της κοινωνίας, του Κράτους και της διεθνούς κοινότητας.

Γ α τ ν ο μ ζ ε τ ε ό τ ι σ ε μ α Χάρτα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφέροντα και υποχρεώσεις; Π σ τ ε ύ ε τ ε ό τ ι θ α έ π ρ ε π τ ε ν α αναφέροντα σε όλα τα κεφάλαια της ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Στον αραβικό κόσμο, υπάρχει σήμερα μια περιφερειακή Επιτροπή Ανθρωπίνων δικαιω-

«Και πολέμα με τον τρόπο του Θεού εναντίον εκείνων που σε πολεμούν, αλλά να μην επιτεθείς, γιατί ο Θεός δεν αγαπά τους εισβολείς».

Το Κοράνι

«Οι πόλεμοι θα συνεχίζονται μέχρις ότου η ανθρωπότητα καταλάβει ότι η ανθρωπινή φύση είναι ταυτόσημη παντού στον κόσμο»

Pierre Daco

«Ενώ η σημασία των εθνικών και περιφερειακών ιδιαιτεροτήτων και των διαφόρων ιστορικών, πολιτισμικών και θρησκευτικών υποβάθρων θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, είναι υποχρέωση των κρατών, ανεξάρτητα από τα πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά τους συστήματα, να προάγουν και να προστατεύουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες».

Διακήρυξη της Βιέννης (1993)

μάτων, με περιορισμένη όμως ισχύ. Ωστόσο, έχει επίσης γίνει αποδεκτή μια Αραβική Χάρτα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που θα θεσπίσει ένα περιφερειακό σύστημα. Αυτό το κείμενο, όπως και η Αφρικανική Χάρτα, περιλαμβάνει κοινωνικο-οικονομικά δικαιώματα όπως και αστικο-πολιτικά δικαιώματα και επίσης έναν κατάλογο των «Συλλογικών Δικαιωμάτων του Αραβικού Λαού».

Έχουν γίνει εκκλήσεις για τη θέσπιση ενός τέτοιου συστήματος στην περιοχή της Ασίας – Ειρηνικού, αλλά δεν έχουν επιτευχθεί ακόμη επίσημες συμφωνίες. Μια συνάντηση ΜΚΟ στην περιοχή στα 1993 είχε ως αποτέλεσμα τη Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΜΚΟ της Μπανγκόκ [«Bangkok NGO Declaration on Human Rights»], η οποία διακήρυττε ότι:

«Μπορούμε να μάθουμε από τους διαφορετικούς πολιτισμούς μέσα από μια πλουραλιστική οπτική... Τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα έχουν τις ρίζες τους σε πολλούς πολιτισμούς. Επιβεβαιώνουμε την οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που παρέχουν προστασία στο σύνολο της ανθρωπότητας...Ενώ συνηγορούμε υπέρ του πολιτισμικού πλουραλισμού, οι πολιτισμικές εκείνες πρακτικές που αποκλίνουν από τα οικουμενικά αποδεκτά ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των γυναικών, δεν θα πρέπει να τυγχάνουν ανεκτικότητας. Καθώς τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι παγκοσμίως ενδιαφέροντος και είναι οικουμενικά ως προς την αξία τους, η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως σφετερισμός εθνικής κυριαρχίας».

Πώς μπορούμε να κάνουμε χρήση των δικαιωμάτων μας;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα υπάρχουν για μας. Πώς μπορούμε, λοιπόν, να τα χρησιμοποιήσουμε; Είναι σαφές ότι η απλή ύπαρξή τους δεν αρκεί από μόνη της για να τεθεί ένα τέλος στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εφόσον όλοι γνωρίζουμε ότι αυτές συμβαίνουν καθημερινά, σε κάθε πλευρά της υφηλίου. Μπορούν λοιπόν τα ανθρώπινα δικαιώματα να κάνουν όντως τη διαφορά; Πώς μπορούμε να κάνουμε χρήση τους;

? Γνωρίζετε τα δικαιώματά σας;

Μια σειρά ενοτήτων σε αυτό το εγχειρίδιο προσεγγίζουν διάφορες πτυχές αυτού του προβλήματος.

Αναγνωρίζοντας τα δικαιώματά σας

Στην επόμενη ενότητα προσεγγίζουμε τους διάφορους τύπους ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο. Εάν γνωρίζουμε ποιες πλευρές της ανθρωπίνης ύπαρξης έχουν σχέση με τη νομοθεσία ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αν έχουμε επίγνωση των υποχρεώσεων των κυβερνήσεων που υπάγονται σε αυτό το σώμα διεθνούς νομοθεσίας, τότε μπορούμε να αρχίσουμε να ασκούμε πίεση με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Αυτή η ενότητα δείχνει ότι σχεδόν κάθε πεδίο αδικίας σχετίζεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα: από την μικρή κλίμακας φτώχεια, μέχρι την περιβαλλοντική καταστροφή, την υγεία, τις συνθήκες εργασίας, την πολιτική καταπίεση, τα δικαιώματα ψήφου, τη γενετική μηχανική, τα ζητήματα μειονοτήτων, την τρομοκρατία, τη γενοκτονία...και πέρα απ' αυτά. Και ο αριθμός των ζητημάτων μεγαλώνει ακόμη και σήμερα.

«Όλοι εμείς, και εγώ ιδιαίτερα, είμαστε υπεύθυνοι για τα πάντα και για τους πάντες»

Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι

Ορισμένα από τα ζητήματα που αφορούν στην εφαρμογή της νομοθεσίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων θίγονται ευθέως στην ενότητα «Ερωτήσεις και Απαντήσεις». Σ' αυτήν δίνονται σύντομες απαντήσεις σε κάποιες από τις συχνά ανακύπτουσες ερωτήσεις σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Επιπρόσθετα, κάθε ενότητα στο Κεφάλαιο 5 ασχολείται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια με τα θέματα αυτού του εγχειριδίου. Εάν σας ενδιαφέρει να βρείτε περισσότερα σχετικά με

ένα συγκεκριμένο ζήτημα – λ.χ. το πώς το δικαίωμα στην υγεία, στην εκπαίδευση ή στις δίκαιες εργασιακές συνθήκες μπορεί καλύτερα να προστατευθεί –, ίσως βρείτε χρήσιμες τις βασικές πληροφορίες που αφορούν στο κάθε θέμα.

Χρησιμοποιώντας νομικούς μηχανισμούς

Θα ρίξουμε μια ματιά στους νομικούς μηχανισμούς που υπάρχουν για την προστασία των διαφόρων πεδίων συμφερόντων των ανθρώπων. Στην Ευρώπη είμαστε ιδιαίτερα τυχεροί καθώς, σε ό,τι αφορά ορισμένα τουλάχιστον δικαιώματα, έχουμε ένα μόνιμο δικαστήριο το οποίο ασχολείται με καταγγελίες παραβιάσεων –το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ακόμα κι όταν οι καταγγελίες δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, θα πρέπει να δούμε και τους άλλους μηχανισμούς που υπάρχουν στα κράτη που είναι υπόλογα για τις πράξεις τους και που τα αναγκάζουν να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους στο δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το γεγονός ότι υπάρχει νόμος βοηθάει, ακόμα κι αν δεν υπάρχουν πάντα τα νομικά μέσα για την επιβολή της συμμόρφωσης από πλευράς κρατών.

· «Θεωρώ τη θανατική ποινή
· βάρβαρο και ανήθικο θεσμό,
· που υπονομεύει τα ηθικά και
· νομικά θεμέλια της κοινωνίας.
· Είμαι πεπεισμένος ότι...η
· βαρβαρότητα γεννά μόνο τη
· βαρβαρότητα»

· *Andrei Sakharov*

Κάνοντας lobbying, εκστρατείες και ακτιβισμό

? Έχετε ποτέ εμπλακεί σε κάποια εκστρατεία ή σε κάποια δράση ακτιβισμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Σημαντικό ρόλο στην άσκηση πίεσης προς τα κράτη παίζουν οι σύλλογοι, οι ΜΚΟ, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις και οι άλλες πρωτοβουλίες πολιτών. Αυτό είναι το θέμα με το οποίο ασχολείται η ενότητα για τον ακτιβισμό και τον ρόλο των ΜΚΟ. Ο ρόλος αυτών των ενώσεων είναι ιδιαίτερα σημαντικός στο επίπεδο της καθημερινότητας, όχι μόνο επειδή οι ενώσεις αυτές συχνά ασχολούνται με τέτοιες εξατομικευμένες περιπτώσεις, αλλά κι επειδή παρέχουν στον καθημερινό άνθρωπο τη δυνατότητα να εμπλακεί στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο κάτω κάτω, αυτές οι οργανώσεις συγκροτούνται από καθημερινούς ανθρώπους! Θα ρίξουμε μια ματιά επίσης στο πώς αυτές δρουν για να βελτιώσουν την κατάσταση σε ό,τι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, και σε κάποιες περιπτώσεις επιτυχούς δράσης.

Εμπλοκή

Το Κεφάλαιο 3, με τίτλο «Αναλαμβάνοντας δράση» μεταφράζει όλες αυτές τις δράσεις σε καταστάσεις της καθημερινότητας και δίνει μια σειρά από παραδείγματα, με τα οποία θα μπορούσες κι εσύ να εμπλακείς. Οι ομάδες νέων έχουν πολύ μεγάλες δυνατότητες στο να ασκούν πίεση στα κράτη και στα διεθνή σώματα και στο να διασφαλίζουν ότι περιπτώσεις παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων έρχονται στο φως. Τα παραδείγματα αυτής της ενότητας μπορούν να αποτελέσουν συγκεκριμένα μέτρα που μπορούν να ληφθούν από μian ομάδα, ενώ δίνουν και μια πιο ενδελεχή περιγραφή του τι κάνουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις σε καθημερινό επίπεδο.

Διλήμματα και κακές χρήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Τι θα πρέπει να κάνουμε όταν, προστατεύοντας τα δικαιώματα μιας ομάδας ανθρώπων, περιορίζουμε τα δικαιώματα μιας άλλης ομάδας ανθρώπων; Ορισμένες φορές τα ανθρώπινα δικαιώματα χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα για να δικαιολογηθούν δράσεις αμφισβητήσιμης ηθικής. Ορισμένοι άνθρωποι και ορισμένες κυβερνήσεις ενδέχεται να προβάλουν τον ισχυρισμό ότι δρουν για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ στην πραγματικότητα οι δράσεις τους συνιστούν οι ίδιες παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων.

· «Κάθε ψυχή είναι όμηρος των
· πράξεών της»

· *Το Κοράνι*

- Δεν είναι πάντα εύκολο να αποφασίσει κανείς για το τι πρέπει να γίνει σε αυτού του είδους τις περιπτώσεις. Σκεφτείτε τα ακόλουθα παραδείγματα.

· Συγκρούσεις δικαιωμάτων

- Με αφετηρία τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις Η.Π.Α. πολλές κυβερνήσεις περιστέλλουν ορισμένες βασικές ελευθερίες προκειμένου να πολεμήσουν την απειλή της τρομοκρατίας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχει ένας νέος νόμος, ο οποίος αποκλίνει από το Άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που προστατεύει από την αυθαίρετη κράτηση και φυλάκιση. Αυτό καθιστά δυνατή, από την πλευρά μιας κυβέρνησης, την κράτηση ανθρώπων χωρίς κάποια κατηγορία ή δίκη, στη βάση της απλής υποψίας.
- Μπορεί να επιτραπεί ο περιορισμός των δικαιωμάτων των μειονοτήτων στο όνομα της εθνικής ασφάλειας; Αν ναι, θα πρέπει να υπάρχουν κάποια όρια;
- Το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α. έχει κρίνει ότι οι διαδηλώσεις νεοναζιστικών ομάδων σε εβραϊκά προάστια είναι μια νόμιμη μορφή ελευθερίας της έκφρασης. Θα πρέπει αυτές οι ομάδες στην πραγματικότητα να παρεμποδίζονται από το να προάγουν ένα δόγμα που θα μπορούσε να οδηγήσει στην καταστροφή ενός ολόκληρου λαού; Ή θα αποτελούσε αυτό μια απαράδεκτη παρεμπόδιση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης;

· Πολιτισμικές παραδόσεις

«Κάθε φορά που η δικαιοσύνη καταλύεται, είναι σαν μην είχε ποτέ υπάρξει».

José Saramago

- Οι προσυμφωνημένοι γάμοι είναι μια κοινή πρακτική σε πολλούς πολιτισμούς: Ένα κορίτσι υποχρεώνεται να παντρευτεί έναν άνδρα τον οποίο έχει επιλέξει η οικογένειά της, συχνά σε πολύ νεαρή ηλικία. Θα πρέπει αυτή η πρακτική να απαγορευτεί προκειμένου τα νεαρά κορίτσια να προστατευτούν; Ή αυτό θα συνιστούσε ασέβεια προς μια διαφορετική πολιτισμική παράδοση;

- Άλλα παραδείγματα μπορούν να βρεθούν στη συνεχιζόμενη πρακτική της γυναικείας περιτομής σε πολλές χώρες ή στα «εγκλήματα τιμής» κατά γυναικών και κοριτσιών. Χιλιάδες άνθρωποι υποφέρουν από αυτές τις πρακτικές και οι περισσότεροι σίγουρα θα τις θεωρούσαν σοβαρές περιπτώσεις παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι η αποδοχή της γυναικείας περιτομής μια περίπτωση διαπολιτισμικής διαφοράς που θα πρέπει να γίνεται «ανεκτή»;

? Θα πρέπει ο πολιτισμός μας να «υπερσχύουν» της ο κοινής κτήτας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

· Στο όνομα του καλού σκοπού

- Ορισμένες φορές επιβάλλονται από τη διεθνή κοινότητα κυρώσεις σε κυβερνήσεις για να τιμωρηθούν καθεστώτα που θεωρείται ότι συστηματικά καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι κυρώσεις απαγορεύουν το εμπόριο με τη χώρα-καταπατητή προκειμένου να ασκηθεί πίεση προς την κυβέρνηση να αλλάξει τη δράση της. Ορισμένες χώρες απομονώθηκαν εντελώς από τη διεθνή κοινότητα: Η Ν. Αφρική ήταν απομονωμένη για χρόνια λόγω του καθεστώτος του απαρτχάιντ και σήμερα η Κούβα και το Ιράκ δεν έχουν εμπορικές συναλλαγές με τις περισσότερες χώρες του κόσμου. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τις συνέπειες αυτών των κυρώσεων τις βιώνουν και οι καθημερινοί άνθρωποι και κυρίως τα πιο ευάλωτα κομμάτια της κοινωνίας. Είναι, λοιπόν, αυτές οι κυρώσεις ένα αποδεκτό μέσο για να τεθεί τέλος στις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από μίαν άλλη κυβέρνηση;

- Αν και δεν είχαν την επίσημη έγκριση του Ο.Η.Ε., οι βομβαρδισμοί του ΝΑΤΟ στο Κόσσοβο δικαιολογήθηκαν στη βάση της προστασίας των αλβανικής καταγωγής Κοσσοβάρων και της δίωξης ενός δράστη γενοκτονίας. Η στρατιωτική δράση οδήγησε στην προσφυγιά

εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους, σε περίπου 500 άμεσες απώλειες αμάχων και στην καταστροφή της σερβικής υποδομής. Οδήγησε επίσης στη σύλληψη του προέδρου Μιλόσεβιτς και στη δίκη του ενώπιον διεθνούς δικαστηρίου. Παρόμοια δράση ανελήφθη και στην περίπτωση του Αφγανιστάν προκειμένου να καταστραφεί το τρομοκρατικό δίκτυο που θεωρήθηκε υπεύθυνο για τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου. Μπορούν αυτές οι δράσεις να δικαιολογηθούν στη βάση των αποτελεσμάτων τους, ακόμα κι αν προκαλούν μεγάλο αριθμό απωλειών;

? Μπορεί η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να χρησιμοποιηθεί για να δώσει λύση στα στρατιωτικά εμπόλεμα;

Τον Απρίλιο του 2001, μια απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε. απέρριψε την αντίληψη ότι ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας θα μπορούσε ποτέ να δικαιολογήσει τη θυσία της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η απόφαση 2001/24 καταδίκασε τις τρομοκρατικές επιθέσεις που σχετίζονταν με την σύγκρουση στην Τσετσενία και την καταπάτηση του ανθρωπιστικού δικαίου από πλευράς των τσετσενικών δυνάμεων αλλά και ορισμένες μεθόδους που συχνά χρησιμοποιούνται από τις ρωσικές ομοσπονδιακές δυνάμεις στην Τσετσενία. Έκανε έκκληση για τη δημιουργία μιας εθνικής επιτροπής διερεύνησης των ρωσικών παραβιάσεων.

Περσσότερο γρηγορά

Τα ερωτήματα που τέθηκαν στην προηγούμενη ενότητα δεν έχουν όλα ξεκάθαρες απαντήσεις: παραμένουν αντικείμενα έντονης συζήτησης ακόμη και σήμερα. Αυτά τα σημεία τριβής είναι όλα σε έναν βαθμό σημαντικά. Είναι μια ένδειξη τόσο της πλουραλιστικής προσέγγισης που είναι θεμελιακή για την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και του γεγονότος ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι επιστήμη, ούτε μια παγιωμένη «ιδεολογία», αλλά ένα αναπτυσσόμενο πεδίο ηθικού και νομικού στοχασμού. Δεν θα πρέπει ποτέ να αναμένουμε απαντήσεις τύπου «άσπρο ή μαύρο», εν μέρει επειδή τα ζητήματα είναι σύνθετα, αλλά κι επειδή δεν υπάρχουν ειδικό στο αντικείμενο που να έχουν οριστεί ως αυτοί που θα λένε την τελευταία λέξη και θα τακτοποιούν όλες τις διαφορές.

Αυτό, ωστόσο, δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν απαντήσεις και δεν υπάρχουν πεδία συμφωνίας. Υπάρχουν πολλά και αυξάνονται σχεδόν καθημερινά. Το ζήτημα της δουλείας είναι ένα ζήτημα το οποίο κάποτε ήταν αντικείμενο συζήτησης, αλλά στο οποίο η ανεκτικότητα δεν θεωρείται πλέον αποδεκτή στάση: Το δικαίωμα της ελευθερίας από τη δουλεία θεωρείται σήμερα οικουμενικά θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Η γυναικεία περιτομή, αν και την υπερασπίζονται ορισμένες κουλτούρες, γενικά καταδικάζεται ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η θανατική ποινή, επίσης, μετατρέπεται σε ανάλογο ζήτημα – τουλάχιστον στην Ευρώπη, όπου τα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης κινούνται στην κατεύθυνση της κατάργησής.

Έτσι, θα πρέπει να αποκτούμε σιγά - σιγά την πεποίθηση ότι πολλά από αυτά τα ερωτήματα θα φτάσουν στη λύση τους. Στο μεταξύ, μπορούμε να βοηθήσουμε τη συζήτηση και να προβαίνουμε στις δικές μας κρίσεις πάνω στα πλέον αμφιλεγόμενα ζητήματα, με το να ανατρέχουμε στις δυο πιο θεμελιακές αξίες: στην ισότητα και στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Αν οποιαδήποτε πράξη αντιμετωπίζει ένα πρόσωπο ως άτομο που στερείται αξιοπρέπειας, τότε παραβιάζει το πνεύμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

· Στα 1995 ένας Οργανισμός των Η.Ε. για τα τρόφιμα και τη γεωργία συνέκρινε τα ποσοστά παιδικής και βρεφικής θνησιμότητας στη Βαγδάτη μεταξύ 1989 και 1995. Στη βάση των δεδομένων που συνέλλεξαν, δύο μέλη της ομάδας δημοσίευσαν μίαν επιστολή, η οποία συμπέρανε ότι κάπου 567.000 παιδιά πέθαναν λόγω των κυρώσεων που είχαν επιβληθεί στο Ιράκ. Τον Απρίλιο του 1998 η Unicef έκανε την εκτίμηση ότι περίπου 90.000 παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο λόγω των κυρώσεων [«εμπάργκο»].

Αναφορές

· Europe, Youth, Human Rights, Report of the Human Rights Week, by Yael Ohana (ed.), European Youth Centre, Budapest, 2000.

· Garzón Valdés, E., «Confusiones acerca de la relevancia moral de la diversidad cultural», CLAVES de Razón Práctica, No.74, Madrid, Julio/Agosto, 1997.

· Human Rights, a basic handbook for UN staff, Office of the High Commission of Human Rights, United Nations, Geneva.

· Levin, L., Human Rights, Questions and Answers, Unesco, Paris, 1996.

Η εξέλιξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

«Όλα τα δικαιώματα είναι
οικουμενικά, αδιαχώριστα και
αλληλεξαρτώμενα»

Διακήρυξη της Βιέννης

Υποσχέσεις, υποσχέσεις...

Οι ηγέτες μας προχώρησαν σε έναν τεράστιο αριθμό δεσμεύσεων στο όνομά μας! Αν κάθε εγγύηση την οποία έχουν υπογράψει επρόκειτο να τηρηθεί, οι ζωές μας θα ήταν ειρηνικές και ασφαλείς, γεμάτες υγεία και άνεση, τα νομικά μας συστήματα θα ήταν δίκαια και θα προσέφεραν σε όλους την ίδια προστασία, ενώ και οι πολιτικές μας διαδικασίες θα ήταν διαφανείς και δημοκρατικές και θα εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα του λαού.

Λοιπόν, τι δεν πάει καλά; Ένα από τα μικρά πράγματα που δεν πάει καλά είναι ότι οι πολιτικοί, όπως και όλοι μας, θα παρεκκλίνουν συχνά από την πορεία που έχουν υποσχεθεί, αν κανείς δεν τους ελέγχει! Έτσι, θα πρέπει να γνωρίζουμε ακριβώς τι υποσχέσεις έχουν δοθεί και αν αυτές τηρούνται.

? Κάνεις πάντα αυτό που έχεις πει ότι θα κάνεις; Ακόμη κι αν κανείς δε σου το υπενθυμίσει;

Πο α ε να τα δ κα ώματά μας;

Γνωρίζουμε ότι έχουμε το δικαίωμα να γίνονται όλα τα δικαιώματά μας σεβαστά. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και άλλες διεθνείς συνθήκες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών δικαιωμάτων. Παρακάτω, θα τους ρίξουμε μια ματιά με τη σειρά που εξελίχτηκαν και αναγνωρίστηκαν από τη διεθνή κοινότητα. Ο «κανονικός» τρόπος ταξινόμησης αυτών των δικαιωμάτων είναι σε «πρώτη, δεύτερη και τρίτη γενιά» δικαιωμάτων. Θα ακολουθήσουμε αυτόν τον τρόπο προς το παρόν, αλλά, όπως θα δούμε, αυτή η ταξινόμηση έχει περιορισμένη χρησιμότητα και μπορεί να είναι και αποπροσανατολιστική σε ορισμένες περιπτώσεις.

Δικαιώματα πρώτης γενιάς (αστικά και πολιτικά δικαιώματα)

Αυτά τα δικαιώματα άρχισαν να αναδύονται ως θεωρία κατά τον 17ο και 18ο αιώνα και βασίζονταν κυρίως σε πολιτικούς προβληματισμούς. Σταδιακά είχε αρχίσει να αναγνωρίζεται ότι υπάρχει ανάγκη να περιοριστεί η απόλυτη εξουσία του Κράτους και ότι ο λαός θα έπρεπε να έχει κάποια επιρροή στις πολιτικές που τον αφορούσαν.

Οι δύο κεντρικές ιδέες ήταν εκείνες που αφορούσαν στην προσωπική ελευθερία και στην προστασία του ατόμου από τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων του από την πλευρά του Κράτους.

- Τα αστικά δικαιώματα αφορούν στις ελάχιστες εγγυήσεις για τη σωματική και ηθική ακεραιότητα και αναγνωρίζουν στα άτομα τη δική τους σφαίρα συνείδησης και πεποιθήσεων: λ.χ., τα δικαιώματα στην ισότητα και στην ελευθερία, στην ελευθερία στην άσκηση μιας θρησκείας ή στην έκφραση της γνώμης και τα δικαιώματα έναντι βασανιστηρίων ή θανάτωσης.
- Τα νομικά δικαιώματα συνήθως συγκαταλέγονται στα «αστικά» δικαιώματα. Παρέχουν δικονομική προστασία σε όσους έρχονται σε επαφή με το νομικό και πολιτικό σύστημα: λ.χ., η προστασία έναντι της αυθαίρετης σύλληψης και κράτησης, το τεκμήριο της αθωότητας και το δικαίωμα της έφεσης.
- Τα πολιτικά δικαιώματα είναι απαραίτητα προκειμένου να συμμετάσχει κανείς στη ζωή της κοινότητας και της κοινωνίας: λ.χ., το δικαίωμα της ψήφου, της συμμετοχής σε πολιτικό κόμμα, της ελεύθερης συνάθροισης και της συμμετοχής σε συζητήσεις, της έκφρασης και της πρόσβασης σε πληροφόρηση/ενημέρωση.

«Το να σε φυλακίσουν δεν είναι
το πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι
να αποφύγεις να παραδοθείς.»

Nazim Hikmet

Οι κατηγορίες δεν είναι απόλυτες, αλλά απλώς ένας τρόπος – από τους πολλούς που υπάρχουν – ταξινόμησης των διαφόρων δικαιωμάτων. Τα περισσότερα δικαιώματα εμπίπτουν σε περισσότερες από μια κατηγορίες. Το δικαίωμα της έκφρασης, λ.χ., είναι και αστικό και πολιτικό δικαίωμα. Είναι θεμελιώδες τόσο για τη συμμετοχή στην πολιτική ζωή όσο και για την προσωπική ελευθερία.

? Ε να όλα τα πολιτικά δικαιώματα επίσης και αστικά;

Τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα σήμερα εκτίθενται λεπτομερώς στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR) και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών [European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR)]. Αυτά τα δικαιώματα παραδοσιακά θεωρούνταν από πολλούς – τουλάχιστον στη «Δύση» – ως τα πιο σημαντικά, αν όχι τα μόνα ανθρώπινα δικαιώματα. Θα δούμε στην επόμενη ενότητα ότι αυτό είναι μια εσφαλμένη αντίληψη.

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι χώρες του σοβιετικού μπλοκ είχαν δεχθεί δριμυιά κριτική για την έλλειψη σεβασμού απέναντι στα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Αυτές οι χώρες απάντησαν, με τη σειρά τους, ασκώντας κριτική στις δυτικές δημοκρατίες για την παραγνώριση κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων, τα οποία θα εξετάσουμε αργότερα. Υπήρχε τουλάχιστον ένα στοιχείο αλήθειας και στις δυο κριτικές.

Δικαιώματα δεύτερης γενιάς (κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δικαιώματα)

Αυτά τα δικαιώματα αναφέρονται στο πώς ζουν και δουλεύουν μαζί οι άνθρωποι καθώς και στις βασικές ανάγκες της ζωής. Βασίζονται σε ιδέες ισότητας και εγγυημένης πρόσβασης σε ουσιώδη κοινωνικά και οικονομικά αγαθά, υπηρεσίες και ευκαιρίες. Αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο διεθνώς ως συνέπειες της πρώιμης εκβιομηχάνισης και της ανάδυσης της εργατικής τάξης. Αυτά οδήγησαν σε νέα αιτήματα και σε νέες αντιλήψεις σχετικά με το τι σημαίνει αξιοπρεπής ζωή. Οι άνθρωποι συνειδητοποίησαν ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια απαιτεί περισσότερα πράγματα πέραν της ελάχιστης παρέμβασης του κράτους, την οποία εισήγαγαν τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα.

- Τα κοινωνικά δικαιώματα είναι εκείνα που λειτουργούν ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή στη ζωή της κοινωνίας. Περιλαμβάνουν, τουλάχιστον, το δικαίωμα στην εκπαίδευση και το δικαίωμα στη δημιουργία και συντήρηση οικογένειας. Πολλά από αυτά τα δικαιώματα συχνά θεωρούνται ως «αστικά» δικαιώματα: λ.χ., τα δικαιώματα στην ψυχαγωγία, στην υγειονομική περίθαλψη, στην ιδιωτικότητα και στη μη διάκριση.
- Τα οικονομικά δικαιώματα κατά κανόνα θεωρούνται ότι περιλαμβάνουν το δικαίωμα στην εργασία, σε ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, στη στέγαση και το δικαίωμα στη σύνταξη, αν κανείς είναι ηλικιωμένος ή έχει αναπηρίες. Τα οικονομικά δικαιώματα αντανακλούν το γεγονός ότι ένα συγκεκριμένο ελάχιστο επίπεδο υλικής ασφάλειας είναι απαραίτητο για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το ότι, λ.χ., η έλλειψη απασχόλησης ή στέγης μπορεί να είναι ψυχολογικά ταπεινωτική για το άτομο.
- Τα πολιτισμικά δικαιώματα αναφέρονται στον πολιτισμικό «τρόπο ζωής» μιας κοινότητας και συχνά τους αποδίδεται λιγότερη προσοχή απ' ό,τι σε δικαιώματα άλλων τύπων. Περιλαμβάνουν το δικαίωμα της ελεύθερης συμμετοχής στην πολιτισμική ζωή της κοινότητας και πιθανά το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Ωστόσο, πολλά άλλα δικαιώματα, που δε συγκαταλέγονται επισήμως στα πολιτισμικά, είναι απαραίτητα για τις μειονοτικές κοινότητες προκειμένου αυτές να διατηρήσουν τον ξεχωριστό πολιτισμικό τους χαρακτήρα: λ.χ. το δικαίωμα στη μη διάκριση και στην ίση προστασία από τους νόμους.

? Υπάρχουν πολιτικές ομάδες στην κοινωνία που υφίστανται περιορισμό των δικαιωμάτων τους; Ποιες θρησκευτικές ομάδες έχουν πάρεθρον κηχαρικήρα;

· «η συγκλονιστική πραγματικότητα...είναι ότι τα κράτη και η διεθνής κοινότητα στο σύνολό της ανέχεται παραβιάσεις οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων οι οποίες, αν διαπράττονταν εις βάρος αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων, θα προκαλούσαν φρίκη και αποτροπιασμό τέτοιο, που θα οδηγούσε σε συντονισμένες προσπάθειες για άμεσα επανορθωτική δράση»

· *Δήλωση της Επιτροπής των Η.Ε. για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα στη Συνάντηση της Βιέννης*

· «Το δικαίωμα στην ανάπτυξη είναι ένα αναφαίρετο ανθρώπινο δικαίωμα, βάσει του οποίου κάθε άνθρωπος δικαιούται να συμμετέχει, να συμβάλλει και να απολαμβάνει την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική και πολιτική ανάπτυξη, μέσα από την οποία όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες μπορούν να πραγματοποιηθούν πλήρως».

· *Άρθρο 1ο, Διακήρυξη των Η.Ε. για το Δικαίωμα στην ανάπτυξη.*

«Τα ανθρώπινα δικαιώματα ξεκινούν από το πρωινό.»

Τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δικαιώματα διακρίνονται στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα και στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη.

Είναι κάποια δικαιώματα πιο σημαντικά από κάποια άλλα;

Léopold Senghor

Με μεγάλη δυσκολία αναγνωρίστηκε η πλειονότητα των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων σε επίπεδο ίσο με τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα, και αυτό για λόγους που είναι τόσο πολιτικοί όσο και ιδεολογικοί. Αν και φαίνεται αυταπόδεικτο στον μέσο πολίτη, ότι λ.χ. ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης, η στέγη και οι συνθήκες απασχόλησης είναι όλα ουσιώδη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, οι πολιτικοί δεν ήταν τόσο πρόθυμοι να αναγνωρίσουν κάτι τέτοιο. Ένας λόγος είναι βέβαια ότι η διασφάλιση κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων για όλους/ες θα σήμαινε μια δραστική ανακατανομή των πόρων. Οι πολιτικοί γνωρίζουν καλά ότι με αυτές τις πολιτικές δεν κερδίζουν ψήφους.

Αντίστοιχα, προβάλλουν μια σειρά δικαιολογίες προκειμένου να πείσουν ότι τα δικαιώματα δεύτερης γενιάς είναι διαφορετικής τάξης. Ο πρώτος ισχυρισμός που συχνά προβάλλεται είναι ότι τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα δεν είναι ούτε ρεαλιστικά ούτε πραγματοποιήσιμα, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, και ότι θα πρέπει να προσεγγίσουμε την επίτευξή τους σταδιακά. Αυτή την προσέγγιση έχει υιοθετήσει το Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα: Οι κυβερνήσεις οφείλουν μόνο να καταδείξουν ότι λαμβάνουν τα μέτρα που θα οδηγήσουν στην επίτευξη αυτών των στόχων κάποια στιγμή στο μέλλον. Ο ισχυρισμός αυτός, ωστόσο, επιδέχεται σίγουρα αμφισβήτηση και φαίνεται να βασίζεται περισσότερο σε πολιτικούς λόγους παρά σε οτιδήποτε άλλο. Πολλές ανεξάρτητες μελέτες έχουν δείξει ότι στον κόσμο υπάρχουν αρκετοί πόροι και αρκετή γνώση προκειμένου να διασφαλιστούν οι βασικές ανάγκες όλων, αν γινόταν μια συνειδητή προσπάθεια.

Ένας δεύτερος ισχυρισμός που προβάλλεται είναι ότι υπάρχει μια θεμελιακή θεωρητική διαφορά ανάμεσα στα δικαιώματα πρώτης και δεύτερης γενιάς: Ότι τα δικαιώματα πρώτης γενιάς απαιτούν από τις κυβερνήσεις μόνο να παραιτηθούν από κάποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες (αυτά ονομάζονται και «αρνητικά» δικαιώματα), ενώ η δεύτερη γενιά απαιτεί θετική παρέμβαση από πλευράς των κυβερνήσεων (αυτά είναι τα «θετικά» δικαιώματα). Το επιχείρημα είναι, λοιπόν, ότι δεν είναι ρεαλιστικό να αναμένει κανείς από τις κυβερνήσεις να λάβουν θετικά μέτρα, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, και ότι δεν είναι, για τον λόγο αυτό, υποχρεωμένες να το κάνουν. Χωρίς καμιά υποχρέωση από τις δυο πλευρές, δεν μπορεί να έχει νόημα κανένα δικαίωμα.

Υπάρχουν, ωστόσο, δυο βασικές παρανοήσεις στους συλλογισμούς αυτούς.

Πρώτον, τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα δεν είναι κατά καμιά έννοια αμιγώς αρνητικά. Προκειμένου, λ.χ., μια κυβέρνηση να διασφαλίσει την ελευθερία έναντι βασανιστηρίων, δεν αρκεί απλώς να μη βασανίζουν οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι! Η πραγματική ελευθερία σε αυτό το πεδίο απαιτεί ένα πολύπλοκο σύστημα ελέγχων, όπως συστήματα αστυνόμευσης, νομικούς μηχανισμούς, ελεύθερη πληροφόρηση και πρόσβαση σε χώρους κράτησης και πολλά άλλα. Το ίδιο ισχύει και για τη διασφάλιση του δικαιώματος ψήφου και για όλα τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Με άλλα λόγια, τα δικαιώματα αυτά απαιτούν θετική δράση από πλευράς του κράτους πέραν της αποχής από ορισμένες δράσεις.

? Ποιες θετικές δράσεις πρέπει να αναλάβει μια κυβέρνηση για να διασφαλίσει ελεύθερες και δίκαιες εκλογές;

Επιπλέον, τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, όπως και τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα, αξιώνουν από τις κυβερνήσεις να παραιτηθούν από ορισμένες δραστηριότητες, όπως λ.χ. από το να δίνουν μεγάλες φοροαπαλλαγές σε εταιρείες, να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη σε περιφέρειες που ήδη έχουν σχετικό πλεονέκτημα ή το να επιβάλλουν πρόστιμα που τιμωρούν αναπτυσσόμενες χώρες – κ.ο.κ.

«Πρώτα το φαί και μετά οι ηθικολογίες»

Bertold Brecht

Στην πραγματικότητα, οι διάφοροι τύποι δικαιωμάτων συνδέονται πιο στενά από όσο, ίσως, υποδηλώνουν οι τίτλοι τους. Τα οικονομικά δικαιώματα συγχωνεύονται με τα πολιτικά δικαιώματα, τα αστικά δικαιώματα συχνά δεν μπορούν να διακριθούν από τα κοινωνικά δικαιώματα. Οι τίτλοι μπορεί να είναι χρήσιμοι στο να δίνουν μια γενική εικόνα αλλά μπορούν επίσης να γίνουν πολύ παραπλανητικοί. Σχεδόν κάθε δικαίωμα μπορεί να εμπίπτει σε όλες τις κατηγορίες ανάλογα με την περίπτωση.

Δικαιώματα τρίτης γενιάς (συλλογικά δικαιώματα)

Ο κατάλογος των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν έχει παραμείνει αναλλοίωτος. Αν και κανένα από τα δικαιώματα που βρίσκονταν στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν έχει αμφισβητηθεί στα 50 και πλέον χρόνια της ύπαρξής της, νέες συμφωνίες και κείμενα έχουν διασαφηνίσει και αναπτύξει περαιτέρω κάποιες από τις βασικές έννοιες που υπήρχαν στο αρχικό κείμενο.

Αυτές οι προσθήκες ήταν αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων: Προέκυψαν ενμέρει ως συνέπεια των μεταβαλλόμενων απόψεων σχετικά με την ανθρωπινή αξιοπρέπεια, ενμέρει ως αποτέλεσμα των τεχνολογικών αλλαγών και ενμέρει ως αποτέλεσμα των νέων απειλών που αναδύονται. Στην περίπτωση, συγκεκριμένα, της νέας κατηγορίας δικαιωμάτων που έχουν ονομαστεί δικαιώματα τρίτης γενιάς, αυτά προέκυψαν ως συνέπεια μιας βαθύτερης κατανόησης των διαφόρων ειδών εμποδίων που μπορούν να σταθούν στον δρόμο για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων της πρώτης και δεύτερης γενιάς. Η επιταχυνόμενη παγκοσμιοποίηση έχει επίσης αποκαλύψει ότι υπάρχει πιθανότητα να διοχετευθούν πόροι στην υπέρβαση αυτών ακριβώς των εμποδίων.

? Ποια είναι τα κύρια εμπόδια που υπάρχουν και αναστέλλουν τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες; Ποια δικαιώματα απειλούνται περισσότερο;

Η ιδέα που βρίσκεται στη βάση των δικαιωμάτων τρίτης γενιάς είναι η αλληλεγγύη. Τα δικαιώματα αυτά αγκαλιάζουν τα συλλογικά δικαιώματα της κοινωνίας ή των λαών –όπως το δικαίωμα στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην ειρήνη και στο υγιεινό περιβάλλον. Σε μεγάλο μέρος του κόσμου, συνθήκες όπως η ακραία φτώχεια, ο πόλεμος, οι οικολογικές και φυσικές καταστροφές δείχνουν ότι πολύ μικρή πρόοδος έχει σημειωθεί στον τομέα του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτό, πολλοί άνθρωποι θεώρησαν ότι θα πρέπει να αναγνωριστεί μια νέα κατηγορία δικαιωμάτων: αυτά τα δικαιώματα θα διασφάλιζαν τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου οι κοινωνίες, ιδίως στον αναπτυσσόμενο κόσμο, να έχουν τις εγγυήσεις για την απολαβή των δικαιωμάτων πρώτης και δεύτερης γενιάς που έχουν ήδη αναγνωριστεί.

Τα επιμέρους δικαιώματα, που πιο συχνά περιλαμβάνονται σε αυτή την κατηγορία των δικαιωμάτων τρίτης γενιάς, είναι τα δικαιώματα στην ανάπτυξη, στην ειρήνη, στο υγιεινό περιβάλλον, στο μερίδιο από την αξιοποίηση της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας, στην επικοινωνία και στην ανθρωπιστική βοήθεια.

Υπάρχει, ωστόσο, μια δημόσια συζήτηση σχετικά με αυτήν τη νέα κατηγορία δικαιωμάτων. Ορισμένοι ειδικοί έχουν αντιρρήσεις ως προς το αν μπορούν τα συλλογικά δικαιώματα να ονομαστούν «ανθρώπινα» δικαιώματα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι, εξ ορισμού, δικαιώματα ατόμων και προσδιορίζουν το πεδίο του ατομικού συμφέροντος, στο οποίο δίνεται προτεραιότητα έναντι των συμφερόντων της κοινωνίας ή κοινωνικών ομάδων. Τα συλλογικά δικαιώματα αντιθέτως αφορούν κοινότητες ή κράτη ολόκληρα.

Η δημόσια συζήτηση αφορά, όχι τόσο στο αν υφίστανται αυτά τα δικαιώματα, αλλά στο αν θα πρέπει να ταξινομηθούν ως ανθρώπινα δικαιώματα. Το ζήτημα δεν έγκειται απλώς στο όνομα. Ορισμένοι φοβούνται ότι μια τέτοια μεταβολή στην ονοματοδοσία θα μπορούσε να δώσει σε καταπιεστικά καθεστώτα το πρόσχημα να περιστείλουν (ατομικά) ανθρώπινα δικαιώματα στο όνομα των συλλογικών αυτών δικαιωμάτων, λ.χ. τα αστικά δικαιώματα για να προαγάγουν την «οικονομική ανάπτυξη». Υπάρχει άλλη μια ανησυχία που εκφράζεται μερικές φορές: Αφού δεν είναι το Κράτος αλλά η διεθνής κοινότητα αυτή που υποτίθεται ότι διασφαλίζει τα δικαιώματα τρίτης γενιάς, είναι δυνατό να διασφαλιστεί ότι κάποιος θα είναι υπόλογος για την τήρησή τους ή μη; Ποιος, ή τι, είναι –υποτίθεται– υπεύθυνος για τη διασφάλιση της ειρήνης στον Καύκασο ή στην Παλαιστίνη;

Παρόλα αυτά, όπως κι αν αποφασίσουμε να τα ονομάζουμε, υπάρχει γενική συμφωνία ότι αυτά τα πεδία απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση και προσοχή από τη διεθνή κοινότητα. Ορισμένα συλλογικά δικαιώματα έχουν ήδη αναγνωριστεί, ειδικά στην Αφρικανική Χάρτα

· «Κουλτούρα είναι αυτό που μένει σε έναν άνθρωπο όταν έχει ξεχάσει τα πάντα»

· Emile Henriot

· «Όλοι έχουν δικαίωμα [...] μεριδίου στην επιστημονική πρόοδο και στα οφέλη που απορρέουν απ' αυτήν»
· Άρθρο 27, Ο.Κ.Δ.Ε.

«Κάθε παρέμβαση που θέλει να δημιουργήσει ένα ανθρώπινο γενετικά όμοιο με ένα άλλο ανθρώπινο, ζωντανό ή νεκρό, απαγορεύεται».

Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Αξιοπρέπειας του Ανθρώπινου Όντος, Παρίσι, 1998.

Unesco

Η Unesco επίσης έχει δώσει μεγάλη προσοχή στο ανθρώπινο γονιδίωμα και τον Νοέμβριο του 1987, η Γενική Συνέλευση της υιοθέτησε μια Οικουμενική Διακήρυξη για το Ανθρώπινο Γονιδίωμα και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αυτή η Διακήρυξη θεσπίζει παρόμοιους περιορισμούς για την ιατρική παρέμβαση στη γενετική κληρονομιά της ανθρωπότητας όπως και στα επιμέρους άτομα.

Δικαιωμάτων των Ανθρώπων και των Λαών. Η ίδια η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περιλαμβάνει το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, ενώ το ανθρώπινο δικαίωμα στην ανάπτυξη κωδικοποιήθηκε στη Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. στα 1986.

Η πρόοδος της επιστήμης

Ένα άλλο πεδίο στο οποίο αναγνωρίζονται ανθρώπινα δικαιώματα είναι αυτό της ιατρικής επιστήμης. Οι νέες επιστημονικές ανακαλύψεις έχουν ανοίξει μια σειρά ζητήματα που έχουν να κάνουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ειδικά στα πεδία της γενετικής μηχανικής και στη μεταμόσχευση οργάνων και ιστών. Ερωτήματα για την ίδια τη φύση της ζωής ανακύπτουν ως συνέπεια της τεχνικής προόδου σε καθένα από αυτά τα πεδία. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει ανταποκριθεί σε αυτές τις προκλήσεις με μια νέα διεθνή συνθήκη: τη Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την Αξιοπρέπεια του Ανθρωπίνου Όντος σε ό,τι αφορά τις εφαρμογές της Βιολογίας και της Ιατρικής (στο εξής θα αναφέρεται ως η Σύμβαση του Οβιέδο (Oviedo Convention). Αυτή η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 1999.

Αυτή η σύμβαση έχει υπογραφεί από 30 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και έχει κυρωθεί από 10. Χαράζει κατευθυντήριες γραμμές για ορισμένα από τα προβληματικά ζητήματα που τέθηκαν στην προηγούμενη ενότητα.

Μια περίληψη των πιο σημαντικών άρθρων:

- Οποιαδήποτε μορφή διάκρισης εναντίον ενός προσώπου στη βάση της γενετικής του κληρονομιάς απαγορεύεται.
- Τα προληπτικά γενετικά τεστ επιτρέπεται να γίνονται μόνο για λόγους υγείας και όχι, λ.χ., προκειμένου να καθορίζονται τα σωματικά χαρακτηριστικά που το παιδί θα αναπτύξει στη μετέπειτα ζωή του.
- Παρέμβαση με στόχο την τροποποίηση του ανθρώπινου γονιδιώματος μπορεί να γίνει μόνο για προληπτικούς, διαγνωστικούς ή θεραπευτικούς σκοπούς.
- Η ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή δεν επιτρέπεται για να καθοριστεί το φύλο του παιδιού.
- Η αφαίρεση οργάνων ή ιστού από ένα ζωντανό άτομο με στόχο τη μεταμόσχευση μπορεί να γίνει μόνο για το θεραπευτικό όφελος του λήπτη (Άρθρο 21 – Απαγόρευση του οικονομικού οφέλους).

Βιοτεχνολογία

Η γενετική μηχανική είναι η μέθοδος αλλαγής των κληρονομούμενων χαρακτηριστικών ενός οργανισμού κατά έναν προκαθορισμένο τρόπο μέσω της μεταβολής του γενετικού υλικού. Η πρόοδος στον τομέα αυτό έχει οδηγήσει σε μια έντονη διαμάχη γύρω από μια σειρά ηθικά ζητήματα και ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Θα πρέπει, λ.χ., να επιτρέπεται η αλλαγή των σπερματικών κυττάρων, όταν αυτό έχει ως συνέπεια γενετική αλλαγή σε όλο τον οργανισμό και στις μετέπειτα γενιές; Ή, θα πρέπει να επιτραπεί η αναπαραγωγή ανθρώπινων κλώνων από ένα μεμονωμένο κύτταρο, αφού επιτρέπεται στην περίπτωση προβάτων και ποντικών; Η πρόοδος στη βιοϊατρική τεχνολογία έχει οδηγήσει στη δυνατότητα μεταμόσχευσης ενήλικων και εμβρυικών οργάνων και ιστών από ένα σώμα σε ένα άλλο. Όπως και η γενετική μηχανική, αυτό προσφέρει τεράστιες δυνατότητες βελτίωσης της ζωής ορισμένων ανθρώπων και ακόμη τη σωτηρία ορισμένων ζώων –αλλά σκεφτείτε ορισμένα από τα προβληματικά ζητήματα που έχουν ανακύψει από αυτές τις προόδους:

Αναφορές

Symonides, Janusz ed., *Human Rights: New Dimensions and Challenges, Manual on Human Rights, Unesco/Dartmouth Publishing, Paris, 1998.*
Donnelly, Jack, *Universal Human Rights in theory and practice, Cornell University Press, 1989.*
Robertson A. and Merrills J., *Human rights in the world, Manchester University Press, 1996.*
Council of Europe website on bioethics: www.legal.coe.int/bioethics/.

- Αν μια ζωή μπορεί να σωθεί ή να βελτιωθεί από τη χρήση ενός οργάνου προερχόμενου από ένα νεκρό σώμα, θα πρέπει αυτό να επιχειρείται σε κάθε περίπτωση; Ή μήπως και τα νεκρά σώματα αξίζουν σεβασμό;
- Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι όλοι όσοι το έχουν ανάγκη έχουν και ίσες ευκαιρίες να λάβουν το κατάλληλο μόσχευμα, όταν υπάρχει περιορισμένος αριθμός;
- Θα πρέπει να υπάρχουν νόμοι σχετικά με τη διατήρηση των οργάνων και των ιστών;
- Εάν η ιατρική παρέμβαση επηρεάζει το ανθρώπινο γονιδίωμα και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να απειλείται η ζωή του ατόμου ή η ποιότητα της ζωής του, είναι η αποζημίωση πρόσφορο μέσο; Μπορεί να στηριχτεί η κατηγορία της δολοφονίας, στην περίπτωση που κάποιο άτομο πεθάνει;

Νομική πορεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Γνωρίζουμε ήδη ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναφαίρετα δικαιώματα, κτήμα κάθε ανθρωπίνου όντος. Αλλά πώς μπορούμε να έχουμε πρόσβαση σε αυτά τα δικαιώματα; Πού μπορούμε να βρούμε αποδείξεις ότι αυτά τα δικαιώματα έχουν αναγνωριστεί επίσημα από τα κράτη; Και πώς εφαρμόζονται αυτά τα δικαιώματα;

«Ο νόμος δεν αλλάζει την καρδιά, αλλά συγκρατεί τους άκαρδους».

Martin Luther King

Τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζονται από συμβάσεις

Σε διεθνές επίπεδο τα κράτη έχουν συνέλθει για να καταρτίσουν συγκεκριμένες συμβάσεις στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτές οι συμβάσεις καθορίζουν αντικειμενικά κριτήρια συμπεριφοράς για τα κράτη επιβάλλοντας σε αυτά συγκεκριμένες υποχρεώσεις προς τα άτομα. Μπορεί να είναι δύο ειδών: νομικά δεσμευτικές ή μη δεσμευτικές.

Ένα δεσμευτικό κείμενο, που συνήθως ονομάζεται Συνθήκη ή Σύμφωνο, αντιπροσωπεύει μια δέσμευση κρατών να υλοποιήσουν δικαιώματα σε εθνικό επίπεδο. Κάθε κράτος πρέπει να δείξει πρόθεση να δεσμευτεί και αυτό μπορεί να γίνει με την κύρωση ή την προσχώρηση σε μία τέτοια συνθήκη. (Απλή υπογραφή του κειμένου δεν το καθιστά δεσμευτικό). Επιτρέπεται γενικά στα κράτη να διατυπώνουν επιφυλάξεις ή δηλώσεις που τα εξαιρούν από συγκεκριμένες προβλέψεις του κειμένου, καθώς ο σκοπός είναι να πεισθούν όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη να υπογράψουν. Άλλωστε είναι καλύτερα να υποσχεθεί ένα κράτος ότι θα συμμορφωθεί με μερικά ανθρώπινα δικαιώματα παρά με κανένα! Ωστόσο μπορεί κάποιες φορές να γίνει κατάχρηση αυτού του μηχανισμού και να χρησιμοποιηθεί ως πρόφαση άρνησης βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιτρέποντας σε ένα κράτος να «ξεφύγει» από το διεθνή έλεγχο σε συγκεκριμένους τομείς.

? Γιατί νομίζετε ότι ακόμα και κράτη με κακή παράδοση στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πρόθυμα να υπογράψουν συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Αντίθετα, ένα μη δεσμευτικό κείμενο είναι στην ουσία απλά μια διακήρυξη ή πολιτική συμφωνία κρατών ότι θα γίνουν όλες οι προσπάθειες για να επιτευχθεί ένα σύνολο δικαιωμάτων, αλλά χωρίς καμιά νομική υποχρέωση να γίνει αυτό. Αυτό σημαίνει συνήθως στην πράξη ότι δεν υπάρχουν επίσημοι (ή νομικοί) μηχανισμοί εφαρμογής.

? Ποια είναι η αξία μιας απλής «υπόσχεσης» για την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όταν αυτή δεν υποστηρίζεται από νομικούς μηχανισμούς; Είναι καλύτερη από το τίποτα;

Μια διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών ή ένα μη δεσμευτικό κείμενο είναι συνήθως το αποτέλεσμα μιας συνάντησης της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών ή ενός συνεδρίου που συνήλθε για ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Όλα τα κράτη απλώς με τη συμμετοχή τους ως μέλη των Ηνωμένων Εθνών ή με τη συμμετοχή τους στο συνέδριο θεωρείται ότι συμφωνούν με τη διακήρυξη που εκδίδεται. Η αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε εθνικό επίπεδο μπορεί επίσης να είναι το αποτέλεσμα μιας συμφωνίας μεταξύ του κράτους και των πολιτών του. Όταν τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζονται σε εθνικό επίπεδο, καθίστανται κατά πρώτο λόγο δέσμευση του κράτους προς τους πολίτες του.

Βασικά δ εθνή κε μενα

Η σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο και αποκτά ολοένα και ευρύτερη προστασία. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως νίκη, όχι μόνο για

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Είναι το πρώτο κείμενο ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνδυάζει σε ένα κείμενο τα ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και κοινωνικά δικαιώματα που έχουν ήδη καταγραφεί από μια ποικιλία διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πηγών. Διακηρύχθηκε από κοινού από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη Νίκαια μεταξύ 7 και 9 Δεκεμβρίου 2000. Σε αντίθεση με τις συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν είναι νομικά δεσμευτική και καλύπτει μόνο την Ευρωπαϊκή Ένωση

τους ακτιβιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και γενικά για κάθε άτομο. Απόρροια αυτής της επιτυχίας είναι η ανάπτυξη ενός μεγάλου και περίπλοκου συνόλου κειμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διαδικασιών εφαρμογής τους.

Τα κείμενα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατατάσσονται συνήθως σε 3 βασικές κατηγορίες: βάσει γεωγραφικής εμβέλειας (περιφερειακής ή παγκόσμιας), βάσει κατηγορίας δικαιωμάτων που προβλέπουν και βάσει της ειδικής κατηγορίας ατόμων ή ομάδων στους οποίους παρέχεται προστασία.

Μόνο σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών υπάρχουν περισσότερα από εκατό κείμενα που αφορούν ανθρώπινα δικαιώματα και αν προσθέσουμε σε αυτά και εκείνα από διάφορα περιφερειακά επίπεδα, ο αριθμός αυξάνεται περαιτέρω. Δεν μπορούμε να αναφερθούμε εδώ σε όλα αυτά τα κείμενα. Επομένως αυτή η ενότητα θα ασχοληθεί μόνο με εκείνα που είναι τα πιο σχετικά:

- κείμενα που έχουν γίνει ευρέως αποδεκτά και έχουν θέσει τις βάσεις για την ανάπτυξη άλλων κειμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- τα βασικά ευρωπαϊκά κείμενα
- κείμενα που θίγουν τα παγκόσμια ζητήματα που ερευνώνται σ' αυτό το εγχειρίδιο.

Ο Διεθνής Καταστατικός Χάρτης των Δικαιωμάτων

Το πιο σημαντικό κείμενο ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ), που υιοθετήθηκε το 1948 από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Το κείμενο αυτό είναι τόσο ευρέως αποδεκτό που ο αρχικός μη δεσμευτικός του χαρακτήρας έχει αλλάξει και πλέον αναφέρεται συχνά ως νομικά δεσμευτικό βάσει του εθιμικού διεθνούς δικαίου.

Η ΟΔΔΑ αποτελείται από προοίμιο και 30 άρθρα που καταγράφουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες που δικαιούνται όλοι οι άντρες και γυναίκες παντού στον κόσμο χωρίς καμιά διάκριση. Εγγυάται τόσο ατομικά και πολιτικά, όσο και κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δικαιώματα.

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΠΔ) τέθηκαν σε ισχύ το 1966 και είναι τα βασικά νομικά δεσμευτικά κείμενα με παγκόσμια ισχύ. Μαζί με την ΟΔΔΑ αποτελούν τον Διεθνή Καταστατικό Χάρτη των Δικαιωμάτων. Καθένα από αυτά, όπως προκύπτει από τα ονόματά τους, κατοχυρώνει διαφορετική κατηγορία δικαιωμάτων. Παρόλο που τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στο ΔΣΑΠΔ ισχύουν από τη στιγμή που το κράτος συμφωνήσει να δεσμευτεί από αυτό, τα δικαιώματα του ΔΣΟΚΠΔ μπορεί να εφαρμοστούν σταδιακά. (Αυτό θέτει στα κράτη την υποχρέωση να αναπτύξουν πολιτικές και νομοθεσία που θα βοηθήσουν την πλήρη πραγμάτωση των δικαιωμάτων). Τα σύμφωνα αντιμετωπίζονται διαφορετικά γιατί, σε γενικές γραμμές, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα δεν μπορούν να υλοποιηθούν άμεσα.

? Θεωρείτε σωστό ότι για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα αναμένεται ότι θα εφαρμόζονται άμεσα, ενώ τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα μόνο σταδιακά;

Ευρωπαϊκά κείμενα

Τέσσερις από τις πέντε Ηπείρους του κόσμου έχουν καταρτίσει συστήματα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην Αμερική υπάρχει ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών και το βασικό δεσμευτικό κείμενο είναι η Αμερικανική Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1969. Στην Αφρική βρίσκουμε τον Αφρικανικό Χάρτη για τα Δικαιώματα των Ατόμων και των Λαών, που υιοθετήθηκε από την Αφρικανική Ένωση (παλαιότερα γνωστή ως Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας). Στην ασιατική ήπειρο δεν έχει αναπτυχθεί ως σήμερα κάποιο κανονικό σύστημα και το μόνο περιφερειακό κείμενο ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι μια μη δεσμευτική διακήρυξη – η Ασιατική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Και στην Ευρώπη; Η Ευρώπη έχει φυσικά ένα καλά καθιερωμένο σύστημα εντός του Συμβουλίου

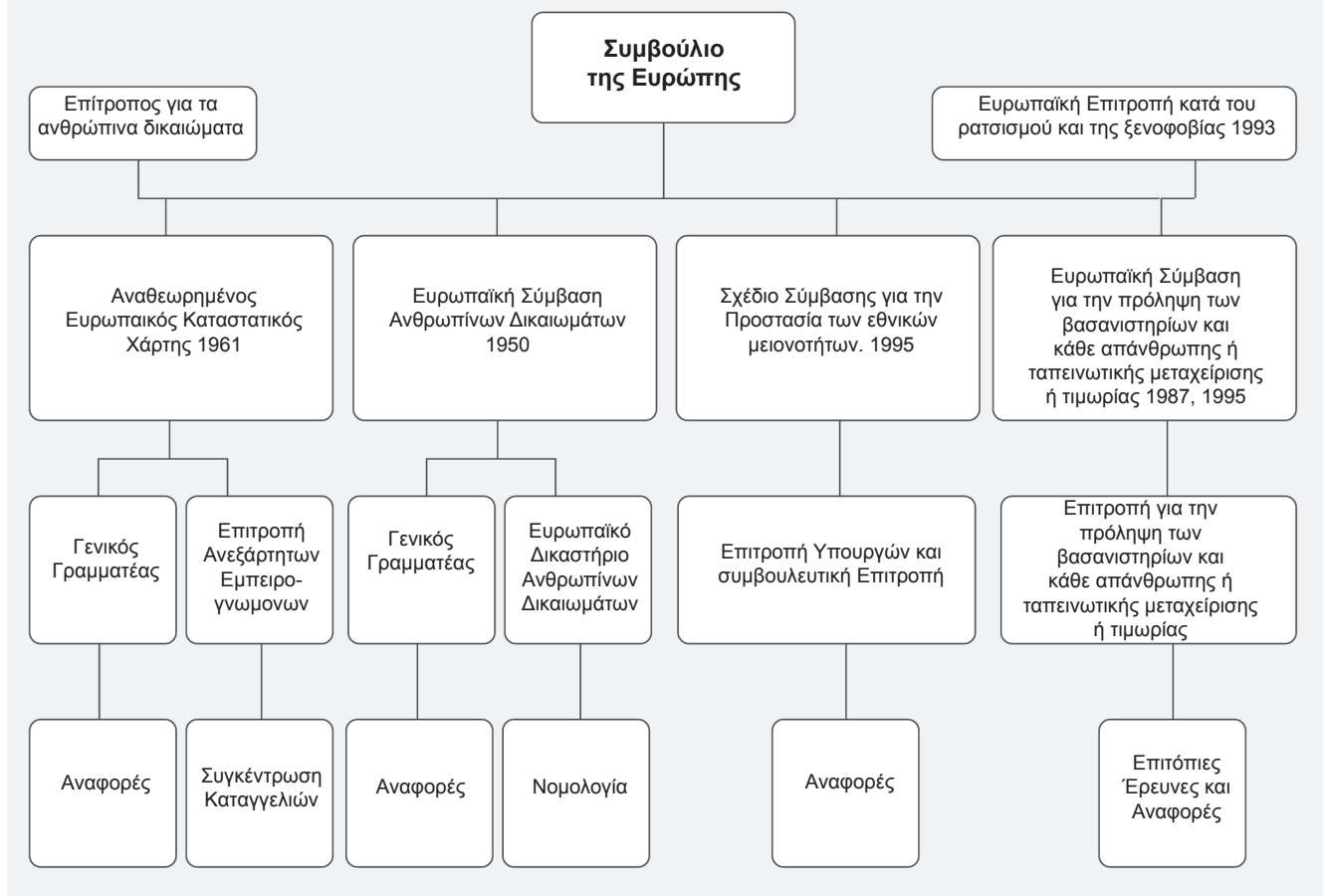
της Ευρώπης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Γιατί νομίζετε ότι οι διαφορετικές περιφέρειες του κόσμου θεώρησαν απαραίτητο να καθιερώσουν τα δικά τους συστήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Το βασικό κείμενο ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (επίσης γνωστή ως Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – ΕΣΔΑ). Η Σύμβαση αυτή έχει γίνει αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς είναι προϋπόθεση για να γίνουν μέλη. Υιοθετήθηκε το 1950, αλλά τέθηκε σε ισχύ μόλις τρία χρόνια αργότερα. Κατοχυρώνει ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και το βασικό της πλεονέκτημα είναι ο μηχανισμός εφαρμογής της – το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αυτό το δικαστήριο και η νομολογία του αποτελούν αντικείμενο θαυμασμού σε όλο τον κόσμο και γίνεται συχνά αναφορά σε αυτά από τα Ηνωμένα Έθνη και τα συνταγματικά δικαστήρια πολλών χωρών και άλλων περιφερειακών συστημάτων.

Όπως ακριβώς και στο επίπεδο των Ηνωμένων Εθνών τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα στην Ευρώπη προβλέπονται σε ξεχωριστό κείμενο. Ο (Αναθεωρημένος) Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης είναι ένα δεσμευτικό κείμενο που περιλαμβάνει δικαιώματα για την εξασφάλιση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων στην Ευρώπη. Ο χάρτης έχει υπογραφεί από 32 κράτη μέλη και μέχρι το τέλος του 2001 είχε κυρωθεί από 12 από αυτά.

SWOT

«Βλέπω τον εαυτό μου στα μάτια κάθε ξένου».

Roger Waters

Προστασία συγκεκριμένων ομάδων

- Παράλληλα με την αναγνώριση θεμελιωδών δικαιωμάτων ατόμων, κάποια κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναγνωρίζουν τα δικαιώματα συγκεκριμένων ομάδων. Αυτή η ειδική προστασία παρέχεται λόγω παλαιότερων περιπτώσεων διακρίσεων σε βάρος ομάδων και λόγω της μειονεκτικής και ευάλωτης θέσης που έχουν ορισμένες ομάδες στην κοινωνία. Παραδείγματα ομάδων που έχουν λάβει ειδική προστασία είναι:

Μειονότητες

· Αυτές προστατεύονται:

- σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών από τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων Ανθρώπων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες, που υιοθετήθηκε το 1992 και την Υπο-Επιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων
- σε ευρωπαϊκό επίπεδο από ένα δεσμευτικό κείμενο – τη Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία Εθνικών Μειονοτήτων, που δημιούργησε ένα σώμα ελέγχου από ανεξάρτητους ειδικούς: τη Συμβουλευτική Επιτροπή της Σύμβασης Πλαίσιο/Advisory Committee on the Framework Convention.
- επειδή έχουν ειδική θέση στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) στο πρόσωπο του Υπατου Αρμοστή/Ανώτατο Επίτροπο για Εθνικές Μειονότητες και από σχετικά κείμενα του ΟΑΣΕ.

Παιδιά

- Η βασική τους προστασία παρέχεται σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ) του 1990, την πιο ευρέως κυρωθείσα σύμβαση (δεν έχει κυρωθεί μόνο από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Σομαλία). Σε επίπεδο Αφρικής, ο Αφρικανικός Χάρτης για τα Δικαιώματα και την Πρόνοια του Παιδιού, προβλέπει βασικά δικαιώματα του παιδιού λαμβάνοντας υπόψη τους ειδικούς παράγοντες της κατάστασης στην ήπειρο. Τέθηκε σε ισχύ το 1999.

Πρόσφυγες

- Τα δικαιώματα των προσφύγων εγγυώνται ειδικά στη Σύμβαση σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951 και από τον Υπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.
- Το μόνο περιφερειακό σύστημα με ειδικό κείμενο για την προστασία των προσφύγων είναι της Αφρικής με την υιοθέτηση, το 1969, της Σύμβασης για Ειδικά Θέματα Προσφύγων. Στην Ευρώπη το ΕΣΔΑ παρέχει επίσης κάποια πρόσθετη προστασία.

Γυναίκες

- Σε μια προσπάθεια για την παγκόσμια προώθηση της ισότητας μεταξύ των φύλων, τα δικαιώματα των γυναικών προστατεύονται ειδικά από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), 1979.

Άλλοι

- Σε ομάδες όπως οι εργαζόμενοι και οι κρατούμενοι παρέχεται επίσης ειδική προστασία λόγω της ευάλωτης θέσης τους, η οποία αφήνει περιθώρια εκμετάλλευσης. Άλλες ομάδες, όπως για παράδειγμα ιθαγενείς λαοί, δεν ήταν αρκετά τυχεροί ώστε να λάβουν ειδική προστασία και αγωνίζονται για χρόνια για τα δικαιώματά τους ως ομάδες.

? Μπορε τε να σκεφτε τε ομάδες στην κο νων α σας που έχουν ανάγκη ε δ κής προστασ ας;

Καταπολεμώντας τον ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) είναι ένας μηχανισμός που ιδρύθηκε από την πρώτη Σύνοδο των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1993. Η αποστολή της είναι η καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας στο επίπεδο της Ευρώπης ως συνόλου και από την άποψη της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η δράση της περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την καταπολέμηση της βίας, των διακρίσεων και της προκατάληψης που αντιμετωπίζουν άτομα ή ομάδες ατόμων, κυρίως λόγω φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, εθνικότητας και εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής. Τα μέλη της ορίζονται από τις κυβερνήσεις βάσει της βαθιάς τους γνώσης στον τομέα της καταπολέμησης της μισαλλοδοξίας. Ορίζονται με την προσωπική τους ιδιότητα και δρουν ως ανεξάρτητα μέλη.

Το κύριο πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής περιλαμβάνει:

- ξεχωριστή προσέγγιση κάθε χώρας μέλους, ώστε να αναλυθεί σε βάθος η κατάσταση που επικρατεί σε αυτή, με σκοπό να καταρτιστούν ειδικές, συγκεκριμένες προτάσεις οι οποίες να συνδυάζονται με τη συνέχεια της παρακολούθησης,
- δράση σε γενικά θέματα (συλλογή και διάχυση παραδειγμάτων καλής πρακτικής σε συγκεκριμένα ζητήματα για να παρουσιαστούν πρακτικά οι συστάσεις της Επιτροπής και υιοθέτηση συστάσεων γενικής πολιτικής),
- δραστηριότητες σε συνεργασία με την κοινότητα που περιλαμβάνουν συναντήσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης στα κράτη μέλη, συντονισμό με εθνικούς και τοπικούς ΜΚΟ, μετάδοση αντιρατσιστικών μηνυμάτων και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.

Εφαρμόζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα

Πώς μπορούμε να εξασφαλίσουμε ότι αυτοί οι μηχανισμοί προστασίας λειτουργούν; Ποιος ή τι αναγκάζει τα κράτη να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους; Τα βασικά όργανα παρακολούθησης είναι επιτροπές και δικαστήρια, που αποτελούνται όλα από ανεξάρτητα μέλη – ειδικούς ή δικαστές – και δεν εκπροσωπούν ένα κράτος. Οι βασικοί μηχανισμοί που χρησιμοποιούν αυτά τα όργανα είναι:

1. Προσφυγές (που υποβάλλονται από άτομα, ομάδες ή κράτη)
2. Υποθέσεις ενώπιον δικαστηρίου
3. Διαδικασίες αναφοράς.

Καθώς τα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή τα περιφερειακά συστήματα δεν χρησιμοποιούν όλα τις ίδιες διαδικασίες για την εφαρμογή ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μερικά παραδείγματα θα βοηθήσουν την κατανόηση.

Προσφυγές

Προσφυγές κατά ενός κράτους υποβάλλονται ενώπιον επιτροπής σύμφωνα με μια διαδικασία που αναφέρεται συνήθως ως οιοσδήποτε δικαστική. Το όργανο παρακολούθησης λαμβάνει απόφαση και τα κράτη οφείλουν να συμμορφωθούν με αυτή, παρόλο που δεν υπάρχει κάποια νομική διαδικασία επιβολής. Συχνά ένα κράτος χρειάζεται να υποβάλλει επιπρόσθετη δήλωση ή να κυρώσει ένα προαιρετικό πρωτόκολλο για να διευκρινίσει την αποδοχή από μέρους του του συστήματος καταγγελιών. Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών) και η Παναμερικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (εντός του συστήματος του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών) είναι παραδείγματα κρατικών θεσμών που ασχολούνται με προσφυγές.

? Θα πρέπει να υπάρχει νομικός μηχανισμός για την επιβολή της συμμόρφωσης με τα ανθρώπινα δικαιώματα; Τι κυρώσεις θα μπορούσαν να υπάρχουν;

Πρωτόκολλο 12 της ΕΣΔΑ

Ένα νέο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ υιοθετήθηκε το 2000: το Πρωτόκολλο 12. Αυτή τη στιγμή έχει υπογραφεί από 27 κράτη και έχει κυρωθεί από ένα. Θα τεθεί σε ισχύ μετά από 10 κυρώσεις. Η βασική του έμφαση είναι η απαγόρευση των διακρίσεων. Η ΕΣΔΑ ήδη εγγυάται το δικαίωμα του ατόμου να μην υφίσταται διακρίσεις (Άρθρο 14), αλλά αυτό θεωρείται ανεπαρκές σε σχέση με τις προβλέψεις άλλων διεθνών κειμένων όπως η ΟΔΔΑ και το ΔΣΑΠΔ. Ο βασικός λόγος είναι ότι το άρθρο 14, αντίθετα με τα άλλα, δεν περιλαμβάνει ανεξάρτητη απαγόρευση των διακρίσεων. Δηλαδή, απαγορεύει τις διακρίσεις μόνο σε σχέση με την «απόλαυση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών» που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση. Όταν αυτό το πρωτόκολλο τεθεί σε ισχύ, η απαγόρευση των διακρίσεων θα έχει «ανεξάρτητη ζωή» από τις άλλες προβλέψεις της ΕΣΔΑ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων / The European Committee for the Prevention of Torture (CPT)

Οι εκπρόσωποι της Επιτροπής επισκέπτονται περιοδικά τις χώρες που είναι μέλη στη Σύμβαση, αλλά μπορεί να οργανώσουν επιπλέον ad hoc επισκέψεις αν είναι απαραίτητο. Κατά τη διάρκεια του 2001 η Επιτροπή διεξήγαγε 18 επισκέψεις, μεταξύ των οποίων στην Ελβετία, τη Ρωσική Ομοσπονδία (Δημοκρατία της Τσετσενίας), τη Μάλτα και την Ισπανία.

Μια σημαντική λειτουργία της δράσης της Επιτροπής ήταν εμφανής στην υπόθεση των απεργιών πείνας στις τουρκικές φυλακές. Όταν η τουρκική κυβέρνηση κατάρτιζε αλλαγές στο σύστημα των φυλακών, ένας αριθμός φυλακισμένων έκαναν απεργία πείνας για να διαμαρτυρηθούν κατά κάποιων αλλαγών. Οι διαδηλώσεις τους έγιναν βίαιες. Η Επιτροπή ενεπλάκη ενεργά στις διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση και

τους απεργούς πείνας, ερευνώντας τα γεγονότα σχετικά με τις απεργίες πείνας και αναζητώντας τρόπους αναμόρφωσης του συστήματος των τουρκικών φυλακών με το νομοσχέδιο.

Η Επιτροπή επισκέφθηκε την Τουρκία 3 φορές το 2001 σε σχέση με τις απεργίες πείνας στις τουρκικές φυλακές.

Οι αναφορές της Επιτροπής είναι συνήθως δημόσιες: <http://www.humanrights.coe.int>

Νομικές υποθέσεις

Υπάρχουν μόνο δύο μόνιμα δικαστήρια, τα οποία λειτουργούν ως όργανα επιτήρησης ειδικά για την εφαρμογή ανθρωπίνων δικαιωμάτων: το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Παναμερικανικό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ωστόσο ένα νέο διεθνές δικαστήριο πρόκειται να ιδρυθεί, μόλις το Καταστατικό του κυρωθεί από 60 χώρες. Αυτό το δικαστήριο, το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ) θα δικάζει άτομα που κατηγορούνται για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, γενοκτονίες και εγκλήματα πολέμου. Από αυτή την άποψη είναι διαφορετικό και συμπληρωματικό προς το Ευρωπαϊκό και Παναμερικανικό Δικαστήριο, τα οποία εξετάζουν προσφυγές κατά κρατών.

Εκθέσεις και αναφορές

Η πλειονότητα των κειμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτούν από τα κράτη την υποβολή αναφορών. Αυτές συντάσσονται από τα ίδια τα κράτη σύμφωνα με τις οδηγίες του οργάνου επιτήρησης και περιλαμβάνουν γενικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο που λειτουργούν τα ανθρώπινα δικαιώματα σε εθνικό επίπεδο. Οι εκθέσεις εξετάζονται δημοσίως και οι ΜΚΟ συνήθως παίζουν ενεργό ρόλο στο στάδιο αυτό καταρτίζοντας παράλληλες αναφορές σχετικά με τις εκθέσεις των κρατών. Το ΔΣΑΠΔ, το ΔΣΟΚΠΔ και η Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW) είναι παραδείγματα κειμένων που απαιτούν την υποβολή αναφορών.

Οι περισσότεροι από αυτούς τους μηχανισμούς υπάρχουν για τη θεραπεία της παραβίασης συγκεκριμένου ανθρωπίνου δικαιώματος. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπτης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (1987) ανήκει σε διαφορετική κατηγορία. Βασίζεται σε ένα σύστημα επισκέψεων από μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπτης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) σε χώρους κράτησης – για παράδειγμα φυλακές και χώρους κράτησης ανηλίκων και νέων, αστυνομικά τμήματα, στρατόπεδα και ψυχιατρικά νοσοκομεία. Τα μέλη της Επιτροπής παρατηρούν τη μεταχείριση των κρατουμένων και, αν είναι απαραίτητο, προτείνουν βελτιώσεις με σκοπό τη συμμόρφωση με το δικαίωμα του ατόμου να μην υφίσταται βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στο Στρασβούργο είναι διάσημο για πολλούς λόγους, αλλά μάλλον πάνω από όλα γιατί έδωσε ζωή και νόημα στο κείμενο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [ΕΣΔΑ]. Ένα από τα βασικά του πλεονεκτήματα είναι το σύστημα της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας, το οποίο σημαίνει ότι μόλις ένα κράτος κυρώσει ή προσχωρήσει στην ΕΣΔΑ, αυτόματα υποβάλλει εαυτόν στη δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Έτσι μπορεί να υποβληθεί εναντίον του υπόθεση ανθρωπίνων δικαιωμάτων από ένα κράτος μέλος από τη στιγμή της κύρωσης.

Άλλος λόγος για την επιτυχία του είναι η δύναμη της απόφασης του Δικαστηρίου. Τα Κράτη πρέπει να συμμορφωθούν με την τελεσίδικη απόφαση. Η συμμόρφωσή τους επιτηρείται από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Σε κάθε υπόθεση που υποβάλλεται ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η διαδικασία προβλέπει επίσης τη δυνατότητα φιλικού συμβιβασμού μέσω διαμεσολάβησης μεταξύ των μερών.

Το Δικαστήριο έχει επίσης κατορθώσει να εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου. Αρχικά, όταν ιδρύθηκε το 1959, λειτουργούσε μόνο μερικώς ως δικαστήριο και συνεργαζόταν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Με την αύξηση των υποθέσεων, έγινε απαραίτητη η ύπαρξη δικαστηρίου πλήρους απασχόλησης, το οποίο ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1998. Αυτή η αύξηση των υποθέσεων είναι σαφής απόδειξη της επιτυχίας του Δικαστηρίου. Τα άτομα γνωρίζουν ότι το Δικαστήριο υπάρχει και έχει τη δυνατότητα να παρέμβει όταν νιώθουν ότι τα θεμελιώδη δικαιώματά τους παραβιάζονται.

Σημαντικές υποθέσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

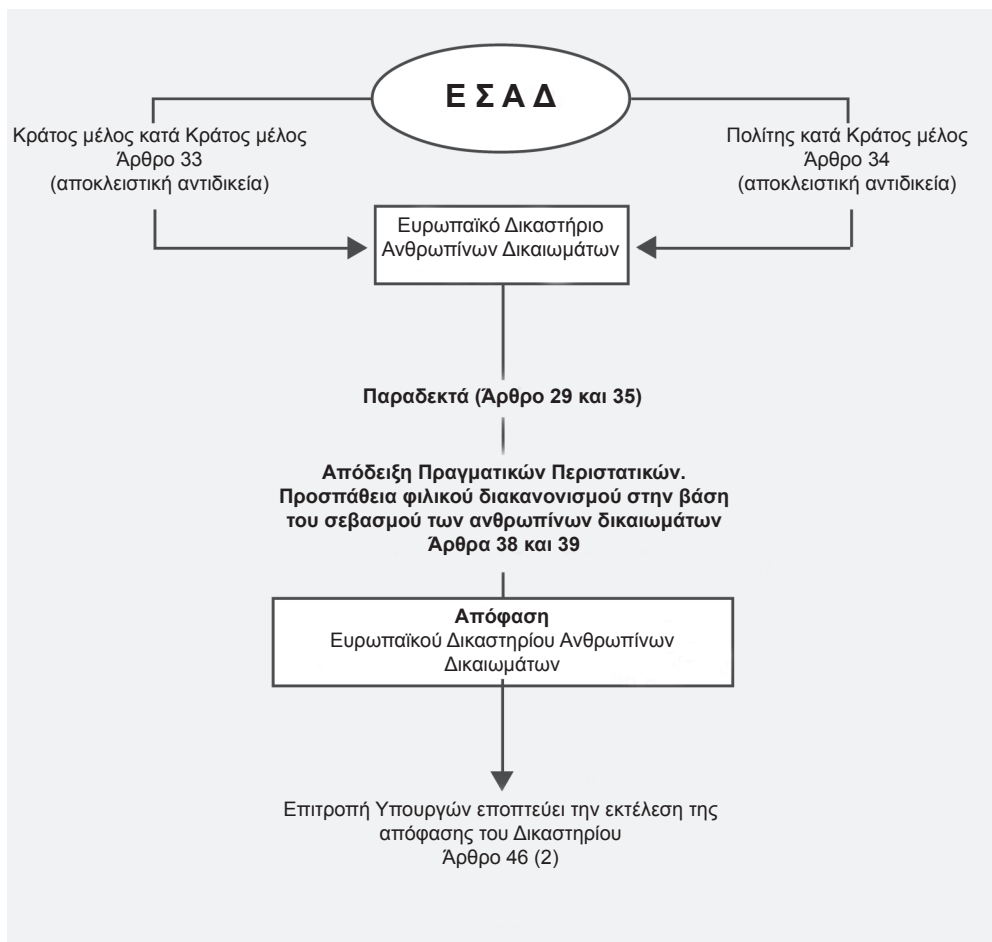
Παρακάτω αναφέρονται μερικές σημαντικές υποθέσεις με τις οποίες ασχολήθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

- **Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Ιούνιος 1989):** Αυτή η υπόθεση αφορούσε έναν άντρα που επρόκειτο να εκδοθεί στις ΗΠΑ για να αντιμετωπίσει κατηγορίες φόνου, όπου το έγκλημα τιμωρείται με τη θανατική ποινή. Το Δικαστήριο υιοθέτησε την άποψη ότι η επιστροφή του στις ΗΠΑ θα ήταν αντίθετη με την απαγόρευση βασανιστηρίων, απάνθρωπης ή άλλης εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (άρθρο 3 ΕΣΔΑ). Μια συνέπεια αυτής της απόφασης ήταν ότι η προστασία των ατόμων εντός ενός κράτους μέλους του Συμβουλίου της Ευρώπης επεκτάθηκε εκτός ευρωπαϊκών συνόρων. Αυτή η αρχή έχει ήδη ακολουθηθεί και σε άλλες υποθέσεις, όπως η *Jabari κατά Τουρκίας* (Ιούλιος 2000) και έχει προστατεύσει αιτούντες άσυλο από το να σταλούν πίσω σε μια χώρα όπου θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο η ζωή τους.
- **Tyger κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Μάρτιος 1978):** Στην απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε ότι η σωματική τιμωρία ως τιμωρία ανήλικων παραβατών είναι αντίθετη με την ΕΣΔΑ γιατί παραβιάζει το δικαίωμα του ατόμου να μην υφίσταται βασανιστήρια ή εξευτελιστική ή απάνθρωπη μεταχείριση, όπως αυτό διασφαλίζεται από το άρθρο 3. Σύμφωνα με το Δικαστήριο: «η τιμωρία του – κατά την οποία υπέστη μεταχείριση ως αντικείμενο στην εξουσία των αρχών – αποτελεί επίθεση κατά ενός από τους βασικούς

«Ούτε στις καρδιές των ανθρώπων ούτε στις συμπεριφορές της κοινωνίας δεν θα υπάρξει ειρήνη μέχρι να καταστεί ο θάνατος παράνομος»

Albert Camus

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Μηχανισμός Ελέγχου

Concept and design: P. Drzemczewski, Graphic: Publication unit, Directorate General of Human Rights

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε αριθμούς

- Υπάρχουν 43 δικαστές.
- Ένας μέσος όρος 180 τηλεφωνημάτων και 800 επιστολών ελήφθησαν καθημερινά το 2001.
- 19.815 υποθέσεις ήταν σε αναμονή για να κριθούν στις αρχές Ιανουαρίου 2002 («εκκρεμείς αιτήσεις»).
- Οι αιτήσεις έχουν αυξηθεί κατά 523% το χρόνο από το 1990 στο 2000. Το 1990 το Δικαστήριο έλαβε 1.657 αιτήσεις, το 2000 έλαβε 10.486.
- 889 αποφάσεις εκδόθηκαν από το δικαστήριο το 2000, δηλαδή περισσότερες από 2 υποθέσεις την ημέρα (συμπεριλαμβανομένων Σαββατοκύριακων και αργιών!).

σκοπούς του Άρθρου 3 (αρθρ. 3), δηλαδή την προστασία της αξιοπρέπειας και της σωματικής ακεραιότητας του ατόμου». Αυτή η υπόθεση είναι καλό παράδειγμα της ζωντανής φύσης της ΕΣΔΑ, όπου το Δικαστήριο ακολουθεί τις μεταλλασσόμενες αξίες της κοινωνίας μας.

- Κοκκινάκης κατά Ελλάδας (Απρίλιος 1993): Αυτή ήταν μια ενδιαφέρουσα υπόθεση που αφορούσε τη σύγκρουση μεταξύ των δικαιωμάτων διαφορετικών ατόμων. Βασίστηκε στο ζήτημα του προσηλυτισμού και στο ερώτημα αν η διδασκαλία μιας θρησκείας (την οποία εγγυάται το άρθρο 9 της ΕΣΔΑ) παραβιάζει την ελευθερία της θρησκείας ενός άλλου ατόμου. Το δικαστήριο θεώρησε απαραίτητο να κάνει σαφή διάκριση μεταξύ της διδασκαλίας, του κηρύγματος ή της συζήτησης με ανήθικα και παραπλανητικά μέσα με σκοπό να πειστεί ένα άτομο να αλλάξει τη θρησκεία του (όπως η παροχή υλικών ή κοινωνικών προνομίων, η χρήση βίας ή η πλύση εγκεφάλου).

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επιλαμβάνεται υποθέσεων σχετικά με οποιοδήποτε από τα δικαιώματα που εγγυάται η ΕΣΔΑ, όπως το δικαίωμα στη ζωή, στη δίκαιη δίκη και η ελευθερία έκφρασης. Ωστόσο, καθώς προέκυψε από την περίοδο αμέσως μετά από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, επικεντρώνεται αποκλειστικά σε ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και ως αποτέλεσμα στερείται τη δυνατότητα να επιληφθεί υποθέσεων σχετικά με οικονομικά, κοινωνικά δικαιώματα και δικαιώματα μειονοτήτων. Παρά αυτούς τους περιορισμούς, απολαμβάνει ευρύ σεβασμό για το αρχείο καταγραφών του.

? Υπήρξαν υποθέσεις σε βάρος της χώρας σας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο;

ΔΕΚ, ΕΔΔΑ, Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης: Ποια είναι η διαφορά;

Συχνά υπάρχει σύγχυση σχετικά με τους ρόλους του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) και του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης/International Court of Justice (ICJ). Στην πραγματικότητα τα τρία όργανα είναι πολύ διαφορετικά ως προς τη γεωγραφική δικαιοδοσία και τα είδη των υποθέσεων που εξετάζουν. Το ΔΕΚ είναι όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βασική του αποστολή είναι να εξασφαλίσει ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν ερμηνεύεται ούτε εφαρμόζεται διαφορετικά σε κάθε κράτος μέλος. Βασίζεται στο κοινοτικό δίκαιο και όχι στο δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αλλά κάποιες φορές το κοινοτικό δίκαιο μπορεί να περιλαμβάνει ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μια διάσημη υπόθεση που κρίθηκε από το ΔΕΚ είναι η υπόθεση *Bosman*, η οποία αφορούσε τους κανόνες μεταγραφής μεταξύ ποδοσφαιρικών ομάδων. Οι κανόνες αυτές κρίθηκαν ασύμβατοι με τους κανόνες της Συνθήκης της Ρώμης για τον ανταγωνισμό και την ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων.

Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης/The International Court of Justice (ICJ) είναι το βασικό δικαιοδοτικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών. Έχει διπλό ρόλο: να επιλύει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τις νομικές διαφορές που υποβάλλονται σε αυτό από κράτη και να γνωμοδοτεί σε νομικά ζητήματα. Μόνο κράτη μπορούν να υποβάλουν υπόθεση κατά άλλου κράτους και συνήθως οι υποθέσεις αφορούν σε συνθήκες μεταξύ χωρών. Αυτές οι συνθήκες αναφέρονται σε βασικές σχέσεις μεταξύ κρατών (για παράδειγμα εμπορικές ή εδαφικές) ή μπορεί να σχετίζονται με ανθρώπινα δικαιώματα.

? Πώς βοηθούν αυτοί οι διαφορετικοί νομικοί μηχανισμοί τον απλό πολίτη;

Ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το αξίωμα του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου εγκρίθηκε για πρώτη φορά στη Σύνοδο των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων που έλαβε χώρα στο Στρασβούργο τον Οκτώβριο του 1997. Ο σκοπός αυτού του ανεξάρτητου θεσμού είναι να προωθήσει την ιδέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εξασφαλίσει αποτελεσματικό σεβασμό και πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων αυτών στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Επίτροπος εκλέγεται από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση για μη ανανεώσιμη περίοδο έξι ετών.

Ο Επίτροπος είναι μη δικαστικός θεσμός με δράση συμπληρωματική προς τους άλλους

θεσμούς του Συμβουλίου της Ευρώπης που δραστηριοποιούνται για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο Επίτροπος εκτελεί τις αρμοδιότητές του με πλήρη ανεξαρτησία και αμεροληψία σεβόμενος την αρμοδιότητα των διαφόρων οργάνων επιτήρησης που έχουν ιδρυθεί από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή από άλλα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Οι θεμελιώδεις στόχοι του Επιτρόπου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι:

- η προώθηση της εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στα κράτη μέλη,
- ο εντοπισμός πιθανών ελλείψεων ή κενών στη νομοθεσία και πρακτική των κρατών μελών σχετικά με τη συμμόρφωση προς τα ανθρώπινα δικαιώματα,
- η βοήθεια στην προώθηση αποτελεσματικής επιτήρησης και πλήρους απόλαυσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως προστατεύονται από τα διάφορα κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ο Επίτροπος μπορεί να ασχοληθεί *ex officio* με κάθε ζήτημα της δικαιοδοσίας του. Παρόλο που δεν μπορεί να παραλάβει ατομικές προσφυγές, ο Επίτροπος μπορεί να ενεργήσει μέσα στα πλαίσια της δράσης του για την προώθηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων βάσει κάθε σχετικής πληροφορίας που αφορά γενικούς τομείς προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως κατοχυρώνονται από τα κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τέτοιες πληροφορίες και αιτήματα μπορούν να απευθύνονται στον Επίτροπο από κυβερνήσεις, εθνικά κοινοβούλια, εθνικούς συνηγόρους του πολίτη ή παρόμοιους θεσμούς, όπως και από άτομα και οργανώσεις.

***E* να αυτά αρκετά;**

Πολλοί θα υποστήριζαν ότι η κακή κατάσταση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο είναι αποτέλεσμα της έλλειψης κατάλληλων μηχανισμών επιβολής. Συχνά εξαρτάται από το κάθε κράτος να αποφασίσει αν θα υλοποιήσει συστάσεις. Σε πολλές περιπτώσεις το αν θα εξασφαλιστεί στην πράξη το δικαίωμα ενός ατόμου ή μιας ομάδας εξαρτάται από την πίεση της διεθνούς κοινότητας και σε μεγάλο βαθμό από τη δράση ΜΚΟ. Αυτή η κατάσταση είναι λιγότερο από ικανοποιητική, καθώς η αναμονή μπορεί να είναι μεγάλη μέχρι μια περίπτωση παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων να κοινοποιηθεί στα Ηνωμένα Έθνη ή στο Συμβούλιο της Ευρώπης.

Μπορεί να γίνει κάτι για να αλλάξει αυτό; Πρώτον είναι ουσιώδες να εξασφαλιστεί ότι τα κράτη εγγυώνται τα ανθρώπινα δικαιώματα σε εθνικό επίπεδο και ότι αναπτύσσουν κατάλληλους μηχανισμούς αποκατάστασης κάθε παραβίασης. Παράλληλα, πρέπει να ασκηθεί πίεση στα κράτη για να δεσμευτούν ως προς τη λειτουργία των μηχανισμών που έχουν διαδικασίες επιβολής.

Αναφορές

- Hanski, R., Suksi, M. (eds.), *An introduction to the international protection of human rights: a textbook*, Åbo Akademi University Institute for Human Rights, 1999.
- Fact Sheet No. 2 (Rev. 1), *The International Bill of Human Rights*, Office of the High Commissioner for Human Rights, www.unhchr.ch/html/menu6/2/fs2.htm.
- United Nations High Commissioner for Human Rights, <http://www.unhchr.ch/>.
- Short Guide to the European Convention on Human Rights*, Council of Europe Publishing.
- European Court of Human Rights*, <http://www.echr.coe.int/>.
- The Committee for Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, <http://www.cpt.coe.int/>.
- The European Social Charter*, www.humanrights.coe.int/cseweb.
- The Framework Convention on Protection of National Minorities*, www.humanrights.coe.int/minorities.
- The site of the European Commission against Racism and Intolerance*, <http://www.ecri.coe.int/>.
- The Council of Europe's Commissioner for Human Rights*, <http://www.commissioner.coe.int/>.

Ο ακτιβισμός και ο ρόλος των ΜΚΟ

«Έπρεπε να κάνουμε πολλά για να το πετύχουμε. Χρειάστηκε να γίνουν πολλές διαδηλώσεις από την οργάνωσή μας και να συλληφθώ, επειδή όρμηξα στο τραπέζι του Κογκρέσου, πριν πάρουμε πρόσκληση για να μιλήσουμε ... Είχα πέντε λεπτά.»

Cheer Honkala, ο πρώτος αποδέκτης προνοιακής βοήθειας στις ΗΠΑ που κατέθεσε ενώπιον του Κογκρέσου, Kensington Welfare Rights Union/Ένωση Δικαιωμάτων Πρόνοιας του Kensington)

Τι είναι οι ΜΚΟ;

«Σήκω και υπερασπίσου τα δικαιώματά σου»

Bob Marley

Ο όρος μη κυβερνητική ή, με μεγαλύτερη ακρίβεια, μη κερδοσκοπική χρησιμοποιείται συνήθως για να καλύψει ένα ευρύ φάσμα οργανώσεων που αποτελούν την κοινωνία των πολιτών. Χαρακτηριστικό αυτών των οργανώσεων είναι ότι σκοπός της ύπαρξής τους είναι κάτι διαφορετικό από το οικονομικό όφελος. Ωστόσο, αυτό επιτρέπει ένα πλήθος λόγων ύπαρξης και μια ευρεία ποικιλία έργων και δράσεων. Οι ΜΚΟ ποικίλλουν από μικρές ομάδες πίεσης, π.χ. με συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα ή για συγκεκριμένες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέχρι εκπαιδευτικά φιλανθρωπικά ιδρύματα, καταφύγια γυναικών, πολιτιστικά σωματεία, θρησκευτικές οργανώσεις, νομικά ιδρύματα, προγράμματα ανθρωπιστικής βοήθειας -ο κατάλογος θα μπορούσε να συνεχιστεί- μέχρι τεράστιες διεθνείς οργανώσεις με εκατοντάδες ή ακόμα και χιλιάδες παραρτήματα ή μέλη σε διάφορα μέρη του κόσμου.

Σε αυτή την ενότητα θα δούμε -εν συντομία- τον σημαντικό ρόλο που έχουν διαδραματίσει τέτοιες οργανώσεις στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανά τον κόσμο. Σχεδόν σε κάθε επίπεδο των διαφόρων προσπαθειών για την εξασφάλιση της αξιοπρέπειας μεμονωμένων πολιτών, όταν αυτή απειλείται από τη δύναμη του κράτους, οι ΜΚΟ παίζουν σημαντικό ρόλο στην:

- καταπολέμηση ατομικών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- παροχή άμεσης βοήθειας σε όσους υπέστησαν παραβίαση των δικαιωμάτων τους
- άσκηση πίεσης στις αρχές για αλλαγές στην εθνική και διεθνή νομοθεσία
- βοήθεια για την ανάπτυξη της ουσίας αυτής της νομοθεσίας
- προώθηση της γνώσης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον πληθυσμό.

Η συμβολή των ΜΚΟ είναι σημαντική, όχι μόνο ως προς τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται ή ως προς την αισιοδοξία που μπορεί να αισθάνονται οι άνθρωποι για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο, αλλά επίσης και γιατί οι ΜΚΟ είναι, κατά μια πολύ άμεση έννοια, εργαλεία διαθέσιμα σε όλο τον κόσμο. Διευθύνονται και συντονίζονται -όπως πολλοί οργανισμοί- από ιδιώτες και αντλούν μεγάλο μέρος της δύναμής τους από άλλα μέλη της κοινότητας που παρέχουν εθελοντική υποστήριξη στον σκοπό τους. Το γεγονός αυτό τις καθιστά πολύ σημαντικές για τα άτομα που θέλουν να συμβάλουν στη βελτίωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο.

«Ο κόσμος είναι επικίνδυνος!

Όχι τόσο λόγω αυτών που κάνουν κακό, αλλά λόγω αυτών που τους βλέπουν και τους επιτρέπουν να το κάνουν».

Albert Einstein

Είδη ΜΚΟ ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Στη Σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών του 1993 για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα -γνωστή ως Σύνοδος της Βιέννης, παραβρέθηκαν 841 ΜΚΟ από όλο τον κόσμο και σύμφωνα με τις περιγραφές της δράσης τους, όλες δραστηριοποιούνταν για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πα-

ρόλο που ο αριθμός είναι εντυπωσιακός, αντιπροσωπεύει μόνο ένα απειροελάχιστο τμήμα του συνολικού αριθμού των ΜΚΟ ανθρωπίνων δικαιωμάτων που δραστηριοποιούνται παγκοσμίως.

Οι περισσότερες από τις αυτοαποκαλούμενες «οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων» τείνουν να δραστηριοποιούνται για την προστασία ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Οι πιο γνωστές τέτοιες οργανώσεις, τουλάχιστον σε διεθνές επίπεδο, είναι μάλλον η Διεθνής Αμνηστία και η Human Rights Watch, οι οποίες λειτουργούν σε όλη τη γη. Ωστόσο, όπως έχουμε δει, τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα είναι μόνο μια κατηγορία από τα πολλά ανθρώπινα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τη διεθνή κοινότητα και νέα δικαιώματα συνεχίζουν να εμφανίζονται ακόμα και σήμερα. Αν ληφθεί αυτό υπόψη και συμπεριλάβουμε ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της φτώχειας, της βίας, του ρατσισμού, των προβλημάτων υγείας, της έλλειψης στέγης και των περιβαλλοντικών προβλημάτων, για να αναφέρουμε μερικά μόνο, ο πραγματικός αριθμός των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται για την προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, φτάνει τις εκατοντάδες χιλιάδες σε όλο τον κόσμο.

Στη Γενική της Συνέλευση το 2001 η Διεθνής Αμνηστία αναθεώρησε την αποστολή της για να συμπεριλάβει στους στόχους και στους τομείς ενδιαφέροντός της τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, καθώς και το δικαίωμα στην ανάπτυξη.

? Ξέρετε ΜΚΟ που αγωνίζονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα σας;

Πώς επηρεάζουν τις εξελίξεις;

Οι ΜΚΟ προσπαθούν να δραστηριοποιηθούν για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διάφορα στάδια ή επίπεδα και οι στρατηγικές που ακολουθούν ποικίλλουν ανάλογα με τη φύση των στόχων τους –την εξειδίκευση ή τη γενικότητα, τους μακροπρόθεσμους ή βραχυπρόθεσμους στόχους, την τοπική, εθνική ή διεθνή εμβέλεια κ.λπ.

α. Άμεση βοήθεια

Είναι συχνό φαινόμενο, ειδικά για ΜΚΟ με δράση στα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, να παρέχουν κάποιο είδος άμεσης βοήθειας σε αυτούς που υπήρξαν θύματα παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τέτοιες υπηρεσίες μπορεί να περιλαμβάνουν μορφές ανθρωπιστικής βοήθειας, προστασία ή εκπαίδευση για την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων. Εναλλακτικά, όταν το δικαίωμα προστατεύεται από τον νόμο, μπορεί να περιλαμβάνουν νομικές συμβουλές για τη διεκδίκηση του αιτήματος.

Σε πολλές περιπτώσεις, ωστόσο, η άμεση βοήθεια στο θύμα μιας παραβίασης είτε δεν είναι δυνατή είτε δεν αποτελεί την καλύτερη χρήση των δυνατοτήτων μιας οργάνωσης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, και αυτό αποτελεί μάλλον την πλειονότητα των περιπτώσεων, οι ΜΚΟ πρέπει να υιοθετήσουν μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση και να σκεφτούν άλλους τρόπους είτε για την επανόρθωση της παραβίασης είτε για την πρόληψη άλλων παρόμοιων περιπτώσεων στο μέλλον.

β. Ακρ βής συλλογή πληροφορών

Αν στη βάση των διαφορετικών ειδών ακτιβισμού των ΜΚΟ υπάρχει μια θεμελιώδης στρατηγική, αυτή είναι μάλλον η ιδέα να προσπαθήσουν να αποκαλύψουν τους δράστες της αδικίας. Οι κυβερνήσεις μπορούν πολύ συχνά να συρρικνώσουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από διεθνείς συνθήκες που έχουν υπογράψει, γιατί το αποτέλεσμα της πολιτικής τους απλώς δεν είναι γνωστό στο ευρύ κοινό. Η συλλογή τέτοιων πληροφοριών και η χρήση τους για να εκτεθούν οι κυβερνήσεις είναι ουσιώδης παράγοντας για να λογοδοτήσουν και χρησιμοποιείται συχνά από ΜΚΟ. Προσπαθούν να ασκήσουν πίεση σε άτομα ή σε κυβερνήσεις εντοπίζοντας ένα ζήτημα που θα συγκινήσει το αίσθημα δικαίου του κοινού και στη συνέχεια δημοσιοποιώντας το.

Δύο από τα πιο γνωστά παραδείγματα οργανώσεων που απέκτησαν φήμη για τις εστιασμένες

«Είναι διασκεδαστικό να γράφεις σε άτομα που ηγούνται αυταρχικών ή καταπιεστικών καθεστώτων, να έχεις ένα δικτάτορα ως φίλο δι' αλληλογραφίας και να είσαι απολύτως ενοχλητικός γι' αυτόν στέλνοντάς του αυτές τις επιστολές».

Sting

δράσεις τους σε ό,τι αφορά την επισήμανση και την αναφορά συγκεκριμένων περιστατικών, είναι η Διεθνής Αμνηστία (βλ. σ. 298 για περισσότερες πληροφορίες) και η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού. Και οι δύο έχουν δύναμη όχι μόνο στο ευρύ κοινό αλλά και στο επίπεδο των Ηνωμένων Εθνών, όπου οι αναφορές τους λαμβάνονται υπόψη ως μέρος της επίσημης διαδικασίας επιτήρησης κυβερνήσεων που έχουν δεχτεί να δεσμευτούν από διεθνείς συμβάσεις.

γ. Εκστρατείες και άσκηση πίεσης στις αρχές (lobbying).

Lobbying είναι ο αγγλικός όρος που περιγράφει γενικά τους διάφορους τρόπους άσκησης πίεσης σε εθνικούς και διεθνείς φορείς με σκοπό να επιτευχθεί αλλαγή πολιτικής. Κι εδώ υπάρχουν πολλοί τρόποι άσκησης πίεσης, και μια ΜΚΟ θα προσπαθήσει να υιοθετήσει τον πιο κατάλληλο ανάλογα με τους σκοπούς που έχει κατά νου, τη φύση του «στόχου» της και, φυσικά, τις δικές της διαθέσιμες δυνατότητες. Κάποιες κοινές πρακτικές αναφέρονται παρακάτω:

- Εκστρατείες αποστολής επιστολών είναι μια μέθοδος που έχει χρησιμοποιηθεί με μεγάλη επιτυχία από τη Διεθνή Αμνηστία και άλλες ΜΚΟ. Άτομα και οργανώσεις βομβαρδίζουν κυβερνητικούς αξιωματούχους με επιστολές από χιλιάδες μέλη τους από όλο τον κόσμο.
- Δράσεις στον δρόμο ή διαδηλώσεις με κάλυψη από τα ΜΜΕ που συνήθως προσελκύουν μπορεί να χρησιμοποιηθούν, όταν οι οργανώσεις θέλουν να αποκτήσουν την υποστήριξη του κοινού ή να φέρουν κάτι στη δημοσιότητα με σκοπό να «ντροπιιάσουν» την κυβέρνηση.
- Τα ΜΜΕ παίζουν συνήθως σημαντικό ρόλο σε πρακτικές άσκησης πίεσης και το διαδίκτυο αποκτά σήμερα ολοένα και πιο κρίσιμο ρόλο.
- Συμπληρωματικά στις εκδηλώσεις υποστήριξης ή δημόσιας αγανάκτησης, οι ΜΚΟ μπορεί επίσης να έχουν κατ' ιδίαν συναντήσεις ή ενημερώσεις με αξιωματούχους. Κάποιες φορές απλώς η απειλή του να δημοσιοποιηθεί κάτι μπορεί να είναι αρκετή για να αλλάξει μια πολιτική ή πρακτική, όπως στην παρακάτω ιστορία.

Γενικά, όσο πιο μεγάλη υποστήριξη υπάρχει από την κοινή γνώμη ή από άλλους φορείς επιρροής (για παράδειγμα, από άλλες κυβερνήσεις), τόσο πιο πιθανό είναι ότι η εκστρατεία θα επιτύχει τους σκοπούς της. Ακόμα και αν δεν χρησιμοποιούν πάντα αυτή την υποστήριξη άμεσα, οι ΜΚΟ μπορούν να εξασφαλίσουν ότι το μήνυμά τους θα ακουστεί δείχνοντας απλώς ότι ένα μεγάλο κίνημα πολιτών μπορεί να κινητοποιηθεί κατά της κυβέρνησης.

? Υπήρξαν εκστρατείες με υψηλό προφίλ στη χώρα σας; Ποιο ήταν το αποτέλεσμα;

δ. Μακροπρόθεσμη εκπαίδευση

Πολλές ΜΚΟ ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιλαμβάνουν επίσης, τουλάχιστον ως μέρος των δραστηριοτήτων τους, κάποιο είδος ευαισθητοποίησης ή εκπαιδευτικής δράσης. Συνειδητοποιώντας ότι η ουσία της υποστήριξής τους είναι το ευρύ κοινό, οι ΜΚΟ προσπαθούν συχνά να παράσχουν βαθύτερη γνώση σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βαθύτερη γνώση των ζητημάτων αυτών και των μεθόδων υποστήριξής τους είναι πιθανό να προκαλέσει βαθύτερο σεβασμό, και αυτός με τη σειρά του θα αυξήσει την πιθανότητα να υπάρξει υποστήριξη σε συγκεκριμένες περιπτώσεις παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτή η υποστήριξη ή η πιθανή υποστήριξη βρίσκεται στη βάση της επιτυχίας της κοινότητας των ΜΚΟ στη βελτίωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παραδείγματα επιτυχούς ακτιβισμού

Ενδοοικογενειακή βία στη Ρωσία

Υπάρχουν διάφορες εκτιμήσεις για τα επίπεδα ενδοοικογενειακής βίας στη Ρωσία, αλλά μερικά νούμερα υποστηρίζουν ότι μεταξύ 30 και 40 τοις εκατό των οικογενειών την έχουν βί

«Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι τρόπος ζωής. Την υλοποιούσαμε τα τελευταία χρόνια χωρίς να ξέριμε ότι όλες οι δραστηριότητές μας αφορούν την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα».

Alexandra Vidanovic, Open Club Nis, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της

Γουγκοσλαβίας, συμμετέχουσα στο Forum για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

ώσει. Το 1995, μετά το Συνέδριο Γυναικών στο Πεκίνο, δημοσιεύτηκαν τα πρώτα αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία. Υποστήριξαν ότι 14.500 γυναίκες τον χρόνο είχαν σκοτωθεί από τους συζύγους τους και περίπου πενήντα χιλιάδες είχαν νοσηλευτεί. Χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια ακόμα και για να αναγνωριστεί αυτό το πρόβλημα στη Ρωσία και η επιτυχία είναι κυρίως αποτέλεσμα των προσπαθειών μιας ΜΚΟ που ονομάζεται ANNA και είναι ιδρυτικό μέλος της Ρωσικής Ένωσης των Κέντρων Κρίσης για Γυναίκες.

Η οργάνωση ιδρύθηκε από τη Marina Pisklakova, μια σημαντική ακτιβίστρια για τα δικαιώματα των γυναικών. Τον Ιούλιο του 1993 δούλεψε μόνη για να λειτουργήσει μια γραμμή βοήθειας για γυναίκες που αντιμετώπιζαν δυσκολίες και στη συνέχεια επέκτεινε τη δράση της ιδρύοντας το πρώτο κέντρο κρίσης για γυναίκες στη χώρα. Άσκησε πίεση για μια νομοθεσία που θα απαγορεύει την κακοποίηση και δούλεψε μέσα σ' ένα εχθρικό νομικό καθεστώς για να δώσει βοήθεια σε θύματα και για να ασκηθούν ποινικές διώξεις. Ξεκίνησε εκστρατεία στα ΜΜΕ για να αποκαλύψει τη βία κατά των γυναικών και να εκπαιδεύσει τις γυναίκες για τα δικαιώματά τους και τώρα εμφανίζεται τακτικά στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση προωθώντας τον σεβασμό προς τα δικαιώματα των γυναικών.

Η οργάνωση πέτυχε να επεκτείνει τον ορισμό της ενδοοικογενειακής βίας ώστε να περιλαμβάνει βιασμό εντός του γάμου, σεξουαλική βία εντός του γάμου ή της σχέσης, ψυχολογική βία, απομόνωση και οικονομικό έλεγχο. Μέχρι το καλοκαίρι του 1994 είχαν εκπαιδεύσει την πρώτη ομάδα γυναικών για να εργαστούν ως σύμβουλοι δια τηλεφώνου και το 1995 ξεκίνησαν να δουλεύουν σε άλλες πόλεις της Ρωσίας για τοπικές ομάδες γυναικών που ξεκινούσαν την εμφάνισή τους και ήθελαν να λειτουργήσουν γραμμές βοήθειας και κέντρα κρίσης. Η ANNA βοήθησε να αναπτυχθούν προγράμματα για την παροχή ψυχολογικής και νομικής συμβουλευτικής για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας και τον Απρίλιο του 1997 οι δικηγόροι της οργάνωσης έφεραν ενώπιον της δικαιοσύνης την πρώτη υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας και την κέρδισαν και εξασφάλισαν δεδικασμένο για όλη τη Ρωσία. Μέχρι την αρχή της νέας χιλιετίας λειτουργούσαν πάνω από σαράντα κέντρα κρίσης για γυναίκες σε όλη τη Ρωσία. Ιστοσελίδα της οργάνωσης: www.owl.ru/anna.

Περιβαλλοντικές ανησυχίες στην Ελβετία

Μεταξύ 1961 και 1976 αρκετοί μεγάλοι γίγαντες της χημικής βιομηχανίας απέθεσαν περισσότερους από 114.000 τόνους τοξικών βιομηχανικών χημικών αποβλήτων στο πρώην ορυχείο αργίλου του Bonfol στην Ελβετία. Παρόλο που σήμερα θα ήταν παράνομο να αποθεθούν τα απόβλητα, το 1961, όταν άρχισε η χρήση του χώρου απόθεσης αποβλήτων, ο νόμος δεν απαγόρευε τη χρήση τέτοιων χώρων. Τα τοξικά απόβλητα παρέμειναν και συνέχισαν να μολύνουν τις γειτονικές κοινότητες και το περιβάλλον με ένα μείγμα οργανικών και ανόργανων ουσιών μόλυνσης.

Στις 14 Μαΐου του 2000 περίπου 100 ακτιβιστές της Greenpeace κατέλαβαν τον χώρο απόθεσης των χημικών αποβλήτων του Bonfol, κοντά στη Βασιλεία της Ελβετίας, απαιτώντας από τις χημικές εταιρείες που έριξαν τα τοξικά απόβλητα στον χώρο να αναλάβουν πλήρη ευθύνη για τον καθαρισμό του. Οι ακτιβιστές ανακοίνωσαν ότι θα συνέχιζαν την κατάληψη του χώρου μέχρι να δεσμευτούν οι χημικές εταιρείες να τον καθαρίσουν με τρόπο που δεν θα προξενούσε περαιτέρω κίνδυνο στην ανθρώπινη υγεία ή στο περιβάλλον.

Η κατάληψη του χώρου απόθεσης αποβλήτων ανάγκασε τη χημική βιομηχανία να συναντηθεί με εκπρόσωπους της κοινότητας και της Greenpeace και, ως αποτέλεσμα, η χημική βιομηχανία τελικά υπέγραψε συμφωνία να ολοκληρώσει μια μελέτη καθαρισμού μέχρι τον Φεβρουάριο του 2001 και να ξεκινήσει τη διαδικασία καθαρισμού το 2001. Η βιομηχανία επίσης συμφώνησε να συμμετέχουν πλήρως οι τοπικές κοινότητες και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στον καθαρισμό και να ενημερώσει τις τοπικές κοινότητες σχετικά με τη μόλυνση του νερού του εδάφους και του πόσιμου νερού που προκλήθηκε από τα απόβλητα. Στις 7 Ιουλίου 2001 η Greenpeace διέκοψε την κατάληψη της χημικής χωματερής. Βλ. την ιστοσελίδα της Greenpeace: <http://www.greenpeace.org/>.

· «Δεν μπορούσα να πω όχι.
· Υπήρχαν τόσες πολλές
· γυναίκες».

· Marina Pisklakova

· «Δεν είμαι ιδιαίτερο άτομο.
· Κάθε γυναίκα στη θέση μου
· θα έκανε το ίδιο. Αισθάνομαι
· ότι ... ήμουν στην αρχή κάτι
· καινούριου, μιας μεγάλης
· εξέλιξης στη Ρωσία, μιας νέας
· στάσης. Τώρα όλοι μιλούν για
· την ενδοοικογενειακή βία. Και
· πολλοί κάνουν κάτι γι' αυτό».

· Marina Pisklakova

· «Η τοξική κληρονομιά της
· χημικής βιομηχανίας δεν
· πρέπει να αποτελέσει βάρος
· για τις μελλοντικές γενιές».

· Stefan Weber, Greenpeace,
· μέλος εκστρατείας

«Οι συνθήκες ήταν σαν δουλεία. Δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου ανθρώπινη αξιοπρέπεια ή τήρηση του νόμου».

M. D. Mistry, Διευθυντής της DISHA.

«Σπάνια μπόρεσαν τα μέλη μιας εκστρατείας να επιτύχουν τόσα πολλά σε τόσο λίγο χρόνο»

Εφημερίδα, *The Independent*

Κάνε τους υπολογισμούς σου

Πρωτοβουλές Ανάπτυξης για Κοινωνική και Ανθρώπινη Δράση (Development Initiatives for Social and Human Action) (DISHA)

Η DISHA ιδρύθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στην πολιτεία της Ινδίας Gujarat ως εκπρόσωπος ομάδων εργαζομένων σε δασικές περιοχές που αριθμούν περίπου 80.000 μέλη. Χρησιμοποίησε το δικαίωμα στην πληροφόρηση για να αναλύσει κρατικούς προϋπολογισμούς και την έκταση στην οποία η διάθεση κονδυλίων ταυτίζεται με τις δημόσιες δηλώσεις και τις διακηρύξεις για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Η οργάνωση ξεκίνησε από το ζήτημα της πίεσης για παροχή ελάχιστου μισθού σε άτομα που εργάζονται σε δασικές περιοχές. Ο διευθυντής της DISHA εξήγησε την προσέγγιση της οργάνωσης: «Ως μέρος αυτής της δράσης αρχίσαμε να ερευνούμε γιατί η περιοχή δεν είχε αναπτυχθεί και γιατί δεν είχαν δημιουργηθεί δυνατότητες απασχόλησης. Ελέγξαμε τα χρήματα που ξοδεύτηκαν από το κράτος και έτσι αρχίσαμε να παρακολουθούμε τον προϋπολογισμό του κράτους».

Το 1994 τα μέλη της DISHA αποφάσισαν να διανείμουν την ανάλυσή τους σε όλους τους βουλευτές, στον τύπο και σε σημαντικούς πολίτες. Έτσι εξασφαλίστηκε ότι οι πληροφορίες χρησιμοποιήθηκαν και συζητήθηκαν ευρέως.

Από την αρχή της δράσης της οργάνωσης η διάθεση κονδυλίων της κυβέρνησης σε δασικές περιοχές έχει αυξηθεί σημαντικά: Στην αρχή οι τοποθετήσεις ήταν 12% του προϋπολογισμού, αλλά τώρα είναι 18%. Επειδή η έρευνά τους ήταν τόσο πλήρης, η DISHA σύντομα κέρδισε τον σεβασμό ως μια οργάνωση που «δεν φώναζε απλώς συνθήματα και διαδήλωνε, αλλά παρουσίαζε βάσιμα επιχειρήματα βάσει στοιχείων και αριθμών. Τώρα οι άνθρωποι έρχονται σε μας για πληροφορίες σχετικά με τον προϋπολογισμό – είμαστε ο μόνος φορέας στη χώρα που ταξινομεί και αναλύει τον προϋπολογισμό».

Οι πόλεμοι διαμαντιών

Η Global Witness, UK είναι μια οργάνωση που δραστηριοποιείται για να εκθέσει τη σχέση μεταξύ της περιβαλλοντικής εκμετάλλευσης και των παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι μια περιβαλλοντική ομάδα με έδρα το Λονδίνο που ξεκίνησε τη δράση της το 1993 σε ένα νοικιασμένο γραφείο με μοναδικό εξοπλισμό έναν υπολογιστή που πήραν από κάποιο κάδο απορριμμάτων.

Σήμερα η οργάνωση είναι ακόμα μικρή, με μόνο εννέα άτομα προσωπικό, αλλά επί τέσσερα χρόνια οι ιδρυτές της, Charmain Gooch, Simon Taylor και Patrick Alley, πραγματοποίησαν εκστρατεία κατά της βιομηχανίας διαμαντιών.

Αυτό το χρονικό διάστημα η Global Witness συνέδεσε με επιτυχία το παράνομο εμπόριο διαμαντιών με τους αιματηρούς πολέμους στην Αφρική. Συνέλεξε στοιχεία για να πείσει κυβερνήσεις, τα Ηνωμένα Έθνη και το κοινό ότι τα διαμάντια που εξορύσσονται παράνομα σε ζώνες πολέμου στην Αφρική χρησιμοποιούνται για να χρηματοδοτήσουν συγκρούσεις, στις οποίες παιδιά χάνουν τα άκρα τους και δεκάδες χιλιάδες άτομα χάνουν τη ζωή τους. Η οργάνωση άσκησε σκληρή πίεση για «να κάνει όσους λαμβάνουν αποφάσεις να λογικευτούν» συνάπτοντας συμμαχίες με άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) με δράση στην Αγκόλα και εξασφαλίζοντας ισχυρούς πολιτικούς υποστηρικτές, όπως ο Καναδός πρέσβης Robert Fowler, ο οποίος είναι επικεφαλής της επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τις κυρώσεις στην Αγκόλα. Πολύ γρήγορα δημιουργήθηκε μια παγκόσμια εκστρατεία ικανή να αντιπαρατεθεί σε μια παγκόσμια βιομηχανία.

Όταν ο Robert Fowler, πρέσβης του Καναδά στα Ηνωμένα Έθνη, εξέδωσε προειδοποίηση για μπόικοτάζ ανάλογο με το μπόικοτάζ της γούνας, στο Παγκόσμιο Συνέδριο Διαμαντιών στην Αμβέρσα, η βιομηχανία διαμαντιών τρομοκρατήθηκε. Τον Ιούλιο του 2000 η –αξίας 7 δισεκατομμυρίων δολαρίων τον χρόνο – αβύσσο βιομηχανία διαμαντιών πεπεισμένη προφανώς ότι βρισκόταν στα χείλη της αβύσσου συνθηκολόγησε με τις απαιτήσεις της εκστρατείας για θεμελιώδεις αλλαγές στο εμπόριο διαμαντιών.

Βλ. την ιστοσελίδα τους: <http://www.globalwitness.org/>.

Ράμπες για αναπηρικά καροτσάκια στην Τούζλα

Το 1996 μια ΜΚΟ για ανάπηρους στην Τούζλα της Βοσνίας Ερζεγοβίνης αποφάσισε να κάνει μια εκστρατεία ευαισθητοποίησης σχετικά με την κυκλοφορία. Η Lotos, η οργάνωση αυτή, αποσκοπούσε στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τα άτομα με αναπηρία και με τα ζητήματα κυκλοφορίας. Επικεντρώθηκε σε συγκεκριμένους στόχους, μεταξύ των οποίων: ειδικές θέσεις στάθμευσης για άτομα με αναπηρία, καλύτερη πρόσβαση στα μέσα μαζικής μεταφοράς, προσβάσιμα πεζοδρόμια και δρόμοι. Οργάνωσαν εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας, αμέσως πριν την έναρξη των εκλογών. Στο τέλος αυτής της περιόδου η ευαισθητοποίηση του κοινού είχε αυξηθεί και όλα τα πεζοδρόμια της Τούζλα ανακατασκευάστηκαν με ράμπες!

· «Είμαι απόλυτα σίγουρος
· όταν λέω ότι η Τούζλα είναι
· η πιο προσβάσιμη πόλη για
· αναπηρικά καροτσάκια σε όλη
· τη Βοσνία Ερζεγοβίνη».

· Μέλος της εκστρατείας, Tuzla

References

Risse T., Ropp S., Sikkink K., The Power of human rights, Cambridge University Press, 1999.

Forsythe, D., Human rights in International Relations, Cambridge University Press, 2000. www.speaktruth.org.

Hijab, Nadia, Human Rights and Human Development: Learning from Those Who Act, HDRO Background paper, 2000.

Ερωτήσεις και απαντήσεις

? Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ηθικές αξιώσεις που κατέχει κάθε άτομο στον κόσμο αυτοδίκαια και εγγενώς, απλώς επειδή είναι ανθρώπινο ον. Διεκδικώντας τα ανθρώπινα δικαιώματά μας προβάλλουμε ένα ηθικό αίτημα, συνήθως προς την κυβέρνηση μας, ότι αυτό δεν μπορείς να το κάνεις, γιατί είναι παραβίαση της ηθικής μου σφαίρας και της προσωπικής μου αξιοπρέπειας. Κανείς –κανένα άτομο, καμιά κυβέρνηση– δεν μπορεί ποτέ να μας αφαιρέσει τα ανθρώπινα δικαιώματά μας.

? Από πού πηγάζουν;

Πηγάζουν από το γεγονός ότι δεν είμαστε μόνο σωματικές οντότητες, αλλά και ηθικά και πνευματικά ανθρώπινα όντα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα χρειάζονται για να προστατεύουν και να διατηρούν την αξία κάθε ατόμου, να εξασφαλίζουν ότι κάθε άτομο μπορεί να ζήσει μια ζωή αξιοπρέπειας που είναι αντάξια ενός ανθρώπινου όντος.

? Γιατί «θα πρέπει» να τα σέβεται κανείς;

Πρωταρχικά, γιατί ο καθένας είναι ανθρώπινο ον και, άρα, και ηθικό ον. Η πλειοψηφία των ατόμων, αν δουν ότι παραβιάζουν την προσωπική αξιοπρέπεια κάποιου άλλου, θα προσπαθήσουν να συγκρατηθούν. Γενικά οι άνθρωποι δεν θέλουν να βλάπτουν άλλους ανθρώπους. Ωστόσο, πέρα από τις ηθικές κυρώσεις της συνείδησης του καθενός ή των άλλων, υπάρχει σήμερα νομοθεσία στις περισσότερες χώρες του κόσμου, η οποία υποχρεώνει τις κυβερνήσεις να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών τους, ακόμα κι αν δεν είναι πρόθυμες να το κάνουν.

? Ποιος έχει ανθρώπινα δικαιώματα;

ΌΛΟΙ/ΕΣ ανεξαιρέτως. Εγκληματίες, επικεφαλής κρατών, παιδιά, άντρες, γυναίκες, Αφρικανοί, Αμερικανοί, Ευρωπαίοι, πρόσφυγες, άνεργοι, εργαζόμενοι, τραπεζίτες, εργαζόμενοι σε φιλανθρωπίες, δάσκαλοι, χορευτές, αστροναύτες...

? Ακόμα και εγκληματίες και επικεφαλής κρατών;

ΌΛΟΙ/ΕΣ ανεξαιρέτως. Οι εγκληματίες και οι επικεφαλής κρατών είναι και αυτοί άνθρωποι. Η δύναμη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι αντιμετωπίζουν κάθε άνθρωπο ως ίσο σε σχέση με ό,τι έχει να κάνει με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ορισμένοι/ες μπορεί να έχουν παραβιάσει τα δικαιώματα άλλων ή μπορεί να αποτελούν απειλή για την κοινωνία και έτσι μπορεί να χρειάζεται να περιοριστούν τα δικαιώματά τους με κάποιον τρόπο για να προστατευτούν οι άλλοι άνθρωποι, αλλά μόνο εντός συγκεκριμένων ορίων. Αυτά τα όρια ορίζονται ως το ελάχιστο απαραίτητο για μια ζωή με ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

? Ποιος φροντίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Χρειάζεται να είμαστε όλοι ενεργοί παράγοντες προστασίας τους. Υπάρχει νομοθεσία και σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο που επιβάλλει περιορισμούς σχετικά με το τι έχουν τη δυνατότητα οι κυβερνήσεις να κάνουν στους πολίτες τους, αλλά αν κανείς δεν επισημαίνει περιπτώσεις όπου οι πράξεις τους παραβιάζουν διεθνείς κανόνες, οι κυβερνήσεις μπορούν να συνεχίζουν να τους παραβιάζουν ατιμώρητες. Ως άτομα, είναι αναγκαίο όχι μόνο να σε

βόμαστε τα δικαιώματα των άλλων στην καθημερινή μας ζωή, αλλά και να ελέγχουμε τις κυβερνήσεις μας και τους άλλους. Τα συστήματα προστασίας υπάρχουν για όλους μας, αν τα χρησιμοποιήσουμε.

? Πώς μπορώ να υπερασπιστώ τα δικαιώματά μου;

Προσπάθησε να κάνεις γνωστό ότι έχουν παραβιαστεί. Διεκδίκησε τα δικαιώματά σου. Κάνε γνωστό στον/στην άλλο/η ότι γνωρίζεις ότι δεν έχουν το δικαίωμα να σου φέρονται με αυτόν τον τρόπο. Δείξε τα σχετικά άρθρα στην ΟΔΔΑ, στην ΕΣΔΑ ή σε άλλα διεθνή κείμενα. Αν υπάρχει νομοθεσία στη χώρα σου, δείξε την και αυτή. Μίλα και στους άλλους γι' αυτό: μίλα στον τύπο, γράψε στον βουλευτή σου και στον αρχηγό της χώρας σου, ενημέρωσε ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ζήτησε τη συμβουλή τους. Μίλησε σε δικηγόρο, αν έχεις τη δυνατότητα. Εξασφάλισε ότι η κυβέρνησή σου γνωρίζει τις κινήσεις που κάνεις. Κάνε τους να συνειδητοποιήσουν ότι δεν πρόκειται να εγκαταλείψεις. Δείξε τους την υποστήριξη που μπορείς να συγκεντρώσεις. Σε τελική ανάλυση, και αν καθετί άλλο έχει αποτύχει, μπορείς να καταφύγεις στα δικαστήρια.

? Πώς πηγαίνω στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο;

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών περιλαμβάνει διαδικασίες για ατομικές προσφυγές και επίσης για προσφυγές που υποβάλλονται από ένα κράτος κατά άλλου. Ωστόσο υπάρχουν ισχυρές προϋποθέσεις παραδεκτού (admissibility) προκειμένου να ερευνηθεί μια υπόθεση. Για παράδειγμα, πρέπει να εξασφαλίσεις ότι η προσφυγή σου έχει ήδη εγερθεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων της χώρας σου (μέχρι το ανώτατο δικαστήριο!) πριν φέρεις μια υπόθεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Αν θέλεις να δοκιμάσεις και πιστεύεις ότι πλήρεις τις προϋποθέσεις παραδεκτού, τότε μπορείς να υποβάλεις προσφυγή χρησιμοποιώντας το επίσημο έντυπο της αίτησης (διαθέσιμο στη Γραμματεία). Ωστόσο, είναι πολύ σημαντικό να ζητήσεις νομική συμβουλή ή τη συμβουλή ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο πεδίο προκειμένου να είσαι σίγουρος ότι το αίτημά σου έχει πραγματική πιθανότητα επιτυχίας. Πρέπει να γνωρίζεις ότι η διαδικασία μέχρι την τελική απόφαση μπορεί να είναι μακρά και περίπλοκη!

? Από ποιον μπορώ να διεκδικήσω τα δικαιώματά μου;

Σχεδόν όλα τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα που καταγράφονται σε διεθνή κείμενα είναι αξιώσεις κατά της κυβέρνησης ή κρατικών αξιωματούχων. Τα ανθρώπινα δικαιώματα προστατεύουν τα συμφέροντά σου από το κράτος, άρα πρέπει να τα διεκδικήσεις από την κυβέρνηση ή τους εκπροσώπους της. Αν νιώθεις ότι τα δικαιώματά σου παραβιάζονται, π.χ., από τον εργοδότη σου ή τον γείτονά σου, δεν μπορείς να καταφύγεις απευθείας στη διεθνή νομοθεσία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκτός αν υπάρχει κάτι που η κυβέρνηση της χώρας έπρεπε να είχε κάνει για να αποτρέψει τέτοια συμπεριφορά από εργοδότες ή γείτονες.

? Έχει κανείς την υποχρέωση να προστατεύσει τα δικαιώματά μου;

Ναι. Ένα δικαίωμα δεν έχει νόημα χωρίς μια αντίστοιχη ευθύνη ή υποχρέωση από την πλευρά κάποιου άλλου. Κάθε άτομο έχει την ηθική υποχρέωση να μην παραβιάζει την προσωπική σου αξιοπρέπεια, αλλά η κυβέρνησή σου υπογράφοντας διεθνείς συνθήκες δεν έχει μόνον ηθική αλλά και νομική υποχρέωση.

? Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πρόβλημα μόνο σε μη δημοκρατικές χώρες;

Δεν υπάρχει χώρα στον κόσμο με απόλυτα λευκό μητρώο στα ανθρώπινα δικαιώματα, ακόμα και σήμερα. Μπορεί σε μερικές χώρες να υπάρχουν παραβιάσεις πιο συχνά απ' ό,τι σε άλλες ή μπορεί να αφορούν σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, αλλά κάθε μια παρα-

βίαση είναι ένα πρόβλημα που δεν έπρεπε να έχει συμβεί και πρέπει να αντιμετωπιστεί. Ένα άτομο που τα δικαιώματά του έχουν παραβιαστεί σε μια από τις καθιερωμένες δημοκρατίες δύσκολα θα παρηγορηθεί από το γεγονός ότι γενικά η χώρα του έχει «καλύτερες» επιδόσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα από άλλες χώρες του κόσμου.

? Έχουμε κάνει πρόοδο στον περιορισμό των παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Μεγάλη πρόοδο –ακόμα κι αν μερικές φορές μοιάζει σταγόνα στον ωκεανό. Σκέψου την κατάργηση της δουλείας, την ψήφο για τις γυναίκες, τις χώρες που έχουν καταργήσει τη θανατική ποινή, την απελευθέρωση ατόμων που είχαν φυλακιστεί λόγω των πεποιθήσεών τους μετά από διεθνή πίεση, την κατάρρευση του καθεστώτος του apartheid στη Νότια Αφρική, τις υποθέσεις που έχουν κριθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και τους νόμους που έπρεπε να αλλάξουν ως αποτέλεσμα. Σκέψου το γεγονός ότι η σταδιακή αλλαγή του διεθνούς πολιτισμού σημαίνει ότι ακόμα και τα πιο απολυταρχικά καθεστώτα σήμερα πρέπει να λάβουν υπόψη τα ανθρώπινα δικαιώματα για να γίνουν αποδεκτά στη διεθνή σκηνή. Υπάρχουν πολλά θετικά αποτελέσματα, ειδικά κατά τα τελευταία 50 χρόνια, αλλά μένουν πολλά ακόμα να γίνουν.

Γρ φο

? Πώς μπορούμε να λέμε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι οικουμενικά, όταν υπάρχουν άνθρωποι σε όλο τον κόσμο που υφίστανται παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους;

Οι άνθρωποι αυτοί συνεχίζουν να έχουν τα δικαιώματά τους. Το γεγονός ότι υφίστανται αυτή τη μεταχείριση αντιτίθεται όχι μόνο σε ηθικούς κανόνες αλλά και σε διεθνώς συμφωνημένους κανόνες. Οι εκπρόσωποι της χώρας τους είναι υπόλογοι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και κάποιες χώρες όντως «τιμωρούνται» από τη διεθνή κοινότητα με τη μορφή κυρώσεων ή ακόμα και με στρατιωτικά μέσα. Ωστόσο, τέτοιες διαδικασίες είναι συχνά αυθαίρετες και εξαρτώμενες από τα συμφέροντα άλλων κρατών παρά από τον βαθμό της παραβίασης. Δεν υπάρχει ακόμα μόνιμο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ενώπιον του οποίου να μπορούν να οδηγηθούν και να δικαστούν οι δράστες, παρόλο που είναι έτοιμο να συσταθεί μετά την κύρωση του Καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου από 60 χώρες. Θα είναι μόνιμο δικαστήριο για να δικάζει άτομα που κατηγορούνται για διάπραξη γενοκτονίας, εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Είναι ένα σημαντικό βήμα προς την αναγνώριση ότι τα παγκόσμια ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να είναι εφαρμόσιμα για να παρέχουν πρακτική βοήθεια.

? Ποια είναι η χρησιμότητα της ΟΔΔΑ, αν δεν μπορεί να εφαρμοστεί νομικά;

Παρόλο που δεν υπάρχει (ακόμα) διεθνές δικαστήριο, ενώπιον του οποίου να μπορούν να δικαστούν κυβερνήσεις βάσει των άρθρων της ΟΔΔΑ, αυτό το κείμενο είχε τεράστια ιστορική σημασία και συνεχίζει ακόμα και σήμερα να λειτουργεί ως το κείμενο, ενώπιον του οποίου οι κυβερνήσεις δικάζονται διεθνώς. Οι κυβερνήσεις σήμερα γνωρίζουν ότι, αν παραβιάσουν εσκεμμένα δικαιώματα που καταγράφονται στο κείμενο, αντιμετωπίζουν την πιθανότητα της καταδίκης από άλλες κυβερνήσεις και ακόμα και κάποιες μορφές κυρώσεων. Η διαδικασία δεν είναι πάντα εντελώς αντικειμενική (!) αλλά είναι σίγουρα μια αρχή. Η ΟΔΔΑ αποτέλεσε επίσης τη βάση για όλες σχεδόν τις διεθνείς συνθήκες που έχουν καταρτιστεί και που (σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό) μπορούν να εφαρμοστούν.

? Ποια είναι η χρησιμότητα των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων» για μένα, όταν η κυβέρνησή μου παραβιάζει καθημερινά τα δικαιώματα των απλών ανθρώπων και δεν ενδιαφέρεται για την αποδοκιμασία της διεθνούς κοινότητας;

Και πάλι, τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια αρχή. Είναι καλύτερα από το να μην υπάρχουν απολύτως τίποτα και υπό τις κατάλληλες συνθήκες και με τη σωστή προσέγγιση θα είναι δυνατό να επηρεάσουν την κυβέρνηση να αλλάξει μερικές, αν όχι όλες, τις πρακτικές της. Αυτό μπορεί μερικές φορές να μοιάζει μια πολύ μακρινή ελπίδα, όταν οι παραβιάσεις της κυβέρνησης είναι εξαιρετικά σοβαρές ή εξαιρετικά συχνές, αλλά η ιστορία έχει δείξει ξανά και ξανά, ότι είναι δυνατόν. Επίσης, οι δυνατότητες που υπάρχουν σήμερα είναι περισσότερες από ότι παλιότερα. Η αλλαγή μπορεί να είναι μια αργή διαδικασία, αλλά το γεγονός ότι τα άτομα έχουν συγκεκριμένα δικαιώματα, και ότι αυτό αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ανά τον κόσμο –και έτσι απασχολεί, έστω και λίγο, τις κυβερνήσεις– μας παρέχει ένα ισχυρό όπλο και ένα πολύτιμο εφαλτήριο.

? Αν σέβομαι τα ανθρώπινα δικαιώματα των άλλων, σημαίνει ότι τους επιτρέπω να κάνουν ό,τι θέλουν;

Όχι, αν η επιθυμία τους σημαίνει την παραβίαση των δικών σου ή των δικαιωμάτων άλλων. Αλλά θα πρέπει να είσαι προσεκτικός/ή να μην είσαι υπερβολικά απαιτητικός/ή σχετικά με την έκταση των δικαιωμάτων σου: Μπορεί να θεωρείς τη συμπεριφορά κάποιου/ας ενοχλητική ή άκριτη, αλλά δεν αποτελεί απαραίτητα παραβίαση των δικαιωμάτων σου. Έτσι, αν θέλεις να σου επιτρέπουν οι άλλοι άνθρωποι να συμπεριφέρεσαι όπως επιθυμείς, θα πρέπει να καλλιεργήσεις μια πιο ανεκτική στάση προς τη συμπεριφορά των άλλων!

? Μπορώ να κάνω οτιδήποτε, ακόμα και να χρησιμοποιήσω βία, για να υπερασπιστώ τα δικαιώματά μου;

Γενικά όχι. Αλλά αν είναι μια γνήσια περίπτωση αυτοάμυνας, τότε η νόμιμη χρήση βίας, ανάλογη προς την απειλή σε βάρος σου είναι επιτρεπτή. Δεν είναι επιτρεπτή ως «ανταπόδοση» για το άδικο που υπέστης, αλλά μόνο για να προστατεύσεις τον εαυτό σου από περαιτέρω βλάβη. Τα βασανιστήρια δεν είναι ποτέ επιτρεπτά.

? Γιατί θα πρέπει να σέβομαι τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων, αν αυτοί/ές δεν σέβονται τα δικαιώματά μου;

Εν μέρει γιατί, αν δε σέβεσαι τα δικαιώματα των άλλων, μπορεί να μπλέξεις κι εσύ. Εν μέρει, γιατί οι άλλοι αξίζουν τον σεβασμό σου απλώς γιατί είναι άνθρωποι. Και εν μέρει, γιατί μπορείς να δώσεις το παράδειγμα στους άλλους ανθρώπους, ώστε να έχεις περισσότερες πιθανότητες να σε σεβαστούν. Τελικά, πάντως εξαρτάται από σένα και από το τι είδους άτομο θέλεις να είσαι και από το είδος του κόσμου στον οποίο θέλεις να ζεις. Επομένως, μπορείς να σκεφτείς τι θα σήμαινε για σένα μια τέτοια συμπεριφορά, αν φερόσουν με τρόπο που δεν σου αρέσει, όταν τον βλέπεις στους άλλους. Ή να σκεφτείς πώς θα ήταν ο κόσμος, αν ο καθένας παραβίαζε τα δικαιώματα όλων των άλλων με τη λογική της εκδίκησης.

? Γιατί θα πρέπει να θεωρούνται υποκείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων αυτοί που παραβιάζουν τα δικαιώματα των άλλων με τον πιο απάνθρωπο τρόπο;

Αυτό το τμήμα της θεωρίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ίσως το πιο δύσκολο να το αποδεχτεί κανείς, αλλά ίσως το πιο ουσιώδες. Κάποιες φορές μπορεί να φαίνεται ότι

συγκεκριμένα άτομα στερούνται τόσο πολύ των ανθρώπινων χαρακτηριστικών τους, που μόνο τυφλή πίστη μας επιτρέπει να τους δούμε ως ανθρώπους. Τα βασικά σημεία είναι ίσως τα παρακάτω:

- **Πρώτον**, παρά την εμφανή απανθρωπιά κάποιων ατόμων, κάθε άτομο έχει κάποια ανθρώπινη αξία. Οι κακοποιοί αγαπούν τις μητέρες τους, τα παιδιά τους, τους/τις συζύγους τους ή κάποιο άλλο άτομο. Οι κακοποιοί νιώθουν πόνο, απόρριψη, απόγνωση και ζήλια. Επιθυμούν να τους εκτιμούν οι άλλοι, να θεωρούν ότι αξίζουν, να τους υποστηρίζουν, να τους αγαπούν και να τους καταλαβαίνουν. Όλοι, ο καθένας από αυτούς, έχει κάποια, αν όχι τα περισσότερα, από αυτά τα αποκλειστικά ανθρώπινα συναισθήματα. Αυτό τους καθιστά ανθρώπους και άξιους του σεβασμού μας.
- **Δεύτερον**, δεν κάνουμε καλό επιθυμώντας να βλάψουμε τους/τις κακοποιούς με τον ίδιο τρόπο που αυτοί/ές έχουν βλάψει άλλους; Τέτοια συναισθήματα κάνουν και εμάς λιγότερο άξιους/ες σεβασμού.
- **Τρίτον**, ακόμα και αν, κατά τύχη, ένας κακοποιός εμφανιζόταν ποτέ με «ανθρώπινη» μορφή αλλά χωρίς κανένα ανθρώπινο χαρακτηριστικό (και δεν υπήρξε κανένας μέχρι τώρα), ποιος από μας θα μπορούσε να πει με απόλυτη βεβαιότητα ότι αυτός ή αυτή ΔΕΝ είναι Άνθρωπος; Με ποια κριτήρια; Στη βάση ίσως ότι είναι ανίκανος/η να αγαπήσει ή να αγαπηθεί; Αλλά αν αποδειχθεί ότι κάναμε λάθος στην εκτίμησή μας;

Το τρίτο σημείο μάς θυμίζει ότι πρέπει να αναλογιζόμαστε τους κινδύνους για την ανθρωπότητα ως σύνολο, όταν ορίζουμε ορισμένους ανθρώπους για να δικάζουν άλλους και όταν οι συνέπειες αυτής της κρίσης είναι τρομερές και μη αναστρέψιμες. Θέλουμε αληθινά έναν κόσμο όπου λαμβάνονται τέτοιες αποφάσεις και όπου κάποιοι άνθρωποι κρίνεται απλώς ότι δεν έχουν ανθρώπινα δικαιώματα και άρα ότι δεν είναι άνθρωποι; Χωρίς την απόλυτη οικουμενικότητα όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αυτό το είδος του κόσμου θα έχουμε.

Κεφάλαιο 5

Βασικές Ληροφορες για αγκισμια Ζητήματα

αιδιά

Με μια γενική εκτίμηση, στον κόσμο σήμερα υπάρχουν δύο δισεκατομμύρια παιδιά, 79 εκατομμύρια στην Ε.Ε. και 25 εκατομμύρια στις υποψήφιας χώρες μέλη της Ε.Ε.

Το 1989, τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC), η οποία έχει εγκριθεί από όλες τις χώρες εκτός των Η.Π.Α. και της Σομαλίας. Αυτή η σύμβαση είναι ένα ορόσημο στην ιστορία των δικαιωμάτων του παιδιού, εφόσον είναι το πρώτο δεσμευτικό διεθνές κείμενο, που έχει υιοθετηθεί σ' αυτό το πεδίο.

Γιατί είναι τόσο σημαντική η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού;

Η Σύμβαση έχει επιφέρει πολλές αλλαγές στο πεδίο της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού.

1. Είναι το ευρύτερα εγκεκριμένο κείμενο ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο.
2. Η σύμβαση προάγει τα "τρία p" [participation, protection, prevention = συμμετοχή, προστασία, πρόληψη]. Πρώτον, προάγει τη συμμετοχή (participation) των παιδιών –σύμφωνα με την ηλικία τους και τον βαθμό ωριμότητάς τους– σε ζητήματα, που επηρεάζουν τη μοίρα τους, όπως δικαιοσύνη ή διαδικασίες υιοθεσίας, που έχουν να κάνουν με τις οικογένειές τους και την κοινωνία συνολικά. Επιπρόσθετα, θεσπίζει δικαιώματα για την προστασία (protection) από όλες τις μορφές κακοποίησης, βίας και πρακτικών που παραβιάζουν τα δικαιώματα αυτά. Τέλος, όπως και κάθε άλλη σύμβαση, προβλέπει δικαιώματα, τα οποία νοούνται ως πρόληψη (prevention) έναντι ενδεχόμενων παραβιάσεων.
3. Αντιλαμβάνεται το παιδί ως νομικό υποκείμενο και όχι ως αντικείμενο του νόμου. Παραδοσιακά, η πλειονότητα των ενηλίκων έχουν μάθει να αντιλαμβάνονται τα παιδιά ως αντικείμενα, τα οποία οφείλουν να υπακούουν στους ενήλικες αναντίρρητα –στους δασκάλους, στους ιερείς, στους γονείς, στους γιατρούς κ.ο.κ. Αντ' αυτού, η Σύμβαση προάγει την αντίληψη ότι τα παιδιά είναι άνθρωποι με δικαιώματα, που θα πρέπει να τηρούνται του σεβασμού των ενηλίκων, της κοινωνίας και όλων των θεσμών που εμπλέκονται στα ζητήματα των παιδιών. Τα παιδιά δικαιούνται σεβασμό και αξιοπρεπή αντιμετώπιση, απλώς και μόνο επειδή είναι άνθρωποι, ανεξαρτήτως της ηλικίας τους.
4. Το μέγιστο συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να είναι ο γνώμονας όλων των αποφάσεων οι οποίες λαμβάνονται –αποφάσεων διοικητικών, δικαστικών, εκπαιδευτικών, νομικών κ.ά.– και αφορούν στο παιδί. Πρόκειται, βέβαια, για μια δύσκολα προσδιορίσιμη έννοια, και το νόημα της είναι αμφιλεγόμενο. Στην πράξη, υποδηλώνει ότι, αν λ.χ. ένας δικαστής θα πρέπει να επιλέξει ποιος θα αναλάβει την κηδεμονία του παιδιού, θα πρέπει να εξετάσει διάφορες πτυχές της ζωής του παιδιού και των ενηλί-

«Τα παιδιά σας, δεν είναι παιδιά σας. Είναι οι γιοι και οι κόρες της ίδιας της επιθυμίας για Ζωή. Μπορεί να στεγάζετε τα σώματά τους, αλλά όχι τις ψυχές τους, γιατί οι ψυχές τους κατοικούν στο σπίτι του αήριου, που εσείς δεν μπορείτε να επισκεφθείτε, ούτε καν στα όνειρά σας.

Χαλίλ Γκιμπράν

Η συμμετοχή του παιδιού

1. «Η συμμετοχή είναι θεμελιώδης, ώστε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού να πάρει σάρκα και οστά.
2. Είναι ένας αποφασιστικός παράγοντας, για τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και του δημοκρατικού τρόπου ζωής.
3. Είναι μια απαραίτητη διαδικασία για την ανάπτυξη του παιδιού».

1. κων που εμπλέκονται. Σε όλες τις περιπτώσεις, ωστόσο, το συμφέρον του παιδιού είναι αυτό που θα πρέπει να αξιολογείται ως σημαντικότερο από αυτό των εμπλεκόμενων ενηλίκων.
2. Το περιεχόμενο της Σύμβασης αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα πεδίων –διοικητικών, δικαστικών, εκπαιδευτικών, νομικών κ.λπ., στα οποία τίθεται θέμα σεβασμού των δικαιωμάτων του παιδιού. Λόγου χάρη, ένα παιδί, το οποίο δε γράφτηκε στα δημοτολόγια όταν γεννήθηκε, νομικά δεν υπάρχει. Και άρα δεν υπάρχει ούτε για τις σχολικές αρχές, οι οποίες αρνούνται να το δεχτούν ως μαθητή και ως εκ τούτου δεν μπορεί να πάει σχολείο. Αυτό είναι ένα σύννηθες πρόβλημα, το οποίο πλήττει χιλιάδες παιδιά σε πολλές χώρες. Η άρνηση των σχολικών αρχών να δεχτούν το παιδί ως μαθητή, επειδή «δεν υπάρχει νομικά και διοικητικά», παραβιάζει σαφώς τα δικαιώματα του παιδιού στην εκπαίδευση.

Η σύμβαση είχε πρακτικές επιπτώσεις σε πολλές χώρες, οι οποίες υιοθετώντας την, υποχρεώθηκαν να συμπληρώσουν ή/και να μεταρρυθμίσουν την υφιστάμενη νομοθεσία τους.

? Π στεύετε ότ τα πα δ ά θα πρέπει να υπακούν τους ενήλ κες αναντ ρρητα γ α το καλό τους;

Η θέση των παιδιών: γεγονότα και αριθμοί

Μολονότι η σύμβαση είναι ένα γιγάντιο βήμα υπέρ της υπόθεσης των παιδιών, γεγονός είναι ότι δικαιώματα των παιδιών παραβιάζονται στις περισσότερες περιοχές του κόσμου. Παιδιά στην Ευρώπη...

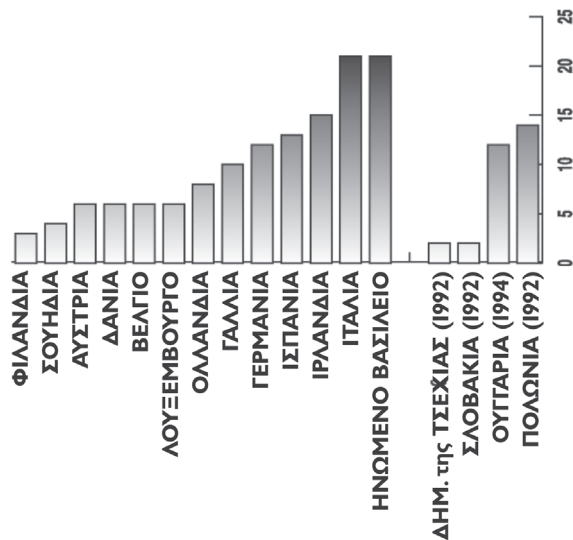
- Παρατηρείται θεαματική άυξηση στον αριθμό των γυναικών και των παιδιών που πέφτουν θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Εκτιμάται ότι κάθε χρόνο ο αριθμός των γυναικών και των παιδιών από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, που μετακινούνται προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης με στόχο την εκμετάλλευσή τους, φτάνει τις 120.000.
- Στη Βουλγαρία, υπάρχουν αναφορές ότι η πορνεία έχει γίνει η κύρια πηγή εισοδήματος για ένα σημαντικό ποσοστό των κοριτσιών ηλικίας από 14 ως 18, και ότι, πολύ συχνά, αυτό γίνεται μέσω οργανωμένων δικτύων. Αυτό που επίσης προκαλεί ανησυχία, είναι η άυξηση του αριθμού των νεαρών αγοριών που εκδίδονται.
- Στην Εσθονία, η πορνεία πολύ νεαρών κοριτσιών έχει καταγραφεί στο πλαίσιο μιας διαρκώς αναπτυσσόμενης βιομηχανίας σεξοτουρισμού. Στη Λιθουανία, επίσης, έχουν καταγραφεί κορίτσια πόρνες σε πολύ νεαρή ηλικία (από 8 ως 10 ετών).
- Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η έρευνα δείχνει ότι υπάρχουν πολλές χιλιάδες παιδιά του δρόμου, κυρίως -αν και όχι αποκλειστικά- στις μεγάλες πόλεις. Ο πληθυσμός των παιδιών του δρόμου κατανέμεται εξίσου σε αγόρια και κορίτσια. Υπολογίζεται ότι περίπου 40.000 παιδιά εγκαταλείπουν το σπίτι τους κάθε χρόνο.
- Στη Γαλλία, το φαινόμενο των παιδιών του δρόμου άρχισε να συνιστά σημαντικό πρόβλημα στη δεκαετία του '80. Οι αρχές εκτιμούν ότι υπάρχουν 10.000 παιδιά του δρόμου, αν και υπάρχουν και εκτιμήσεις ότι είναι πολύ λιγότερα.
- Γενικά, ο πληθυσμός των νέων που είναι άστεγοι και ζουν στους δρόμους αυξάνεται στην Αντολική και Κεντρική Ευρώπη. Μόνο στο Βουκουρέστι 1500 νέοι, νέες και παιδιά εκτιμάται ότι ζουν στους δρόμους.
- Στην Πολωνία και στην Ουγγαρία, πάνω από το ένα τρίτο των παιδιών κάτω των 15 ετών ζουν στη φτώχια. Μια πρόσφατη έρευνα στην Πολωνία (UNDP, 1999) έδειξε ότι το 60% των παιδιών υποφέρουν από κάποια μορφή υποσιτισμού, ενώ το 10% την υφίστανται μόνιμα. Στη Ρωσική Ομοσπονδία, το ποσοστό ανεπαρκούς ανάπτυξης μεταξύ των παιδιών κάτω των 2 ετών αυξήθηκε από 9.4% το 1992 σε 15.2% το 1994.

Ποιος είναι παιδί;

Όπως ορίζεται από το άρθρο 1 της Σύμβασης, παιδί είναι κάθε ανθρωπινό ον κάτω από την ηλικία των 18 εκτός και αν, σύμφωνα με ισχύοντα για το παιδί νόμο, η ενηλικίωση αναγνωρίζεται νωρίτερα.

Αυτό σημαίνει ότι κάθε άτομο κάτω των 18, συμπεριλαμβανομένων των εφήβων, καλύπτεται από τη Σύμβαση.

Δείκτες παιδικής φτώχειας στην Ευρώπη²

Ημερομηνίες Κλειδιά

- **4 Ιουνίου**
Παγκόσμια Ημέρα Αθών
Παιδιών Θυμάτων Επιθέσεων
- **12 Αυγούστου**
Παγκόσμια Ημέρα Νέων
- **20 Νοεμβρίου**
Παγκόσμια Ημέρα του Παιδιού

Παιδιά στον Κόσμο...

- Πάνω από 10 εκατ. παιδιά κάτω των 5 ετών πεθαίνουν κάθε χρόνο από αιτίες, οι οποίες θα μπορούσαν να προληφθούν.
- Πάνω από 100 εκατ. παιδιά, στην πλειονότητά τους κορίτσια, δεν πηγαίνουν στο δημοτικό.
- Εκτιμάται ότι 300.000 παιδιά εμπλέκονται σε εμπόλεμες καταστάσεις.
- 149 εκατ. παιδιά υποσιτίζονται, τα δυο τρίτα τους είναι στην Ασία.
- Μόνο τον τελευταίο χρόνο, κάπου 31 εκατ. πρόσφυγες και εκτοπισμένοι, κυρίως γυναίκες και παιδιά, βρέθηκαν σε εμπόλεμες συγκρούσεις και εξαναγκάστηκαν να φύγουν από τις εστίες τους και να γίνουν πρόσφυγες.

Ευρωπαϊκά ζητήματα σχετικά με τα παιδιά και τους εφήβους

Υπάρχουν συγκεκριμένα ζητήματα αναφορικά με τα δικαιώματα των παιδιών, τα οποία σχετίζονται άμεσα με ευρωπαϊκούς θεσμούς και κυβερνήσεις. Ως εκ τούτου, υπάρχει σαφής θέληση να προαχθούν ρυθμίσεις τέτοιες, που να στοχεύουν στην προστασία των παιδιών έναντι πρακτικών και φαινομένων που σαφώς παραβιάζουν τα δικαιώματά τους.

Υπό το φως στατιστικών, όπως οι παραπάνω για την παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων, την πορνεία και την πορνογραφία στην Ευρώπη, το Συμβούλιο της Ευρώπης και τα μέλη του έχουν αρχίσει να ασχολούνται με το θέμα ολοένα και περισσότερο και ως εκ τούτου να λαμβάνουν υπόψη τους διάφορες Συστάσεις, όπως οι παρακάτω:

- Σύσταση 1065 (1987) για τη διακίνηση παιδιών και άλλων μορφών εκμετάλλευσης των παιδιών.
- Σύσταση R (91) 11 για τη σεξουαλική εκμετάλλευση, την πορνογραφία και την πορνεία, καθώς και την παράνομη διακίνηση και εμπορία παιδιών και νεαρών ενηλίκων.
- Απόφαση 1099 (1996) για τη σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών.

Αφού υιοθετηθούν αυτές οι συστάσεις, τα κράτη οφείλουν να αναλάβουν στην πράξη μέτρα για να διασφαλίσουν την εφαρμογή τους. Παραδείγματα τέτοιων μέτρων είναι και τα ακόλουθα³:

1. Με πρωτοβουλία του Βέλγου Υπουργού Εσωτερικών, στις 23 Νοεμβρίου 1992, μια μονάδα ειδικευμένη στην αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης συγκροτήθηκε στο πλαίσιο του Κεντρικού Γραφείου της Χωροφυλακής για τα Αγνοούμενα Άτομα. Στις 11 Σεπτεμβρίου του 1995, ο Υπουργός Δικαιοσύνης παρήγγειλε τη δημιουργία

«Η ψυχή θεραπεύεται με το να είσαι μαζί με παιδιά»
Fyodor Dostoevsky

Πολλές ΜΚΟ οργανώνονται από μόνες τους, σε ένα δίκτυο ευαισθητοποιημένων ατόμων, παρακολουθούν και δημοσιεύουν αναφορές σχετικά με δικτυακούς τόπους που περιέχουν παράνομο υλικό⁴.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Έγκλημα στον Κυβερνοχώρο υπογράφηκε στις 8 Νοεμβρίου του 2001. Πρόκειται για τη πρώτη Διεθνή Συνθήκη για τα εγκλήματα τα οποία διαπράττονται μέσω διαδικτύου και άλλων δικτύων υπολογιστών, η οποία θα αφορά ειδικά σε εγκλήματα σχετιζόμενα με το διαδίκτυο και τους υπολογιστές, συμπεριλαμβανομένης της παιδικής πορνογραφίας. Ο κύριος στόχος είναι η επιδίωξη μιας κοινής πολιτικής αντιμετώπισης του εγκλήματος, που να αποσκοπεί στην προστασία της κοινωνίας από το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, ιδιαιτέρως μέσα από την υιοθέτηση πρόσφορης νομοθεσίας και την ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας. Το Άρθρο 9 της Σύμβασης αφιερώνεται στην καταπολέμηση της παιδοφιλίας και της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο.

Το Ρωσικό Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ανάπτυξης ξεκίνησε ένα πιλοτικό πρόγραμμα, το οποίο προβλέπει Επιτρόπους για τα Παιδιά σε 5 'oblasti' (επαρχίες). Οι θέσεις των επιτρόπων θεσπίστηκαν με προεδρικό διάταγμα και επιφορτίστηκαν με το έργο να βελτιώσουν την προστασία και να προαγάγουν τα δικαιώματα του παιδιού.

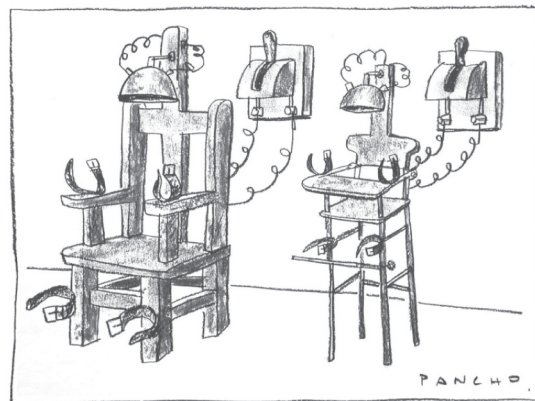
? *Μπορούν να ληφθούν μέτρα γ α τον έλεγχο κα τη χρήση του δ αδ κτύου από πα δ ά, χω ρς να παραβ άζετα το δ κα ωμά τους να αναζητούν, να δέχοντα κα να δ αδ δουν πληροφορ ες κάθε ε δους; (Άρθρο 13, Σύμβαση των Δ κα ωμάτων του Πα δ ού)*

Οι συνήγοροι του Παιδιού

Η λέξη 'ombudsman' (συνήγορος) προέρχεται από τη σκανδιναβική λέξη «ombud», που σημαίνει πρέσβης, απεσταλμένος, αγγελιοφόρος. Έχει καταλήξει να σημαίνει το άτομο που ασχολείται με καταγγελίες από μια ορισμένη ομάδα (εν προκειμένω παιδιά), το οποίο μιλάει εκ μέρους αυτής της ομάδας και το οποίο προσπαθεί να επιφέρει βελτιώσεις στις συνθήκες ζωής των ατόμων αλλά και του συνόλου αυτής της ομάδας.

Ο πρώτος Συνήγορος του Παιδιού διορίστηκε στη Νορβηγία το 1981. Ο Συνήγορος είναι ένας ανεξάρτητος, μη κομματικός φορέας, εκπρόσωπος, διαιτητής ή επόπτης, ο οποίος διασφαλίζει ότι τα υπουργεία και οι άλλοι φορείς εκπληρώνουν τα νομοθετικά τους καθήκοντα μέσα από την πρόταση μέτρων για τη βελτίωση των ζητημάτων που αφορούν στα παιδιά. Ο Συνήγορος προασπίζει τις ανάγκες, τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των ανηλίκων, εργάζεται για την υλοποίηση της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού και υποστηρίζει τη διάχυσή της. Ο Συνήγορος έχει την εξουσία να διερευνά, να ασκεί κριτική και να δημοσιεύει, αλλά όχι να αναιρεί διοικητικές πράξεις ή να επιφέρει διοικητικές αποφάσεις. Ο Συνήγορος παρεμβαίνει χωριστά από τους νομοθετικούς αντιπροσώπους, τους γονείς ή τους κηδεμόνες προκειμένου να αντιπροσωπεύει τα δικαιώματα των παιδιών σε κάθε είδους αστικές ή ποινικές περιπτώσεις, στις οποίες εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα παιδιά.

Σε κάποιες χώρες, ο Συνήγορος είναι υπεύθυνος για την υιοθέτηση μεθόδων αξιολόγησης, όπως η «αξιολόγηση του αντίκτυπου στο παιδί» («child impact assessment») προκειμένου να εκτιμηθούν όλες οι πιθανές συνέπειες των διαφόρων νομοθετικών προτάσεων, ρυθμίσεων και άλλων λαμβανόμενων μέτρων για τα παιδιά. Σύμφωνα με τη σουηδική ΜΚΟ Radda Barnen, μέχρι τώρα έχουν θεσμοθετηθεί Συνήγοροι για παιδιά σε είκοσι χώρες.

- Στην Ευρώπη, το Ευρωπαϊκό
- Δίκτυο Συνηγόρων του
- Παιδιού (European Network
- of Ombudsmen for Children,
- ENOC) ιδρύθηκε το
- 1997. Αυτό περιλαμβάνει
- αντιπροσώπους από
- Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία,
- Γαλλία, Ουγγαρία,
- Ισλανδία, Λιθουανία, ΠΓΔΜ,
- Νορβηγία, Πορτογαλία,
- Ρωσική Ομοσπονδία,
- Ισπανία, Σουδία, Ουαλία,
- Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν,
- Βοσνία και Ερζεγοβίνη,
- Κροατία, Κύπρος, Δανία,
- Γεωργία, Ελλάδα, Ιρλανδία,
- Λουξεμβούργο, Μάλτα,
- Δημοκρατία της Μολδαβίας,
- Βόρεια Ιρλανδία, Πολωνία,
- Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία,
- Ηνωμένο Βασίλειο.

Διεθνή και περιφερειακά νομικά κείμενα και παιδιά

1. Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (The Convention on the Rights of the Child, 1989).
2. Παγκόσμια Διακήρυξη για την Επιβίωση, την Προστασία και την Ανάπτυξη του Παιδιού (The World Declaration on the Survival, Protection and Development of Children).
3. Σχέδιο Δράσης για την Υλοποίηση της Παγκόσμια Διακήρυξης.
4. Σύσταση της Κοινοβουλευτικής Ολομέλειας 1460 (2000) για τη Θέσπιση ενός Ευρωπαϊού Συνηγόρου του Παιδιού, Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, 2001.
5. Σύσταση 1286 (1990) της Κοινοβουλευτικής Ολομέλειας του Συμβουλίου της Ευρώπης, 1996, για μια Ευρωπαϊκή Στρατηγική για το Παιδί.
6. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, 1996.

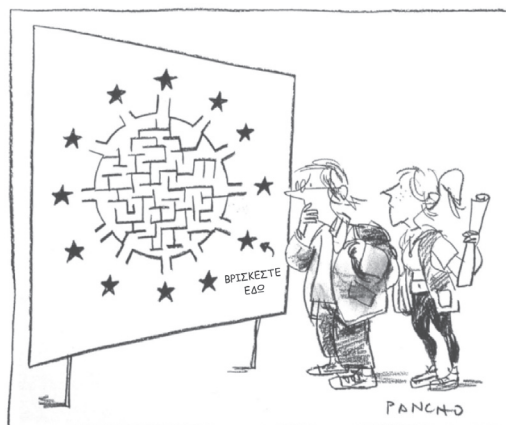
.....

Αναφορές

- *Asquith, S., Juvenile Justice and Juvenile Delinquency in Central and Eastern Europe - A Review - Centre for the Child and Society, University of Glasgow. <http://eurochild.gla.ac.uk>*
- *Final report of the study group on street children, Council of Europe, Strasbourg, April 1994.*
- *Flekkoy, M., A Voice for Children - Speaking as their Ombudsman, UNICEF, 1991.*
- *The Global Movement for Children, www.gmfc.org*
- *Human Rights Education Newsletter, No.29, Centre for Global Education, University of York, UK, 2001.*
- *Setting up a European Ombudsman for Children, doc.8552, Council of Europe Parliamentary Assembly, 1999.*
- *The State of the World's Children, UNICEF, 2000.*
- *«Trafficking in women, a comprehensive European strategy», information sheets, European Commission.*
- *Σημειώσεις*
- *1. Σύσταση Νο.8 της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη, υιοθετήθηκε στις 18 Σεπτεμβρίου 1998.*
- *2. Το ποσοστό της ΕΕ γενικά αφορούν στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Το ποσοστό που παρουσιάζεται εδώ, αναφέρεται στα παιδιά που ζουν σε νοικοκυριά με εισόδημα κάτω από το 50% του εθνικού μέσου όρου. Πηγή: Bradbury and Jäntti (1999, Table 3.3) in Micklewright, J., Stewart, K., Child Well-Being in the EU and Enlargement to the East, Working Papers, UNICEF, Innocenti Centre, 2000.*
- *3. Implementation of recommendation No. R (91) 11 on Sexual Exploitation, Pornography and Prostitution of, and Trafficking in, Children and Young Adults; Strasbourg, 8 April 1999.*
- *4. Bilson, A., Child safety on the Internet, a child rights approach, Centre for Europe's Child, <http://eurochild.gla.ac.uk>*

Διπλά του ολτι

Η απλή θεώρηση ...

Οι περισσότεροι άνθρωποι στον κόσμο είναι, σύμφωνα με τον νόμο, πολίτες του ενός ή του άλλου εθνικού κράτους και αυτό τους κάνει δικαιούχους συγκεκριμένων δικαιωμάτων και προνομίων. Όντας κανείς πολίτης, έχει επίσης συγκεκριμένα καθήκοντα και υποχρεώσεις, τις οποίες το κράτος με τη σειρά του αξιώνει από τους πολίτες της δικαιοδοσίας του. Έτσι, οι πολίτες εκπληρώνουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις προς το κράτος και ανταποδοτικά μπορούν να αξιώνουν προστασία των ζωτικών συμφερόντων τους. Ή έτσι θα έπρεπε να είναι.

Οι περιπλοκές...

Υπάρχουν δυο κύριες παράμετροι που περιπλέκουν την απλή αυτή εξίσωση:

1. Ποια δικαιώματα υποχρεούνται τα κράτη να διασφαλίζουν για τους πολίτες τους και υπό ποιους όρους;
2. Τι γίνεται όταν οι πολίτες, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, δεν απολαμβάνουν την προστασία της χώρας στην οποία διαμένουν;

Προκειμένου να απαντήσουμε σε αυτά τα ερωτήματα, θα πρέπει να έχουμε σαφέστερη αντίληψη του τι σημαίνει να είναι κανείς πολίτης και τι σημαίνει πραγματικά η πολιτότητα. Αυτά θα τα εξετάσουμε στη συνέχεια. Προκειμένου να απαντήσουμε στο δεύτερο ερώτημα, θα πρέπει να εξετάσουμε γιατί κάποιος στον κόσμο δεν είναι πολίτης της χώρας στην οποία διαμένουν και τι μπορεί να γίνει γι' αυτό. Αυτή η συζήτηση πραγματικά βρίσκεται ακόμη στην αρχή της και σε αυτή την ενότητα θα θίξουμε μόνο κάποια από τα ερωτήματα που υπάρχουν.

Τι είναι η Ιδιότητα του Πολίτη;

Η ιδέα της πολιτότητας είναι αντικείμενο συζήτησης εδώ και χιλιάδες χρόνια και ακόμη και σήμερα δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία για το τι ακριβώς σημαίνει. Η νομική έννοια της Ιδιότητας του Πολίτη φαίνεται σχετικά απλή: συνδέεται κανονικά με ένα έθνος κράτος και προσδιορίζεται από τους νόμους του κράτους αυτού. Αυτός είναι πιθανά ο λόγος, για τον οποίο είναι διαδεδομένη η αντίληψη ότι η Ιδιότητα του Πολίτη συνδέεται άμεσα με την ιδέα του πατριωτισμού: «καλός πολίτης» σημαίνει συχνά «καλός πατριώτης».

Η έννοια της Ιδιότητας του Πολίτη έχει, ωστόσο, πολλά περισσότερα εννοιολογικά επίπεδα

Σχετικές Δραστηριότητες

- Η Ιστορία δύο Πόλεων σελ 73
- Παντομίμα σελ 88
- Προσοχή, Παρακολουθούμε! σελ 99
- Παιχνίδι «Σχεδιάστε τη λέξη» σελ 127
- Εκπαίδευση για όλους σελ 130
- Προεκλογική Εκστρατεία σελ 136
- Αγωνιστές για τα Δικαιώματα σελ 139
- Κήπος σε μια νύχτα σελ 149
- Ηρώιδες και Ήρωες σελ 153
- Αφήστε να Ακουστούν όλες οι Φωνές σελ 164
- Φτιάχνοντας Συνδέσεις σελ 187
- Σταθμός Ηλεκτρικής Ενέργειας σελ 214
- Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει; σελ 260
- Συνεδρίαση συνδικαλιστικής οργάνωσης σελ 266
- Ποια είναι η θέση σου; σελ 277
- Ποιο είμαι; σελ 280

«Η ιδιότητα του Πολίτη είναι μια σύνθετη και πολυδιάστατη πραγματικότητα, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζεται στο πολιτικό και ιστορικό της πλαίσιο. Δεν μπορεί κανείς να κάνει λόγο για ιδιότητα του Πολίτη εν κενώ, εφόσον η έννοια έχει νόημα μόνο σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας ή ενός πολιτικού συστήματος. Η δημοκρατική ιδιότητα του Πολίτη ειδικά αναφέρεται στην ενεργό συμμετοχή των ατόμων στο σύστημα ευθυνών και δικαιωμάτων που είναι κτήμα των πολιτών στις δημοκρατικές κοινωνίες⁵».

«Καθένας είναι όπως τον έφτιαξε ο Θεός και πολλές φορές ακόμη χειρότερα».

Miguel de Cervantes

πέρα από τον πατριωτισμό, όπως μπορούμε να δούμε από τις ιστορικές απαρχές της ιδέας, τις οποίες παραθέτουμε στην επόμενη ενότητα. Μια χρήσιμη διάκριση που θα ήταν καλό να έχετε κατά νου είναι αυτή ανάμεσα σ' έναν πολίτη από τη μια και σε ένα υποκείμενο από την άλλη.

? Πρέπει οι πολίτες να υπακούν πάντα στον νόμο;

Ιστορικές εννοιολογήσεις της Ιδιότητας του Πολίτη

Είναι χρήσιμο να εξετάσουμε τις πιο σημαντικές εξελίξεις στην έννοια της πολιτότητας, εφόσον αυτό βοηθάει στο να εκτεθούν οι διάφορες συνιστώσες της έννοιας που συζητούνται σήμερα.

- Οι ρίζες της Ιδιότητας του Πολίτη μπορούν να εντοπιστούν στην Αρχαία Ελλάδα, στην οποία «πολίτες» ήταν εκείνοι που είχαν το έννομο δικαίωμα να συμμετέχουν στις υποθέσεις του κράτους. Δεν ήταν βέβαια όλοι οι κάτοικοι της πόλης πολίτες: οι σκλάβοι και οι γυναίκες ειδικά, ήταν απλά υποκείμενα. Για εκείνους που είχαν το πρόνομο της Ιδιότητας του Πολίτη, η έννοια της «πολιτικής αρετής» ή του «καλού πολίτη» ήταν σημαντική συνιστώσα της έννοιας. Αυτή η παράδοση οδήγησε στο να δίνεται έμφαση στα καθήκοντα τα οποία καλούνταν να εκπληρώνουν οι πολίτες.
- Η σύνδεση των πολιτών με την εθνική ταυτότητα είναι φυσική απόρροια του γεγονότος ότι το νομικό καθεστώς του «πολίτη» ανέκαθεν συνδεόταν με το έθνος κράτος, εξ ου και ο δεσμός ανάμεσα στην ιδιότητα του Πολίτη και στον πατριωτισμό.
- Η φιλελεύθερη θεώρηση της Ιδιότητας του Πολίτη, η οποία αναπτύχθηκε στον δέκατο ένατο αιώνα έδωσε έμφαση στη σημασία των δικαιωμάτων του συνόλου των πολιτών. Καθώς το δικαίωμα ψήφου επεκτεινόταν σταδιακά, το ίδιο συνέβαινε και με τη δικαιοσύνη και με τα πολιτικά δικαιώματα, τα οποία γίνονταν πραγματικότητα για μεγαλύτερα κομμάτια του πληθυσμού.
- Στον 20ό αιώνα, οι υποστηρικτές της «κοινωνικής Ιδιότητας του Πολίτη» προχώρησαν περαιτέρω αναγνωρίζοντας ότι τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα ήταν απλώς ένα μέρος εκείνων που θα μπορούσαν οι πολίτες να προσδοκούν από το κράτος. Η άνοδος του κράτους πρόνοιας τον τελευταίο αιώνα χρωστάει πολλά σε διανοητές που επιχειρηματολόγησαν υπέρ της άποψης ότι τα δικαιώματα των πολιτών θα έπρεπε να καλύπτουν και τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας και όχι μόνο τη συμμετοχή τους στην «υψηλή» πολιτική.
- Η έννοια της «πολλαπλής Ιδιότητας του Πολίτη» υπάρχει εδώ και κάποιον καιρό και επιτρέπει στα άτομα να είναι ταυτόχρονα πολίτες περισσότερων του ενός κράτους ή οργανωτικών δομών. Για παράδειγμα, με την ανάπτυξη της Ε.Ε., οι πολίτες των μελών κρατών -ολοένα και περισσότεροι- αποκτούν κάποια δικαιώματα και υποχρεώσεις από και προς την Ένωση στο σύνολό της και όχι μόνον από και προς το εθνικό τους κράτος.
- Μια τελική συνιστώσα της έννοιας του πολίτη, που αποκτά ολοένα και περισσότερη σημασία, περιλαμβάνει την ιδέα της εκπαίδευσης. Αν η Ιδιότητα του Πολίτη με την παραδοσιακή έννοια ενέχει την απολαβή δικαιωμάτων και την εκπλήρωση καθηκόντων, τότε κατά μια έννοια πολίτης δεν γεννιέται κανείς αλλά γίνεται. Η αφοσίωση, λ.χ., και η υπευθυνότητα είναι ιδιότητες που χρειάζεται να διδαχθούν και να καλλιεργηθούν. Έτσι, αν αυτές οι αξίες θεωρηθούν ουσιώδεις για έναν πολίτη με την πλήρη έννοια του όρου, τότε οι «αληθινοί» πολίτες θα προκύψουν μέσα από διαδικασίες εκπαιδευτικές, με την ευρύτερη έννοια του όρου.

Σήμερα, η αντίληψη των περισσότερων ανθρώπων για την Ιδιότητα του Πολίτη περιλαμβάνει στοιχεία από την καθεμιά από τις 6 έννοιες που σκιαγραφήθηκαν παραπάνω, αν και σε διαφορετική αναλογία κατά περίπτωση. Κάποιοι θα έδιναν έμφαση στο στοιχείο των «καθηκόντων», ενώ κάποιοι άλλοι θα έδιναν περισσότερη σημασία στα «δικαιώματα» ή στον «πατριωτισμό» ή στις ιδιότητες οι οποίες θα έπρεπε να διακρίνουν τους «αληθινούς» πολίτες.

Η σύνδεση με τα ανθρώπινα δικαιώματα

Βλέπουμε ότι τόσο τα δικαιώματα όσο και οι υποχρεώσεις αποτέλεσαν ένα σημαντικό κομμάτι της έννοιας της Ιδιότητας του Πολίτη ήδη από τον πρώτο καιρό: Αναμένεται από τους πολίτες να έχουν συγκεκριμένα δικαιώματα και από την άλλη να επιτελούν συγκεκριμένα καθήκοντα. Είναι αυτά τα «καθήκοντα» και οι υποχρεώσεις που έχουν κατά νου οι άνθρωποι, όταν γίνεται λόγος για το τι θα έπρεπε να είναι οι πολίτες ή πώς θα έπρεπε να συμπεριφέρονται.

Ωστόσο, αν αυτή η έννοια δίνει την εντύπωση ότι είναι υπερβολικά κατευθυντική ή περιοριστική της εγγενούς ελευθερίας και αξιοπρέπειας των πολιτών ως ατόμων, τότε είναι σημαντικό να θυμάται κανείς ότι τα όρια αυτά προκύπτουν ως άμεση απόρροια της θεωρίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μόνο η επιθυμία να οικοδομήσουμε κοινωνίες, οι οποίες σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των πολιτών, είναι αυτή που αναθέτει ευθύνες σε όλους μας ως πολίτες.

Υπάρχουν δύο άμεσες συνδέσεις ανάμεσα στις ευθύνες που απορρέουν από την ιδιότητα του Πολίτη και τη θεωρία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων:

1. Το γεγονός ότι κάθε άτομο κατέχει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα δε δίνει σε κανέναν την άδεια να συμπεριφέρεται όπως θα ήθελε. Του επιτρέπει να το κάνει μόνο στον βαθμό που αυτό δεν προσκρούει στα ανθρώπινα δικαιώματα άλλων ατόμων. Έτσι, κάτι το οποίο μπορούμε να πούμε σαφώς για την καλή Ιδιότητα του Πολίτη, είναι ότι προϋποθέτει από πλευράς των πολιτών σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα των άλλων.

2. Η δεύτερη στενή σύνδεση με τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορά στον τρόπο με τον οποίο η έννοια της Ιδιότητας του Πολίτη είναι ουσιαστικά συνδεδεμένη με την ιδιότητα του μέλους της κοινωνίας. Δε μιλάμε, λ.χ., για πολίτες έρημων νήσων, καθώς πολίτης σημαίνει πολλά περισσότερα από κάτοικος μιας συγκεκριμένης χώρας ή περιοχής. Πολίτης είναι ουσιαστικά ένα μέλος της κοινωνίας, η οποία βρίσκεται σε αυτή την περιοχή, κι έτσι, αν μας ενδιαφέρει να οικοδομήσουμε κοινωνίες που να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, τότε αυτό θέτει έναν ακόμη περιορισμό στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα σε μια κοινωνία θα πρέπει να συμπεριφέρονται.

Έτσι, ένα ακόμη πράγμα που θα μπορούσαμε να πούμε για την καλή έννοια της ιδιότητας του Πολίτη είναι ότι προϋποθέτει έναν τύπο συμπεριφοράς, ο οποίος να οδηγεί σε περισσότερο σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

? Τι θα πρέπει να κάνει ο πολίτης, όταν η κοινωνία δε σέβεται τα δικαιώματα ορισμένων τμημάτων της κοινότητας;

Προβλήματα της Ιδιότητας του Πολίτη

Το μεγαλύτερο κομμάτι της συζήτησης γύρω από την Ιδιότητα του Πολίτη εστιάζει στο πρόβλημα της αύξησης της εμπλοκής και της συμμετοχής στις διαδικασίες της δημοκρατικής κοινωνίας. Γίνεται ολοένα και περισσότερο κατανοητό ότι το δικαίωμα ψήφου, ασκούμενο περιοδικά από πλευράς των πολιτών, δεν είναι αρκετό, είτε με το να καθιστά τους κυβερνώντες στην ενδιάμεση περίοδο πλήρως υπόλογους είτε με το να προάγει αισθήματα ενδυνάμωσης μεταξύ των κοινών πολιτών. Επιπλέον, ακόμη και τα ποσοστά συμμετοχής στις εκλογές δείχνουν επίπεδα πολιτικής απάθειας στον πληθυσμό, τέτοια που υποσκάπτουν σοβαρά την αποτελεσματική λειτουργία της δημοκρατίας. Με τέτοιου είδους προβλήματα κατά νου ιδρύθηκε η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη του Συμβουλίου της Ευρώπης [Council of Europe's Education for Democratic Citizenship].

? Ποιες μορφές εμπλοκής και συμμετοχής, πέραν των εκλογών, είναι δυνατές για τους κοινούς πολίτες;

Ένα δεύτερο σύνολο ζητημάτων, τα οποία έχουν ενδεχομένως συγκεντρώσει λιγότερη προσοχή μέχρι σήμερα, αλλά που η σημασία τους αυξάνεται, αφορούν στην περίπτωση εκείνων των ατόμων που, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, δεν απολαμβάνουν τα πλήρη οφέλη

«Για να το πούμε απλά, ένα υποκείμενο υπακούει στους νόμους και ένας πολίτης έχει ρόλο στη δημιουργία και στη μεταβολή τους»

B. Crick

«Με εντυπωσιάζει ο υψηλός αριθμός νεαρών ακτιβιστών για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η γνώση τους και η εμπειρία τους μου δίνει αυτοπεποίθηση για να συνεχίσουμε το πρόγραμμα Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε σχολεία και να αναπτύξουμε περισσότερες εξωσχολικές δραστηριότητες για την εκπαίδευση στην ιδιότητα του Πολίτη.»⁶

Ms Marina Kovinena, Youth Human Rights Education Forum, 2000.

- της Ιδιότητας του Πολίτη. Από μια άποψη, αυτό είναι αποτέλεσμα φαινομένων που συνεχίζουν να υφίστανται εντός των κοινωνιών: Είναι πολύ συχνό φαινόμενο μειονοτικές ομάδες να έχουν την τυπική ιδιότητα του Πολίτη στη χώρα στην οποία ζουν, αλλά και πάλι να μην έχουν πλήρη πρόσβαση και συμμετοχή στην κοινωνία αυτή.
- Μια δεύτερη πλευρά του προβλήματος προκύπτει από την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση, συμπεριλαμβανομένων των νέων τάσεων στην εργασία και στη μετανάστευση, που οδηγούν σημαντικό αριθμό ανθρώπων σε όλο τον κόσμο να διαμένουν στο εξωτερικό, χωρίς να έχουν, όμως, τη δυνατότητα να κάνουν αίτηση για τυπική (formal) Ιδιότητα του Πολίτη. Αυτοί μπορεί να είναι μετανάστες, πρόσφυγες, προσωρινά διαμένοντες ή ακόμη και άτομα που αποφασίζουν να ξεκινήσουν να διαμένουν μόνιμα σε μίαν άλλη χώρα.

? Ποια θα έπρεπε να είναι τα κριτήρια για την Ιδιότητα του Πολίτη σε έναν αυξανόμενο πολυπολιτισμικό κόσμο; Θα πρέπει να δικαιούνται οι μετανάστες εργάτες κάποια από τα προνόμια της Ιδιότητας του Πολίτη, αν όχι την τυπική Ιδιότητα του Πολίτη;

Εκπαίδευση για μια δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη: Συμβούλιο της Ευρώπης και Νεότητα

· Το πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης επιχειρεί να παράσχει ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την ενίσχυση της εκπαίδευσης στη δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη. Το Συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν τέτοιου είδους προγράμματα στις μορφωτικές, εκπαιδευτικές και πολιτιστικές πολιτικές και πρακτικές για τους νέους και τις νέες και έχει το ίδιο εργαστεί δραστήρια προκειμένου να δημιουργήσει και να διαδώσει νέες στρατηγικές και προσεγγίσεις.

· Το Σχέδιο της Διακήρυξης και του Προγράμματος Εκπαίδευσης στη Δημοκρατική Πολιότητα [Draft Declaration and Programme on Education For Democratic Citizenship] (Απρίλης 1999) αναγνώρισε τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά:

· Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη:

- συνιστά μια δια βίου μαθησιακή εμπειρία και μια συμμετοχική δραστηριότητα, η οποία αναπτύσσεται σε διάφορα πλαίσια,
- δίνει τα εφόδια σε άνδρες και γυναίκες προκειμένου να παίξουν ενεργό ρόλο στη δημόσια ζωή και να διαμορφώσουν με υπευθυνότητα την πορεία τη δική τους και της κοινωνίας,
- στοχεύει στο να ενσταλάξει μια κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία θα διασφαλίζει πλήρη σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και κατανόηση των ευθυνών που απορρέουν από αυτά,
- προετοιμάζει τον κόσμο να ζήσει σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία και να αντιμετωπίζει τη διαφορετικότητα με γνώση, ευαισθησία, ανεκτικότητα και ηθική,
- ενδυναμώνει την κοινωνική συνοχή, την αμοιβαία κατανόηση και την αλληλεγγύη και
- θα πρέπει να μπορεί να περιλάβει όλες τις ηλικιακές ομάδες και τους τομείς της κοινωνίας.

· Μια σημαντική πλευρά του Προγράμματος Εκπαίδευσης για μια Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη είναι ότι στοχεύει στην υποστήριξη διαφόρων δικτύων νεολαίας, συνεταιρισμών, πρότυπων πρωτοβουλιών κ.τ.λ. προκειμένου να ενθαρρύνει τους νέους και τις νέες να συμμετάσχουν στην κοινωνία των πολιτών. Οι νέοι και οι νέες συνιστούν ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού-στόχου.

Αναφορές

- Crick, B., *Essays on citizenship*, Continuum, 2000.
- *Education for Democratic Citizenship (Council of Europe)* www.coe.int/T/E
- *Journal of Citizenship Studies*, www.tandf.co.uk/journals/afax/13621025.html
- Kennedy, K. (Ed), *Citizenship education and the modern state*, Falmer Press, 1997.
- Oliver, D., Heater, D., *The foundations of citizenship*, Harvester Wheatsheaf, 1994.

Δημοκρατία

Με τον όρο δημοκρατία αναφερόμαστε σε ένα σύστημα θέσπισης κανόνων για μια ομάδα ανθρώπων. Προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις «δήμος», που σημαίνει «λαός», και «κράτος», που σημαίνει «εξουσία». Συνεπώς, η δημοκρατία συχνά ορίζεται ως «η εξουσία του λαού». Με άλλα λόγια, ως ένα σύστημα δημιουργίας κανόνων, το οποίο θεσπίζεται από τους ανθρώπους που θα υπακούσουν σε αυτούς τους κανόνες.

Μπορεί ένα τέτοιο σύστημα να υπάρξει και να αποτελέσει έναν καλό τρόπο λήψης αποφάσεων; Ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν αρχικά στην εμφάνιση αυτής της αντίληψης και για ποιο λόγο σήμερα γίνεται αντιληπτή, τουλάχιστον από τους περισσότερους ανθρώπους και τις περισσότερες χώρες του κόσμου, ως το μόνο σύστημα που αξίζει της προσοχής μας; Είναι, αλήθεια, δυνατό να κυβερνούν όλοι;

Γιατί Δημοκρατία;

Υπάρχουν δυο θεμελιώδεις αρχές στις οποίες βασίζεται η ιδέα της δημοκρατίας και οι οποίες βοηθούν στο να διασαφηνιστεί γιατί είναι τόσο ελκυστική:

1. Η αρχή της ατομικής αυτονομίας: ότι, δηλαδή, κανείς δεν θα πρέπει να είναι υποκείμενο κανόνων, που έχουν επιβληθεί από άλλους.
2. Η αρχή της ισότητας: ότι, δηλαδή, όλοι και όλες θα πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες να επηρεάσουν τις αποφάσεις που, στο πλαίσιο μιας κοινωνίας, επιδρούν στους ανθρώπους της.

Και οι δύο αυτές αρχές είναι διαισθητικά ελκυστικές σε όλους τους ανθρώπους και ένα δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης είναι το μόνο το οποίο, τουλάχιστον στη θεωρία, δέχεται και τις δυο ως θεμελιακές. Άλλα συστήματα, όπως η ολιγαρχία, η πλουτοκρατία ή η δικτατορία παραβιάζουν κατά κανόνα και τις δυο αυτές αρχές δίνοντας μόνιμα την εξουσία σε μια συγκεκριμένη μερίδα της κοινωνίας και αυτοί οι άνθρωποι, στη συνέχεια, λαμβάνουν τις αποφάσεις εν ονόματι του συνόλου του υπόλοιπου πληθυσμού. Ούτε η ισότητα, ούτε η ατομική αυτονομία γίνονται σεβαστές σε αυτές τις περιπτώσεις.

Οι δύο παραπάνω αρχές παρέχουν την ηθική νομιμοποίηση της δημοκρατίας και μπο

· «Κανείς δε γεννιέται καλός
· πολίτης, κανένα έθνος δε
· γεννιέται δημοκρατικό. Και τα
· δύο είναι μάλλον διαδικασίες
· σε εξέλιξη, εφ' όρου ζωής.
· Οι νέοι και οι νέες θα πρέπει
· να εμπλέκονται σε αυτές τις
· διαδικασίες από τη γέννησή
· τους⁷»

· Kofi Annan

Σχετικές Δραστηριότητες

- Προεκλογική Εκστρατεία σελ 136
- Φτιάχνοντας Συνδέσεις σελ 187
- Να ψηφίζει κανείς ή να μην ψηφίζει σελ 260
- Συνεδρίαση συνδικαλιστικής οργάνωσης σελ 266

«Μια ψήφος είναι δυνατότερη από μια σφαίρα».

Abraham Lincoln

· ρούμε να πούμε ότι στην πραγματικότητα είναι και βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: υπάρχουν, ωστόσο, και πραγματιστικοί λόγοι, των οποίων γίνεται επίκληση για την υποστήριξη του δημοκρατικού συστήματος διακυβέρνησης έναντι οποιουδήποτε άλλου.

- 1. Συχνό είναι το επιχείρημα ότι το δημοκρατικό σύστημα παρέχει πιο αποδοτικές μορφές διακυβέρνησης, επειδή οι αποφάσεις που λαμβάνονται έχουν περισσότερες πιθανότητες να γίνουν σεβαστές από τον λαό. Οι άνθρωποι συνήθως δεν παραβαίνουν τους «δικούς τους» κανόνες.
- 2. Η αποδοχή από πλευράς του πληθυσμού είναι επιπλέον πιθανότερη, επειδή οι αποφάσεις λαμβάνονται ως αποτέλεσμα της οικοδόμησης συναίνεσης μεταξύ διαφορετικών τάσεων. Οι κανόνες δεν θα είχαν ρεαλιστικό αντίκτυπο, αν ήταν μη αποδεκτοί από μεγάλες μερίδες του πληθυσμού. Έτσι, υπάρχει μια μορφή εσωτερικού ελέγχου της φύσης των νόμων, την οποία, μια δημοκρατικά αποδεκτή κυβέρνηση, οφείλει να λαμβάνει υπόψη.
- 3. Ένα δημοκρατικό σύστημα προϋποθέτει επίσης την ανάληψη περισσότερων πρωτοβουλιών και άρα ανταποκρίνεται καλύτερα στη μεταβολή των συνθηκών βάσει της αρχής ότι «δύο κεφαλές είναι καλύτερες από μία».

· **? Αισθάνεστε ότι οι κανόνες της χώρας σας είναι κατά κάποιο τρόπο «κτήμα» σας; Πού οφείλεται κάτι τέτοιο;**

· Μια καλή θεωρία...

· Στην πράξη, δεν είναι φυσικά λογικό να αναμένει κανείς από όλους τους πολίτες μιας κοινωνίας να συμβάλουν στη διαδικασία θέσπισης κανόνων και ούτε θα ήθελε κανείς κάτι τέτοιο. Έτσι, πολλές χώρες εφαρμόζουν ένα σύστημα, στο οποίο οι πολίτες υποδεικνύουν αντιπροσώπους, οι οποίοι λαμβάνουν τις αποφάσεις εκ μέρους τους: αντιπροσωπευτική, μάλλον, παρά άμεση δημοκρατία. Κάθε πολίτης θεωρητικά έχει ίσες δυνατότητες να επιλέξει το πρόσωπο το οποίο νομίζει ότι (θα) αντιπροσωπεύει καλύτερα τα συμφέροντά του. Υπ' αυτήν την έννοια τηρείται η αρχή της ισότητας.

· Αυτό δεν ήταν πάντα έτσι: Κατά τη γέννηση της δημοκρατίας στην Αρχαία Ελλάδα, οι γυναίκες και οι σκλάβοι δεν είχαν το δικαίωμα να ψηφίσουν, ούτε φυσικά τα παιδιά. Σήμερα, στις περισσότερες χώρες του κόσμου, οι γυναίκες μπορούν να ψηφίσουν, αλλά ο αγώνας κερδήθηκε σχετικά πρόσφατα.

· Υπάρχουν άλλα τμήματα της κοινωνίας, στα οποία συχνά συγκαταλέγονται οι μετανάστες, οι φυλακισμένοι, τα παιδιά, που δεν έχουν το δικαίωμα να ψηφίσουν, αν και υποχρεούνται να υπακούν στους νόμους της χώρας.

· **? Θα μπορούσε να δικαιολογηθεί με κάποιο τρόπο ο αποκλεισμός συγκεκριμένων τμημάτων της κοινωνίας από τη δημοκρατική διαδικασία;**

· Έλεγχος επί της διαδικασίας θέσπισης νόμων

· Αν η αρχή της ισότητας γίνεται περισσότερο σεβαστή σήμερα, τουλάχιστον με τη μορφή της ψήφου, ποια είναι η κατάσταση στις σύγχρονες δημοκρατίες σε ό,τι αφορά την αρχή της ατομικής αυτονομίας; Σε ποιο βαθμό τα άτομα σε αυτές τις κοινωνίες αισθάνονται δικό τους «κτήμα» τους νόμους που θεσπίζονται από τους αντιπροσώπους τους; Η απάντηση εδώ είναι πολύ λιγότερο ενθαρρυντική. Πραγματικά, οι περισσότεροι άνθρωποι, στις περισσότερες δημοκρατίες του κόσμου, ισχυρίζονται ότι οι νόμοι της χώρας τους «επιβάλλονται» από τους κυβερνώντες και δεν αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντά τους. Έχουμε λοιπόν παρεκκλίνει από την πρώτη αρχή της δημοκρατίας;

· «Ας ζητωκραυγάσουμε για τη δημοκρατία, για δυο λόγους: επειδή αποδέχεται τη διαφορετικότητα κι επειδή επιτρέπει την κριτική. Δύο «ζήτω» είναι όμως αρκετά, σε καμία περίπτωση δε χρειάζονται τρία».

· E.M. Forster

? Ε να δυνατό σε μ α αντ προσωπευτ κή δημοκρατ α ο λαός να έχε αληθ νή εξουσα πάνω στ ς αποφάσε ς που λαμβάνοντα στο όνομά του;

Σύμφωνα με ορισμένες θεωρήσεις, είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι υπάρχει κάποιος έλεγχος επί της διαδικασίας θέσπισης των νόμων σε μια αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Και πάλι, όμως, θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι αναφερόμαστε στο ιδεώδες μοντέλο, αν και αυτό δεν φαίνεται να αποτυπώνει την ακριβή πολιτική κατάσταση σε πολλές χώρες. Βοηθάει, τουλάχιστον, στο να εντοπίσουμε τα προβληματικά πεδία, και προτείνει τρόπους πιθανής αντιμετώπισης.

1. Οι πολίτες επηρεάζουν τη νομοθετική διαδικασία, επειδή επιλέγουν εκείνους που θα φτιάξουν τους νόμους: Στις εκλογές, θεωρητικά, οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν ανάμεσα σε διαφορετικούς εκπροσώπους των συμφερόντων τους. Έτσι, μπορούν να επιλέξουν το άτομο ή την πλατφόρμα που είναι πιο κοντά στα συμφέροντά τους.
2. Οι πολιτικοί δοκιμάζονται στη διαδικασία της επανεκλογής τους, ενώ την περίοδο μεταξύ εκλογών οι νομοθέτες έχουν υπόψη τους ότι θα κριθούν για την απόδοση τους εκ νέου, στην επόμενη εκλογική διαδικασία, και για τον λόγο αυτό δεν θα τείνουν να θεσπίζουν νόμους που δε θα είναι αποδεκτοί από τον πληθυσμό. Αυτή είναι μια μορφή άρρητου, σιωπηλά συμφωνημένου ελέγχου.
3. Υπάρχουν -καταρχήν- επαρκείς ευκαιρίες για τους πολίτες να δείξουν ενεργά τη δυσαρέσκειά τους προς συγκεκριμένες πολιτικές ή νόμους και, έτσι, να στείλουν το μήνυμα στους αντιπροσώπους τους ότι υπάρχει κάποιο πεδίο, το οποίο τους ανησυχεί.
4. Υπάρχουν επίσης, θεωρητικά, ευκαιρίες για τους πολίτες προκειμένου να έχουν μια πιο θετική επίδραση στη νομοθετική διαδικασία με την εμπλοκή τους σε διαβουλεύσεις με πολιτικούς αντιπροσώπους είτε μέσω των ΜΚΟ ή άλλων ομάδων πίεσης και συμβουλευτικών σωμάτων.
5. Σε τελική ανάλυση, κάθε άτομο είναι ελεύθερο να θέσει υποψηφιότητα στις εκλογές, αν αισθάνεται ότι κανείς από τους υφιστάμενους υποψηφίους δεν μπορεί να εκπροσωπήσει τα συμφέροντά του.

«Η θέληση των ανθρώπων θα είναι η βάση της εξουσίας της κυβέρνησης και θα εκφράζεται μέσα από τακτικές και έγκυρες εκλογικές διαδικασίες που θα είναι οικουμενικές και με ίσα δικαιώματα ψήφου και θα διενεργούνται με μυστική ψηφοφορία ή με ανάλογες διαδικασίες ψηφοφορίας»

Άρθρο 21, παράγραφος iii, ΟΔΔΑ..

Ελεύθερες και δίκαιες εκλογές – το μέσο για την επίτευξη του στόχου

Οι εκλογές, στη θεωρία τουλάχιστον, είναι μια μέθοδος άσκησης ελέγχου μέσα από την πρόκληση της επιθυμίας ή της ανάγκης στους πολιτικούς να λαμβάνουν υπόψη τους το εκλογικό σώμα σε ό,τι κάνουν. Αυτό καταδεικνύει σαφώς γιατί οι εκλογές απαιτείται να είναι ελεύθερες και δίκαιες, δείχνει, όμως, και κάτι βαθύτερο: οι πολιτικοί πιστεύουν ότι θα είναι υπόλογοι έναντι του εκλογικού σώματος σε περίπτωση που αποτύχουν να αντιπροσωπεύσουν τα συμφέροντά τους. Κανείς/καμία πολιτικός δεν έχει λόγο να υποστηρίξει συμφέροντα διαφορετικά από τα δικά του/της, εκτός κι αν φοβάται την τιμωρία από την πλευρά του εκλογικού σώματος. Το σύστημα εξαρτάται από την πεποίθηση αυτή για να λειτουργεί αποδοτικά και για τον λόγο αυτό εξαρτάται από το αν υπάρχει - ή τουλάχιστον φαίνεται να υπάρχει- επιδοκιμασία του εκλογικού σώματος από καιρού εις καιρόν.

Κατ' αυτόν τον τρόπο οι «εκλογές» ενδέχεται να εισαχθούν πολύ εύκολα σε ένα πολιτικό σύστημα, χωρίς απαραίτητα να έχουν δημοκρατικό αντίκτυπο στην κοινωνία. Δομικά οι εκλογές συμβάλλουν μόνο σε ένα δημοκρατικό σύστημα, στο οποίο το εκλογικό σώμα τις χρησιμοποιεί για να καταστήσει υπόλογους τους αντιπροσώπους του. Ο υψηλός βαθμός απάθειας των ψηφοφόρων στις περισσότερες δημοκρατικές χώρες στις αρχές του 21ου αιώνα απειλεί την αποδοτικότητα αυτού του συστήματος ελέγχου.

Θέτει επίσης υπό συζήτηση τη νομιμοποίηση των λεγόμενων δημοκρατικά εκλεγμένων κυβερνήσεων, οι οποίες είναι, σε κάποιες περιπτώσεις, πραγματικά εκλεγμένες από μια μειοψηφία του όλου εκλογικού σώματος.

Εκλογές και απάθεια

«Στοκχόλμη, 17 Μαΐου (IPS) – Η απάθεια μεταξύ των ψηφοφόρων χαμήλωσε τους τόνους στους εορτασμούς μετά τις πρώτες εκλογές για το εθνικό κοινοβούλιο του λαού των αυτοχθόνων κτηνοτρόφων ταράνδων της Σουηδίας, των Saami ...η προσέλευση στην πρώτη εκλογική διαδικασία της Κυριακής ήταν χαμηλή, με λιγότερο από το 50% των 12.000 εγγεγραμμένων ψηφοφόρων να προσέρχονται στις κάλπες». InterPress Third World News Agency (IPS), 1993.

«Οι εκλογές για τη Δούμα της πόλης του Βλαδιβοστόκ που είναι προγραμματισμένες για τις 17 Δεκεμβρίου αντιμετωπίζουν ήδη μείζονα προβλήματα λόγω της απόσυρσης 12 υποψηφίων εξαιτίας της απουσίας ψηφοφόρων στις προηγούμενες εκλογές. Vladivostok Daily, 29 Νοεμβρίου 2000.

«Αν και τα εκλογικά αποτελέσματα δείχνουν μια στροφή προς τα αριστερά, αυτό το οποίο είναι πιο χαρακτηριστικό για την πολιτική ατμόσφαιρα στη Ρουμανία είναι ο αριθμός των ψηφοφόρων που δεν προσήλθαν να ψηφίσουν. Η προσέλευση που καταγράφηκε ήταν η χαμηλότερη όλων των εποχών, με τη συμμετοχή να ανέρχεται μόνο στο 44,5%, σε σύγκριση με το 56,4% το 1996». Central Europe Review, 12 June 2000.

«Η προσέλευση στις γενικές εκλογές στο Ηνωμένο Βασίλειο έπεσε στο χαμηλότερο ποσοστό των τελευταίων 80 ετών, με περίπου το 60% μόλις του εκλογικού σώματος να μπαίνει στον κόπο να ψηφίσει. Μεταξύ των χαμηλότερων σε προσέλευση περιοχών ήταν το Liverpool Riverside, όπου προσήλθε το 34,1% του εκλογικού σώματος. Σε όλη τη χώρα οι ηλικίες 18 – 25 ήταν οι πλέον απαθείς, όπως δείχνουν τα αποτελέσματα της κάλπης». BBC, 9 Ιουνίου 2001.

«Αν και η προσέλευση στις κοινοβουλευτικές εκλογές του 1994 στη Σλοβακία ήταν συνολικά πάνω από 70%, εκτιμάται ότι μεταξύ των νεαρών ψηφοφόρων 18 – 25 ήταν μόλις 20%». Rock volieb, 1998.

Δημοκρατία στον πραγματικό κόσμο

Οι μορφές της δημοκρατίας είναι όσες και τα δημοκρατικά έθνη στον κόσμο. Δεν υπάρχουν ούτε δύο συστήματα που να είναι ακριβώς τα ίδια και κανένα σύστημα δεν μπορεί να εκληφθεί ως «πρότυπο» δημοκρατίας. Υπάρχουν προεδρικές και κοινοβουλευτικές δημοκρατίες, ομοσπονδιακές και συνομοσπονδιακές ή ενιαίες δημοκρατίες, δημοκρατίες που κάνουν συχνά χρήση δημοψηφισμάτων, δημοκρατίες που προβλέπουν περισσότερη ή λιγότερη διαβούλευση με εξωτερικές οργανώσεις, δημοκρατίες που χρησιμοποιούν ένα αναλογικό σύστημα ψηφοφορίας και άλλες που χρησιμοποιούν ένα πλειοψηφικό σύστημα ή συνδυασμούς των δύο κ.λπ.

Καθένα από τα συστήματα αυτά μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι «δημοκρατικό», από την άποψη ότι είναι, κατ' όνομα τουλάχιστον, βασισμένο στις βασικές αρχές της δημοκρατίας: Στην ισότητα όλων των πολιτών και στο δικαίωμα κάθε ατόμου σε κάποιο βαθμό προσωπικής αυτονομίας. Είναι σαφές ότι δεν είναι ρεαλιστικό το να θεωρείται η «αυτονομία» ως η κατάσταση που καθένας να κάνει ό, τι θέλει, αλλά ως το σύστημα εκείνο που, με το να κοτανέμει με όμοιο τρόπο το δικαίωμα ψήφου σε όλους τους πολίτες, αναγνωρίζει τουλάχιστον ότι κάθε άτομο είναι ικανό για ανεξάρτητη επιλογή και δικαιούται να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη του. Πέρα απ' αυτό, πολλά εξαρτώνται από τους ίδιους τους πολίτες σε ατομικό επίπεδο.

Παρ' όλα τα παραπάνω και παρά τους ισχυρισμούς ότι όλα τα έθνη στον κόσμο είναι «δημοκρατικά», δεν υπάρχει αμφιβολία ότι κάθε δημοκρατικό σύστημα που υπάρχει σήμερα έχει πολλά περιθώρια να γίνει πιο δημοκρατικό• και αυτό είναι κάτι που όλα το χρειάζονται.

Προβλήματα Δημοκρατίας

Υπάρχει μια ανησυχία, η οποία σε μεγάλο βαθμό είναι οικουμενική, για την κατάσταση της δημοκρατίας στις αρχές του 21ου αιώνα. Η ανησυχία αυτή έχει να κάνει, από πολλές απόψεις, με τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των πολιτών στις εκλογές, κάτι που υποδηλώνει έλλειψη ενδιαφέροντος και εμπλοκής από πλευράς των πολιτών και υποσκάπτει τη δημοκρατική διαδικασία, όπως την έχουμε ήδη συζητήσει.

Αν και αυτό είναι αναμφισβήτητο ένα πρόβλημα, υπάρχουν άλλες μελέτες που δείχνουν ότι στην πραγματικότητα η συμμετοχή, με διαφορετικές μορφές, αυξάνει: Παραδείγματα είναι οι ομάδες πίεσης, οι πρωτοβουλίες πολιτών, τα συμβουλευτικά όργανα, καθώς και άλλες

«Στη Βόρεια Ιρλανδία συζητούμε μια νέα Χάρτα Δικαιωμάτων. Θα ήθελα να συνδέσω τα δικαιώματα σε αυτή τη χάρτα με τις ζωές των νεαρών στη νεανική μας λέσχη»

Tara Kinney, Northern Ireland Youth Forum, συμμετέχουσα στο Forum on Human Rights Education, 2000.

μορφές συμμετοχής. Αυτές είναι εξίσου ουσιαστικές για την αποτελεσματική οργάνωση της δημοκρατίας, όσο και η προσέλευση των ψηφοφόρων στις εκλογές, αν όχι και περισσότερο. Οι εκλογές στο κάτω - κάτω είναι ένας χονδροειδής μόνο τρόπος να διασφαλίζεται ότι τα συμφέροντα των ανθρώπων αντιπροσωπεύονται σωστά, ενώ τα τέσσερα ή πέντε χρόνια που μεσολαβούν μεταξύ των εκλογών είναι πολύς χρόνος προκειμένου να περιμένει κανείς να καταστήσει την κυβέρνηση υπόλογη. Ο κόσμος έχει μικρή μνήμη!

Υπάρχουν δύο ακόμη προβλήματα, τα οποία συνδέονται πιο στενά με την έννοια της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και που αφορούν στα συμφέροντα της μειοψηφίας. Το πρώτο πρόβλημα είναι ότι με το εκλογικό σύστημα τα συμφέροντα της μειοψηφίας συχνά δεν αντιπροσωπεύονται: Αυτό ενδέχεται να συμβεί, αν ο αριθμός των μειοψηφούντων είναι τόσο χαμηλός, ώστε να μη φτάνουν τον ελάχιστο απαραίτητο αριθμό για την όποια αντιπροσώπευση ή, πιο συχνά, όταν το εκλογικό σύστημα είναι του τύπου «ο νικητής τα παίρνει όλα». Το δεύτερο πρόβλημα είναι ότι ακόμα κι αν τα ποσοστά τους επιτρέπουν την αντιπροσώπευσή τους στο νομοθετικό σώμα, θα έχουν πάντα μειοψηφούντες αντιπροσώπους, χωρίς να είναι σε θέση να συγκεντρώσουν τις απαραίτητες ψήφους για να υπερισχύσουν των αντιπροσώπων της πλειοψηφίας. Για τους λόγους αυτούς η δημοκρατία συχνά αναφέρεται ως η «Αρχή της πλειοψηφίας». [«rule of the majority»].

Η δημοκρατία δεν μπορεί από μόνη της να λύσει το δεύτερο από αυτά τα ζητήματα. Είναι απολύτως εύκολο να φανταστεί κανείς –και ιστορικά έχει συμβεί πολλές φορές– την πλειοψηφία να εκδίδει αποφάσεις που να είναι επιζήμιες για τη μειοψηφία. Αυτό σημαίνει ότι η «βούληση του λαού» δεν αποτελεί νομιμοποίηση για τέτοιες αποφάσεις. Τα βασικά συμφέροντα των μειονοτήτων, όπως και των πλειοψηφιών, θα πρέπει να περιφρουρούνται μέσω της συμμόρφωσης προς τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενισχυμένων από έναν αποτελεσματικό νομικό μηχανισμό, όποια κι αν είναι η θέληση της πλειοψηφίας.

«Δημοκρατία είναι η θεωρία εκείνη που πρεσβεύει ότι οι απλοί άνθρωποι ξέρουν τι θέλουν και τους αξίζει να το έχουν για καλό ή για κακό».

H.L. Mencken

Παλεύουμε για:

Ελευθερία και ανθρώπινα δικαιώματα, έτσι ώστε κάθε άτομο, άντρας και γυναίκα, να έχει πλήρη πολιτικά δικαιώματα, χωρίς να υφίσταται διακρίσεις στη βάση της κοινωνικής τάξης, της κάστας, του φύλου, της θρησκείας ή της φυλής. Ισότητα και ενάντια σε κάθε μορφή διάκρισης κατά ατόμων, για κοινωνική δικαιοσύνη, ισότητα μεταξύ των φύλων, ίσες ευκαιρίες και ίση πρόσβαση στη γνώση.

Δημοκρατία, βασισμένη στις αρχές της ελευθερίας και της ισότητας και ενάντια στον αυταρχισμό, στον λαϊκισμό και στη δικτατορία, για το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, στην προσωπική ελευθερία και στην ελευθερία της έκφρασης για όλους τους λαούς.

Οικουμενική αλληλεγγύη, επειδή πιστεύουμε στη δυνατότητα συλλογικής δράσης για την απελευθέρωση των ατόμων. Πολιτικές λύσεις για προβλήματα, επειδή πιστεύουμε στην ικανότητα των ανθρώπων να αλλάζουν τον κόσμο.

Αναφορές

Beetham, D., *Democracy and human rights*, Polity Press, 1999.

International Institute for Democracy, www.iidemocracy.coe.int/.

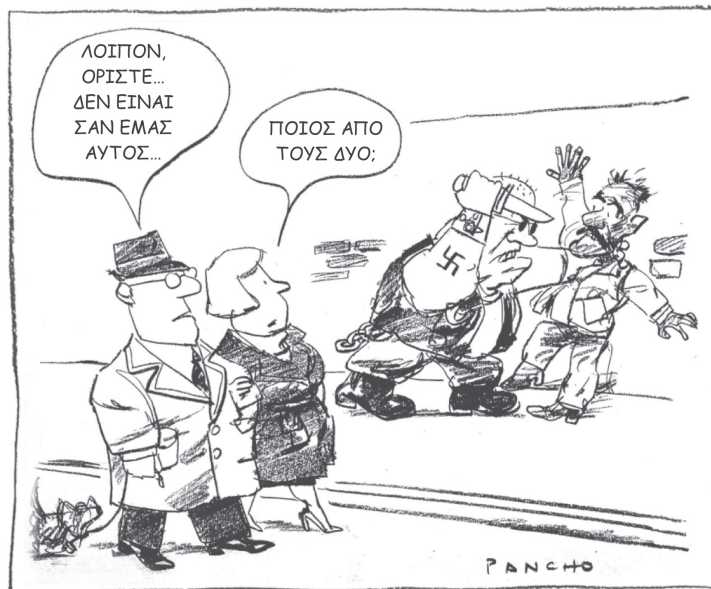
Inter-Parliamentary Union, www.ipu.org/.

Lijphart, A., *Patterns of democracy*, Yale University Press, 1999.

Politeia Network for Citizenship and Democracy in Europe, www.politeia.net.

Rock Volieb, Slovakia, www.rockvolieb.sk.

Διακρίσεις και Ξενοφοβία

«Ο πολιτισμός θα πρέπει να κρίνεται από το πώς αντιμετωπίζει τις μειονότητες».

Mahatma Gandhi

Τι είναι διάκριση;

Σχετικές Δραστηριότητες

- Πρόσβαση σε Φάρμακα σελ 82
- Παντομίμα σελ 88
- Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι σελ 91
- Μπορώ να μπω; σελ 102
- Διαφορετικοί Μισθοί σελ 112
- Έχουμε Εναλλακτικές Λύσεις; σελ 116
- Ηρωίδες και Ήρωες σελ 153
- Ας Μιλήσουμε για το Σεξ σελ 168
- Ο δρόμος για τη χώρα της Ισότητας σελ 200
- Παιχνίδια με εικόνες σελ 203
- Απάντηση στον Ρατσισμό σελ 218
- Δείτε την Ικανότητα σελ 227
- Αθλητισμός για όλους σελ 232
- Κάνε ένα βήμα μπροστά σελ 235
- Το φράγμα της γλώσσας σελ 248
- Ποιοί είμαι; σελ 280
- Εργασία και μωρά σελ 283

Ούτε η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ούτε κάποια άλλη διεθνής σύμβαση προσφέρει κάποιο γενικό ορισμό της «διάκρισης», αν και αναφέρονται σε αυτήν πολλές φορές. Τα διεθνή και περιφερειακά όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ασχολούνται με ειδικές μορφές διάκρισης διαφέρουν στους ορισμούς που δίνουν, ανάλογα με τον τύπο της διάκρισης στον οποίο αναφέρονται.

Η «φυλετική διάκριση» ορίζεται από τη Διεθνή Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Φυλετικής Διάκρισης ως «οποιοσδήποτε διαχωρισμός, περιορισμός ή προτίμηση που γίνεται στη βάση της φυλής, του χρώματος, της καταγωγής ή της εθνικής και εθνοτικής προέλευσης και που έχει τον σκοπό ή το αποτέλεσμα να εξαλείφει ή να δυσχεραίνει την αναγνώριση, την απόλαυση ή την άσκηση, σε ίση βάση, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στην πολιτική, οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική ή κάθε άλλη πλευρά της δημόσιας ζωής».

Ως «Διάκριση εις βάρος των Γυναικών» ορίζεται από τη Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διάκρισης Ενάντια στις Γυναίκες [Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)] «κάθε διαχωρισμός, αποκλεισμός ή περιορισμός στη βάση του φύλου, που έχει το αποτέλεσμα ή τον στόχο να φθείρει ή να εξαλείφει την αναγνώριση, απολαβή ή άσκηση από πλευράς των γυναικών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και των θεμελιωδών ελευθεριών τους, στο πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό ή όποιο άλλο πεδίο».

Μπορούμε να εντοπίσουμε τα παρακάτω στοιχεία και στους δύο ορισμούς:

Υπάρχει ένα στοιχείο στη διάκριση, το οποίο έχει να κάνει λ.χ. με τη «φυλή», το φύλο ή την εθνική καταγωγή—είναι μαύρη, είναι γυναίκα, είναι Ρομά— του προσώπου το οποίο υφίσταται τις διακρίσεις. Το πρόσωπο ή οι ομάδες που προβαίνουν σε διακρίσεις αντιλαμβάνονται τα παραπάνω χαρακτηριστικά ως προβλήματα. Υπάρχουν πράξεις που θεωρούνται διακρίσεις κι αυτές μπορεί να αφορούν σε απόρριψη (να μη θέλει κάποιος να έχει κάποιο μαύρο για φίλο του), περιορισμό (να εμποδίζει κάποιος την είσοδο ομοφυλόφιλων σε μια ντίσκο), αποκλεισμό του προσώπου ή των ομάδων (να μην προσλαμβάνει κάποιος γυναίκες)

κ.ο.κ. Υπάρχουν, τέλος, επιπτώσεις, οι οποίες ενδέχεται να είναι ο σκοπός των πράξεων διάκρισης. Όλα αυτά είναι δυνατό να παρεμποδίσουν το θύμα από το να ασκήσει και να απολαύσει τα ανθρώπινα δικαιώματά του και τις θεμελιώδεις ελευθερίες.

Η διάκριση μπορεί να ασκείται άμεσα ή έμμεσα. Η άμεση διάκριση χαρακτηρίζεται από την πρόθεση να κάνει κανείς διακρίσεις ενάντια σε άτομα ή ομάδες, όπως στην περίπτωση ενός γραφείου ευρέσεως εργασίας, το οποίο απορρίπτει Ρομά αιτούντες εργασία ή μιας εταιρείας στέγασης που δεν νοικιάζει ακίνητα σε μετανάστες. «Η άμεση διάκριση θα πρέπει να θεωρείται ότι λαμβάνει χώρα στις περιπτώσεις που το άτομο έχει χειρότερη αντιμετώπιση απ' ό,τι ένα άλλο σε μια συγκρίσιμη κατάσταση, λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής»⁸

Η έμμεση διάκριση έχει να κάνει με τις επιδράσεις μιας πολιτικής ή ενός μέτρου. Συμβαίνει, όταν μια ουδέτερη φαινομενικά πρόβλεψη, κριτήριο ή πρακτική θέτει εκ των πραγμάτων ένα άτομο ή μια ομάδα μιας συγκεκριμένης μειονότητας σε μειονεκτική θέση. Τα παραδείγματα μπορούν να ποικίλλουν, από το ελάχιστο προαπαιτούμενο ύψος για την πυροσβεστική (το οποίο θα μπορούσε να αποκλείσει πιο πολλές γυναίκες απ' ό,τι άνδρες υποψηφίους), μέχρι το κατάστημα που δεν προσλαμβάνει άτομα με μακριές φούστες ή την κυβερνητική και σχολική οδηγία που απαγορεύει την είσοδο ή την παρακολούθηση σε άτομα με καλυμμένο το κεφάλι. Αυτοί οι κανόνες, επιφανειακά ουδέτεροι σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση της εθνικότητας ή της θρησκείας, θα μπορούσαν εκ των πραγμάτων να θέσουν σε μειονεκτική θέση μέλη μειονοτικών ή θρησκευτικών ομάδων, τα οποία φορούν μακριές φούστες ή μαντίλα.

? Έχετε ποτέ αισθανθεί θύμα άδικης διάκρισης;

Η διάκριση ενάντια στα πρόσωπα και τις ομάδες στη βάση φυλής, θρησκείας, φύλου, εθνοτικής καταγωγής, προέλευσης, εθνικότητας ή σεξουαλικού προσανατολισμού απαγορεύεται από πολλά διεθνή όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και από πολλές εθνικές νομοθεσίες.

Ωστόσο, οι μειονότητες, ανεξάρτητα από το αν είναι εθνικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές, εθνοτικές ή κοινωνικές, γενικά και κατά παράδοση υφίστανται διακρίσεις.

· «Σε όλη μου τη ζωή
· αφιερώθηκα στον αγώνα
· για τον αφρικανικό λαό,
· πολέμησα ενάντια στην
· κυριαρχία των λευκών και
· ενάντια στην κυριαρχία
· των μαύρων. Προήγαγα το
· ιδανικό της δημοκρατικής και
· ελεύθερης κοινωνίας, στην
· οποία όλα τα άτομα ζουν
· μαζί αρμονικά και με ίσες
· ευκαιρίες. Είναι μια ιδέα την
· οποία ελπίζω να βιώσω και
· να πραγματοποιήσω. Αλλά
· αν χρειαστεί, είναι κι ένα
· ιδανικό για το οποίο είμαι
· έτοιμος να πεθάνω»

Nelson Mandela

Διακρίσεις στη δουλειά

«Ένα μέλος του προσωπικού του γαλλικού κλάδου του IKEA, μιας εταιρείας επίπλων, καταδικάστηκε σε πρόστιμο 4.572 ευρώ, γιατί έδωσε οδηγίες στους διευθυντές της εταιρείας να μην προσλαμβάνουν «έγχρωμους». Η γυναίκα που καταδικάστηκε, όπως και η IKEA Γαλλίας, θα πρέπει να πληρώσει αποζημίωση συνολικά 15.240 ευρώ, ύστερα από διαμαρτυρία την οποία κατέθεσαν 4 συνδικάτα μαζί με την «SOS Racisme» και το «Mouvement contre le Racisme et pour l'Amitié entre les Peuples». Η υπάλληλος είχε γράψει και στείλει ένα email, στο οποίο συνιστούσε να μην προσλαμβάνουν «έγχρωμους» για το έργο της επίβλεψης της σωστής διανομής διαφημιστικών καταλόγων». Δελτίο τύπου του EFE Press release, Απρίλιος 2001.

Οι αρνητικές συνέπειες των διαδεδομένων μορφών προφανούς ή καλυμμένης διάκρισης έχουν οδηγήσει κάποιες κοινωνίες στο να υιοθετήσουν πρακτικές θετικής διάκρισης. Η θετική διάκριση, γνωστή και ως αντισταθμιστική δράση, ηθελημένα ευνοεί ή δείχνει προτίμηση για συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι γυναίκες, τα άτομα με αναπηρίες ή ειδικές εθνοτικές ομάδες. Ο κύριος στόχος αυτών των πολιτικών είναι να εξαλείψουν δομικές μορφές διάκρισης, οι οποίες χωρίς τις πολιτικές θα κυριαρχούσαν σε βάρος συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, συνήθως μειονοτήτων, καθώς και να αποκαταστήσουν ισορροπίες σε ό,τι αφορά την αντιπροσώπευση.

Η Μη διάκριση στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Τον Ιούνιο του 2000, η υιοθέτηση από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της

Η διάκριση, η ξενοφοβία και ο ρατσισμός είναι διαδεδομένα και σε άλλα μέρη του κόσμου:

Υπάρχουν γύρω στα 160 εκατομμύρια Dalits («αυτοί που δεν πρέπει να τους αγγίζεις») στην Ινδία. Στις Η.Π.Α., οι μελέτες δείχνουν ότι η φυλή είναι καταλυτικός παράγοντας για το ποιος καταδικάζεται σε θάνατο. Στη Ρουάντα σχεδόν ένα εκατομμύριο άνθρωποι, κυρίως Τούτσι, σκοτώθηκαν σε μια μικρή περίοδο τριών μηνών το 1994.

Ευρώπης του Πρωτοκόλλου Νο. 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διευρύνει την εφαρμογή της Σύμβασης σε ό,τι αφορά τη διάκριση. Προς το παρόν, η μη διάκριση προβλέπεται στο Άρθρο 14, το οποίο απαγορεύει τη διάκριση μόνο σε ό,τι αφορά την απολαβή δικαιωμάτων που ήδη προβλέπονται από τη Σύμβαση. Το Πρωτόκολλο 12 σηματοδοτεί μια σημαντική εξέλιξη, ως γενική ρήτρα μη διάκρισης, εφόσον ανοίγει δυνατότητες για πιο αποτελεσματική δράση στο πεδίο του ρατσισμού και της διάκρισης. Αυτό το πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ μόνον αφότου επικυρωθεί από 10 κράτη - μέλη.

Ξενοφοβία

Ο ορισμός του Oxford English Dictionary για την ξενοφοβία είναι «νοσηρός φόβος για τους ξένους ή τις ξένες χώρες». Με άλλα λόγια, σημαίνει την αποστροφή για τους ξένους και τους αλλοδαπούς.

Ξενοφοβία είναι το αίσθημα ή η αντίληψη που βασίζεται σε κοινωνικά κατασκευασμένες εικόνες και ιδέες και όχι σε ορθολογικά ή αντικειμενικά γεγονότα.

Μια ξενοφοβική αντίληψη του κόσμου ανάγει τα κοινωνικά και πολιτισμικά φαινόμενα σε υπεραπλουστευμένα καλά και κακά σενάρια.

«Εμείς» οι ντόπιοι - το πρότυπο, οι καλοί και κανονικοί, το σημείο αναφοράς στο οποίο όλοι θα έπρεπε να προσβλέπουν και σύμφωνα με το οποίο θα πρέπει να σκέφτονται— ενάντια σε «Αυτούς», τους ξένους -τους παρεκκλίνοντες, τους ταραχοποιούς, τους βίαιους, τους απατεώνες, τους εισβολείς, την απειλή, τη διατάραξη, κ.ά. «Εμείς», οι ντόπιοι, είμαστε οι καλοί σε αντίθεση με «Αυτούς», τους άλλους, τους κακούς. Είναι προφανές ότι αποδίδουμε αξία σε αντιλήψεις, όπως οι παρακάτω, τις οποίες έχουμε για τους άλλους και για τους εαυτούς μας:

«Εμείς» = θετικό και «Αυτοί» = αρνητικό.

Προϋπόθεση για να οικοδομήσουμε τις ταυτότητές μας ως άτομα και μέλη μιας ομάδας, μιας εθνοτικής ομάδας, ενός έθνους κ.λπ., είναι το να αποκτούμε ολοένα και μεγαλύτερη επίγνωση της πολυμορφίας στην κοινωνία και της διαφορετικότητας του καθενός από τους άλλους. Η επίγνωση αυτή από μόνη της δεν είναι αρνητική, εφόσον η διαφορετικότητα δε γίνεται αντιληπτή ως απειλή και εφόσον η αναγνώριση αυτής της διαφορετικότητας δε γίνεται αντικείμενο πολιτικού χειρισμού. Ο «Άλλος» θα πρέπει να εκλαμβάνεται πρώτιστα ως αδελφός ή αδελφή, ως συνάνθρωπος και όχι ως ξένος, ανταγωνιστής ή εχθρός. Θα πρέπει να τονιστεί ότι ενώ στην Ανατολική Ευρώπη οι κύριοι στόχοι των ξενοφοβικών πρακτικών και αντιλήψεων είναι οι μειονοτικές ομάδες, σε πολλές Δυτικές χώρες τα θύματα τείνουν να είναι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων των όσων προέρχονται από τις Ανατολικοευρωπαϊκές Χώρες.

? Έχετε υπόψη σας παραδείγματα ξενοφοβίας στη χώρα σας;

Παρόλο που ο φόβος για τους ξένους, η ξενοφοβία, θεωρείται ηθικά απαράδεκτη και αντιβαίνει σε καθετί που θα μπορούσε να συγκροτεί έναν πολιτισμό ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εντούτοις δεν είναι παράνομη, και αυτή καθαυτή δεν μπορεί να γίνει αιτία νομικών κυρώσεων. Συνεπακόλουθα, μόνο οι εκδηλώσεις ξενοφοβίας (οι οποίες μπορούν να προέρχονται από ξενοφοβικές αντιλήψεις και οι οποίες ενδέχεται να πάρουν μορφή σωματικής ή υποκειμενικής βίας, όπως τη μορφή πράξεων ρατσιστικής επιθετικότητας, διακρίσεων στη δουλειά, φραστικών επιθέσεων ή κακοποιήσεων, εθνοκάθαρσης, γενοκτονίας κ.λπ.) υπόκεινται σε κυρώσεις στον βαθμό που υπάρχουν νόμοι, οι οποίοι στοιχειοθετούν αυτές τις πράξεις ως εγκλήματα.

Ρατσισμός

Ο ρατσισμός μπορεί να οριστεί με πολλούς τρόπους. Ένας ορισμός θέλει τον ρατσισμό ως τη συνειδητή ή ασυνειδητή εκείνη πεποίθηση ή πίστη για την εγγενή ανωτερότητα της μιας φυλής έναντι των άλλων. Ο ορισμός αυτός ενέχει και την εξής συνδήλωση: ότι σε ένα πρώτο επίπεδο η «ανώτερη» φυλή έχει το δικαίωμα να εξουσιάζει εκείνες που θεωρούνται

Ημερομηνία Κλειδί

23 Αυγούστου

Ημέρα κατά του Δουλεμπορίου (UNESCO)

«κατώτερες», ενώ σε ένα δεύτερο επίπεδο, ο ρατσισμός ρυθμίζει τις στάσεις και τη συμπεριφορά τόσο των ατόμων, όσο και των ομάδων. Ωστόσο, υπάρχει το πρόβλημα ότι ο όρος ρατσισμός με αυτή την έννοια προϋποθέτει την ύπαρξη διαφορετικών «φυλών» [races]. Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει αποδεκτό ότι η «φυλή» είναι στην πραγματικότητα μια κοινωνική κατασκευή και ότι είναι αδύνατο να ταξινομηθούν οι άνθρωποι σε κατηγορία άλλη πέραν αυτής του «ανθρώπινου όντος». Έτσι, ενώ δεν υπάρχουν «ράτσες», ο ρατσισμός παραμένει υπαρκτός.

Η Ευρώπη έχει μια μακρά ιστορία ρατσισμού. Ιστορικά, η ύπαρξη «ανώτερων» και «κατώτερων» φυλών έχει υποστηριχτεί στη βάση των βιολογικών διαφορών. Οι δαρβινικές θεωρίες εξέλιξης εφαρμόστηκαν σε ανθρώπινα όντα προκειμένου αυτά να ταξινομηθούν σύμφωνα με τη «ράτσα». Η αποικιοκρατία, η ιστορική περίοδος κατά την οποία τα ευρωπαϊκά έθνη υπέταξαν τα άλλα και τα εκμεταλλεύονταν, κατέστη δυνατή λόγω της διαδεδομένης αποδοχής του κοινωνικού δαρβινισμού και άλλων παρόμοιων «ρατσιστικών» θεωριών. Η «ευθύνη του λευκού ανθρώπου» υποδήλωνε το «χρέος» των Ευρωπαϊκών αποικιοκρατών να «εκπολιτίσουν» τους άλλους λαούς. Η δουλεία, άλλη μια κοινή πρακτική μεταξύ των Ευρωπαϊκών επιχειρηματιών/τυχοδιωκτών (entrepreneurs) και των κυβερνήσεων μέχρι και τα μέσα του 19ου αιώνα βασιζόταν επίσης στην πεποίθηση ότι οι σκλάβοι ανήκαν σε «κατώτερες ράτσες».

Σήμερα, οι ρατσιστές δίνουν έμφαση μάλλον στις πολιτισμικές διαφορές, παρά στη βιολογική κατωτερότητα. Ο πολιτισμικός ρατσισμός βασίζεται στην πεποίθηση ότι υπάρχει μια ιεραρχία πολιτισμών, παραδόσεων, εθίμων και ιστοριών, που είναι ασυμβίβαστα μεταξύ τους. Ο αποκλεισμός και η διάκριση των ξένων ή των μειονοτήτων δικαιολογείται στο όνομα των πολυθρύλητων «ασύμβατων κουλτουρών», θρησκειών ή «πολιτισμών».

Η εξουσία και η χρήση ή κατάχρησή της συνδέονται στενά με τον ρατσισμό. Ο ρατσισμός την ίδια στιγμή ορίζεται απ' όσους έχουν την εξουσία αλλά και ορίζει σχέσεις εξουσίας μεταξύ των θυτών και των θυμάτων. Τα θύματα του ρατσισμού βρίσκουν τον εαυτό τους σε μια θέση αδυναμίας. Η προκατάληψη ή η αρνητική κρίση άλλων ατόμων ή ομάδων (χωρίς σημαντική γνώση ή εμπειρία σχετικά με τα άτομα και τις ομάδες αυτές) επίσης συνδέεται με τον ρατσισμό. Εξ ου και ο ρατσισμός μπορεί να γίνει κατανοητός ως η πρακτική κατά την οποία προκαταλήψεις μεταφράζονται σε ενέργειες ή σε μορφές αντιμετώπισης των άλλων από τη μεριά εκείνων που έχουν την εξουσία και που είναι για τον λόγο αυτό σε θέση να προβούν σε αυτές τις ενέργειες.

Ρατσισμός υπάρχει σε διάφορα επίπεδα:

- Σε προσωπικό επίπεδο: Αναφέρεται σε προσωπικές στάσεις, αξίες και πεποιθήσεις σχετικά με την ανωτερότητα της μιας «φυλής» και την κατωτερότητα των άλλων «φυλών».
- Σε διαπροσωπικό επίπεδο: Σχετίζεται με τη συμπεριφορά που επιδεικνύει κανείς προς άλλους και που αντανάκλα την πεποίθηση της ανωτερότητας της δικής του «φυλής».
- Σε θεσμικό επίπεδο: Σχετίζεται με τους καθιερωμένους νόμους, τα έθιμα, τις παραδόσεις και τις πρακτικές που συστηματικά έχουν ως αποτέλεσμα να προάγουν ρατσιστικές ανισότητες και διακρίσεις στην κοινωνία, σε οργανώσεις και θεσμούς.
- Σε πολιτισμικό επίπεδο: Αφορά στις αξίες και στους κανόνες κοινωνικής διαγωγής που προάγουν τις εντόπιες πολιτισμικές πρακτικές ως νόρμα και μέτρο σύγκρισης και που κρίνουν τις πολιτισμικές πρακτικές άλλων ως κατώτερες.

Τα διάφορα επίπεδα στα οποία εκδηλώνεται ο ρατσισμός είναι στενά αλληλεξαρτώμενα και αλληλοενισχύονται δραστικά. Ο ρατσισμός, επίσης, εκδηλώνεται με φανερούς και καλυμμένους τρόπους. Ο ρατσισμός είναι περισσότερο βλαπτικός στις υποδόριες και καλυμμένες μορφές του, παρά στις πασιδηλές.

Οι συνέπειες του ρατσισμού, ιστορικά αλλά και σήμερα, είναι καταστροφικές τόσο για τα θύματα όσο και για τις κοινωνίες στις οποίες εμφανίζεται αυτή η μορφή αδικίας. Ο ρατσισμός βρίσκεται στον πυρήνα μαζικών εξολοθρεύσεων, γενοκτονιών και καταπίεσης. Εξασφάλισε την υποταγή της πλειονότητας σε μικρές μειοψηφίες, που είχαν τον πλούτο και την

Εκτιμάται ότι σχεδόν 12 εκατομμύρια ιθαγενείς Αμερικάνοι Ινδιάνοι εξολοθρεύτηκαν στη Βόρεια Αμερική από το 1600 ως το 1850. 10 ως 20 εκατομμύρια μαύροι Αφρικανοί υπολογίζεται ότι πέθαναν στα 200 χρόνια του διεθνούς δουλεμπορίου.

Σημαντική ημερομηνία

21 Μαρτίου
Διεθνής ημέρα
για την εξάλειψη
των φυλετικών
διακρίσεων

· εξουσία. Και ενώ έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση της αποκατάστασης αυτών των αδικιών, σήμερα αυτές εξακολουθούν να υπάρχουν στην πράξη, μέσα από τις λιγότερο ή περισσότερο καλυμμένες μορφές απομόνωσης, διάκρισης και αποκλεισμού. Όσοι άνθρωποι γίνονται αντιληπτοί ως «διαφορετικοί» και «ξένοι», αντιμετωπίζουν περιορισμούς ελευθερίας και κίνησης, εξόφθαλμη επιθετικότητα, εξευτελισμούς και κοινωνικό αποκλεισμό.

Ρατσισμός και βία στους νέους

· Η νεανική βία που πυροδοτείται από το ρατσιστικό μίσος είναι μια πραγματικότητα για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Έχουν αναφερθεί αναρίθμητες περιπτώσεις νέων ή και ενηλίκων, οι οποίοι έχουν υποστεί επιθέσεις, ξυλοδαρμούς, απειλές και, στις πιο ακραίες περιπτώσεις, έχουν δολοφονηθεί λόγω της εθνικότητας τους, της εμφάνισής τους, της θρησκείας τους, του χρώματος του δέρματός τους, των μαλλιών ή ακόμα και της γενειάδας τους.

· Η ρατσιστική βία έχει άλλες κρυφές, αλλά πιο διαδεδομένες, μορφές έκφρασης. Περιλαμβάνει πολλαπλές μορφές αποκλεισμού, διακρίσεων και μετατροπής ατόμων σε αποδιοπομπαίους τράγους. Το να υπόκειται κάποιος/α ατομικά σε αστυνομικούς ελέγχους, λόγω της διαφορετικής του εμφάνισης –σκουρό χρώμα δέρματος και μαλλιών– είναι επίσης μια μορφή καταπίεσης.

Το Παγκόσμιο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών ενάντια στον Ρατσισμό, στις Φυλετικές Διακρίσεις, στην Ξενοφοβία και στη συναφή Μη Ανεκτικότητα [The United Nations World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance (WCAR)]

· Το τρίτο WCAR πραγματοποιήθηκε στο Durban της Νότιας Αφρικής μεταξύ 31 Αυγούστου και 7 Σεπτεμβρίου του 2001. Το συνέδριο ήταν πολύ σημαντικό, καθώς ενεργοποίησε ένα πολύ σημαντικό διεθνές κίνημα και πολλές προσδοκίες. Σχεδόν 160 κράτη και πάνω από 1500 ΜΚΟ έλαβαν μέρος. Στο συνέδριο κυριάρχησαν δυο ζητήματα: η δυσχερής κατάσταση των Παλαιστινίων (δόθηκε έμφαση στην προσπάθεια να οριστεί εκ νέου ο Σιωνισμός ως ρατσιστική πρακτική) και η αναγνώριση της δουλείας ως εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας και το δικαίωμα στην αποζημίωση. Το τελικό κείμενο κατέληξε αναγνωρίζοντας τα δυο ζητήματα με μια διατύπωση που έγινε αποδεκτή από την πλειονότητα:

· «Μας ενδιαφέρει η δυσχερής κατάσταση του παλαιστινιακού λαού που τελεί υπό ξένη κατοχή. Αναγνωρίζουμε το αναφαίρετο δικαίωμα του παλαιστινιακού λαού στην αυτοδιάθεση και στην ίδρυση ανεξάρτητου κράτους. Αναγνωρίζουμε επίσης το δικαίωμα στην ασφάλεια για όλα τα κράτη της περιοχής, συμπεριλαμβανομένου του Ισραήλ, και απευθύνουμε έκκληση σε όλα τα κράτη να υποστηρίξουν την ειρηνευτική διαδικασία και να τη φέρουν γρήγορα σε πέρας».

· Στο κείμενο εισήχθη και μια απολογία /συγγνώμη (apology) για τη δουλεία, αν και το κείμενο δεν προχώρησε μέχρι το σημείο της παροχής αποζημίωσης. Η αναγνώριση του δουλεμπορίου και της δουλείας ως εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας ήταν για πολλούς μια ιστορική στιγμή για την αποκατάσταση της αξιοπρέπειας ενός μεγάλου μέρους της ανθρωπότητας.

? Πιστεύετε ότι οι κυβερνήσεις των κρατών που στο παρελθόν ωφελήθηκαν από το δουλεμπόριο θα πρέπει τώρα να πληρώσουν αποζημιώσεις;

· Πέραν του επίσημου συνεδρίου, τις ημέρες που προηγήθηκαν του WCAR πραγματοποιήθηκε ένα φόρουμ ΜΚΟ και ένα φόρουμ νεολαίας. Οργανώσεις νεολαίας και εκπρόσωποι κυβερνητικών αποστολών κλήθηκαν να συμμετάσχουν. Γύρω στους διακόσιους ενήλικες νέοι και νέες που εκπροσωπούσαν όλες τις γεωγραφικές περιφέρειες συναντήθηκαν για να συζητήσουν σημαντικά ζητήματα γύρω από τον αγώνα ενάντια στον ρατσισμό και την ξενοφοβία.

? Για ποιον λόγο η ρατσιστική προπαγάνδα στο διαδίκτυο θα πρέπει να ελέγχεται ή να απαγορεύεται;

Μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

Σήμερα στην Ευρώπη πολλοί μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες αντιμετωπίζουν πολύ δύσκολες καταστάσεις και γίνονται καθημερινά θεατές καταπατήσεων των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους. Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο σε πολλές περιπτώσεις έχουν εξαναγκαστεί να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, τις χώρες και τις οικογένειές τους για να σωθούν από πολέμους, διώξεις ή από παντελή έλλειψη ασφάλειας. Αν και η συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων στον κόσμο δεν αναζητούν άσυλο στην Ευρώπη, ορισμένα άτομα και ομάδες το κάνουν. Τα αυξανόμενα ή επίμονα εθνικιστικά ή ξενοφοβικά αισθήματα ή απλώς η ανησυχία ξενόφobων πολιτικών έχουν οδηγήσει πολλές κυβερνήσεις στο να υιοθετήσουν πολύ αυστηρά μέτρα έναντι των αιτούντων άσυλο, τα οποία στοχεύουν αποκλειστικά στη διασφάλιση ότι αυτοί δε θα φτάσουν ποτέ στην επικράτειά τους.

Για να πάρετε μια μικρή ιδέα του τι σημαίνει να είναι κανείς πρόσφυγας, διαβάστε τις «Πρωτοσωπικές εμπειρίες προσφύγων» στο Alien 93.

Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες συγκροτούν μια ιδιαίτερος ευπαθή ομάδα-στόχο, το καθεστώς της οποίας προσδιορίζεται και προστατεύεται από την Συνθήκη της Γενεύης για τους Πρόσφυγες (1951). Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν σήμερα νομοθεσία που τους επιτρέπει να κρατούν τους πρόσφυγες σε αεροδρόμια και συνοριακούς αστυνομικούς σταθμούς, συχνά χωρίς να λαμβάνουν υπόψη καθόλου τα δικαιώματά τους. Η απέλαση των παράνομων μεταναστών ή αιτούντων άσυλο, των οποίων η αίτηση απορρίπτεται, είναι μια κοινή πρακτική και συχνά μια μορφή υποβιβαστικής συμπεριφοράς.

? Τι γίνεται στη χώρα σας όταν ένας πρόσφυγας ζητάει άσυλο; Γνωρίζετε τι πρέπει να κάνουν οι αιτούντες άσυλο;

Οι συνθήκη του Schengen (1990) προβλέπουν ελεύθερη κίνηση των προσώπων και ταξίδι χωρίς περιορισμούς εντός των συνόρων 14 κρατών μελών της Ε.Ε. Ωστόσο, την ίδια στιγμή που καταργεί τα πρώην υφιστάμενα σύνορα, η Ε.Ε. οικοδομεί ένα μεγαλύτερο «σύνορο» για να προστατεύσει την ευρωπαϊκή περιοχή.

Η ανάπτυξη μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής έναντι των προσφύγων και των μεταναστών συχνά αναφέρεται ως «Ευρώπη-Φρούριο», εν μέρει λόγω της έμφασης που δίνει στον αποκλεισμό και στην απώθηση των προσφύγων, και εν μέρει επειδή είναι ένα παράδειγμα για το πώς ο φόβος της οικονομικής μετανάστευσης μπορεί να εμποδίσει τον σεβασμό των αναγκών και της πραγματικότητας που βιώνουν οι αιτούντες άσυλο.

? Από πού ήρθαν οι πρόσφυγες στη χώρα σας; Γιατί είναι πρόσφυγες;

Οι εξαιρετικά περιοριστικές και ξενοφοβικές πολιτικές πολλών ευρωπαϊκών χωρών εξαναγκάζουν πολλούς μετανάστες να στραφούν σε παράνομες μεθόδους εισόδου στην Ευρώπη. Συχνά πέφτουν θύματα οργανωμένων διακινητών. Οι περισσότεροι δε φτάνουν ποτέ στην Ευρώπη και κάποιοι πεθαίνουν στον δρόμο: στη θάλασσα και στις ακτές της Ισπανίας, σε εγκαταλελειμμένα πλοία και βάρκες στη Μεσόγειο ή από ασφυξία σε τρένα και σε φορτηγά.

Η παράνομη μετανάστευση σημαίνει επίσης φτηνή εργασία για πολλές βιομηχανίες και πολλούς εργοδότες. Η φτώχεια σε χώρες όπως η Μολδαβία και η Ουκρανία έχει οδηγήσει πολλούς άντρες να αναζητήσουν δουλειά σε δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Καθώς είναι «παράνομοι», εξαναγκάζονται να δουλεύουν σε πολύ άσχημες συνθήκες και για πολύ χαμηλούς μισθούς. Συχνά εκβιάζονται με την απειλή ότι θα τους κρατήσουν τα διαβατήρια και θα τους καταγγείλουν στην αστυνομία. Οι νέες γυναίκες συχνά αντιμετωπίζουν παρόμοιες καταστάσεις παράνομης διακίνησης για οικιακή εργασία και εξαναγκαστική πορνεία.

Στις περισσότερες χώρες επικρατεί μια ωφελμιστική αντιμετώπιση του μετανάστη. Ο με-

· Στην πόλη Frankfurt-am-
· Oder, στα πολωνογερμανικά
· σύνορα, μια ομάδα Γερμανών
· skinheads απειλούσαν και
· συχνά έκαναν επιθέσεις σε
· ξένους σπουδαστές από το
· πανεπιστήμιο και σε ξένους
· εργάτες. Στην πολωνική
· πλευρά, στα προάστια της
· Frankfurt-am-Oder, υπάρχει
· μια πόλη η οποία ονομάζεται
· Slubice, όπου μια άλλη ομάδα
· νεοναζι κυνηγεί ξένους.
· Αναφέρθηκε ένα περιστατικό
· ξυλοδαρμού ενός φοιτητή,
· από τον οποίο όμως οι νεοναζι
· ζήτησαν συγγνώμη, όταν
· κατάλαβαν ότι ήταν Ισπανός.
· Νόμιζαν στην αρχή ότι ήταν
· Γερμανός⁹

Σημαντικές ημερομηνίες

- 20 Ιουνίου
- Παγκόσμια
- ημέρα προσφύγων
- 18 Δεκεμβρίου
- Παγκόσμια
- ημέρα μεταναστών

«Η αξία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι στο επίκεντρο της εργασίας μου με τους μετανάστες. Ενθαρρύνουμε τους νέους μετανάστες και τις νέες μετανάστριες που μας προσεγγίζουν να μοιραστούν τις ιστορίες τους με τους συνομηλικούς τους»
Giulia Sanolla, Ιταλίδα εθελόντρια στο Sud

• τανάστης δεν είναι ευπρόσδεκτος στη βάση της εγγενούς του αξίας ως προσώπου που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της κοινωνίας, αλλά είναι καλοδεχούμενος και αποδεκτός μόνο στον βαθμό που το εργασιακό δυναμικό το οποίο διαθέτει είναι αναγκαίο.

? Πιστεύετε ότι η είσοδος στη χώρα θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο σε όσους έχουν λεφτά;

• Πολλοί νέοι και νέες που κατάγονται από μετανάστες, οι λεγόμενοι μετανάστες δεύτερης ή τρίτης γενιάς, βιώνουν σε καθημερινή βάση διαφορετικές μορφές διάκρισης, που ορισμένες φορές καταλήγουν σε βία, κοινωνικό αποκλεισμό και εγκληματική συμπεριφορά. Μια από τις πιο κοινές εκδηλώσεις καλυμμένου ρατσισμού είναι το να ζητάει κανείς απ' αυτούς τους νέους και τις νέες να «επιλέξουν», για να το πούμε έτσι, ανάμεσα στην «κουλτούρα» των γονέων τους και εκείνη της χώρας που τους «φιλοξενεί». Το ίδιο είδος καχυποψίας σε σχέση με την ταυτότητα, την αφοσίωση και τον πατριωτισμό απευθύνεται και προς άλλες κοινωνικές και εθνοτικές μειονότητες.

Αντισημιτισμός και Ρομαφοβία (Φοβία κατά των πληθυσμών Ρομά)

• Σε όλη την Ευρώπη, οι Εβραίοι και οι Ρομά υπήρξαν ιστορικά οι δύο μειονότητες που υπέφεραν περισσότερο από τις διακρίσεις στη βάση της υποτιθέμενης «κατωτερότητάς» τους και των συνεπακόλουθων αρνητικών στερεοτύπων που αποδίδονται σε αυτό το υποτιθέμενο καθεστώς κατωτερότητας.

• Ο χώρος καταγωγής και των δυο μειονοτήτων βρίσκεται εκτός Ευρώπης: Οι Εβραίοι προέρχονται από την περιοχή που σήμερα είναι το Ισραήλ και η Παλαιστίνη και από τις νότιες ακτές της Μαύρης Θάλασσας, ενώ οι Ρομά από την Ινδία. Και οι δυο μετανάστευσαν λόγω διώξεων και υπέφεραν ανά τους αιώνες στα χέρια των πλειοψηφούντων πληθυσμών στην Ευρώπη, ενώ επίσης και οι δύο ομάδες θεωρούνταν κατώτερες και πολλά μέλη τους εξολοθρεύτηκαν από τους ναζί κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Και οι δύο υπέφεραν από τα κομμουνιστικά καθεστώτα στην Ευρώπη και ακόμη και σήμερα βιώνουν διακρίσεις, μίσος και προκαταλήψεις, ακόμη και αν οι κοινωνικές τους πραγματικότητες είναι πολύ διαφορετικές.

? Τι υπέστησαν οι Εβραίοι στη χώρα σας κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο; Αντισημιτισμός

Ο αντισημιτισμός

• Ο αντισημιτισμός μπορεί να οριστεί ως η «εχθρότητα ενάντια στους Εβραίους, ως θρησκευτικής ή μειονοτικής ομάδας που συχνά συνοδεύεται από κοινωνική, οικονομική και πολιτική διάκριση»¹⁰ και υπήρξε διαδεδομένος στην ευρωπαϊκή ιστορία μέχρι και τις μέρες μας. Οι αντισημίτες έχουν εξυφάνει ιστορίες σχετικά με εβραϊκές συνωμοσίες πυροδοτώντας μian αντισημιτική στάση ενάντια στους Εβραίους από μη Εβραίους. Η πιο περιβόητη είναι τα «Πρωτόκολλα των σοφών της Σιών» (ένα πλαστό συκοφαντικό ντοκουμέντο, το οποίο παρακινούσε σε βία ενάντια στους Εβραίους και το οποίο ακόμη κυκλοφορεί σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες).

• Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα, οι εβραϊκές κοινότητες στη Ρωσία σταθερά υφίσταντο πογκρόμ (μια ρωσική λέξη που σημαίνει καταστροφή), τα οποία ήταν οργανωμένες συστηματικές και βίαιες διακρίσεις από την πλευρά του ντόπιου πληθυσμού ενάντια στις εβραϊκές κοινότητες, συχνά με την παθητική συναίνεση ή την ενεργό συμμετοχή της αστυνομίας και με την ενθάρρυνση της κυβέρνησης μέσα από τις αντισημιτικές πολιτικές της. Οι επιθέσεις στις εβραϊκές κοινότητες ήταν επίσης κοινός τόπος σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως, λ.χ., η Γαλλία και η Αυστρία.

• Η άνοδος του φασισμού στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα σηματοδότησε περαιτέρω δυσκολίες για πολλούς Εβραίους στην Ευρώπη, καθώς ο αντισημιτισμός έγινε κομμάτι της κυρίαρχης ιδεολογίας. Τα φασιστικά καθεστώτα και κόμματα επίσης συνεργάστηκαν άμεσα ή έμμεσα με το γερμανικό ναζιστικό καθεστώς κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος.

• Το Ολοκαύτωμα, έργο της ναζιστικής Γερμανίας και των συμμάχων της κατά τον Δεύτε-

Σημαντικές ημερομηνίες

9 Νοεμβρίου

• Η επέτειος της Νύχτας των Κρυστάλλων
 Διεθνής ημέρα ενάντια στον ρατσισμό και τον αντισημιτισμό

30 Απριλίου

• Ημέρα μνήμης του Ολοκαυτώματος (Yom ha Shoah)

ρο Παγκόσμιο Πόλεμο, γνωστό και ως Shoah (μια εβραϊκή λέξη που σημαίνει ερήμωση), υπήρξε η συστηματική εξολόθρευση περίπου 6 εκατομμυρίων Εβραίων, χωρίς άλλη αιτία πέραν του ότι ήταν Εβραίοι. Το Ολοκαύτωμα ήταν το αποκορύφωμα των ρατσιστικών και αντισιμιτικών πολιτικών που χαρακτήρισαν τη διακυβέρνηση του Χίτλερ, η αγριότητα της οποίας είχε ξεκινήσει με τη «Νύχτα των Κρυστάλλων», ένα μαζικό πογκρόμ σε όλη τη Γερμανία, την 9η Νοεμβρίου του 1938.

Με την επιτυχία της Επανάστασης των Μπολσεβίκων, τα πογκρόμ στη Σοβιετική Ένωση σταμάτησαν, αλλά ο αντισιμιτισμός συνέχισε να υπάρχει σε διαφορετικές μορφές, όπως ο εξαναγκαστικός εκτοπισμός, η δήμευση της περιουσίας και οι δίκες-παρωδία. Υπό τα κομμουνιστικά καθεστώτα ο αντισιμιτισμός επίσης ήταν συχνά καλυμμένος υπό το προσωπείο επίσημων αντισιωνιστικών πολιτικών.

Σήμερα, ο αντισιμιτισμός είναι ζωντανός όσο ήταν και πάντα, ακόμα και αν συνήθως υφίσταται με έναν συγκαλυμμένο τρόπο. Ομάδες που αξιώνουν την ανωτερότητα τους έναντι των Εβραίων, βεβηλώνουν εβραϊκά νεκροταφεία, ενώ δίκτυα νεοναζιστικών ομάδων, τα οποία συχνά έχουν στις τάξεις τους νέους και νέες, διακηρύττουν ανοιχτά τον αντισιμιτισμό τους· υπάρχουν, επίσης, πολλές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο, όπως και πολλά έντυπα που υμνούν ανοιχτά τη ναζιστική προπαγάνδα.

Ρομαφοβία

Οι Ρομά (που εσφαλμένα αποκαλούνται Γύφτοι, συμπεριλαμβάνοντας έτσι και τους Sinti) θεωρούνταν πάντα διαφορετικοί από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους. Σε μεγάλο μέρος της ιστορίας τους υπήρξαν νομάδες, οι οποίοι μετακινούνταν από τόπο σε τόπο, ως γανωτήδες, χειροτέχνες, μουσικοί και έμποροι. Σε όλες τις περιόδους της ιστορίας τους υπέστησαν εξαναγκαστική αφομοίωση, η γλώσσα τους απαγορεύτηκε σε κάποιες χώρες και τα παιδιά τους απομακρύνθηκαν δια της βίας από τους γονείς τους. Οι Ρομά σε πολλές χώρες ήταν σκλάβοι, κάτι που στη Ρουμανία, την τελευταία χώρα στην οποία συνέχιζε να συμβαίνει αυτό, σταμάτησε το 1856. Οι Ρομά δεν είχαν ποτέ κράτος και ποτέ και δεν ήρθαν σε εμπόλεμη κατάσταση με άλλο λαό. Σε όλο τον 20ό αιώνα συνέχισαν να θεωρούνται αλήτες, ενώ σε πολλές χώρες υποχρεώθηκαν διά νόμου να εγκατασταθούν κάπου μόνιμα.

Σήμερα, σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, οι κοινότητες των Ρομά εξακολουθούν να θεωρούνται ανεπιθύμητες και να υφίστανται άμεσες ή έμμεσες διακρίσεις και διώξεις.

Ποιο είναι το μέγεθος της κοινότητας των Ρομά στη χώρα σας;

Ως Porajmos αναφέρεται η Γενοκτονία των Ευρωπαίων Ρομά και Sinti, η οποία τελέστηκε από τους Γερμανούς Ναζί και τους συμμάχους τους στην περίοδο από το 1933 ως το 1945. Ο εκτιμώμενος αριθμός των θυμάτων ανέρχεται, βάσει διαφορετικών πηγών, σε 500.000 έως και 2.000.000. Στο Porajmos οι Ρομά απώλεσαν περίπου το 70% του προπολεμικού πληθυσμού τους.

Τα κομμουνιστικά καθεστώτα στην Ανατολική Ευρώπη, υπό το πρόσχημα της «χειραφέτησης των Ρομά», κατέλυσαν τον παραδοσιακό τρόπο ζωής των Ρομά. Η οικογένεια Ρομά αποσυντέθηκε περαιτέρω με την άνοδο του καπιταλισμού, καθώς οι Ρομά γενικά δεν είναι καταρτισμένοι σε εργασίες υψηλής τεχνολογίας και ως εκ τούτου είναι καταδικασμένοι σε χειρωνακτική εργασία, ανεργία και κοινωνικό αποκλεισμό.

Σήμερα, ο πληθυσμός των Ρομά στην Ευρώπη εκτιμάται συνολικά από 8 ως 12 εκατομμύρια και είναι διεσπαρμένος κυριολεκτικά σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη. Η συντριπτική πλειοψηφία τους έχει μόνιμο τόπο διαμονής, αλλά σε κάποιες δυτικές χώρες κάποιιοι εξακολουθούν να ζουν πλήρως ή σε κάποιο βαθμό νομαδικά. Ενώ οι Ρομά στην Ισπανία και στην Πορτογαλία έχουν ουσιαστικά χάσει τα Ρομανί ως γλώσσα τους (επειδή τους ήταν απαγορευμένο ή πολύ δύσκολο να τα μιλούν), στις περισσότερες άλλες χώρες οι κοινότητες των Ρομά εξακολουθούν να τα μιλούν, κάτι που συνιστά ενοποιητικό πολιτισμικό παράγοντα. Η Ρομα-φοβία, η διάκριση και η εχθρότητα απέναντι στους Ρομά, είναι κοινή πραγματικότητα σε όλη την Ευρώπη. Οι Ρομά είναι μεταξύ των πρώτων που πλήττονται σε μια ένοπλη σύγκρουση, όπως συνέβη στους πολέμους στην πρώην Γιουγκοσλαβία, όταν η δυσχερής θέση των Ρομά που είχαν βρεθεί μεταξύ διασταυρούμενων πυρών εν πολλοίς αγνοήθηκε.

Σημαντική ημερομηνία

8 Απριλίου

Παγκόσμια Ημέρα Ρομά

«Οι Γύφτοι θα πρέπει να διώκονται διά πυρός και σιδήρου».
 Ισπανικός νόμος, 18ος αιώνας.

· Άλλα πρόσφατα παραδείγματα αφορούν σε οικογένειες Ρομά, οι οποίες εκ των πραγμάτων και παράνομα έχασαν τις περιουσίες τους στη βάση της «καταπολέμησης του εγκλήματος» (Πορτογαλία), στις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ρομά στην πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα και στις βασικές κοινοτικές υπηρεσίες (για τις νομαδικές κοινότητες στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία λ.χ.) ή σε περιπτώσεις καταπάτησης αναγνωρισμένων δικαιωμάτων τους. Σε πολλές χώρες οι Ρομά υπήρξαν θύματα βίαιων φασιστικών και ρατσιστικών ομάδων, που κατέληξαν σε φόνους. Σε άλλες περιπτώσεις τα παιδιά τους υποχρεώνονται να παρακολουθήσουν σχολεία για παιδιά με νοητική υστέρηση. Τα χωριά των Ρομά συχνά είναι κοινωνικά αποκλεισμένα και απομονωμένα.

Τι λένε οι τοπικές ειδήσεις για τους Ρομά;

· Πολλοί νέοι, νέες και παιδιά Ρομά μεγαλώνουν σε εχθρικά κοινωνικά περιβάλλοντα, όπου η μόνη αναγνώριση και υποστήριξη που έχουν είναι από τη δική τους κοινότητα ή οικογένεια. Στερούνται βασικά δικαιώματα ή έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε αυτά, λ.χ. στην εκπαίδευση ή στην υγεία.
 · Ο κόσμος ενδιαφέρεται και συνειδητοποιείται όλο και περισσότερο σχετικά με τους Ρομά. Σε διεθνές επίπεδο, η Διεθνής Ένωση Ρομά είναι η πιο αντιπροσωπευτική πολιτική οργάνωση Ρομά, δεκτή με καθεστώς συμβούλου σε διάφορα όργανα των Η.Ε. Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δικαιωμάτων των Ρομά στη Βουδαπέστη είναι η κύρια διεθνής οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τους Ρομά και δραστηριοποιείται στην προαγωγή της συνειδητοποίησης, στην παρακολούθηση και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Τα άτομα με αναπηρίες και μειονεξίες

· Ως αναπηρία ορίζεται μια κατάσταση που καθιστά κάποιον ανήμπορο και η οποία είναι απόρροια ασθένειας, τραυματισμού ή σωματικής μειονεξίας. Η έκφραση, ωστόσο, χρησιμοποιείται και για να δηλώσει σε νομικό επίπεδο την έλλειψη πλήρους ικανότητας.
 · Ο όρος «αναπηρία» αντιστοιχεί σε έναν μεγάλο αριθμό διαφορετικών λειτουργικών περιορισμών, που πλήττουν ένα ποσοστό του πληθυσμού σε όλες τις χώρες του κόσμου. Άτομα ενδέχεται να καθίστανται μειονεκτικά λόγω σωματικών, διανοητικών ή αισθητηριακών αναπηριών, ιατρικών καταστάσεων ή νοητικών ασθενειών. Αυτές οι μειονεξίες, οι καταστάσεις και οι ασθένειες μπορεί να είναι μόνιμης ή παροδικής φύσης.
 · Ο όρος «μειονεξία» σημαίνει την απώλεια ή τον περιορισμό των δυνατοτήτων συμμετοχής στη ζωή της κοινότητας σε ίσο βαθμό με τα άλλα μέλη της κοινότητας. Περιγράφει τη συνάντηση ενός προσώπου με αναπηρίες με το περιβάλλον του. Και οι δύο όροι είναι στην πραγματικότητα επαρκείς για την περιγραφή αυτής της συνάντησης, αλλά αυτά στα οποία δίνει έμφαση ο καθένας είναι ελαφρώς, αλλά σημαντικά, διαφορετικά.

Πώς μπορούν τα άτομα με αναπηρίες να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες της οργάνωσής σας;

· Στην Ε.Ε., οι περισσότερες οργανώσεις που ενεργοποιούνται στην προαγωγή των δικαιωμάτων των αναπήρων είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αναπηρίας [European Disability Forum (EDF)]. Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι δράσεις και οι πολιτικές συντονίζονται από τη Γενική Διεύθυνση Κοινωνικών Υποθέσεων.
 · Υπολογίζεται ότι περίπου το 10% του πληθυσμού έχει κάποια αναπηρία. Για τα σχεδόν 800 εκατομμύρια των 43 κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, αυτό αντιστοιχεί σε περίπου 80 εκατομμύρια άτομα. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια σε αναρίθμητα σχετικά πεδία, πολλοί άνθρωποι με αναπηρίες στην Ευρώπη σήμερα εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν φραγμούς στο να έχουν ίσες ευκαιρίες και πλήρη συμμετοχή στη ζωή της κοινότητας, όπως είναι τα χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, το χαμηλό εισόδημα, τα εμπόδια στο φυσικό περιβάλλον, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η μη ανεκτικότητα, τα κλισέ και τα στερεότυπα, η άμεση ή έμμεση διάκριση, η βία, η κακομεταχείριση και η κακοποίηση¹¹. Σύμφωνα με τη δημοσκόπηση του Ευρωβαρόμετρου του 2001, το 97% των ατόμων

Τα άτομα με αναπηρίες έχουν το δικαίωμα στην ανεξαρτησία, στην κοινωνική ένταξη και στη συμμετοχή στη ζωή της κοινότητας»

Άρθρο 15 της αναθεωρημένης Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Χάρτας [revised European Social Charter]

Σημαντικές ημερομηνίες

10 Οκτωβρίου
 Παγκόσμια Ημέρα Ψυχικής Υγείας

3 Δεκεμβρίου
 Διεθνής Ημέρα Ατόμων με Αναπηρίες

που ερωτήθηκαν πιστεύουν ότι θα πρέπει να γίνει κάτι για να διασφαλιστεί η καλύτερη ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες στην κοινωνία ¹².

Τι θέλουν τα άτομα με αναπηρίες;

«Τίποτα το ιδιαίτερο, τίποτα το ασυνήθιστο». Θέλουμε να μπορούμε να πηγαίνουμε στο σχολείο της γειτονιάς μας, να χρησιμοποιούμε τη δημόσια βιβλιοθήκη, να πηγαίνουμε σινεμά, να παίρνουμε το λεωφορείο για να πηγαίνουμε για ψώνια στο κέντρο ή για να επισκεφθούμε τους φίλους μας και τους συγγενείς μας που μπορεί να μένουν στην άλλη πλευρά της πόλης ή της χώρας. Θέλουμε να μπορούμε να πηγαίνουμε στο εκλογικό κέντρο για να ψηφίσουμε την ημέρα των εκλογών, όπως ο καθένας. Θέλουμε να μπορούμε να παντρευτούμε. Θέλουμε να μπορούμε να δουλεύουμε, να προσφέρουμε στα παιδιά μας. Θέλουμε υψηλής ποιότητας και προσιτή οικονομικά ιατρική περίθαλψη. Θέλουμε να μας βλέπουν ως πραγματικούς ανθρώπους, ως μέρος της κοινωνίας, όχι ως κάτι που πρέπει να κρύβεται, για το οποίο να αισθάνονται οίκτο ή στο οποίο να συμπεριφέρονται με φιλανθρωπία».

Adrienne Rubin Barhydt, 10 Απριλίου 1996¹³.

Πηγή: www.disrights.org

Ομοφοβία ή διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού

Ως ομοφοβία μπορεί να οριστεί η αποστροφή ή το μίσος προς τους/τις gay ή ομοφυλόφιλους/ες ή προς τον τρόπο ζωής τους ή την κουλτούρα τους ή γενικά προς τους ανθρώπους με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό.

Σε πολλά μέρη του κόσμου, τα άτομα που έχουν διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό (διαφορετικό απ' αυτόν της πλειονότητας) υπόκεινται σε διακρίσεις, από το να δέχονται προσβολές μέχρι το να δολοφονούνται. Σε πολλές χώρες η ομοφυλοφιλία θεωρείται ακόμα έγκλημα και σε κάποιες από αυτές τιμωρείται με θάνατο. Στην Ευρώπη, αν και έχει σημειωθεί πρόοδος ως προς την αλλαγή της νομοθεσίας, πολλοί άνθρωποι εξακολουθούν να θεωρούν την ομοφυλοφιλία ως ασθένεια, ψυχολογική διαταραχή ή αφύσικη συμπεριφορά.

Το τι σημαίνει ομοφυλοφιλία διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο. Κάποιοι βασικοί ορισμοί:

- Αμφισεξουαλικός/ή είναι το άτομο που έλκεται από άτομο/α τόσο του ίδιου όσο και του αντίθετου φύλου.
- Gay είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για τους ομοφυλόφιλους άνδρες. Σε κάποιους κύκλους περιλαμβάνει και τις ομοφυλόφιλες γυναίκες (λεσβίες).
- Ομοφυλόφιλος είναι το άτομο που έλκεται μόνο από άτομα του ίδιου φύλου.
- Ετεροφυλόφιλος είναι το άτομο που έλκεται μόνο από άτομα του αντίθετου φύλου.
- Λεσβία είναι η γυναίκα ομοφυλόφιλη, αυτή που έλκεται, δηλαδή, από άλλες γυναίκες.
- Διαφυλικός (transgender) είναι το άτομο που έχει διαφορετικό κοινωνικό φύλο από αυτό που υποδεικνύει το βιολογικό του φύλο (δηλαδή, ένας άντρας σε θηλυκό σώμα ή το αντίστροφο).
- ΛΟΑΔ είναι μια σύντμηση για το Λεσβιακός, Ομοφυλόφιλος, Αμφισεξουαλικός και Διαφυλικός. [LGBT = Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender].

Η ζωή ενός ΛΟΑΔ στην Ευρώπη σήμερα μπορεί να είναι από πολύ εύκολη (στις μεγάλες πόλεις της δυτικής Ευρώπης, όπου υπάρχει μια καλά ανεπτυγμένη υποκοουλτούρα, μπαρ, κλαμπ και οργανώσεις), ως και σχετικά δύσκολη (σε μικρές πόλεις της δυτικής Ευρώπης

Σημαντική ημερομηνία

17 Μαΐου

Διεθνής Ημέρα ενάντια στην Ομοφοβία

7 Αυγούστου

Διεθνής Ημέρα Δικαιωμάτων και Εκπαίδευσης για τους διαφυλικούς [transgender]

Σε μια έκθεση που παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2001 για τις σεξουαλικές διακρίσεις στην Πολωνία, το 22% των ΛΟΑΔ δήλωσαν ότι έχουν υποστεί σωματική κακοποίηση και το 77% ότι δεν το ανέφεραν ποτέ στην αστυνομία από φόβο για τις αντιδράσεις των οικογενειών τους και της αστυνομίας¹⁴

και σε μεγάλα μέρη της κεντρικής Ευρώπης, όπου οι απόψεις για την ομοφυλοφιλία αλλάζουν αργά) μέχρι να είναι ξεκάθαρα επικίνδυνη (κακοποίηση από την αστυνομία, όπως και από τους «κανονικούς» ανθρώπους, καθώς και νόμοι διάκρισης και εγκλήματα μίσους είναι στην ημερήσια διάταξη σε κάποιες ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες, όπως, λ.χ. στη Βουλγαρία, στην Αλβανία, στη Ρουμανία και στη Μολδαβία).

Τα λεσβιακά και gay ζευγάρια σε όλη την Ευρώπη είναι επίσης θύματα νομικών διακρίσεων σε ζητήματα όπως το δικαίωμα γάμου, συγκρότησης οικογένειας ή υιοθεσίας παιδιών (με άλλα λόγια, δεν μπορούν να έχουν τα οφέλη που έχουν τα ετεροφυλόφιλα ζευγάρια).

? Γνωρίζετε κάποιον διάσημο gay ή κάποια διάσημη λεσβία από τη χώρα σας;

Τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι και νέες ΛΟΑΔ είναι από τη μια οι διακρίσεις που δέχονται από ξένους, που σημαίνει βία, κακοποίηση και άρνηση υπηρεσιών (το να τους/τις πετάνε έξω με τις κλωτσιές από εστιατόρια είναι συνηθισμένο). Από την

Το ροζ τρίγωνο

Δεκάδες χιλιάδες ομοφυλόφιλοι πέθαναν στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το ροζ τρίγωνο και το ροζ χρώμα συχνά σχετίζονται με τα κινήματα και την κουλτούρα των ομοφυλόφιλων, κάτι που κατάγεται από τη ροζ κονκάρδα που έπρεπε να φορούν οι ομοφυλόφιλοι στα στρατόπεδα συγκέντρωσης των ναζί, λόγω της «σεξουαλικής παρέκκλισης» τους.

άλλη, έχουν προβλήματα με την οικογένεια και τους φίλους τους, όταν κάποιος/α δηλώνει φανερά την ομοφυλοφιλία του/της. Για πολλούς/ες αυτά είναι πολύ σοβαρά προβλήματα, και πολλοί νέοι και νέες ΛΟΑΔ αναβάλλουν και δεν εκδηλώνονται από φόβο ότι θα τους/τις απορρίψουν. Στο σχολείο, η πίεση των συνομηλίκων μπορεί να είναι πολύ ισχυρή και κάνει τη ζωή δύσκολη για τους/τις ΛΟΑΔ μαθητές/τριες.

? Θα έπρεπε να επιτρέπεται στα ζευγάρια ομοφυλόφιλων και λεσβιών να παντρεύονται;

Οι νέοι και οι νέες είναι εξαιρετικά ευάλωτοι ως στόχοι ομοφοβικής βίας και διακρίσεων. Συχνά αντιμετωπίζουν ενοχές και βαθιές αμφιβολίες για τη σεξουαλική τους ταυτότητα και φοβούνται ότι θα τους παρεξηγήσουν ή θα τους απορρίψουν. Η αρνητική «ανατροφοδότηση», την οποία δέχονται, τους κάνει να αισθάνονται άβολα με τον εαυτό τους και με την κοινωνία. Επιπρόσθετα, η βία και οι κακοποιήσεις οδηγούν πολλούς/ές στην κατάθλιψη και μερικές φορές στην αυτοκτονία.

Θρησκευτικές διακρίσεις

Η διαφορετικότητα στην Ευρώπη εμφανίζεται περισσότερο ως θρησκευτική διαφορετικότητα. Η πλειοψηφία των Ευρωπαίων είναι Χριστιανοί, ακόμα και αν δεν «ασκούν» τη θρησκεία τους, αλλά η πλειοψηφία αυτή συχνά «κρύβει από κάτω» μεγάλη ποικιλομορφία. Η Ευρώπη έχει πολλές φορές μετατραπεί σε εμπόλεμη ζώνη ανάμεσα στους Καθολικούς και στους Διαμαρτυρομένους, όπως και ανάμεσα στους Καθολικούς και στους Ανατολικούς Ορθόδοξους Χριστιανούς στο παρελθόν. Καθένας από αυτούς τους τίτλους συγκεντρώνει πολλούς κλάδους με διαφορές που είναι συχνά αδιόρατες για τον απλό άνθρωπο, αλλά που είναι κρίσιμες για όσους είναι πιστοί σε αυτούς.

Αν και χριστιανικές θρησκευτικές μειονότητες υπάρχουν σε όλη την Ευρώπη, ιστορικά έχουν υποστεί διακρίσεις (και σε κάποιες χώρες ακόμη υφίστανται). Η θρησκεία ή η εκκλησία τους δεν «αναγνωρίζεται» ή δεν έχει το ίδιο καθεστώς ή τα ίδια δικαιώματα (λ.χ. στην εκπαίδευση) όπως η «επίσημη» κυρίαρχη εκκλησία.

Οι διαφορές ανάμεσα στα χριστιανικά δόγματα έχουν γίνει λιγότερο σημαντικές κοινωνικοπολιτικά, γεγονός που σε κάποιο βαθμό είναι αποτέλεσμα της διαδικασίας της

ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της σχετικής συνεργασίας. Για κάποιους στοχαστές και πολιτικούς, ο χριστιανισμός θα έπρεπε να είναι η βάση της ευρωπαϊκής ταυτότητας, μια επικίνδυνη κίνηση που αγνοεί εκατομμύρια Ευρωπαίους/ες, που δεν είναι θρησκευόμενοι, όπως επίσης εκείνους/ες που δεν είναι Χριστιανοί/ές.

? Ποιες μειονοτικές θρησκείες υπάρχουν στην πόλη ή στην κοινότητά σας; Σε ποια μέρη συναθροίζονται και ασκούν τις λατρείες τους;

Μεταξύ των μη χριστιανικών θρησκειών, ο ιουδαϊσμός είναι πιθανά αυτός που είχε υποστεί τις περισσότερες διακρίσεις ιστορικά σε όλη την ήπειρο. Αφού τους εξόρισαν από την Ισπανία και την Πορτογαλία τον 15ο αιώνα, οι Ιουδαίοι που απέμειναν εκεί προσηλυτίστηκαν βίαια ή αναγκάστηκαν να ασκούν τη θρησκεία τους μυστικά και με κίνδυνο της ζωής τους. Η προκατάληψη και οι παρεξηγήσεις σχετικά με την ιουδαϊκή πίστη συνέβαλαν στην πυροδότηση αντισημιτικών στάσεων. Αυτές οι προκαταλήψεις έχουν επίσης χρησιμοποιηθεί ιστορικά για να δικαιολογήσουν τις διακρίσεις και τον αποκλεισμό των Εβραίων και πιθανά συνέβαλαν στην παθητική ανοχή με την οποία αντιμετώπισαν το Ολοκαύτωμα κάποιες κυρίαρχα χριστιανικές κοινωνίες.

Άλλες σημαντικές θρησκευτικές μειονοτικές κοινότητες στην Ευρώπη περιλαμβάνουν τους ινδουιστές, τους βουδιστές, τους μπαχάι, τους ρασαφάρι και τους σιχ. Ανάλογα με τη χώρα, ενδέχεται να βιώνουν διαφορετικές μορφές διακρίσεων. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι θρησκευτικές διακρίσεις συνδέονται με τον ρατσισμό.

Ισλαμοφοβία

Μεταξύ των μη χριστιανικών θρησκειών, το ισλάμ είναι αυτή με τους περισσότερους οπαδούς στην Ευρώπη. Είναι η πλειοψηφούσα θρησκεία σε κάποιες χώρες και περιοχές των Βαλκανίων και του Καυκάσου και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη θρησκεία στη Γαλλία, στη Γερμανία και σε πολλές άλλες χώρες, τόσο δυτικές όσο και ανατολικές.

Η προσοχή που έχει δοθεί στους μουσουλμάνους σε όλο τον κόσμο ως αποτέλεσμα των φρικιαστικών επιθέσεων στις Η.Π.Α. το 2001 δείχνει πόσο εύθραυστες είναι στην πραγματικότητα οι σχέσεις στο πλαίσιο της κοινότητας και το αίσθημα της ανεκτικότητας. Οι μουσουλμάνοι που ζουν στη Δύση ξεπλάγησαν, όταν άνθρωποι τους οποίους θεωρούσαν φίλους, γείτονες και συμπολίτες τους, στράφηκαν εναντίον τους αποδίδοντάς τους κατηγορίες για την επίθεση στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου ή ακόμη και προβαίνοντας σε πράξεις αντεκδίκησης εναντίον αθώων ανδρών, γυναικών και νέων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι στις Η.Π.Α. και σε όλη την Ευρώπη ένας αριθμός γυναικών που φορούσαν μαντίλα δέχτηκαν επιθέσεις.

? Τι εικόνες έχετε για το ισλάμ;

Η ισλαμοφοβία, που κυριολεκτικά σημαίνει φόβο για το ισλάμ, τους μουσουλμάνους και όσα σχετίζονται με αυτούς, δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Είναι στην πραγματικότητα μια αρχαία μορφή προκατάληψης, η οποία εσχάτως έχει γίνει σημαντικό ζήτημα λόγω των καταστροφικών συνεπειών που έχει για τις ζωές των μουσουλμάνων, ιδίως αυτών που ζουν σε μειονοτικές κοινότητες.

Η παρούσα κατάσταση τροφοδοτεί στις περισσότερες ευρωπαϊκές κοινωνίες έντονες και βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις σχετικά με το Ισλάμ. Μερικές από τις πιο συνηθισμένες μορφές τους είναι η έλλειψη επίσημης αναγνώρισης του ισλάμ ως θρησκείας, η μη παροχή άδειας για την ανοικοδόμηση τζαμιών, η μη πρόσβαση σε υπηρεσίες και δομές υποστήριξης για τις μουσουλμανικές θρησκευτικές ομάδες και κοινότητες.

Η άγνοια σχετικά με το ισλάμ είναι ο κύριος φόβος της ισλαμοφοβίας. Το ισλάμ συχνά συσχετίζεται μόνο με την τρομοκρατία και τον εξτρεμισμό. Στην πραγματικότητα, το ισλάμ είναι μια θρησκεία που κηρύσσει την ανεκτικότητα, την αλληλεγγύη και την αγάπη για τον άλλο, όπως και πολλές άλλες θρησκείες.

? Τι μπορεί να γίνει στην οργάνωση ή στο σχολείο σας προκειμένου να προαχθεί η γνώση και η κατανόηση για τις άλλες θρησκείες;

Μια από τις πιο κοινές προκαταλήψεις για το ισλάμ είναι η λεγόμενη «ασυμβατότητα» του με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτή η προκατάληψη συχνά έχει να κάνει με την πραγματικότητα χωρών, όπου το ισλάμ είναι η κυρίαρχη θρησκεία, κυρίως αραβικών χωρών. Η απουσία δημοκρατίας και οι διαδεδομένες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δίνονται ως παραδείγματα αυτής της «ασυμβατότητας». Η προκατάληψη έγκειται στο να θεωρείται το ισλάμ ως ο μόνος παράγοντας που συντελεί στη δημιουργία αυτών των συνθηκών, ενώ στην πραγματικότητα απλώς τα καθεστώτα, για τα οποία συζητάμε, είναι μη δημοκρατικά. Κατ' αναλογία, θα ήταν σαν να αποδίδεται στις χριστιανικές θρησκείες η ευθύνη για τις δικτατορίες του παρελθόντος στην Πορτογαλία, στην Ισπανία ή στην Ελλάδα και να εξαγόταν από αυτό το συμπέρασμα ότι ο χριστιανισμός είναι ασύμβατος με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. Νέοι και νέες συχνά κακοποιούνται, όταν δείχνουν φανερά την πίστη τους στο ισλάμ. Σε κάποιες χώρες έχει απαγορευτεί στις μουσουλμάνες κοπέλες να πηγαίνουν στο σχολείο με κάλυμμα του κεφαλιού.

Νομικό πλαίσιο

Πάρα πολλά διεθνή και περιφερειακά όργανα είτε αναφέρονται στη διάκριση γενικά είτε εστιάζουν σε συγκεκριμένες μορφές διάκρισης. Μερικά παραδείγματα σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών είναι τα εξής:

- Η Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948).
  - Η Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Φυλετικής Διάκρισης (1965).
  - Η Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διάκρισης εναντίον των Γυναικών (1979).
  - Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία (1975).
  - Η Σύμβαση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας ILO (No.169) σχετικά με τους ιθαγενείς και με άτομα που ζουν σε φυλές σε Ανεξάρτητες Χώρες (1989).
- Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, και επιπρόσθετα προς την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τα τελευταία χρόνια έχουν επιτευχθεί σημαντικά πράγματα, ιδίως μέσω:
- της Ευρωπαϊκής Χάρτας για τις Μειονοτικές Γλώσσες (1992).
  - της Σύμβασης για τη Συμμετοχή των Αλλοδαπών στη Δημόσια Ζωή σε Τοπικό Επίπεδο (1992).
  - του Πλαισίου Σύμβασης για την Προστασία των Μειονοτήτων (1995).

Περαιτέρω πληροφορίες

Για τον ρατσισμό και τις δακρυσεξ

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στον Ρατσισμό και στη Μη Ανεκτικότητα, www.ecri.coe.int
- Η Διεθνής Λίγκα ενάντια στον Ρατσισμό και στον Αντισημιτισμό - La Ligue Internationale contre le Racisme et l'Antisémitisme (LICRA), Γαλλία, www.licra.com
- SOS Racisme (Γαλλία), www.sos-racisme.org
- Ενωμένοι για τη Διαπολιτισμική Δράση –το ευρωπαϊκό δίκτυο ενάντια στον εθνικισμό, στον ρατσισμό, στον φασισμό και υπέρ της υποστήριξης μεταναστών και προσφύγων - UNITED for Intercultural Action - the European Network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees, www.xs4all.nl/~united
- Το ευρωπαϊκό δίκτυο ενάντια στον ρατσισμό - The European network against racism, www.enar-eu.org
- Το Διαδικτυακό Αντιρατσιστικό Κέντρο στην Ευρώπη - The Internet Anti-racism Centre in Europe, www.icare.to

- Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τον Ρατσισμό και την Ξενοφοβία - The European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC), www.eumc.eu.int
- Μειονότητες της Ευρώπης - Minorities of Europe (MoE)], www.moe-online.com
- Νέες Γυναίκες από Μειονότητες - Young Women from Minorities (WFM), www.wfmonline.org

Γ α τους Ρομά

- Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δικαιωμάτων των Ρομά - The European Roma Rights Centre (ERRC), www.errc.org
- Η Διεθνής Ένωση Ρομανί - The International Romani Union, www.romaniunion.org
- Η Ένωση Ρομανί - Union Romani (Ισπανία), www.unionromani.org
- Το Διαδικτυακό Περιοδικό Patrin - Patrin Web Journal, www.geocities.com/Paris/5121/patrin.htm

Γ α τα άτομα με αναπηρ ες

- Το Παγκόσμιο Ινστιτούτο για την Αναπηρία - The World Institute on Disability (WID), www.wid.org
- Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Αναπηρίας - The European Disability Forum, www.edf-feph.org

Γ α τους μετανάστες κα τους πρόσφυγες

- Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες - The United Nations High Commissioner for Refugees, www.unhcr.ch
- Η διαδικτυακή πύλη για την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών, www.december18.net
- Η Ένωση των Εργατών από το Μαγκρέμπ στη Γαλλία - Association des Travailleurs Magrébins en France, www.atmf.org
- SOLIDAR, www.solidar.org
- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους - The European Council on Refugees and Exiles, www.ecre.org

Γ α τη θρησκ ε α

- Η Πρωτοβουλία Ενωμένων Θρησκειών - The United Religions Initiative, www.uri.org
- Πίστη Bahá'í - Bahá'í Faith (site για τον Κόσμο Bahá'í), www.bahai.org
- Για το Ισλάμ - site για το Project Islam 21, www.islam21.net
- Το Φόρουμ ενάντια στην Ισλαμοφοβία και στον Ρατσισμό - The Forum against Islamophobia and Racism (H.B.), www.fairuk.org
- Η ιστοσελίδα του Σιχισμού - The Sikhism home page, www.sikhs.org
- Πηγές για τον Ινδουισμό στο διαδίκτυο, www.hindu.org
- Το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών - The World Council of Churches, www.wcc-coe.org
- Η Καθολική Εκκλησία – το website The Holy See, www.vatican.va
- Ανατολικές Ορθόδοξες Εκκλησίες - Eastern Orthodox Churches, www.orthodoxinfo.com
- Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία - Russian Orthodox Church, www.russian-orthodox-church.org.ru
- Shamash: Εβραϊκό Δίκτυο πληροφόρησης και συζήτησης στο διαδίκτυο, <http://shamash.org/about.shtml>

Γα τον αντ σημ τ σμό

- Αντισημιτισμός και Ξενοφοβία Σήμερα - Antisemitism and Xenophobia Today, www.axt.org.uk
- Η Λίγκα ενάντια στη Δυσφήμιση - The Anti-Defamation League, www.adl.org
- Το Παγκόσμιο Εβραϊκό Συνέδριο - The World Jewish Congress, www.wjc.org.il

Γα τα ζητήματα των gay κα των λεσβών

- Η Διεθνής Ένωση Λεσβιών και Ομοφυλοφίλων - The International Lesbian and Gay Association, www.ilga.org
- Το Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών για Λεσβίες και Ομοφυλόφιλους - The Institute for Lesbian and Gay Strategic Studies, www.iglss.org
- «Γεγονότα σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και τη σεξουαλική προκατάληψη» - «Facts on sexual orientation and sexual prejudice», <http://psychology.ucdavis.edu/rainbow>
- Η Διεθνής Οργάνωση Νεολαίας Λεσβιών και Ομοφυλοφίλων - The International Lesbian and Gay Youth Organisation (IGLYO), www.iglyo.org

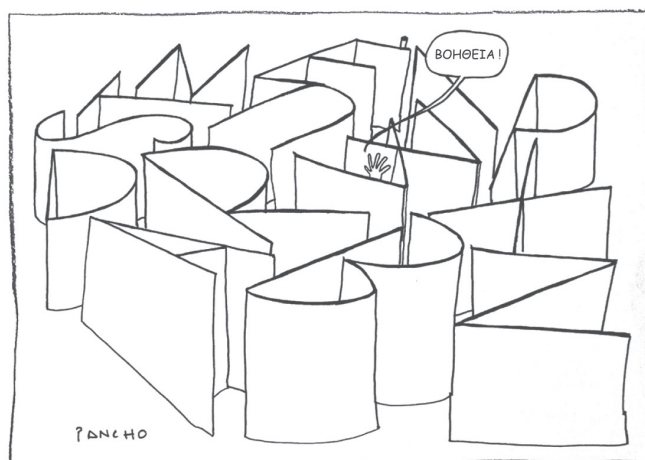
Β βλ ογραφ κές αναφορές

- Alaux, J.P., Bach, J., Benot, Y., et Al., *Égalité sans frontière: les immigrés ne sont pas une marchandise, Les notes de la Fondation Copernic, Haut Conseil de la Coopération Internationale, Éditions Syllepses, Paris, 2001.*
- Brander, P., Cardenas, C., Gomes, R., Vicente Abad, J, Taylor, M., *Education pack «all different - all equal», Council of Europe European Youth Centre Strasbourg, 1995.*
- *Crimes of Hate, Conspiracy of silence, Amnesty International, London 2001.*
- Liégeois, J-P, Roma, *Gypsies, travellers, Council of Europe Press, Strasbourg, 1994.*
- Ohana, Y., *Participation and citizenship - Training for minority youth projects in Europe, (ed.), Council of Europe Publishing, 1998.*
- *Patrin Web Journal (www.geocities.com/Paris/5121/).*
- Symonides, J., Ed., *«The struggle against discrimination», A collection of international instruments adopted by the United Nations System, Unesco, Paris, 1996.*
- Taguieff, P.-A., *La force du préjugé, Gallimard, Paris, 1987.*
- *«Xenophobia in a European context», Mind and human interaction, Vol. 9, No.1, University of Virginia, 2001.*

Εκ α δευση

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση ως ανθρώπινο δικαίωμα

Στην περίπτωση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το δικαίωμα στην εκπαίδευση ορίζεται ως το «δικαίωμα πρόσβασης στους υφιστάμενους, σε μια χρονική περίοδο, εκπαιδευτικούς θεσμούς και το δικαίωμα να αντληθούν οφέλη από την παρεχόμενη εκπαίδευση, πράγμα το οποίο σημαίνει το δικαίωμα στην επίσημη αναγνώριση των ολοκληρωμένων σπουδών»¹⁶.

«Η εκπαίδευση δεν είναι μονάχα ένα μέσο προσπορισμού των προς το ζην ή ένα όργανο για την απόκτηση πλούτου. Είναι μια διαβατήρια τελετή προς την πνευματική ζωή, μια εκπαίδευση της ανθρωπίνης ψυχής στην αναζήτηση της αλήθειας και στην πράξη της αρετής».

Vijaya Lakshmi
Pandit

Η εκπαίδευση

«...είναι από μόνη της ανθρώπινο δικαίωμα αλλά και αναντικατάστατο μέσο πραγμάτωσης άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως δικαίωμα ενδυνάμωσης, η εκπαίδευση είναι το πρωτεύον όχημα, μέσω του οποίου οι οικονομικά και κοινωνικά περιθωριοποιημένοι ενήλικοι και παιδιά μπορούν να ξεφύγουν από τη φτώχεια και να συμμετάσχουν πλήρως στις κοινότητές τους. Η εκπαίδευση παίζει ζωτικό ρόλο στην ενδυνάμωση των γυναικών, στην προστασία των παιδιών από την εκμετάλλευση και επικίνδυνες εργασίες και από τη σεξουαλική εκμετάλλευση, στην προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, στην προστασία του περιβάλλοντος και στον έλεγχο της πληθυσμιακής αύξησης. Ολοένα και περισσότερο η εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως μια από τις καλύτερες επενδυτικές οικονομικές επιλογές από πλευράς των κρατών. Αλλά η σημασία της εκπαίδευσης δεν είναι απλώς πρακτική: Ένας καλά εκπαιδευμένος, φωτισμένος νους μπορεί να κινείται με ελευθερία και ευκολία και αυτό αποτελεί μια από τις απολαύσεις και τις ανταμοιβές της ανθρωπίνης ύπαρξης»¹⁷.

Σχετικές Δραστηριότητες

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση αναφέρεται στις ακόλουθες διακηρύξεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων:

- Στην Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (άρθρο 26).
- Στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τις Θεμελιώδεις Ελευθερίες (άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου Αρ.1).
- Στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διάκρισης Ενάντια στις Γυναίκες (άρθρο 10).
- Στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρθρα 28 και 29).
- Στην Αφρικανική Χάρτα για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τα Δικαιώματα των Λαών (άρθρο 17).

- Το Γλωσσάρι της Παγκοσμιοποίησης σελ 70
- Τα Δικαιώματα των Παιδιών σελ 108
- Εκπαίδευση για όλους σελ 130
- Αφήστε να ακουστούν όλες οι φωνές σελ 164
- Ο δρόμος για την Ισόπολη σελ 200
- Απάντηση στον Ρατσισμό σελ 218
- Το φράγμα της γλώσσας σελ 248

Ημερομηνίες Κλειδιά**8 Σεπτεμβρίου**

Διεθνής Ημέρα Αλφαριθμητισμού

5 ΟκτωβρίουΠαγκόσμια Ημέρα του/της
Δασκάλου/ας

- Στο Πρωτόκολλο του Σαν Σαλβαντόρ για την Αμερικανική Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (άρθρο 13).
- Στο Διεθνές Συμβόλαιο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (Άρθρα 13 και 14). Είναι ενδιαφέρον το ότι το Άρθρο 13 είναι η πιο μακροσκελής πρόβλεψη του Συμβολαίου, και το πιο ευρύ και συνεκτικό άρθρο για το δικαίωμα στην εκπαίδευση στο υφιστάμενο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ποιες είναι οι παρούσες προκλήσεις στον τομέα της εκπαίδευσης;

Το 1996, μια επιτροπή της Unesco εξέδωσε ένα περίγραμμα των επτά κυρίαρχων εντάσεων που έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση παγκοσμίως

1. ένταση ανάμεσα στο παγκόσμιο και στο τοπικό,
2. ένταση ανάμεσα στο οικουμενικό και στο επιμέρους,
3. ένταση ανάμεσα στην παράδοση και στη νεωτερικότητα,
4. ένταση ανάμεσα στο πνευματικό και στο υλικό,
5. ένταση ανάμεσα στο μακροπρόθεσμο και στο βραχυπρόθεσμο,
6. ένταση ανάμεσα στον ανταγωνισμό και στην ισότητα ευκαιριών,
7. ένταση ανάμεσα στην ασυνήθιστη επέκταση της γνώσης και στη δυνατότητα αφομοίωσης της από τα ανθρώπινα όντα.

Η Unesco έχει επισημάνει τέσσερεις «πυλώνες» της μάθησης, ως στοιχεία μιας στρατηγικής που θα μπορούσε να βοηθήσει στην αντιμετώπιση και στη διαχείριση αυτών των προκλήσεων:

1. Μαθαίνοντας πώς να συμβιώνεις: Συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να μαθαίνει στους/τις μαθητές/τριες τις δεξιότητες και τις ικανότητες που τους είναι απαραίτητες για να αποδεχτούν την αλληλεξάρτησή τους με τους άλλους ανθρώπους προκειμένου να διαχειρίζονται συγκρούσεις, να δουλεύουν και να σχεδιάζουν κοινούς στόχους και κοινό μέλλον, να σέβονται τον πλουραλισμό και τη διαφορετικότητα (σε ό,τι αφορά, λ.χ., το φύλο, την εθνικότητα, τη θρησκεία και τον πολιτισμό) και να συμμετέχουν ενεργά στη ζωή της κοινότητας.
2. Μαθαίνοντας πώς να μαθαίνεις: Αυτό σημαίνει ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να βοηθάει τους/τις μαθητές/τριες να αποκτούν τα εργαλεία της γνώσης: τα ουσιαστικά εργαλεία γνώσης, όπως αυτά της επικοινωνίας και της προφορικής έκφρασης, του αλφαριθμητισμού, βασικές αριθμητικές δεξιότητες και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, την απόκτηση τόσο μιας ευρείας γενικής γνώσης όσο και μιας εις βάθος γνώσης ορισμένων πεδίων, την κατανόηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και, το πιο σημαντικό απ' όλα, τη γνώση του πώς να μαθαίνει κανείς.
3. Μαθαίνοντας πώς να κάνεις πράγματα: Η εκπαίδευση θα πρέπει να βοηθάει τους/τις μαθητές/τριες να αποκτούν επαγγελματικές δεξιότητες και κοινωνικές και ψυχολογικές ικανότητες που θα τους/τις καταστήσουν ικανούς/ές να παίρνουν ώριμες αποφάσεις σχετικά με διάφορες καταστάσεις της ζωής, να λειτουργούν σε κοινωνικές και εργασιακές σχέσεις, να συμμετέχουν σε τοπικές και παγκόσμιες αγορές, να χρησιμοποιούν τεχνολογικά εργαλεία, να ανταποκρίνονται σε βασικές ανάγκες και να βελτιώνουν την ποιότητα ζωής τη δική τους και των άλλων.
4. Μαθαίνοντας να είσαι: Η εκπαίδευση θα πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και να καθιστά τους ανθρώπους ικανούς για μεγαλύτερη αυτονομία, κρίση, κριτική σκέψη και προσωπική υπευθυνότητα. Θα πρέπει να αποσκοπεί στο να αναπτύξει όλες τις δυνατότητες του ανθρώπου, λ.χ. τη μνήμη, τη λογική σκέψη, ένα αισθητικό κριτήριο, τις πνευματικές αξίες, τις σωματικές δυνατότητες και επικοινωνιακές δεξιότητες, έναν υγιή τρόπο ζωής, ψυχαγωγικές και αθλητικές διεξόδους, την εκτίμηση για την κουλτούρα του, την απόκτηση ηθικού και δεοντολογικού κώδικα, τη δυνατότητα αυτοπροστασίας και προσαρμοστικότητας.

«Αν νομίζετε ότι η εκπαίδευση είναι ακριβή, δείτε πόσο κοστίζει η άγνοια».

Ανώνυμοι

Οι συμπληρωματικοί ρόλοι της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης

Στις ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές έχουν ενσωματωθεί δύο εκπαιδευτικές αντιλήψεις: το όραμα της διά βίου εκπαίδευσης σε μια κοινωνία της μάθησης. Η ιδέα μιας κοινότητας, όπου σε διαφορετικούς ανθρώπους προσφέρονται διάφορες ευκαιρίες για την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους σε όλη τους τη ζωή. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζεται όχι μόνον ο ρόλος της τυπικής εκπαίδευσης αλλά και των δυνατοτήτων που προσφέρει η μη τυπική εκπαίδευση, τα προγράμματα δηλαδή εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Αυτού του είδους τα προγράμματα συχνά τα διαχειρίζονται μη κυβερνητικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων οργανώσεων νεολαίας. Είναι σε θέση να ασχοληθούν με ένα ευρύ φάσμα θεματικών εννοιών και με διαφορετικές μεθοδολογίες κάνοντας χρήση ευέλικτων προσεγγίσεων και περιλαμβάνοντας, ενδεχομένως, τρόπους παροχής υπηρεσιών αλφαριθμητισμού και άλλων δεξιοτήτων σε εκατομμύρια παιδιά και ενήλικες, που αποκλείονται από το επίσημο σύστημα εκπαίδευσης ή που είναι λειτουργικά αναλφάβητοι.

«Ως ένα από τα πρωταρχικά μέσα που είναι διαθέσιμα για την επίτευξη μιας βαθύτερης και αρμονικότερης μορφής ανθρώπινης ανάπτυξης και, ως εκ τούτου, μείωσης της φτώχειας, του αποκλεισμού, της άγνοιας, της καταπίεσης και του πολέμου¹⁸»

? Γνωρίζετε παραδείγματα μη τυπικής εκπαίδευσης στην κοινότητά σας;

Στον 20ό αιώνα στην Ευρώπη τα δημόσια ή κρατικά σχολεία εξελίχθηκαν στο μείζονα θεσμό μαζικής εκπαίδευσης και η τυπική εκπαίδευση έγινε ευρέως αποδεκτή.

Τις τελευταίες δεκαετίες αυτή η τάση οδήγησε στην αύξηση των προϋπολογισμών για τη βασική εκπαίδευση, σε αλλαγή της νομοθεσίας με το σχολείο να γίνεται υποχρεωτικό και σε αυξημένη κάλυψη από τα ΜΜΕ των ζητημάτων της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης.

Ειδικό στην εκπαίδευση μιλούν για τη σημασία του «ξεπεράσματος» των ορίων μεταξύ τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, της προαγωγής της επικοινωνίας και της συνεργασίας, που θα βοηθήσουν στον συγχρονισμό των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και πλαισίωση μάθησης προκειμένου να δοθεί στους/τις μαθητές/τριες και στους ωφελομένους/ες εν γένει ένα συνεκτικό πλαίσιο ευκαιριών και δυνατοτήτων.

Ο ρόλος των ευρωπαϊκών οργανώσεων νέων

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι οργανώσεις νέων έχουν βρει τρόπους να κάνουν τη φωνή τους να ακουστεί στα εκπαιδευτικά ζητήματα. Το ίδιο έχουν κάνει και φοιτητικές και μαθητικές ενώσεις, όπως η Εθνική Ένωση Φοιτητών στην Ευρώπη [National Union of Students in Europe (ESIB)] και το Οργανωτικό Γραφείο των Ενώσεων Μαθητών Σχολείων της Ευρώπης [Organising Bureau of European School Student Unions (OBESSU)], η μεγαλύτερη ευρωπαϊκή πλατφόρμα εθνικών οργανώσεων μαθητών σχολείων και ενώσεων, ενεργή στη γενική δευτεροβάθμια και στην επαγγελματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτές οι οργανώσεις εργάζονται για τη διευκόλυνση και την προαγωγή της ανταλλαγής πληροφοριών, εμπειρίας και γνώσης ανάμεσα σε εθνικές οργανώσεις μαθητών σχολείων και παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στην προαγωγή της συζήτησης για τις νέες τάσεις, στο πλαίσιο των επίσημων εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη.

? Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνονται γενικά τα εκπαιδευτικά συστήματα στις σύγχρονες προκλήσεις;

Καθώς ο κόσμος γίνεται όλο και πιο σύνθετος, τα σχολικά συστήματα έχουν διευρυνθεί τόσο σε μέγεθος, όσο και σε πολυπλοκότητα. Ο απόλυτος αριθμός των παιδιών σε αυτά τα συστήματα έχει πιθανά αυξηθεί με ρυθμό πιο υψηλό και από αυτόν του γενικού πληθυσμού: Συνολικά οι εγγραφές στο δημοτικό στις αναπτυσσόμενες χώρες έχει αυξηθεί από 50% το 1970 σε 76% το 1992 και σε 82% το 1995. Τα περισσότερα συστήματα περιλαμβάνουν πλέον ηλικίες που εκτείνονται από την προσχολική μέχρι την εφηβεία και την ενήλικη ζωή, πιο συστηματικά απ' ό,τι στο παρελθόν.

Τα ποσοστά αλφαριθμητισμού έχουν επίσης αυξηθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες από 43% το 1970 σε 65% το 1990 και σε πάνω από 70% το 1995. Αυτή η αύξηση γενικά είναι αποτέλεσμα σε μεγάλο βαθμό των βελτιώσεων στην ποιότητα της εκπαίδευσης και στην αξία που αποδίδεται πια από τις οικογένειες στο σχολείο. Η εκπαίδευση από μόνη της εκτιμάται θετικά αλλά και τείνει να θεωρείται ως πανάκεια για τις καθημερινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες.

- Ωστόσο, αντίθετα απ' αυτήν την εικόνα, υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν μια διαφορετική εικόνα, όπως το πάγωμα στους αριθμούς των εγγραφόμενων σε έναν αριθμό χωρών.
- Ορισμένοι ειδικοί έχουν επισημάνει ότι τα τελευταία 20 χρόνια

«ο ρυθμός της αύξησης στις εγγραφές στην πρωτοβάθμια, στη δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν πιο αργός για τις περισσότερες ομάδες χωρών. Ο ρυθμός της αύξησης στις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση, ως μερίδιο επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), επίσης επιβραδύνθηκε για όλες τις ομάδες χωρών»¹⁹.

- Αυτές οι τάσεις έχουν εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες στην επιτυχία της εκπαίδευσης, όπως αυτή σημειώνεται, λ.χ., στα ποσοστά αλφαριθμητισμού, σε χώρες όπου σημειώθηκε λιγότερο ταχεία βελτίωση τα τελευταία 20 χρόνια σε σχέση με αυτή των προηγούμενων δύο δεκαετιών.

Παγκοσμιοποίηση

Σημαντικές παράμετροι της παγκοσμιοποίησης, όπως η επιλεκτική απελευθέρωση του εμπορίου, η δυνατότητα των εταιρειών να μεταφέρουν τις επιχειρήσεις τους ανά την υφήλιο και η φοροδιαφυγή συνιστούν μακροπρόθεσμα απειλές για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Τα φορολογικά προβλήματα έχουν επηρεάσει την κυβερνητική χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Στην περίπτωση της Γκάνας η κυβέρνηση ήταν σε θέση να συλλέξει το 12% του ΑΕΠ μέσω της φορολογίας. Εάν έχανε το 10% της φορολογικής προσόδου, δηλαδή το 1,2% του ΑΕΠ, τότε αυτό θα ισοδυναμούσε με περίπου το μισό του προϋπολογισμού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η προστασία της φοροπροσόδου είναι για τον λόγο αυτό ζωτικής σημασίας για την επίτευξη προόδου στην κατεύθυνση του στόχου της καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης²⁰.

- Σε πολλές ανατολικοευρωπαϊκές και κεντροευρωπαϊκές χώρες η οικονομική ανάπτυξη δεν έχει ακόμη επιτευχθεί. Ποιες είναι οι συνέπειες για την εκπαίδευση;

«Η αποκέντρωση των κοινωνικών δαπανών έχει σημαντικές συνέπειες για τις πηγές χρηματοδότησης που είναι διαθέσιμες για την εκπαίδευση (Πολωνία 1999, Ρωσική Ομοσπονδία 1999, Ρουμανία 1999). Αρκετές κεντροευρωπαϊκές χώρες είχαν εισαγάγει μεγαλύτερη αποκέντρωση στα οικονομικά της εκπαίδευσης και στη διακυβέρνηση πριν το 1990, αλλά στο υπόλοιπο της περιοχής έχουν σημειωθεί νέες προσπάθειες για τη μεταφορά αρμοδιοτήτων από τις κεντρικές κυβερνήσεις στο τοπικό επίπεδο.

Έτσι, οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν αναλάβει όλο και περισσότερες ευθύνες στην παροχή της εκπαίδευσης από την προ-πρωτοβάθμια ως και τη δευτεροβάθμια. Σε πολλές περιπτώσεις έχει δοθεί αρκετή εξουσία και στα ίδια τα σχολεία. Από την άποψη των αρμοδιοτήτων επί των δαπανών, σε μια σειρά χώρες οι περιφέρειες είναι οι κύριοι υπεύθυνοι για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης και σε κάποιες χώρες οι αποστάσεις μεγαλώνουν ανάμεσα στις διάφορες περιφέρειες, ως προς την ικανότητα χρηματοδότησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Πολωνία, 1999).

Σε κάποιες περιπτώσεις, ειδικά σε αγροτικές περιοχές, δε δίνονται οι πόροι στις τοπικές αρχές προκειμένου να ανταποκριθούν στις νέες τους αρμοδιότητες και έχουν λίγες δυνατότητες συγκέντρωσης πρόσθετων χρημάτων. Συχνά οι μισθοί των δασκάλων (που αντιστοιχούν στο μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού για την εκπαίδευση) ρυθμίζονται από την κεντρική εξουσία, κάτι που αφήνει τα σχολεία με μικρή αυτονομία σε ό,τι αφορά στις αποφάσεις προϋπολογισμού.

Ωστόσο, το μερίδιο των πόρων που πάνε στην εκπαίδευση και που προέρχονται από τον δημόσιο προϋπολογισμό έχει μειωθεί κατά πολύ. Ενώπιον των μεγάλων μειώσεων του εθνικού εισοδήματος και των μειωμένων φορολογικών προσόδων, η κρατική υποστήριξη για την εκπαίδευση έχει μειωθεί σε πραγματικούς όρους.

Παρά τις διαφορές που έχουν να κάνουν με τη διαδικασία μετάβασης, οι χώρες έχουν κάνει συγκεκριμένα βήματα προς την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις έχουν εστιαστεί γύρω από τα πεδία της εκπαιδευτικής νομοθεσίας, του εκδημοκρατισμού των εγκύκλιων προγραμμάτων και της αποκέντρωσης της διακυβέρνησης και της χρηματοδότησης. Ωστόσο, σε ορισμένες χώρες η υλοποίηση αυτών των μεταρρυθμίσεων υπήρξε αργή και συχνά δυσχερής»²¹.

Δυστυχώς, οι διαθέσιμοι δείκτες για την κατάσταση της εκπαίδευσης παγκοσμίως καθιστούν φανερό ότι οι πόροι που επενδύονται σε αυτόν τον τομέα είναι εξαιρετικά περιορισμένοι. Σε έναν κόσμο, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την επιταχυνόμενη αλλαγή, οι γονείς, οι νέοι και οι νέες αμφισβητούν το πόσο σχετικά και σημαντικά είναι αυτά τα οποία διδάσκουν τα σχολεία. Επιπρόσθετα, πολλά σχολεία σε όλο τον κόσμο χαρακτηρίζονται από απουσίες των δασκάλων, κακή χρήση του διδακτικού χρόνου και παραμέληση των ενδιαφερόντων και των ικανοτήτων των μαθητών σε ατομικό επίπεδο. Δεν αποτελεί έκπληξη ότι σε αυτού του είδους τα σχολεία, τα παιδιά παίρνουν λίγη χρήσιμη γνώση, ενώ πολύς χρόνος ξοδεύεται σε μηχανική μάθηση, κι έτσι πολλά παιδιά απορρίπτουν αυτά που προσφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα. Μεταξύ των μαθητών που συνεχίζουν το σχολείο πολλοί δεν αποκτούν ούτε τις στοιχειώδεις γνώσεις στην ανάλυση και εφαρμογή της σχολικής τους μάθησης σε έργα που έχουν να κάνουν με τις ανάγκες της ζωής τους.

Ειδικό του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν υπογραμμίσει τρεις ομάδες νέων που είναι κυρίως ευάλωτες στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος:

1. εκείνοι που προέρχονται από οικονομικά μη προνομιούχες οικογένειες,
2. εκείνοι των οποίων οι γονείς έχουν περιορισμένη εκπαιδευτική εμπειρία,
3. εθνοτικές μειονότητες, μετανάστες και μετακινούμενοι.

? Μπορείτε να σκεφτείτε άλλες ομάδες από την κοινότητά σας που δεν αναφέρονται σε αυτή τη λίστα και που είναι εξαιρετικά ευάλωτες;

Σε πολλά μέρη του κόσμου αυξάνει ο σκεπτικισμός αναφορικά με τα επίσημα και ομοίμορφα εκπαιδευτικά συστήματα. Οι αποστάσεις και τα χάσματα ως προς το κόστος, την ποιότητα και τα επιτεύγματα, καθώς και την πιστοποίηση είναι πλέον ορατά σε πολλούς και αυτό έχει οδηγήσει σε μια «κρίση αξιοπιστίας» της δημόσιας εκπαίδευσης σε μεγάλο μέρος του κόσμου.

Αν όλα τα παιδιά του δημοτικού σχολείου είχαν τη δυνατότητα να λάβουν καλής ποιότητας βασική εκπαίδευση που να διαρκεί το λιγότερο τέσσερα χρόνια, το πρόβλημα του αναλφαβητισμού θα λυνόταν σε μια γενιά. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα:

1. 125 εκατομμύρια παιδιά ηλικίας δημοτικού σχολείου δεν πάνε σχολείο, στην πλειοψηφία τους κορίτσια.
2. Άλλα 150 εκατομμύρια παιδιά ξεκινούν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά δεν την ολοκληρώνουν και εγκαταλείπουν το σχολείο πριν τον τέταρτο χρόνο. Στη μεγάλη τους πλειοψηφία δεν αποκτούν τις βασικές δεξιότητες αλφαβητισμού.
3. Σε μεγάλο κομμάτι της υποσαχάριας Αφρικής και της νότιας Ασίας, το προσδόκιμο εκπαίδευσης για τα παιδιά είναι 4 με 7 χρόνια εκπαίδευσης. Στις βιομηχανικές χώρες το προσδόκιμο είναι 15 με 17 χρόνια.
4. Σήμερα 870 εκατομμύρια άνθρωποι είναι αναλφάβητοι, το 70% απ' αυτούς είναι γυναίκες.

? Μπορείτε να σκεφτείτε λόγους για τους οποίους μεγάλο ποσοστό των αναλφάβητων ανθρώπων είναι γυναίκες;

Πενήντα χρόνια πριν, η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναγνώρισε την ελεύθερη και υποχρεωτική εκπαίδευση ως βασικό ανθρώπινο δικαίωμα. Το 1990 όλες οι κυβερνήσεις του κόσμου –πλην δύο– υπέγραψαν τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού ως νομικά δεσμευτική τους υποχρέωση.

«Αι μὲν ρίζαι τῆς παιδείας πικραί, οἱ δὲ καρποὶ γλυκαί»

Αριστοτέλης

«Γεννιόμαστε αδύναμοι, χρειαζόμαστε δύναμη. Αβοήθητοι, χρειαζόμαστε αρωγή. Ανόητοι, χρειαζόμαστε λογική. Όλα αυτά που μας λείπουν όταν γεννιόμαστε, όλα αυτά που έχουμε ανάγκη όταν φτάσουμε στην κατάσταση του ανθρώπου, όλα αυτά είναι δώρα της εκπαίδευσης».

Jean-Jacques Rousseau

«Η εκπαίδευση διασφαλίζει την ελευθερία περισσότερο κι από έναν μάχιμο στρατό»

Edward Everett

- Έκτοτε, η δέσμευση για το θεμελιακό αυτό ανθρώπινο δικαίωμα έχει επικυρωθεί σε πολλές
- περιστάσεις σε υψηλό διεθνές επίπεδο.
- Οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν επανειλημμένα δεσμευτεί στην προαγωγή της συνεργασίας
- προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που τέθηκαν σε διεθνείς συναντήσεις κορυφής στη
- δεκαετία του 1990. Οι κυβερνήσεις του κόσμου συναντήθηκαν στο Jomtien της Ταϊλάνδης. Εκεί
- έθεσαν στόχους τέτοιους που να επιτρέπουν εντός μιας δεκαετίας σε όλα τα παιδιά του
- κόσμου να έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Αυτή η
- δέσμευση αφορούσε στην καθολική πρόσβαση σε μια καλής ποιότητας πρωτοβάθμια
- εκπαίδευση και έθετε ένα τέλος στην ανισότητα των φύλων.
- Σύμφωνα με τις τελευταίες δεσμεύσεις για την καθολική πρωτοβάθμια εκπαίδευση των
- κρατών και των ηγεσιών τους, ο στόχος είναι αυτή να έχει επιτευχθεί μέχρι το 2015. Οι
- τελευταίες τάσεις δείχνουν ότι κι αυτός ακόμη ο λιγότερο φιλόδοξος στόχος είναι μάλλον
- ανέφικτος. Αν οι κυβερνήσεις του κόσμου δεν καταφέρουν να δράσουν τώρα, 75 εκατομμύρια
- παιδιά θα στερούνται τη βασική εκπαίδευση το 2015.
- Ωστόσο, η πιο πρόσφατη παγκόσμια σύνοδος κορυφής για την εκπαίδευση (Dakar, 2000)
- τόνισε ότι:

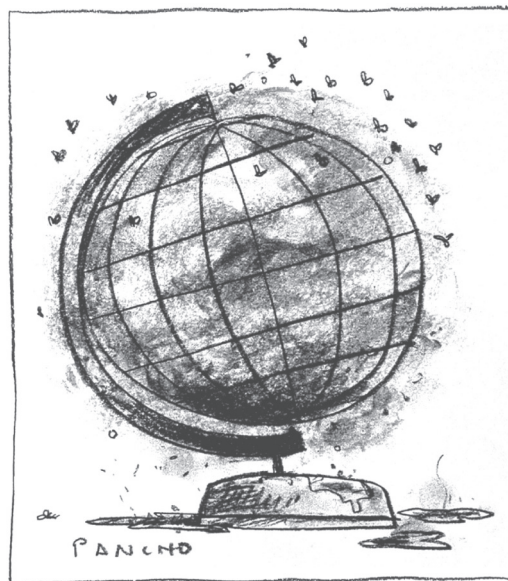
«Η εκπαίδευση είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Είναι το κλειδί για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ειρήνη και σταθερότητα εντός και μεταξύ των κρατών και γι' αυτό αποτελεί ένα αναντικατάστατο μέσο για την ουσιαστική συμμετοχή στις κοινωνίες και στις οικονομίες του 21ου αιώνα».

Αναφορές

- *Building Bridges for Learning, Youth Forum, Brussels, 1999. Education for All - country reports,*
- *2000. <http://www2.unesco.org>*
- *Education Now Campaign, Oxfam, www.caa.org.au/oxfam/advocacy/education*
- *European Youth Trends 2000, Council of Europe, 2001.*
- *Learning: The treasure within, Unesco, Paris, 1996.*
- *World Education Report, www.unesco.org*

Εριβάλλον

Δε γίνεται να διαχωρίσει κανείς το περιβάλλον –τις ερήμους, τα δάση ή τον αστικό ιστό– από τους ανθρώπους και τα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικά εκείνα που έχουν να κάνουν με την κοινωνική δικαιοσύνη και την ανάπτυξη. Αυτό δεν ισχύει μόνο στην Αφρική αλλά παντού, συμπεριλαμβανομένης της Ευρώπης. Το περιβάλλον και οι άνθρωποι έχουν μια αμφίδρομη σχέση: κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα επιδρά στο περιβάλλον και το περιβάλλον επιδρά στην ανθρώπινη ζωή. Ένα παράδειγμα είναι το «φαινόμενο του θερμοκηπίου». Τα 300 χρόνια χρήσης πετρελαίου, άνθρακα και φυσικού αερίου παγκοσμίως ως καύσιμα στη βιομηχανική ανάπτυξη συνέβαλαν καθοριστικά στην παγκόσμια άνοδο της θερμοκρασίας. Τα συνεπακόλουθα καταστροφικά κλιματικά γεγονότα στα οποία γίναμε όλοι μάρτυρες τα τελευταία 4 χρόνια επηρεάζουν τους ανθρώπους σε όλη την υφήλιο. Ωστόσο, οι άνθρωποι στις πλούσιες χώρες του Βορρά, οι οποίοι ευθύνονται εν πολλοίς για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, βρίσκονται σε καλύτερη θέση σε ό,τι αφορά στην προστασία έναντι «φυσικών καταστροφών» απ' ό,τι οι κάτοικοι των αναπτυσσόμενων χωρών του Νότου. Αυτά είναι ζητήματα δικαιοσύνης και ως εκ τούτου ζητήματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μερικά άλλα παραδείγματα συνδέσεων μεταξύ του περιβάλλοντος και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι:

- Η γεωργική γη που έχει δηλητηριαστεί από νάρκες κατά τη διάρκεια πολέμων και η οποία συνιστά απειλή για την ανθρώπινη ασφάλεια.
- Ο εξαναγκασμός ανθρώπων λόγω φτώχειας να καλλιεργούν υποβαθμισμένη γη, κάτι που οδηγεί στην ερημοποίηση και σε περισσότερη φτώχεια.
- Το ατύχημα Baia Mare που προκάλεσε μόλυνση με κυάνιο πρώτα στον ποταμό Szamos, έπειτα στον Tisza και τέλος στον Δούναβη.

Η περιβαλλοντική μας βάση

Χρησιμοποιούμε το Περιβάλλον για να προμηθευτούμε πρώτες ύλες για την ανάπτυξη αλλά και ως σκουπιδοτενεκέ για τα κατάλοιπά μας. Την ίδια στιγμή, για να διατηρηθεί η ζωή, το περιβάλλον θα πρέπει να μας δίνει σταθερές θερμοκρασίες, οξυγόνο στον αέρα και καθαρό νερό. Ζούμε σε μια πεπερασμένη σφαίρα, όπου τα πάντα συνδέονται με τα πάντα, μέσα

• «Αν η έρημος μεγαλώνει, τα δάση εξαφανίζονται και οι άνθρωποι στις αστικές περιοχές ζουν σε πολύ άσχημες συνθήκες, αυτό δεν οφείλεται στο ότι στερούμαστε πόρων, αλλά στο είδος της πολιτικής που εφαρμόζουν οι κυβερνώντες, η ηγετική ομάδα. Το να στερούνται οι άνθρωποι δικαιώματά τους και συμφέροντά τους μας ωθεί στην Αφρική σε μια κατάσταση στην οποία το μόνο πράγμα που έχει μέλλον είναι η φτώχεια...Μόνο οι ελεύθεροι άνθρωποι που έχουν δικαιώματα και που είναι ώριμοι και υπεύθυνοι πολίτες, μπορούν να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος».

• Παρέμβαση ομιλήτη, WECED
• Δημόσια Ακρόαση, Ναϊρόμπι,
• 23 Σεπτεμβρίου 1986

Σχετικές Δραστηριότητες

- - Ιστορία δύο πόλεων σελ 73
- - Το πρωτοσέλιδο σελ 144
- - Κήπος σε μια νύχτα σελ 149
- - Ζώντας σε έναν τέλειο κόσμο σελ 173
- - Οι Makah και το κυνήγι της φάλαινας σελ 179
- - Τα μέλλοντά μας σελ 197
- - Ο Ιστός της ζωής σελ 256

Παγκόσμιες Καταστροφές²²

Καταστροφικά γεγονότα	1996	2000
Τυφώνες	62	99
Πλημμύρες	69	153
Ξηρασίες	9	46

λ.χ. από τις τροφικές αλυσίδες και τους κύκλους του νερού και των ιζημάτων. Υπάρχει κάποια φυσική αποκατάσταση, αλλά οι σοβαρές διαταράξεις αυτών των κύκλων, λ.χ. λόγω μόλυνσης, ακατάλληλων γεωργικών πρακτικών, προγραμμάτων άρδευσης ή υπεραλιείας, αποσταθεροποιούν τη φυσική ισορροπία. Η καταστροφή του Τσέρνομπιλ στην Ουκρανία, ο θάνατος των δέντρων στον Μέλανα Δρυμό στη Γερμανία, η ερημοποίηση στη Νότια Ισπανία και η ασθένεια των τρελών αγελάδων στη Βρετανία, η ξήρανση της λίμνης Αράλης στο Ουζμπεκιστάν και το έργο του φράγματος Ilisu στην Τουρκία είναι όλα παραδείγματα του πώς η διαδικασία της ανθρώπινης ανάπτυξης καταστρέφει την περιβαλλοντική βάση όλης της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και της ίδιας της ζωής.

? Μπορείτε να εντοπίσετε τοπικά παραδείγματα; Λ.χ., ποιος είναι ο αντίκτυπος στο περιβάλλον της κατασκευής δρόμων ή της βιομηχανικής εξόρυξης ή άλλων προγραμμάτων ανάπτυξης στην περιοχή που ζείτε;

Η ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης

Το 1989 η Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη των Η.Ε. [the United Nations World Commission on Environment and Development (WCED)], που επίσης αναφέρεται ως Brundtland Report, προώθησε την αρχή της «βιώσιμης ανάπτυξης», την οποία όριζε ως «την ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος, δίχως να περιορίζει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών να ανταποκριθούν και αυτές στις δικές τους». Ακολούθησε το 1992 η Διακήρυξη του Ρίο, σύμφωνα με την οποία: «Τα ανθρώπινα όντα είναι το επίκεντρο του ενδιαφέροντος σε ό,τι αφορά στη βιώσιμη ανάπτυξη. Δικαιούνται υγιή και παραγωγική ζωή σε αρμονία με τη φύση».

Το πραγματικά επείγον πρόβλημα είναι να τεθούν τα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα σχετικά με τη φτώχεια, την παγκοσμιοποίηση και την ανάπτυξη σε ένα πλαίσιο τέτοιο που να μην καταστρέφει το περιβάλλον που μας υποστηρίζει.

Μια προσέγγιση είναι μέσω διεθνών συμφωνιών για συγκεκριμένα ζητήματα. Για παράδειγμα, το 1997 στη Σύνοδο των Η.Ε. για την Κλιματική Αλλαγή στο Κιότο, οι βιομηχανικές χώρες προέβησαν σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων, που συντελούν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Έγιναν πολλές διαπραγματεύσεις σχετικά με τη δυνατότητα εξαίρεσης ορισμένων αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά και πολλές κριτικές τόσο για την αποτελεσματικότητα, όσο και για το δικαίο της όλης τελικής συμφωνίας. Μια εναλλακτική προσέγγιση είναι η σκοπιά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που διασφαλίζει ότι οι αρχές της δικαιοσύνης και της ισότητας είναι στο επίκεντρο όλων των συμφωνιών. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι τα περιβαλλοντικά ζητήματα ήδη καλύπτονται επαρκώς από την υφιστάμενη νομοθεσία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, λ.χ. μέσω των δικαιωμάτων στην ιδιοκτησία, στην υγεία και στη ζωή. Άλλοι κάνουν με διάφορους τρόπους λόγο για τα νέα ή «αναδυόμενα» περιβαλλοντικά δικαιώματα.

Μια ιδέα είναι αυτή της προσθήκης ενός περιβαλλοντικού ανθρωπίνου δικαιώματος στον κατάλογο των υφισταμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, το 1994, το Σχέδιο της Διακήρυξης των Αρχών για τα Ανθρώπινα δικαιώματα και το Περιβάλλον διακήρυξε ότι: «Όλα τα πρόσωπα έχουν το δικαίωμα ασφαλούς, υγιούς και οικολογικά ακέραιου περιβάλλοντος. Αυτό το δικαίωμα, όπως και τα άλλα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των αστικών, πολιτισμικών, οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, είναι οικογενετικά, αλληλεξαρτώμενα και αδιαχώριστα».

Ορισμένοι, ιδιαίτερα οι οικολόγοι, ασκούν κριτική στο αίτημα ενός περιβαλλοντικού ανθρωπίνου δικαιώματος. Φοβούνται ότι, εφόσον η ανθρώπινη ζωή και υγεία είναι οι στόχοι της περιβαλλοντικής προστασίας, τότε το περιβάλλον θα προστατεύεται μόνο ως συνέπεια και στον βαθμό που απαιτείται για να είμαστε προστατευμένοι εμείς και η ευημερία μας. Αντ' αυτού, επιχειρηματολογούν υπέρ μιας προσέγγισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων περισσότερο ολιστικής. Ισχυρίζονται ότι οι άνθρωποι είναι μέρος της βιόσφαιρας (του ιστού της ζωής στη γη) και για τον λόγο αυτό τα καθήκοντα τους έναντι της ανθρωπότητας είναι αδιαχώριστα από το καθήκον τους έναντι της προστασίας του περιβάλλοντος. Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, οι αξιώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις εγγενείς αξίες και τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών, όσο και τα αντιτιθέμενα συμφέροντα

«Το περιβαλλοντικό κίνημα μπορεί να επιβιώσει, μόνον αν μετεξελιχθεί σε κίνημα δικαιοσύνης. Ως αμιγές περιβαλλοντικό κίνημα είτε θα πεθάνει είτε θα επιβιώσει αλλά μόνο ως «πλυντήριο» για τις εταιρείες. Οποιοσδήποτε είναι ελικρινής περιβαλλοντιστής δεν μπορεί να δεχτεί έναν τέτοιο ρόλο. Αλλά ως κίνημα τόσο οικολογικό, όσο και δικαιοσύνης έχει απεριόριστες δυνατότητες».

Vandana Shiva

των κρατών και των ανθρώπων.

Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι τα άλλα είδη θα πρέπει να έχουν «δικαιώματα των ζώων» κατά τον ίδιο τρόπο που και οι άνθρωποι έχουν ανθρώπινα δικαιώματα. Σύμφωνα με τον νόμο, τα ζώα δεν έχουν δικαιώματα ως τέτοια. Ωστόσο, υπάρχουν νόμοι στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες που διασφαλίζουν την ευζωία και τις συνθήκες ζωής των ζώων φάρμας.

Κάτι άλλο που προτείνεται και συζητείται είναι η έννοια των οικολογικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτή η προσέγγιση επιχειρεί να συμφιλιώσει τη φιλοσοφία των ανθρωπίνων

Οικολογικά Ανθρώπινα Δικαιώματα

Τα οικολογικά ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να θεωρηθούν ως απόκριση στην κατάσταση του περιβάλλοντος παγκοσμίως. Είναι προϊόν του καιρού μας, κατά τον ίδιο τρόπο που τα πολιτικά και αστικά δικαιώματα υπήρξαν προϊόντα ιστορικών γεγονότων περασμένων εποχών.

δικαιωμάτων με οικολογικές αρχές. Τα ανθρώπινα δικαιώματα (όπως αυτό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και της ανάπτυξης) χρειάζεται να αποκριθούν στο γεγονός ότι τα άτομα λειτουργούν όχι μόνο στο πολιτικό και στο κοινωνικό, αλλά και στο φυσικό περιβάλλον. Με τον ίδιο τρόπο που το κάθε άτομο οφείλει να σέβεται την εγγενή αξία κάθε συνανθρώπου του, οφείλει να σέβεται και την εγγενή αξία των υπόλοιπων όντων (ζώων, φυτών και οικοσυστημάτων).

Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτές των νέων είναι το να εκπαιδεύσουν τους ανθρώπους στο να καταλάβουν τις διπλές έννοιες του σεβασμού για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την εγγενή αξία της ζωής και το πώς να ζει κανείς σύμφωνα με αυτές τις αρχές. Με άλλα λόγια, το πώς κανείς «να σκέφτεται παγκόσμια και να δρα τοπικά» και το να βρίσκει νέους τρόπους ζωής, που να μπορούν να είναι βιώσιμοι στο μέλλον.

Συμμετοχή των νέων και των οργανώσεων νεολαίας

Τα σχολεία, οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ και άλλοι θεσμοί και φορείς σε κάθε χώρα δίνουν δυνατότητες στους νέους και στις νέες να εμπλακούν ενεργά σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Στο τοπικό επίπεδο, μπορούν να κάνουν τα σπίτια τους, τα σχολεία και τις λέσχες τους περισσότερο φιλικά στο περιβάλλον και μπορούν να συμμετέχουν σε τοπικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Στο περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, μπορούν να επηρεάσουν τη δημόσια συζήτηση και τον πολιτικό διάλογο με γράμματα, παρουσίαση θεατρικών έργων και (ειρηνικών) διαδηλώσεων, λ.χ., για τα ζητήματα που τους απασχολούν. Στο διεθνές και παγκόσμιο επίπεδο, μπορούν να έχουν επιρροή μέσα από διακηρύξεις, όπως η Χάρτα της Γης και μέσω διεθνών οργανισμών που οργανώνουν εκστρατείες, όπως η Greenpeace.

Σε όλα τα επίπεδα, οι νέοι και οι νέες μπορούν να συμμετάσχουν μέσω του διαδικτύου σε εκστρατείες και παγκόσμιες γιορτές, όπως η Παγκόσμια Ημέρα του Περιβάλλοντος και η Ημέρα της Γης. Η Παγκόσμια Ημέρα του Περιβάλλοντος, η 5η Ιουνίου, καθιερώθηκε από την ολομέλεια των Η.Ε. το 1972. Μπορεί να εορταστεί με πολλούς τρόπους, όπως αγώνες δρόμου, παρελάσεις με ποδήλατα, πράσινες συναυλίες, διαγωνισμούς δοκιμών και αφισών σε σχολεία, δενδροφυτεύσεις, προσπάθειες ανακύκλωσης και εκστρατείες καθαρισμού. Κάθε χρόνο υπάρχει μια θεματική εστίαση. Παραδείγματα προηγούμενων θεματικών ενοτήτων είναι το «Για τη Ζωή στη Γη – Σώστε τις Θάλασσές μας», το «Παιδιά για το Περιβάλλον» (www.unep.org), και «Φτώχεια και Περιβάλλον – Σπάζοντας τον Φαύλο Κύκλο». Η Ημέρα της Γης, η 22η Απριλίου, συντονίζεται από το Δίκτυο Ημέρας της Γης [Earth Day Network], το οποίο συνεργάζεται με άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις και με οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως λ.χ. τη Sierra Club και τη Διεθνή Αμνηστία, προκειμένου

- να εκκινήσουν δημόσιες δράσεις, μέσω εορτασμών και δράσεων διαμαρτυρίας ενάντια στις καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος, www.earthday.net/events/events-europe.stm

Το Περιβαλλοντικό Βραβείο Goldman

Το Περιβαλλοντικό Βραβείο Goldman είναι το μεγαλύτερο πρόγραμμα βραβεύσεων που τιμά το έργο περιβαλλοντιστών βάσης.

Το 2000, η Oral Ataniyazona κέρδισε το βραβείο για το έργο της με τις κοινότητες Ουζμπέκων που επηρεάστηκαν από την κρίση της Λίμνης Αράλης. Εστίασε στην εκπαίδευση, στην ιατρική και οικογενειακή φροντίδα και στα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων γυναικών και παιδιών.

Το βραβείο του 2001 δόθηκε στη Μυρσίνη Μαλάκου και στον Γιώργο Κατσαδωράκη, που εργάστηκαν για να σώσουν τον υδροβιότοπο της Πρέσπας στη βορειοανατολική Ελλάδα. Ένα από τα επιτεύγματά τους ήταν η υπογραφή συνθήκης ανάμεσα στην Αλβανία, στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και στην Ελλάδα προκειμένου να θεσπιστεί η πρώτη διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή στα Βαλκάνια, ένα πρότυπο ειρηνικής συνεργασίας μεταξύ αυτών των χωρών.

Το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης

«Η σωτηρία του κόσμου έγκειται στην ανθρώπινη καρδιά, στη δύναμη του ανθρώπου να στοχάζεται, στην ανθρώπινη πραότητα και στην ανθρώπινη υπευθυνότητα. Είμαστε ακόμη υπό την επιρροή της καταστροφικής και ματαιόδοξης πίστης ότι ο άνθρωπος είναι η κορωνίδα της δημιουργίας και όχι απλώς ένα μέρος της και γι' αυτό «όλα επιτρέπονται». Δεν γνωρίζουμε ακόμη πώς να θέσουμε την ηθική πριν από την πολιτική, την επιστήμη και την οικονομία.

Δεν είμαστε ακόμη σε θέση να κατανοήσουμε ότι η μόνη πραγματική ραχοκοκαλιά όλων μας των πράξεων – αν πρόκειται αυτές να είναι ηθικές – είναι η υπευθυνότητα. Η ευθύνη είναι κάτι πάνω από την οικογένειά μου, τη χώρα μου, την εταιρεία μου, την επιτυχία μου. Ευθύνη έναντι της τάξης του Όντος, όπου εκεί και μόνον εκεί όλα αυτά θα κριθούν καταλλήλως».

Vaclav Havel

· Το Συμβούλιο της Ευρώπης ξεκίνησε το πρόγραμμα περιβάλλοντος το 1961. Οι δραστηριότητές του στο πεδίο αυτό εστιάζουν στη διατήρηση της φύσης και του τοπίου. Το πρόγραμμα εντάσσεται στο Τμήμα Διατήρησης Πολιτισμικής και Φυσικής Κληρονομιάς του Συμβουλίου της Ευρώπης. Έχει τρεις κύριες κατευθύνσεις: την Πανευρωπαϊκή Στρατηγική Βιολογικής Ποικιλότητας και Ποικιλότητας Τοπίου [Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy], τη Σύμβαση για τη Διατήρηση της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζώης και των Φυσικών Βιότοπων [Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats] (Σύμβαση της Βέρνης, 1979) και την Προαγωγή της Συνειδητοποίησης σχετικά με τη Βιολογική Ποικιλότητα και την Ποικιλότητα Τοπίου [Promotion of Awareness on Biological and Landscape Diversity].

· Η πληροφόρηση και η συνειδητοποίηση σχετικά με την περιβαλλοντική προστασία ευοδώνεται μέσω των δημοσιεύσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Επίσης, το δίκτυό του από εθνικές υπηρεσίες συμβάλλει στην προαγωγή και στη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και της ποικιλότητας τοπίου.

Διεθνή έγγραφα και διακηρύξεις

· Ορισμένες από τις πολλές συνθήκες και τα άλλα έγγραφα που θίγουν τόσο περιβαλλοντικά ζητήματα, όσο και ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και που μπορεί να φανούν χρήσιμα, είναι τα εξής:

1. Η Ευρωπαϊκή Χάρτα για το Περιβάλλον και την Υγεία [European Charter on Environment and Health] του 1989.
2. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη [United Nations Declaration on Environment and Development] του 1992.
3. Το Σχέδιο της Διακήρυξης των Αρχών σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και το Περιβάλλον [Draft Declaration of Principles on Human Rights and the Environment] του 1994.
4. Η Διακήρυξη Bizkaia για το Δικαίωμα στο Περιβάλλον [Declaration of Bizkaia on the Right to Environment] του 1999.
5. Η Χάρτα της Γης [Earth Charter] του 2000.

Αναφορές

- Boyle, A, Anderson, M.R., *Human rights approaches to environmental protection: An overview*, Clarendon Press, Oxford, 1996.
- Bosselmann, K., *Human rights and the environment: redefining fundamental principles*, www.arbld.unimelb.edu.au
- Caring for the Earth*, The World Conservation Union (IUCN), United Nations Environment Programme (UNEP), World Wide Fund for Nature (WWF-UK), www.ciesin.org/IC/iucn
- The Council of Europe environment programme*, www.nature.coe.int
- The 1994 draft Declaration of Principle on Human Rights and the Environment* www1.umn.edu/humanrts/instree/1994-dec.htm.
- The Earth Charter initiative*, www.earthcharter.org
- Worldwatch*, www.worldwatch.org.

Ημερομηνία κλειδί

- 5 Ιουνίου
Διεθνής Ημέρα Περιβάλλοντος
- 22 Απριλίου
Ημέρα Γης

Ο ρόλος των φύλων

«Υποτίθεται ότι είναι μια ευχάριστη φάση της ζωής: Να είσαι νέος και να έχεις τη ζωή μπροστά σου, να σχεδιάζεις και να ονειρεύεσαι. Υποτίθεται, επίσης, ότι είναι το ίδιο όμορφη η φάση αυτή είτε είσαι άντρας είτε γυναίκα. Στην πραγματικότητα, όμως, πολλοί νέοι και νέες στερούνται το δικαίωμά τους να κάνουν σχέδια και να έχουν όνειρα, καθώς και τα δικαιώματά τους για μια ασφαλή και αξιοπρεπή ζωή. Στην πραγματικότητα, επίσης, είναι πολύ διαφορετικό να είσαι κορίτσι ή αγόρι. Οι νέες γυναίκες διατρέχουν πολύ υψηλότερο κίνδυνο να καταπατηθούν τα θεμελιώδη τους δικαιώματα ως ανθρωπίνων όντων».²³

Σχετικές Δραστηριότητες

- Διαφορετικοί Μισθοί σελ 112
- Ενδοοικογενειακές Υποθέσεις σελ 120
- Ηρωίδες και Ήρωες σελ 153
  - Ας μιλήσουμε για το σεξ σελ 168
  - Ο δρόμος για την Ισόπολη σελ 200
  - Ποιοι είμαι; σελ 280
  - Εργασία και μωρά σελ 283

Μερικές βασικές έννοιες

Ενώ στη δεκαετία του 1970 και 1980 οι γυναίκες ακτιβίστριες έκαναν λόγο για «ένταξη των γυναικών στην ανάπτυξη», το 1990 η έμφαση δόθηκε στην ένταξη των ζητημάτων του φύλου στην αναπτυξιακή πολιτική και στον αναπτυξιακό σχεδιασμό.

Σήμερα χρησιμοποιούνται τόσο ο όρος «δικαιώματα των γυναικών» όσο και «ισότητα των φύλων». Τι σημαίνουν οι όροι και ποια η διαφορά τους; Η φράση «γυναικεία ανθρώπινα δικαιώματα» χρησιμοποιείται για να δοθεί έμφαση στο σημείο ότι τα δικαιώματα των γυναικών είναι ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία οι γυναίκες κατέχουν απλώς και μόνο επειδή είναι άνθρωποι. Αυτή η αντίληψη εντάσσει το γυναικείο ζήτημα στο κίνημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ίδια στιγμή τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο γυναικείο κίνημα.

Ισότητα των φύλων σημαίνει ίσο βαθμό δυνατοτήτων, συμμετοχής και εν δυνάμει παρουσίας των δυο φύλων σε όλες τις σφαίρες της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Η ισότητα των φύλων δεν θα πρέπει να γίνεται κατανοητή ως το αντίθετο της διαφορετικότητας των φύλων, αλλά ως το αντίθετο της ανισότητας των φύλων. Αποσκοπεί, επίσης, στο να προάγει την πλήρη συμμετοχή των γυναικών και των αντρών στην κοινωνία. Η ισότητα των φύλων, όπως και τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα πρέπει διαρκώς να τυγχάνουν υπεράσπισης, προστασίας και ενθάρρυνσης.

Ο όρος «κοινωνικό φύλο» [gender] αναφέρεται στους κοινωνικά κατασκευασμένους ρόλους των γυναικών και των αντρών, οι οποίοι τους αποδίδονται βάσει του βιολογικού τους φύλου [sex]. Για τον λόγο αυτό, οι ρόλοι των κοινωνικών φύλων εξαρτώνται από ένα συγκεκριμένο κοινωνικοοικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο και επηρεάζονται από άλλους παράγοντες, ανάμεσά τους η φυλή, η εθνικότητα, η κοινωνική τάξη, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ηλικία. Οι ρόλοι των φύλων είναι αποτέλεσμα μάθησης και ποικίλουν ευρέως τόσο εντός, όσο και μεταξύ πολιτισμικών πλαισίων. Σε αντίθεση με το βιολογικό φύλο κάποιου ατόμου, οι ρόλοι των κοινωνικών φύλων επιδέχονται αλλαγές.

«Η συζήτηση σχετικά με την κοινωνικοποίηση και τα στερεότυπα αποκάλυψε τις «παλιές» μορφές κοινωνικοποίησης και δημιούργησε χώρους για νέες μορφές ταυτότητας και ατομικότητας. Οι νέες μορφές κοινωνικοποίησης παίρνουν τη θέση τους, αλλά ενδέχεται να αναπαράγουν παρόμοιες στερεοτυπικές προσδοκίες και να έχουν συνέπειες παρόμοιες με εκείνες του παρελθόντος. Σε μια τέτοια κατάσταση, οι επιρροές της οικογένειας, του σχολείου και του χώρου εργασίας δεν θα ήταν πλέον τόσο ισχυρές, αλλά οι νέες πληροφοριακές τεχνολογίες και οι κυρίαρχες πολιτισμικές πρακτικές (στη μουσική, στα μέσα και στην τηλεόραση) θα μπορούσαν να οδηγούν σε κάτι τέτοιο ενδυναμώνοντας τους άντρες και συντηρώντας την υποταγή των γυναικών»²⁴.

? Πόσο εύκολο είναι για τους άντρες να προσαρμοστούν στις αλλαγές που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της αναγνώρισης των δικαιωμάτων των γυναικών;

Παραδείγματα παραβίασης των δικαιωμάτων των γυναικών

Ενδοοικογενειακή βία

Η πιο κοινή μορφή βίας εναντίον των γυναικών είναι η ενδοοικογενειακή βία. Η ενδοοικογενειακή βία θεωρούνταν για πολλά χρόνια ιδιωτική υπόθεση, στην οποία δεν είχε δικαίωμα να ανακατεύεται το κράτος και το σύστημα της δικαιοσύνης. Ωστόσο, η ενδοοικογενειακή βία δεν είναι απλώς μια προσβολή της σωματικής και ψυχολογικής αριότητας και ευεξίας των γυναικών, και ως εκ τούτου μια ευθεία καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά συνιστά και ποινικό αδίκημα.

Οι στατιστικές δείχνουν ότι μια γυναίκα είναι πιο πιθανό να ξυλοκοπηθεί, να δεχτεί επίθεση ή και να δολοφονηθεί από τον νυν ή πρώην σύντροφό της απ' ό,τι από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο.

- Ανάλογα με τη χώρα, στην Ευρώπη το 20% με 50% των γυναικών είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας.
- Η ενδοοικογενειακή βία αφορά όλους τους τομείς της κοινωνίας και όλες τις ηλικίες.
- Η ενδοοικογενειακή βία παίρνει πολλές μορφές: σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική και θεσμική.
- Μια γυναίκα στις πέντε δέχεται σεξουαλική επίθεση σε κάποιο στάδιο της ζωής της, και η ηλικία των θυμάτων κυμαίνεται από τους δύο μήνες ως τα 90 χρόνια.
- Το 98% των επιτιθέμενων είναι άντρες και το 50% είναι παντρεμένοι άντρες ή ζουν σε έναν de facto γάμο ή ως ζευγάρι.
- Το 70% των βιασμών είναι προμελετημένοι και μόνο το 3% των επιτιθέμενων είναι ψυχικά διαταραγμένοι.
- Παρατηρείται αύξηση στο φαινόμενο του πολλαπλού βιασμού.
- Τα ποσοστά δείχνουν έναν αυξανόμενο αριθμό επιθέσεων σε πολύ νεαρά κορίτσια.

«Οι στατιστικές είναι αμείλικτες...σε όποιο μέρος του κόσμου κι αν εστιάσει κανείς, καμιά χώρα ή περιοχή δεν είναι απαλλαγμένη από την ενδοοικογενειακή βία». Έτσι αναφέρει μια έκθεση της UNICEF για την ενδοοικογενειακή βία κατά γυναικών και κοριτσιών, η οποία δημοσιεύτηκε το 2000 σε μια πρώτη απόπειρα να εκτιμηθούν οι παγκόσμιες διαστάσεις του φαινομένου.

Διακίνηση και εμπορία γυναικών και κοριτσιών

Κάθε χρόνο, εκατομμύρια αντρών, γυναικών και παιδιών πέφτουν θύματα διακίνησης και εμπορίας παγκοσμίως σε συνθήκες που ισοδυναμούν με δουλεία. Ανάμεσά τους πολλές χιλιάδες νέες γυναίκες και κορίτσια που έχουν παραπλανηθεί, απαχθεί και πωληθεί με στόχο τη εξαναγκαστική πορνεία και την παροχή άλλων μορφών σεξουαλικών υπηρεσιών. Η διαδικασία καθίσταται ακόμη πιο ευχερής λόγω της παγκοσμιοποίησης και των σύγχρονων τεχνολογιών. Οι βασικές αιτίες της εμπορίας είναι, μεταξύ άλλων, η φτώχεια, η ανεργία και η έλλειψη εκπαίδευσης, αιτίες που στο σύνολό τους εξαναγκάζουν τον άνθρωπο να ριψοκινδυνεύει για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του. Μια ανησυχητική τάση στις βιομηχανικές χώρες είναι «η χρήση φτηνής και μη δηλωμένης εργατικής δύναμης, καθώς και η εκμετάλλευση των γυναικών και των παιδιών στην πορνεία και στην πορνογραφία»²⁵.

Η διακίνηση και η εμπορία ανθρώπων δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί νέο φαινόμενο· είναι, ωστόσο, γεγονός ότι η πώληση αφελών και απελπισμένων νέων γυναικών ως σεξουαλικών σκλάβων είναι η ταχύτερα μεγεθυνόμενη εγκληματική δραστηριότητα στην παγκόσμια οικονομία. «Η ροή της εμπορίας από συγκεκριμένες αναπτυσσόμενες χώρες (τη Βόρεια και την Κεντρική Αφρική, τη Λατινική Αμερική και την Ασία) προς Δυτικές χώρες συνεχίζεται. Ωστόσο, ο παράγοντας που περισσότερο προκαλεί έκπληξη... είναι η αύξηση στον αριθμό των γυναικών που διακινούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Εκτιμάται ότι μέχρι και 120.000 γυναίκες και παιδιά δι-

Κάθε χρόνο στον κόσμο, δύο εκατομμύρια μικρά κορίτσια υφίστανται περιτομή αυτού του είδους. Αυτά τα κορίτσια προστίθενται στις 130 εκατομμύρια ήδη περιτεμημένες γυναίκες²⁷.

ακινούνται προς τη Δυτική Ευρώπη»²⁶. Εδώ και πολλά χρόνια, η διακίνηση και εμπορία γυναικών και παιδιών –και ανθρώπων γενικά– βρίσκεται μεταξύ των προτεραιοτήτων στην ημερήσια διάταξη εργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ακρωτηρ ασμός των θηλυκών γεννητικών οργάνων [female genital mutilation (FGM)]

Η πρακτική του ακρωτηριασμού των θηλυκών γεννητικών οργάνων [female genital mutilation (FGM)] αφορά περίπου 130 εκατομμύρια κορίτσια και γυναίκες και παρατηρείται κυρίως στην Αφρική. Ο FGM είναι μια πολιτισμική πρακτική που πλήττει τις γυναίκες, παραβιάζει το δικαίωμα των γυναικών στη ζωή, στη σωματική ακεραιότητα, στην υγεία και στη σεξουαλικότητα. Επειδή την υφίστανται κυρίως νέα κορίτσια, ο ακρωτηριασμός των θηλυκών γεννητικών οργάνων εγείρει και σημαντικά ζητήματα για τα δικαιώματα των παιδιών.

Σε περ οχές ένοπλων συγκρούσεων...

Τα τελευταία χρόνια, περιστατικά βίας εναντίον γυναικών σημειώθηκαν στη Βοσνία, στην Καμπότζη, στην Τσετσενία, στην Αιτή, στο Περού, στη Σομαλία, στη Σιέρα Λεόνε, στο Ανατολικό και Δυτικό Τιμόρ και σε άλλες περιοχές ενόπλων συγκρούσεων στον κόσμο. Κάποια στιγμή η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να βρει εναλλακτικές αντιδράσεις πέραν του μικρού αριθμού των διεθνών ποινικών δικαστηρίων, όπως αυτών για τη Γιουγκοσλαβία και τη Ρουάντα. Μολονότι αυτά είναι χρήσιμα και απαραίτητα, είναι σαφώς ανεπαρκή για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών.

Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης

«Προξενεί θλίψη το γεγονός ότι, παρότι ο βιασμός έχει αναγνωριστεί ως έγκλημα πολέμου, εξακολουθεί να χρησιμοποιείται συστηματικά –και αυτό συνέβη στις πρόσφατες συρράξεις (Κόσσοβο και Τσετσενία)– και ως πολεμικό όπλο, το οποίο δεν προξενεί μόνο ψυχολογικό τραύμα αλλά και εξαναγκαστική εγκυμοσύνη»²⁸.

? Τι μπορεί να γίνει για να μπει ένα τέλος στη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών;

Υφιστάμενα διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Από τότε που ο Ο.Η.Ε. διοργάνωσε το πρώτο παγκόσμιο συνέδριο για τις γυναίκες (Πόλη του Μεξικού, 1975) έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος προς την επίτευξη της ισότητας μεταξύ γυναικών και αντρών.

Το Αναπτυξιακό Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες [The United Nations Development Fund for Women (UNIFEM)] ιδρύθηκε το 1976 προκειμένου να χρηματοδοτεί την καινοτομία και την αλλαγή στο πεδίο αυτό. Έκτοτε, έχει υποστηρίξει αναρίθμητα προγράμματα και πρωτοβουλίες σε όλο τον αναπτυσσόμενο κόσμο προάγοντας την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ενδυνάμωση των γυναικών.

Το πρώτο νομικά δεσμευτικό διεθνές κείμενο που απαγόρευσε τις διακρίσεις εναντίον των γυναικών και που υποχρέωνε τις κυβερνήσεις να λάβουν μέτρα υπέρ της ισότητας των γυναικών ήταν η Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διάκρισης Εναντίον των Γυναικών («Women's Convention» ή CEDAW). Αυτό υιοθετήθηκε το 1979 και τέθηκε σε ισχύ το 1981.

Η σύμβαση αποσκοπεί στην εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης εναντίον των γυναικών. Αυτό ορίζεται στο άρθρο 1 ως «κάθε διάκριση, αποκλεισμός ή περιορισμός που γίνεται στη βάση του φύλου και που έχει στόχο ή αποτέλεσμα να ανασχέσει ή να εξουδετερώσει την απολαβή ή την άσκηση από πλευράς των γυναικών (ανεξάρτητα από την οικογενειακή τους κατάσταση, στη βάση της ισότητας αντρών και γυναικών) ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών στο πολιτικό, κοινωνικό, πολιτισμικό, αστικό ή όποιο άλλο πεδίο». Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεώνονται να υποβάλλουν περιοδικές αναφορές σχετικά με

«Η ανισότητα και οι αποστάσεις μεταξύ γυναικών και αντρών στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δε συνάδουν με τις αρχές της αυθεντικής δημοκρατίας»
Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, Απόφαση 1216 (2000).

τη συμμόρφωσή τους προς τη Σύμβαση.

Την τελευταία δεκαετία, ένα παγκόσμιο κίνημα έχει αναδυθεί για να αμφισβητήσει τις περιορισμένες εννοιολογήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκείνες που βλέπουν ως δευτερεύοντα τα δικαιώματα των γυναικών σε σχέση με άλλα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το 1999, η Ολομέλεια των Η.Ε. προσέθεσε ένα προαιρετικό πρωτόκολλο στην CEDAW, το οποίο έτυχε επεξεργασίας από την Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων Εναντίον των Γυναικών. Επίσης, δίνει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ξεκινήσει έρευνες για περιπτώσεις σοβαρών ή συστηματικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων των γυναικών ανά τον κόσμο. Ωστόσο, η δύναμη του πρωτοκόλλου είναι περιορισμένη, εφόσον τα κράτη που την έχουν επικυρώσει έχουν τη ρήτρα να απορρίψουν το αίτημα από την πλευρά της επιτροπής για διερεύνηση καταπατήσεων των δικαιωμάτων των γυναικών στην επικράτειά τους.

Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, το ζήτημα της ισότητας γυναικών και αντρών θεωρείται ως θεμελιώδες ανθρωπινό δικαίωμα και είναι αρμοδιότητα της Οργανωτικής Επιτροπής για την Ισότητα μεταξύ Γυναικών και Αντρών (Steering Committee for Equality between Women and Men, CDEG). Πρόκειται για ένα διακυβερνητικό σώμα στο πλαίσιο του Συμβουλίου, το οποίο προβαίνει σε αναλύσεις, μελέτες και αξιολογήσεις, ορίζει στρατηγικές και πολιτικά μέτρα και, όπου είναι απαραίτητο, αποφασίζει σχετικά με το ποια είναι τα κατάλληλα νομικά μέσα.

Το 1995 στο Τέταρτο Παγκόσμιο Συνέδριο Γυναικών που πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο της Κίνας παραβρέθηκαν σχεδόν 47.000 γυναίκες και άντρες και μέχρι σήμερα παραμένει η μεγαλύτερη συνάθροιση αντιπροσώπων κυβερνήσεων και ΜΚΟ σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών. Σε αυτό το ιστορικό γεγονός, 189 χώρες υιοθέτησαν ομόφωνα τη Διακήρυξη του Πεκίνου και την Πλατφόρμα Δράσης. Οι εθνικές κυβερνήσεις δεσμεύτηκαν να προαγάγουν την ισότητα των φύλων στη διατύπωση όλων των κυβερνητικών πολιτικών και προγραμμάτων. Αναγνώρισαν τα ακόλουθα δώδεκα κρίσιμα πεδία ενδιαφέροντος: τη φτώχεια, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, την υγεία, τη βία κατά των γυναικών, τις ένοπλες συγκρούσεις, την οικονομία, την εξουσία και τη λήψη αποφάσεων, τους θεσμικούς μηχανισμούς για την ισότητα των φύλων, τα ανθρωπίνια δικαιώματα, τα ΜΜΕ, το περιβάλλον και τις νέες γυναίκες.

Εκπαίδευση...η λύση

Ένα πολύ σημαντικό βήμα θα ήταν η μετάβαση από την αναγνώριση, στην ενδυνάμωση των δικαιωμάτων. Όλοι οι εκπαιδευτές στα Ανθρώπινα Δικαιώματα θα πρέπει να εκτιμήσουν την ευαίσθητη φύση του οράματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις διαφορές μεταξύ γυναικών ως προς τις ατομικές τους ανάγκες και την ανάλογη ανταπόκριση σε αυτές. Χωρίς μια τέτοια ευαισθησία, η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα θα μπορούσε να καταλήξει σε μιαν ακόμη μορφή χειρισμού και καταπίεσης των γυναικών. Η εκπαίδευση είναι ο στόχος κλειδί για την ισότητα των φύλων, αφού διαθέτει τους τρόπους με τους οποίους οι κοινωνίες μεταδίδουν κανόνες, γνώση και δεξιότητες.

«Η καταπολέμηση της βίας που βασίζεται στη διάκριση του φύλου και η προαγωγή της ισότητας των φύλων απαιτεί εκπαίδευση και ενεργή συμμετοχή εξ αρχής όλων των τμημάτων της κοινωνίας, ειδικά των νέων γυναικών και αντρών και των μελών μειονοτικών ομάδων»³⁰.

? Ως εκπαιδευτής ή ηγέτης νεολαίας, εστιάζετε στο φύλο στο πλαίσιο της εργασίας σας με νέους και νέες;

· Το κύριο πρόβλημα είναι
· ότι ο ορισμός της ισότητας
· χρησιμοποιείται με μια
· πολύ στενή έννοια de
· jure ισότητας και αυτό δεν
· παρέχει πάντα προστασία
· κατά των διακρίσεων. Ένα
· δεύτερο πρόβλημα έγκειται
· στο γεγονός ότι οι γυναίκες
· παραδοσιακά αναγκάζονταν
· να ασχολούνται με αυτά
· τα ζητήματα εκτός του
· «κυρίαρχου ρεύματος»
· της κοινωνίας. Ένα τρίτο
· πρόβλημα είναι ότι οι
· γυναίκες καταλαμβάνουν
· αδύναμες θέσεις στις δομές
· λήψης αποφάσεων στις
· περισσότερες χώρες²⁹.

· **Αναφορές**

- *Connell, R. W., Gender and power, Stanford University Press.*
- *Mertus, J., Flowers, N., Dutt, M., Local action, global change, UNIFEM and the Center for Women's Global Leadership, 1999.*
- *Williams, S., and others, The Oxfam gender training manual, Oxfam Publication, 1994.*
- *Ramberg, I. Violence against young women in Europe, seminar report, Council of Europe, 2001.*

· **Ορ σμένο χρήση στοχώρο για γυναίκα θέματα**

- *OECD-DAC Gender, www.oecd.org/dac/gender*
- *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (Unesco), www.unesco.org/gender*
- *United Nations Statistics Division Gender Statistics, www.un.org/depts/unsd/gender*
- *United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), www.undp.org/unifem*
- *Women Watch, www.un.org/womenwatch*
- *European Women's Lobby (EWL), www.womenlobby.org*
- *Women Against Violence Europe (Wave Network), www.wave-network.org*
- *Men Against Violence Against Women (MAVAW), <http://menagainstviolence.tripod.com>*
- *Young Women from Minorities (WFM), www.wfmonline.org*
- *Σημειώσεις*
- *23. Ingrid Ramberg, in «Violence against young women in Europe», Council of Europe, 2001.*
- *24. Radicova I., «Human Rights of girls and young women in Europe: questions and challenges for the 21st Century», General Conclusions, Council of Europe, Strasbourg, 1994.*
- *25. Extract from «Trafficking in women, a comprehensive European strategy», information sheets, European Commission.*
- *26. Ibidem.*
- *27. Lori, H., German, A., Pitanguy, J., Violence against women: the hidden health burden, the World Bank, Washington, D.C, 1994.*
- *28. Resolution 1212 (2000), Parliamentary Assembly, Council of Europe.*
- *29. Gender mainstreaming conceptual framework, methodology and presentation of good practices. Final report of activities of the group of specialists on mainstreaming (EG-S-MS), Strasbourg, May 1998.*
- *30. Statement by the participants at the seminar «Violence against young women in Europe», European Youth Centre Budapest, 2001.*

αγκοσμιο • ο • ηση

Ο κόσμος μας σταδιακά μετατρέπεται σε μια τεράστια ενιαία αγορά. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι ο κόσμος έχει γίνει ένα χωριό.

Όλοι μιλάμε για την παγκοσμιοποίηση, αλλά γνωρίζουμε τι ακριβώς είναι;

Ο όρος παγκοσμιοποίηση αναφέρεται σε μια διαδικασία που χαρακτηρίζεται από:

1. την επέκταση των τηλεπικοινωνιών και των τεχνολογιών πληροφορικής,
2. τη μείωση των εθνικών φραγμών σε ό,τι αφορά στο εμπόριο και στις επενδύσεις,
3. την αύξηση της ροής κεφαλαίων και την αλληλεξάρτηση των οικονομικών αγορών.

Πραγματικά, η παγκοσμιοποίηση προάγει την αυξανόμενη κινητικότητα των ανθρώπων, παρ' ότι ο έλεγχος επί των μεταναστευτικών ροών είναι αυστηρότερος από ποτέ άλλοτε (η εναέρια κυκλοφορία δεν ήταν ποτέ τόσο σημαντική στην παγκόσμια ιστορία), οι παγκόσμιες συμμαχίες μεταξύ εταιρειών είναι όλο και πιο σημαντικές (βλ. τα παραδείγματα των τηλεπικοινωνιών και των βιομηχανιών τροφίμων) και υπάρχει επίσης η δυνατότητα να συνομιλεί κανείς μέσω υπολογιστών με ανθρώπους από –πραγματικά- κάθε χώρα του κόσμου. Τέλος, οι πρόσφατες οικονομικές καταστροφές στην Ασία και στη Λατινική Αμερική έχουν κάνει φανερή την αυξανόμενη χρηματοοικονομική και γενικά οικονομική αλληλεξάρτηση.

Και ποιες είναι οι κύριες προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης;

Σχετικά με τις τρέχουσες και τις ενδεχόμενες συνέπειες της παγκοσμιοποίησης εξελίσσεται εδώ και καιρό ένας μεγάλος διάλογος. Μπορούμε να ανιχνεύσουμε πολλά διλήμματα και σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχουν ξεκάθαρες απαντήσεις. Αναρίθμητοι τομείς και άτομα, όπως ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διανοούμενοι, οικονομολόγοι, ερευνητές και κοινωνιολόγοι που ασχολούνται με τον αρνητικό αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης έχουν διακρίνει κάποια από τα παρακάτω ζητήματα ως τις κύριες προκλήσεις:

1. Μείωση της κυριαρχίας του κράτους: Ενώ οι κυβερνήσεις έχουν όλο και λιγότερο έλεγχο επί των καθοριστικών αποφάσεων που επηρεάζουν τις οικονομίες και, συνεπακόλουθα, την ευημερία των ανθρώπων, οι πιο ισχυρές πολυεθνικές εταιρείες, οι διακυβερνητικές δομές και οι ιδιωτικοί οικονομικοί θεσμοί έχουν ολοένα και πιο μεγάλη επιρροή και τείνουν να δρουν με τον ίδιο τρόπο όπως και οι κυβερνήσεις. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η κυριαρχία των κρατών έχει σε μεγάλο βαθμό περιοριστεί. Οι παραδοσιακοί τους ρόλοι επαναπροσδιορίζονται.
2. «Η οικονομία στο επίκεντρο»: Τα οικονομικά ζητήματα πάνω από τα πολιτικά και κοι-

Σχετικές Δραστηριότητες

- Γλωσσάρι της Παγκοσμιοποίησης σελ 70
- Πρόσβαση σε φάρμακα σελ 82
- Όλοι διαφορετικοί – όλοι ίσοι σελ 91
- Η ιστορία του Ashique σελ 95
- Προσοχή, παρακολουθούμε! σελ 99
- Εκπαίδευση για όλους; σελ 130
- Το πρωτοσέλιδο σελ 144
- Το ωροσκόπιο της φτώχειας σελ 156
- Ένα λεπτό ακριβώς σελ 161
- Οι Μακαή και το κυνήγι της φάλαινας σελ 179
- Ο αντίκτυπος του διαδικτύου σελ 240
- Για τον πλούτο και την εξουσία σελ 251
- Ο Ιστός της ζωής σελ 256

Το Κίνημα του Δίκαιου Εμπορίου [The Fair Trade Movement] έχει την πρόθεση να διακινεί αγαθά και προϊόντα, τα οποία παράγονται σύμφωνα με κοινωνικές πρακτικές και με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι καταναλωτές που είναι συνειδητοποιημένοι σε αυτά τα ζητήματα θα έχουν την ευκαιρία να κάνουν τη διαφορά χρησιμοποιώντας την αγοραστική τους δύναμη.

3. νωνικά ζητήματα. Εφόσον οι ιδιωτικές εταιρείες και οι διακυβερνητικές και περιφερειακές οργανώσεις ολοένα και περισσότερο αναλαμβάνουν κυρίαρχους ρόλους στα κράτη και στις παγκόσμιες υποθέσεις, υπάρχει ο κίνδυνος οι οικονομικές και χρηματοοικονομικές διαστάσεις να κυριαρχήσουν ως οι μόνες που ενδιαφέρουν αυτούς τους θεσμούς αγνοώντας άλλα θεμελιακά ζητήματα που σχετίζονται με κοινωνικές, υγειονομικές ή περιβαλλοντικές πλευρές.
4. Η έλλειψη διαφάνειας και αξιοπιστίας: Κυβερνήσεις, δημόσιοι θεσμοί, εθνικές τραπεζικές αρχές κ.λπ., παραδοσιακά αρμόδιες για τη χάραξη της πορείας των κρατών και των λαών, έχουν δει αυτή τους την αρμοδιότητα, σε ορισμένες περιπτώσεις, να τους αφαιρείται βαθμιαία. Πολλές από τις δράσεις και τις αποφάσεις τους ελέγχονται, εφόσον είναι δημοκρατικά υπόλογες, δεν ισχύει όμως το ίδιο και στην περίπτωση των διεθνών εταιρειών ή των διεθνών και περιφερειακών θεσμών. Στην περίπτωση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, λ.χ., είναι σχεδόν αδύνατο να θεωρηθούν υπόλογες και να παρακολουθούνται οι δράσεις τους. Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις διατυπώνονται ανησυχίες για την έλλειψη διαφάνειας στους υφιστάμενους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, λ.χ. στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, οι αποφάσεις λαμβάνονται κεκλεισμένων των θυρών ύστερα από σύνθετες διαδικασίες πολύπλευρων ανεπίσημων ή επίσημων διαπραγματεύσεων.
5. «Αγώνας δρόμου προς τα κάτω»: Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της απελευθέρωσης του εμπορίου είναι ότι οι πολυεθνικές εταιρείες τείνουν να μετεγκαθίστανται σε χώρες που προσφέρουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία πρακτικά μεταφράζονται σε χαμηλότερους μισθούς για τους εργάτες, λιγότερο αυστηρές εργατικές νομοθεσίες, περισσότερο ελαστικές εργασιακές συνθήκες, απουσία ή μη εφαρμογή περιβαλλοντικής νομοθεσίας, λιγότερους φόρους και περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες, όπως τα επιδόματα ανεργίας, η υγειονομική περίθαλψη κ.ο.κ. Υπ' αυτές τις συνθήκες είναι εύκολο να συμπεράνει κανείς ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα επηρεάζονται έντονα από τέτοιες πρακτικές, ιδιαιτέρως τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων στις χώρες όπου μετεγκαθίστανται οι εταιρείες και όπου αντιμετωπίζουν δύσκολες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες έχοντας ανάγκη ξένων επενδύσεων προκειμένου να επανενεργοποιήσουν τις ήδη εύθραυστες οικονομίες τους.
6. Ομοιογενοποίηση: Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι υπάρχει η απειλή μιας ζωής σε μια ομοιογενοποιημένη κοινωνία με παγιωμένα κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα συμπεριφοράς, που θα μας εκπαιδεύει στο να τρώμε το ίδιο φαγητό, να ακούμε την ίδια μουσική ή να βλέπουμε τις ίδιες ταινίες, ανεξάρτητα από το πού ζούμε και ποια είναι η εθνικότητά μας. Αυτή η συνθήκη θα αναιρούσε την ιδιαιτερότητα κάθε χώρας και θα παραβίαζε το δικαίωμα του να απολαμβάνει κανείς τον δικό του πολιτισμό.

Σε αυτό το πλαίσιο, τα καταναλωτικά μπόϊκοτάζ έχουν ορισμένες φορές επιτυχή αποτελέσματα στη διόρθωση μη ηθικών και άνομων επιχειρηματικών πρακτικών. Επιπρόσθετα, ορισμένες εταιρείες και οργανισμοί επιχειρούν να αναπτύξουν επιχειρηματικές στρατηγικές που να βοηθούν στο να ξεπεραστούν οι προβληματικές πτυχές της παγκοσμιοποίησης. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την απελευθέρωση του εμπορίου, ορισμένοι από τους κύριους διακυβερνητικούς και περιφερειακούς θεσμούς που την προάγουν είναι:

- ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου,
- το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο,
- η Παγκόσμια Τράπεζα,
- το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Ένας ιδιωτικός οργανισμός που συγκεντρώνει τις 2000 πιο ισχυρές επιχειρήσεις παγκοσμίως. Συναντώνται κάθε χρόνο στο Νταβός της Ελβετίας.
- Περιφερειακά εμπορικά μπλοκ, όπως η Ε.Ε., η Βόρειο-Αμερικανική Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου/North American Free Trade Agreement (NAFTA) και η Οικονομική Συμφωνία Ασίας Ειρηνικού Asia Pacific Economic Co-operation (APEC).

? Γνωρίζετε από πού προέρχονται τα ρούχα που φοράτε και το φαγητό που τρώτε;

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights] και ο Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, καθώς και η Κοινοτική Χάρτα για τα Θεμελιώδη Κοινωνικά Δικαιώματα των Εργαζομένων, όπως και η Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (μολονότι η τελευταία δεν είναι ακόμα νομικά δεσμευτική) είναι κάποια από τα διεθνή και περιφερειακά κείμενα που έχουν ιδιαίτερη σχέση με το ζήτημα της παγκοσμιοποίησης. Αξίζει να αναφερθεί ότι η Υποεπιτροπή των Η.Ε. για την προαγωγή και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως και η Υποεπιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων έχουν και οι δύο υιοθετήσει αποφάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την παγκοσμιοποίηση, η πρώτη αναφορικά με την απελευθέρωση του εμπορίου και την επίδρασή της στα ανθρώπινα δικαιώματα (Απόφαση 1999/30) και η δεύτερη για τα ανθρώπινα δικαιώματα ως τον πρωταρχικό στόχο του εμπορίου, των επενδύσεων και της οικονομικής πολιτικής (Απόφαση 1998/12).

Για την οπτική ότι το χάσμα Βορρά – Νότου οδηγεί σε δυστυχία, ρίξτε μια ματιά στο Εκπαιδευτικό Πακέτο στην ενότητα «Βορράς – Νότος, ένα ζήτημα ανισορροπίας»

Ορισμένες από τις υποτιθέμενες θετικές πλευρές της παγκοσμιοποίησης

1. «Επαναπροσδιορίζοντας την Ιδιότητα του Πολίτη»: Μια νέα διάσταση της Ιδιότητας του Πολίτη αναδύεται και αποκαλείται παγκόσμια Ιδιότητα του Πολίτη. Συνδυάζει την παραδοσιακή έννοια της Ιδιότητας του Πολίτη με την άσκηση πολιτικών και νομικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, όπως η ψήφος. Στην πραγματικότητα, το να είναι κανείς παγκόσμιος πολίτης στις μέρες μας, σημαίνει να αντιμετωπίζει κριτικά το τι καταναλώνουμε και υπό ποιες συνθήκες παράγονται τα αγαθά και το να είναι περισσότερο συνειδητοποιημένος για παγκόσμια ζητήματα, όπως η φτώχεια στον κόσμο ή τα περιβαλλοντικά προβλήματα βίας. Επιπρόσθετα, ορισμένοι επιχειρηματολογούν για το ότι η κοινωνική και πολιτισμική παγκοσμιοποίηση σημαίνει το αντίθετο της ομοιογενοποίησης: ότι, δηλαδή, νέες πρακτικές και ταυτότητες δημιουργούνται ως απόρροια των διαδικασιών αλληλεπίδρασης.
2. Αυξανόμενη κινητικότητα και ταχύτερες επικοινωνίες: Παρά το ότι το καταφανώς αυξανόμενο τεχνολογικό χάσμα ανάμεσα στους έχοντες και μη έχοντες είναι ένα από τα μεγαλύτερα αρνητικά σημεία αυτής της τάσης, μια από τις θετικές συνέπειες του ανοίγματος των συνόρων και της ανάπτυξης του διαδικτύου και των άλλων τεχνολογιών είναι ότι γίνεται ολοένα και πιο εύκολο να ταξιδεύει κανείς από τη μια χώρα στην άλλη ή να επικοινωνεί με ανθρώπους από όλον τον κόσμο. Αυτό μας δίνει την ευκαιρία να μοιραζόμαστε και να μαθαίνει ο ένας από τον άλλο και από άλλους πολιτισμούς, με την ελπίδα ότι αυτό θα μας διδάξει την ανεκτικότητα και τον σεβασμό.
3. Το σταδιακό άνοιγμα των συνόρων: Θα έπρεπε να διευκολύνει την ανάπτυξη και την εφαρμογή των διακρατικών και περιφερειακών συστημάτων δικαιοσύνης και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κάτι που θα μπορούσε να αντισταθμίσει τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι ένα παράδειγμα αρκετά αποδοτικού περιφερειακού συστήματος προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το κίνημα της αντιπαγκοσμιοποίησης

Ως απάντηση στη χρηματοοικονομική και οικονομική παγκοσμιοποίηση, σημαντικό μέρος της κοινωνίας των πολιτών που ανησυχεί για τον αρνητικό της αντίκτυπο έχει αρχίσει να οργανώνεται σε ένα παγκόσμιο κίνημα για να προαγάγει αυτό που ονομάζεται παγκοσμιοποίηση με ανθρώπινο πρόσωπο. Αυτό το διεθνές κίνημα, που συνήθως ονομάζεται «κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης» συγκεντρώνει συνδικαλιστές, περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, πολιτικούς, ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διανοούμενους, ορ-

· «Η Υποεπιτροπή για την
· προαγωγή και την προστασία
· των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
· ...αξιώνει από όλες τις
· κυβερνήσεις και τα οικονομικά
· και πολιτικά φόρουμ να λάβουν
· πλήρως υπόψη τους όλες τις
· διεθνείς δεσμεύσεις και αρχές
· ανθρωπίνων δικαιωμάτων
· στη διαμόρφωση της διεθνούς
· οικονομικής πολιτικής²²».

· «Η αλληλεγγύη είναι η στοργή
· των λαών»

· Ernesto Cardenal

· γανώσεις γυναικών κ.λπ., εν ολίγοις, ένα ευρύ φάσμα θεσμών και ατόμων που ενδιαφέρονται να οικοδομήσουν έναν κόσμο ισότητας, ο οποίος, σύμφωνα με τους ίδιους, δεν μπορεί να υπάρξει, ενόσω ο νεοφιλελευθερισμός, η απορρύθμιση και η ιδιωτικοποίηση είναι οι κύριοι κινητήρες της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Ζητούν μια παγκοσμιοποίηση με ανθρώπινο πρόσωπο. Ορισμένες από αυτές τις ομάδες αποφάσισαν να εκδηλώσουν αυτήν τους τη διαφωνία συμμετέχοντας σε μεγάλες διαδηλώσεις κατά τη διάρκεια συναντήσεων οργανωμένων από το G7+1 και άλλους θεσμούς που προάγουν αυτά τα φαινόμενα. Δυστυχώς, οι πλέον ορατές πλευρές αυτών των γεγονότων ήταν τα βίαια περιστατικά, που προκάλεσαν πολλές υλικές ζημιές. Αυτό το κίνημα επίσης σταδιακά άρχισε να αυτοοργανώνεται. Το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ συναντήθηκε στο Πόρτο Αλέγκρε, στη Βραζιλία, «παράλληλα» προς το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, που συναντήθηκε στο Νταβός της Ελβετίας, και έδωσε την ευκαιρία σε χιλιάδες αντιπροσώπους οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών να αναλύσουν ζητήματα που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση και τις συνέπειές της και να διερευνήσουν εναλλακτικές προτάσεις. Με το σύνθημα «ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός» ορισμένα από τα αναρίθμητα ζητήματα που συζητήθηκαν ήταν η διαδικασία μεταρρύθμισης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ειδικά των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δικαιωμάτων) και την απαλοιφή του χρέους του Τρίτου Κόσμου.

Αναφορές

· Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να παραθέσουμε τον Xavier Godinot της ATD Quart Monde: «Η παγκοσμιοποίηση είναι μια πρόκληση που αντιμετωπίζεται συλλογικά, όπως και μια πρόσκληση για όλους μας να ανακαλύψουμε νέους τρόπους να είμαστε πολίτες του κόσμου».

· *Bîrzéa, C., Education for democratic citizenship: A lifelong learning perspective, Council for Cultural Co-operation, Strasbourg, June 2000, pp. 8-11.*

Ορισμένες ΜΚΟ και οργανισμοί που ασχολούνται με την παγκοσμιοποίηση:

· *Leary, V., "Globalisation and human rights", Human Rights, New Dimensions and Challenges, Unesco, Paris, 1998, pp.265-276.*

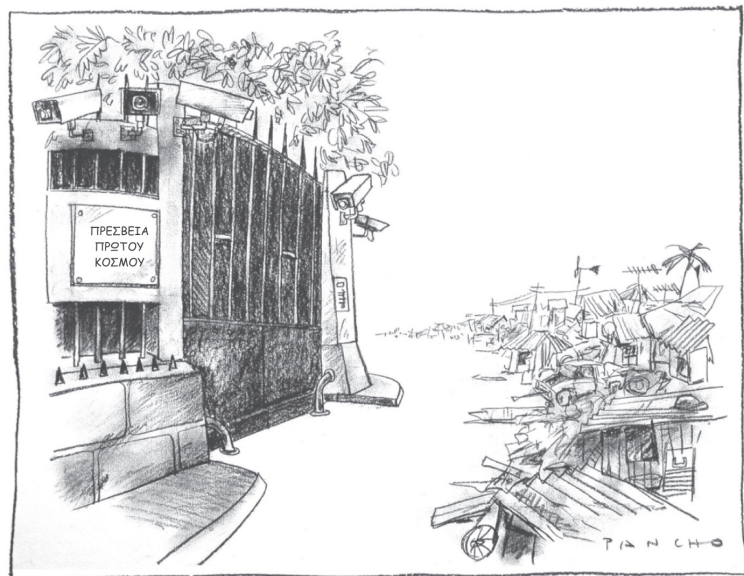
- *Oxfam, www.oxfam.org*
- *Fédération Internationale des Droits de l'Homme, www.fidh.org*
- *International Forum on Globalisation, www.ifg.org*
- *Third World Network, www.townside.org.sg*
- *L'Observatoire de la Mondialisation, http://terresacree.org/obsmondi.htm*
- *ATTAC, www.attac.org*
- *World Social Forum, www.forumsocialmundial.org.br*

· *"Mondialisation et droits de l'homme", La Lettre, No.28, Fédération Internationale des Droits de l'Homme, Paris, 1999.*

· Γνωρίζετε κάποιον άλλο θεσμό ή άτομο από τη χώρα σας που θα μπορούσε να προστεθεί σε αυτόν τον κατάλογο;

· *"Mondialisation et pauvreté", Revue QUART MONDE, No.175, Éditions Quart Monde, Paris, 2000.*

· *Oloka-Onyango, J., Udagama, D., "Human rights as the primary objective of international trade, investment and finance policy and practice. Working paper submitted in accordance with Sub-Commission resolution 1998/12". United Nations, E/CN.4/ Sub.2/1999/11, 1999.*

Υγεία

Η υγεία είναι ένα κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό ζήτημα και επίσης ένα ζήτημα που έχει να κάνει με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η ανισότητα και η φτώχεια είναι οι ρίζες της προβληματικής υγείας, όπως και των θανάτων των φτωχών και των περιθωριοποιημένων ανθρώπων. Η Παγκόσμια Αναφορά Υγείας [World Health Report] ταξινομεί τις ασθένειες και τις αιτίες των θανάτων με αριθμητικούς κώδικες. Η πρώτη αιτία θανάτου σε όλο τον κόσμο είναι αυτή που αντιστοιχεί στον αριθμό 259.5: η ακραία φτώχεια. Έχει γίνει φαύλος κύκλος: η φτώχεια προκαλεί ασθένεια, που με τη σειρά της οδηγεί σε μεγαλύτερη φτώχεια.

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι οικονομικές αλλαγές παγκοσμίως έχουν καταφανώς επηρεάσει την υγεία του κόσμου και την πρόσβασή του σε υγειονομική περίθαλψη και σε κοινωνικές υπηρεσίες. Οι παγκόσμιοι πόροι ολοένα και περισσότερο συγκεντρώνονται στα χέρια λίγων οικονομικών παικτών, οι οποίοι αγωνίζονται για τη μεγιστοποίηση των ιδιωτικών κερδών. Η οικονομική και χρηματοοικονομική πολιτική ολοένα και περισσότερο διαμορφώνεται από μια μικρή ομάδα κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου. Οι πολιτικές αυτών των οργανισμών, από κοινού με τις δραστηριότητες των πολυεθνικών εταιρειών, έχουν σοβαρές συνέπειες για τη ζωή, την υγεία και το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων τόσο στο Νότιο όσο και στο Βόρειο ημισφαίριο.

Περισσότερο από οποτεδήποτε άλλοτε στο παρελθόν, οι μορφές των θανάτων και των ασθενειών έχουν το πρόσωπο της αδικίας και της ανισότητας: το 75% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει στον αναπτυσσόμενο κόσμο αλλά αντιπροσωπεύει το 8% μόνο της παγκόσμιας αγοράς φαρμάκων. Επιπλέον, το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε βασικά φάρμακα.

AIDS και ανθρώπινα δικαιώματα

Ένα παράδειγμα είναι το AIDS. Στις πλούσιες χώρες οι άνθρωποι που έχουν HIV/Aids μπορούν να ζήσουν καλύτερα και περισσότερο χάρη στα αντι-ρετροϊκά φάρμακα, τα οποία παρέχονται από ορισμένες χώρες δωρεάν ή σε λογικές τιμές. Στις χώρες του Νότου οι προσβεβλημένοι από τον HIV πεθαίνουν, καθώς δεν έχουν πρόσβαση σε θεραπεία. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ετήσια κατά κεφαλήν υγειονομική δαπάνη αντιστοιχεί σε 10 δολάρια ΗΠΑ.

Η Επιτροπή των Η.Ε. για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε μια έκθεσή της για το AIDS και τα ανθρώπινα δικαιώματα έχει, μεταξύ άλλων, επισημάνει τα ακόλουθα ανθρώπινα δικαιώματα ως στενά σχετιζόμενα με την εξάπλωση του AIDS σε όλο τον κόσμο³¹:

- Το δικαίωμα στον γάμο και στη δημιουργία οικογένειας. Μια έκθεση της Επιτροπής των Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα σημείωσε ότι: «Είναι σαφές ότι το δικαίωμα των ανθρώπων που ζουν με HIV/Aids παραβιάζεται από την υποχρεωτική προγαμι

«Η υγεία είναι μια κατάσταση απόλυτης σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς η απουσία ασθένειας ή ανημπορίας»

Heave

Σχετικές δραστηριότητες

- Πρόσβαση σε φάρμακα σελ 82
- Ενδοοικογενειακές Υποθέσεις σελ 120
- Κήπος σε μια νύχτα σελ 149
- Ας μιλήσουμε για σεξ σελ 168
- Ζώντας σε έναν τέλειο κόσμο σελ 173
- Αθλητισμός για όλους σελ 232

Ημερομηνίες Κλειδιά

1η Δεκεμβρίου

Παγκόσμια Ημέρα για το AIDS

7η Απριλίου

Παγκόσμια Ημέρα Υγείας

- αία εξέταση ή/και την απαίτηση «πιστοποιητικών καθαρότητας από Aids» ως προϋπόθεση για την έκδοση αδειών γάμου από την κρατική νομοθεσία. Δεύτερον, οι εξαναγκαστικές αμβλώσεις ή η στέρωση γυναικών που ζουν με HIV παραβιάζουν το ανθρώπινο δικαίωμα στη δημιουργία οικογένειας, όπως και το δικαίωμα στην ελευθερία και στην αριμέλεια /πληρότητα (integrity) του ατόμου».
- *Τα ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών* και των νέων ενδέχεται επίσης να βρίσκονται υπό απειλή. «Πολλά απ' αυτά τα δικαιώματα, όπως η προστασία από την παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων (trafficking), την πορνεία, τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την κακοποίηση, σχετίζονται με την πρόληψη του HIV/Aids, με τη φροντίδα και την υποστήριξη για τα παιδιά, εφόσον η σεξουαλική βία ενάντια στα παιδιά αυξάνει, μεταξύ άλλων, την ευπάθειά τους στον HIV/Aids. Η ελευθερία να αναζητήσει κανείς, να πάρει και να επωφεληθεί από πληροφορίες και ιδέες κάθε είδους, καθώς και το δικαίωμα στην εκπαίδευση, παρέχουν στα παιδιά το δικαίωμα να δώσουν και να πάρουν πληροφορίες που σχετίζονται με τον HIV, τις οποίες χρειάζονται προκειμένου να αποφύγουν τη μόλυνση και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την κατάσταση, αν προσβληθούν».
- *«Το δικαίωμα στην εχεμύθεια* καλύπτει υποχρεώσεις για τον σεβασμό της εχεμύθειας, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης για συγκράτηση για την εξέταση HIV, καθώς επίσης και την εχεμύθεια της πληροφορίας, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης σεβασμού της εμπιστευτικότητας όλων των πληροφοριών που σχετίζονται με την κατάσταση ενός ατόμου σε ό,τι αφορά τον HIV. Το συμφέρον του ατόμου σχετικά με την εχεμύθεια είναι απολύτως πρωταρχικό στο πλαίσιο του HIV/Aids, πρώτον λόγω του επεμβατικού χαρακτήρα της υποχρεωτικής εξέτασης HIV και δεύτερον λόγω του στίγματος και των διακρίσεων που συνδέονται με την απώλεια της εχεμύθειας και της εμπιστευτικότητας στις περιπτώσεις όπου η κατάσταση ως προς τον HIV αποκαλύπτεται. Η κοινότητα έχει συμφέρον στη διατήρηση της εχεμύθειας προκειμένου ο κόσμος να αισθάνεται ασφαλής και άνετος στη χρήση των δημόσιων υγειονομικών μέτρων».
- *Το δικαίωμα στην εκπαίδευση:* «Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει τρεις ευρείες συνιστώσες που σχετίζονται με το πλαίσιο του HIV/Aids. Πρώτον, τόσο τα παιδιά όσο και οι ενήλικες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν εκπαίδευση σχετικά με τον HIV, ειδικά σε ό,τι αφορά την πρόληψη και τη θεραπεία. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση ειδικά σε ό,τι αφορά την πρόληψη και την περίθαλψη είναι ουσιώδης και είναι κάτι που σώζει ζωές στα προγράμματα αποτελεσματικής πρόληψης και περίθαλψης. Είναι υποχρέωση του κράτους να διασφαλίζει ότι, για κάθε πολιτισμική και θρησκευτική παράδοση, θα παρέχονται τα μέσα ώστε η πληροφόρηση για τον HIV/Aids να περιλαμβάνεται αποτελεσματικά στα εκπαιδευτικά προγράμματα εντός και εκτός σχολείου. Δεύτερον, τα κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τόσο τα παιδιά όσο και οι ενήλικες που ζουν με τον HIV/Aids δεν υφίστανται διακρίσεις, π.χ. όταν δεν τους εγκρίνεται η πρόσβαση στην εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στα σχολεία, στα πανεπιστήμια, σε υποτροφίες και στη διεθνή εκπαίδευση ή όταν υπόκεινται σε περιορισμούς λόγω της κατάστασής τους αναφορικά με τον HIV. Δεν υπάρχει υγειονομική λογική σε τέτοια μέτρα, εφόσον δεν υπάρχει κίνδυνος μετάδοσης του HIV υπό κανονικές συνθήκες σε εκπαιδευτικά πλαίσια. Τρίτον, τα κράτη θα πρέπει να προάγουν μέσω της εκπαίδευσης τον σεβασμό, την ανεκτικότητα και τη μη διάκριση σε σχέση με τα άτομα που ζουν με τον HIV/Aids.
- *«Το δικαίωμα στην εργασία* καθιστά κάθε άτομο δικαιούχο πρόσβασης στην απασχόληση χωρίς προϋποθέσεις, με την εξαίρεση των αναγκαιών επαγγελματικών προσόντων. Αυτό το δικαίωμα παραβιάζεται όταν από τον υποψήφιο για τη θέση εργασίας ή τον υπάλληλο απαιτείται να υποβληθεί υποχρεωτικά σε εξέταση για HIV και δεν του δίνεται απασχόληση ή απολύεται ή του στερείται η πρόσβαση σε εργασιακά ωφελήματα εξαιτίας ενός θετικού αποτελέσματος».

? Με ποιον τρόπο παραβιάζονται τα δικαιώματα των ανθρώπων που υποφέρουν από Aids ή που είναι οροθετικοί στον HIV στη χώρα σας; Πώς αυτό μπορεί να αποφευχθεί;

Υγεία και περιβάλλον στην Ευρώπη

Ορισμένα ζητήματα υγείας σχετίζονται και με περιβαλλοντικά προβλήματα. Τον Οκτώβριο του 2001 διοργανώθηκε ένα συνέδριο προκειμένου να αναλυθούν οι συνέπειες που έχει για την υγεία η κλιματική αλλαγή και η εξασθένηση του στρώματος του όζοντος. Ειδικοί στο πεδίο αυτό πιστεύουν ότι «οι δυνητικά καταστροφικές επιπτώσεις της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην κλιματική αλλαγή και στην εξασθένηση του όζοντος είναι πολύ σημαντικές» και ότι «είναι επείγον να αναληφθεί δράση για τη μείωση τόσο της περιβαλλοντικής αλλαγής όσο και του αντίκτυπου της στην υγεία»³².

Υγεία και νεότητα

Τα τελευταία χρόνια, μια ανησυχητική τάση σε πολλά κράτη μέλη της Ε.Ε. είναι η αύξηση της κατανάλωσης αλκοόλ από νέους και νέες σε ολοένα μικρότερες ηλικίες. Η βλάβη που προκαλείται από την κατανάλωση του αλκοόλ είναι σημαντική. Μια συγκριτική ανάλυση κινδύνου, λ.χ., δείχνει ότι ένας στους τέσσερις θανάτους στους άρρενες ηλικίας 15 – 29 ετών στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να αποδοθεί στο αλκοόλ. Αυτές οι σκέψεις οδήγησαν στην απόφαση να γίνει η θεματική ενότητα «Νέοι/ες και Αλκοόλ» το θέμα του Συνεδρίου Υπουργών του Π.Ο.Υ. (Στοκχόλμη, 19-21 Φεβρουαρίου 2001) και ο συνολικός στόχος του συνεδρίου ήταν να προαγάγει την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης για το Αλκοόλ.

Αυτό το συνέδριο υιοθέτησε μια διακήρυξη που περιείχε τα ακόλουθα κύρια χαρακτηριστικά:

1. Αναγνώριση του αλκοόλ ως σημαντικού ζητήματος για την υγεία των νέων.
2. Αναγνώριση της ανάγκης για δημόσια υγεία και πολιτική για το αλκοόλ, χωρίς τη μεσολάβηση εμπορικών και οικονομικών συμφερόντων.
3. Προτροπή να δοθεί η ευκαιρία στους νέους και στις νέες να εμπλακούν οι ίδιοι/ες στη διαμόρφωση της σχετικής πολιτικής.
4. Προτροπή να αποφασιστούν οι στόχοι σε εθνικό και τοπικό επίπεδο προκειμένου να μειωθεί η επίδραση του αλκοόλ στην υγεία των νέων.

Μια σειρά από βήματα έχουν προταθεί προς έγκριση στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ) - Περιφερειακή Επιτροπή για την Ευρώπη, μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα:

- Η ενδυνάμωση της διεθνούς εταιρικότητας, ειδικά στην Ε.Ε., στο συμβούλιο της Ευρώπης, στην UNICEF και στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ των Ιατρικών Ενώσεων του Π.Ο.Υ,
- η διατήρηση της επαφής με τους νέους, τις νέες και τις οργανώσεις τους σε όλη την περιοχή και
- η εγκαθίδρυση ενός συστήματος που θα παρακολουθεί πώς προωθούνται τα αλκοολούχα ποτά στους νέους.

? Μπορείτε να φτιάξετε έναν κατάλογο με συγκεκριμένες και πρακτικές δράσεις που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν για να βοηθήσουν στην υλοποίηση των συστάσεων αυτών στη δική σας κοινότητα και χώρα;

Όπως τονίστηκε στις παραπάνω συστάσεις, οι νέοι και οι νέες μπορούν και θα πρέπει να είναι στρατηγικοί εταίροι σε δραστηριότητες ή προγράμματα που να ασχολούνται με προβλήματα υγείας, μέσω της πρόληψης ή της παρέμβασης. Υπάρχουν οργανώσεις νέων που ενεργοποιούνται στον τομέα της υγείας, όπως η Διεθνής Ομοσπονδία του Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου, που έχουν τμήματα νέων σε όλο τον κόσμο. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Προαγωγή της Υγείας στα Σχολεία είναι ένα τριμερές πρόγραμμα, που ξεκίνησε να λειτουργεί από το Περιφερειακό Γραφείο για την Ευρώπη του Π.Ο.Υ., την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Δίνει έμφαση στη σημασία της προαγωγής της υγείας στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσω της συνεργασίας ανάμεσα στους επαγγελματίες της υγείας και της εκπαίδευσης και στα μέλη της κοινότητας.

· Το δικαίωμα στην υγεία

· Το δικαίωμα στην υγεία αναφέρεται σε πολλά διεθνή κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως στο Άρθρο 12 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα και στο Άρθρο 24 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Σε ό,τι αφορά στην Ευρώπη, το Άρθρο 13 της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Χάρτας αναφέρεται σε αυτό εκτενώς:

· «Με πρόθεση να διασφαλιστεί η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος στην κοινωνική και στην ιατρική βοήθεια, τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν:

- 1. Να διασφαλίσουν ότι σε κάθε άτομο, το οποίο δεν έχει επαρκείς πόρους και που δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει τέτοιους πόρους είτε με τις δικές του προσπάθειες είτε από άλλες πηγές και ειδικότερα από ωφελήματα στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλειας, θα παρέχεται επαρκής βοήθεια και, σε περιπτώσεις ασθένειας, η περίθαλψη που απαιτεί η κατάσταση.
- 2. Να διασφαλίσουν ότι τα άτομα που λαμβάνουν αυτή τη βοήθεια δε θα υποστούν, για τον λόγο αυτό, περιστολή των πολιτικών και κοινωνικών τους δικαιωμάτων.
- 3. Να προνοήσουν ώστε όλοι να μπορούν να λάβουν από τις αρμόδιες δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες συμβουλευτική και προσωπική βοήθεια τέτοια, που να προλαμβάνει, να ικανοποιεί ή να μετριάξει τις ατομικές ή οικογενειακές ανάγκες.
- 4. Να εφαρμόσουν τα προβλεπόμενα που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2 και 3 αυτού του Άρθρου σε ισότιμη βάση με τους εθνικούς ή άλλους συμβαλλόμενους εταίρους σύννομα, στο πλαίσιο των επικρατειών τους, σε συμφωνία με τις υποχρεώσεις τους προς την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Κοινωνική και Ιατρική Αρωγή, που υπογράφηκε στο Παρίσι στις 11 Δεκεμβρίου του 1953.

· Το 1999 η Παγκόσμια Αναφορά Υγείας διέκρινε τις ακόλουθες τέσσερις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εθνικές κυβερνήσεις, η διεθνής κοινότητα και η κοινωνία των πολιτών:

- 1. Τον προσανατολισμό των συστημάτων υγείας στην άσκηση ενός ελάχιστου αριθμού παρεμβάσεων που να έχουν το μέγιστο αποτέλεσμα στη μείωση της υπέρμετρης επιβάρυνσης που υφίστανται οι φτωχοί από τις ασθένειες. Αυτός περιλαμβάνει εκ νέου τη δέσμευση στον έλεγχο της ελονοσίας, εκτεταμένες προσπάθειες στον έλεγχο της φυματίωσης, εστίαση στην υγεία της μητέρας και του παιδιού, καθώς και στη σίτισή τους, όπως επίσης και την αναζωογόνηση και την επέκταση της κάλυψης των προγραμμάτων εμβολιασμού.
- 2. Το να καταστούν τα συστήματα υγείας ικανά να αντιμετωπίσουν προληπτικά τις ενδεχόμενες απειλές για την υγεία, οι οποίες προέρχονται από οικονομικές κρίσεις, ανθυγιεινά περιβάλλοντα ή ριψοκίνδυνη συμπεριφορά. Μια από τις πιο σημαντικές απειλές είναι η εξάρτηση από τον καπνό. Μια παγκόσμια δέσμευση για έλεγχο του καπνού θα απέτρεπε εκατομμύρια πρόωρους θανάτους. Μεταξύ των άλλων προτεραιοτήτων είναι η καταπολέμηση της αντίστασης στα αντιβιοτικά και η σύσταση μιας αποτελεσματικής απάντησης στην απειλή των αναδυόμενων ασθενειών. Σημαντική είναι επίσης η παγκόσμια εξάλειψη της πολιομυελίτιδας και η προαγωγή υγιεινών τρόπων ζωής (συμπεριλαμβανομένων του καθαρότερου αέρα και νερού, του επαρκούς εξαερισμού, των υγιεινών διαιτολογίων και των ασφαλέστερων μετακινήσεων).
- 3. Την ανάπτυξη συστημάτων υγείας που να παρέχουν καθολική πρόσβαση σε κλινικές υπηρεσίες χωρίς οικονομική επιβάρυνση (ή με μικρή μόνο επιβάρυνση) στη φάση της παροχής των υπηρεσιών. Αυτό προϋποθέτει δημόσια χρηματοδότηση, κυβερνητικά ελεγχόμενη κοινωνική ασφάλιση ή και τα δυο. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι, αν πρόκειται οι υπηρεσίες να παρέχονται σε όλους, τότε δεν μπορούν να παρέχονται όλες οι υπηρεσίες. Οι πιο συμφέρουσες / οικονομικά αποτελεσματικές (cost-effective) υπηρεσίες θα πρέπει να παρέχονται πρώτες. Ακόμη και οι πλουσιότερες χώρες δεν μπορούν να προσφέρουν παρέμβαση σε σύνολα πληθυσμών, όταν η ιατρική αξία υπερβαίνει τους οικονομικούς κινδύνους.
- 4. Την ενθάρρυνση των συστημάτων υγείας να επενδύσουν στην επέκταση της γνώσης

που έκανε δυνατή την επανάσταση του 20ού αιώνα στην υγεία. Αυτό θα εξασφαλίσει τα εργαλεία για συνεχιζόμενα οφέλη και κατά τον 21ο αιώνα. Η πιο κρίσιμη ανάγκη είναι αυτή για έρευνα και ανάπτυξη στο πεδίο των μεταδοτικών ασθενειών που επηρεάζουν δυσανάλογα τους φτωχούς και η συγκρότηση μιας βάσης πληροφοριών ώστε να βοηθηθούν οι χώρες στην ανάπτυξη των δικών τους συστημάτων υγείας.

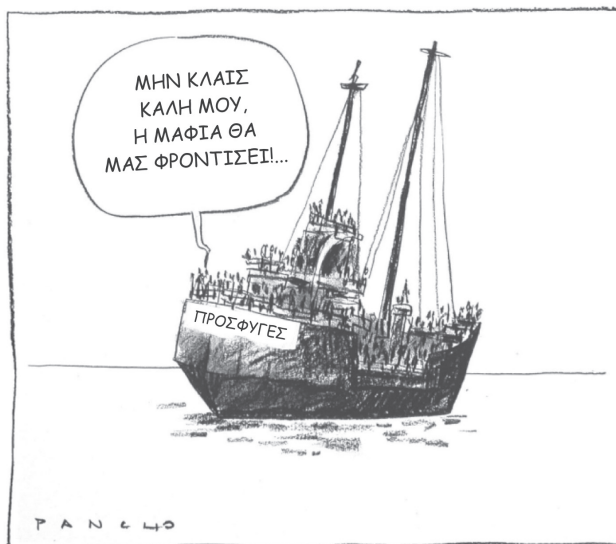
Αναφορές

The World Health Report, World Health Organisation, www.who.int/whr/

Ανθρώπινη Ασφάλεια

«Το νόημα της ανθρώπινης ασφάλειας είναι συνώνυμο με αυτό της ασφάλειας των ανθρώπων...Ο σκοπός της ανθρώπινης ασφάλειας είναι η ασφάλεια και η επιβίωση των ανθρώπων»

Dr. Sverre Lodgaard

Η έννοια της ανθρώπινης ασφάλειας αναδύθηκε στο παγκόσμιο προσκήνιο μόνο προς το τέλος του 20ού αιώνα. Πριν απ' αυτό, και για πάνω από 300 χρόνια, η ιδέα της κρατικής ασφάλειας ήταν μια οικεία και αποδεκτή έννοια. Τα κράτη είχαν το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση της προστασίας της εδαφικής τους ακεραιότητας έναντι εξωτερικών απειλών. Ακόμα και ειδικά μέτρα θα μπορούσαν να ληφθούν για τον στόχο αυτό, αλλά η έννοια της ασφάλειας, τουλάχιστον σε διεθνές επίπεδο, σταματούσε στα όρια του κράτους.

Ο λόγος περί ασφάλειας άλλαξε στη δεκαετία του 1990 και η διεθνής κοινότητα άρχισε να αποδέχεται τη σημασία των ειδικών μέτρων που αποσκοπούν στην προστασία από απειλές προς την ασφάλεια τους και όχι μόνο κρατών αλλά και ανθρώπων, ακόμα κι αν αυτό ερχόταν σε αντίθεση προς τη θέληση της κυβέρνησης. Φυσικά, ακόμη και πριν από αυτό, υπήρχε μια κοινή χρήση της λέξης «ασφάλεια», που αφορούσε στους ανθρώπους, αλλά η ριζική αλλαγή επήλθε στον δημόσιο διεθνή λόγο στη δεκαετία του 1990: Για πρώτη φορά, η υπεράσπιση ανθρώπων, που μέχρι τότε θεωρούνταν δουλειά των κυρίαρχων κρατών, έγινε δυνητικά υπόθεση της διεθνούς κοινότητας.

Η γλώσσα άλλαξε, το ίδιο και οι δράσεις.

Οι συλλογικές δράσεις ασφάλειας από συνασπισμούς εθνών και υπό την καθοδήγηση των Η.Ε. δεν αναλήφθηκαν απαραίτητα για την ενίσχυση της ασφάλειας κρατών, αλλά πρώτιστα στο όνομα της ασφάλειας ανθρώπων (και λαών). Γεγονότα που μέχρι πρότινος γίνονταν αντιληπτά ως ανθρωπιστικές καταστροφές, άρχισαν να αντιμετωπίζονται με όρους ειρήνης και ασφάλειας. Αυτό έγινε προκειμένου να δικαιολογηθούν τα μέτρα άσκησης διεθνούς πίεσης. Ένα από τα πρώτα ήταν το πρόγραμμα επιβολής ανθρωπιστικών μέτρων στη Σομαλία στα 1992-1993. Στην περίπτωση αυτή το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. αποφάσισε ότι:

«Το μέγεθος της ανθρωπίνης τραγωδίας...συνστά απελήγιστα τη διεθνή κοινότητα να ασφάλεσει».

Η Επιχείρηση του Ο.Η.Ε. στη Σομαλία (UNOSOM) ξεκίνησε το 1992 για να εποπτεύει την κατάπαυση του πυρός στο Μογκαντίσου και τις παραλαβές του ανθρωπιστικού υλικού στα

Σχετικές Δραστηριότητες

- Μπορώ να μπω; σελ 102
- Λεφτά για ξόδεμα σελ 191
- Δικαιώματα, Μπίνγκο σελ 224
- Το φράγμα της γλώσσας σελ 248
- Η πάλη για τον πλούτο και την εξουσία σελ 251
- Η βία στη ζωή μου σελ 271

κέντρα διανομών στην πόλη. Η δύναμη και η δικαιοδοσία της αποστολής αργότερα ενισχύθηκαν για να μπορέσουν να προστατεύουν τα ανθρωπιστικά караβάνια και τα κέντρα διανομής σε όλη τη Σομαλία.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους και τις αρχές της Χάρτας των Η.Ε. και την πρωταρχική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας για τη διατήρηση της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφάλειας, έχοντας πάρει την απόφαση να δώσουμε λύση στην τραγική ανθρωπιστικά κατάσταση στο Κόσοβο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και να παράσχουμε εγγυήσεις επιστροφής σε όλους τους πρόσφυγες και στα εκτοπισμένα άτομα, κρίνοντας ότι η κατάσταση στις χώρες της περιοχής συνεχίζει να συνιστά απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια... και δρώντας γι' αυτούς τους στόχους σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII της Χάρτας των Η.Ε., ...αποφασίζουμε ότι το πεδίο ευθύνης της διεθνούς παρουσίας για την ασφάλεια, που θα εγκατασταθεί και θα δράσει στο Κόσοβο θα περιλαμβάνει :

1. Την αποθάρρυνση της αναθέρμανσης των εχθροπραξιών.
2. Την αποστρατιωτικοποίηση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου (Kosovo Liberation Army (KLA) ...
3. Τη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος μέσα στο οποίο οι πρόσφυγες και τα εκτοπισμένα άτομα θα μπορούν να επιστρέψουν με ασφάλεια στις εστίες τους ...και στο οποίο η ανθρωπιστική βοήθεια θα μπορεί να παραδοθεί.

Για τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας...»

Αποσπάσματα από την Απόφαση 1244 (1999). Υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. στην 4011η συνάντησή του στις 10 Ιουνίου 1999.

Δυο πτυχές της αλλαγής:

Το παραπάνω απόσπασμα από την απόφαση των Η.Ε. για το Κόσοβο απεικονίζει δυο από τις θεμελιακές αλλαγές που έχουν προκύψει σε ό,τι αφορά την ταξινόμηση των ζητημάτων που συνιστούν απειλή για τη διεθνή ασφάλεια:

1. το είδος των γεγονότων, που γίνονται πλέον αντιληπτά ως απειλές για τη διεθνή ασφάλεια
2. τις προεκτάσεις που οι ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια μπορούν να έχουν σε ενδοκρατικά ζητήματα όπως και σε συγκρούσεις ανάμεσα σε έθνη και κράτη.

Τι οδήγησε στην αλλαγή;

Υπήρξαν μια σειρά από παράγοντες που επηρέασαν αυτήν τη μετακίνηση του νοήματος στον ορισμό της ασφάλειας, από εκείνον που εστίαζε σε κράτη σε αυτόν που εστιάζει σε ανθρώπους. Ένας τέτοιος παράγοντας ήταν αναμφίβολα το τέλος του ψυχρού πολέμου, το οποίο επέτρεψε σε συμφέροντα κυβερνήσεων και λαών, που ήταν μέχρι τότε συγκαλυμμένα, να έρθουν στην επιφάνεια. Ένα αποτέλεσμα ήταν το ξέσπασμα σύνθετων και δυσεπίλυτων συγκρούσεων, συχνά διακρατικών, όπου το κόστος των απωλειών αμάχων απαιτούσε ένα νέο είδος απόκρισης.

Ωστόσο, υπάρχει πιθανά ένας πιο σημαντικός παράγοντας από την υπεράσπιση απλών λαών, η οποία ορισμένες φορές απαιτεί τη διεθνή αντίδραση. Αυτή η υπεράσπιση υπάρχει στο κάτω-κάτω εδώ και πολλά χρόνια, αλλά η «παρέμβαση» -η «εμπλοκή στα εσωτερικά»- δεν θεωρούνταν αποδεκτός τρόπος δράσης. Τώρα, ωστόσο, η αύξηση του ενδιαφέροντος για τα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο οδήγησε σε μια μορφή νομιμοποίησης αποδεκτής, αν όχι οικουμενικά, τουλάχιστον ευρέως: Τα ανθρώπινα δικαιώματα στο κάτω κάτω θεωρούνται ότι αφορούν ανθρώπους και όχι κράτη και όλες οι χώρες του κόσμου εκφράζουν την κατ' αρχήν, τουλάχιστον, συμφωνία τους με τους απορρέοντες κανονισμούς.

«Η ασφάλεια είναι μια βασική προϋπόθεση για να μπορούν να γίνουν και άλλα πράγματα»

Emma Rothschild

? Μέχρι ποιο βαθμό θα πρέπει ο εγχώριος πολιτικός του έθνους να υπόκειται σε διερεύνηση από τη διεθνή κοινότητα;

Ατομικά ή κρατικά συμφέροντα;

Η κεντρική ιδέα πίσω από τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ότι υπάρχει ένα συγκεκριμένο επίπεδο ανθρώπινης αξιοπρέπειας, το οποίο δεν πρέπει να καταπατείται από οποιαδήποτε κυβέρνηση ή άτομο. Έτσι, μια αναπόφευκτη συνέπεια της υιοθέτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ότι τα κράτη χάνουν ένα μέρος από την κυριαρχία τους, με την παλιά έννοια του όρου. Υπογράφοντας διεθνώς συμφωνημένους κανονισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα κράτη έχουν στη βάση αυτή συμφωνήσει να θέσουν το άτομο στο προσκήνιο των δράσεών τους και, ως εκ τούτου, χάνουν τη δυνατότητα να κάνουν οτιδήποτε θελήσουν στο όνομα του κρατικού συμφέροντος.

Αυτή η ιδέα έχει κερδίσει έδαφος τα τελευταία δέκα χρόνια στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων. Αυτό έχει οδηγήσει όχι μόνον στην αύξηση του αριθμού των αποστολών του Ο.Η.Ε. και του εύρους των δικαιοδοσιών τους σε σχέση με το παρελθόν, αλλά και στην πίεση να θεσπιστεί ένα διεθνές ποινικό δικαστήριο, στο οποίο οι καταπατητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να μπορούν να δικάζονται εκτός των ορίων οποιουδήποτε συγκεκριμένου κράτους.

Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

Η διεθνής κοινότητα συνήλθε στη Ρώμη της Ιταλίας από τις 15 ως τις 17 Ιουνίου του 1998 προκειμένου να ολοκληρώσει ένα Σχέδιο Διακήρυξης, το οποίο, όταν κυρωθεί κατ' ελάχιστον από 60 χώρες, θα σηματοδοτήσει την ίδρυση ενός Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου [International Criminal Court (ICC)]. Θα είναι ένα διεθνές δικαστήριο για να δικάζει άτομα που έχουν διαπράξει γενοκτονίες, εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα ενάντια στην ανθρωπότητα.

Συνεχιζόμενες συζητήσεις: ελευθερία από τη «στέρση»

Η προέλευση της νέας επικέντρωσης στην ανθρώπινη ασφάλεια συχνά εντοπίζεται στη δημοσίευση της Ημερήσιας Διάταξης για την Ειρήνη από τον Γενικό Γραμματέα των Η.Ε. Boutros Boutros-Ghali το 1992. Αυτό το κείμενο εισηγούνταν ότι οι απειλές προς την παγκόσμια ασφάλεια δεν είναι μόνο милитарιστικής φύσης:

«Ένα πορώδες στρώμα όζοντος θα μπορούσε να αποτελέσει μεγαλύτερη απειλή για έναν πληθυσμό από έναν εχθρικό στρατό. Η ξηρασία και οι ασθένειες μπορούν να αποβούν όχι λιγότερο ανελέητες από τα όπλα του πολέμου».

Αυτό το οποίο τονιζόταν ήταν ότι η περιβαλλοντική ανισορροπία, η φτώχεια, η πείνα και η καταπίεση δε συνιστούν μόνο κρίσιμα ζητήματα ασφάλειας από μόνα τους, αλλά και ότι συνιστούν αιτίες αλλά και συνέπειες των συρράξεων.

Η Αναφορά του 1994 για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη, του Προγράμματος των Η.Ε. για την Ανάπτυξη, συνέχισε πάνω σ' αυτή την αντίληψη δίνοντας μια ευρύτερη ερμηνεία στην έννοια της ασφάλειας και προτείνοντας τη διάκριση της τελευταίας σε δύο συνιστώσες:

1. «Προστασία από αιφνίδιες και επώδυνες αναταράξεις του προτύπου της καθημερινής μας ζωής» (γνωστή ως «ελευθερία από τον φόβο»)
2. «Ασφάλεια από τις πάγιες απειλές της πείνας, της ασθένειας, του εγκλήματος και της καταπίεσης» (γνωστή ως «ελευθερία από τη στέρση»).

Στην έκθεση, αυτές οι έννοιες υπέστησαν περαιτέρω επεξεργασία αναγνωρίζοντας επτά συστατικά της ανθρώπινης ασφάλειας:

- Οικονομική ασφάλεια (διασφαλισμένο βασικό εισόδημα).

- Διατροφική ασφάλεια (υλική και οικονομική πρόσβαση σε τροφή).
- Υγειονομική ασφάλεια (σχετική ελευθερία έναντι ασθένειας και μόλυνσης).
- Περιβαλλοντική ασφάλεια (πρόσβαση σε υγιεινή προμήθεια νερού, σε καθαρό αέρα και σ' ένα μη υποβαθμισμένο χερσαίο περιβάλλον).
- Προσωπική ασφάλεια (ασφάλεια έναντι σωματικής βίας και απειλών).
- Κοινωνική ασφάλεια (διασφάλιση της πολιτισμικής ασφάλειας).
- Πολιτική ασφάλεια (προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών).

Ωστόσο, αυτή η πολύ ευρεία σύλληψη της ανθρώπινης ασφάλειας έχει δεχτεί την κριτική όσων θεωρούν ότι όσα πιο πολλά συμπεριλαμβάνουμε στην έννοια, τόσο λιγότερο χρήσιμη καθίσταται αυτή ως εργαλείο άσκησης πολιτικής. Συγκεκριμένα, ένα από τα ιδρυτικά στελέχη της διεθνούς «Εταιρείας για την Ανθρώπινη Ασφάλεια», το Καναδικό Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων και Διεθνούς Εμπορίου (DFAIT), προτείνει έναν πολύ στενότερο ορισμό: «Ανθρώπινη ασφάλεια σημαίνει ασφάλεια για τους ανθρώπους από απειλές τόσο βίαιες όσο και μη βίαιες. Είναι μια συνθήκη ή μια κατάσταση ύπαρξης που χαρακτηρίζεται από την ελευθερία από απειλές διαβρωτικές για τα δικαιώματα των ανθρώπων, την ασφαλεία τους ή ακόμη και τις ζωές τους...η λυδία λίθος για τον καθορισμό του αν είναι χρήσιμο να διατυπωθεί ένα ζήτημα με όρους ανθρώπινης ασφάλειας, είναι ο βαθμός στον οποίο υπάρχει κίνδυνος για την ασφάλεια των ανθρώπων».

? Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα της διεύρυνσης της έννοιας της ελευθερίας προκειμένου αυτή να περιλαμβάνει τόσο την ασφάλεια έναντι της στέρησης όσο και την ασφάλεια έναντι του φόβου;

Ζητήματα Ανθρώπινης Ασφάλειας

Παρά τους διαφορετικούς ορισμούς, τις ερμηνείες, τους διάφορους προσδιορισμούς και τα ποικίλα σημεία εστίασης, υπάρχουν ορισμένα κοινά στοιχεία. Τα ακόλουθα χαρακτηριστικά αναδύονται ως κεντρικά στην ημερήσια διάταξη της ανθρώπινης ασφάλειας:

- Υπάρχει μια μετάθεση της έμφασης από την ασφάλεια κρατών στην ασφάλεια ανθρώπων. Αυτό θεωρείται μια από τις κύριες συμβολές στην έννοια της ανθρώπινης ασφάλειας. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, για αιώνες, η ασφάλεια θεωρούνταν κυρίως ως ασφάλεια κρατική ή εθνική, ενώ τώρα η έννοια της ασφάλειας των ανθρώπων φέρνει τους ανθρώπους εντός των διεθνών συζητήσεων και θίγει ζητήματα σχετικά με την ασφάλεια ανθρώπων και όχι μόνο κρατών.
- Αυτό υποδηλώνει και ξαναδίνει έμφαση στις υποχρεώσεις των κρατών να διασφαλίζουν την ασφάλεια των πολιτών τους. Η εστίαση στην ασφάλεια ανθρώπων ενισχύει την εικόνα των κρατών ως αυτών που προνοούν και προστατεύουν τους πολίτες τους.
- Αναγνωρίζεται η αλληλοσυσχέτιση των ανθρώπων και το γεγονός ότι πολλά ζητήματα διασχίζουν τα σύνορα και άλλα όρια. Η θεώρηση της ανθρώπινης ασφάλειας δίνει έμφαση στην αλληλεξάρτηση των ανθρώπων στον σημερινό κόσμο υπενθυμίζοντας ότι πολλά προβλήματα δεν έχουν «διαβατήριο» και δεν μπορούν να σταματήσουν στα πολιτικά σύνορα. Οι γυναίκες και οι άντρες στις βιομηχανικές χώρες, λ.χ., δεν είναι προφυλαγμένοι από τη φτώχεια των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως φαίνεται από τα διαγράμματα των μεταναστευτικών ροών, και από τις ασθένειες, που δεν σταματούν στα σύνορα, ενώ και οι άνθρωποι στις αναπτυσσόμενες χώρες διατρέχουν τον κίνδυνο που συνεπάγονται οι βιομηχανικοί ρύποι που παράγουν τα εργοστάσια στον Βορρά.
- Αναγνωρίζεται η σημασία των μη κρατικών παραγόντων. Η διεθνής εκστρατεία ενάντια στις νάρκες συχνά αναφέρεται ως μια αποτελεσματική πρωτοβουλία από μη κυβερνητικές οργανώσεις. «Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αναζητούν περισσότερες ευκαιρίες και περισσότερες αρμοδιότητες στην προαγωγή της ανθρώπινης ασφάλειας. Σε πολλές περιπτώσεις οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν αναδειχθεί σε εξαιρετικά αποτελεσματικούς εταίρους στην υπεράσπιση της ανθρώπινης ασφάλειας»³³

Νέοι άνθρωποι και ανθρώπινη ασφάλεια

Οι οργανώσεις νέων που δουλεύουν σε προγράμματα και δραστηριότητες που προάγουν την ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, περιβαλλοντικά ζητήματα ή την ανακούφιση από την πείνα, λ.χ., όλα μπορούν να θεωρηθούν ότι εργάζονται στην κατεύθυνση της μεγαλύτερης ανθρώπινης ασφάλειας: Στοχεύουν στην οικοδόμηση συνθηκών, στις οποίες οι άνθρωποι θα απολαμβάνουν ελευθερία έναντι της ένδειας και του φόβου.

«...οι αξιοπρεπείς άνθρωποι δεν μπορούν απλώς να κάθονται αναπαυτικά και να βλέπουν τις συστηματικές, κατευθυνόμενες από τα κράτη σφαγές ανθρώπων. Οι αξιοπρεπείς άνθρωποι δεν μπορούν να το ανεχθούν αυτό και δεν μπορούν να αδρανήσουν και να μη βοηθήσουν, αν έχουν τη δύναμη να το κάνουν»

Vaclav Havel

- Προϋποθέτει ότι οι υπεύθυνοι για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του ανθρωπιστικού δικαίου θα είναι υπόλογοι για αυτές τις πράξεις τους. Η δημιουργία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, όπως και τα Διεθνή Ειδικά Δικαστήρια για την πρώην Γιουγκοσλαβία και τη Ρουάντα θεωρούνται σημαντικά βήματα προόδου στην ατζέντα της ανθρωπίνης ασφάλειας.
- Υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα των ζητημάτων ασφάλειας και ενισχύει την ανάγκη για πολύπλευρες απαντήσεις. Παρά τις πολλές και διαφορετικές χρήσεις του όρου, υπάρχει συμφωνία στο ότι πρόκειται για μια πολύπλευρη έννοια που προϋποθέτει τον συντονισμό και τη συνεργασία ανάμεσα σε ένα ευρύ φάσμα δρώντων. Μια άποψη στην οποία δίνεται προτεραιότητα είναι η καταφυγή σε πολιτικές «ήπιας ισχύος» ή πειθούς και όχι στη στρατιωτική ισχύ και στα σκληρά μέσα («ισχυρές ιδέες μάλλον παρά ισχυρά όπλα»³⁴ .)

Η προσωπική ασφάλεια και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Το δικαίωμα του ατόμου στην ελευθερία και στην ασφάλεια προστατεύεται από το Άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Η σημασία του Άρθρου 5 έγινε φανερή σύντομα από τις υποθέσεις που κατέληξαν στο Στρασβούργο. Από τις πρώτες 10.000 υποθέσεις, σχεδόν το ένα τρίτο αφορούσαν σε άτομα που στερούσαν της ελευθερίας τους.

Το Άρθρο αφορά στην προστασία της σωματικής ελευθερίας και ειδικά της ελευθερίας έναντι αυθαίρετης σύλληψης ή προφυλάκισης. Εγγυάται βασικά διαδικαστικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην επαρκή ενημέρωση σχετικά με τον λόγο της σύλληψης, το δικαίωμα της σύννομης ακρόασης από δικαστικό αξιωματούχο και το δικαίωμα πρόσβασης στις ταχείες δικαστικές διαδικασίες που θα κρίνουν τη νομιμότητα της κράτησης ή της παράτασής της.

Παραδείγματα υποθέσεων που σύμφωνα με το Άρθρο 5 παραπέμφθηκαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι και τα ακόλουθα:

1. Bozano κατά Γαλλίας, 1986
Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες σύλληψης και απέλασης του αιτούμενου από τη Γαλλία στην Ελβετία δεν ήταν ούτε σύννομες ούτε συμβατές με το δικαίωμα του ατόμου στην ασφάλεια.
2. Brogan και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 1988
Το Δικαστήριο έκρινε ότι η κράτηση των αιτουμένων, για την πρόληψη τρομοκρατικής επίθεσης για περιόδους που περνούν τις τέσσερις ημέρες, χωρίς να έχει κριθεί νομικά η κράτησή τους, παραβιάζει το δικαίωμα σε δίκαια δίκη.
3. De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου, 1970/71
Το Δικαστήριο έκρινε ότι, στη νομοθεσία περί αλητείας, οι διαδικασίες στις οποίες μπορούν να έχουν πρόσβαση οι αιτούμενοι για να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα της κράτησής τους δεν τους έδιναν δυνατότητα να ασκήσουν ένδικο μέσο που να παρέχει τις απαραίτητες εγγυήσεις ώστε να προσβάλουν τη μακρά στέρηση της ελευθερίας τους, η οποία είχε διάρκεια από 7 μήνες μέχρι έναν χρόνο και εννέα μήνες

Βιβλιογραφία

Annan, K., «Two concepts of sovereignty», *The Economist*, 18 September 1999.

Charter of the United Nations, www.un.org/peace

www.humansecuritynetwork.org

Lodgaard, S., «Human security: concept and operationalization», *Norwegian Institute of International Affairs*, unpublished, 2000.

Rothschild, E., «What is security?», *DAEDALUS, the Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, Vol. 124, No. 3, Summer 1995.

Human Development Report 1994, *United Nations Development Programme*, www.undp.org.

The Canadian Department for Foreign Affairs and International Trade (DFAIT), www.dfait-maeci.gc.ca/foreignp/humansecurity

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ)

Στην αυτοβιογραφία του, ο πρόεδρος Μαντέλα αναπολεί μια στάση που είχε κάνει βορείως του Αρκτικού Κύκλου, στον Κόλπο της Χήνας [επαρχία του Λαμπραντόρ], όπου μια ομάδα νέων Ινουί (Εσκιμώων) τον πλησίασε:.

«...συνομιλώντας με αυτούς τους έξυπνους νέους ανθρώπους, έμαθα ότι είχαν παρακολουθήσει την αποφυλάκισή μου στην τηλεόραση και είχαν μάθει για τα γεγονότα στη Νότια Αφρική. 'Ζήτω το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο!', είπε ένας απ' αυτούς. Οι Ινουί είναι ένας λαός ιθαγενών που ιστορικά έχει υποστεί μεγάλη κακομεταχείριση από τον πληθυσμό των λευκών εποίκων. Υπάρχουν παραλληλισμοί ανάμεσα στα βάσανα των μαύρων Νοτιοαφρικανών και των Ινουί. Αυτό που με εντυπωσίασε τόσο ήταν το πόσο μικρότερος είχε γίνει ο πλανήτης κατά τη διάρκεια των δεκαετιών που πέρασα στη φυλακή. Ήταν εντυπωσιακό για μένα ότι ο έφηβος Ινουί, που ζούσε στη στέγη του κόσμου, μπορούσε να παρακολουθήσει την απελευθέρωση ενός πολιτικού κρατούμενου στο νότιο άκρο της Αφρικής. Η τηλεόραση είχε σμικρύνει τον κόσμο και είχε γίνει στο πλαίσιο αυτό ένα πολύ ισχυρό όπλο για την εξάλειψη της άγνοιας και την προαγωγή της δημοκρατίας»³⁵

Η διαδικασία, την οποία περιέγραψε γλαφυρά με μian εικόνα ο πρόεδρος Μαντέλα, είναι αυτή της ραγδαίας ανάπτυξης της διάδοσης των διαφόρων ΜΜΕ. Λίγο λιγότερο από έναν αιώνα πριν, στα 1895, ο Μαρκόνι έστειλε το πρώτο ασύρματο μήνυμα, ενώ δύο δεκαετίες νωρίτερα ο Έντισον είχε ανακαλύψει τον φωνογράφο. Οι τελευταίες δεκαετίες έχουν δει την τεχνική πρόοδο να επιταχύνεται ύστερα από την εφεύρεση του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης και, συνεπακόλουθα, τις μεταδόσεις και από τα δύο μέσα. Η κατάσταση των σημερινών ΜΜΕ ήταν δύσκολο να προβλεφθεί τον Οκτώβριο του 1957, όταν οι Σοβιετικοί επιστήμονες εκτόξευσαν τον Sputnik, το πρώτο διαστημικό αεροσκάφος που μπήκε σε τροχιά: μια μεταλλική σφαίρα διαμέτρου δύο ποδιών, η οποία είχε σχεδιαστεί για να προσδιορίσει την πυκνότητα των ανώτερων στρωμάτων της ατμόσφαιρας. Το γεγονός αυτό μεταδόθηκε μέσω ραδιοφώνου και ο δορυφόρος έκανε κύκλους γύρω από τη γη επί τρεις μόνο μήνες. Δώδεκα χρόνια αργότερα οι Η.Π.Α. θα μετέδιδαν μέσω της τηλεόρασης εικόνες του πλανήτη μας ως ενός ενιαίου σώματος, καθώς και του πρώτου ανθρώπου που πάτησε το πόδι του στο φεγγάρι. Σήμερα, τόσο η ιδέα του «ενός ενιαίου κόσμου», όσο και οι δορυφορικές επικοινωνίες αναφέρονται σε κρίσιμα τόσο παγκόσμια όσο και τοπικά ζητήματα. Το πρώτο διεθνές δορυφορικό σύστημα, το Intelsat, υλοποιήθηκε το 1965. Από τότε, οι τηλεπικοινωνίες της διαστημικής εποχής, οι τεχνολογίες της πληροφορικής, η οπτική ηλεκτρονική, έχουν όλες συγκλίνει σ' αυτό που συμβατικά γίνεται κατανοητό ως τα «ΜΜΕ» παρέχοντας ένα

Σχετικές Δραστηριότητες

- Παιχνίδι «Σχεδίασε τη λέξη», σελ. 127
- Αγωνιστές για τα δικαιώματα, σελ. 139
- Το πρωτοσέλιδο, σελ. 144
- Παιχνίδια με εικόνες, σελ. 203
- Αντίκτυπος του Διαδικτύου (INTERNET), σελ. 240
- Όταν έρθει το αύριο, σελ. 273

χωρίς προηγούμενο φάσμα εργαλείων –από το απλό κινητό τηλέφωνο μέχρι το Internet–, τα οποία οδηγούν στον σχηματισμό ποικίλων αντιλήψεων στην έκφραση απόψεων, στην αλληλεπίδραση με άλλους ανθρώπους και στην κατανόηση των αλλαγών που συμβαίνουν, όπως και στην αντίδραση σε αυτές.

Αλλά και στον ίδιο τον τομέα των ΜΜΕ, η αντίληψη για τις αλλαγές αυτές βρίσκεται σε μια ριζική μετάβαση. Χρειάστηκαν 38 χρόνια προκειμένου το ραδιόφωνο να φτάσει σε 50 εκατομμύρια χρήστες, ενώ 13 χρόνια ήταν το αντίστοιχο χρονικό διάστημα για την τηλεόραση και 16 για τους προσωπικούς υπολογιστές, αλλά μόνον 4 για τον παγκόσμιο ιστό (το «world wide web»), τον κυρίαρχο τρόπο πλοήγησης στο Διαδίκτυο.

Προκλήσεις ενός κόσμου πλούσιου σε μέσα

Η Επιτροπή της Unesco για τον Πολιτισμό και την Ανάπτυξη, η οποία συμβάλλει στην ανάλυση των σύγχρονων τάσεων της επικοινωνίας και του κεντρικού ρόλου του Δυτικού Πολιτισμού στο πλαίσιο της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης, περιγράφει το πώς οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν σήμερα στα μέσα δυνατότητες δίχως προηγούμενο. Οι παραδοσιακές μορφές λογοκρισίας έχουν καταστεί πολύ δύσκολες, τα μέσα μπορούν να ενισχύσουν μια αίσθηση παγκόσμιας αλληλεγγύης και οι τεχνολογίες πολυμέσων γεννούν νέες καλλιτεχνικές και πνευματικές προκλήσεις. Η ευκολία της αναπαραγωγής και της μετάδοσης έχουν καταστήσει δύσκολο τον κυβερνητικό έλεγχο –πόσο μάλλον τη λογοκρισία– επί των πληροφοριών που αποστέλλονται ή λαμβάνονται. Τα μέσα σήμερα βοηθούν στη διατήρηση των κινημάτων, όπως και στη δημιουργία περισσότερο ενημέρων πολιτών. Ενδυναμώνουν, επίσης, την αίσθηση της παγκόσμιας αλληλεγγύης, χωρίς την οποία δεν θα μπορούσε να αρχίσει να αποκρυσταλλώνεται κάποιου είδους παγκόσμια ηθική. «Οι εικόνες των μέσων που δείχνουν ανθρώπους να υποφέρουν έχουν κινητοποιήσει τους ανθρώπους να εκφράσουν την ανησυχία τους και την αλληλεγγύη τους με εκείνους που βρίσκονται σε μακρινά μέρη συμβάλλοντας σε προσπάθειες ανακούφισης και με την αξίωση εξηγήσεων και δράσεων από πλευράς των κυβερνήσεών τους».

Οι αρνητικές πτυχές θα πρέπει επίσης να τονιστούν. Πιθανόν υποτιμούμε τους πραγματικούς αριθμούς, όταν λέμε ότι αυτή τη στιγμή πάνω από 100 δημοσιογράφοι κρατούνται σε φυλακές σε πάνω από 20 χώρες για την άσκηση του κατοχυρωμένου δικαιώματός τους στην ελευθερία της έκφρασης, για να μην αναφερθούμε σε αυτούς που πλήρωσαν με τη ζωή τους την άσκηση του επαγγέλματός τους.

Η διαθεσιμότητα των μέσων είναι ένα άλλο πρόβλημα που θα πρέπει να αναφερθεί. Πώς μπορεί η επανάσταση των επικοινωνιών να φτάσει σε δισεκατομμύρια ανθρώπους που ζουν χωρίς ηλεκτρισμό σε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπινους οικισμούς στον αναπτυσσόμενο κόσμο; Είναι οι «μη κατέχοντες» της πληροφοριακής επανάστασης. Οι κατέχοντες είναι η μειοψηφία, κυρίως πολίτες των ανεπτυγμένων χωρών και οι κάτοικοι των αστικών κέντρων στον υπόλοιπο κόσμο, οι οποίοι μπορούν να ελπίζουν ότι θα συνδεθούν με τη δορυφορική τηλεόραση ή με τα διεθνή δίκτυα πληροφορικής

Ημερομηνία Κλειδί

21 Νοεμβρίου

· Παγκόσμια Ημέρα τηλεόρασης

17 Μαΐου

· Παγκόσμια Ημέρα

· Τηλεπικοινωνιών

Γνωρίζατε ότι...

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, συχνά, ο αδύναμος κρίκος στην αλυσίδα της υποδομής είναι το «τελευταίο μίλι» από το τοπικό δίκτυο στο νοικοκυριό. Μερικές αφρικανικές χώρες είναι πραγματικά τόσο φτωχές σε ό,τι αφορά τις τηλεπικοινωνίες, ώστε διαθέτουν λιγότερες από μια τηλεφωνικές γραμμές ανά 1000 άτομα. Ή, για να το πούμε ακόμη πιο ωμά, υπάρχουν περισσότερα τηλέφωνα στο Τόκιο ή στο Μανχάτταν απ' ό,τι σε όλη την Αφρική. Η Αναφορά των Η.Ε. του 1999 για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη δίνει μέσω μιας σύγκρισης μιαν εικόνα για τη διαθεσιμότητα τηλεφωνικών γραμμών, τηλεοράσεων, φαξ, προσωπικών υπολογιστών και διαδικτυακών συνδέσεων παγκοσμίως. Οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν κατά μέσον όρο 502 τηλεφωνικές γραμμές, 595 συσκευές τηλεόρασης, 45 φαξ, 204 προσωπικούς υπολογιστές και 35 συνδέσεις διαδικτύου ανά 1000 κατοίκους, ενώ οι φτωχότερες χώρες έχουν κατά μέσον όρο 4 τηλεφωνικές γραμμές, 36 συσκευές τηλεόρασης, 0,2 φαξ και αμελητέα παρουσία προσωπικών υπολογιστών και πρόσβασης στο διαδίκτυο. Προς το παρόν, το ραδιόφωνο παραμένει το μόνο μέσο που είναι επαρκώς διαδεδομένο ανά την υφήλιο και το οποίο ανταποκρίνεται και στις ανάγκες των προφορικών πολιτισμών.

· “Τα μέρη δεσμεύτηκαν, για τους χρήστες των τοπικών διαλέκτων ή των γλωσσών των μειονοτήτων μέσα στις περιοχές που χρησιμοποιούνται, ανάλογα με την κατάσταση της κάθε γλώσσας, στον βαθμό που οι αρχές, άμεσα ή έμμεσα, είναι ικανές, έχουν τη δύναμη ή παίζουν κάποιον ρόλο σε αυτό τον τομέα και σέβονται τις αρχές της ελευθερίας και της αυτονομίας των ΜΜΕ”

· *Άρθρο 11, του Ευρωπαϊκού Χάρτη για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες (1992) στα ΜΜΕ*

· **Πώς επηρεάζουν αυτές οι γρήγορες αλλαγές την αντίληψή μας για τα διεθνή δρώμενα;**

· Μπορούμε εδώ να τονίσουμε τρεις κρίσιμες διαστάσεις του μεταβαλλόμενου χαρακτήρα των ΜΜΕ: ³⁶

· Η ραγδαία ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και των τεχνολογιών μέσων έχει αλλάξει την ίδια τη φύση των ΜΜΕ. Με όρους χώρου και χρόνου γίνονται ένα συστατικό μέρος των τεκταινομένων. Η ζωντανή κάλυψη έχει μετασχηματιστεί η ίδια σε νέο γεγονός. Παραδείγματα είναι, λ.χ., η προσγείωση των Αμερικανών πεζοναυτών στη Σομαλία, στην Αϊτή, η επίθεση στο Belj Dom και στον τηλεοπτικό σταθμό Ospankino στη Μόσχα.

- 1. Οι πολιτικοί ασκούν καθοριστική επιρροή στα ΜΜΕ στα μη δημοκρατικά καθεστώτα και στις ανοχύρωτες δημοκρατίες. Στις δημοκρατικές κοινωνίες, οι πολιτικοί αποπειρώνται να επηρεάσουν τα ΜΜΕ, όσο μπορούν, μέσω του προφίλ που διαμορφώνουν. Από την άλλη, τα ίδια τα ΜΜΕ ασκούν μιαν ολοένα και πιο αποφασιστική επιρροή στη συμπεριφορά και στις αποφάσεις των πολιτικών.
- 2. Η εμπορευματοποίηση καθλώνει την ποικιλία των προγραμμάτων, όπως και των προγραμμάτων που έχουν σχέση με μειονότητες, εναλλακτικές κουλτούρες και υποκουλτούρες. Η επιδίωξη της θεαματικότητας αντανακλάται στον τρόπο παρουσίασης των ειδήσεων και της επικαιρότητας. Η παρουσίαση των ειδήσεων, η αποσπασματική παρουσίαση της πραγματικότητας από τα μέσα στο κοινό τους χαρακτηρίζεται από το ασήμαντο, το αλλόκοτο και το σκανδαλώδες. Ως εκ τούτου, οι ειδήσεις που αφορούν σε σημαντικά ζητήματα καταλαμβάνουν όλο και λιγότερο χώρο στα ΜΜΕ. Η προθυμία να καλύπτονται τα έξοδα των δημόσιων μέσων είναι λιγότερη απ’ ό,τι παλαιότερα, κι έτσι κι αυτά ωθούνται στην εμπορευματοποίηση. Απ’ αυτή τη διαδικασία το κοινό χάνει πάρα πολλά –χάνει τις πηγές ενημέρωσής του.

· **Η ανάγκη για εναλλακτικές λύσεις**

· Ειδικά σε καιρό εντάσεων και βίαιων συρράξεων, όπως αυτές, λ.χ., που ανακύπτουν στα Βαλκάνια, «νέοι δίαυλοι για την ελεύθερη διακίνηση πληροφοριών θα μπορούσαν και θα έπρεπε συμβάλουν στον πλουραλισμό, στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, στη δημοκρατία και στην ειρήνη...Τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τη δημοσιογραφική δεοντολογία θα μπορούσαν να ευαισθητοποιήσουν δημοσιογράφους σε ό,τι αφορά στις προκαταλήψεις και στις διακρίσεις»³⁷.

· Μια από τις κορυφαίες διαδικτυακές πύλες που προάγουν την πληροφόρηση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, το One World (www.oneworld.net), έχει συνοψίσει κατά τον ακόλουθο τρόπο τις τέσσερις κύριες προκλήσεις αναφορικά με τη δημοκρατία στα ΜΜΕ:

- 1. Ελευθερία του λόγου. Παραδοσιακά, πολλές συζητήσεις για τη δημοκρατία στα ΜΜΕ έχουν εστιάσει στην ελευθερία του λόγου. Ειδικά κατά τα χρόνια του Ψυχρού

Άρθρο 11, του Ευρωπαϊκού Χάρτη για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες (1992) στα ΜΜΕ

Τα μέρη δεσμεύτηκαν, για τους χρήστες των τοπικών διαλέκτων ή των γλωσσών των μειονοτήτων μέσα στις περιοχές που χρησιμοποιούνται, ανάλογα με την κατάσταση της κάθε γλώσσας, στον βαθμό που οι αρχές, άμεσα ή έμμεσα, είναι ικανές, έχουν τη δύναμη ή παίζουν κάποιον ρόλο σε αυτό τον τομέα και σέβονται τις αρχές της ελευθερίας και της αυτονομίας των ΜΜΕ:

- A. Στον βαθμό που το ραδιόφωνο και η τηλεόραση υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον:
- i. να εξασφαλίσουν τη δημιουργία τουλάχιστον ενός ραδιοφωνικού σταθμού και ενός τηλεοπτικού καναλιού στην τοπική διάλεκτο ή στις γλώσσες των μειονοτήτων ή
  - ii. να ενθαρρύνουν ή να διευκολύνουν τη δημιουργία τουλάχιστον ενός ραδιοφωνικού σταθμού και ενός τηλεοπτικού καναλιού στην τοπική διάλεκτο ή στις γλώσσες των μειονοτήτων ή
  - iii. να δημιουργήσουν κίνητρα ώστε οι παραγωγοί να ετοιμάσουν προγράμματα στις τοπικές διαλέκτους και στις γλώσσες των μειονοτήτων.

Πολέμου, οι Δυτικές Κυβερνήσεις τόνιζαν την κρατική λογοκρισία στο σοβιετικό μπλοκ ως χρήσιμη αντίθεση στην υποτιθέμενη ελευθερία του δικού τους Τύπου. Ωστόσο, αν και η ελευθερία του λόγου εξακολουθεί να είναι ένα δικαίωμα που παραβιάζεται σε πολλές περιστάσεις ανά τον κόσμο, η επικέντρωση αποκλειστικά σε αυτήν την πτυχή έχει επισκιάσει ζητήματα ακόμη πιο θεμελιακά για τη δημοκρατία των ΜΜΕ σε πολλές χώρες σήμερα.

2. Το να ακούγεται η φωνή σου. Στα ΜΜΕ, η δημοκρατία δεν έγκειται μόνο στο να «μπορείς να λες ό,τι θέλεις». Η δημοκρατία στα ΜΜΕ αφορά και στο να ακούγεται η φωνή σου. Ενώ η τεχνολογία έχει καταστήσει ευκολότερο από ποτέ το να δημοσιεύσεις το περιοδικό σου, λ.χ., (ή να παραγάγεις τις δικές σου εικόνες και ειδήσεις σε video), έχει γίνει ολοένα και πιο δύσκολο να φτάσει το υλικό σου ακόμη και στο ελάχιστο κοινό. Ακόμη κι αν βρεις έναν διανομέα για να το κυκλοφορήσει σε έναν μικρό αριθμό ανεξάρτητων πρακτορείων που είναι ακόμη διαθέσιμα και πρόθυμα να το βάλουν στα ράφια, είναι γεγονός ότι δεν μπορείς να ξοδέψεις εκατομμύρια για τη διαφήμισή του κάθε χρόνο, που σημαίνει ότι μόνο κάποιιο ήδη «μυημένοι» θα μπουν στον κόπο να το ψάξουν.
3. Η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας. Στην πιο εκλεπτυσμένη της μορφή, η λογοκρισία τελείται όχι μέσα από τη νομική καταστολή αλλά μέσα από τους καπιταλιστικούς θεσμούς που εργάζονται από κοινού για να διατηρήσουν την ηγεμονία των ιδεών τους. Ο έλεγχος των πλέον ισχυρών εργαλείων των νέων ΜΜΕ είναι ακόμη συγκεντρωμένος στα χέρια λίγων (εθνικά και διεθνώς), υπό ιδιωτική ιδιοκτησία ή υπό κυβερνητικό μονοπώλιο. Αυτό σημαίνει ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων ΜΜΕ είναι ιδιοκτησία ενός μικρού αριθμού βιομηχανικών κολοσσών. Είτε πρόκειται για τις επιμέρους χώρες είτε και σε παγκόσμια κλίμακα, ολοένα και περισσότερο αυτά τα καρτέλ ελέγχουν τις εικόνες και τα ρεπορτάζ μέσω των οποίων κατανοούμε τον κόσμο. Αντί ενός αληθινά δημοκρατικού πλουραλισμού, μας προσφέρονται άπειρες εκδοχές του ίδιου προϊόντος (με ελαφρές τροποποιήσεις στη συσκευασία).
4. Προτεραιότητα στην ασφάλεια. Αυτή η έλλειψη πλουραλισμού έχει σοβαρές συνέπειες, καθώς γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο να ακουστούν πράγματα διαφορετικά από την орθοδοξία των κυρίαρχων μέσων. Πόση κάλυψη είχαν οι εκατοντάδες χιλιάδες διαδηλωτές που διαδήλωσαν στη Βόρεια Αμερική και στη Δυτική Ευρώπη και που διαμαρτυρήθηκαν για την επίθεση των κρατών τους στο Ιράκ στον Πόλεμο του Κόλπου; Η ελλειμματική δημοκρατία στον χώρο των ΜΜΕ οδηγεί σε περιορισμένη πολιτική δημοκρατία, καθώς οι εναλλακτικές ιδέες σκόπιμα κρατούνται μακριά από την προσοχή του κοινού (ειδικά, αν ενδέχεται να προσβάλλουν τους διαφημιζόμενους).

**Ελευθερία της έκφρασης
· πολλά απομένουν να γίνουν**

· «Πολλοί δημοσιογράφοι στον
· κόσμο, συμπεριλαμβανομένης
· και της Ευρώπης,
· κακοποιούνται, διώκονται
· και μερικές φορές ακόμη
· και δολοφονούνται, όταν
· προσπαθούν να κάνουν
· ρεπορτάζ για ζητήματα που
· σχετίζονται με το δημόσιο
· συμφέρον, δήλωσε ο Γενικός
· Γραμματέας του Συμβουλίου της
· Ευρώπης Walter Schwimmer
· σε μια δήλωσή του με αφορμή
· την Παγκόσμια Ημέρα της
· Ελευθερίας του Τύπου (3 Μαΐου
· 2001)³⁸.

Συγκέντρωση της ιδιοκτησίας

«Δύο κατασκευαστές πυρηνικών σταθμών κατέχουν δύο από τα εθνικά τηλεοπτικά δίκτυα των ΗΠΑ –η General Electric κατέχει το NBC και η Westinghouse το CBS. Το άλλο δίκτυο το έχει μια εταιρεία κινουμένων σχεδίων: η Disney έχει το ABC», σημείωσε με ανησυχία ο υποψήφιος για την προεδρία των ΗΠΑ Ralph Nader. Μια ομάδα διαφημιστών μπορεί σήμερα να συγκεντρώσει το 40% της αγοράς. Πάνω από τη συγκέντρωση εξουσίας, που προκύπτει από τη συγχώνευση της American On Line (AOL), της Time Warner και του Turner group, πλανάται το φάσμα της πολιτισμικής ηγεμονίας.

-
- **?** Πιστεύετε ότι με το να υφιστάμεθα διαρκώς διαφημιστική εμπορική προπαγάνδα μέσα από τα ΜΜΕ στερούμαστε τη δυνατότητα να κάνουμε ελεύθερες επιλογές;
-
- **?** Πιστεύετε ότι η έκθεση των νέων σε ακατάλληλο υλικό, λ.χ. σε υλικό με βίαιο ή ρατσιστικό περιεχόμενο στην τηλεόραση, επηρεάζει τη σκέψη και τις στάσεις τους;
-

ΜΚΟ και ΜΜΕ

1. Το Media Centre της Βαλτικής είναι μια ανεξάρτητη, μη κερδοσκοπική οργάνωση (ΜΚΟ) που προάγει τη δημοκρατία, την κοινωνική ανάπτυξη και την ειρηνική διεθνή συνεργασία μέσα από την ενεργό συμμετοχή στα ΜΜΕ, www.bmc.dk
2. Το AIM (Alternativna Informativna Mreža / Εναλλακτικό Δίκτυο Ενημέρωσης) είναι ένα δίκτυο ανεξάρτητων δημοσιογράφων από την πρώην Γιουγκοσλαβία και τα Νότια Βαλκάνια, το οποίο παρέχει μια σε βάθος πληροφόρηση στις τοπικές γλώσσες και στα αγγλικά, www.aimpress.org.
3. Οι Reporters sans Frontières (ρεπόρτερς χωρίς σύνορα) είναι μια οργάνωση που παρέχει πληροφορίες σχετικά με τους δημοσιογράφους που εργάζονται ελεύθερα και που διατρέχουν κινδύνους παγκοσμίως. Οργανώνει συλλογές υπογραφών και καμπάνιες αποστολής επιστολών υπεραμυνόμενη των δημοσιογράφων που απειλούνται. Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε www.rsf.fr.

Ειρήνη και Β α

Ποια η σχέση ειρήνης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Είναι η ειρήνη ανθρώπινο δικαίωμα;

Οι μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η επιθυμία και η ανάγκη για ειρήνη οδήγησαν στη δημιουργία του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η επίτευξη ενός πολιτισμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνιστά προϋπόθεση για την εγκαθίδρυση της ειρήνης σε όλες τις χώρες του κόσμου. Το δικαίωμα στην ειρήνη ανήκει στην τρίτη γενιά ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στα λεγόμενα και δικαιώματα αλληλεγγύης.

Η Unesco είναι ο θεσμός που περισσότερο απ' όλους δραστηριοποιήθηκε και δραστηριοποιείται στην προάσπιση του δικαιώματος αυτού. Στα 1994 ο Federico Mayor, ο τότε Γενικός Διευθυντής της, έκανε διεθνώς έκκληση για τη θέσπιση του δικαιώματος στην ειρήνη. Το 1997, ένα σχέδιο διακήρυξης υποβλήθηκε στη Γενική Συνέλευση της Unesco. Η πρόταση απορρίφθηκε αλλά το δικαίωμα στην ειρήνη παρέμεινε στην ημερήσια διάταξη των Η.Ε. Η Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στις αρχές του 1991 εξέδωσε την Απόφαση για την Προαγωγή του Δικαιώματος των Λαών στην Ειρήνη.

? Νομίζετε ότι θα πρέπει να υπάρξει ένα διακριτό δικαίωμα στην ειρήνη ή αυτή είναι μέρος των ήδη υφιστάμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Τότε τι είναι η ειρήνη;

Η έννοια της ειρήνης έχει μια σημαντική πολιτισμική διάσταση. Παραδοσιακά, στις ανατολικές κουλτούρες η έννοια της ειρήνης είχε περισσότερο να κάνει με την εσωτερική ειρήνη (ειρήνη στον νου και στην καρδιά) ενώ στον δυτικό κόσμο η ειρήνη νοούνταν μεταξύ ανθρώπων έξω από το άτομο (απουσία πολέμου ή βίαιης σύγκρουσης). Στην Ινδία, λ.χ., η λέξη για την ειρήνη είναι «shanti» και υποδηλώνει μια τέλεια τάξη στον νου ή την ειρήνη του πνεύματος. Ο Gandhi βάσισε τη φιλοσοφία του και τη στρατηγική του σε μίαν άλλη έννοια, την Ahimsa, η οποία ευρέως σημαίνει την αποφυγή του οτιδήποτε μπορεί να αποβεί βλαβερό. Δήλωσε ότι «κυριολεκτικά μιλώντας, Ahimsa σημαίνει μη βία. Αλλά για μένα έχει ένα υψηλότερο, ένα απείρως ανώτερο νόημα. Σημαίνει να μην προσβάλλεις κανένα, να μην κάνεις εχθρικές σκέψεις, ακόμη και σε σχέση με εκείνους που θεωρείς εχθρούς σου. Όποιος ακολουθεί αυτό το δόγμα, δεν έχει εχθρούς». Στην παράδοση των Μάγια, η ειρήνη αφορά σε μια συνθήκη ευημερίας, καθώς συνδέεται με την ιδέα της τέλει ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων πλευρών της ζωής μας.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την ειρήνη. Ένας απ' αυτούς, που έχει ισχυρή επιρροή, είναι η διάκριση ανάμεσα στη θετική και στην αρνητική ειρήνη, την οποία έκανε ο Ohan Galtung, ένας διεθνώς καταξιωμένος Νορβηγός λόγιος και ερευνητής.

«Το ψωμί τον καιρό της ειρήνης είναι καλύτερο από το παντεσπάνι τον καιρό του πολέμου»

Σλοβάκικη παροιμία

Σχετικές Δραστηριότητες

- Μπορώ να μπω; σελ 102
- Έχουμε εναλλακτικές; σελ 116
- Ενδοοικογενειακές υποθέσεις σελ 120
- Ζώντας σε έναν τέλειο κόσμο σελ 173
- Λεφτά για ξόδεμα σελ 191
- Παίξτε το παιχνίδι! σελ 209
- Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας σελ 214
- Η βία στη ζωή μου σελ 271
- Όταν έρθει το αύριο σελ 273

- *Αρνητική ειρήνη* σημαίνει ότι δεν υπάρχει βίαιη σύγκρουση ανάμεσα σε κράτη ή εντός των κρατών, όπως λ.χ. υπήρξε στις συρράξεις στα Βαλκάνια.
- Από την άλλη, *θετική ειρήνη* σημαίνει μεν ότι δεν υπάρχει πόλεμος ή σύγκρουση, σε συνδυασμό όμως με μια κατάσταση ισότητας, δικαιοσύνης και ανάπτυξης.
- Θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε αυτές τις δύο έννοιες με τον ακόλουθο τρόπο:
  - Όχι πόλεμος = *αρνητική ειρήνη*
  - Όχι πόλεμος + *κοινωνική δικαιοσύνη/ανάπτυξη* = *θετική ειρήνη*
- Ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής δικαιοσύνης κι ένα ελάχιστο επίπεδο βίας χαρακτηρίζουν, λοιπόν, τη θετική ειρήνη.
- Ενώ κάποιοι θεωρούν ότι όλα τα προβλήματα θα λυθούν, αν ο πόλεμος τελειώσει, στην πραγματικότητα, και μετά το τέλος του πολέμου μένει να γίνει πάντα πολύ δουλειά, ειδικά στην περίπτωση που απαιτείται ανοικοδόμηση της χώρας και ανάπτυξη των δομών εκείνων, οι οποίες θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη κοινωνική δικαιοσύνη και ανάπτυξη για όλους τους ανθρώπους στις χώρες που έχουν επηρεαστεί.
- Για τον λόγο αυτό μπορούμε να πούμε ότι η ειρήνη δεν είναι μόνο ζήτημα αφοπλισμού αλλά και ό,τι σχετίζεται με τον τρόπο ζωής των ανθρώπων.
-
- **? Ποιος θα έπρεπε να είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή στρατηγικών που να παρεμποδίζουν τη βία οποιοδήποτε είδους στην κοινότητά σας;**

Συνέδριο ειρήνης

Τον Μάιο του 1999, 10.000 ακτιβιστές της ειρήνης όλων των ηλικιών συναντήθηκαν στη Χάγη της Ολλανδίας προς αναζήτηση νέων στρατηγικών για έναν ειρηνικό 21ο αιώνα. Ανάμεσα στους/στις συμμετέχοντες/ουσες στο ιστορικό συνέδριο της Έκκλησης της Χάγης [Hague Appeal] ήταν και 1500 νέοι και νέες από εκατό διαφορετικές χώρες. Στο τέλος του συνεδρίου, η Ημερήσια Διάταξη της Χάγης για την Ειρήνη και τη Δικαιοσύνη στον 21ο Αιώνα παρουσιάστηκε στον Γ.Γ. των Η.Ε. Kofi Annan. Αποτελεί σήμερα επίσημο κείμενο των Η.Ε., που περιλαμβάνει ένα πλάνο 50 σημείων για παγκόσμια δράση από πλευράς τόσο των κυβερνήσεων όσο και της κοινωνίας των πολιτών.

- **Μπορούμε να μιλήσουμε για την ειρήνη χωρίς να κάνουμε λόγο για βία;**
- Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για τη βία, ένας από τους οποίους ορίζει τη βία ως τη χρήση δύναμης –φανερής ή κεκαλυμμένης– με στόχο την απόσπαση και κατοχή από ένα άτομο ή μια ομάδα ανθρώπων κάποιου πράγματος χωρίς τη συναίνεσή του/τους.
- Υπάρχουν διάφορα είδη βίας. Μπορούμε να κάνουμε τη διάκριση μεταξύ άμεσης και έμμεσης (ή δομικής) βίας.
  - Άμεση βία = σωματική (φυσική) βία
  - Έμμεση ή δομική βία = φτώχεια, εκμετάλλευση, κοινωνική αδικία, έλλειψη δημοκρατίας κ.ο.κ.
- Έτσι, ειρήνη υπάρχει, όταν δεν υπάρχει άμεση και έμμεση βία.
-
- **Ποιο είναι το τίμημα της βίας;**
- Σε μια κατάσταση μη-ειρήνης, τα μέρη που εμπλέκονται στη σύγκρουση βλέπουν και τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματά τους να παραβιάζονται (η οικονομία της χώρας διαταράσσεται, ανθεί η μαύρη αγορά, χάνονται δουλειές και σπίτια) και τα αστικά και πολιτικά δικαιώματά τους να καταπατούνται (απειλείται το δικαίωμα στη ζωή, όπως και το δικαίωμα της προστασίας έναντι των βασανιστηρίων καθώς και το δικαίωμα στη σωματική ακεραιότητα). Οι βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες μιας βίαιης σύγκρουσης με όρους παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι καταστροφικές και αφήνουν βαθιές πληγές στις κοινωνίες.
- Συνδέοντας την κλιμακούμενη μη ανεκτικότητα με τη βία, το Εκπαιδευτικό Πακέτο δίνει μια διαφορετική οπτική σε αυτά τα ζητήματα· βλ. το κείμενο που ακολουθεί «οι διαφορές μεταξύ των ανθρώπων σπάνια γίνονται αντιληπτές ως θετικό στοιχείο, συνήθως οδηγούν στην

καχυποψία και στην απόρριψη».

Τα στατιστικά στοιχεία που ακολουθούν καταδεικνύουν το κόστος της βίας τόσο σε ανθρώπους όσο και σε χρήματα:

Άμεση βία:

1. Στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, παρά το Γενικό Πλαίσιο των Ειρηνευτικών Συμφωνιών του 1995, 850.000 - 1.200.000 άνθρωποι παραμένουν εκτοπισμένοι στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό της χώρας ως πρόσφυγες· περίπου 17.000 άνθρωποι ακόμη θεωρούνται αγνοούμενοι.
2. 800.000 άνθρωποι πέθαναν μέσα σε τρεις μήνες στον πόλεμο της Ρουάντας.
3. Ο συνολικός αριθμός των ανθρώπων που πέθαναν στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν 8.538.315.
4. Στη δεκαετία του 1990, 5 εκατομμύρια άνθρωποι πέθαναν σε εμφύλιες συρράξεις ανά τον κόσμο.
5. 500 εκατομμύρια μικρά όπλα κυκλοφορούν στον κόσμο.
6. Στη δεκαετία του 1990, οι πόλεμοι και οι εσωτερικές διαμάχες εξανάγκασαν 50 εκατομμύρια ανθρώπους να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.
7. 800 θάνατοι τον μήνα οφείλονται σε νάρκες κατά προσωπικού.
8. Στα 1995, 53 εκατομμύρια άνθρωποι –1 στους 115 στον πλανήτη– ξεριζώθηκαν από τα σπίτια τους εκτοπιζόμενοι είτε εντός των χωρών τους είτε ως πρόσφυγες στο εξωτερικό.

Έμμεση βία:

1. Περίπου 17 εκατομμύρια άνθρωποι κάθε χρόνο πεθαίνουν λόγω έλλειψης φαρμάκων.
2. Περίπου 24.000 άνθρωποι πεθαίνουν από πείνα κάθε μέρα. Αυτό σημαίνει ένας άνθρωπος κάθε 3,5 δευτερόλεπτα.
3. Πάνω από 30.000 παιδιά πεθαίνουν κάθε μέρα από ασθένειες που θα μπορούσαν εν πολλοίς να προληφθούν.

Η βία γενικά δεν αφήνει μόνο σωματικές πληγές αλλά και συναισθηματικές, σε κάθε άτομο που έχει εμπλακεί έμμεσα ή άμεσα σε συγκρούσεις, όπως οι πόλεμοι ή σε διαπροσωπική βία, όπως η ενδοοικογενειακή. Αυτές οι ουλές μπορούν να προκαλέσουν μακροπρόθεσμα τραύματα, που δεν είναι άμεσα ορατά. Και αυτές οι ουλές είναι αδύνατο να εκτιμηθούν με όρους χρηματικού κόστους.

? Πιστεύετε ότι θα πρέπει να υπάρχουν κανόνες που να περιορίζουν τα επίπεδα της βίας στα τηλεοπτικά προγράμματα;

Ημερομηνία Κλειδί

· Η τρίτη Τρίτη του
· Σεπτεμβρίου κάθε έτους
· Διεθνής Ημέρα Ειρήνης

· Η Διεθνής Εκστρατεία για την
· Απαγόρευση των Ναρκών
· ήταν υποψήφια για το Νόμπελ
· Ειρήνης, το 1997 www.icbl.org

Προτεραιότητες στις δημόσιες δαπάνες (% του Α.Ε.Π.) 40

ΧΩΡΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 1995-1997	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ 1998	ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ 1998
ΑΓΚΟΛΑ	6,2 (1985-1987)	5,8	23,5
ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ	5,4	5,2	...
ΕΡΥΘΡΑΙΑ	1,8	...	22,9
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	4,0	1,7	9,0
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	7,7	7,422	
ΡΩΣΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ	3,5	2,5 (1990)	3,8
ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	7,5	12,8	13,2
ΤΟΥΡΚΙΑ	2,2	2,2 (1990)	5,0
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	5,6	3,6	3,1
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	5,3	5,9	2,5

Οι έξι χώρες με τις μεγαλύτερες στρατιωτικές δαπάνες το 2000³⁹ (σε δις δολάρια ΗΠΑ)

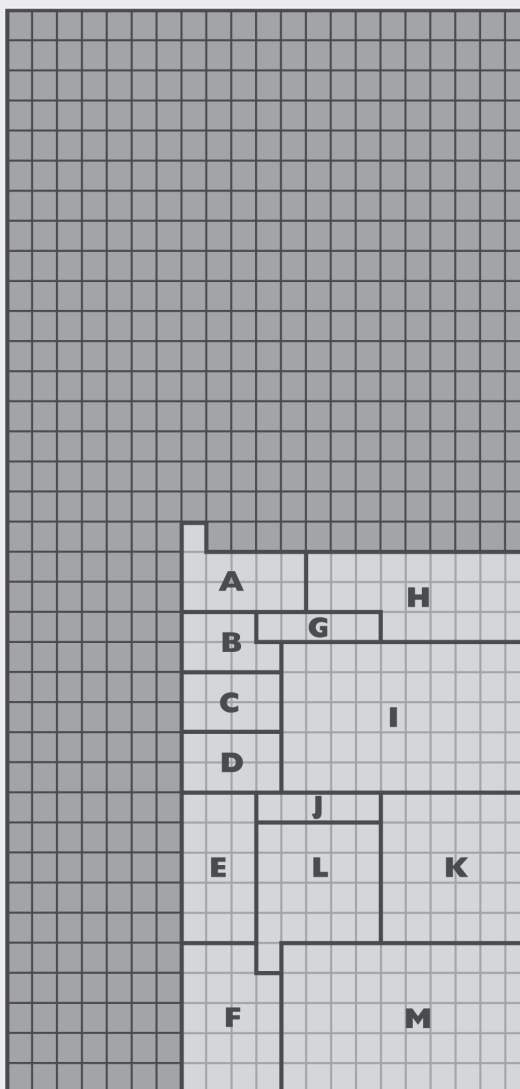
ΚΑΤΑΤΑΞΗ 2000 (1999)	ΧΩΡΑ	2000	ΜΕΡΙΔΙΟ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (%)
1 (1)	Η.Π.Α.	280,6	37
2 (7)	ΡΩΣΙΑ	43,9	6
3 (3)	ΓΑΛΛΙΑ	40,4	5
4 (2)	ΙΑΠΩΝΙΑ	37,8	5
5 (5)	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	36,3	5
6 (4)	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	33	4

ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ 41

Το διάγραμμα = Το Σύνολο των Παγκοσμίων Στρατιωτικών Δαπανών για το 2001 (756 δις δολάρια ΗΠΑ) = 1 δις δολάρια ΗΠΑ

Αναγκα ο ποσό γ α...

- A) τη σταθεροποίηση του πληθυσμού
10,5 δις δολάρια Η.Π.Α.
- B) την ανακοπή της αποψίλωσης των δασών
7 δις δολάρια Η.Π.Α.
- C) την ανακοπή του φαινομένου του θερμοκηπίου
8 δις δολάρια Η.Π.Α.
- D) την πρόληψη της όξινης βροχής
8 δις δολάρια Η.Π.Α.
- E) την παροχή υγιεινομικής περίθαλψης
15 δις δολάρια Η.Π.Α.
- F) την εξάλειψη της πείνας και της ελλειμματικής διατροφής
19 δις δολάρια Η.Π.Α.
- G) την ανακοπή της απίσχνανσης της οζονόσφαιρας
5 δις δολάρια Η.Π.Α.
- H) την ανακοπή της διάβρωσης του εδάφους
24 δις δολάρια Η.Π.Α.
- I) την παροχή καθαρής και ασφαλούς ενέργειας
  - Ανανεώσιμης ενέργειας: US\$17 δις δολάρια Η.Π.Α.
  - Ενεργειακής επάρκειας: US\$33 δις δολάρια Η.Π.Α.
- J) την εξάλειψη του αναλφαβητισμού
5 δις δολάρια Η.Π.Α.
- K) την αποπληρωμή των χρεών του αναπτυσσόμενου κόσμου
30 δις δολάρια Η.Π.Α.
- L) τη στέγαση
21 δις δολάρια Η.Π.Α.
- M) το καθαρό πόσιμο νερό
58 δις δολάρια Η.Π.Α.

Είναι η βία κάτι το φυσικό;

Πολλοί άνθρωποι είναι πεπεισμένοι ότι τα ανθρώπινα όντα είναι από τη φύση τους βίαια και, επομένως, οι πόλεμοι είναι αναπόφευκτοι, το ίδιο και οι συγκρούσεις, και γενικά η βία στη ζωή μας και στις κοινωνίες μας. Άλλοι ειδικοί ισχυρίζονται ότι μπορούμε να αποφύγουμε τη βίαιη σκέψη, τα βίαια συναισθήματα και τις βίαιες πράξεις. Η Δήλωση της Σεβίλλης για τη Βία που συντάχθηκε το 1986 από μια ομάδα λογίων και επιστημόνων από πολλές χώρες, από τον Βορρά και τον Νότο, την Ανατολή και τη Δύση, το επιβεβαιώνει δηλώνοντας ότι:

1. «Είναι επιστημονικά εσφαλμένη η άποψη ότι έχουμε εγγενή τάση, κληρονομημένη από τους ζωικούς μας προγόνους, προς τον πόλεμο...Ο πόλεμος είναι ένα αποκλειστικά ανθρώπινο φαινόμενο που δεν απαντάται στα άλλα ζώα...»
2. «Υπάρχουν κουλτούρες που δεν έχουν εμπλακεί σε πόλεμο εδώ και αιώνες και άλλες, οι οποίες ενεπλάκησαν σε συγκρούσεις σε κάποιες περιόδους συχνά και σε άλλες περιόδους σπάνια ...»
3. «Είναι επιστημονικά εσφαλμένη η άποψη ότι ο πόλεμος ή η οποιαδήποτε βίαιη συμπεριφορά είναι γενετικώς προγραμματισμένη στην ανθρώπινη φύση μας...»
4. «Είναι επιστημονικά εσφαλμένο να ισχυριστεί κανείς ότι εμείς οι άνθρωποι έχουμε «βίαιο εγκέφαλο»...το πώς συμπεριφερόμαστε εξαρτάται από τις συνήθειες και την κοινωνικοποίησή μας...»

Οι περισσότεροι έχουμε συνηθίσει από το περιβάλλον μας να αντιδρούμε βίαια και επιθετικά. Μαθαίνουμε να σκεφτόμαστε, να αισθανόμαστε και να δρούμε επιθετικά και μερικές φορές βίαια. Όπου κι αν ζούμε, δεχόμαστε πολιτισμική και κοινωνική πίεση, που μας εξοικειώνει με το να διαβάζουμε για τη βία, να βλέπουμε βία και να ακούμε για τη βία σχεδόν συνέχεια. Τηλεοπτικά προγράμματα, διαφημίσεις, εφημερίδες, βιντεοπαιχνίδια και βιομηχανίες του κινηματογράφου και της μουσικής συμβάλλουν έντονα στη δημιουργία αυτής της κατάστασης. Πριν την εφηβεία του, ένα παιδί έχει εκτεθεί σε χιλιάδες φόνους και βίαιες πράξεις απλώς με το να βλέπει τηλεόραση. Οι σύγχρονες κοινωνίες συνειδητά ή όχι υπερασπίζονται τη βία. Η βία θεωρείται θετική αξία και στους περισσότερους πολιτισμούς το να λείει κανείς όχι στη βία και να αποφεύγει τη σωματική σύγκρουση γίνεται αντιληπτό ως αδυναμία, ειδικά στην περίπτωση των αντρών, που δέχονται πολύ πίεση σχετικά με αυτό από πολύ νεαρή ηλικία.

? Συμφωνείτε με τον ισχυρισμό ότι η βία δεν μπορεί να δικαιολογηθεί σε καμία περίπτωση, ούτε όταν στρέφεται εναντίον εξαιρετικά βίαιων ανθρώπων;

Η παρενόχληση στο πλαίσιο του σχολείου ή το φαινόμενο των «νταϊδών» [bullying] είναι μια μορφή διαπροσωπικής βίας που δείχνει το πώς κάποιοι/ες ασκούν βία για να νιώσουν πιο δυνατοί/ές με το να βλάπτουν τους γύρω τους. Το 2001 μια έρευνα έδειξε ότι σχεδόν οι μισοί μαθητές από ένα δείγμα στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης της Ισπανίας γνώριζαν περιπτώσεις συμμαθητών/τριών τους που ταπεινώνονταν από άλλους συμμαθητές/τριες τους.

Πέρα από αυτού του είδους την παρενόχληση, υπάρχουν πολλές άλλες μορφές διαπροσωπικής βίας: Βία που σχετίζεται με το αλκοόλ και τα ναρκωτικά, βία των συμμοριών, εξαναγκαστική πορνεία, δουλεία, βία στα σχολεία και βία που σχετίζεται με τον ρατσισμό σε όλες τις εκφάνσεις του. Όλες αυτές είναι μορφές βίας που επηρεάζουν τις ζωές μας. Κάποιες απ' αυτές τις μορφές βίας επηρεάζουν κατ' εξοχήν τους νέους και τις νέες – λ.χ., η βία των συμμοριών, η βία στα σχολεία και η ρατσιστική βία.

? Συμφωνείτε με την άποψη ότι οι «αληθινοί άντρες» δεν πρέπει να φοβούνται τη βία;

Η σεξουαλική κακοποίηση και η βία ενάντια στις γυναίκες ή στα παιδιά (ή ακόμα και στους άντρες) είναι διαδεδομένα φαινόμενα στις κοινωνίες μας. Τα περισσότερα κρούσματα συμβαίνουν στο σπίτι ή σε ιδιωτικούς χώρους και όχι στον δρόμο, σε αντίθεση με την κοινή πεποίθηση. Οι παραβάτες συχνά είναι γνωστοί των θυμάτων και καταχρώνται την εμπιστοσύνη τους. Τα περισσότερα από τα θύματα δεν αναφέρουν το έγκλημα ή περιμένουν

Σημαντική ημερομηνία

25 Νοεμβρίου

Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας Κατά των Γυναικών

«Όπως ο πόλεμος ξεκινάει στα μυαλά των ανθρώπων, έτσι και η ειρήνη ξεκινάει στη σκέψη μας. Το ίδιο είδος που έχει εφεύρει τον πόλεμο, είναι ικανό να ανακαλύψει και την ειρήνη. Την ευθύνη την έχουμε όλοι μας»

Δήλωση της Σεβίλλης για τη Βία

- χρόνια μέχρι να κάνουν κάτι τέτοιο. Αυτό οφείλεται σε πολλούς λόγους, που τις περισσότερες
- φορές αλληλοδιαπλέκονται και έχουν να κάνουν και με τις ιδιαιτερότητες της κατάστασης,
- την ταυτότητα του δράστη, τη φύση (από την άποψη της συχνότητας και της διάρκειας)
- της κακοποίησης, την προσωπικότητα του θύματος κ.λπ. Ενδέχεται το θύμα να είναι πολύ
- νεαρό σε ηλικία και να μην αντιληφθεί τι συμβαίνει, μέχρι πολύ αργότερα στη ζωή του ή να
- χρειάζεται τη βοήθεια του δράστη και να μην έχει να προστρέξει σε κάποιον άλλο ή, ακόμα,
- να πει την ιστορία σε κάποιον/α, που αρνείται τελικά να βοηθήσει ή που δεν πιστεύει τα όσα
- το θύμα τού/τής λέει, κάτι που συμβαίνει πολύ συχνά στην περίπτωση παιδιών-θυμάτων.
- Ή, ακόμα, ενδέχεται το θύμα να νιώθει ντροπή, ενοχή και ότι τον/την έχουν προδώσει, να
- νιώθει ότι απειλείται ή ότι ο δράστης τον/την χειρίζεται. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων,
- ο δράστης είναι μέλος της οικογένειας.

· Αναφορές

- *Declaration on the Rights of Peoples to Peace, A/RES/39/11, United Nations General Assembly, 12 November 1984.*
- *Human Development Report 2000, United Nations Development Programme, Oxford University Press, USA, 2000.*
- *Report 2000, Amnesty International, Amnesty International Publications, UK, 2000.*
- *The Seville Statement on Violence, www.unesco.org/human-rights/hrfv.htm, Spain, 1986.*
- *Tyler, J., Berry A. (Comp.), Time to abolish war, a youth agenda for peace and justice, Hague Appeal for Peace, European Youth Foundation, 2001.*
- *United Nations Commission on Human Rights, Resolution on the Promotion of the Right of Peoples to Peace, E/CN.4/RES/2001/69, 25 April 2001.*
- *Fisas, V., Introducción al estudio de la paz y del conflicto, Lerna, Barcelona, 1987.*
- *Voices of youth explore children and war, www.unicef.org/voy/meeting/war/war-exp2.html, Unicef.*
- *World Report 2001, Human Rights Watch, USA, 2000.*

ΦΤΩΧΕΙΑ

Η φτώχεια είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα το οποίο μεγαλώνει. Έχουμε την τάση να το συνδέουμε με την υποσαχάρια Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική, αλλά και στην Ευρώπη η φτώχεια πλήττει εκατομμύρια ανθρώπους. Στην Ε.Ε. από τα 400 εκατομμύρια κατοίκους τα 60 εκατομμύρια ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας (το οποίο ορίζεται ως το 50% του μέσου εισοδήματος της χώρας), ενώ 2,7 εκατομμύρια είναι άστεγοι. Στην Ισπανία, το 20% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας και το 4,5% ζει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1/3 των παιδιών μεγαλώνουν στη φτώχεια.

«Δε θα πρέπει να παραδώσουμε στις μελλοντικές γενιές μια εγωιστική Ευρώπη που να είναι τυφλή και κουφή στις ανάγκες των άλλων»

Vaclav Havel

Η φτώχεια σε μετάβαση

« (...) σχεδόν όλες οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες υπέστησαν σημαντική αύξηση στα ποσοστά της φτώχειας κατά τη μεταβατική περίοδο. Παρόλ' αυτά, η φτώχεια δεν είναι ένα τελείως νέο φαινόμενο και δεν οφείλεται αποκλειστικά στη διαδικασία μετάβασης. Η φτώχεια υπήρχε και πριν στη Σοβιετική Ένωση και στην περιοχή, αν και για πολιτικούς και ιδεολογικούς λόγους δεν αναγνωριζόταν. Μια κοινωνική ομάδα την οποία δεν έπληττε η φτώχεια παλιότερα ήταν οι εργάτες του δημόσιου τομέα, οι οποίοι είδαν τους μισθούς και το επίπεδο διαβίωσής τους να πέφτει δραματικά. Η ανεργία είναι μια από τις κύριες αιτίες της φτώχειας στην περιοχή». *Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), 2001*

Η φτώχεια στον κόσμο

«Στις πλούσιες χώρες, λιγότερο από ένα παιδί στα 100 δεν καταφέρνει να γίνει 5 χρονών, ενώ στις φτωχότερες χώρες μόνο 5 από τα 100 τα καταφέρνουν. Επίσης, ενώ στις πλούσιες χώρες λιγότερο από το 5% των παιδιών τρέφεται ανεπαρκώς, στις φτωχές χώρες το ποσοστό είναι 50%» *Παγκόσμια Τράπεζα, 2000*

Ορίζοντας τη φτώχεια

Η απόλυτη φτώχεια κρίνεται με βάση τις ελάχιστες προϋποθέσεις για την επιβίωση. Βάσει αυτού του τρόπου ορισμού, θεωρείται ότι υπάρχουν ελάχιστα όρια, κάτω από τα οποία οι άνθρωποι εμπίπτουν στην κατηγορία του «φτωχού». Ένα από τα συχνά χρησιμοποιούμενα μέτρα εκτίμησης είναι το επίπεδο του εισοδήματος: Εάν το εισόδημα ενός ατόμου ή μιας

Σχετικές Δραστηριότητες

- Το ωροσκόπιο της φτώχειας σελ 156
- Κάνε ένα βήμα μπροστά σελ 235
- Η πάλη για τον πλούτο και την εξουσία σελ 251
- Ποια είναι η θέση σου; σελ 277

«Η οικονομική ανάπτυξη διευρύνει τη βάση της ικανοποίησης των ανθρώπινων αναγκών, αλλά ο βαθμός στον οποίο αυτές ικανοποιούνται εξαρτάται από την κατανομή των πόρων στους ανθρώπους και από την κατανομή των ευκαιριών, ειδικά της απασχόλησης»

Moreira

οικογένειας πέφτει κάτω από ένα συγκεκριμένο επίπεδο, το οποίο θεωρείται το ελάχιστο που απαιτείται για ένα εύλογο στάνταρ διαβίωσης, τότε το άτομο ή η οικογένεια θεωρείται φτωχό.

Στη σχετική φτώχεια το επίπεδο της συγκεκριμένης ομάδας ορίζεται και μετριέται σε σχέση με άλλους στο ίδιο περιβάλλον, στην ίδια κοινότητα ή χώρα. Συνεπώς, κάποιος που θεωρείται φτωχός στον ανεπτυγμένο κόσμο, μπορεί ενδεχομένως να έχει μεγαλύτερο εισόδημα από κάποιον που θεωρείται ευκατάστατος σε μια αναπτυσσόμενη χώρα. Το νόημα της φτώχειας εξαρτάται από τα ήθη, τα όρια και τις αξίες της κάθε χώρας και περιφέρειας του κόσμου. Υπ' αυτή την έννοια, υπάρχει επίσης μια πολιτισμική διάσταση στην αντίληψη του τι συνιστά φτώχεια.

Σήμερα, πολλοί άνθρωποι αναγνωρίζουν ότι η φτώχεια δε μειώνεται απαραίτητα με την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Σε χώρες που έχουν μεγεθύνει την οικονομία τους, η φτώχεια δεν έχει εξαφανιστεί. Η Πολωνία, για παράδειγμα, έχει σημειώσει σημαντική επιτυχία στην οικονομική σφαίρα, αλλά η φτώχεια εξακολουθεί να αυξάνεται.

Γίνεται γενικά αποδεκτό ότι η «φτώχεια είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο έχει νοητικές, πολιτικές, κοινοτικές και άλλες πτυχές» πέραν της υλικής διάστασης (η οποία συνήθως εκφράζεται με όρους νομισματικής αξίας). Οι παράγοντες που σχετίζονται με τη φτώχεια μπορούν να είναι οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί ή περιβαλλοντικοί. Η φτώχεια έχει πολλά πρόσωπα. Μπορεί να είναι αστική ή της υπαίθρου, μόνιμη ή παροδική. Ορισμένοι ενδέχεται να είναι φτωχοί σε όλη τους τη ζωή, ενώ άλλοι πιθανά να κινούνται εντός και εκτός της φτώχειας. Δεν είναι μια σταθερή κατάσταση.

Μια ακόμη σημαντική διάσταση της φτώχειας αφορά σε αυτό που έχει ονομαστεί «αποκοπή της φτώχειας». Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό των γυναικών που πλήττονται από τη φτώχεια είναι μεγαλύτερο, κάτι που αναδεικνύει τις έμφυλες διαστάσεις της φτώχειας.

Φτώχεια και ανθρώπινα δικαιώματα

Η Διακήρυξη της Βιέννης και το Πρόγραμμα για Δράση που υιοθετήθηκαν κατά το Παγκόσμιο Συνέδριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη Βιέννη της Αυστρίας (Ιούνιος 1993) σημειώνουν ότι «η ύπαρξη εκτεταμένης ακραίας φτώχειας αναστέλλει την πλήρη και ουσιαστική απολαβή ανθρωπίνων δικαιωμάτων... ειδικά οικονομικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων (Άρθρο 14)».

Είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι η στέρηση υγειονομικής περίθαλψης, εκπαίδευσης, ισότητας, καταλύματος κ.ο.κ., που είναι κάποιες από τις επιπτώσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, παρεμποδίζουν την απόλαυση και των αστικών και των πολιτικών δικαιωμάτων, κάτι που με τη σειρά του δεν επιτρέπει στους ανθρώπους να διεκδικήσουν οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα. Αυτό είναι ένα ξεκάθαρο παράδειγμα του αδιαχώριστου και της αλληλεξάρτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το Κίνημα Νεολαίας του Τέταρτου Κόσμου είναι μέρος του κινήματος του 4ου κόσμου, μιας οργάνωσης που είναι αφιερωμένη στην καταπολέμηση της φτώχειας

www.atd-fourthworld.org

Η Διεθνής Αμνηστία και τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα

Η Διεθνής Συνάντηση του Συμβουλίου της Διεθνούς Αμνηστίας, που πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 2001, συμφώνησε να επεκτείνει τη δικαιοδοσία της οργάνωσης προκειμένου να εργαστεί για ένα ευρύτερο φάσμα δικαιωμάτων. Από τώρα και στο εξής η οργάνωση δε θα ασχολείται μόνο με την καταπολέμηση των βασανιστηρίων ή υπέρ κρατουμένων συνείδησης, αλλά και ενάντια σε όλες τις μορφές διάκρισης, είτε επηρεάζουν πολιτικά ή οικονομικά δικαιώματα είτε επηρεάζουν κοινωνικά ή πολιτισμικά δικαιώματα.

Η Διακήρυξη του Δικαιώματος στην Ανάπτυξη, την οποία υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. στις 4 Δεκεμβρίου του 1986, είναι το πρώτο διεθνές κείμενο, το οποίο αναφέρεται αποκλειστικά στο δικαίωμα στην ανάπτυξη. Συνδέεται στενά με τη δεύτερη γενιά ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτή περιγράφεται στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοι-

ωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα. Η Ανάπτυξη ορίζεται στο Άρθρο 1 ως «μια παγκόσμια οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και πολιτική διαδικασία που τείνει στη βελτίωση της ευημερίας όλων των λαών και των ατόμων στη βάση της ελεύθερης, ενεργού και σημαντικής συμμετοχής στην ανάπτυξη και στη δίκαιη κατανομή των όσων απορρέουν από αυτήν. Το Άρθρο 2 της ίδιας διακήρυξης δίνει έμφαση στο ότι «Το ανθρώπινο πρόσωπο είναι το κύριο υποκείμενο της ανάπτυξης και θα πρέπει να είναι ενεργά συμμετέχον και ωφελούμενο από το δικαίωμα στην ανάπτυξη».

? Θεωρείτε ότι τα κείμενα που έχουν συμφωνηθεί από τις κυβερνήσεις μπορούν όντως να αλλάξουν κάτι στον αγώνα ενάντια στη φτώχεια στον κόσμο;

Στην Παγκόσμια Συνάντηση Κορυφής του 1995, που έμεινε γνωστή ως Συνάντηση της Κοπεγχάγης, 185 χώρες μέσω αντιπροσώπων τους δεσμεύτηκαν στον αγώνα ενάντια στην απόλυτη φτώχεια και υιοθέτησαν συγκεκριμένα πλαίσια δράσης και προτάσεις προς αυτόν το στόχο. Οι επικεφαλής των κυβερνήσεων και των κρατών υιοθέτησαν μια διακήρυξη και ένα πλάνο δράσης, γνωστό ως «Copenhagen + 6», αλλά μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2001 κανείς από τους στόχους που τέθηκαν δεν είχε επιτευχθεί επαρκώς.

Τα υπάρχοντα διεθνή και περιφερειακά όργανα έχουν περιορισμένη αποτελεσματικότητα στην καταπολέμηση της φτώχειας. Ένας λόγος είναι ότι πολλά από αυτά τα όργανα δεν περιλαμβάνουν και τους μηχανισμούς επιβολής της τήρησης αυτών των δικαιωμάτων. Ένας άλλος λόγος είναι ότι παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί τα τελευταία 50 χρόνια στην ανάπτυξη ενός πλαισίου δράσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παρά την αποδοχή από τη διεθνή κοινότητα ότι η βιώσιμη ανθρωπίνη ανάπτυξη δεν είναι δυνατή χωρίς τον σεβασμό προς τα ανθρωπίνια δικαιώματα, δεν υπάρχει ακόμη κάποια άμεση σύνδεση ανάμεσα στη φτώχεια και στα ανθρωπίνια δικαιώματα. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τα δύο Διεθνή Σύμφωνα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν αναφέρουν στις εισηγήσεις τους την ελευθερία από την ένδεια, και οι συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν προβλέπουν μέτρα σχετικά με το δικαίωμα σε ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, συμπεριλαμβανομένης της σίτισης, της ένδυσης και της στέγασης.

Ημερομηνίες Κλειδιά

17 Οκτωβρίου

Διεθνής ημέρα για την εξάλειψη της φτώχειας

5 Δεκεμβρίου

Διεθνής ημέρα εθελοντισμού για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

Με την προοπτική της διασφάλισης μιας ουσιαστικής άσκησης του δικαιώματος στην προστασία έναντι της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν:

(α) να πάρουν μέτρα εντός του πλαισίου μιας συνολικής και συντονισμένης προσέγγισης προκειμένου να προαγάγουν την αποτελεσματική πρόσβαση των ατόμων, που ήδη αντιμετωπίζουν ή κινδυνεύουν να περιπέσουν στη φτώχεια και να αποκλειστούν κοινωνικά, όπως και των οικογενειών τους, στην απασχόληση, στη στέγαση, στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση, στον πολιτισμό και σε κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες,

(β) να αναθεωρήσουν τα μέτρα αυτά προκειμένου να υποστούν προσαρμογές, αν αυτό κριθεί απαραίτητο.

Αναθεωρημένη Κοινωνική Χάρτα, Άρθρο 30

Τελικές επισημάνσεις

Μια από τις πιο κοινές προκαταλήψεις αναφορικά με τους φτωχούς ανθρώπους είναι ότι αυτοί βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση επειδή το θέλουν ή επειδή απλώς δεν εργάζονται αρκετά σκληρά –υπονοώντας ότι είναι τεμπέληδες και ανεύθυνοι. Έτσι, η ευθύνη για τη φτώχεια βαραινεί αποκλειστικά το άτομο. Και υπονοείται ότι η κοινωνία δε θα πρέπει να θεωρείται υπεύθυνη και ότι δεν μπορεί να κάνει τίποτα για τους φτωχούς. Αυτή η προσέγγιση είναι αντίθετη με μια κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γιατί δε δίνει τη δυνατότητα σε ανθρώπους που νιώθουν αποκλεισμένοι να ζήσουν με αξιοπρέπεια και να είναι φορείς δικαιωμάτων. Επιπρόσθετα, συμψηφίζει τις συνέπειες της φτώχειας (αλλαγμένα πρότυπα συμπεριφοράς, κατάχρηση ουσιών, άρνηση εργασίας, χρήση αλκοόλ, κ.λπ.) με τις σύνθετες αιτίες της.

- Για την εξάλειψη της φτώχειας θα πρέπει να θίξουμε τις αιτίες της, όχι απλώς τις άμεσες ανάγκες, και αυτό απαιτεί μείζονα πολιτική προσπάθεια, ειδικά από κράτη και διεθνείς οργανισμούς: η φτώχεια έχει μια έντονη πολιτική διάσταση.

«Ο αγώνας ενάντια στη φτώχεια είναι ένα βαθύτατο πολιτικό ζήτημα. Η φτώχεια στις περισσότερες κοινωνίες έχει να κάνει με τις ανισότητες στην κατανομή της εξουσίας, του πλούτου και των ευκαιριών».

Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), 2001.

? Συμφωνείτε με αυτή τη δήλωση;

Παραδείγματα κοινωνικών δεικτών σχετιζόμενων με τη φτώχεια: η ανεργία και η νεολαία στην Ανατολική Ευρώπη

Όπως και στη Δύση, οι νέοι και οι νέες εμφανίζουν μεγαλύτερους δείκτες ανεργίας από τους ενήλικες. Το 1999, υπήρχαν περίπου 65 εκατομμύρια νέοι και νέες 15 ως 24 ετών στις κεντρικές και ανατολικές χώρες και στην Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών (27 χώρες). Από τον συνολικό νεανικό πληθυσμό, το 27% (18 εκατομμύρια άνθρωποι) δεν ήταν ούτε στην εκπαίδευση ούτε στην απασχόληση. Ο μέσος όρος ανεργίας για τις 18 χώρες ήταν 30%, το διπλάσιο του συνολικού δείκτη ανεργίας. Η ανεργία των νέων είναι ιδιαίτερα υψηλή στη νοτιοανατολική Ευρώπη (71% στην Π.Γ.Δ.Μ., 61% στην πρώην Γιουγκοσλαβία, 35% στη Βουλγαρία), στον Καύκασο (46% στο Αζερμπαϊτζάν, 27% στη Γεωργία) και στην Κεντρική Ασία (37% στο Κιργιστάν, 33% στο Τατζικιστάν).⁴²

Παράδειγμα εθνικού σχεδίου καταπολέμησης της φτώχειας

Οι δυσκολίες και οι δυστυχίες των παιδιών της Μολδαβίας είναι ανησυχητικές. Σε πολλές οικογένειες η κύρια πηγή εισοδήματος είναι ένα μικρό επίδομα παιδιού. Τα τελευταία χρόνια επιδεινώθηκαν τα διατροφικά επίπεδα στα παιδιά των φτωχών οικογενειών, με όλες τις συνέπειες που αυτό μπορεί να έχει για την υγεία και την νοητική ανάπτυξή τους. Η κυβέρνηση αποφάσισε να αναπτύξει ένα ειδικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, ως μέρος του Βραχυπρόθεσμου Προγράμματος της χώρας για την Αντιμετώπιση της Φτώχειας. Αυτή η πρωτοβουλία προσφέρει αρχικά ένα ευρύ φάσμα μέτρων που στοχεύουν στη θέσπιση ενός συστήματος κοινωνικής πρόνοιας για τα ορφανά και τα ανάπηρα παιδιά, όπως και για τα παιδιά από φτωχές οικογένειες ⁴³.

Αναφορές

Bilan économique et social 2000, le Monde, France, Édition 2001.

Choices for the poor, United Nations Development Programme, New York, 2001.

Human Development Report 2001, United Nations Development Programme, New York, 2001.

Moreira, C, Eradication of poverty in the world: an assessment on the threshold of the year 2000, Social Watch, www.socwatch.org.uy/, Uruguay, 2000.

Pettiti, L, Meyer-Bisch, P., «Human rights and extreme poverty», Human Rights, New Dimensions and Challenges, Ed. J. Symonides, Unesco, Paris, 1998, pp. 157-176.

Report of the expert seminar on human rights and extreme

poverty, 7-10 February 2001, E/CN.4/2001/54/Add.1, United Nations Commission on Human Rights, Geneva, March 2001.

The dimensions of poverty, Social Watch, www.socwatch.org.uy/, Uruguay, 1997. «Young people in changing societies», Regional Monitoring Reports, No 7, Florence: Unicef Innocenti Research Center, 2000.

Κοινωνικά Δικαιώματα

Μια ματιά στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη

Ενώ η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εγγυάται τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα, ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης εγγυάται τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των συμβαλλόμενων κρατών.

Η Κοινωνική Χάρτα υιοθετήθηκε το 1961 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και τρία πρωτόκολλα προστέθηκαν σε αυτήν το 1988, 1991 και 1995. Η Χάρτα και το πρωτόκολλο του 1988 εγγυώνται μια σειρά δικαιωμάτων, τα οποία μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες:

- *Εργασιακές συνθήκες*, οι οποίες περιλαμβάνουν την απαγόρευση της εξαναγκαστικής εργασίας, τη μη διάκριση στα εργασιακά περιβάλλοντα, συνδικαλιστικά δικαιώματα, απαγόρευση της παιδικής εργασίας κάτω από την ηλικία των 15 ετών και προστασία των εργαζομένων 15 ως 18 ετών, ίση μεταχείριση των μεταναστών εργατών κ.ο.κ.
- *Κοινωνική συνοχή*, η οποία περιλαμβάνει το δικαίωμα στην υγεία, στην κοινωνική ασφάλεια, στην ιατρική βοήθεια, το δικαίωμα των γηραιότερων στην προστασία κ.ο.κ.

Η αναθεωρημένη Κοινωνική Χάρτα υιοθετήθηκε το 1996. Τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 1999 και προοδευτικά θα αντικαταστήσει τη Χάρτα του 1961. Αυτό το νέο κείμενο εγγυάται την ισότητα αντρών και γυναικών, την προστασία σε περίπτωση απόλυσης, την αξιοπρέπεια των εργατών στον εργασιακό χώρο, την προστασία έναντι της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, το δικαίωμα στη στέγαση και στην ενίσχυση του δικαιώματος της ελευθερίας έναντι των διακρίσεων.

Η Χάρτα περιλαμβάνει έναν μηχανισμό ελέγχου που βασίζεται στην παρουσίαση εθνικών αναφορών από τα συμβαλλόμενα κράτη (Πρωτόκολλο του 1991) καθώς και ένα σύστημα συλλογικής διατύπωσης παραπόνων (Πρωτόκολλο του 1995), το οποίο επιτρέπει μεταξύ άλλων σε συνδικάτα και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις να κάνουν συλλογικά καταγγελίες.

- ❓ **Νομίζετε ότι τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να είναι ιδιωτικά ή δημόσια;**

«Όταν σκέφτομαι τι είναι η δουλειά, καταλήγω ότι είναι κυρίως το να έχεις τον έλεγχο της μοίρας σου αντί να είσαι έρμαιο άλλων δυνάμεων»

Gary Sinise

Σχετικές Δραστηριότητες

- Το γλωσσάρι της παγκοσμιοποίησης σελ 70
- Ιστορία δύο πόλεων σελ 73
- Ιστορία του Ashique σελ 95
- Προσοχή, παρακολουθούμε σελ 99
- Διαφορετικοί μισθοί σελ 112
- Το ωροσκόπιο της φτώχειας σελ 156
- Δείτε την ικανότητα σελ 227
- Συνεδρίαση Συνδικαλιστικής Οργάνωσης σελ 266
- Εργασία και μωρά σελ 283

· Το δικαίωμα στην εργασία

- Το δικαίωμα στην εργασία, ως ένα από τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, προστατεύεται από τις εγγυήσεις διεθνών κειμένων, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Άρθρο 23), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (Άρθρο 6) και ο αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης.
- Όταν ένα κράτος αναγνωρίζει το δικαίωμα στην εργασία, δε δεσμεύεται για την παροχή δουλειάς σε όλους όσους το επιθυμούν, καθώς μια τέτοια υποχρέωση θα ήταν ανεφάρμοστη. Αυτό που εννοείται από αυτή τη δέσμευση είναι ότι το κράτος οφείλει να αναπτύξει οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες τέτοιες που να δημιουργούν δουλειές.
- Το δικαίωμα στην εργασία είναι σημαντικό καθ'αυτό αλλά και ως βασική συνθήκη διασφάλισης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Μόνο αν το δικαίωμα στην εργασία διασφαλίζεται πρώτο, είναι δυνατή η πραγματική άσκηση αρκετών άλλων δικαιωμάτων.
- Συμπληρωματικά προς το δικαίωμα στην εργασία λειτουργεί το δικαίωμα στις δίκαιες συνθήκες εργασίας. Αυτό το δικαίωμα ειδικά περιλαμβάνει εγγυήσεις κατά των διακρίσεων, για δίκαιη αμοιβή και άδεια μετ'αποδοχών όπως και για εργασία με εύλογο ωράριο και ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον εργασίας, το οποίο να διασφαλίζει τη σωματική και διανοητική ευεξία του ατόμου. Αυτές οι εγγυήσεις δόθηκαν σε μια προσπάθεια να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι ξεκινούν και συνεχίζουν την εργασία τους σε αξιοπρεπείς συνθήκες. Η εργασία δε θα πρέπει να αποτελεί ένα αβάσταχτο άγχος ούτε αυτοσκοπό, αλλά θα πρέπει να νοείται ως ένα μέσο διασφάλισης τουλάχιστον των βασικών αναγκών, όπως της τροφής, της ένδυσης, της στέγης και της εκπαίδευσης.

· **? Νομίζετε ότι οι άνεργοι θα πρέπει να υποστηρίζονται από το κράτος;**

· Ανεργία: μια νεανική οπτική στο θέμα

- Το να έχει κανείς δουλειά σημαίνει πολύ περισσότερα από το να έχει απλώς τα μέσα να υποστηρίξει τον εαυτό του. Μέσα από την απασχόληση, τα άτομα (και ειδικά οι νέοι και οι νέες) αποκτούν πολλές δεξιότητες - από βασικές τεχνικές δεξιότητες μέχρι προσωπικές δεξιότητες.
- Η ανεργία και οι κακές συνθήκες εργασίας είναι μέρη ενός σύνθετου και αλληλεξαρτώμενου πλέγματος ζητημάτων, το οποίο δημιουργεί εμπόδια στην πλήρη ανάπτυξη των ανθρώπων και στη διατήρηση της εγγενούς τους αξιοπρέπειας. Τέτοιες συνέπειες είναι, λ.χ., η αδυναμία των ανέργων να πληρώσουν για να έχουν ικανοποιητικές συνθήκες ζωής για τους ίδιους και για όσους εξαρτώνται απ'αυτούς, η μεγάλη έκταση μαύρης εργασίας, που πλήττει την ασφάλεια των εργατών και τη δύναμή τους να προστατεύουν τα δικαιώματά τους και, τέλος, η ανάγκη για ένα πλαίσιο κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να παρέχεται βοήθεια στους ανέργους.

Τα ποσοστά ανεργίας σε κάποιες Ευρωπαϊκές χώρες⁴⁴

Χώρα	Ανεργία στους νέους (και νέες) (%)	Ανεργία γενικά (%)
Κροατία	31.4	9.9
Γερμανία	10.7	9.9
Λετονία	25.5	13.8
Ρωσία	26.8	13.3
Σλοβακία	20.4	11.1
Ισπανία	39.2	20.9
Σουηδία	11.2	5.3
Ολλανδία	5.1	3.8
Ηνωμένο Βασίλειο	13.6	7.1

Η μετάβαση από το σχολείο στην εργασία είναι ένα κρίσιμο στάδιο για τους νέους και τις νέες και για την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη στην ενήλικη ζωή τους. Οι συνέπειες του να είσαι άνεργος σε νεαρή ηλικία μπορεί να είναι σοβαρές. Η ανεργία των νέων συχνά σχετίζεται με κοινωνικά προβλήματα, όπως η βία, το έγκλημα, η αυτοκτονία και η κατάχρηση αλκοόλ και ουσιών.

Τα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των νέων είναι συχνά υψηλότερα από αυτά των ενηλίκων. Αυτή η διαφορά μπορεί να είναι μεγάλη ή μικρή, ανάλογα με το πλαίσιο κάθε χώρας.

Διάφορες αιτίες υπάρχουν για τις επιπτώσεις της ανεργίας στους νέους: Ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας, οι τεχνικές και οργανωτικές αλλαγές που έχουν δημιουργήσει ζήτηση για περισσότερα προσόντα και η κρίση της αγοράς εργασίας, που σηματοδοτεί δυσκολότερες συνθήκες για τους ανέργους.

Εργατικές ενώσεις: δουλεύοντας για τους εργαζομένους

Η ιστορία των εργατικών ενώσεων είναι πολύ μακρά. Τα δικαιώματα των εργαζομένων έχουν αναμφίβολα αυξηθεί έστω και σταδιακά και οι εργατικές ενώσεις έχουν παίξει ένα σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.

Ημέρα των Εργαζομένων: Πρωτομαγιά

Οι δυσκολίες και οι δυστυχίες των παιδιών της Μολδαβίας είναι ανησυχητικές. Σε πολλές οικογένειες η κύρια πηγή εισοδήματος είναι ένα μικρό επίδομα παιδιού. Τα τελευταία χρόνια επιδεινώθηκαν τα διατροφικά επίπεδα στα παιδιά των φτωχών οικογενειών, με όλες τις συνέπειες που αυτό μπορεί να έχει για την υγεία και την νοητική ανάπτυξή τους. Η κυβέρνηση αποφάσισε να αναπτύξει ένα ειδικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, ως μέρος του Βραχυπρόθεσμου Προγράμματος της χώρας για την Αντιμετώπιση της Φτώχειας. Αυτή η πρωτοβουλία προσφέρει αρχικά ένα ευρύ φάσμα μέτρων που στοχεύουν στη θέσπιση ενός συστήματος κοινωνικής πρόνοιας για τα ορφανά και τα ανάπηρα παιδιά, όπως και για τα παιδιά από φτωχές οικογένειες ⁴³.

Οι εργατικές ενώσεις υπαλλήλων (υπάρχουν και ενώσεις εργοδοτών) έχουν ως κύριο στόχο τους να εκπροσωπούν τα συμφέροντα των υπαλλήλων στους εργοδότες. Το δικαίωμα στην ίδρυση συνδικάτου και στη συμμετοχή σε αυτό είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Ένα συνδικαλιστικό κίνημα, το οποίο λειτουργεί καλά και απολαμβάνει τον σεβασμό, αποτελεί σε πολλές περιπτώσεις θετικό δείκτη της δημοκρατίας και του επιπέδου κατοχύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Πέρα από το να παίζουν ρόλο στον αγώνα για καλύτερες εργασιακές συνθήκες, τα συνδικάτα είχαν και συνεχίζουν να έχουν κρίσιμο ρόλο στην οικοδόμηση κοινωνικών κινημάτων και στην πορεία των κοινωνικών αλλαγών.

Ο ρόλος των εργατικών ενώσεων ήταν διαφορετικός από χώρα σε χώρα και από περίοδο σε περίοδο στην Ευρώπη. Σε κάποιες χώρες που είχαν την εξουσία φασιστικά και κομμουνιστικά καθεστώτα, τα συνδικάτα είχαν αλωθεί ή είχαν δημιουργηθεί από τις κρατικές αρχές και την πολιτική ελίτ και είχαν μετατραπεί σε εργαλεία καταπίεσης. Ως αποτέλεσμα αυτής της ιστορικής πραγματικότητας, πολλοί άνθρωποι επιδεικνύουν σκεπτικισμό για τον ρόλο που μπορούν να παίξουν οι εργατικές ενώσεις και μόνο τελευταία οι εργάτες από αυτές τις ενώσεις έχουν αρχίσει να αναγνωρίζουν τον θετικό ρόλο των εργατικών συνδικάτων στην προστασία των δικαιωμάτων τους. Κι άλλες διαφορές υπάρχουν στην Ευρώπη και αφορούν στον ρόλο και στην οργάνωση των εργατικών ενώσεων. Στις περισσότερες χώρες οι εργατικές ενώσεις είναι οργανωμένες σε συνομοσπονδίες.

· «Οι προλετάριοι δεν έχουν να χάσουν τίποτε άλλο, εκτός από τις αλυσίδες τους. Έχουν να κερδίσουν έναν κόσμο ολόκληρο».

· *Karl Marx*

· Κανείς δεν μπορεί να πετύχει μόνο με το ταλέντο. Ο Θεός δίνει το ταλέντο, η δουλειά μετατρέπει το ταλέντο σε μεγαλοφυΐα»

· *Anna Pavlova*

H Solidarnosc (Αλληλεγγύη) ήταν ένα νέο εθνικό κίνημα ενώσεων που σάρωσε την Πολωνία στη δεκαετία του 1980. Το κίνημα τυπικά ξεκίνησε με την υπογραφή των Συμφωνιών του Γκντανσκ στις 31 Αυγούστου του 1980, που μεταξύ άλλων προέβλεπαν το δικαίωμα στη σύσταση ανεξάρτητων συνδικάτων και το δικαίωμα στην απεργία. Στην πραγματικότητα, ξεκίνησε όταν οι εργάτες στα ναυπηγεία αποφάσισαν να διαδηλώσουν στις 14 Δεκεμβρίου του 1980, σε μια πορεία από τα ναυπηγεία μέχρι το κέντρο της πόλης του Γκντανσκ, η οποία κατεστάλη βίαια από την αστυνομία. Πολλές απεργίες το καλοκαίρι του 1980 έδειξαν ότι το κίνημα της Αλληλεγγύης είχε ριζώσει ως κίνημα κοινωνικής και δημοκρατικής αλλαγής. Τα μέλη της Αλληλεγγύης αυξήθηκαν σε 9 εκατομμύρια. Η κατασταλτική πολιτική της κομμουνιστικής κυβέρνησης έγινε φανερή, όταν απαγόρευσε την Αλληλεγγύη, η οποία υποχρεώθηκε έτσι να εργαστεί μυστικά για πολλά χρόνια.

· Νεολαία και συμμετοχή στις εργατικές ενώσεις

- Τα τελευταία χρόνια, οι εργατικές ενώσεις σε πολλές χώρες έχουν δει τους αριθμούς των μελών τους να μειώνονται. Πολλές εργατικές ενώσεις ανταποκρίθηκαν καθυστερημένα στις αλλαγές που βιώνουν οι νέοι και οι νέες και απέτυχαν να διατυπώσουν μια ημερήσια διάταξη που να τους έλκει σε επαρκείς αριθμούς προκειμένου να αντικαταστήσουν τα παραδοσιακά μέλη τους, τα οποία είχαν χάσει. Συνεπώς, πολλές ενώσεις αναπτύσσουν τώρα μια ημερήσια διάταξη που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες και την πραγματικότητα των νέων εργατών, όπως και τις κατάλληλες δομές για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες αυτού του τομέα. Κάποιες έχουν ιδρύσει επιτροπές νέων, λ.χ. οι ETUC και ICFTU – Διεθνής Συνομοσπονδία Ελεύθερων Εργατικών Ενώσεων.

· ? Είστε μέλος εργατικού σωματείου; Υπήρξατε ποτέ;

- Μεταξύ 1988 και 1997 οι ενώσεις που πρόσκεινται στην Deutscher Gewerkschaftsbund (DGB) έχασαν όχι λιγότερο από το 55,2% των νέων μελών τους.
- Μεταξύ 1987 και 1999 στη Σουηδία οι νέοι και νέες ηλικίας 16 ως 24 ετών, μέλη των εργατικών ενώσεων, μειώθηκαν από 62,7% σε 46,7%.
- Στην Ελλάδα, το 70,1% των νέων δήλωσαν έλλειψη εμπιστοσύνης στις εργατικές ενώσεις, ενώ μόνο το 22,9% δεν εμπιστευόταν τον στρατό και το 40,6% το σύστημα δικαιοσύνης⁴⁵.

· Παιδική εργασία

- Το ζήτημα της παιδικής εργασίας συγκεντρώνει σήμερα μεγάλη προσοχή. Τα παιδιά εμπλέκονται σε αναρίθμητες εργασίες, από τις οικιακές υπηρεσίες μέχρι τη βαριά βιομηχανική παραγωγή. Ο αριθμός των παιδιών αυτών είναι ανησυχητικός.
- Είναι δύσκολο να υπάρξουν συγκεντρωτικές στατιστικές για την παιδική εργασία, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις είναι παράνομη. Υπολογίζεται ότι περίπου 250 εκατομμύρια παιδιά μεταξύ 5 και 14 ετών εργάζονται, τα 120 εκατομμύρια σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης και τα 130 μερικής.
- Σχεδόν το 61% αυτών των παιδιών (κοντά 153 εκατομμύρια) βρίσκονται στην Ασία, το 32% (80 εκατομμύρια) στην Αφρική και το 7% (17,5 εκατομμύρια) στη Λατινική Αμερική.
- Η παιδική εργασία συναντάται και σε πολλές βιομηχανικές χώρες και είναι αναδυόμενο φαινόμενο στις Ανατολικοευρωπαϊκές Χώρες.
- Ο αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης έχει ενισχύσει τις εγγυήσεις για την προστασία των παιδιών και των νέων στο εργασιακό περιβάλλον, σε σχέση με τις εγγυήσεις που δίνονταν στη Χάρτα του 1961. Το Άρθρο 7 (1) προβλέπει ότι «με την προοπτική να διασφαλιστεί η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος των παιδιών και των νέων στην προστασία, τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν: να προβλέψουν ότι η ελάχιστη ηλικία εισαγωγής στην απασχόληση είναι τα 15 χρόνια, με εξαίρεση τα παιδιά

που απασχολούνται σε προβλεπόμενη ελαφρά εργασία, που δεν προξενεί βλάβη στην υγεία τους, την ηθική τους υπόσταση και την εκπαίδευσή τους». Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO), ο μείζων οργανισμός θέσπισης προδιαγραφών εργασίας, έχει επί μακρόν ασχοληθεί με την προσπάθεια εξάλειψης της παιδικής εργασίας και για τον στόχο αυτό έχει υιοθετήσει συστάσεις και συμβάσεις. Δύο από τις κύριες συμβάσεις ασχολούνται αποκλειστικά με την παιδική εργασία.

1. Η Σύμβαση του ILO για τις Χειρότερες Μορφές Παιδικής Εργασίας (1999) τέθηκε σε ισχύ το 2000. Προηγούμενες προσπάθειες να εξαλειφθεί η παιδική εργασία είχε αποτύχει και η γενική κατάσταση για τα εργαζόμενα παιδιά συνέχιζε να χειροτερεύει. Για τον λόγο αυτό, η διεθνής κοινότητα, με την αντίληψη «ένα βήμα τη φορά», αποφάσισε να καταργήσει εντελώς τις χειρότερες μορφές εργασίας. Από τον Νοέμβριο του 2001, 108 χώρες έχουν κυρώσει τη σύμβαση.
2. Η Σύμβαση του ILO για την Ελάχιστη Ηλικία (1973) είναι ένα άλλο παράδειγμα. Στο άρθρο 1 διατυπώνεται ότι «κάθε μέλος (...) αναλαμβάνει να ακολουθήσει μian εθνική πολιτική που να διασφαλίζει την ουσιαστική κατάργηση της παιδικής εργασίας και να αυξήσει σταδιακά την ελάχιστη ηλικία εισαγωγής στην απασχόληση σε ένα επίπεδο συμβατό με την πλήρη σωματική και πνευματική ανάπτυξη των νέων».

Ένα από τα μείζονα προγράμματα του ILO, που είναι αφιερωμένο στην εξάλειψη της παιδικής εργασίας, ονομάζεται Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο Άρθρο 32 (1) προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που θα μπορούσε να είναι επικίνδυνη ή θα μπορούσε να έρχεται σε σύγκρουση με την εκπαίδευση του παιδιού ή που θα μπορούσε να είναι βλαπτική για την υγεία ή τη σωματική, διανοητική, πνευματική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού».

Η παγκοσμιοποίηση έχει αρχίσει να επηρεάζει έντονα τα κοινωνικά δικαιώματα⁴⁷. Αυτή η διαδικασία, πράγματι, προωθεί πρακτικές που κλονίζουν κοινωνικές εγγυήσεις που γενικά θεωρούνται ως ελάχιστα εχέγγυα για τις βασικές εργασιακές συνθήκες. Με τη θεμελίωση της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς, πολλές εταιρείες θεωρούν την έλλειψη κοινωνικής προστασίας ως ένα «ελκυστικό» στοιχείο για επενδύσεις και για χαμηλού κόστους παραγωγή αγαθών. Η μετεγκατάσταση βιομηχανιών από χώρες όπου οι εργασιακές εγγυήσεις είναι υποχρεωτικές, σε άλλες χώρες όπου δεν παρέχουν τέτοιες εγγυήσεις στους εργάτες, θεωρείται ως βιώσιμη επιλογή για τους κερδοσκόπους.

Σε ένα πλαίσιο, στο οποίο η προτεραιότητα των περισσότερων εταιρειών είναι να αυξάνουν τα κέρδη τους, ακόμη και εις βάρος των κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων των εργατών τους, τα διεθνή και περιφερειακά όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που προβλέπουν κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, είναι απαραίτητα για την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Αναφορές

La Charte, ses protocoles, la Charte révisée, Editions du Conseil de l' Europe, 1998.

Conditions of employment in the European Social Charter. Study compiled on the basis of the case law of the European Committee of Social Rights, Council of Europe Publishing, 2000.

Pascual, S., Waddington, J., Young people: the labour market and trade unions. A report prepared for the Youth Committee of the European Trade Union Confederation, European Trade Union Confederation Publication, May 2000.

Solidarnosc, www.solidarnosc.org.pl

· «Η δουλειά θα σου μάθει τη
· δουλειά»

· *Εσθονική παροιμία*

· **Ο Διεθνής Οργανισμός
· Εργασίας [International
· Labour Organisation (ILO)]**

· Έχει παίξει μείζονα ρόλο
· στην ανάπτυξη και στον
· αγώνα των δικαιωμάτων των
· εργατών και έχει συμβάλει
· στην εκπαίδευση και στην
· προαγωγή των κατάλληλων
· δομών για την προώθηση των
· δικαιωμάτων των εργατών,
· www.ilo.org

· **Τα ποσοστά των
· παιδιών μεταξύ δέκα και
· δεκατεσσάρων ετών που
· εργάζονται είναι:**

· 30.1% στο Μπαγκλαντές,
· 11.6% στην Κίνα, 14.4% στην
· Ινδία, 17.7% στο Πακιστάν,
· 24% στην Τουρκία, 20.5%
· στην Ακτή Ελεφαντοστού,
· 11.2% στην Αίγυπτο, 41.3%
· στην Κένυα, 25.8% στη
· Νιγηρία, 31.4% στη Σενεγάλη,
· 4.5% στην Αργεντινή, 16.1%
· στη Βραζιλία, 6.7% στο
· Μεξικό, 0.4% στην Ιταλία και
· 1.8% στην Πορτογαλία.

- *Taking steps; young people and social protection in the European Union, European Youth Forum.*
- *Unicef (2000), «Young people in changing societies», Regional Monitoring Reports, No 7, Florence*
- *Innocenti Research Centre.*
- *United Nations, World Bank, ILO Policy, A global alliance for youth employment: recommendations of the High Level Panel of the United Nations Secretary-General's Youth Employment Network,*
- *www.un.org/esa/socdev/youthemployment/index.html*
- Σημειώσεις
- 45. *Extract from Pascual, S., Waddington, J., Young people: the labour market and trade unions. A report prepared for the Youth Committee of the European Trade Union Confederation, European Trade Union Confederation Publication, May 2000 and Unicef (2000), «Young people in changing societies», Regional Monitoring Reports, No 7, Florence Innocenti Research Centre.*
- 46. *Extracts from Young people: the labour market and trade unions. Report for the Youth Committee of the European Trade Union Confederation, May 2000.*
- 47. *See the background information on globalisation (page 358).*

Αθλητισμ ς

Είναι ο αθλητισμός ανθρώπινο δικαίωμα; Με την αυστηρή έννοια, όχι! Καμιά από τις διακηρύξεις ή τις συμβάσεις δεν περιέχει συγκεκριμένες προβλέψεις που να διατυπώνουν το δικαίωμα στην άσκηση ή στην πρόσβαση σε κάποιο άθλημα. Ωστόσο, ο αθλητισμός μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιαστικό χαρακτηριστικό των δικαιωμάτων τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην κουλτούρα.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση προβλέπεται από το Άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και από το Άρθρο 13 της Διεθνούς Σύμβασης των Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτισμικών Δικαιωμάτων. Αναφέρει ότι «η εκπαίδευση θα πρέπει να κατευθύνεται προς την πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και της αίσθησης της αξιοπρέπειας και να ενδυναμώνει τον σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα

«Η άθληση είναι ανθρώπινο δικαίωμα. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να αθλείται σύμφωνα με τις ανάγκες του/της»

The Olympic Charter, Άρθρο 8.

Οι Παραολυμπιακοί Αγώνες

Οι Παραολυμπιακοί Αγώνες είναι ένα αθλητικός διαγωνισμός για ανθρώπους με αναπηρίες, συμπεριλαμβανόμενων των ακρωτηριασμένων, για ανθρώπους με βλάβες στην όραση, για παραπληγικούς και για ανθρώπους με εγκεφαλική παράλυση. «Οι Παραολυμπιακοί Αγώνες ξεκίνησαν το 1948 στο Stoke Mandeville Hospital του Aylesbury, της Αγγλίας (...) Από το 1952 οι Παραολυμπιακοί τελούνται τις Ολυμπιακές Χρονιές. Οι Χειμερινοί Παραολυμπιακοί έγιναν για πρώτη φορά το 1976. Το 1992 στη Βαρκελώνη 3.500 αθλητές από 82 έθνη αγωνίστηκαν στους Θερινούς Παραολυμπιακούς. Οι πρώτοι πραγματικά παράλληλοι αγώνες έγιναν το 1988 στη Σεούλ της Ν. Κορέας, όπου οι αθλητές είχαν Παραολυμπιακό Χωριό και χρησιμοποίησαν τα γήπεδα των Ολυμπιακών Αγώνων (...) Οι Παραολυμπιακοί αναγνωρίζονται και υποστηρίζονται από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή - International Olympic Committee (IOC) και διοικούνται από τη Διεθνή Παραολυμπιακή Επιτροπή - International Paralympic Committee (IPC)».⁴⁷

και τις θεμελιώδεις ελευθερίες». Μέσα από τον αθλητισμό, οι άνθρωποι αναπτύσσονται σωματικά και διανοητικά. Η συμμετοχή στον αθλητισμό αυξάνει την αυτοπεποίθηση, παρέχει ευκαιρίες για αυτοπραγμάτωση και σεβασμό προς τους άλλους. Αυτό ισχύει ειδικά για τους ανθρώπους με αναπηρίες μέσω εκδηλώσεων όπως οι Παραολυμπιακοί Αγώνες. Όσο για τα παιδιά, η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού δηλώνει ότι η εκπαίδευση κάθε παιδιού θα πρέπει να κατευθύνεται προς την «...ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του» και το Άρθρο 31 αναφέρεται στο δικαίωμα στην ανάπαυση και στην ψυχαγωγία, στην απασχόληση με το παιχνίδι και με άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες κατάλληλες για την ηλικία του παιδιού.

Σχετικές Δραστηριότητες

- Ένα λεπτό ακριβώς σελ 161
- Παίξτε το παιχνίδι σελ 209
- Δείτε την ικανότητα σελ 227
- Αθλητισμός για όλους σελ 232

- Το δικαίωμα καθενός να συμμετέχει στην πολιτισμική ζωή δίνεται από το Άρθρο 27 της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και και στο Άρθρο 15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα / International Covenant on Economic Social and Cultural Rights (ICESCR). Κάθε είδους αθλήματα – ποδόσφαιρο, κολύμβηση, βελάκια, σκάκι, σούμμο, αμερικάνικο ποδόσφαιρο- παίζονται παντού! Ο αθλητισμός είναι αναμφισβήτητα σημαντικό κομμάτι της πολιτισμικής ζωής σε όλες τις χώρες και για τον λόγο αυτό μπορεί να υποστηριχτεί ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα να απολαμβάνει τον αθλητισμό ως θεατής, διαγωνιζόμενος ή παίκτης.
- Αν και ο αθλητισμός δεν αναγνωρίζεται γενικά ως ανθρωπινό δικαίωμα, η άσκηση αθλημάτων και ο τρόπος με τον οποίο αυτή υποστηρίζεται επιδρά στα ανθρώπινα δικαιώματα υπό διάφορες συνθήκες και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε για την προαγωγή είτε για την παραβίασή τους. Ο αθλητισμός προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα...
- Η συμμετοχή στον αθλητισμό γεννά κοινά ενδιαφέροντα και αξίες και διδάσκει κοινωνικές δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη δημοκρατική ιδιότητα του Πολίτη⁴⁸. Ο αθλητισμός αναβαθμίζει την κοινωνική και πολιτισμική ζωή φέρνοντας κοντά άτομα και κοινότητες.
- Τοπικές και εθνικές ομάδες είναι συχνά πολυεθνικής ή πολυθρησκευτικής σύνθεσης και οι θεατές συχνά προέρχονται από διάφορα περιβάλλοντα. Έτσι, ο αθλητισμός βοηθάει στην υπέρβαση των διαφορών και ενθαρρύνει τον διάλογο, και για τον λόγο αυτό συμβάλλει στην κατάργηση των προκαταλήψεων, των στερεοτύπων, των πολιτισμικών διαφορών, της άγνοιας, της μη ανεκτικότητας και των διακρίσεων.

Ανοιχτές Ψυχαγωγικές Σχολές Ποδοσφαίρου

Οι Ανοιχτές Ψυχαγωγικές Σχολές Ποδοσφαίρου [Open Fun Football Schools] είναι μια ανθρωπιστική και μη κερδοσκοπική οργάνωση που χρηματοδοτείται από δύο δανέζικες ΜΚΟ, την Cross Cultures Project Association (CCPA) και το Δανέζικο Συμβούλιο Προσφύγων (DRC). Το πλαίσιο που δημιουργεί είναι μια δημόσια αθλητική κουλτούρα, που χαρακτηρίζεται από ισχυρή εστίαση στο τοπικό επίπεδο, στις δημοκρατικές αρχές, στον εθελοντισμό, στη γονεϊκή στήριξη και στη βασική αρχή «αθλητισμός για όλους». Η επιθυμία της είναι να ενδυναμώσει τους συλλόγους με την διανομή αθλητικού εξοπλισμού σε όλους τους αθλητικούς συλλόγους που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Είναι επίσης ένα κίνητρο προς τα σχολεία να ανοίξουν τους συλλόγους τους σε όλα τα παιδιά, στους νέους και στις νέες ανεξαρτήτως ικανοτήτων, φύλου ή εθνοτικής και κοινωνικής καταγωγής.

Τα δυο τελευταία χρόνια, τα Open Fun Football Schools υλοποίησαν 15 Εκδηλώσεις Ανοιχτού Δρόμου. Αυτά είναι μικρά φεστιβάλ αθλητικού παιχνιδιού ανοιχτά για όλα τα παιδιά. Διαρκούν 3 ως 5 ώρες το καθένα και χρησιμοποιούνται ως τρόπος προσέγγισης σε πολύ δύσκολες περιοχές. Λ.χ., το 1999, ένα πρόγραμμα Αθλημάτων στον Δρόμο που έγινε στο Κόσσοβο οδήγησε στη σύσταση ενός δικτύου 140 λεγόμενων streetmasters –νέων από 14 ως 18 ετών, οι οποίοι οργανώνουν αθλήματα στον δρόμο σε καθημερινή βάση για όλα τα παιδιά της γειτονιάς. Εκτιμάται ότι περίπου 6000 παιδιά όλων των ηλικιών πήραν μέρος σε αυτό το πρόγραμμα, η πλειοψηφία τους σε καθημερινή βάση⁴⁹.

- Σε σχέση με τις διακρίσεις κατά των γυναικών, και μόνο το γεγονός ότι οι γυναίκες συμμετέχουν στα λεγόμενα «αντρικά αθλήματα», όπως το ποδόσφαιρο και η άρση βαρών, ενθαρρύνει την εξάλειψη των διαφόρων στερεοτύπων σχετικά με τους ρόλους των γυναικών και τις διαφορές ανδρών και γυναικών.
- Το κύρος των προσωπικοτήτων του αθλητισμού είναι τέτοιο, που συχνά επιλέγονται ως «πρέσβεις καλής θέλησης» για να προαγάγουν το ανθρωπιστικό έργο μέσω της άτυπης εκπαίδευσης. Ο Ronaldo, λ.χ., ο Βραζιλιάνος αστέρας του ποδοσφαίρου είναι ειδικός αντιπρόσωπος της εκστρατείας «Force for Change: World AIDS Campaign with Young People».

· Τα ανθρώπινα δικαιώματα ενδέχεται να υφίστανται παραβιάσεις μέσω του αθλητισμού

- Η χρήση φαρμάκων βελτιωτικών της απόδοσης είναι πιθανώς η πιο γνωστή περίπτωση

καταπάτησης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και υγείας. Υπάρχουν, επίσης, αμφιλεγόμενα ζητήματα, όπως η ορμονοθεραπεία και ο έλεγχος φύλου των αθλητών και των αθλητριών, που έχουν να κάνουν με τον σεβασμό, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα.

«Αγωνιστική γυμναστική: άθλημα ή παιδική κακοποίηση;»

Μέχρι πρόσφατα, η δωδεκάχρονη Alexandra Huci, ήταν απλώς ένα από τα πολλά ταλαντούχα κορίτσια που περνούν τα νεανικά τους χρόνια σε κέντρο προπόνησης και που ονειρεύονται να γίνουν παγκόσμιες πρωταθλήτριες σε μεγαλύτερη ηλικία. Μια μέρα στην προπόνηση η Alexandra ξαφνικά κατέρρευσε, έπεσε σε κώμα και πέθανε πέντε μέρες αργότερα. Το μικροσκοπικό της σώμα δεν μπορούσε να αντέξει άλλο.

Οι δίαιτες και η σωματική εξάντληση συχνά προκαλούν στους νεαρούς αθλητές και στις νεαρές αθλήτριες περισσότερο πόνο παρά χαρά. «Ο πόνος είναι μέρος της ζωής μου από τότε που άρχισα προπόνηση», είπε ο δεκάχρονος Wang Shuo σε συνέντευξή της στο CNN στο προπονητικό κέντρο του Πεκίνου, όπου τα παιδιά αρχίζουν τις «καριέρες» τους στην ηλικία των τριών ετών. Η Maria Pardo, μια Ισπανίδα αθλήτρια, ζυγίζει 43 κιλά και είναι 1,70 στο ύψος⁵⁰.

Οι χορηγοί ενδέχεται να εκμεταλλεύονται τους αθλητές και τις αθλήτριες και οι φιλόδοξοι γονείς ενδέχεται να εκμεταλλεύονται τα παιδιά τους που επιδεικνύουν σημαντικές επιδόσεις. Η εντατική προπόνηση και η πίεση του ανταγωνισμού μπορούν να οδηγήσουν σε τραυματισμούς και να αποτελέσουν κίνδυνο για την πνευματική ανάπτυξη. Όλοι έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν τους πιθανούς κινδύνους που εγκυμονεί η επίτευξη υψηλών επιπέδων απόδοσης.

Οι ευκαιρίες αθλητισμού δεν είναι ανοιχτές σε όλους και σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν στοιχεία διάκρισης απέναντι σε θρησκευτικές και πολιτισμικές μειονότητες, σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε αθλητικές εγκαταστάσεις. Οι εμπορικές πιέσεις και τα συμφέροντα μπορούν να συνδέονται με καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να υπονομεύουν την αξιοπρέπεια και τον σεβασμό προς τους άλλους. Για παράδειγμα, ορισμένοι παίκτες δωροδοκούνται προκειμένου να «πουλήσουν» παιχνίδια στο ποδόσφαιρο και στο κρίκετ. Υπάρχουν και άλλα ζητήματα αναφορικά με καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση της βιομηχανίας παραγωγής αθλητικών αγαθών. Σε πολλές χώρες, τόσο οι εθνικές όσο και οι τοπικές αθλητικές ενώσεις έχουν αναπτύξει πολιτικές που έχουν να κάνουν με τις εργασιακές συνθήκες παραγωγής του εξοπλισμού τον οποίο χρησιμοποιούν. Υπάρχουν εκστρατείες, όπως λ.χ. η Εκστρατεία «Καθαρά Ρούχα» (Clean Clothes Campaign) στην Ευρώπη, που έχει στόχο να κάνει τους κατασκευαστές να σεβαστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα των εργατών τους. Η Εκστρατεία «Αθλητικά Παπούτσια» (Sports Shoes Campaign) στη Βόρεια Αμερική, πιέζει αθλητές, όπως λ.χ. τον Tiger Woods και τον André Agassi να σταματήσουν να προωθούν προϊόντα κατασκευασμένα σε συνθήκες εκμετάλλευσης.⁵¹

Αθλητισμός και πολιτική

Ο αθλητισμός επί μακρόν αποτελούσε ένα ειρηνικό μέσο πολιτικής δράσης ενάντια στην αδικία. Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1968 στην πόλη του Μεξικού, ο John Carlos και ο Tommie Smith χαιρέτισαν το κίνημα Black Panther κατά τη τελετή απονομής των μεταλλίων για να διαμαρτυρηθούν κατά των διακρίσεων εναντίων των μαύρων στις Η.Π.Α.

«Capoeira»

Τον 16ο αιώνα, οι Αγκολέζοι σκλάβοι στη Βραζιλία κράτησαν ζωντανούς τους παραδοσιακούς χορούς και τις τελετουργίες τους και ανέπτυξαν μέσα από αυτά την «capoeira», μια τέχνη αυτοάμυνας. Οι δουλοκτύτες απαγόρευαν οποιαδήποτε μορφή πολεμικής τέχνης, αλλά οι σκλάβοι είχαν τη δυνατότητα να προπονούνται χρησιμοποιώντας τη φαινομενικά αθώα αυτή μορφή χορού. Τον 17ο αιώνα η τέχνη του «capoeira» τελειοποιήθηκε περαιτέρω και χρησιμοποιήθηκε στον αγώνα για την ελευθερία ενάντια στους αποικιοκράτες καταπιεστές.

- Κατά την περίοδο του απαρτχάιντ, πολλές χώρες αρνούταν να έχουν αθλητικές επαφές με τη Νότια Αφρική, γεγονός που συνέβαλε σημαντικά στην πολιτική μεταβολή της χώρας.
- Ο αθλητισμός μπορεί επίσης να γίνει πεδίο εκμετάλλευσης για εθνικιστικούς και πολιτικούς λόγους. Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Μονάχου το 1972, λ.χ., οχτώ Άραβες τρομοκράτες εισέβαλαν στους χώρους της ισραηλινής ομάδας σκοτώνοντας δύο άτομα. Εννέα επιπλέον όμηροι δολοφονήθηκαν ύστερα από μια αποτυχημένη απόπειρα διάσωσης της γερμανικής αστυνομίας.
- Οι Ολυμπιακοί Αγώνες πολλές φορές έχουν χρησιμοποιηθεί από τα έθνη ως φόρουμ για τη διατύπωση πολιτικών θέσεων. Οι Η.Π.Α., λ.χ., και άλλες 65 μη κομμουνιστικές χώρες μποϊκοτάρισαν τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Μόσχας το 1980 λόγω της σοβιετικής εισβολής στο Αφγανιστάν. Η Σοβιετική Ένωση και 15 άλλες σύμμαχες της χώρες μποϊκοτάρισαν τους επόμενους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Λος Άντζελες το 1984 για λόγους ασφαλείας και από φόβο ότι πολλοί από τους αθλητές της αποστολής θα ζητούσαν πολιτικό άσυλο, το οποίο και θα τους δινόταν.

? Θα πρέπει να διαπλέκονται αθλητισμός και πολιτική;

- Το αν ήταν σωστό να επιλεγεί η Κίνα να φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς του 2008 είναι κάτι το συζητήσιμο. Η Κίνα επί μακρόν έχει δεχτεί κριτική για το δημοκρατικό της έλλειμμα και για καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ορισμένα από τα επιχειρήματα που κατατέθηκαν προκειμένου να μην μπλοκαριστεί η υποψηφιότητα του Πεκίνου αφορούσαν στο ότι η μεταχείριση των πολιτικά διαφωνούντων και οι άλλες καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από πλευράς της Κίνας θα συνεχίσουν να δέχονται κριτική σε διεθνή φόρουμ, όπως η ετήσια Συνέλευση της Επιτροπής του Ο.Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Πραγματικά, το να επιτραπεί στην ολυμπιακή υποψηφιότητά της Κίνας να προχωρήσει, μπορεί να κάνει το Πεκίνο να υπολογίζει περισσότερο την καταδίκη του από τη διεθνή κοινότητα.

Αθλητισμός και ρατσισμός

- Ο ρατσισμός στον αθλητισμό δεν είναι φαινόμενο που περιορίζεται μόνο στα ποδοσφαιρικά γήπεδα, ούτε στρέφεται μόνο εναντίον των έγχρωμων παικτών. Μπορεί να επηρεάσει όλα τα αθλήματα και μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές και σε διάφορα επίπεδα: Στο ερασιτεχνικό επίπεδο, στον θεσμικό και διεθνή αθλητισμό, όπως και στα Μ.Μ.Ε. Μπορεί να παρατηρείται στο τοπικό επίπεδο κατ' εξοχήν αλλά όχι αποκλειστικά, στην αλληλεπίδραση (για πραγματικούς ή φαντασιακούς λόγους χρώματος, θρησκείας, εθνικότητας ή εθνοτικής καταγωγής) μεταξύ ή εναντίον παικτών, ομάδων, προπονητών και θεατών και επίσης εναντίον διαιτητών. Μπορεί να αφορά κακομεταχείριση ολόκληρων αθλητικών ομάδων.
- Υπεύθυνοι για την καταπολέμηση του ρατσισμού είναι όλοι, από τις δημόσιες αρχές (τη νομοθετική εξουσία, τα δικαστήρια, την αστυνομία, τα κυβερνητικά σώματα που είναι αρμόδια για τον αθλητισμό και τις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης) μέχρι τις μη κυβερνητικές οργανώσεις (επαγγελματικές και ερασιτεχνικές αθλητικές ενώσεις, συλλόγους, τοπικές αθλητικές ενώσεις, ομίλους οπαδών, οργανώσεις των παικτών, αντιρατσιστικές οργανώσεις κ.ο.κ.).

? Τι κάνετε στο σχολείο ή στο στέκι σας για να διασφαλίσετε ότι τα αθλήματα που παίζετε δεν αποκλείουν κοινωνικά αλλά και προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Περιστατικά

21 Σεπτεμβρίου 2001. Ο επιθετικός Gaston Taument της Βιεννέζικης SK Rapid, δέχτηκε συνεχόμενες ρατσιστικές επιθέσεις κατά τη διάρκεια του χθεσινού αγώνα του κυπέλου της UEFA με την FK Partizan στο Βελιγράδι. Ο Gaston Taument, που κέρδισε 15 κύπελα με την ολλανδική εθνική ομάδα και κατάγεται από το Σουρινάμ, είτε νωρίτερα σε συνέντευξή του: «Αν συμβαίνουν ρατσιστικά επεισόδια..., είναι λάθος να μη μιλάμε για ρατσισμό»⁵²

Οι ρατσιστικές συμπεριφορές σε αγώνες ποδοσφαίρου είναι ένα εξαιρετικό θέμα προς συζήτηση σχετικά με τα διλήμματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

? Θα έπρεπε σε κάποιον, που είναι ύποπτος για χουλιγκανισμό, να του απαγορεύεται να ταξιδεύει από χώρα σε χώρα για να παρακολουθήσει κάποιον αγώνα; Είναι αυτό απαγόρευση του δικαιώματος στην ελεύθερη μετακίνηση;

Νέοι, νέες και αθλητισμός

Ένα παράδειγμα του πώς οι νέοι προωθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μέσω του «Ποδόσφαιρο κατά του Ρατσισμού στην Ευρώπη –FARE (Football Against Racism in Europe)». Η FARE μάχεται, μέσω του ποδοσφαίρου, όλες τις μορφές διακρίσεων στο ποδόσφαιρο: Στον αγωνιστικό χώρο, στα αποδυτήρια, στους χώρους προετοιμασίας, στα γραφεία και στις αίθουσες διδασκαλίας, από οπαδούς, συμπαίκτες, μάνατζερ, προπονητές, διοικητικούς υπαλλήλους και εκπαιδευτές.

Στην καμπάνια «Αθλητικά Παπούτσια», που έχει ήδη αναφερθεί, φοιτητικές ομάδες των ΗΠΑ απορρίπτουν χρηματοδοτήσεις και απαιτούν από τις εταιρείες να τηρούν τους Κώδικες Δεοντολογίας ή, διαφορετικά, θα διακόπτουν τα συμβόλαιά τους.

Η δουλειά του Συμβουλίου της Ευρώπης

Η Διεύθυνση Νεολαίας και Αθλητισμού είναι μέρος της Γενικής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, Πολιτισμού, Νεολαίας, Αθλητισμού και Περιβάλλοντος. Επεξεργάζεται οδηγίες, προγράμματα και νομικά εργαλεία για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών για τη νεολαία σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Παρέχει χρηματοδοτήσεις και εκπαιδευτική υποστήριξη για διεθνείς δράσεις νέων που αποσκοπούν στην προώθηση του δικαιώματος της ιδιότητας του Πολίτη των νέων, της κινητικότητας των νέων και των αξιών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και της πολυπολιτισμικότητας.

Η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ανάπτυξη του Αθλητισμού (CDDS) έχει προωθήσει πολλές δράσεις για την υγεία και τη συμμετοχή στον αθλητισμό, για παράδειγμα, την EUROFIT (ατομικά τεστ φυσικής κατάστασης για ανήλικους και ενήλικες). Το 1989 πραγματοποιήθηκε το Anti-Doping Συνέδριο και εκδόθηκε ο «Οδηγός για Καθαρό Αθλητισμό», ένα εκπαιδευτικό υλικό για σχολεία και αθλητικούς οργανισμούς με τη συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵³. Τέλος, το 1986 πραγματοποιήθηκε το Ευρωπαϊκό Συνέδριο για τη Βία και την Αντιαθλητική Συμπεριφορά των Θεατών κατά τη διάρκεια Αθλητικών Γεγονότων.

Διεθνή κείμενα και παγκόσμιες ημέρες σχετικές με τον αθλητισμό.

1. Η Ευρωπαϊκή Διακήρυξη του 1975 για τον Αθλητισμό για Όλους. Το Άρθρο 1 κηρύσσει το δικαίωμα συμμετοχής όλων στον αθλητισμό.
2. Η Ευρωπαϊκή Διακήρυξη για τον Αθλητισμό και ο σχετικός Κώδικας Δεοντολογίας του 1975 προάγουν την πρόσβαση σε αθλητικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες χωρίς διακρίσεις.
3. Η Παγκόσμια Διακήρυξη του 1978 για τη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό. Άρθρο 1: «Κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να συμμετέχει σε δραστηριότητες φυσικής αγωγής και αθλητισμού, που θεωρούνται απαραίτητες για την πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητας.
4. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1979 για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Διακρίσεων κατά των Γυναικών. Δίνεται μεγάλη έμφαση στις πολιτικές κατά των διακρίσεων των γυναικών στον αθλητισμό. Οι χώρες έχουν την υποχρέωση να διασφαλίσουν το δικαίωμα των γυναικών να συμμετέχουν σε ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες και σε όλο το φάσμα της πολιτισμικής ζωής.
5. Η Παγκόσμια Διακήρυξη του 1985 κατά των Φυλετικών Διακρίσεων στον Αθλητισμό.

Ημερομηνία κλειδί

- **3 Δεκεμβρίου**
· Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία
- **31 Μαΐου**
· Παγκόσμια Ημέρα Κατά του Καπνίσματος,
- **7 Απριλίου**
· Παγκόσμια Ημέρα Υγείας

Αναφορές

The Council of Europe, Directorate of Youth and Sport, www.coe.fr/youth/home.htm.

How you play the game: the contribution of sport to the promotion of human rights. Conference in Sydney 1 to 3 September 1999, <http://members.ozemail.com.au/~hrca/Sport-and-human-rights.htm>.

Symonides, J., Sport in the service of human rights, World Conference on Education and Sports for a Culture of Peace, Unesco, Paris, France, 5 to 7 July 1999.

Sports Shoes Campaign, www.heartland-cafe.com/aup/aup.html

Σημειώσεις

1. Σύσταση Νο.8 της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη, υιοθετήθηκε στις 18 Σεπτεμβρίου 1998.
2. Το ποσοστό της Ε.Ε. γενικά αφορούν στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Το ποσοστό που παρουσιάζεται εδώ, αναφέρεται στα παιδιά που ζουν σε νοικοκυριά με εισόδημα κάτω από το 50% του εθνικού μέσου όρου. Πηγή: Bradbury and Jäntti (1999, Table 3.3) in Micklewright, J., Stewart, K., Child Well-Being in the EU and Enlargement to the East, Working Papers, UNICEF, Innocenti Centre, 2000.
3. Implementation of recommendation No. R (91) 11 on Sexual Exploitation, Pornography and Prostitution of, and Trafficking in, Children and Young Adults; Strasbourg, 8 April 1999.
4. Bilson, A., Child safety on the Internet, a child rights approach, Centre for Europe's Child, <http://euro-child.gla.ac.uk>
5. Consultation Meeting for the Education for Democratic Citizenship Programme of the Council of Europe, 1996.
6. Marina Kovinena, Centre for Civic and Legal Education, Rostov-on-Don, the Russian Federation, Youth Human Rights Education Forum, Budapest, 2000.
7. Annan, K., 1st World Conference of Ministers Responsible for Youth, Lisbon, Portugal, 1998.
8. Ευρωπαϊκή Ένωση, Ντιρεκτίβα του Συμβουλίου 2000/43/ΕΚ της 29ης Ιουνίου του 2000 για την υλοποίηση της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των προσώπων ανεξαρτήτως εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής.
9. El País, ψηφιακό, 5 Νοεμβρίου 2000.
10. Webster's Third New International Dictionary.
11. Συμβούλιο της Ευρώπης - Διεύθυνση Κοινωνικών Υποθέσεων - Council of Europe, Directorate of Social Affairs.
12. Αναφορά Ευρωβαρόμετρου (54.2/2001). Βασίζεται σε συνεντεύξεις πάνω από 160.000 πολιτών μεταξύ 2 Ιανουαρίου και 6 Φεβρουαρίου 2001.
13. www.disrights.org
14. Biedron, R., Situation of sexual minorities in Poland, Campaign against homophobia, Riga, August 2001.
15. Amnesty International, Crimes of hate, conspiracy of silence, 2001.
16. Belgian Linguistic Case, relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium. Judgement of the European Court of Human Rights, 23 July 1968, Publications of the Court, Series A, vol. 6, p. 31.
17. The right to education (art.13), 08/12/99. E/C.12/1999/10, CESCR.
18. Learning: The treasure within, Unesco, Paris, 1996.
19. Weisbrot, M., Baker, D., Kraev, E., and Chen, J., The scorecard on globalisation 1980-2000: twenty years of diminished progress, Centre for Economic and Policy Research, www.cepr.net/.
20. Watkins, K., Education now - Break the cycle of poverty, Oxfam International, 2000.
21. Extracted from Motivans, A., Education for all, central and eastern Europe - Synthesis report, Unesco Institute for Statistics, UNICEF Innocenti Research Centre, February 2000.
22. World Disasters Report 2001, International Federation of Red Cross and Red Crescent Society.
23. Ingrid Ramberg, in "Violence against young women in Europe", Council of Europe, 2001.
24. Radicova I., "Human Rights of girls and young women in Europe: questions and challenges for the 21st Century", General Conclusions, Council of Europe, Strasbourg, 1994.
25. Extract from "Trafficking in women, a comprehensive European strategy", information sheets, European Commission.
26. Ibidem.
27. Lori, H., German, A., Pitanguy, J., Violence against women: the hidden health burden, the World Bank, Washington, D.C, 1994.
28. Resolution 1212 (2000), Parliamentary Assembly, Council of Europe.
29. Gender mainstreaming conceptual framework, methodology and presentation of good practices. Final report of activities of the group of specialists on mainstreaming (EG-S-MS), Strasbourg, May 1998.
30. Statement by the participants at the seminar "Violence against young women in Europe", European Youth Centre Budapest, 2001.
31. E/CN.4/SUB.2/RES/1999/30.
32. Second international consultation on HIV/Aids and human rights. E/CN.4/1997/37, United Nations

- Commission on Human Rights, 20/01/97.
- 33. Conference organised by the WHO's European Centre for Environment and Health in collaboration with the Italian Ministry for the Environment and the European Environment Agency, Orvieto, Ιταλία, 5-6 Οκτωβρίου 2001. Press release EURO 12/2001, www.who.dk/cpa/backgrounders-2001/pback-2001.htm.
- 34. Canadian Department for Foreign Affairs and International Trade (DFAIT), www.dfait-maeci.gc.ca/foreignp/humansecurity
- 35. Hay, R., Peace building during peace support operations: a survey and analysis of recent missions, 1999.
- 36. Mandela, N., Long Walk to Freedom, Little Brown and Company, London, 1994.
- 37. Veran Matic, Chairman of the Association of Independent Electronic Media (ANEM).
- 38. Δήλωση της 13ης Σεπτεμβρίου 1997 στη Διακήρυξη της Σόφιας. Αργότερα υιοθετήθηκε ως απόφαση από τη Γενική Συνέλευση της Unesco στην XXIX συνεδρία της τον Νοέμβριο του 1997.
- 39. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. www.humanrights.coe.int/media
- 40. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), www.sipri.se
- 41. Human Development Report 2001, UNDP.
- 42. Instituto del Tercer Mundo (1992), Third World Guide, Uruguay.
- 43. From Unicef, "Young people in changing societies", Regional Monitoring Reports, No7, Florence: Innocenti Research Centre, 2000.
- 44. Choices for the poor, UNDP, March 2001.
- 45. Extract from Pascual, S., Waddington, J., Young people: the labour market and trade unions. A report prepared for the Youth Committee of the European Trade Union Confederation, European Trade Union Confederation Publication, May 2000 and Unicef (2000), "Young people in changing societies", Regional Monitoring Reports, No 7, Florence Innocenti Research Centre.
- 46. Extracts from Young people: the labour market and trade unions. Report for the Youth Committee of the European Trade Union Confederation, May 2000.
- 47. See the background information on globalisation (page 358).
- 48. Extract from www.encarta.msn.com. For more information see the International Paralympic Committee, www.paralympic.org/.
- 49. www.openfunfootballschoools.org.mk/status.htm.
- 50 Extract from Tomek, L., Lidové Noviny, 23 August 2001. Translated by Jana Ondrackova.
- 51. For further information, see New Internationalist 330, December 2000, www.oneworld.org/ni/issues330/factfile.htm. Also, see the background information on globalisation (page 358).
- 52. Football against Racism in Europe, www.farenet.org
- 53. For more information, see <http://culture.coe.fr/sp/splist.html>.

αράρτημα

**- Κατάσταση & ικύρωσης των
σημαντικ τερων διεθνών νομικών
συμβάσεων για τα ανθρώπινα
δικαιώματα**

- ρμα αξιολ γησης

Περ εχόμενα του κεφαλα ου

<i>Κατάσταση επικύρωσης των σημαντικότερων διεθνών νομικών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.....</i>	<i>439</i>
<i>Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου .....</i>	<i>441</i>
<i>Περίληψη του ΔΣΑΠΔ και ΔΣΟΚΠΔ .....</i>	<i>442</i>
<i>Περίληψη της Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....</i>	<i>443</i>
<i>Περίληψη Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....</i>	<i>444</i>
<i>Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πλήρες κείμενο) .....</i>	<i>445</i>
<i>Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (σύντομη παρουσίαση) .....</i>	<i>452</i>
<i>Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες .....</i>	<i>454</i>
Φόρμα αξιολόγησης και ανατροφοδότησης.....	456

Κατάσταση επικύρωσης των σημαντικότερων διεθνών νομικών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα

ΧΩΡΕΣ	ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ			ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ					
	Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα - ΔΣΟΚΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα - ΔΣΑΠΔ	Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου - ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης - ΕΚΧ	Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης αναθεωρημένος - ΕΚΧΑ	Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας	Ευρωπαϊκός Χάρτης για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες
Καθεστώς στις	26.11.2001	26.11.2001	26.11.2001	27.03.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02
Τέθηκε σε ισχύ	03.01.1976	23.03.1976	02.09.1990	03.09.53	26.02.65	01.07.99	01.02.98	01.02.89	01.03.98
Άγιος Μαρίνος	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Αζερμπαϊτζάν	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Αλβανία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Ανδόρα	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Αρμενία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Αυστρία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Βέλγιο	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Βουλγαρία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Γαλλία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Γερμανία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Γεωργία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Δανία					✓				✓
Δημοκρατία της Τσεχίας	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Ελβετία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Ελλάδα	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Εσθονία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Ηνωμένο Βασίλειο	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Ιρλανδία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Ισλανδία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Ισπανία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Ιταλία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Κροατία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Κύπρος	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Λετονία	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Λευκορωσία	✓	✓	✓	✓					
Λιθουανία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Λιχτενστάιν	✓	✓	✓	✓				✓	✓
Λουξεμβούργο	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Μάλτα	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Μολδαβία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	

Νορβηγία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ολλανδία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας	✓	✓	✓					✓	
Ουγγαρία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Ουκρανία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Πολωνία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Πορτογαλία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
«Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας»	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Ρουμανία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Ρωσική Ομοσπονδία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Σλοβακία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Σλοβενία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Σουηδία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Τουρκία	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Φινλανδία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Άρθρο 16.

(1) Οι ενήλικοι άντρες και γυναίκες έχουν δικαίωμα να παντρεύονται και να δημιουργούν οικογένεια, χωρίς περιορισμό λόγω φυλής, εθνικότητας ή θρησκείας. Έχουν ίσα δικαιώματα ως προς τον γάμο, κατά τη διάρκεια του γάμου και κατά τη λύση του.

(2) Ο γάμος συνάπτεται μόνο με την ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων.

(3) Η οικογένεια είναι η φυσική και θεμελιώδης ομαδική μονάδα της κοινωνίας και δικαιούται προστασίας από μέρους της κοινωνίας και του Κράτους.

Άρθρο 17.

(1) Ο καθένας έχει δικαίωμα ιδιοκτησίας ατομικά, αλλά και από κοινού με άλλους.

(2) Κανείς δε στερείται την ιδιοκτησία του αυθαίρετα.

Άρθρο 18.

Ο καθένας έχει δικαίωμα ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να αλλάζει κανείς τη θρησκεία ή την πεποιθησή του και ελευθερία, είτε μόνος είτε από κοινού με άλλους, δημοσίως ή κατ' ιδίαν, να εκδηλώνει τη θρησκεία ή την πεποιθησή του μέσω διδασκαλίας, πρακτικής, λατρείας και τελετουργίας.

Άρθρο 19.

Ο καθένας έχει δικαίωμα ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία της διατήρησης της γνώμης χωρίς παρεμβάσεις και της αναζήτησης, λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης και ανεξάρτητα από σύνορα.

Άρθρο 20.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην ελευθερία τού συνέρχεσθαι ειρηνικά και συνεταιρίζεσθαι.

(2) Κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συμμετέχει σε μια ένωση.

Άρθρο 21.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στην κυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή μέσω ελεύθερα εκλεγμένων αντιπροσώπων.

(2) Ο καθένας έχει το δικαίωμα σε ίση πρόσβαση στις δημόσιες λειτουργίες της χώρας του.

(3) Η βούληση του λαού είναι η βάση της εξουσίας της κυβέρνησης. Αυτή η βούληση εκφράζεται σε περιοδικές και γνήσιες εκλογές, με καθολική και ίση ψήφο, με μυστική ψηφοφορία ή με αντίστοιχες διαδικασίες ελεύθερης ψήφου.

Άρθρο 22.

Ο καθένας ως μέλος της κοινωνίας έχει δικαίωμα σε κοινωνική ασφάλιση και στη δυνατότητα υλοποίησης των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων, τα οποία είναι απαραίτητα εχέγγυα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, μέσω εθνικής προσπάθειας και διεθνούς συνεργασίας και σύμφωνα με την οργάνωση και τους πόρους κάθε Κράτους.

Άρθρο 23.

(1) Ο καθένας έχει δικαίωμα στην εργασία, στην ελεύθερη επιλογή της εργασίας του, σε δίκαιες και ευνοϊκές συνθήκες εργασίας και σε προστασία κατά της ανεργίας.

(2) Ο καθένας χωρίς διάκριση έχει δικαίωμα σε ίση αμοιβή για ίση εργασία.

(3) Ο κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε δίκαιη και ευνοϊκή ανταμοιβή που εξασφαλίζει για τον ίδιο και την οικογένειά του διαβίωση σύμφωνη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και που συμπληρώνεται, αν είναι απαραίτητο, από άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.

(4) Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύει συνδικάτα και να συμμετέχει σε αυτά για την προστασία των συμφερόντων του.

Άρθρο 24.

Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση και στον ελεύθερο χρόνο,

συμπεριλαμβανομένων του λογικού περιορισμού των ωρών εργασίας και των περιοδικών αδειών μετ' αποδοχών.

Άρθρο 25.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα σε βιοτικό επίπεδο κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του ίδιου και της οικογένειάς του, συμπεριλαμβανομένης της διατροφής, της ένδυσης, της κατοικίας, της ιατρικής περίθαλψης και των απαραίτητων κοινωνικών υπηρεσιών και το δικαίωμα σε ασφάλεια σε περίπτωση ανεργίας, ασθένειας, αναπηρίας, χηρείας, γήρατος ή άλλης περίπτωσης στέρησης μέσω διατροφής λόγω περιστάσεων πέραν του ελέγχου του.

(2) Η μητρότητα και η παιδική ηλικία δικαιούνται ειδικής μέριμνας και αρωγής. Όλα τα παιδιά απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία, ανεξάρτητα αν γεννήθηκαν εντός ή εκτός γάμου.

Άρθρο 26.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση είναι δωρεάν, τουλάχιστον στο στοιχειώδες και βασικό επίπεδο. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση είναι γενικά διαθέσιμη και η ανώτατη εκπαίδευση είναι προσβάσιμη με ισότητα για όλους με βάση την αξία τους.

(2) Η εκπαίδευση πρέπει να κατευθύνεται στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενδυνάμωση του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Προωθεί την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία μεταξύ όλων των εθνών, φυλετικών ή θρησκευτικών ομάδων και υποστηρίζει τις δράσεις των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

(3) Οι γονείς έχουν κατά προτεραιότητα το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος εκπαίδευσης που θα δοθεί στα παιδιά τους.

Άρθρο 27.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πολιτισμική ζωή της κοινότητας, να απολαμβάνει τις τέχνες και να συμμετέχει στην επιστημονική ανάπτυξη και στα οφέλη της.

(2) Ο καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία των ηθικών και υλικών συμφερόντων που προκύπτουν από οποιαδήποτε επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή, της οποίας είναι ο δημιουργός.

Άρθρο 28.

Ο καθένας δικαιούται να υπάρχει κοινωνική και διεθνής τάξη, στην οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που περιλαμβάνονται σ' αυτή τη Διακήρυξη μπορούν να υλοποιηθούν πλήρως.

Άρθρο 29.

(1) Ο καθένας έχει υποχρεώσεις προς την κοινωνία, όπου και μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και πλήρης ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

(2) Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του ο καθένας υπόκειται μόνο σ' εκείνους τους περιορισμούς που καθορίζονται με νόμο αποκλειστικά με σκοπό να εξασφαλιστεί η κατάλληλη αναγνώριση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων και να υλοποιηθούν οι δίκαιες απαιτήσεις της ηθικής, της δημόσιας τάξης και της γενικής ευημερίας σε μια δημοκρατική κοινωνία.

(3) Αυτά τα δικαιώματα και οι ελευθερίες δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να ασκούνται σε αντίθεση με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 30.

Κανένα σημείο αυτής της Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ώστε να υπονοείται οποιοδήποτε δικαίωμα Κράτους, ομάδας ή ατόμου να αναλάβει δράση ή να πραγματοποιήσει ενέργεια με σκοπό την κατάργηση οποιουδήποτε δικαιώματος ή ελευθερίας που περιλαμβάνονται στο παρόν κείμενο.

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ)

- Αυτό το Σύμφωνο υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Δεκεμβρίου 1966 και τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 1976. Στο τέλος του 2001 το Σύμφωνο είχε κυρωθεί από 147 κράτη.
- Το Σύμφωνο αναπτύσσει αναλυτικά τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και τις ελευθερίες που καταγράφονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Συμφώνου τα κράτη δεσμεύονται να προωθούν και να σέβονται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Επίσης αναγνωρίζει το δικαίωμα των λαών να έχουν ιδιοκτησία, να εμπορεύονται και να διαθέτουν τον φυσικό πλούτο και τους πόρους τους ελεύθερα.

Μεταξύ των δικαιωμάτων των ατόμων που εγγυάται το Σύμφωνο είναι:

Άρθρο 2

Το δικαίωμα σε προσφυγή στον νόμο, όταν τα δικαιώματά τους έχουν παραβιαστεί, ακόμα και αν η παραβίαση έγινε από άτομο που ενεργούσε υπό επίσημη ιδιότητα.

Άρθρο 3

Το δικαίωμα για ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων.

Άρθρο 6

Το δικαίωμα στη ζωή και στην επιβίωση.

Άρθρο 7

Η ελευθερία από απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία.

Άρθρο 8

Η ελευθερία από δουλεία και υποτέλεια.

Άρθρο 9

Το δικαίωμα στην ελευθερία και ασφάλεια του ατόμου και στην ελευθερία από αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση.

Άρθρο 11

Η ελευθερία από φυλάκιση λόγω χρεών.

Άρθρο 12

Το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ελεύθερη μετακίνηση.

Άρθρο 14

Το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου. Το δικαίωμα στο τεκμήριο της αθωότητας μέχρι αποδείξεως της ενοχής και σε δίκαιη και δημόσια δική από αμερόληπτο δικαστήριο.

Άρθρο 16

Το δικαίωμα να αναγνωρίζεται ως άτομο ενώπιον του νόμου.

Άρθρο 17

Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία της από τον νόμο.

Άρθρο 18

Η ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.

Άρθρο 19

Η ελευθερία γνώμης και έκφρασης.

Άρθρο 20

Απαγόρευση της προπαγάνδας υπέρ του πολέμου ή υπέρ εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους.

Άρθρο 21

Το δικαίωμα της ειρηνικής συνάθροισης.

Άρθρο 22

Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι.

Άρθρο 23

Το δικαίωμα στον γάμο και στη σύσταση οικογένειας.

Άρθρο 24

Τα δικαιώματα των παιδιών (η ιδιότητα τους ως ανηλίκων, η εθνικότητα, η εγγραφή σε ληξιαρχεία και το όνομα).

Άρθρο 25

Το δικαίωμα της συμμετοχής στη διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων, του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και της πρόσβασης στον δημόσιο τομέα.

Άρθρο 26

Το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου και στην ίση προστασία.

Άρθρο 27

Το δικαίωμα των μελών θρησκευτικών, εθνοτικών ή γλωσσικών μειονοτήτων να απολαμβάνουν την κουλτούρα τους, να ασκούν τη θρησκεία τους και να χρησιμοποιούν τη γλώσσα τους.

Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΠΔ)

Τα Πολιτισμικά Δικαιώματα (1966) μαζί με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966) αποτελούν τον Διεθνή Καταστατικό Χάρτη των Δικαιωμάτων. Σύμφωνα με την Οικουμενική Διακήρυξη, τα Σύμφωνα αναγνωρίζουν ότι «το ιδανικό τα ελεύθερα ανθρώπινα όντα να απολαμβάνουν ατομική και πολιτική ελευθερία και ελευθερία από φόβο και ανάγκη μπορεί να επιτευχθεί, μόνον αν δημιουργηθούν συνθήκες στις οποίες ο καθένας μπορεί να απολαμβάνει τα ατομικά και πολιτικά του δικαιώματα, όπως και τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά του δικαιώματα».

Άρθρο 1

Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, όπως και το δικαίωμα να καθορίζουν την πολιτική τους κατάσταση και να επιδιώκουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική τους ανάπτυξη.

Άρθρο 2

Κάθε Κράτος Μέλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να παίρνει μέτρα στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων του για να επιτύχει προοδευτικά την πλήρη υλοποίηση των δικαιωμάτων αυτού του συμφώνου. Ο καθένας δικαιούται τα ίδια δικαιώματα χωρίς κανενός είδους διάκριση.

Άρθρο 3

Τα Κράτη αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν το δικαίωμα της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απόλαυση όλων των δικαιωμάτων αυτού του συμφώνου.

Άρθρο 4

Περιορισμοί μπορούν να τεθούν σ' αυτά τα δικαιώματα, μόνο αν είναι συμβατά με τη φύση αυτών των δικαιωμάτων και αποκλειστικά με σκοπό να προωθήσουν τη γενική ευημερία σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Άρθρο 5

Κανένα άτομο, ομάδα ή κυβέρνηση δεν έχει δικαίωμα να καταργήσει κάποιο από αυτά τα δικαιώματα.

Άρθρο 6

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην εργασία, όπως και το δικαίωμα να εξασφαλίζει τη διαβίωσή του με εργασία που επιλέγει ελεύθερα και αποδέχεται.

Άρθρο 7

Ο καθένας έχει δικαίωμα σε δίκαιες συνθήκες εργασίας, σε δίκαιους μισθούς που εξασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση για τον ίδιο και την οικογένειά του, σε ίση αμοιβή για ίση εργασία, σε ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας, σε ίση ευκαιρία για τον καθένα να προαχθεί, σε ανάπαυση και ελεύθερο χρόνο.

Άρθρο 8

Ο καθένας έχει δικαίωμα να ιδρύει και να συμμετέχει σε συνδικάτα, το δικαίωμα να απεργεί.

Άρθρο 9

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλεια, όπως και σε κοινωνική ασφάλιση.

Άρθρο 10

Πρέπει να παρέχεται προστασία και αρωγή στην οικογένεια. Ο γάμος πρέπει να συνάπτεται με την ελεύθερη συναίνεση και των δύο συζύγων. Ειδική προστασία πρέπει να παρέχεται στις μητέρες. Ειδικά μέτρα πρέπει να λαμβάνονται για τα παιδιά, χωρίς διακρίσεις. Τα παιδιά, οι νέοι και νέες πρέπει να προστατεύονται από την οικονομική εκμετάλλευση. Η απασχόλησή τους σε επικίνδυνες και επιβλαβείς εργασίες πρέπει να απαγορεύεται. Πρέπει να καθορίζονται όρια ηλικίας, κάτω από τα οποία να απαγορεύεται η εργασία.

Άρθρο 11

Ο καθένας έχει δικαίωμα σε ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο για τον εαυτό του και την οικογένειά του, συμπεριλαμβανομένων της επαρκούς διατροφής, ένδυσης και κατοικίας. Ο καθένας έχει δικαίωμα να είναι ελεύθερος από την πείνα.

Άρθρο 12

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην απόλαυση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου σωματικής και ψυχικής υγείας.

Άρθρο 13

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και ελεύθερη για όλους.

Άρθρο 14

Τα Κράτη στα οποία δεν υπάρχει υποχρεωτική, ελεύθερη, στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να καταρτίσουν σχέδιο παροχής αυτής της εκπαίδευσης.

Άρθρο 15

Ο καθένας έχει δικαίωμα να συμμετέχει στην πολιτισμική ζωή, να απολαμβάνει τα οφέλη της επιστημονικής προόδου.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ανεπίσημη περίληψη)

- Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι το πιο ευρέως αποδεκτό κείμενο ανθρωπίνων δικαιωμάτων παγκοσμίως, το οποίο έχει κυρωθεί από όλες τις χώρες στον κόσμο, εκτός από δύο. Η Σύμβαση ενσωματώνει όλο το εύρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών –ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα– σε ένα έγγραφο. Η Σύμβαση υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Η.Ε. στις 20 Νοεμβρίου 1989 και τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 1990.
- Η Σύμβαση καταγράφει σε 41 άρθρα τα ανθρωπίνια δικαιώματα που πρέπει να γίνονται σεβαστά και να προστατεύονται για κάθε παιδί νεότερο των 18 ετών.

Άρθρο 1

Ως παιδί ορίζεται «κάθε ανθρωπίνον νεότερο των δεκαοκτώ ετών», εκτός αν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.

Άρθρο 2

Τα δικαιώματα που εγγυάται η Σύμβαση εξασφαλίζονται χωρίς κανενός είδους διάκριση.

Άρθρο 3

Σε όλες τις πράξεις που αφορούν παιδιά, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

Άρθρο 5

Το κράτος σέβεται την ευθύνη, τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των γονέων ή της ευρύτερης οικογένειας.

Άρθρο 6

Κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή.

Άρθρο 7

Το παιδί έχει δικαίωμα σε ένα όνομα, στην απόκτηση εθνικότητας. Δικαιούται να γνωρίζει τους γονείς του και να δέχεται τη φροντίδα τους.

Άρθρο 8

Το παιδί έχει δικαίωμα σε ταυτότητα και σε εθνικότητα.

Άρθρο 9

Το παιδί έχει δικαίωμα να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του, εκτός αν πρόκειται για το βέλτιστο συμφέρον του και αποφασίζεται με δικαστική διαδικασία.

Άρθρο 12

Το παιδί έχει δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του για όλα τα θέματα που το αφορούν και στις απόψεις του παιδιού πρέπει να δίνεται η απαραίτητη βαρύτητα.

Άρθρο 13

Το παιδί έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, που

περιλαμβάνει το δικαίωμα αναζήτησης, λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών κάθε είδους.

Άρθρο 14

Το δικαίωμα του παιδιού στην ελευθερία σκέψης, συνειδησης και θρησκείας πρέπει να γίνεται σεβαστό.

Άρθρο 15

Το παιδί έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και συνέρχεσθαι ειρηνικά.

Άρθρο 16

Κανένα παιδί δεν υποβάλλεται σε αυθαίρετη ή παράνομη επέμβαση στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένειά του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του. Το παιδί πρέπει να προστατεύεται από παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψής του.

Άρθρο 17

Το Κράτος εξασφαλίζει το δικαίωμα του παιδιού για πρόσβαση σε πληροφόρηση και σε υλικό από εθνικές και διεθνείς πηγές.

Άρθρο 18

Οι γονείς έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο 19

Το Κράτος λαμβάνει όλα τα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για την προστασία του παιδιού από κάθε μορφή σωματικής ή πνευματικής βίας, προσβολής, βιαιοπραγίας, παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης.

Άρθρο 24

Το παιδί έχει δικαίωμα στο καλύτερο δυνατό επίπεδο φροντίδας της υγείας του με έμφαση στη στοιχειώδη περίθαλψη, στην ανάπτυξη προληπτικής φροντίδας

υγείας.

Άρθρο 26

Το παιδί έχει δικαίωμα να επωφελείται από την κοινωνική ασφάλεια.

Άρθρο 27

Το παιδί έχει δικαίωμα σε βιοτικό επίπεδο που επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.

Άρθρο 28

Το παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Το Κράτος καθιστά τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και προσβάσιμη και δωρεάν για όλους. Ενθαρρύνει την ανάπτυξη διαφορετικών μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τις καθιστά προσβάσιμες για κάθε παιδί. Η σχολική πειθαρχία εφαρμόζεται με τρόπο συμβατό με την αξιοπρέπεια του παιδιού. Η εκπαίδευση πρέπει να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, των χαρισμάτων και των ικανοτήτων του παιδιού, στον σεβασμό για τα ανθρωπίνια δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, στην υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα ειρήνης, φιλίας, κατανόησης, ανεκτικότητας και ισότητας, στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.

Άρθρο 30

Το παιδί έχει δικαίωμα να απολαμβάνει την κουλτούρα του.

Άρθρο 31

Το παιδί έχει δικαίωμα στην ανάπαυση και στον ελεύθερο χρόνο, στο παιχνίδι και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτισμική και καλλιτεχνική ζωή.

Άρθρο 32

Το παιδί πρέπει να προστατεύεται

από οικονομική εκμετάλλευση και από την απασχολήσή του σε εργασίες που είναι επικίνδυνες για τη ζωή και την ανάπτυξή του.

Άρθρο 33

Το παιδί πρέπει να προστατεύεται από την παράνομη χρήση ναρκωτικών ουσιών.

Άρθρο 34

Το παιδί πρέπει να προστατεύεται από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής κακοποίησης, από τη χρησιμοποίηση παιδιών στην πορνεία ή σε άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες, σε πορνογραφικά θεάματα και σε πορνογραφικό υλικό.

Άρθρο 38

Το Κράτος λαμβάνει όλα τα δυνατά μέτρα για την προστασία και την φροντίδα παιδιών που θίγονται από ένοπλη σύρραξη.

Άρθρο 40

Για κάθε παιδί που κατηγορείται ότι διέπραξε παράπτωμα ή έγκλημα, πρέπει να παρέχονται οι εγγυήσεις ώστε να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή του, να έχει νομική αρωγή για την υπόθεσή του ενώπιον του δικαστηρίου, να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει ενοχή, να υπάρχει απόλυτος σεβασμός της ιδιωτικής του ζωής, να αντιμετωπίζεται με τρόπο ανάλογο με την ηλικία του, τις συνθήκες και την ευεξία του. Για αδικήματα που διαπράχθηκαν από παιδιά κάτω των 18 ετών δεν επιβάλλεται η θανατική ποινή, ούτε ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα αποφυλάκισης.

Το πλήρες κείμενο της Σύμβασης και των Προαιρετικών Πρωτοκόλλων μπορεί να το συμβουλευθεί κανείς και να το αποθηκεύσει από πολλές ιστοσελίδες, όπως η ιστοσελίδα της UNICEF (www.unicef.org/crc)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

(Περίληψη)

Σύμφωνα με τη Σύμβαση που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 και τέθηκε σε ισχύ το 1953, τα Κράτη Μέλη εγγυώνται τα βασικά ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ενός κράτους που κυβερνάται με τους κανόνες δικαίου, όχι μόνο για τους πολίτες τους, αλλά για όλα τα άτομα «που βρίσκονται στην επικράτειά τους». Κράτη ή άτομα μπορούν να καταθέσουν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου το οποίο ιδρύθηκε από τη Σύμβαση. Ωστόσο, η Σύμβαση δεν εντάσσεται απαραίτητα στο εθνικό νομικό σύστημα κάθε κράτους. Συνεπώς, ισχύει η θεωρία του διεθνούς δικαίου, σύμφωνα με την οποία τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν θεμελιώδη χαρακτήρα, ο οποίος τα τοποθετεί υψηλότερα από τη νομοθεσία και τις πρακτικές των κυρίαρχων κρατών.

Τα δικαιώματα που εγγυάται η Συνθήκη

Το δικαίωμα στη ζωή (Άρθρο 2)

Το άρθρο 2 προστατεύει το άτομο από αυθαίρετη επιβολή θανάτου από το Κράτος. Ωστόσο, δεν αποκλείεται η χρήση της θανατικής ποινής, αν επιβληθεί σύμφωνα με τον νόμο. Το Πρωτόκολλο 6, που καταργεί τη θανατική ποινή σε καιρό ειρήνης, υιοθετήθηκε το 1985. Ετοιμάζεται ένα νέο Πρωτόκολλο που καταργεί τη θανατική ποινή.

Το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου (Άρθρο 5)

Το Άρθρο 5 εγγυάται τη σωματική ελευθερία του ατόμου από αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση καθώς και συγκεκριμένα βασικά δικονομικά δικαιώματα. Οι προβλέψεις του διευρύνονται από το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 4, το οποίο απαγορεύει τη φυλάκιση για χρέη.

Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη για αστικές και ποινικές υποθέσεις (Άρθρο 6)

Αυτό το δικαίωμα συμπληρώνεται από το Άρθρο 13, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα ενώπιον των εθνικών αρχών. Το άρθρο 6 περιλαμβάνει τον όρο ότι οι διαδικασίες πρέπει να λαμβάνουν χώρα εντός «εύλογου χρόνου». Οι προσφυγές για παραβίαση αυτής της πρόβλεψης είναι οι συχνότερες. Η έννοια της δίκαιης δίκης συμπληρώνεται από την αρχή ότι το ποινικό δίκαιο δεν πρέπει να έχει αναδρομική ισχύ (Άρθρο 7), από το δικαίωμα έφεσης στις ποινικές υποθέσεις, το δικαίωμα αποζημίωσης για άδικες καταδίκες και το δικαίωμα να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται κανείς δύο φορές για το ίδιο αδίκημα (Άρθρα 2, 3, και 4 του Πρωτοκόλλου 7).

Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας (Άρθρο 8),

το οποίο μπορεί να συνδεθεί με το δικαίωμα σύναψης γάμου και σύστασης οικογένειας (Άρθρο 12).

Η ισότητα των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συζύγων κατά τη διάρκεια του γάμου (Άρθρο 5 του Πρωτοκόλλου 7).

Το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης (συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας του τύπου) (Άρθρο 10)

Οι προϋποθέσεις αυτού του βασικού δικαιώματος είναι μια λογική εξέλιξη των δικαιωμάτων που εγγυάται το Άρθρο 9 (ελευ-

θερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας).

Ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης και συνεταιρισμού (Άρθρο 11).

Το δικαίωμα σε ειρηνική απόλαυση της ιδιοκτησίας (Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 1).

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση (Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1).

Το δικαίωμα σε ελεύθερες εκλογές (Άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου 1).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης και η προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ελευθερία κίνησης και ελευθερία επιλογής του τόπου διαμονής (Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 4).

Τι απαγορεύεται

Βασανιστήρια και απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση και τιμωρία (Άρθρο 3).

Δουλεία, υποδούλωση και καταναγκαστική εργασία (Άρθρο 4).

Διακρίσεις στην απόλαυση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση (Άρθρο 14).

Απέλαση των υπηκόων του κράτους ή άρνηση εισόδου σ' αυτούς και συλλογική απέλαση αλλοδαπών (Άρθρα 3 και 4 του Πρωτοκόλλου 4)

Οι δικονομικές εγγυήσεις προστατεύουν επίσης και αλλοδαπούς που απειλούνται με απέλαση από μια χώρα (Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 7).

Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, όπως αναθεωρήθηκε από το Πρωτόκολλο Νο. 11

Ρώμη, 4.ΧΙ.1950

Σύμφωνα με τη Σύμβαση που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 και τέθηκε σε ισχύ το 1953, τα Κράτη Μέλη εγγυώνται τα βασικά ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ενός κράτους που κυβερνάται με τους κανόνες δικαίου, όχι μόνο για τους πολίτες τους, αλλά για όλα τα άτομα «που βρίσκονται στην επικράτειά τους». Κράτη ή άτομα μπορούν να καταθέσουν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου το οποίο ιδρύθηκε από τη Σύμβαση. Ωστόσο, η Σύμβαση δεν εντάσσεται απαραίτητα στο εθνικό νομικό σύστημα κάθε κράτους. Συνεπώς, ισχύει η θεωρία του διεθνούς δικαίου, σύμφωνα με την οποία τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν θεμελιώδη χαρακτήρα, ο οποίος τα τοποθετεί υψηλότερα από τη νομοθεσία και τις πρακτικές των κυρίαρχων κρατών.

Οι κυβερνήσεις που συμβάλλονται στο παρόν, ως μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης,

- Λαμβάνοντας υπόψη την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ανακηρύχθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948,
- Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Διακήρυξη αυτή αποσκοπεί στην εξασφάλιση της παγκόσμιας και αποτελεσματικής αναγνώρισης και εφαρμογής των Δικαιωμάτων που διακηρύσσονται σ' αυτή,
- Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η πραγματοποίηση μεγαλύτερης ενότητας μεταξύ των μελών του και ότι μια από τις μεθόδους επιδίωξης αυτού του σκοπού είναι η διατήρηση και η περαιτέρω πραγμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών,
- Επιβεβαιώνοντας ξανά τη βαθιά τους πίστη σ' αυτές τις θεμελιώδεις ελευθερίες, που αποτελούν το θεμέλιο της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο και εξασφαλίζονται με τον καλύτερο τρόπο αφενός από μια αποτελεσματική πολιτική δημοκρατία και αφετέρου από κοινή αντίληψη και τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα οποία εξαρτώνται,
- Αποφασισμένες, ως κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών χωρών που έχουν κοινές αντιλήψεις και κοινή κληρονομιά πολιτικών παραδόσεων, ιδανικών, ελευθερίας και κράτους δικαίου, να κάνουν τα πρώτα βήματα για μια συλλογική εφαρμογή κάποιων συγκεκριμένων δικαιωμάτων από εκείνα που αναφέρονται στην Οικουμενική Διακήρυξη,

Συμφώνησαν τα παρακάτω:

Άρθρο 1¹ – Υποχρέωση σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη εξασφαλίζουν σε κάθε άτομο εντός της δικαιοδοσίας τους τα δικαιώματα και ελευθερίες που ορίζονται στο πρώτο μέρος αυτής της Σύμβασης.

Μέρος Ι¹ – Δικαιώματα και ελευθερίες

Άρθρο 2¹ – Δικαίωμα στη ζωή

1. Το δικαίωμα κάθε ατόμου στη ζωή προστατεύεται με νόμο. Από κανέναν δεν μπορεί να αφαιρεθεί εκ προθέσεως η ζωή, εκτός αν πρόκειται για εκτέλεση ποινής που επιβλήθηκε από δικαστήριο ως αποτέλεσμα καταδίκης για έγκλημα, η τιμωρία του οποίου προβλέπεται από τον νόμο.
2. Η στέρηση της ζωής δε θεωρείται ότι επιβλήθηκε κατά παράβαση αυτού του άρθρου, όταν είναι αποτέλεσμα χρήσης βίας που είναι απολύτως απαραίτητη:
  - α για την υπεράσπιση ατόμου από παράνομη βία,
  - β για την πραγματοποίηση νόμιμης σύλληψης ή για την παρεμπόδιση απόδρασης ατόμου που κρατείται νόμιμα,
  - γ σε νόμιμη δράση με σκοπό την καταστολή στάσης ή ανταρσίας.

Άρθρο 3² – Απαγόρευση βασανιστηρίων

Κανείς δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή.

Άρθρο 4¹ – Απαγόρευση της δουλείας και της εξαναγκαστικής εργασίας

1. Κανείς δεν κρατείται σε δουλεία ή υποδούλωση.
2. Κανείς δεν υποχρεώνεται να εκτελεί καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία.
3. Για τους σκοπούς αυτού του άρθρου ο όρος «καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία» δεν περιλαμβάνει:

α κάθε εργασία, η οποία ζητείται κατά τη συνήθη πορεία της κράτησης που επιβάλλεται σύμφωνα με τις προβλέψεις του Άρθρου 5 αυτής της Σύμβασης ή κατά τη διάρκεια απόλυσης υπό όρους από αυτή την κράτηση,

β κάθε υπηρεσία στρατιωτικής φύσης ή, σε περίπτωση αντιρροσίων συνείδησης σε χώρες όπου αυτοί αναγνωρίζονται, υπηρεσία που εκτελείται αντί της υποχρεωτικής στρατιωτικής υπηρεσίας,

γ κάθε υπηρεσία που εκτελείται σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης ή θεομηνίας που απειλεί τη ζωή ή την ευημερία της κοινότητας,

δ κάθε εργασία ή υπηρεσία που αποτελεί μέρος των συνηθισμένων υποχρεώσεων του πολίτη.

Άρθρο 5¹ – Δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια

1. Ο καθένας έχει δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου του. Κανείς δε στερείται την ελευθερία του, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις και σύμφωνα με νόμιμη διαδικασία:
  - α νόμιμη κράτηση ατόμου μετά από καταδίκη από αρμόδιο δικαστήριο,
  - β νόμιμη σύλληψη ή κράτηση ατόμου λόγω μη συμμόρφωσης σε νόμιμη διάταξη δικαστηρίου ή με σκοπό την εκτέλεση υποχρέωσης που προβλέπεται από τον νόμο,
  - γ νόμιμη σύλληψη ή κράτηση ατόμου με σκοπό να προσαχθεί ενώπιον αρμόδιας νόμιμης αρχής λόγω βάσιμης υποψίας ότι διέπραξε αδίκημα ή όταν εύλογα κρίνεται απαραίτητο για να αποφευχθεί η διάπραξη αδικήματος ή η απόδρασή του μετά τη διάπραξη αδικήματος,
  - δ κράτηση ανηλίκου βάσει νόμιμης διάταξης με σκοπό την επιτήρησή του για εκπαιδευτικούς σκοπούς ή νόμιμη κράτησή του με σκοπό να προσαχθεί ενώπιον αρμόδιας νόμιμης αρχής,
  - ε νόμιμη κράτηση ατόμων για την πρόληψη εξάπλωσης μεταδοτικών ασθενειών, ατόμων με διανοητικές ασθένειες, αλκοολικών ή τοξικομανών ή αλητών,
  - στ νόμιμη σύλληψη ή κράτηση ατόμου με σκοπό να αποφευχθεί η παράνομη είσοδός του στη χώρα ή ατόμου εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απέλασης ή έκδοσής του.

2. Κάθε άτομο που συλλαμβάνεται ενημερώνεται αμέσως για τους λόγους της κράτησής του και για κάθε κατηγορία εναντίον του σε γλώσσα που κατανοεί.
3. Κάθε άτομο που συλλαμβάνεται ή κρατείται σύμφωνα με τις προβλέψεις της παραγράφου 1.γ του άρθρου αυτού προσέρχεται αμέσως ενώπιον δικαστή ή άλλου αξιωματούχου με νόμιμη αρμοδιότητα άσκησης δικαστικής εξουσίας και έχει δικαίωμα να δικαστεί εντός εύλογου χρόνου και να απολυθεί όσο εκκρεμεί η δίκη. Η απόλυση μπορεί να εξαρτηθεί από εγγυήσεις προκειμένου να εμφανιστεί στη δίκη.
4. Κάθε άτομο που στερείται την ελευθερία του λόγω σύλληψης ή κράτησης έχει δικαίωμα προσφυγής σε δικαστήριο που θα αποφασίσει σύντομα για τη νομιμότητα της κράτησής του και θα διατάξει την απόλυσή του σε περίπτωση που η κράτησή του δεν είναι νόμιμη.
5. Κάθε άτομο που συνελήφθη ή κρατήθηκε κατά παράβαση των προβλέψεων αυτού του άρθρου έχει δικαίωμα αποζημίωσης.

Άρθρο 6³ – Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια δίκη εντός εύλογου χρόνου από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που ιδρύθηκε νόμιμα και αποφασίζει για τα ατομικά του δικαιώματα και υποχρεώσεις ή για οποιαδήποτε ποινικές κατηγορίες εις βάρος του. Η απόφαση ανακοινώνεται δημόσια, αλλά ο τύπος και το κοινό είναι δυνατόν να εξαιρεθούν από ολόκληρη ή από μέρος της δίκης για το συμφέρον των ηθών, της δημόσιας τάξης ή της εθνικής ασφάλειας σε μια δημοκρατική κοινωνία, όταν αυτό απαιτείται για το συμφέρον των ανηλίκων ή για την προστασία της ιδιωτικής ζωής των μερών ή στον βαθμό που αυτό είναι απαραίτητο κατά την άποψη του δικαστηρίου σε ειδικές συνθήκες, όπου η δημοσιότητα μπορεί να επηρεάσει τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.
2. Κάθε άτομο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή του σύμφωνα με τον νόμο.
3. Κάθε άτομο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα έχει τουλάχιστον τα ακόλουθα δικαιώματα:
  - α να ενημερωθεί αμέσως και λεπτομερώς σε γλώσσα που κατανοεί για τη φύση και την αιτία της κατηγορίας σε βάρος του,
  - β να έχει επαρκή χρόνο και μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισής του,
  - γ να υπερασπίσει τον εαυτό του ο ίδιος ή μέσω νομικής βοήθειας της επιλογής του ή, αν δεν έχει επαρκείς πόρους για αμοιβή νομικής βοήθειας, να του παρασχεθεί αυτή δωρεάν, όταν το απαιτεί το συμφέρον της δικαιοσύνης,
  - δ να εξετάσει ή να ζητήσει την εξέταση των μαρτύρων κατηγορίας και να εξασφαλίσει ότι μάρτυρες υπεράσπισης παρίστανται και εξετάζονται υπό τους ίδιους όρους με τους μάρτυρες κατηγορίας,
  - ε να έχει δωρεάν αρωγή μεταφραστή, αν δεν μπορεί να κατανοήσει ή να μιλήσει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο.

Άρθρο 7⁴ – Καμιά ποινή χωρίς νόμο

1. Κανείς δεν καταδικάζεται για ποινικό αδίκημα, αν η πράξη ή παράλειψη δεν αποτελούσε ποινικό αδίκημα σύμφωνα με την εθνική ή τη διεθνή νομοθεσία κατά τον χρόνο τέλεσής της. Ομοίως δεν επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνη που ήταν σε ισχύ κατά τον χρόνο διάπραξης του ποινικού αδικήματος.
2. Αυτό το άρθρο δεν επηρεάζει τη δίκη ή την τιμωρία ατόμου για πράξη ή παράλειψη που ήταν εγκληματική κατά τον χρόνο τέλεσής της σύμφωνα με τις γενικές αρχές δικαίου που αναγνωρίζονται από

τα πολιτισμένα έθνη.

Άρθρο 8¹ – Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.
2. Δεν επιτρέπεται επέμβαση στην άσκηση του δικαιώματος αυτού από δημόσια αρχή, εκτός αν η επέμβαση αυτή είναι σύμφωνη με τον νόμο και είναι απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια ή την οικονομική ευημερία της χώρας, για την πρόληψη ταραχών και εγκλήματος, για την προστασία της υγείας και των ηθών ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών άλλων.

Άρθρο 9¹ – Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να αλλάζει κανείς τη θρησκεία ή την πεποιθησή του και να εκδηλώνει τη θρησκεία ή πεποιθησή του, είτε μόνος είτε από κοινού με άλλους, δημοσίως ή κατ' ιδίαν, μέσω διδασκαλίας, πρακτικής, λατρείας και ιεροτελεστίας.
2. Η ελευθερία εκδήλωσης της θρησκείας ή των πεποιθήσεων υποβάλλεται μόνο σε περιορισμούς που προβλέπονται στον νόμο και είναι απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία για τα συμφέροντα της δημόσιας ασφάλειας, την προστασία της δημόσιας τάξης, της υγείας ή των ηθών ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων.

Άρθρο 10¹ – Ελευθερία έκφρασης

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να διατηρεί κανείς τη γνώμη του και να λαμβάνει και να μεταδίδει πληροφορίες και ιδέες χωρίς παρεμβάσεις από δημόσιες αρχές και ανεξάρτητα από σύνορα. Αυτό το άρθρο δεν εμποδίζει τα κράτη να απαιτούν την έκδοση άδειας από ραδιοφωνικές, τηλεοπτικές και κινηματογραφικές επιχειρήσεις.
2. Η άσκηση αυτών των ελευθεριών, καθώς συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες, είναι δυνατόν να υποβληθεί σε διατυπώσεις, προϋποθέσεις, περιορισμούς ή κυρώσεις που προβλέπονται από τον νόμο και είναι απαραίτητες σε μια δημοκρατική κοινωνία για τα συμφέροντα της εθνικής ασφάλειας, της εδαφικής ακεραιότητας ή της δημόσιας τάξης, για την πρόληψη ταραχών ή εγκλήματος, για την προστασία της υγείας ή των ηθών, για την προστασία της υπόληψης και των δικαιωμάτων των άλλων, για την πρόληψη της αποκάλυψης εμπιστευτικών πληροφοριών ή για τη διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας του δικαστηρίου.

Άρθρο 11⁵ – Ελευθερία του συνέχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι με άλλους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να ιδρύει και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την προστασία των συμφερόντων του.
2. Δεν επιτρέπονται περιορισμοί στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, εκτός αν προβλέπονται στον νόμο και είναι απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία για τα συμφέροντα της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας ασφάλειας, για την πρόληψη ταραχών ή εγκλήματος, για την προστασία της υγείας ή των ηθών ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων. Αυτό το άρθρο δεν εμποδίζει την επιβολή νόμιμων περιορισμών στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων από μέλη των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή της διοίκησης του Κράτους.

Άρθρο 12¹ – Δικαίωμα στον γάμο

Οι άνδρες και οι γυναίκες σε ηλικία γάμου έχουν δικαίωμα να παντρεύονται και να συστήνουν οικογένεια σύμφωνα με το εθνικό δικαίο για την άσκηση αυτού του δικαιώματος.

Άρθρο 13¹ – Δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή

Κάθε άτομο, του οποίου παραβιάζονται δικαιώματα και ελευθερίες που κατοχυρώνονται στην παρούσα Σύμβαση, έχει δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, ακόμα και αν η παραβίαση διαπράχθηκε από άτομο που ενεργούσε με επίσημη ιδιότητα.

Άρθρο 14¹ – Απαγόρευση διακρίσεων

Η απόλαυση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνονται στην παρούσα Σύμβαση εξασφαλίζεται χωρίς διάκριση για οποιονδήποτε λόγο, όπως φύλο, φυλή, χρώμα, γλώσσα, θρησκεία, πολιτική ή άλλη πεποίθηση, εθνική ή κοινωνική καταγωγή, συμμετοχή σε εθνική μειονότητα, ιδιοκτησία, γέννηση ή άλλη κατάσταση.

Άρθρο 15¹ – Παραβάσεις σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης

1. Σε καιρό πολέμου ή άλλης έκτακτης ανάγκης που απειλεί τη ζωή του έθνους, οποιοδήποτε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να λάβει μέτρα κατά παράβαση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από την παρούσα Σύμβαση σε έκταση απολύτως αναγκαία λόγω της κρίσιμότητας της κατάστασης, υπό τον όρο ότι αυτά τα μέτρα δεν αντιτίθενται στις άλλες υποχρεώσεις του σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.
2. Το άρθρο αυτό δεν επιτρέπει παράβαση του άρθρου 2, εκτός αν πρόκειται για θανάτους που προκαλούνται από νόμιμες πράξεις πολέμου, ή από τα άρθρα 3, 4 (παράγραφος 1) και 7.
3. Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που επωφελείται από αυτό το δικαίωμα παράβασης θα ενημερώνει πλήρως τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα μέτρα που έχει λάβει και για τους λόγους της λήψης τους. Επίσης, θα ενημερώνει τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, όταν λήγει η εφαρμογή των μέτρων αυτών και οι προβλέψεις της Σύμβασης επανέρχονται σε πλήρη ισχύ.

Άρθρο 16¹ – Περιορισμοί στην πολιτική δράση αλλοδαπών

Καμία διάταξη των άρθρων 10, 11 και 14 δε θεωρείται ότι εμποδίζει τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να θέσουν περιορισμούς στην πολιτική δράση αλλοδαπών.

Άρθρο 17⁶ – Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος

Καμία διάταξη αυτής της Σύμβασης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι υπονοεί δικαίωμα Κράτους, ομάδας ή ατόμου να αναλαμβάνει δράση ή να εκτελεί πράξη με σκοπό την κατάργηση οποιουδήποτε από τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που κατοχυρώνονται στην παρούσα ή τον περιορισμό τους σε βαθμό μεγαλύτερο από αυτόν που προβλέπεται από τη Σύμβαση.

Άρθρο 18¹ – Όρια στη χρήση περιορισμών στα δικαιώματα

Οι περιορισμοί που επιτρέπονται από τη Σύμβαση στα ανωτέρω δικαιώματα και ελευθερίες εφαρμόζονται αποκλειστικά για τον σκοπό για τον οποίο προβλέπονται.

Μέρος II⁷ – Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**Άρθρο 19 – Σύσταση του Δικαστηρίου**

Προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός των υποχρεώσεων που απορρέουν για τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη από την παρούσα Σύμβαση

και τα Πρωτόκολλα αυτής, συστήνεται Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εφεξής αποκαλούμενο «το Δικαστήριο». Το Δικαστήριο λειτουργεί σε μόνιμη βάση.

Άρθρο 20 – Αριθμός δικαστών

Το Δικαστήριο απαρτίζεται από αριθμό δικαστών ίσο προς εκείνον των Υψηλών Συμβαλλόμενων Μερών.

Άρθρο 21 – Όροι άσκησης των καθηκόντων

1. Οι δικαστές πρέπει να χαιρούν της υψηλότερης ηθικής εκτίμησης και να συγκεντρώνουν τα απαιτούμενα προσόντα για την άσκηση υψηλών δικαστικών καθηκόντων ή να είναι αναγνωρισμένης αυθεντίας νομομαθείς.
2. Οι δικαστές συμμετέχουν στη σύνθεση του Δικαστηρίου υπό την ατομική τους ιδιότητα.
3. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους οι δικαστές δεν μπορούν να ασκούν καμία δραστηριότητα ασυμβίβαστη με την ανεξαρτησία, την αμεροληψία ή τις απαιτήσεις μιας θητείας πλήρους απασχόλησης. Όλα τα ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή αυτής της παραγράφου διευθετούνται από το Δικαστήριο.

Άρθρο 22 – Εκλογή δικαστών

1. Οι δικαστές εκλέγονται από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση για κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος με πλειοψηφία των ψηφίζοντων επί τη βάση καταλόγου τριών υποψηφίων που υποβάλλονται από το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος.
2. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται για τη συμπλήρωση της σύνθεσης του Δικαστηρίου σε κάθε περίπτωση προσχώρησης νέου Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους και για την πλήρωση τυχόν κενών θέσεων.

Άρθρο 23 – Διάρκεια θητείας

1. Οι δικαστές εκλέγονται για περίοδο έξι ετών. Είναι επανεκλέξιμοι. Πάντως η θητεία των μισών δικαστών που διορίζονται κατά την πρώτη εκλογή λήγει με τη συμπλήρωση τριετίας.
2. Οι δικαστές των οποίων η θητεία λήγει στο τέλος της αρχικής περιόδου των τριών ετών ορίζονται με κλήρωση που πραγματοποιείται από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης αμέσως μετά από την εκλογή τους.
3. Με σκοπό να εξασφαλιστεί στο μέτρο του δυνατού ότι η θητεία των μισών δικαστών ανανεώνεται ανά τριετία, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση μπορεί, πριν προβεί σε οποιαδήποτε μεταγενέστερη εκλογή, να αποφασίσει ότι μία ή περισσότερες θητείες των προς εκλογή δικαστών θα έχουν διάρκεια άλλη από εκείνη των έξι ετών, χωρίς ωστόσο να μπορεί αυτή να υπερβαίνει τα εννέα έτη ή να είναι μικρότερη από τρία έτη.
4. Στην περίπτωση που υπάρχει ανάγκη καθορισμού περισσότερων θητειών και όπου η Κοινοβουλευτική Συνέλευση εφαρμόζει την προηγούμενη παράγραφο, η κατανομή των θητειών γίνεται σύμφωνα με κλήρωση που πραγματοποιεί ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης αμέσως μετά την εκλογή.
5. Ο δικαστής που εκλέγεται σε αντικατάσταση δικαστή, του οποίου η θητεία δεν έχει λήξει συμπληρώνει το υπόλοιπο της θητείας του προκατόχου του.
6. Η θητεία των δικαστών λήγει μόλις συμπληρώσουν το 70^ο έτος.
7. Οι δικαστές παραμένουν εν ενεργεία μέχρι να αντικατασταθούν. Συνεχίζουν πάντως να χειρίζονται τις υποθέσεις που έχουν ήδη αναλάβει.

Άρθρο 24 – Ανάκληση

Ένας δικαστής δεν είναι δυνατό να απαλλαγεί από τα καθήκοντά του, παρά μόνον εάν οι λοιποί δικαστές αποφασίσουν με πλειοψηφία δύο τρίτων ότι έχει παύσει να πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Άρθρο 25 – Γραμματεία και ελεγκτές λογαριασμών

Το Δικαστήριο διαθέτει μια Γραμματεία, της οποίας τα καθήκοντα και η οργάνωση ορίζονται από τον κανονισμό του Δικαστηρίου. Επικουρείται από τους ελεγκτές λογαριασμών.

Άρθρο 26 – Ολομέλεια του Δικαστηρίου

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου:

- α εκλέγει τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου και έναν ή δύο Αντιπροέδρους για διάρκεια τριών ετών. Είναι επανεκλέξιμοι.
- β συστήνει Τμήματα για ορισμένο χρονικό διάστημα,
- γ εκλέγει τους Προέδρους των Τμημάτων του Δικαστηρίου, που είναι επανεκλέξιμοι,
- δ υιοθετεί τον κανονισμό του Δικαστηρίου, και
- ε εκλέγει τον Γραμματέα και έναν ή περισσότερους βοηθούς γραμματείς.

Άρθρο 27 – Επιτροπές, Τμήματα και Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως

1. Για την εξέταση των υποθέσεων που παραπέμπονται ενώπιόν του, το Δικαστήριο συνεδριάζει σε Επιτροπές από τρεις δικαστές, σε Τμήματα από επτά δικαστές και σε ένα Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως από δεκαεπτά δικαστές. Τα Τμήματα του Δικαστηρίου συγκροτούν τις Επιτροπές για ορισμένο χρονικό διάστημα.
2. Ο δικαστής που εκλέγεται για ένα διάδικο κράτος είναι αυτοδικαίως μέλος του Τμήματος και του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως. Σε περίπτωση απουσίας του δικαστή αυτού ή οσάκις δεν είναι σε θέση να μετάσχει της συνθέσεως, το εν λόγω διάδικο κράτος ορίζει πρόσωπο που παρίσταται ως δικαστής.
3. Συμμετέχουν επίσης στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, οι Αντιπρόεδροι, οι Πρόεδροι των Τμημάτων και άλλοι δικαστές που ορίζονται σύμφωνα με τον κανονισμό του Δικαστηρίου. Όταν η υπόθεση παραπέμπεται στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως, δυνάμει του άρθρου 43, κανένας δικαστής του Τμήματος που εξέδωσε την απόφαση δεν μπορεί να συμμετέχει εκτός από τον Πρόεδρο του Τμήματος και τον δικαστή που συμμετείχε για το διάδικο κράτος.

Άρθρο 28 – Δηλώσεις των Επιτροπών περί του παραδεκτού

Μία Επιτροπή μπορεί ομόφωνα να κηρύξει ως παραδέκτη ή να διαγράψει από το πινάκιο της μια προσφυγή που υποβάλλεται βάσει του άρθρου 34, όταν αυτή η απόφαση μπορεί να ληφθεί χωρίς συμπληρωματική εξέταση. Η απόφαση είναι οριστική.

Άρθρο 29 – Αποφάσεις των Τμημάτων σχετικά με το παραδεκτό και την ουσία

1. Αν δε ληφθεί απόφαση βάσει του άρθρου 28, το Τμήμα αποφασίζει σχετικά με το παραδεκτό και την ουσία των ατομικών προσφυγών που υποβάλλονται βάσει του άρθρου 34.
2. Το Τμήμα κρίνει σχετικά με το παραδεκτό και την ουσία των προσφυγών κρατών που υποβάλλονται βάσει του άρθρου 33.
3. Η απόφαση σχετικά με το παραδεκτό λαμβάνεται χωριστά, εκτός αν το Δικαστήριο σε εξαιρετικές περιπτώσεις αποφασίσει διαφορετικά.

Άρθρο 30 – Παραίτηση δικαιοδοσίας υπέρ του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

Αν η υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον ενός Τμήματος εγείρει σοβαρό ζήτημα ως προς την ερμηνεία της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της ή εάν η επίλυση ενός ζητήματος ενώπιον Τμήματος μπορεί να έρθει σε αντίθεση με προηγούμενη απόφαση του Δικαστηρίου, το Τμήμα μπορεί, σε κάθε σημείο πριν την έκδοση απόφασης, να παραιτηθεί υπέρ του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, εφόσον δεν αντιτίθεται ένας από τους διαδίκους.

Άρθρο 31 – Αρμοδιότητες του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

Το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως:

1. αποφαινεται επί προσφυγών που υποβάλλονται είτε βάσει του άρθρου 33 ή του άρθρου 34, όταν ένα Τμήμα έχει παραιτηθεί από τη δικαιοδοσία του βάσει του άρθρου 30 ή όταν η υπόθεση παραπέμφθει σ' αυτό βάσει του άρθρου 43, και
2. εξετάζει αιτήσεις για γνωμοδοτήσεις που υποβάλλονται βάσει του άρθρου 47.

Άρθρο 32 – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

1. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου εκτείνεται σε όλα τα θέματα που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που παραπέμπονται σ' αυτό όπως προβλέπεται από τα άρθρα 33, 34 και 47.
2. Σε περίπτωση αμφισβήτησης σχετικά με τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, αποφασίζει το Δικαστήριο.

Άρθρο 33 – Διακρατικές υποθέσεις

Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να παραπέμψει στο Δικαστήριο οποιαδήποτε παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της που θεωρεί ότι καταλογίζεται σε άλλο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος.

Άρθρο 34 – Ατομικές προσφυγές

Το Δικαστήριο μπορεί να δεχτεί προσφυγές από κάθε άτομο, μη κυβερνητική οργάνωση ή ομάδα ατόμων που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση και στα Πρωτόκολλα της. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν με κανένα τρόπο την αποτελεσματική άσκηση αυτού του δικαιώματος.

Άρθρο 35 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής, παρά μόνον αφού εξαντηθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα σύμφωνα με τις γενικά παραδεδεγμένες αρχές του δικαίου και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από την ημερομηνία τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης.
2. Το Δικαστήριο δε θα επιληφθεί προσφυγής που υποβάλλεται βάσει του άρθρου 34, εφόσον αυτή:
  - είναι ανώνυμη ή είναι ουσιαστικά όμοια με προσφυγή που έχει προηγουμένως εξεταστεί από το Δικαστήριο ή έχει ήδη υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία που διερευνά ή επιλύει διαφορές και εφόσον δεν περιέχει νέα στοιχεία.
3. Το Δικαστήριο κηρύσσει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται βάσει του άρθρου 34, αν θεωρεί ότι είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, προδήλως αβάσιμη ή καταχρηστική.
4. Το Δικαστήριο απορρίπτει κάθε προσφυγή που θεωρεί απαράδεκτη σύμφωνα με αυτό το άρθρο. Μπορεί να πράξει ομοίως σε κάθε στάδιο της διαδικασίας.

Άρθρο 36 – Παρέμβαση τρίτου

1. Σε κάθε υπόθεση ενώπιον Τμήματος ή του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος του οποίου υπήκοος είναι ο αιτών έχει δικαίωμα να υποβάλει εγγράφως παρατηρήσεις και να λάβει μέρος στην ακροαματική διαδικασία.
2. Στο πλαίσιο της ορθής απονομής της δικαιοσύνης ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί να καλέσει κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που δεν είναι διάδικο μέρος ή κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο πλην του αιτούντος, να υποβάλουν εγγράφως παρατηρήσεις ή να λάβουν μέρος στην ακροαματική διαδικασία.

Άρθρο 37 – Διαγραφή προσφυγών

1. Το Δικαστήριο μπορεί σε κάθε στάδιο της διαδικασίας να αποφασίσει τη διαγραφή μιας προσφυγής από το πινάκιο, όταν οι περιστάσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο αιτών δεν επιθυμεί να επιδώξει την εκδίκαση της προσφυγής ή υπόθεση διευθετήθηκε για οποιονδήποτε άλλο λόγο που διαπιστώνει το Δικαστήριο, δεν αιτιολογείται πλέον να συνεχιστεί η εξέταση της προσφυγής. Πάντως το Δικαστήριο συνεχίζει την εξέταση της προσφυγής, αν αυτό απαιτείται από τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου που εγγυάται η Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της.
2. Το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει την επανεγγραφή της προσφυγής στο πινάκιο, αν εκτιμά ότι αυτό αιτιολογείται από τις περιστάσεις.

Άρθρο 38 – Κατ' αντιμωλία εξέταση της υπόθεσης και διαδικασία φιλικού διακανονισμού

1. Αν το Δικαστήριο κηρύξει μια προσφυγή παραδεκτή:
  - α προβαίνει στην κατ' αντιμωλία εξέταση της υπόθεσης με τους εκπροσώπους των διαδίκων και, εάν χρειάζεται, διενεργεί έρευνα, για την αποτελεσματική διεξαγωγή της οποίας τα ενδιαφερόμενα κράτη παρέχουν όλες τις αναγκαίες διευκολύνσεις,
  - β τίθεται στη διάθεση των ενδιαφερόμενων μερών προκειμένου να επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός της υπόθεσης στη βάση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της.
2. Η διαδικασία της παραγράφου 1.β είναι απόρρητη.

Άρθρο 39 – Επίτευξη φιλικού διακανονισμού

Σε περίπτωση φιλικού διακανονισμού, το Δικαστήριο διαγράφει την υπόθεση από το πινάκιο με απόφαση που περιορίζεται σε μια σύντομη έκθεση των γεγονότων και της λύσης που υιοθετήθηκε.

Άρθρο 40 – Δημόσια συνεδρίαση και πρόσβαση στα έγγραφα

1. Οι συνεδριάσεις είναι δημόσιες, εκτός αν το Δικαστήριο αποφασίσει διαφορετικά σε εξαιρετικές συνθήκες.
2. Το κοινό έχει πρόσβαση στα έγγραφα που κατατίθενται στη Γραμματεία, εκτός αν ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφασίσει διαφορετικά.

Άρθρο 41 – Δίκαιη ικανοποίηση

Αν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους επιτρέπει μόνο μερική εξάλειψη των συνεπειών της, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.

Άρθρο 42 – Αποφάσεις των Τμημάτων

Οι αποφάσεις των Τμημάτων καθίστανται οριστικές σύμφωνα με τις διατά-

ξεις του άρθρου 44 παράγραφος 2.

Άρθρο 43 – Παραπομπή ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

1. Εντός προθεσμίας τριών μηνών από την έκδοση απόφασης του Τμήματος, κάθε διάδικο μπορεί, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να ζητήσει την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως.
2. Συμβούλιο πέντε δικαστών του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως κάνει δεκτή την αίτηση, αν η υπόθεση θέτει σοβαρό ζήτημα σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της ή σοβαρό ζήτημα γενικής φύσης.
3. Αν το συμβούλιο κάνει δεκτή την αίτηση, το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως εκδίδει απόφαση για την υπόθεση.

Άρθρο 44 – Οριστικές αποφάσεις

1. Η απόφαση του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως είναι οριστική.
2. Η απόφαση ενός Τμήματος καθίσταται οριστική:
  - α όταν οι διάδικοι δηλώσουν ότι δε θα ζητήσουν την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ή
  - β τρεις μήνες μετά την ημερομηνία της απόφασης, εφόσον δε ζητήθηκε παραπομπή της ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ή
  - γ όταν το συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως απορρίπτει την αίτηση παραπομπής του άρθρου 43.
3. Η οριστική απόφαση δημοσιεύεται.

Άρθρο 45 – Αιτιολογία αποφάσεων

1. Οι δικαστικές αποφάσεις, όπως και οι αποφάσεις που κηρύσσουν τις αιτήσεις παραδεκτές ή απαράδεκτες, είναι αιτιολογημένες.
2. Αν η δικαστική απόφαση δεν εκφράζει εν όλω ή εν μέρει την ομόφωνη γνώμη των δικαστών, κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να επισυνάψει έκθεση της προσωπικής του γνώμης.

Άρθρο 46 – Δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων

1. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου στις διαφορές στις οποίες είναι διάδικοι.
2. Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών που εποπτεύει την εκτέλεσή της.

Άρθρο 47 – Γνωμοδοτήσεις

1. Το Δικαστήριο μπορεί, μετά από αίτηση της Επιτροπής των Υπουργών, να εκδίδει γνωμοδοτήσεις για νομικά θέματα που αφορούν στην ερμηνεία της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της.
2. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές δεν μπορούν να αναφέρονται σε θέματα

1. σχετικά με το περιεχόμενο ή την έκταση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που ορίζονται στο Μέρος Ι της Σύμβασης και στα Πρωτόκολλά της, ούτε σε άλλο θέμα το οποίο το Δικαστήριο ή η Επιτροπή των Υπουργών πρέπει ενδεχομένως να εξετάσουν λόγω υποβολής προσφυγής κατά τη Σύμβαση.
2. Η απόφαση της Επιτροπής των Υπουργών να ζητήσει από το Δικαστήριο γνωμοδότηση λαμβάνεται με πλειοψηφία των εκπροσώπων που έχουν δικαίωμα να μετέχουν στην Επιτροπή.

Άρθρο 48 – Γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο κρίνει αν η αίτηση για παροχή γνωμοδότησης, που υποβάλλεται από την Επιτροπή των Υπουργών, υπάγεται στην αρμοδιότητα του σύμφωνα με το άρθρο 47.

Άρθρο 49 – Αιτιολογία των γνωμοδοτήσεων

1. Η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου είναι αιτιολογημένη.
2. Αν η γνωμοδότηση δεν εκφράζει εν όλω ή εν μέρει την ομόφωνη γνώμη των δικαστών, κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να επισυνάψει έκθεση με την προσωπική του γνώμη.
3. Η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών.

Άρθρο 50 – Έξοδα λειτουργίας του Δικαστηρίου

Τα έξοδα λειτουργίας του Δικαστηρίου βαρύνουν το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Άρθρο 51 – Προνόμια και ασυλίες των δικαστών

Οι δικαστές απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους τα προνόμια και τις ασυλίες που προβλέπονται στο άρθρο 40 του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης και στις συμφωνίες που έχουν συναφθεί δυνάμει του άρθρου αυτού.

Μέρος III⁹ – Διάφορες διατάξεις

Άρθρο 52¹ – Ερωτήσεις του Γενικού Γραμματέα

Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος παρέχει εξηγήσεις μετά από αίτηση του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τον τρόπο που το εσωτερικό του δικαιο εξασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή οποιασδήποτε διάταξης της Σύμβασης.

Άρθρο 53¹ – Προστασία των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ανθρώπου

Καμία διάταξη αυτής της Σύμβασης δεν ερμηνεύεται ώστε να περιορίζει ή να αναιρεί οποιοδήποτε ανθρώπινο δικαίωμα και θεμελιώδη ελευθερία που τυχόν αναγνωρίζεται από τους νόμους οποιουδήποτε Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους ή από οποιαδήποτε άλλη συμφωνία στην οποία αυτό είναι Μέρος.

Άρθρο 54¹ – Εξουσία της Επιτροπής των Υπουργών

Καμία διάταξη αυτής της Σύμβασης δεν επηρεάζει τις εξουσίες που έχουν απονεμηθεί στην Επιτροπή των Υπουργών από το Καταστατικό του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 55¹ – Αποκλεισμός άλλων μέσων επίλυσης διαφορών

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι, με την εξαίρεση ειδικής συμφωνίας, δεν θα κάνουν χρήση συμφωνιών, συμβάσεων ή δηλώσεων που ισχύουν μεταξύ τους με σκοπό να υποβάλουν με αίτησή τους διαφορά που προκύπτει από την ερμηνεία ή την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης

σε μέσο επίλυσης διαφορών διαφορετικό από αυτά που προβλέπονται σ' αυτή τη Σύμβαση.

Άρθρο 56¹⁰ – Εδαφική εφαρμογή

1. Κάθε Κράτος μπορεί κατά τη στιγμή της κύρωσης ή σε οποιοδήποτε μεταγενέστερο χρονικό σημείο να δηλώσει με κοινοποίηση που απευθύνεται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης ότι, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 αυτού του άρθρου, η παρούσα Σύμβαση θα έχει εφαρμογή σε όλα ή σε οποιοδήποτε από τα εδάφη, για τις διεθνείς σχέσεις των οποίων είναι αυτό υπεύθυνο.
2. Η Σύμβαση έχει εφαρμογή στο έδαφος ή στα εδάφη που καθορίζονται στην κοινοποίηση τριάντα μέρες μετά την παραλαβή της κοινοποίησης από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.
3. Οι διατάξεις αυτής της Σύμβασης εφαρμόζονται στα εδάφη αυτά λαμβανομένων υπόψη των τοπικών αναγκών στον απαραίτητο βαθμό.
4. Κάθε Κράτος που υπέβαλε δήλωση βάσει της παραγράφου 1 αυτού του άρθρου μπορεί σε οποιοδήποτε μεταγενέστερο χρονικό σημείο να δηλώσει εκ μέρους ενός ή περισσότερων εδαφών που αναφέρονται στη δήλωση ότι αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να λαμβάνει προσφυγές από άτομα, μη κυβερνητικές οργανώσεις ή ομάδες ατόμων, όπως προβλέπεται από το άρθρο 34 της Σύμβασης.

Άρθρο 57¹ – Επιφυλάξεις

1. Κάθε Κράτος μπορεί κατά την υπογραφή της Σύμβασης ή την κατάθεση της επικύρωσης να διατυπώσει επιφύλαξη σχετικά με οποιαδήποτε διάταξη της Σύμβασης, εφόσον οποιοσδήποτε νόμος που είναι σε ισχύ στην επικράτειά του εκείνο το χρονικό σημείο δεν είναι συμβατός με αυτή τη διάταξη. Επιφυλάξεις γενικού χαρακτήρα δεν επιτρέπονται σύμφωνα με αυτό το άρθρο.
2. Οποιαδήποτε επιφύλαξη βάσει αυτού του άρθρου περιλαμβάνει μια σύντομη έκθεση του σχετικού νόμου.

Άρθρο 58¹ – Καταγγελία

1. Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση μόνο μετά την παρέλευση πέντε ετών από την ημερομηνία που κατέστη μέρος της και μετά από κοινοποίηση που περιλαμβάνει προειδοποίηση έξι μηνών και απευθύνεται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος ενημερώνει τα υπόλοιπα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη.
2. Η καταγγελία αυτή δεν έχει ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του εν λόγω Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους από τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση σχετικά με οποιαδήποτε πράξη είναι δυνατόν να αποτελεί παραβίαση αυτών των υποχρεώσεων και διαπράχθηκε από το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος πριν την ημερομηνία που η καταγγελία τέθηκε σε ισχύ.
3. Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που παύει να είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, παύει να είναι μέρος της παρούσας Σύμβασης υπό τους ίδιους όρους.
4. Η Σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων όσον αφορά οποιοδήποτε έδαφος στο οποίο δηλώθηκε ότι εφαρμόζεται σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 56.

Άρθρο 59¹³ – Υπογραφή και κύρωση

1. Αυτή η Σύμβαση θα είναι ανοικτή για υπογραφή στα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Θα υποβληθεί σε κύρωση. Οι κυρώσεις θα κατατεθούν στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.
2. Η παρούσα Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ μετά την κατάθεση δέκα επικυρώσεων.
3. Σχετικά με κάθε Μέρος που θα κυρώσει τη Σύμβαση μεταγενέστερα, η Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ κατά την ημερομηνία κατάθεσης της κύρωσης.
4. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα ενημερώσει όλα τα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης για την έναρξη ισχύος της Σύμβασης, για τα ονόματα των Υψηλών Συμβαλλόμενων Μερών που την έχουν κυρώσει και για την κατάθεση όλων των κυρώσεων που θα λαμβάνουν χώρα μεταγενέστερα.

Έγινε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 στα Αγγλικά και στα Γαλλικά με αυθεντική ισχύ και των δύο κειμένων σε ένα και μόνο αντίτυπο, το οποίο θα παραμείνει κατατεθειμένο στα αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας θα αποστείλει κυρωμένα αντίγραφα σε κάθε συμβαλλόμενο.

Υποσημείωση

1. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
2. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
3. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
4. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
5. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
6. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
7. Νέο Μέρος II σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
8. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
9. Η αρίθμηση των άρθρων αυτού του Μέρους άλλαξε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
10. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
11. Το κείμενο τροποποιήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
12. Το κείμενο τροποποιήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).
13. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου No. 11 (ETS No. 155).

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (σύντομη παρουσίαση)

Μια Συνθήκη του Συμβουλίου της Ευρώπης που εγγυάται τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (που αναφέρεται στη συνέχεια ως «ο Χάρτης») καταγράφει δικαιώματα και ελευθερίες και καθορίζει ένα μηχανισμό επίβλεψης που εγγυάται τον σεβασμό τους από τα Κράτη Μέλη. Αναθεωρήθηκε πρόσφατα, και ο αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1996 που τέθηκε σε ισχύ το 1999 αντικαθιστά σταδιακά την αρχική συνθήκη του 1961.

Ο συνημμένος πίνακας δείχνει ποιες χώρες αυτή τη στιγμή έχουν υπογράψει και κυρώσει τον Χάρτη.

Τα δικαιώματα που εγγυάται ο Χάρτης

Τα δικαιώματα που εγγυάται ο Χάρτης αφορούν όλα τα άτομα στην καθημερινή τους ζωή:

Κατοικία:

- κατασκευή κατοικίας σύμφωνα με τις ανάγκες των οικογενειών,
- μείωση του αριθμού των αστέγων,
- παγκόσμια εξασφαλισμένη πρόσβαση σε αξιοπρεπή κατοικία και σε προσιτή τιμή,
- ίση πρόσβαση σε κοινωνική στέγαση (social housing) για αλλοδαπούς,

Υγεία:

- προσβάσιμες, αποτελεσματικές εγκαταστάσεις ιατρικής περίθαλψης για όλο τον πληθυσμό,
- πολιτική πρόληψης ασθενειών, ιδίως με την εγγύηση ενός υγιεινού περιβάλλοντος, εξαφάνιση των επαγγελματικών κινδύνων ώστε να εξασφαλιστεί ότι η υγεία και η ασφάλεια στην εργασία προβλέπονται από τον νόμο και είναι εγγυημένες στην πράξη,

Εκπαίδευση:

- απαγόρευση της εργασίας παιδιών κάτω των 15 ετών,
- δωρεάν στοιχειώδης και δευτεροβάθμια εκπαίδευση,
- δωρεάν υπηρεσίες επαγγελματικής εκπαίδευσης,
- βασική και περαιτέρω επαγγελματική εκπαίδευση,
- πρόσβαση στο πανεπιστήμιο και σε άλλες μορφές ανώτατης εκπαίδευσης αποκλειστικά βάσει της προσωπικής αξίας,

Εργασία:

- κοινωνική και οικονομική πολιτική σχεδιασμένη για να εξασφαλίσει πλήρη απασχόληση,
- δικαίωμα σε εξασφάλιση της διαβίωσης μέσω μιας εργασίας που επιλέγεται ελεύθερα,
- δίκαιες συνθήκες εργασίας σχετικά με την αμοιβή και τις ώρες εργασίας,
- δράση για την καταπολέμηση της σεξουαλικής και ψυχολογικής παρενόχλησης,
- απαγόρευση της καταναγκαστικής εργασίας,
- ελευθερία ίδρυσης εργατικών συνδικάτων και οργανώσεων εργοδοτών για την υπεράσπιση των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων, ατομική ελευθερία να αποφασίζει κανείς αν θα συμμετέχει ή όχι,
- προώθηση κοινών διαβουλευσεων, συλλογικών διαπραγματεύσεων, συμβιβασμού και εθελοντικής διαμεσολάβησης,
- δικαίωμα στην απεργία,

Κοινωνική προστασία:

- δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, στην κοινωνική πρόνοια και στις κοινωνικές υπηρεσίες,

- δικαίωμα να απολαμβάνει κανείς προστασία από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό,
- ειδικά μέτρα μέριμνας για τις οικογένειες και τους ηλικιωμένους,

Μετακίνηση προσώπων:

- απλούστευση των τυπικών διαδικασιών μετανάστευσης για τους ευρωπαίους εργαζομένους,
- δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης,
- δικαίωμα των μη αλλοδαπών κατοίκων σε αρωγή λόγω έκτακτης ανάγκης μέχρι τον επαναπατρισμό,
- διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης,

Απαγόρευση διακρίσεων:

- δικαίωμα γυναικών και ανδρών σε ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες στην εργασία,
- εγγύηση ότι όλα τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον Χάρτη ισχύουν ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, ηλικία, χρώμα, γλώσσα, θρησκεία, πεποιθήσεις, εθνική καταγωγή, κοινωνική πρόέλευση, κατάσταση υγείας ή συσχετισμό με εθνική μειονότητα,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (που αναφέρεται παρακάτω ως «η Επιτροπή») εξακριβώνει αν οι χώρες έχουν τηρήσει τις δεσμεύσεις που τίθενται από τον Χάρτη. Τα δώδεκα ανεξάρτητα, αμερόληπτα μέλη της εκλέγονται από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για περίοδο έξι χρόνων που μπορεί να ανανεωθεί μια φορά. Η Επιτροπή καθορίζει αν η εθνική νομοθεσία και η πρακτική των Κρατών Μερών είναι συμβατή με τον Χάρτη (Άρθρο 24 του Χάρτη, όπως αναθεωρήθηκε από το Πρωτόκολλο του Τορίνο του 1991).

Διαδικασία παρακολούθησης βάσει εθνικών αναφορών

Κάθε χρόνο τα κράτη μέρη υποβάλλουν αναφορά σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη στη νομοθεσία και στην πρακτική. Κάθε αναφορά αφορά σε κάποιες από τις προβλέψεις του Χάρτη που έχουν γίνει αποδεκτές.

Η Επιτροπή εξετάζει τις αναφορές και αποφασίζει αν οι συνθήκες στις εν λόγω χώρες είναι συμβατές με τον Χάρτη. Οι αποφάσεις της, γνωστές ως συμπεράσματα, δημοσιεύονται κάθε χρόνο. Αν ένα κράτος δεν αναλαμβάνει δράση σχετικά με μια απόφαση της Επιτροπής, με αποτέλεσμα να μη συμμορφώνεται με τον Χάρτη, η Επιτροπή των Υπουργών απευθύνει σύσταση στο κράτος ζητώντας να αλλάξει το νομοθετικό καθεστώς ή την πρακτική. Η δουλειά της Επιτροπής των Υπουργών προετοιμάζεται από Κυβερνητική Επιτροπή, που αποτελείται από εκπροσώπους των κυβερνήσεων των Κρατών Μερών στον Χάρτη με τη βοήθεια παρατηρητών που εκπροσωπούν ευρωπαϊκές οργανώσεις εργοδοτών και εργατικά σωματεία.

Διαδικασία συλλογικών προσφυγών

Σύμφωνα με ένα πρωτόκολλο που άνοιξε για υπογραφή το 1995 και τέθηκε σε ισχύ το 1998, προσφυγές για παραβιάσεις του Χάρτη υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Οργανώσεις που δικαιούνται να υποβάλλουν προσφυγή στην Επιτροπή

- Σε περίπτωση που όλα τα κράτη έχουν αποδεχτεί τη διαδικασία:
  1. Η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Εργατικών Σωματείων (ETUC), η Ένωση Συνομοσπονδιών Βιομηχανιών και Εργοδοτών Ευρώπης (UNICE) και ο Διεθνής Οργανισμός Εργοδοτών (IOE) 1
  2. Μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) με συμβουλευτικό καθεστώς στο Συμβούλιο της Ευρώπης που βρίσκονται σε κατάλογο, ο οποίος καταρτίζεται για τον σκοπό αυτό από την Κυβερνητική Επιτροπή
  3. Οργανώσεις εργοδοτών και εργατικά σωματεία στην εκάστοτε χώρα
- Στην περίπτωση κρατών που το έχουν αποδεχτεί:
  4. Εθνικές ΜΚΟ.

Η προσφυγή πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες πληροφορίες

- το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας της οργάνωσης που υποβάλλει την προσφυγή,
- απόδειξη ότι το άτομο που υποβάλλει και υπογράφει την προσφυγή δικαιούται να εκπροσωπεί την οργάνωση,
- το κράτος κατά του οποίου απευθύνεται η προσφυγή,
- αναφορά στις προβλέψεις του Χάρτη που φέρεται ότι έχουν παραβιαστεί,
- το αντικείμενο της προσφυγής, π.χ. το/τα σημείο/α στο/α οποίο/α το εν λόγω κράτος κατηγορείται ότι απέτυχε να συμμορφωθεί με τον Χάρτη, όπως και τα σχετικά επιχειρήματα και υποστηρικτικά έγγραφα.

Η προσφυγή μπορεί να υποβληθεί ελεύθερα βάσει των παραπάνω ή με τη χρήση εντύπου. Πρέπει να γραφεί στα αγγλικά ή στα γαλλικά στην περίπτωση των οργανώσεων των παραπάνω κατηγοριών 1 και 2. Στις περιπτώσεις των υπολοίπων (κατηγορίες 3 και 4), μπορεί να γραφεί στην επίσημη γλώσσα ή σε μια από τις επίσημες γλώσσες του εν λόγω κράτους.

Η Επιτροπή εξετάζει την προσφυγή και, αν πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις, την κηρύσσει παραδεκτή.

Αφού η προσφυγή κηρυχθεί παραδεκτή, ξεκινάει γραπτή διαδικασία με ανταλλαγή υπομνημάτων μεταξύ των μερών. Η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει δημόσια ακροαματική διαδικασία.

Στη συνέχεια, η Επιτροπή κρίνει την ουσία της προσφυγής και προωθεί την απόφασή της στα εμπλεκόμενα μέρη και στην Επιτροπή των Υπουργών σε μια αναφορά που δημοσιοποιείται εντός τεσσάρων μηνών από την προώθησή της.

Τέλος, η Επιτροπή των Υπουργών υιοθετεί μίαν απόφαση. Αν είναι απαραίτητο, μπορεί να συστήσει στο εν λόγω κράτος να λάβει συγκεκριμένα μέτρα ώστε να συμμορφωθεί με τον Χάρτη.

Αποτελέσματα της εφαρμογής του Χάρτη σε διάφορα κράτη

Ως αποτέλεσμα του συστήματος επίβλεψης τα κράτη κάνουν πολλές αλλαγές στη νομοθεσία ή στην πρακτική τους ώστε να συμμορφωθούν με τον Χάρτη. Λεπτομέρειες αυτών των αποτελεσμάτων (και πρόσφατες εξελίξεις) περιγράφονται στην «Έρευνα», που δημοσιεύεται ετησίως από τη Γραμματεία του Χάρτη (βλ. παρακάτω).

Πού να βρείτε περισσότερα σχετικά με τον Χάρτη

- η βάση δεδομένων του Χάρτη <http://hudoc.esc.coe.int/>, στην οποία υπάρχει πρόσβαση μέσω διαδικτύου ή σε CD Rom, διευκολύνει την εξεύρεση πληροφοριών για υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων,
  - η ιστοσελίδα του Χάρτη www.esc.coe.int περιλαμβάνει συγκεκριμένα όλες τις εθνικές αναφορές και στοιχεία για κάθε χώρα,
  - στην «Έρευνα», που δημοσιεύεται ετησίως, φαίνεται ο βαθμός συμμόρφωσης της εθνικής νομοθεσίας κάθε χώρας με τον Χάρτη,
  - η «Συλλογή κειμένων» περιλαμβάνει όλα τα βασικά κείμενα,
  - η περιληπτική βιβλιογραφία ανανεώνεται σε τακτική βάση.
- Secretariat of the European Social Charter
 DG II - Directorate General of Human Rights
 Council of Europe
 F - 67075 Strasbourg Cedex
social.charter@coe.int

Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων

(Περίληψη)

Άνοιξε για υπογραφή από τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο την 1 Φεβρουαρίου 1995. Τέθηκε σε ισχύ: 1 Φεβρουαρίου 1998.

Η Σύμβαση είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό πολυμερές κείμενο που ασχολείται με την προστασία γενικά των εθνικών μειονοτήτων. Σκοπός της είναι να προστατεύσει την ύπαρξη των εθνικών μειονοτήτων εντός της επικράτειας των Μερών. Η Σύμβαση αποσκοπεί στο να προωθήσει την πλήρη και αποτελεσματική ισότητα των εθνικών μειονοτήτων δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες που θα τους επιτρέψουν να συντηρήσουν και να αναπτύξουν τον πολιτισμό και να διατηρήσουν την ταυτότητά τους. Η Σύμβαση θέτει αρχές σχετικά με τα άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες στη σφαίρα της δημόσιας ζωής, όπως:

- Μη διάκριση

- Προώθηση της αποτελεσματικής ισότητας
- Προώθηση και διατήρηση του πολιτισμού, της θρησκείας, της γλώσσας και των παραδόσεων
- Ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης
- Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι
- Ελευθερία έκφρασης
- Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
- Το δικαίωμα σε πρόσβαση και χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης
- Ελευθερίες σχετικά με τη γλώσσα και την εκπαίδευση
- Διασυνοριακές επαφές και συνεργασία
- Συμμετοχή σε οικονομική, πολιτισμική και κοινωνική ζωή
- Απαγόρευση εξαναγκαστικής αφομοίωσης.

Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες

Ο Χάρτης, που καταρτίστηκε βάσει του κειμένου που προτάθηκε από το Διαρκές Συνέδριο για Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Ευρώπης, υιοθετήθηκε ως σύμβαση στις 25 Ιουνίου 1992 από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, και άνοιξε για υπογραφή στο Στρασβούργο στις 5 Νοεμβρίου 1992. Τέθηκε σε ισχύ την 1 Μαρτίου 1998.

1. Τι σκοπούς εξυπηρετεί ο Χάρτης;

Ο Χάρτης είναι μια σύμβαση που σχεδιάστηκε για την προστασία και την προώθηση περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών ως απειλούμενης πτυχής της πολιτισμικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Ο κυρίαρχος σκοπός είναι πολιτισμικός. Αφορά περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες, μη εδαφικές γλώσσες και επίσημες γλώσσες που δε χρησιμοποιούνται τόσο ευρέως. Αποσκοπεί να εξασφαλίσει, όσο αυτό είναι λογικά δυνατό, ότι οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, να καταστήσει δυνατή και να ενθαρρύνει τη χρήση τους σε νομικό και διοικητικό πλαίσιο, στην οικονομική και κοινωνική ζωή, για πολιτισμικές δραστηριότητες και σε διασυνοριακές συναλλαγές.

Ο Χάρτης βασίζεται σε μια προσέγγιση σύμφωνη με τις αρχές της εθνικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας. Δεν αντιλαμβάνεται τη σχέση μεταξύ των επίσημων γλωσσών και των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών με όρους συναγωνισμού και ανταγωνισμού. Η ανάπτυξη των δεύτερων δεν πρέπει να εμποδίζει τη γνώση και την προώθηση των πρώτων.

Ορισμοί

Όπως ορίζεται από το Χάρτη, «περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες» είναι γλώσσες που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά σε μια συγκεκριμένη περιοχή ενός κράτους από υπηκόους του κράτους αυτού που αποτελούν μια ομάδα αριθμητικά μικρότερη από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους. Διαφέρουν από την/τις επίσημη/ες γλώσσα/ες του κράτους και δεν περιλαμβάνουν ούτε τις διαλέκτους της/των επίσημης/ων γλώσσας/ών του κράτους ούτε τις γλώσσες των μεταναστών.

Η έκφραση «μη εδαφικές γλώσσες» σημαίνει γλώσσες που χρησιμοποιούνται από υπηκόους του κράτους και διαφέρουν από τη/τις γλώσσα/ες που χρησιμοποιούνται από τον υπόλοιπο πληθυσμό, αλλά, παρόλο που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά εντός της επικράτειας του κράτους, δεν μπορούν να ταυτιστούν με μια περιοχή του.

Οκτώ θεμελιώδεις αρχές που εφαρμόζονται σε όλες τις γλώσσες (Μέρος II, Άρθρο 7)

- Αναγνώριση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως έκφρασης πολιτισμικού πλούτου.
- Σεβασμός για τη γεωγραφική περιοχή κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας.
- Η ανάγκη αποφασιστικής δράσης για την προώθηση αυτών των γλωσσών.
- Η διευκόλυνση και/ή ενθάρρυνση της χρήσης αυτών των γλωσσών, προφορικά ή γραπτά, στη δημόσια ή ιδιωτική ζωή.
- Η πρόβλεψη κατάλληλων μορφών και μέσων για τη διδασκαλία και τη μελέτη αυτών των γλωσσών σε κάθε κατάλληλο στάδιο.
- Η προώθηση σχετικών διασυνοριακών ανταλλαγών.
- Η απαγόρευση όλων των μορφών αδικαιολόγητης διάκρισης, εξαιρέσης, περιορισμού ή προτίμησης που σχετίζεται με τη χρήση περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας και έχει ως σκοπό να αποθαρρύνει ή να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση ή την ανάπτυξη της.
- Η προώθηση από τα κράτη της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ όλων των γλωσσικών ομάδων της χώρας.

2. Ποιες δεσμεύσεις αναλαμβάνουν τα κράτη;

Ο Χάρτης αποτελείται από δύο κύρια μέρη, ένα γενικό, που περιέχει τις αρχές που έχουν εφαρμογή σε όλα τα Μέρη και σε όλες τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες (Μέρος II) και ένα δεύτερο μέρος, που καθορίζει συγκεκριμένες πρακτικές δεσμεύσεις που μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το κράτος και τη γλώσσα (Μέρος III).

Το Μέρος II θέτει τις βασικές αρχές και τους στόχους που διατρέχουν τις πολιτικές, τη νομοθεσία και την πρακτική των κρατών και θεωρείται ότι παρέχουν το απαραίτητο πλαίσιο για τη διατήρηση των εν λόγω γλωσσών.

Στο Μέρος III μεταφράζονται οι γενικές αρχές που έγιναν αποδεκτές στο Μέρος II σε συγκεκριμένους κανόνες. Οι κανόνες αφορούν την εκπαίδευση, τις δικαστικές αρχές, τις διοικητικές αρχές και δημόσιες υπηρεσίες, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τις κοινωνικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις, την οικονομική και κοινωνική ζωή και τις διασυνοριακές ανταλλαγές. Τα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εφαρμόσουν τις προβλέψεις του Μέρους III που έχουν αποδεχτεί. Πρώτα πρέπει να εξειδικεύσουν τις γλώσσες στις οποίες συμφωνούν να έχει εφαρμογή αυτό το μέρος και, στη συνέχεια, πρέπει να επιλέξουν τουλάχιστον τριάντα πέντε δράσεις για την καθεμιά. Ένας μεγάλος αριθμός προβλέψεων συνίσταται σε διάφορες δυνατότητες επιλογής, με διαφορετικούς βαθμούς αυστηρότητας, ένας από τους οποίους πρέπει να επιλεγεί «σύμφωνα με την κατάσταση κάθε γλώσσας». Τα μέρη ενθαρρύνονται στη συνέχεια να αυξήσουν τις δεσμεύσεις τους, όσο βελτιώνεται η νομική τους κατάσταση ή όσο επιτρέπουν οι οικονομικές συνθήκες.

3. Πώς μπορεί να εξασφαλιστεί η τήρηση των δεσμεύσεων;

Ο Χάρτης προβλέπει ένα σύστημα παρακολούθησης που επιτρέπει στα κράτη μέρη, στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στο ευρύ κοινό να ενημερώνονται και να παρακολουθούν την εφαρμογή του.

α. Αναφορές των κρατών

Τα Κράτη πρέπει να υποβάλλουν αναφορές κάθε τρία χρόνια στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρώπης με εξηγήσεις για την πολιτική τους και τις δράσεις που ανέλαβαν για την υλοποίηση των δεσμεύσεών τους. Αυτές οι αναφορές δημοσιεύονται και μπορεί να τις προμηθευτεί κανείς από τα εν λόγω κράτη και από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

β. Αναφορά της επιτροπής ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων

Ο Χάρτης προβλέπει την ίδρυση μιας επιτροπής ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που αποτελείται από ένα μέλος από κάθε συμβαλλόμενο μέρος, το οποίο διορίζεται από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης από έναν κατάλογο ατόμων ύψιστης ακεραιότητας. Η επιτροπή των εμπειρογνομόνων είναι υπεύθυνη για την εξέταση των περιοδικών εκθέσεων των κρατών, όπως και οποιασδήποτε άλλης πληροφορίας από ενώσεις και άλλα σώματα νομίμως αναγνωρισμένα στο εμπλεκόμενο κράτος και με αρμοδιότητα στο πεδίο των γλωσσών. Η επιτροπή προετοιμάζει και προωθεί στην Επιτροπή των Υπουργών του

Συμβουλίου της Ευρώπης μια δική της αναφορά που περιλαμβάνει προτάσεις για συστάσεις προς τα κράτη.

γ. Συστάσεις από την Επιτροπή των Υπουργών προς τα κράτη

Αφού λάβει υπόψη την αναφορά της επιτροπής των εμπειρογνομόνων, η Επιτροπή των Υπουργών μπορεί να αποφασίσει να τη δημοσιοποιήσει. Μπορεί επίσης να αποφασίσει να κάνει συστάσεις στα κράτη με σκοπό να αναλάβουν την αναγκαία δράση ώστε οι πολιτικές, η νομοθεσία και η πρακτική τους να συμμορφωθούν προς τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με τον Χάρτη.

δ. Παρακολούθηση από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση

Κάθε δεύτερο χρόνο ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης πρέπει να παρουσιάσει στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση λεπτομερή αναφορά σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη. Αυτό εξασφαλίζει ότι τα μέλη των κοινοβουλίων της Ευρώπης ενημερώνονται για την εφαρμογή και έτσι έχουν τη δυνατότητα άσκησης πολιτικής πίεσης, αν είναι απαραίτητο να παρακινήσουν τις εθνικές κυβερνήσεις να λάβουν κατάλληλα μέτρα.

ε. Ο ρόλος των ΜΚΟ

Οι ΜΚΟ πρέπει να θεωρούνται από τα κράτη ως προτιμώμενοι εταίροι στην επιδίωξη του κοινού στόχου για προώθηση της γλωσσικής ποικιλίας. Ο ρόλος τους είναι αποφασιστικός, τόσο πριν όσο και μετά την κύρωση του Χάρτη. Πριν από την κύρωση μπορούν να βοηθήσουν τα κράτη να επιλέξουν τις σχετικές γλώσσες και τις προβλέψεις του μέρους III που επιθυμούν να εφαρμόσουν στην επικράτειά τους. Ο ρόλος τους στην παρακολούθηση της τήρησης των δεσμεύσεων είναι συμβουλευτικός προς την επιτροπή των εμπειρογνομόνων και τις εθνικές αρχές σχετικά με οποιοδήποτε πρόβλημα προκύπτει κατά την εφαρμογή του Χάρτη από τα κράτη.

Περισσότερες πληροφορίες: Γενική Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης, Τοπική και Περιφερειακή Δημοκρατία (<http://www.local.coe.int>)

Φόρμα αξιολόγησης και ανατροφοδότησης

Μπορείτε να συμπληρώσετε αυτή τη φόρμα και διαδικτυακά στη σελίδα <http://www.coe.int/hre>

Τα σχόλιά σας μπορούν να μας βοηθήσουν στη βελτίωση μιας νέας έκδοσης του COMPASS και στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών σεμιναρίων. Η εξέλιξη του COMPASS είναι μια εντατική διαδικασία που βασίζεται στη συνεργασία για τη συζήτηση και την εφαρμογή του υλικού. Θα ήταν πολύ χρήσιμο να γνωρίζουμε μέχρι ποιο βαθμό αυτό το υλικό ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών.

1. Έχω χρησιμοποιήσει το υλικό ως

(παρακαλώ σημειώστε την επιλογή σας)

- εκπαιδευτικός
- εκπαιδευτής εκπαιδευτικών
- εκπαιδευτής
- εκπαιδευτής εκπαιδευτών
- αρχηγός ομάδας νέων
- άλλο (προσδιορίστε).....

Ηλικία των ατόμων που απαρτίζουν την ομάδα:

- Κάτω από 15
- μεταξύ 15 και 18
- μεταξύ 20 και 25
- μεταξύ 25 και 30
- Πάνω από 30
- Μικτή

Είδος εκπαίδευσης

- Τυπική εκπαίδευση
- Μη τυπική εκπαίδευση

Επίπεδο

- Τοπικό επίπεδο, παρακαλούμε προσδιορίστε: .....
- Εθνικό επίπεδο, παρακαλούμε προσδιορίστε: .....
- Διεθνές επίπεδο, παρακαλούμε προσδιορίστε: .....

Όνομα οργάνωσης ή οργανισμού που εκπροσωπείτε:

.....

2 Άκουσα ή πήρα το υλικό από:

.....

3 Έχω χρησιμοποιήσει τα ακόλουθα κεφάλαια και δραστηριότητες από το υλικό:

.....
.....

4. Τα κεφάλαια και οι δραστηριότητες που μου ήταν πιο χρήσιμα είναι:

.....

Γιατί:

.....
.....

5. Τα κεφάλαια και οι δραστηριότητες που δεν είναι πολύ χρήσιμα ήταν:

.....
.....
.....

6. Η αξιολόγησή μου για όλο το υλικό του εγχειριδίου είναι:

Όχι χρήσιμο 1 2 3 4 5 πολύ χρήσιμο

7. Η αξιολόγησή μου για τον σχεδιασμό του εγχειριδίου είναι:

Προκαλεί σύγχυση 1 2 3 4 5 είναι ξεκάθαρος

8. Η αξιολόγησή μου για τις βασικές πληροφορίες είναι:

Ανεπαρκείς 1 2 3 4 5 επαρκείς

9. Η αξιολόγησή μου για τις δραστηριότητες είναι:

Φτωχές 1 2 3 4 5 εξαιρετικές

10. Οι πληροφορίες που υπάρχουν στο υλικό βοήθησαν τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στο να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για το θέμα:

Όχι 1 2 3 4 5 βοήθησαν στην ανάπτυξη των γνώσεων τους

11. Οι πληροφορίες είχαν αποτέλεσμα στις στάσεις των συμμετεχόντων και τους/τις παρότρυναν για αλλαγές

Όχι 1 2 3 4 5 άλλαξε τις στάσεις των συμμετεχόντων

12. Υπάρχουν πραγματικές ανακρίβειες/ εικόνες για τις οποίες έχω αντιρρήσεις/ απόψεις με τις οποίες διαφωνώ, για παράδειγμα:

.....

.....

13. Οι προτάσεις μου για την αναθεωρημένη έκδοση του υλικού είναι:

.....

.....

14. Οι προτάσεις μου για την αναθεωρημένη έκδοση των δραστηριοτήτων είναι:

.....

.....

15. Άλλο υλικό ή πληροφορίες που θα πρότεινα να συμπεριληφθεί στο εγχειρίδιο είναι: (τίτλος, συγγραφέας, εκδότες, γλώσσα):

.....

.....

.....

16. Συμπληρωματικά σχόλια

.....

.....

.....

.....

Όνομα, διεύθυνση, τηλέφωνο, email (προαιρετικά στοιχεία):

.....

Παρακαλούμε να σταλεί η φόρμα στην

ΑΡΣΙΣ-Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Πτολεμαίων 35 & Συγγρού, 54630, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα, email: infothes@arsis.gr

Η ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων,

είναι μη κυβερνητική οργάνωση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ιδρύθηκε το 1992 και δραστηριοποιείται για την προστασία του παιδιού, την πρόληψη και καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων, την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προσώπων που μειονεκτούν κοινωνικά και απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση.

Η ΑΡΣΙΣ απευθύνεται στα παιδιά και τους νέους/ες που στερούνται των κατάλληλων συνθηκών, της απαραίτητης φροντίδας και των αναγκών προϋποθέσεων για την ομαλή ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους.

Στόχος είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, η ενδυνάμωση των ατομικών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων, η δημιουργία ευκαιριών και δυνατοτήτων υποστήριξης, εκπαίδευσης και ενίσχυσης των ικανοτήτων και η προετοιμασία τους για την αυτόνομη διαβίωση και την υπεύθυνη διαχείριση δυσκολιών, προβλημάτων και απαιτήσεων της καθημερινής ζωής.

Μέσα για την επίτευξη του στόχου αυτού, είναι η εφαρμογή δράσεων και παρεμβάσεων, η ανάπτυξη υπηρεσιών, η υλοποίηση προγραμμάτων που αποσκοπούν στην προστασία, την ενδυνάμωση, την αρωγή και την ένταξη των νέων που ζουν σε δυσμενείς συνθήκες η/και αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στο οικογενειακό και κοινωνικό τους περίγυρο, όπως :

φτώχεια και στέρηση βασικών ειδών άμεσης ανάγκης, παραμέληση και απουσία φροντίδας και ασφάλειας στην οικογένεια, εγκατάλειψη του σχολείου, έλλειψη στέγης, κακοποίηση, εκμετάλλευση, ανεργία, προβλήματα με το νόμο, φυλάκιση και προσπάθεια για επανένταξη, διαμονή σε ιδρύματα, μετανάστευση, διακρίσεις, ρατσισμός και ξενοφοβία κ.λ.π.

Για την επίτευξη των στόχων της η ΑΡΣΙΣ προωθεί επίσης:

- την ενημέρωση ευαισθητοποίηση των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων για την εξασφάλιση της έμπρακτης αλληλεγγύη σε συμπολίτες μας που ζητούν την κοινωνική συμπαράστασή σε κρίσιμες περιόδους της ζωής τους.
- τη βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής για την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων και την υποστήριξη της ένταξης των ευπαθών κοινωνικά ομάδων
- τη συμμετοχή σε δίκτυα εθελοντισμού και κοινωνικής δράσης των ενεργών πολιτών.
- την ανάπτυξη δημοσίου διαλόγου και τη διαμόρφωση προτάσεων για την ενίσχυση και βελτίωση των υφιστάμενων πολιτικών και υπηρεσιών που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ευπαθών κοινωνικών ομάδων και κατά προτεραιότητα των ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο θυματοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού.
- τη συνεργασία με ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό με στόχο την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών και την δημιουργία καλών πρακτικών,

Το έργο της ΑΡΣΙΣ βασίζεται στη συνδρομή των πολιτών, την ανάπτυξη του εθελοντισμού, την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας και τη συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες.

Όραμα και επιδίωξη της ΑΡΣΙΣ είναι μία κοινωνία που δίνει θέση και ευκαιρίες σε όλους τους νέους/ες, που σέβεται και προασπίζεται τα δικαιώματά τους, που προωθεί την έμπρακτη φροντίδα και αλληλεγγύη για τα πιο αδύναμα μέλη της.

Θεσσαλονίκη: Πτολεμαίων 35 & Συγγρού, 54630, τηλ./φαξ: 2310 526150, infothes@arsis.gr

Αθήνα: Δερηνύ 28, 10434, τηλ./φαξ: 210 8259880, info@arsis.gr

Βόλος: Μακρινίτσα, 37011, τηλ.:24280 99939 φαξ: 24280 99940, infovol@arsis.gr

Λάρισα: Σκουφά 27 & Καραθάνου, 41222, τηλ./φαξ: 2410 253277, infolar@arsis.gr

Κοζάνη: Αμύντα 4, 50100, τηλ./φαξ: 24510 49799, infokoz@arsis.gr

www.arsis.gr

Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν μπορούν να προστατευθούν μόνο μέσω των νομικών μέτρων. Πρέπει να προστατεύονται και να περιφρουρούνται από όλους, συμπεριλαμβανομένων και των νέων ανθρώπων.

Το Compass είναι ένα εγχειρίδιο για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα το οποίο παρέχει σε εμπνευστές νέων, δασκάλους και εκπαιδευτές, επαγγελματίες ή εθελοντές, συγκεκριμένες ιδέες και πρακτικές δραστηριότητες με στόχο την δέσμευση, συμμετοχή και την κινητοποίηση των νέων ανθρώπων, ώστε να διαμορφωθεί μια θετική στάση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, από τους ίδιους και τη κοινότητά τους. Το Compass προωθεί την ευρύτερη κατανόηση της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα- τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις δραστηριότητες που επικεντρώνονται στην προώθηση της ισότητας στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια- και υπολογίζει στη συμβολή των νέων.

Για την ολοκλήρωση του εγχειριδίου οργανώθηκαν διαπολιτισμικές και διεπιστημονικές ομάδες με τη συμμετοχή συγγραφέων και εκπαιδευτών. Το Compass βασίζεται στη βιωματική και μη τυπική εκπαιδευτική προσέγγιση που δίνει έμφαση στους εκπαιδευόμενους, το περιβάλλον, τις ανησυχίες και τις ιδέες τους.

Το Compass εκδόθηκε από τη Διεύθυνση Νεότητας και Αθλητισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης στο πλαίσιο του Human Right Education Youth Programme, το οποίο ξεκίνησε το 2000 με αφορμή την 50η επέτειο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το πρόγραμμα επιδιώκει να θέσει τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο επίκεντρο της δουλειάς με τους νέους και κατά συνέπεια να συμβάλλει στη διάδοση και καθιέρωση της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το Compass προσφέρει εναλλακτικές μεθόδους και οδηγίες σε όποιον/α ενδιαφέρεται για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τη Δημοκρατία και την ιδιότητα του πολίτη.

Εκδόσεις του Compass σε άλλες γλώσσες υπάρχουν στον διαδικτυακό τόπο <http://www.coe.int./compass>

Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει 47 κράτη μέλη, καλύπτοντας όλη την Ευρώπη. Στόχος του είναι να αναπτύξει κοινές δημοκρατικές και νομικές αρχές βασιζόμενες στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καθώς και σε άλλα κείμενα σχετικά με την προστασία του ατόμου. Από τότε που ιδρύθηκε, το 1949, μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, το Συμβούλιο της Ευρώπης συμβολίζει τη συμφιλίωση.

ISBN 978-960-98794-0-8

Πτολεμαίων 35 & Συγγρού
Τ.Κ. 546 30 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Τ/Φ 2310 526150
infothes@arsis.gr

Η έκδοση χρηματοδοτείται από την

